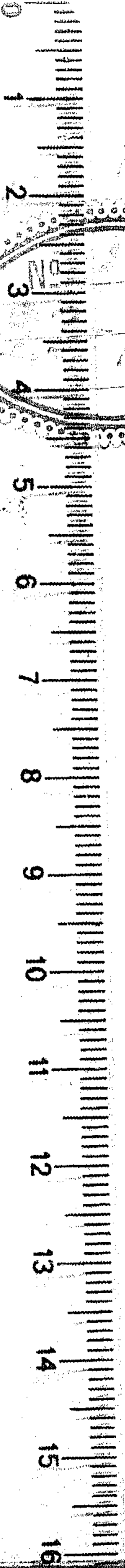
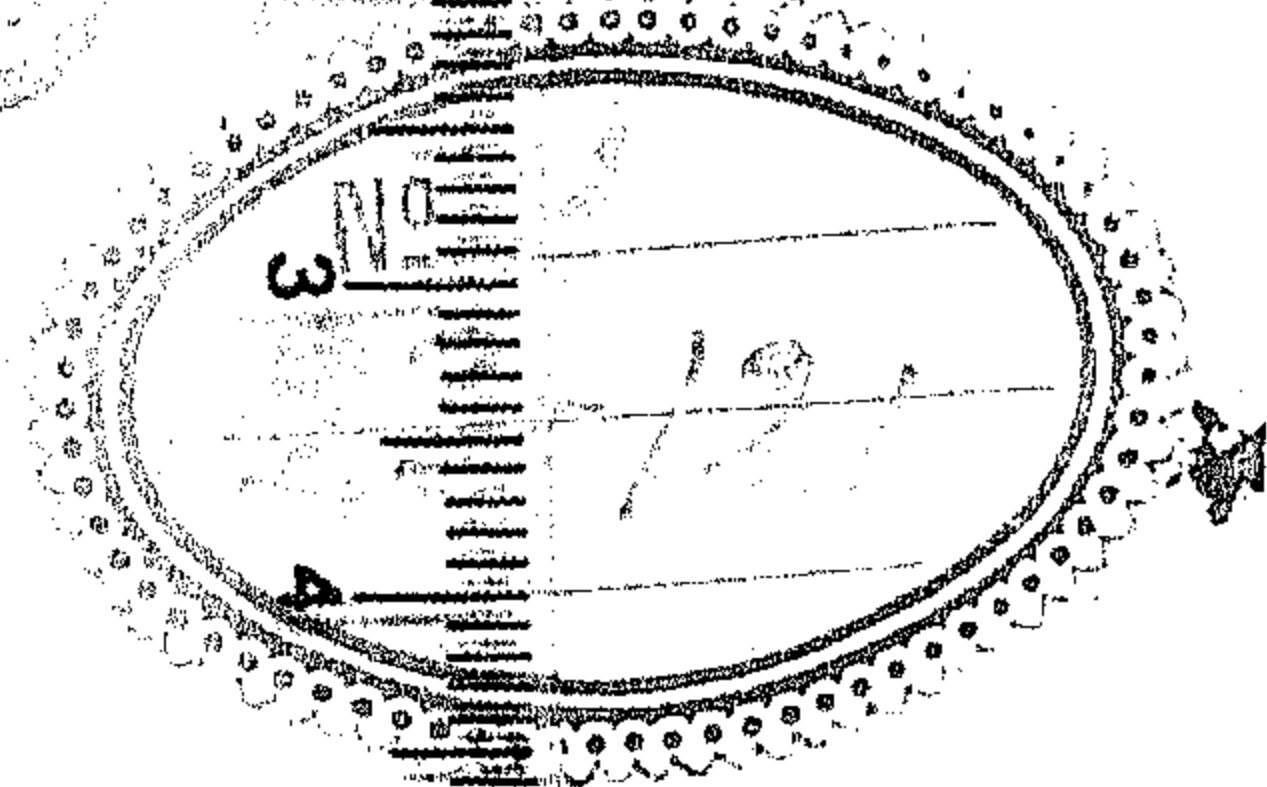

228

Handwritten notes in a rectangular box, possibly a list or ledger entry, with some illegible text and a small drawing.

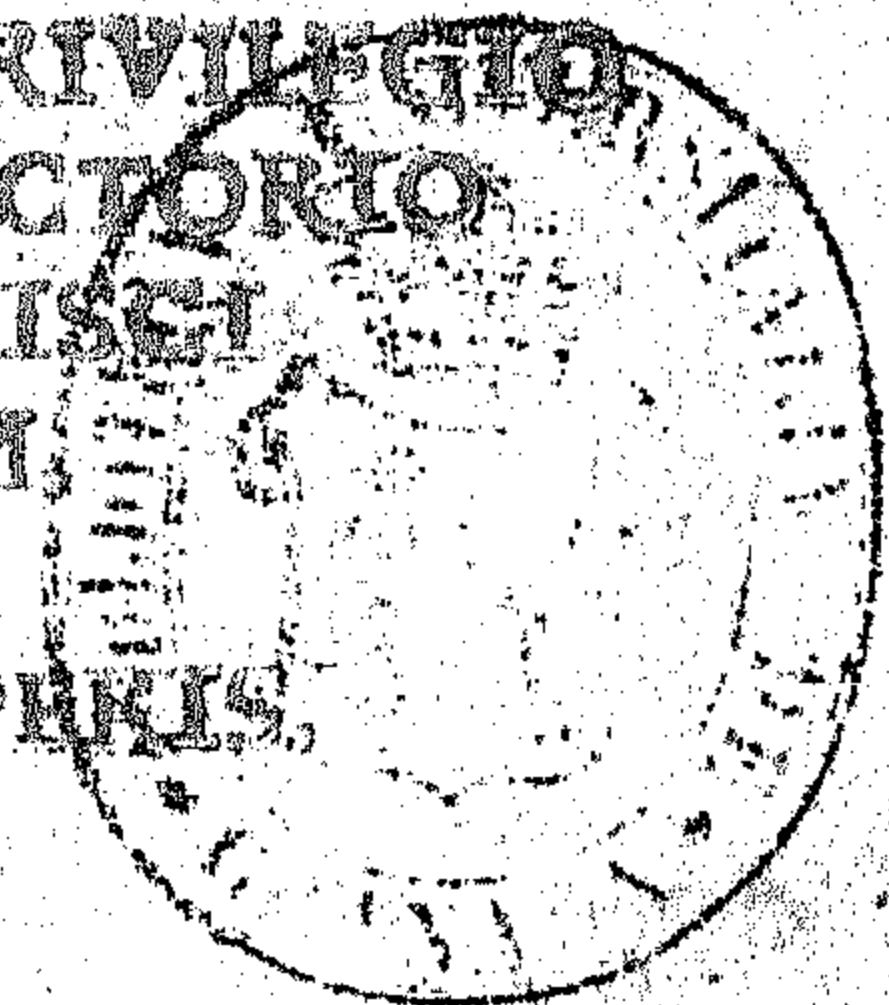
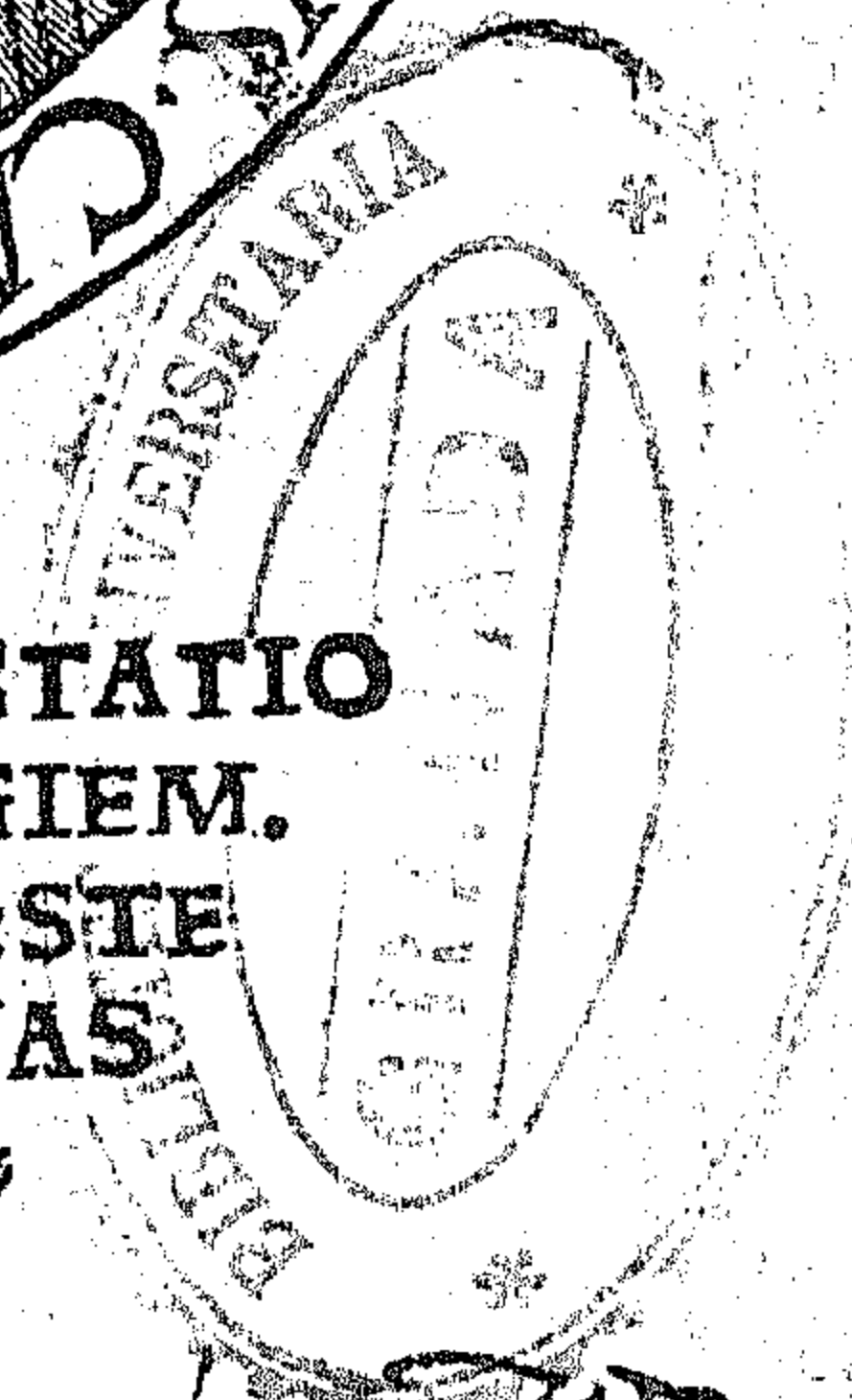
R. 2002

AD MORTALIVM OBLECTATIO
NEM. AVCTORIS EFFIGIEM.
HVIC. DIVINO OPERI: STE
PHANVS BASIGNANAS
GORGONIVS: CAR.
MELITA: THEO
LOGVS: POSITVS
NENDAM
CVRA
VII.

De los Canones
de Nican

¶ CVM GRATIA ET PRIVILEGIO
APOSTOLICO. ET VICTORIO
SISSIMI FRANCISCI
FRANCORVM
REGIS.
VLTIMA PARS OPERIS.

16.

TABVLA HVIVS OPERIS ET. PRIMO.

- Fastorum Libri Duodecim fol. 3.
 Blasius Libri Duo. fol. 130.
 Nicolaus Tolentinus. Libri tres. fol. 150.
 Bellum Venetum. Liber vnus. fol. 200.
 Interpretatio prodigij. fol. 210.
 Exhortatio ad Insubres. fol. 215.
 De Cupidine marmoreo ad Helisabellam. Marcionis
 sam. Mantue Silmula. fol. 226.
 Oratio de Ieiunio quadragesimali. fol. 228.
 De Cornigero Carmen Iocosum. fol. 231.
 Ad Iulium. ij. Pontificem Maximū
 Varia Epigrammata, fol. 232.
 De dedicatione poematum Nicolai Corregij.
 Ad Illustrissi. Helisabellam Mantue Marcio.
 Supplicatio ad Beatissimam virginem.
 Ad Herculem Cantelmum.
 Epitboma vite Auctoris.
 Ex tragedia que dicitur Atila. Cborus Primus.
 Eiusdem ex eadem tragedia alter. Cborus.
 Agelatorum Libri Sex.
 Probe Centone Carmen diuinum Aditum.

Quintiani Carmen.

Tbnica cū caderēt prios Celebrata p annos
 Festa: ferunt menses Solicitasse Iouem
 An fas nostra Cedant dirruptis noia fastis
 Quæ posuit doctis Naso voluminibus
 Tum deus aeternis do nomina vestra diebus
 Quilibet vt proprio nomine mensis eat
 Nostra cadent pia festa: quibus meliora fugatis
 Succedent: Longis Cognita temporibus
 Hoc Baptista dabit: Quem mantua gignet. In huius
 Carmine: erunt mores in noua festa noui
 Laurigeras veluti rapuit Sibi mantua frondes
 Hec adimet nostris Mystica numinibus.

Bernar. Matij. Verceles. Carmen.

Impia Sustulerat pius oia sanguine Cbristus
 Festa: quibus lusit secula prisca Iouis
 Vana superstio sani cesserat & bona toto
 Relligio verum sparserat orbe deum
 Priscorum tantum fastorum nomina vt artes
 Ingenij stabant: Hic tamen vsus erat.
 Ac veluti Cineres tuto haud Calcantur in vsti
 Et sepe excerpit Sautia virgo rosas
 Sic quoq; dum prebes picte tectoria lingue
 Naso animi poterunt impietate capi
 At pater omnipotens tandem vt cumulatior esset
 Vera Salus: nobis prebet & elloquium
 Ecce fluens omni modulamine: Se quoq; vincens
 Naso alter fastos dulcius ore sonat
 At tamen hic noster tanto prestantior extat
 Quanto alios cultus vicerit alma fides

IF. BAPTISTAE MANTVANI CARMELI
TAE THEOLOGI PRAEFATIO IN
LIBRVM DE SACRIS DIE-
BVS/AD LEONEM DE-
CIMVM PONTIFL-
CEM MAXI.

Elligiosa dies redigens in carmina sacros
Lectorē moneo: Si quis tamen istius vnq̄
R Libri lector erit/ne forte volumine in isto
Numina falsa/lares stygios/infama sacra
Quærat/et ambages/deliramentaq̄ Vatū.

Iupiter hic nullus/nulla est Saturnia Iuno/
Nulla Venus: non supra leges immunda Deorum:
Non habet hic Europa locum/non filia Solis/
Non Helenæ mater/nec Auerni principis vxor
Hic habitant. Liber iste docet quo tramite ad astra
Peruenere illi Heroes/quibus annuit arcem
Aetheream Pater omnipotens: Quorum annua festa
Terrigenæ accensis faciunt solemniter aris.
Nec tamen hoc omnis fas est includere Diuos
Carminē/cum numero careant: insignia vulgo
Festa magis/magis illustres hæc pagina sanctos
Continet: et Regis diuum qui sæcula fecit
Vltima/depulsis laribus celeberrima facta.
Ergo mihi nec vis/nec mens est omnia fandi:
Multaq̄ venturis post me dicenda relinquo.
Adde q̄ ætherei Cives augentur in boras/
Et si forte velis omnes celebrare/futurum est
Totus vt in cultu Diuum pertranseat annus:
Quo fit vt iste labor scribendi extendere sese

DE SACRIS DIEBVS.

P ossit in excrescens vlllo sine fine volumen.
 H anc igitur nobis satis est absoluerè partem.
 A t quia consuerunt nobis illudere passim
 I sacidæ Cælo inuisi rescabimus isto
 I llorum figmenta loco. Solemnia quando
 N os celebrare vident/ festisq; instare diebus/
 A uident subsannare/rati nos debita soli
 S acra Deo libare homini/qui maximus esset
 E rror, & impietas totum damnanda per orbem.
 T alia baubantes dictis explodimus istis.
 O mne bonum sublime iubet natura quibusdam
 I nsignire modis/certoq; extollere cultu.
 H onor sacrum est/prima excellentia qua non
 E sse potest maior/patris excellentia summi est:
 E rgo hic eius honor quo testificamur ab ipso.
 Q uod sumus esse Deo/quod viuimus/atq; mouemur:
 I pse opifex:nos eius opus:pro talibus ergo/
 O fferimus meritis illi libamina soli.
 A lter honor sunt Pyramides/altaria/templa/
 H ymnisonæ laudes.istum persoluere Diuis
 C ogimur/illorum mirati ingentia corda/
 M agnificamq; fidem/debellatosq; Tyrannos.
 T alis honor Diuis etiam sine corpore natis/
 Q ui lemures ausos regem detrudere olympo/
 M ore giganteo stygiâs egere sub vmbra
 R edditur:ipsa Deo persoluimus orgia soli.
 M issa vocant nostri:vox est hebreâ tributum
 S ignificans:ipsum sacrorum in fine Sacerdos
 N ominat/& populum sacro iubet ire peracto.
 E t quia Diuorum damnant simulacra/loquendum
 E t super hoc aliquid.Moses cum regna videret
 O mnia sacrilego Ditis putrescere cultu/

N e sua plebs quæ tunc erat imbecilla rudisq;
 D eclinaret ad hunc morem vanum/atq; pudendum:
 N am nec adhuc erat improbitas patefacta Deorum/
 D amnauit statuas/picturæ/& marmoris vsu
 S ustulit e templis:& multicoloria signa.
 N unc autem post q; penitus natura Satanum
 C ognita,& antiqua sine maiestate relicta est/
 N ulla ferunt nobis statuæ discrimina/nullos
 F ert pictura dolos:iam sunt innoxia signa:
 S unt modo virtutum testes/monimenta& laudum
 M armora/& æternæ decora immortalia famæ.
 R oma triumphales etiam modo suspicit arcus/
 I n quibus apparet probitas antiqua virorum.
 S ic colitur virtus:honor hic est debitus illi
 A t quoniam genus hebreum memorabile solis
 C ladibus/& lucris damnatum infamibus omni
 L aude caret/titulos odit/monimenta& damnat.
 I d nec omittendum q; dijs regnantibus olim
 M oris erat fastis ius exercere diebus:
 Q uodq; dies Iuris vacuos dixere nefastos:
 N os vero ad ritus alios tradduximus annum:
 P riscaq; nominibus cessere vocabula nostris.
 N am dicenda dies veniunt ad iura profesti
 S acra damus festis:fora iudicialia ponunt
 M urmura/& occlusis foribus trahit ocia Prætor.
 T unc nos templa vocant/tunc indulgere Tonanti
 T empus/& ingenium sacris impendere rebus.
 H oc igitur Diuis mare persuadentibus intrat
 N ostra ratis/date felices ad vestra volanti
 L ittora/per scopulos & per vada cerula cursus
 C ælicolæ magni:Nec nos dum quærimus astra
 I re sub infernæ stygis antra obscura sinatis.

DE SACRIS DIEBUS.
DE HEBDOMADIBUS ET DIEBUS.

Ed tamē hebdomadas breuiter tractare dieſq;
SAnte opus eſt/ q̄ feſta manus ad ſingula verā
Cæſar vt in menſes diuiſit Iulius annos/
Ordine ſic alio partitus tempora Chriſtus
Traxit in hebdomadas menſes. habet hebdomadas autē
Vna dies ſeptem: Tamen obſeruantia venit
Talis ab hebreis: quibus hoc quoq; tempore ſemper
Septima lux eſt ſacra Deo: nam dicitur olim
Sex opus hoc tantum Deus abſoluiffe diebus.
Septima lux expers operis fuit/ atq; recepit
A requie nomen/ ſed nos titana ſequentem
Tradidimus Chriſto: quia tunc reduimus ab orco
Vnit agens longo ſquallentem carcere turbam.
Ogdoas hinc oritur: nam lux octaua recepit
Septima quem longo cultum perceperat æuo.
Prima dies Diuini operis qua condita lux eſt/
Eſt ea qua Chriſtus victo ſurrexit Auerno/
Et tulit in lucem fuerant qui in nocte ſepulti
Tenaria antiquos manes. tunc fulſit in omnes
Lux animas/ priſcæ legis quæ ſolueret omne
Credentium de mente Chæos/ quæ oſtenderet orbem
Aetbereum/ populis vbi læta fidelibus arua.
Sic antiqua nouis cædunt/ ſic priſca faceſſunt
Sabbata: cunq; nouo ſunt noua ſæcula ritu
At veluti redeunt conuerſo ſabbata gyro/
Sic domino ſacrata dies ſine fine recurrit
Semper: vt hebdomadis curſus compleuerit orbem
Rurſus inſit dictam Domini de nomine lucem.
Noſtra Deo primam lucem/ Iudea ſupremam
Hebdomadas impartit quia prima & maxima noſtris
Cura Dei: hebreis vel nulla vel vltima ſemper:

IANVARIVS. LIBER. I.
DE NOMINIBUS DIERVM

T meus euadat labor hic felicior/ addam
V Hic obiter/ quæ ſit nomēclatura dierum.
Et ſi forſan in bis rudis illepiduſq; videbor/
Da veniam quicumq; legis: res ipſa leporis
Impatiens/ negat ornari/ contenta doceri.
Prima dies ergo geniti celeberrima mundi
A domino cognomen habet/ quia morte perempta
Ipſa reſurgentem vidit de funere Chriſtum.
Conſtantinus enim (tam relligioſa ferebat
Corda) diem tali decorauit nomine ſanctam/
Quinq; dies aliq; q̄q; ceſſare labores
Non faciant nomen tenuere quietis & octi.
Nam quibus operum ſudent ſub mole/ vocantur
Ferie: & ipſarum numeris oſtenditur ordo
Forſan/ id eſt cunctis nomen commune diebus/
Quod nobis ſit iuge ſacrum velut eſſe ſolebat
Hebreis: feſtiq; aliquid ſibi vendicet vna
Quæq; dies, dum depositis ad templa fideles
Aſſidue veniunt operis vitalia liba
Viſuri: & calices iunctis ad pectora palmis.
Quod ſi nunc mos iſte manet/ quid tempore priſco
Cum pietas noua florebat/ quid credimus actum
A patribus qui corda fide inflammata ferebant?
Ergo dies veluti quaſdam quibus ibat ad aras
Victima/ ſignarunt tali cognomine gentes
Sic noſtri/ quia quotidie libare ſolebant
Omnibus hunc patres titulum fecere diebus.
Septima ab hebreis ſabbat: a gente latina
Appellata quies: Ideo q̄ vt ante relatū eſt
Omnipotens factō genitor requieuerit orbe.
Hæc quoq; ſaturni poſſet cognomina ferre/

DE SACRIS DIEBUS.

Prima quæ ipsius (stellis si credimus) boræ
Dicitur Erronis primi/ cui nomen in oris
Ausonice saturnus erat/ mandata subire.
Altera lux nomen causa Titanis eadem
Induit: instabilis Lunæ lux tertia: Martis
Quarta: Dei pedibus qui fert talaria/ quinta:
Sexta Iouis: postrema Deæ quæ nata profundo est.
Sic igitur primæ partis dominator in ipsam
Nomina transfundit lucem quæ solis ab ortu
Surgit: Et solis rursus redeuntis ad ortum.
Hæc uti nota magis tibi sint studiosius audi.
Ilius. Erronis lucem qui nominat/ boram
Esse memor primam/ da succendentibus astris
Ordine quem retinent orbis ubi sidera fulgent
Quæ superant boras: neu decipiare caueto.
Nec semel id fecisse sat est/ quoniam vaga non sunt
Sidera tot/ quot lux boras habet vna: reuertens
Sæpius hoc facito/ donec perueneris boram
Lucis ad extremam: mox ad primordia solis
Alterius transi: stellam migrasse sequentem
Inuenies illuc: primoque in limine fixam.
Lex agit ista dies: stellis errantibus ordo
Est alius: Saturnus enim concedit in alto
Aetbere stellati propter confinia mundi.
Iupiter accepit sedem sub patre secundam.
Sub Ioue Mars: sub Marte diem qui ducit Appollo.
Quinta Venus: Sextum retinet Cilenius orbem.
Vltima veolci cursu vaga Cynthia/ vultu
Instabili semper/ sine nubis imagine nunquam
Significat quæ sit rebus natura caducis:
Taliaque a nostro traxit contagia mundo.
Hinc fit ut Errones imitari musica credas

IANVARIVS. LIB. I.

Cum subito saluunt in quartam Carmina vocem.
Ab ioue namque Venus quarta est si sidera cernas:
Cerne dies facto iungunt confinia saltu
Lux enim Veneris Iouis est contermina luci
Nec graue sit veterum nobis audire Deorum
Nomina, quæ stellis/ quæ sunt concessa diebus:
Vt Iouis et martis: nam postquam facta bonarum
Nomina sunt rerum vim deposuere nocendi.
Vt Nepa si cupis caudæ refecetur aduncæ.

QUEDAM DE NATURA SOLEENNIO.

Ic etiam memorare decet solēnia quædam
H officio laudum quas decantare ministri
Sacrorum assidue/ tacitisue recurrere verbis
Sunt soliti/ prorsus se se contenta fateri:
Quædam aliud poscunt/ operam cessare per vrbes
Et per rura volunt studiis inimica profanis.
Sunt quædam ex istis sua quæ protendere in otto
Vsque dies faciant laudum preconia/ quæque
Publica non faciant cessare negotia tantum.
Horum etiam sunt quæ solum noctemque diemque
Expertes operum reddant: nec tendere curent
Vlterius: sunt quæ nostros cessare labores
Pluribus/ et Genum iubeant regnare diebus:
Ex bis prima damus nato sine patre Tonanti/
Cui stephanus/ cui coniungit sua festa Iobannes /
Funeraque infantes plusquam crudelia passi.
Hic etiam monuisse decet primordia festum
Sumere ab occasu solis/ quando Hesperus exit:
Et cum sole iterum tenebris occumbere obortis.
Namque dies festos vna incubat/ altera finit
Vespera: sed vento tempus dare vela secundo:
Et celeri cursu per singula festa volandum:

DE CIRCUMCISIONE.

Hristigenæ regale genus/regalia festa

C Aduenere/togas opus est proferre nitentes:

Atq; simul pompis ad templa frequentib; ire:

E xornate lares: longo torrete suilla

E xta veru: genio licet indulgere/propinquis

M ittite dona: inopes/ut eam communia totum

G audia per vulgus/mensis pascantur opimis:

V os locuplex aperite penu / quibus borrea plena/

A ere graues loculi/varia quibus alite chortes

M ane fremunt/quibus in stabulis armenta gregesq;

H uc conferte dapes: quicquid dederitis egeno

F œnossæ centuplici reddet Deus, Ecce per agros

Q uanta seges: dum tu dormis tibi terra laborat/

E t Deus infundit campis per sidera tanq;

P er speculas quasdam Cœli de limine fruges.

P rima dies nostri (saluete) renascitur anni/

Q uæ tamen est octaua Diei latentis ab ortu/

C um pluit infantis primam genitale cruorem

M ore suæ gentis/quæ circuncidere natos/

E t nudare solet teneram velamine glandem.

N am Deus hebræam cupiens distinguere gentem/

G entibus a reliquis primorem seminis eius

C ompulit Abramum saxo precipere acuto/

V t lex prisca docet, supremi colis amictum.

H oc insigne tulit Pater: hæc insignia Natis

T raddidit: q; docuit sic insignire nepotes.

T um quoq; Iudea veniens ab origine Iesu

N omen adoratus dignum/venerabile sanctum

D iuine impositum soboli. soteria per vrbes

S ignificat gratias/Itali dixere salutem/

S iue salutiferum/quæ congrua nomina magno

V ltima saluatum venit qui sæcula Christo.

P rima dies Iani tanto splendore coruscat.

I anus enim primo fecisse vocabula mensi

D icitur a priscis: sed qua de gente vel vnde

V enerit/boc nostro nondum cognoscitur æuo.

P ropterea super hoc aliquid memorabile fandum.

I anus hic vt perbibent clara de stirpe gigantum

M aximus ille fuit Noe/qui sæcula Pirrbæ

D eucalioneos fluctus precessit/ q; vndas

O gygias: Tantum nobis antiquior ille est.

I ste igitur quando terras absorbuît ingens

A lluies/monitu Diuum reclusus in alto

N auigio/cum prole sua se credidit Austro.

A st vbi iam posito tumidum mare concidit æstu

S uppleuit genus humanum/missisq; colonis

A d triplicis mundi fines extremaq; regna/

P er mare Tyrrbenum vetrus tyberina petiuit

H ostia/q; ascendens vbi nunc est Roma/ locauit

T bybridis ad ripas etrusco in colle penates.

E t post fata sui collem mensemq; reliquit

N ominis hæredes/quod non abolebitur vnq;.

I anus ei cognomen erat de nomine tractum

A ssirio Iain/Vinum dixere latini:

I pse q; enim primus vitis viniq; reperto

F ertur: q; id talis nomēclatura docebat.

S ed Iainum primi qui rectius illa sonabant

N omina dixerunt: mox littera tertia prisco

P ulsa loco fecit fraudato nomine Iainum.

F ingitur esse biceps/quoniam duo sæcula vidit/

V num quod pluujs auctum mare sistulit: Vnum

Q uod successit aquis: q; ab hac propagine fluxit.

DE SACRIS DIEBUS.

His quæ de Iano canimus facit incluta magnam
 Fama fidem. memorant etenim sub principe Iano
 Aequorea primum signata munismata puppi:
 Ista fuit puppis/quæ de fatalibus undis
 Eripuit terreste genus/sobolemque volantium.
 Sed falluntur in his/quia non nouere parentum
 Primorum annales Danaï veteresque Latini.
 Sancte senex igitur nobis feliciter annos
 Exordire. Puer supremi conditor æui
 Esto tuæ genti/nostroque salutifer æuo:

DE SANCTO BASILIO.

Aec eadē sacrata dies tibi magne Basili/
 H Atque tuum primæ celebrant natale Calende
 Sed quia cædendum Dñis maioribus/ illinc
 Te trabis & transfers in idonea tempora/ iuxta
 Diuersos hominum mores/ vsuque locorum
 In tua decurrit graui sapientia fluxu
 Corda redundanti/ sicut decurrere nostrum
 In mare consuevit magnis Atlanticus undis
 Oceanus: seseque amplum diffudit in equor.
 Nec fuit ambarum diuina scientia legum
 In te larga minus/nec gratiæ copia linguæ
 Pauperior: Tua religio quasi vinea densis
 Palmitibus fruticans longe lateque per orbem,
 Est vulgata: latens in Cæsariensibus agris
 Trans Paryges & Galatas/ & trans bebrycia regna
 Hespericæ populis procul apparebat & Indis.
 Rumor hic a libycis traxit regionibus Efren
 Insignem probitate virum. Deserta reliquit/
 In quibus a teneris æuum transegerat annis/

IANVARIVS. LIB.I.

Ad spectanda tuæ venit miracula vitæ
 Iam Senior: tecumque loquens exire videbat
 Ex labris accensa tuis atque ignea verba
 Iste domimotus laudum rumore tuarum
 Orauit per signum aliquod se illustre doceri
 Quantus apud superos esses/ cui nomem apud nos
 Tantum fama dabat passim: viditque Columnæ
 In speciem/ dum nox claris incederet astris
 Ingentem flammam ad Coelum caput usque ferentem:
 Et simul audiuit vocem/ quæ a sidere labi
 Visa per aurarum tractus/ verba ista sonantem:
 Talis apud superos virtus ac tanta Basili est:
 Hereticis. ac precipue quos fecerat impos
 Cordis & obscuræ mentis torpedine captus
 Arrius impugnator atrox/ ac Mellens ingens
 Semper erat. Iuuenem qui Cæco illusus amore
 Tradiderat sese Plutoni/ & sanguine demens/
 Ipse suo seruum stygio se scripserat orco
 Asseruit/ populo insolitum spectante duellum.
 Nam pater binc prebenso Iuuenem rhenone trabebat/
 Inde lemur: longo tandem certamine victus/
 Cum stridore graui fugit per nubila Dæmon.
 Sæpe Valens qui tunc extinctis fratribus omne
 Romanum sine Consortis formidine agebat
 Imperium/ dum vult hominem proscribere fractis
 Elusus calamis tandem crudele reliquit
 Officium/ cum niti odio se vidit inani.
 Vita viro cum mox esset moriturus/ in vnam
 Est producta diem/ quo natum semine gentis
 Hebraicæ medicum sacra perfunderet unda/
 Ipse suis manibus: dictu mirabile/ postquam
 Huic satis officio factum/ discessit in auras

Spiritus: & clauso requierunt viscera sensu:
 Cæsaræ pastor sanctissime porrige dextram
 His animæ clausæ in tenebris/ & carcere cæco:
 Et veluti quondam nurui peccata remisit
 Te impetrante Deus/ sic te impetrante dolores
 Auferat & nostros/ & nostra piacula soluat:

DE DVOBVS MACARIIS,

A carios (vt fama) duos ægyptia tellus
 M P rogenit vitæ insignes ac nomine claros.
 D ijs stigijs ambo infesti/ veterumq; Deorum
 Coniurati hostes. Primus sitæa per arua
 Vixit: & inuento vacuos dum permeat agros
 Verticis humani Craneo vestigia fixit/
 Atq; ait. o quisquis caput istud inane ferebas
 Tempore mortalis vitæ/ per maxima patris/
 Per Nati/ & Flatus sancti te Numina iuro/
 Quæ fuerit tua fors doceas dum vitæ manebat/
 Quæ modo sit/ quando es membris & corpore sanctus
 Illa nihil contactata sonos erupit in istos.
 Centurio romanus eram Ioue principe: Nunc me
 Orcus habet/ tantum penetrans in viscera terræ/
 Aethereis q̄tum tellus discedit ab astris:
 Sub nobis genus bebreum est: Gens infima vero
 Cbristigenæ/ mores qui non tenuere parentum.
 Vmbra viro tales dedit adiurata loquelas.
 Tempore post paruo deserta per aua eunti
 Occurrit Lemur ampullis pendentibus extra
 Pertusæ cblamidis rimas circum vndiq; onustus:
 Et percuntanti quid tot sibi vitrea vellent
 Vascula: respondit monachis se plurima ferre

P harmaca sunt curæ quæ nos vti dulcia primum
 P ocula delectant sed mox in toxica versæ
 N os cruciant: sic præda sumus fallacibus vmbis
 V ndiq; / de nobis ita gens letbea triumphat.
 T alibus excellens signis iam grandior æuo
 O ccubuit primi mensis Titane secundo
 I llustrante breui frigentia rura volatu:

DE ALTERO MACARIO

Lter ab Antoni fruticans radicibus altum
 a Creuit/ & vmbrosas porrexit in æra frondes.
 Incola Thebaidos fuit exanimumq; cadauer
 Rettulit in vitam: Nam cum defendere, sanctam
 Nesciret sermone fidem/ confugit ad istud
 Argumentum ingens: ad quod contabuit hostis.
 Nescio quem dubio confectum vulnere quando
 Morte obita iam corpus erat sine sanguine fecit
 Ore loqui/ fontis pœnas ne incurreret insons.
 Cum fraudata sua sic esset imagine virgo
 Mercurij technis vt equam pater esse putaret/
 Saluifico Cbristi mendacem nomine formam
 Sustulit: & veterem fecit prodire figuram.
 Singula si pergam numero comprehendere longas
 Ibit in ambages sermo prolixior æquo.
 Quindecies Ianus reuocarat ab æquore solem
 Cum senio fractus discessit in æthera longo:

DE EPIPHANIA.

Extæ dies splendore magos gradiente per altum
 s Aera deducens toti spectacula mundo
 Admiranda tulit: gentes ad sidera versis
 A ttonitæ stabant oculis: solemq; putabant

b
 UNIVERSITATIS

DE SACRIS DIEBUS.

Aduentasse nouum / qui non quia nocte dieq;
Spargebat late radios occumberet vnq;
Stella nouo fulgore ardens veniebat ab ortu
Trans Tigrim / trans Euphratem / Babylona volando
Vidit / Armenios dextra / leuaq; relinquens
Turiferos Arabes syrice bipatentibus alis
Ingruit / tali votis famulata magorum
Officio / nati stetit ad presepia christi:
Nec reges vt opinor erant: nec enim tacuissent
Historice sacre authores genus istud honoris
Inter mortales quo non sublimius vllum.
Adde q; Herodes vt magnificentia regum
Postulat / ho spitibus tantis regale dedisset
Hospitium / secumq; lares duxisset in amplos.
Ille penes Persas magus est / qui sidera norit,
Qui sciat herbarum vires / cultumq; Deorum:
Persepoli facit ista magos prudentia triplex.
Adiungunt pleriq; licet sit credere vanum
Esse opus ex natis illos / matribus ortos.
Himoniti patrum libris de semine gentis
Iudaice venturum hominem / qui regna per omnes
Porrigeret populos / orituraq; sidera eodem
Tempore / quae indicium nati patrie q; domusq;
Mobilibus radijs facerent / in montibus altis
Peruigiles noctu coelum obseruare solebant,
Vt videre ignes Christo nascente subortos
Corripuere viam Regi tria dona ferentes /
Haec tria / sunt / aurum fulgens regale metallum /
Tus redolens / quo festa solet decorare sacerdos /
Myrbaq; / qua tumulo traddenda cadauera inungunt
Sic magus a prima monstrauit origine / q; rex
Christus erat / q; mortalis / summusq; sacerdos.

IANVARIVS. LIBER.I.

Sunt qui luce velint ista primordia signis
Traddita mirificis / dum connubialia festa
Exhilarans Christus laticem mutauit biaccho.
Ista dies rursus caelo labente reuersa
Ad Iordanis aquas Christum consistere vidit
Cum pater audito per Coelum murmure Christum
Esse suam docuit prolem: Cum sanctus apertis
Spiritus ablutum. supra caput astitit alis.
Haec Epiphaniam Graei solennia dicunt /
Quod diuina prius soboles incognita nobis
Claruit: / tribus bis facta est celeberrima causis.
Pauca loquar contra solymos / contra impia corda
Leugenum / quo constet eos de tempore Christi
Nobiscum sensisse: licet modo turpiter errent
Cum venisse negant: paucis memorabimus ergo
Historiam, cuius noster suetonius auctor.
Cum regeret terrarum olim Nero Claudius orbem
Rumor ab hebreis oriens peruaferat omnem
Late Asiam penetrans ultra gangetica regna,
Iudea de gente virum matuorte potentem
Venturum subito / terras qui cogeret omnes
Ferre nouas permutato rerum ordine leges.
Rumor hic implerat gentes / totoq; oriente
Fama volans in spem populos adduxerat istam.
Ista fides Iudeum animis sic haeserat / vt nil
Romanum imperium veriti contemnere gentem
Ausoniam fuerint ausi / probrisq; latinos
Irritare duces strictoq; inuadere ferro.
Propterea Nero rex indignabundus / ira
Percitus ardenti magno molimine bellum
Quo genus id toto penitus depelleret orbe
Misit in Assyriam. Tum late efferbuit equor

DE SACRIS DIEBVS.

Classe noua. Cum patre titus noua classica fecit
Clangere per Protbei fluctus/per Ageenoris oras.
Talia veridico memorat Suetonius ore.
Iste furor tantus/tanta hæc audacia mouit
Iudeorum animos: quia tunc instare uidebant
Tempora pacifici multum expectata Messicæ:
Credebāt ad se imperium descendere: **E**t orbis
Terrarum se rectores/dominosq̃ futuros:
Non aliter se romani opponere uulgus.
Presumpsisset iners: neq̃ plæbs in gloria contra
Cæsaream maiestatem frustra arma leuasset:
Hæc igitur communis erat sententia genti
Apparere dies Christum debere per illos:
Sed delusa fuit: quiaq̃ q̃ uenerit/ut nos
Afferimus/non arma tamen regalia secum/
Non adduxit equos/neq̃ murice fulsit **E**t auro
Vt fore credebant: tenui uestitus amictu
Atq̃ gerens personam inopis per rura perurbes
Iuit **E**t ex oculis ut quædam emanit umbra.
Et nunc aduentus Christi transfisse fatentur
Tempora iam pridem: sed q̃ non uenerit aiunt
Esse suæ gentis scelera infelicia causam.
Ogenus insipiens unde hæc Aoraxia fluxit?
Vestra videns errata: Deus si mittere christum
Instituit/cur non misit? si mittere forsan
Non statuit: quare Aduentus predicere tempus
Veridicum fecit vestro de sanguine yatem?
Ocæcas omnino animas: peccata uolentem
Tollere **E**t errores nostros dissoluere fingunt
Efugisse hominum sordes: quæ amentia maior
Esse potest q̃ mugari sanare potentem
Omne genus morbi medicum langoribus ipsis

IANVARIVS

LIBER. I.

Offensum non uelle ægros inuisere natos?
Infantem nouere Magi/ Iudea loquentem
Non cognouit: erat curis ab sorpta profanis
Funditus: atq̃ graui somno resoluta iacebat.
Felices saluete Magi qui clara sequenti
Sidera/uidistis puerum/qui sidera fecit.
Sic utinam nobis sese post fata uidendum.
Præbeat: **E**t gressus nostros in sidera ducat:

DE SANCTO PAVLO PRIMO
HERMITA.

icut erat celebris cultu numeroq̃ Deorum
S Cum iouis imperium stabat/Nilotica tellus/
 Sic ubi terrestres coelo descendit ad oras

Expectata salus/patribus fuit incluta sanctis/
Qui Nitriotarum campos/sitæq̃ rura ^{natu} ^{populi} ^{mitris} ⁱⁿ ^{eg}
Ibebaido s̃q̃ casas loca desolata colebant:

Nam cum cæsarei gens sanguinolenta tyranni
Prædarentur oues Christi nullasq̃ liceret
Christigenis habitare vrbes impune ferarum

Confortes facti fines tenuere supremos
Orbis/**E**t arentes Cancris feruentis arenas.
Primus ad bos (ut fama) locos uestigia uertit

Sub Detio Paulus cum iam uigesimus isset
Annus: **E**t æstates illic incognitus egit
Tris nouiesq̃ decem propter uada vitrea fontis/

Cui superextentis faciens umbracula ramis
Palma/homini tanq̃ nutrix alimenta ferebat:
Ipse etiam tunicas de frondibus arboris eius

Texere/**E**t ambustos artus uestire solebat:
Atq̃ famem patiens usq̃ ad surgentia noctis
Sidera/soluebat tenui ieiunia mensa

De SACRIS DIEBUS.

Nox ut in occasum summam inclinauerat ymbra
 Ex tepida surgebat humo: septemq; triones
 Non procul a terris motu reptare videbat
 Tardigrado/ lentoq; polū circū dare gyro.
 Tunc animo procul a curis terrestribus acto
 Diuertebat apud superos/ubi dulcia tempe/
 Et syncera quies/et consumata voluptas.
 Tum Deus in sensus illabebatur et ora:
 Diuinaq; canens vsq; ad titania laudes
 Lumina coelesti totus languebat amore.
 Consimili pietate calens Antonius arua
 Sole sub byberno dū per deserta vagatur,
 Inuenit senis hospicium paruosq; penates.
 Tum solitus paulo cererem deferre per auras
 Quotidie/victus inopis plus attulit ergo
 Hospitis Antoni posuitq; in limine Coruus:
 Coruus enim/vel forte aliquis sub imagine Corui
 Angelus ut nasci stellas vidisset ab ortu
 Ignotis epulas homini portabat ab oris.
 Tum sua diuinans sibi fata incubere paulus/
 Atq; volens sine teste mori: Venerabilis hospes
 Vade precor dixit/nec te mora tardet: et affer
 Quas tibi donauit tunicas Atbanasius olim: Sty. de alexi
 Nam mox ut fuero functus vitalibus auris/
 His Deus inuolui mandat mea frigida membra/
 Atq; sub egestas mecum descendere arenas.
 Ille volans abiit: rediensq; agnouit in aura
 Pauli animam per iter diuos sublime petentem:
 Atq; ait: Ab sic me fraudas pater/ atq; relinquis?
 Ibo tamen/tua sancta iterum saltē ora videbo.
 Iuit: Extincti dum se inclinaret ad ora
 Cum gemitu lacrymans lamētabatur a maro.]

IANVRIVS

LIBER.I.

P atris ad hospicium soliti; diuertere quondam
 Dum viuebat/humo duris (res mira) Leones.
 Vnguibus egesta iustum fodere sepulchrum.
 Non secus ac si nota viri mensura fuisset.
 Nec minus est mirum qd ad illatabile bustum
 Iuerunt plereq; fere/ quæ tempore longuo
 Cum sene versatæ fuerant/ visæq; iacentem
 Deplorare virum: duris odiosa tyrannis
 Simplicitas potuit mollire animantia bruta.
 Mox igitur tunicis quas apportauerat artus
 Implicitos superinfusis cumulauit harenis:
 Iam gelidi decimo iani Titane reuerso:

DE SANCTO HILARIO

Te quoq; natalis tuus est memorandus Hilari
 H Tertia post decimam Iani cum frigida tellus
 Sub niue dormiret te lux ascendere ad astra
 Vidit: Et ingenti superos occurrere pompa.
 Tu in terris positus membris mortalibus alto
 Versabare polo/votis rapiantibus illuc
 Ingenium/mentem/atq; animum/poterasq; putari
 Et si viuis eras functus iam corpore/ Et arces
 Aetherias habitare inter tot millia Diuum.
 Integritas vitæ/legum prudentia/cultus
 Coelitium/ tutela inopum diadema pedūq;
 Praetatiense tibi/dum nil mortalia curas/
 Dum viuis tibi sorte tua contentus/ab omni
 Ambitione procul/populo applaudente tulerunt.
 Non nocuit tibi progenies/non obstitit vxor
 Legitimo coniuncta thoro: non horruit illa
 Tempestate Deus thalamos/cunabula/ tedas:
 Sola erat in precio quæ nunc incognita virtus

DE SACRIS DIEBUS.

Sordet/ & attrito viuit cum plebe cucullo.
 Propterea leges quæ sunt connubia contra
 Esse malas quidam perbibent: prudentia patrum
 Non satis/ aduertit dicunt/ quid fere recuset
 Quid valeat natura pati: ceruicibus aiunt
 Hoc insuauè iugum nostris imponere Christus
 Noluît: istud onus quod ad huc quæ plurima monstra
 Fecit/ ab audaci dicunt pietate repertum.
 Tutius esse volunt qua lex diuina sinebat
 Iffe via/ veterumque sequi vestigia patrum
 Quorum vita fuit melior cum coniuge quæ nunc
 Nostra sit/ exclusis thalamis/ & coniugis vsu.
 Ad iungunt etiam primi ieiunia veris
 Quæ nisi sint seruata/ volunt nos ire sub orcum:
 Aspice quæ duris aiunt frenata capistris
 Gens electa fuit: lex Christi æterna/ nec vnquam
 Cessatura sinus (dicunt) sine tendat in amplos/
 Vt sit conueniens babilisque & idonea toti
 Humano generi/ non importuna senectæ/
 Non onerosa inopi non importabilis ægro
 Adiciunt populis habitandam pluribus urbem
 Non esse angustis claudendam mœnibus: arcto.
 Conuenit æsuriens (aiunt) plebecula claustro.
 Hæbreum gens qualis erat quam limite paruo
 Legifer inclusit grauiumque indagine legum.
 Illud onus Christum dicunt minuisse: suisque
 Induluisse. Sed hæc Christi indulgentia uisa est
 (Vt memorant) laxata nimis sapientibus istis
 Qui legem stulte ex placida fecere molestam.
 Duriciem vero legis satis arguit aiunt
 Prouida posteritas/ studiis exercita sacris
 Quæ maiorem hominum partem de syrtibus istis

IANVARIVS LIBER. I.

Subtrahit. & pelago functam pronunciat isto:
 Nam iuuenes donec cessent adulescere/ & ægros
 Excipiunt/ senioque graues/ & quos labor hauris
 Assiduis fabros/ & qui sub pondere sudant
 Vomeris & rastro/ qui pro mercede locant se
 Atque operas vendunt/ & quos fortuna coegit
 Mendicare cibos/ quæ turba miserima quicquid
 Prægustare solent epulas ad prandia regum
 Adde viatores/ & quos onerosa fatigant
 Munia nutrices cunis quæ lactea prebent.
 Vbera pregnantis/ scetas/ cui debile pectus/
 Cui caput infirmum/ stomachi quos humida crudi
 Pituita infestat. Causas numerare quis ausit?
 Exclamant: & vti inter se quandoque iocantur
 Thestylis banc nimio pulstem sale fecit amaram.
 Adde quæ & patres ausi taxare latinos
 Causabantur eos stulte imprudenter & equo
 Durius ad ritum Romæ voluisse pelagos
 Cogere: & antiquum tam precipitanter amorem
 Tam stolido temerasse ausu: concedere Roma
 Debit aiebant/ potius quæ rumpere pacem
 Humani quæ iuris erant: modo salua maneret
 Lex diuina/ fides Christi/ doctrina senatus
 Quam primus tulit ore suo quia tradita ab ipso
 Christo erat humane doctrine & lumine vitæ.
 Nec curandus erat morem consensus in vnum
 Vtique adeo, dicunt, quod persuadere laborant
 His breuibus dictis/ quisquis discrimine nullo
 Vult gentes differre duas/ velit ora duorum
 Quod natura nequit faciem concurrere in vnam:
 Vna Dei domus est mundus: sed non tamen vna
 Omnibus est facies rebus. Circa spice terras:

Contemplare orbis Coeli/ diuersa vedebis
 Omnia/ saturno facies est pallida: Marti
 Ignea/ resplendens veneri: nunc clara Dianæ
 Nunc obscura: Iouis frons est affabilis Astro.
 Ipsa quoq; in varias abeunt elementa figuras.
 Cerne hominum genus/ et pecudes/ frigentia cerne
 Marmorata quæ spartæ/ parijs quæ oriuntur in agris
 Quæ secat ægyptus/ Humidis quæ Nauita portat
 Demptra iugis/ quæ Luna parit/ qui tybure crescunt.
 Aspice et Indorum sparsas per littora gēmas:
 Multiplices vocum flexus/ mirare volucrum/
 Diuersosq; habitus/ & multicoloria terga:
 Sic quoq; tam grandi sub religione per omnem
 Fusa orbem fas sit dicunt discedere graios
 Gentibus a nostris aliquo discrimine legum/
 Quas autē mutare potest humana facultas.
 Nam leges quas ipse tulit Deus esse necesse est
 Perpetuas: nec fas homini discedere ab illis.
 Hæc ideo volui nostris intexere chartis
 Vt quotiens patres quibus est custodia Cymbæ
 Petridos a summo cobeunt pastore vocati
 Sint memores magno ad leges opus esse ferendas
 Ingenio/ multis oculis examine recto.
 Sed quo mente vagor? video/ mea longior æquo est
 Echasis: Ad sancti festum redeamus Hilari.
 Hic pater a superis castum ne forte pudorem
 Perderet, obrinuit magno pro munere mortem
 Coniugis: immundum veneris sic oderat ignem.
 Impetravit idem Natæ quæ nomine dicta est
 Appia/ & ad Coelum quo peruenturus et ipse
 Post breue tempus erat misit cum matre puellam.
 Cura uiro munire fidem primaria semper

Cum foret ex libris armentaria sacris
 Fecerat: & contra Cbristi se armauerat hostes/
 Presertim Ariadas/ quorum spirabat in orbem
 Aura ferens diram Cbristi per ouilia pestem:
 Sanctum nectar olens doctæ facundia lingue
 In mentes hominum Cbristi inspirabat amorem.
 Propterea exilium passus peruenit in arua
 Cincta freto ligures inter cirneaq; saxa:
 At cum plena forent atris serpentibus/ acta
 In Crucis effigiem dextra procul ire coegit
 Mortiferas pecudes: iussitq; habitare seorsum
 Limite signato pulsi (res mira) Colubri
 Seruauere patris semper confinia sancti:
 Inuenitq; feras/ quibus est infame venenum
 A pietate minus q̄ corda humana remotas:
 Audijt infantis sacro sine fonte recentem
 Emigrasse animam: vetuitq; a morte teneri:
 Nam prostratus bumi iacuisse in puluere fertur/
 Nec cessasse Deo lacrymas offerre tepentes
 Donec in exangues artus reuocata lacertos
 Protulit: & matri blandis arrisit ocellis.
 Tum subito immer sit lustralem crinibus yndam
 Ne sine lege iterum fato concederet infans.
 Multa quoq; in scriptis animi monimenta reliquit
 In quibus effulget diuina scientia dulci
 Eloquio/ & lingue cultu decorata latinæ:
 Semine tam claro tellus Aquitanica gaudet:
 Nos quoq; sancte Pater facias gaudere precamur
 Semper in Elysijs tecum post funera campis:

DE SACRIS DIEBUS.
DE SANGTO GREGORIO
NAZIANZENO.

Appadocum tellus est illustrata virorum
c Ingenijs/pietate fide: preconia quorum
Temporibus recitanda suis. Nunc maximus ille

Gregorius, cui dat diuina scientia tantum
Nomen ade st bodie sacros habiturus bonores.
Præfule patre satus nam tunc id iura sinebant
Pastorale pedum gessit post funera patris:
Cum vero iuuenis quondam venisset Athenas/
Et tota ingenuas se conuertisset ad artes
Mente/ferunt illum nymphas sub luce diurna
In thalamo vidisse duas: neu forte putaret
Esse malos lemures/prior est sic ore loquuta.
Ne nostros trepides vultus: sapientia nomen
Est mihi: nomen habet quæ me comitatur/bonestas:
Venimus vt sancto tibi coniungamur amore
Et simul æternos tecum viuamus in annos:
Sic igitur factus liber formidine contra
Mouit in amplexus & in oscula mutua gressum.
Talia de magno quædam finxere pelasgi
Hercule ludentes/& de scipione latini.
Quæ vero a priscis hoc de pastore feruntur
Nemo hominum figmenta putet: duo nãq; tonantis
Imperio diu tales iniere figuras/
Vt iuuenem facerent illis assuescere curis/
Et totam grauibus studijs intendere mentem:
Vel simulacbra duo/for san duo dona fuere/
Virtutesq; duæ/quas tunc infudit in alta
Corda deus subito. Quod longi temporis vsu
Querere mortales & consuetudine possunt/
Hoc afferre solet virtus diuina repente.

IANVARIVS. LIBER. I.

Cuius libet: eius enim tanta est opulencia/tantus.
Est thesaurus opum/causas vt sæpte secundas
Præueniens: donet bona q; sine fine redundant.
Hoc ego crediderim potius/sapientia nanq;
Eius ab ingenio teneris ita fluxit in annis.
Mox vbi coelestes formas assistere vidit
Vt populis non sit minus admirabile visum:
Quæ si luciferum phœbi præcurreret ortus.
Cum uero in patriam rediens prope Troadis oras ^{trœas} ^{Regio a se mi}
Vela daret /subito boreas a vertice lapsus ^{novis}
Ingruit antennis/& propulsauit ad vsq;
Littus abydên freta per salientia puppin. ^{abydos} ^{oppidum elapsoti}
Territus hoc casu Iuuenis dissoluit ab omni ^{oppidum in egypto}
Vitaæ huius sermèto animum: penitusq; recepit
Corde Deû reuocans curas a sensibus omnes.
Tum populos farrago omnes ariana ferebat
In rixas in bella etiam lite sç; cruentas:
Gregorius contra pestem banc/vt maximus olim
Alcides contra terrarum immania monstra
Bzantina tulit faustos in mœnia gressus.
Nam tunc forte Valens Cesar decesserat: eius
Qui sectæ defensor erat dum viuere: Ergo
Opportuna videns operi data tempora sancto
Iuit/& incepit studijs dare vela/repente
Fama viri traxit varijs ex gentibus agmen
Discipulorum ingens illic academica fecit
Gymnasia: & veteres illuc traduxit Athenas.
Nam quot erant toto orbe viri qui scire profundos
Scripturarum aditus vellent & mystica sensa
Et Cabalistarum latebras ea littora adibant.
Hieronymum fama est illuc venisse trilinguem:
Et legis dedicisse sub hoc arcana magistro:

confessio prophetana:

DE SACRIS DIEBUS.

Ad summos igitur breuiter peruenit honores:
 Nam patriarchatus sceptrum sanctamq; Cathedram
 Est largita homini consensu Thracia magno.
 Dicitur & longo sacrum coluisse poesim
 Tempore: & heroo modulatus carmina plectro/^{in frequenti}
 Que superant: quibus Aonijs dant oscula Vates.
 Sed cum iam senio foret incubente parumper
 Segnior effectus & se liuore videret
 Infractisq; peti patriam reperuit: & illic
 Cum Ianus gelidas iam peruenisset ad Idus
 Pacifica tandem migravit in cœthera morte.
 Reliquias eius multo post tempore Thracas
 Metropolitanam reuocasse feruntur in urbem.
 Nunc procul a graijs vectæ recubare putantur
 Qua sedet in medijs Manto Cadmeia lymphis.

DE SANCTO ANTONIO.

Eptima post decimam torpentis frigore Iani
 s Antoni tibi festa dies altaria cingunt
 Frondibus, hybernas quæ nō timuere pruinas.
 Laurus adest/hedere veniunt/provincia lacertis
 Quæ sparsis proserpit: humi:redolentia Myrti
 Vimina/pacificæ per templa ligantur olivæ:
 Et quos fama refert immortales Amaranti.
 Te memorant olim satyros vidisse bicornes
 Panaq; Capripedem dum per deserta vagaris
 Inuia/trans Memphim/trans centum moenia portis
 Inclyta/soliuagi lustrans vestigia Pauli.
 Te memorant non cum lapythis que gloria parua est/
 Non cum Centauris: sed quod mirabile multo
 Amplius est/cum tartareis belialibus olim
 De certasse ipso stante ad spectacula Christo:

IANVARIUS. LIBER. I.

Qui quia te vidit pugnassee viruliter ire
 Continuo totum tua nomina fecit in orbem.
 Tu satus in Campis/vbi quondam moenia magnus
 Fecit Alexander dñi seruantia nomen.
 Diceris ignipotens/et fers incendia dextra:
 Qd tua vis ignem potis est extinguere sacrum.
 Et quia(res miranda)soles quadoq; proteruos
 Et nimis infrenes/qui religiosa malignis
 Tempa/domos aïs audent violare/ furenti.
 Aggrederis morbo/subitaq; vredine torques.
 Sæpius hoc alias/nostro quoq; tempore visum
 Non semel est: salit extemplo per viscera pestis
 Ignea/et ossa rapit:neruosq; inasq; medulas
 Fulminis in morem vorat in nihilūq; resoluit
 Et sunt qui diuos ausint contemnere/ necdum
 Tot moniti exemplis homines aduertere possunt
 Esse Deum sanctasq; animas humana potentes
 Vlscisci scelera/atq; animos cobibere furentes?
 Cum demum tetricæ post tot miracula vitæ
 Iam longeuus iter vellet conuerrere ad astra
 Discipulos circumstantes sermone potenti.
 Quæ dabat affecti cordis suauissimus ardor
 Erudijt longum: conuersus ad oscula tandem
 Aeternum dixit mea viscera sancta valete.
 His dictis alacri tantam pretendere vultu
 Leticiam:et tanta viuis clarescere luce est/
 Vt iam cum superis versari et viuere credi
 Posset:et ante deum mutata assistere vita
 Dumq; ea sic fierent subito velut vltima flama
 Que fugit absumpta penitus face/purior auro
 Spūs in tenues abiens se susulit auras.
 Nunc colit æternūq; colet sublimia mundi

DE SACRIS DIEBUS.

Culmina perpetuae gradiens per pascua vitae.
 Et quoniam nox ista vigil solet esse quotannis
 Currite votorum memores/deponite laenas
 Rhenones duplicesq; togas: accurrite nudi:
 Et pulso in lucem somno vigilate reuersam:
 Ponite segnicem: surgit iam vespera/flamis
 Tam rogos in templi medio rutilantibus ardet:
 Fallite colloquijs noctem: percurrite sanctos
 Qui coluere olim deserta aegyptia patres
 Arsenium/Vitalem/Helenium/quo tempore Paulus
 Et quare ad steriles primus deuenit arenas
 Dicite: sit sermo vobis Euagrius/Efren/
 Et Cronius. magno de bessarione loquendum:
 Pambus & Eulogius memoretur/& inclytus Hamon:
 Ac reliqui: quorum consors Antonius orcum
 Vicit/& in terras fecit descendere Diuos.
 Pergite. Cum rapida Coeli vertigine tempus
 Euolat:& celeres ad cursum concitat horas.
 Iam cecinit mediam volucris titania noctem
 Et Leo decedens summo declinat olympo:
 Ne finite extingui flamas: date ligna ministri
 Et ramis onerate focos: opus ignibus altis
 Expugnare gelu flatusq; Aquilonis acuti:
 Pergite: iam totus Gbiron surrexit ab vndis:
 Incipit apparere Caper: iam Lucifer altus
 Astra fugat: vicina dies albescit ab ortu:
 Precipitat Cancer: gelidis iam terminus vmbis.
 Pyramides dudum magnae tinnire Parenti
 Incipiunt. Canit excubitor feruentius Ales.
 Matutinus adest/tyriaq; in veste sacerdos
 Fert manibus calices: genibus procumbite flexis:
 Atq; deum ne vos tetrico pater arguat ore;

IANVARIVS LIBER. I.

Querite: et ad Coelum totas conuertite metes.
 Ite domum: nec vos bodie dementia cogat
 Fingere personas/sumptisq; incedere laruis.
 Sancta dies sancte debet succedere nocti:

DE SANCTO SEBASTIANO

Nelytus armorum ductor de nomine gratio
 I Quod si quis velit in nostram traducere linguam
 Dicit adorari dignum venerabile sacrum:
 Tractum nomen habens colitur: procedite Turbae.
 Ad sacrum solenne dies vigesima quando
 Crudeles poenas & fata immania passus
 Transijt ad superos/villas imitat & vrbes.
 Mox vbi percepit Christi mysteria duxit
 Celestem in terris/ hoc est sine crimine vitam:
 Confregitq; suis manibus simulacra deorum
 Plurima/& aduersum manes tulit arma superbos.
 In poenis etenim quas detestabilis aetas
 Illa dabat nostris/ si quos titubare videbat
 Mox aderat reuocans animos/& pectora verbis
 Grandibus attollens/ non clam sed vocis apertae
 Fulmine & vt tragicis mos est/ clamoribus altis.
 Ante ipsos etiam circo admirante Tyrannos.
 Sed tum precipue tantos prorupit in ausus
 Taliter exarsit quando ex primatibus vrbis
 Romulae geminos duro in certamine fratres
 Perdere paulatim vidit roburq; fidemq;. *S. Melliano*
 Vxores etenim flentes & parua ferentes
 Pignora demissis aderant per terga capillis
 Orabantq; viros ne se natosq; domumq;
 Deserent/ nec tanta suis opprobria ferrent.
 Ne subito traberent pessum genus omne suorum.

S. Melliano
M. Marco.

DE SACRIS DIEBUS.

Istud idem pater orabat/morituraq; mater
 Præ lachrymis/præ lamentis/præ angore dolorum
 Tum pius exiliens miles fortissima dixit
 Pectora quo pacto robur muliebribus omne
 Blanditijs ammisistis? quo vestra recessit
 Strenuitas? quæ tanta tulit discrimina Martis
 Tum cum pro tenui decertabatis honore?
 Nunc est propositum vobis Cœlestis olympi
 Imperium: dabit hæc vobis victoria semper
 Vivere cum superis/et conregnare: Deumq;
 Cernere/cum diuis æterna in luce sedentem.
 Eia agite excelsos animos in sidera ferte:
 Cæpta nec ignavo maculate ingentia fine:
 Ne trepidate Iouem/quis Capitolia et arcem
 Tarpeam teneat: sterilem contemnite Vestam:
 Saturniq; genus totum: Cybelemq; profectam
 Amphrygijs Roman: quæ dementire ministros
 Cogit/et eporis homines emasculat vndis:
 Abiurate deos veteres quot tota per orbem
 Terra colit: matrem Eneæ: patremq; Quirini.
 Christus adest laturus opem certamine in isto
 Ultimo et exili tristes deponite curas.
 Vos quoq; Consortes/importuniqu; parentes
 Ne lugete/polos adeunt/non perditis illos:
 Sed preerunt vobis regnum immortale paratum.
 Inter ante oculos plæbis patrumq; loquutus.
 Ipsum ideo leuibus scopulum fecere sagittis:
 Totq; tulit plagas/quot septem tela pharetræ
 Quot potuere arcus emittere spicula septem.
 Quæ stipata meat spinis bicoloribus Histrix
 Tot super armato non fert bastilia tergo.
 Viscera mortiferis tandem contusa flagellis

IANVARIVS. LIBER. I.

Corporeis animum vinculis soluere potentem/
 Italiam pestis quondam grassata per omnem
 Non prius extingui potuit/qp̄ Condita Diuo
 Ara sagittato: sic admonuere prophetæ
 Atq; sacerdotes: qui pro moriente precati
 Plæbe Deum diuos sic audiuere loquentes.
 Venit vt in vulgus fama hæc/Ticinia plæbes
 Accinxit se sacro operi/subitoq; dicauit
 Quæ quoq; nunc magnis celebratur honoribus aram.
 Propterea te sancte vocant tua festa frequentant.
 Qui stygiæ pestis trepidant crudele venenum:
 Et tibi iam non solum aræ/sed plurima vbiq;
 Schematibus varijs surgunt ingentia templa.
 Tu Narbone satius fecit te Insubria Ciuem.
 Mortuus in terris et apud mortalia regna
 Viuus in Elysio/non quod mare circuit vndis
 Oceanitidibus: quæ fortunata poetæ
 Arua vocant: non quod media telluris in aluo
 Dicitur Eneæ phœbi monstrasse sacerdos.
 Sed neq; lunari quod gens antiqua sub orbe
 Aeris in campis posuit: sed quod super altis
 Cardinibus mundi fouet alta in pace beatas
 Atq; nihil terrena animas contagia olentes.
 Ossa cubant ultra Christi vestigia Romæ:
 Appia campanas qua semita tendit ad vrbes:
 Ad Criptas Calliste tuas tenebrosaq; busta

DE SANCTA AGNETE

Vx Agnetis adest: Iani vigesima prima
 L Romanas aurora nurus ad adorea sacra
 Conuocat: Urbane pperat ad rēpla Cateruæ.
 Virginei prodite Chori: velata rubenti

DE SACRIS DIEBUS.

Candida virginitas venit in proscenia cocco.
 Hæc est quæ vanis adhibere repagula curis
 Vos docuit/stolidi furias quæ fregit amantis:
 Nam romanus eam Iuuenis tam perditæ amavit.
 Vt fuerit cœco nullum medicamen amoris:
 Huic genitor prefectus erat:teneramq; puellam
 Quo Iuuenis tantos vel sic extingueret ignes
 Prostratam nudamq; trahi per compita iussit:
 Dum trahitur (res mira) suis sic clausa repente est/
 Sic vestita Comis vt opus non esset amictu.
 Tanta fuit Cœlo reuerentia virginitatis
 Vt Crines pro veste pedes descendere ad imos
 Fecerit:incestæ contra petulantia turbæ
 Lumina/cui Deus est venus/ & læmargia/ & aurum.
 At domus imundæ tenebrosa et olentica floræ
 Quo perducta fuit tanta resplescunt aura
 Lucis vt imenso radiorum ardore sepulta
 Non posset Virgo a turba spectante videri.
 Cum vero iubar id sanctum furibundus/ & æstus
 Impatiens tanti temere incurrisset amator
 Expiravit agens animam foedam & graue olentem.
 Ipsa autem Iuuenem precibus cōmota parentis
 A styge vitales iterum reuocauit ad auras.
 Hæc veteres pertesa deos confugit ad vndas
 Christe tuas/ & terga dedit fallacibus ymbris/
 Quæ velut antra feræ statuas habitare solebant.
 Ardentes beu nuda rogos intrare coacta
 Ingeminas iussit flammam descendere partes:
 Et veluti Moses quondam maris æquora rubri.
 Innocuas prebere vias incendia fecit.
 Virgineæ Christus dilector simplicitatis
 Non aberat: sed ei pugnam comes ibat in omnē

IANVARIVS IIBER. I.

In fauces tandem violenter adacto/
 Lumina vitricem tulit ad Cœlestia palmam
 Quæ cupitis matres sexus vtriusq; Iuuentam
 Vulnificos cœci vitare Cupidinis arcus/
 Et Castam seruare domum/celebrate puellam/
 Hanc ornate diem: Diua hæc iuuenilia sanctis
 Corda ligat studijs: frenumq; imponit amori.
 Hospitio longinqua quidem/ sed proxima fiet
 Auxilio/ neq; vos surda frustrabitur aure.
 Ite Nurus ad templa piæ/ ne byberna timete
 Frigora: iam redeunt clementia sidera: vernum
 Tempus adest/ prodite domo: per rura volucres
 Apricantur: humus virides iam cogitat herbas.
 Hac quoq; luce ferunt longuo quasi frigore finctes
 Vadere per sepes et per dumeta lacertos:

DE SANCTO VINCENTIO.

Ltera Vincenti tua lux: tua gloria gentes
 A. Hesperias decorat/ sicut Carbunculus aurum
 Vnio sepmentum/ splendor Titanis olympum
 Cum clamore ferox fureret Datianus atroci
 Magna minans vt te stygijs submitteret ymbris:
 Sic memorant Crudo te respōdisse Tyranno.
 Pone minas operam perdis Datiane. memento
 Christigenas quotiens pro religione duellum
 Ingruerit/ solitos ferrum continere/ et ignem/
 Lætari in pœnis/ fusum ridere cruorem/
 Expectare necem tanq; conuiuia semper
 Duratura/ velut grandem æternūq; triumphum.
 Cæsareæ Auguste tunc in certamine tecum
 Urbis pastor erat: sed cum frigentia verba
 Vix daret/ et timido voces disperderet ore

Tu miseratus eum languentia murmura pone
 Et sine dixisti dare me responsa tyranno
 Sancte pater: De Christo alacri sermone loquendū est.
 Formident qui saxa colunt/ simulacra putantes
 Esse Deos metuant obscenam attollere frontem
 Nos qui corde Deum ferimus/ q̄ vera tenemus
 Numina/ liberius fari decet: atq̄ potenti
 Ore per besperias sermonem effudere gentes.
 Nos Ioue contempto templa bæc Datiane Deosq̄
 Qui sunt tartarei manes infernaq̄ monstra/
 Detestamur/ eant pessum: regnetq̄ Tonantis
 Inclyta progenies æterna in secula Christus.
 Sic ais. At index in te Crudelis atrocem
 Exaturare ardens iram/ sene cuncta relicto
 Ante oculos ferri iubet instrumenta dolorum/
 Terribili quorum aspectu nil territus istis
 Vtere dixisti/ quo tandem agnoscere possis
 Christigenum magno quæ sit Constantia Cordis:
 Et quali omnipotens mortalia pectora Christus
 Vi firmare solet/ cum vult aperire tuorum
 Nequitias/ fraudes/ & naframenta Deorum.
 O vocem plusq̄ humanam fortem intrepidantq̄:
 Et dignam cui concedat Deus ætbera & astra:
 At neq̄ magnificis fuit experientia verbis
 Inferior: tu nanq̄ focos/ calibentq̄ tulisti
 Excelso grandiq̄ animo: tormenta videre
 Tanta Valentini vix sustinere penates.
 Hoc animo robur/ menti vigor iste remansit
 Semper & in pœnis facta est magis ardua virtus.
 Ad molles demum plumas translatus ab igne
 Aegrius id stratum q̄ sanguinolenta tulisti
 Verbera/ & ignitas crates: lectoq̄ teneri

Mens tua non potuit/ potuit que incendia ferre.
 Atq̄ ideo laceros fugiens euauit artus.
 Exanimum corpus campo Datianus aperto
 Alitibus dedit in predam/ canibusq̄ ferisq̄
 Cum vero in gyrum volitans rostroq̄ cruento
 Increpitans Coruus volucresq̄ ferasq̄ fugaret
 Ad freta delatum pelago sepelitur in alto:
 Sed mare turbatum subito de sedibus imis
 Cum staret placidus ventis cessantibus aer
 Auditum est mugire graui cum murmure: & æstum
 Tollere spumantem/ grandesq̄ excire procellas:
 Nam se se indignum reputans quod sacra teneret
 Viscera/ correctū fluctu saliente cadauer
 Transtulit in littus populis reuerenter habendum
 Christigenæ vero cum nox altissima crebris
 Ignibus arderet/ Nemeæq̄ ascenderet astrum/
 Conuenere manu faculas & tura ferentes.
 Exuviaq̄ anime sacras de littore in urbem
 Secretis egere vijs/ quas inclyta quædam
 (Nomina non licuit sciri) matrona sepulchro
 Condidit: & summum victori exsoluit honorem
 Festa Valentini Colles celebrate/ propinquo
 Ora afflata mari violas producere tempus.
 Transit hyens/ abigit gelidas Vincentius auras/
 Et renocat tepidi Clemæntia sidera Veris.
 Nix abeat: fruticet tellus/ refloret arbor:
 Tu quoq̄ patrono lætare Valentia tanto:

DE CONVERSIONE SANCTI PAULI.

A cra dies magno vigesima quinq̄ magistro
 S Qui docuit gentes/ q̄ regna per omnia Christus
 Transtulit/ atq̄ fidem muris circumdedit altis.

DE SACRIS DIEBUS

Ipse tamen Christo fuit aduersarius olim/
 Cum iuuenilem animum feruens accenderet ætas.
 Nam cum iam teneris Mosem didicisset ab annis
 Visa fuit Christi nouitas absurda: nec ante
 Destitit illius se opponere grandibus orsis/
 Quam prostratus humi cœlestia fulmina sensit.
 Non aliter potuit mentē frenare superbam.
 Ipse dedit stephanum leto/lapidumq; volantum
 Grandine contriuit: sic impetuosus & audax
 Dum saul esset. adhuc Iuuenis/fuit: at noua postq;
 Nomina percepit priscos cum nomine mores
 Exiit: Ast animum non exiit: ardua semper
 Corda tulit secum: domuit Mosemq; Iouemq;
 Ibat equo inuictus/multoq; satellite circum
 Septus in antiquæ florentia rura Damasci
 Multa mouens animo/ furijs agitatus & acri
 Percitūs irarum stimulo/cum magna sereno
 Confestim horrendum sonuere tonitrua Cœlo:
 Tum simul exiliens lux ardentissima flammis
 Est rapidis complexa virum: tremefactus & alto
 Lapsus equo percussit humis: lucemq; sequuta est
 Vox ingens audita procul: qua percita Pauli
 Corda venenosum mox deposuere furorem.
 Ammissisq; in luce oculis ducente ministro
 Ignotum periter magnam peruenit in urbem
 Cœcus/ & in stupida triduum caligine traxit:
 Mox anania ferens diuina oracula ab eius
 Luminibus fecit manare putamina quædam
 Vipereas tanq; squāmas/duplexq; recepit
 Lumen/ vt expulsis animiq; et corpori symbris
 Aspiceret solem æternum/solemq; diuinum.
 Dumq; soporatum corpus sine luce iaceret

IANVARIVS

LIBER. I.

Mens fuit ad superos trans ignea sidera miris
 Raptā modis? vbi consilijs interfuit aulæ
 Illius æternæ? totum quæ temperat orbem.
 Illic intuitus triados mysteria/ et omnes
 Cœlitium populos/ et quo deus ordine tantam
 Terrarum ac Cœli molem regit/atq; futuri
 Temporis euentus/ et quæ cognoscere non est
 Fas humane animæ/dum fert mortalia membra.
 Nectareas illic epulas libauit et illam
 Ambrosiam cuius Diuos odor ebriat omnes:
 Et cœlum æternis facit indulgere choreis:
 Propterea tanto terrena pericula corde
 Vicit/ & aduersos liber formidine casus.
 Cætera pretereo. Pauli vulgata per orbem
 Gloria iam satis est: Gaudere recentia Christi
 Sæcla nouum sortita ducem/prodiri potestis
 Nunc in bella: tremit Pluto: nianescq; profundi
 Concilio munire parant sua regna coacto.
 Tarso caput regni Cilicum clarissima Pauli
 Patria quam posuit quondam danea propago
 Tu quoq; tardigradam tactu sanare podagram
 Cydne potens gaude/tanto lætatus alumno
 Curre alacris. Tauriq; fluens de fontibus equor
 Cœruleum niueis saliendo allabere lymphis.
 Nidigenæ prisci quosdam quasi signa futuri
 Obseruasse dies quarum hæc fuit vna/feruntur:
 Ista superstitio veterum peruenit ad annos
 Hos quoq;: vulgares animi tam credula res sunt
 Tale igitur dant omen ei: si lucida pulsus
 Nubibus effulget pinguem denunciat annum:
 Nix sterilem pluuiæq; volunt: Certamina vent
 Martia significant/pallent ia nybila pestem:

DE SACRIS DIEBUS.

DE SANCTO CYRILLO.

Roducente diem phœbo gelidamq; fugante

P Ex agris hyemē fert annua festa Cyrillus

Vrbis Alexandri pastor: defluxit ab alto

Vertice Carmeli: sanctæ primordia vitæ

Helijæ de fonte tulit: Crescentibus annis

Relligio Creuit: rerum prudentia creuit:

Et quia diuinæ legis sapientia **Q** ore

Suauiloquo visus cunctos precellere patres

Ad decoris tanti sacros peruenit honores.

Ergo per ægypti populos nabathea per arua

Atq; per assyriæ gentes Arabumq; per vrbes

Luxit: vt elapsus quondam de Perside fulgor

Sideris/ **Q** pendens super incunabula Christi.

Aequore transmissio patrum comitante caterua

In Lycios fines ephesinacq; littora venit

Nestorium contra/ sanctæ quem fulmine lingue

Fudit: **Q** instituit ventura in sæcula credi

Progenuisse Deum Christi debere parentem.

Hic est qui Maumet Arabem corruptit: **Q** vnum

Misit in errorem populos orientis, **Q** Austri

Nestorius: nata hinc turcorum improvida **Q** excors

Relligio/ nata impietas stultissima Maurum/

Quæ Christum vetat esse Deum/ quæ credere fingit

Esse nefas habitasse Deum sub imagine nostra.

Attendebat enim solum quæ opprobria passus

Christus erat: non quæ totiens miracula fecit

Nestorius lenis/ **Q** petulans/ elatus/ **Q** audax:

Sed neq; per sacras quæ sunt inspersa videbat

Scripturas arcana oculis vt noctua tardis:

Nec vegetabatur diuina intrinsecus aura.

Hunc igitur toto patrum spectante senatus

FEBRVARIVS

LIBER. I.

Diuino elisit feruens ardore Cyrillus.

Propterea ad vulgus se se rude vertit: **Q** inter

Vt records Arabum sparsit Zibania turbas.

Patris ab ingenio fluxere volumina sancti

Plurima quæ superant: sicut liber aureus ille

Qui nomen thesaurus dabet: sic ætera Nosse

Scripta cupis/ vade ad Gratos/ per achaica quære

Scrimia: percurras veterum sacraria patrum

Inuenies quanta dicendi floreat arte/

Sacrarium q̄ diues opum. Nos illius oro

Nos inq; quibus est idem titulusq; genisq;

Cura regat: nostros sua per vestigia gressus

Ducat ad Elysios, vbi pax **Q** gaudia campos.

Mors hominis qua corpus humo/ mens erddita cælo

Exigui mensis quarto memoranda Calendas:

FINIS.

DE SANCTO EGNATIO.

Ensis adest Breuior/ quarto cui sp̄ ab anno

Addit vna dies: tunc æquiperare sodales

M Spat/ **Q** in digitos surgēs se attollit i altū.

Verū vbi cognouit studio se icūbere vano/

Vt pote q̄ semp̄ reliquis est mēsib; impar,

Luget/ **Q** in villi iacet extenuatus amictu:

Nam veris plerūq; trahit ieiunia secum.

Tempore lustrabant animas antiquitus illo:

Atq; ideo mensi fecerunt februa nomen:

Februa nam prisca dixerunt piacula patres:

Hunc quoq; feralem quidam dixerunt poetæ/

Quod fierent illis feralia sacra diebus.

Est autem ferale sacrum quod manibus olim

Cæca superstio veterum perbibere solebat.

Prima dies tibi sancte Pater sacra/ Calendas

DE SACRIS DIEBUS.

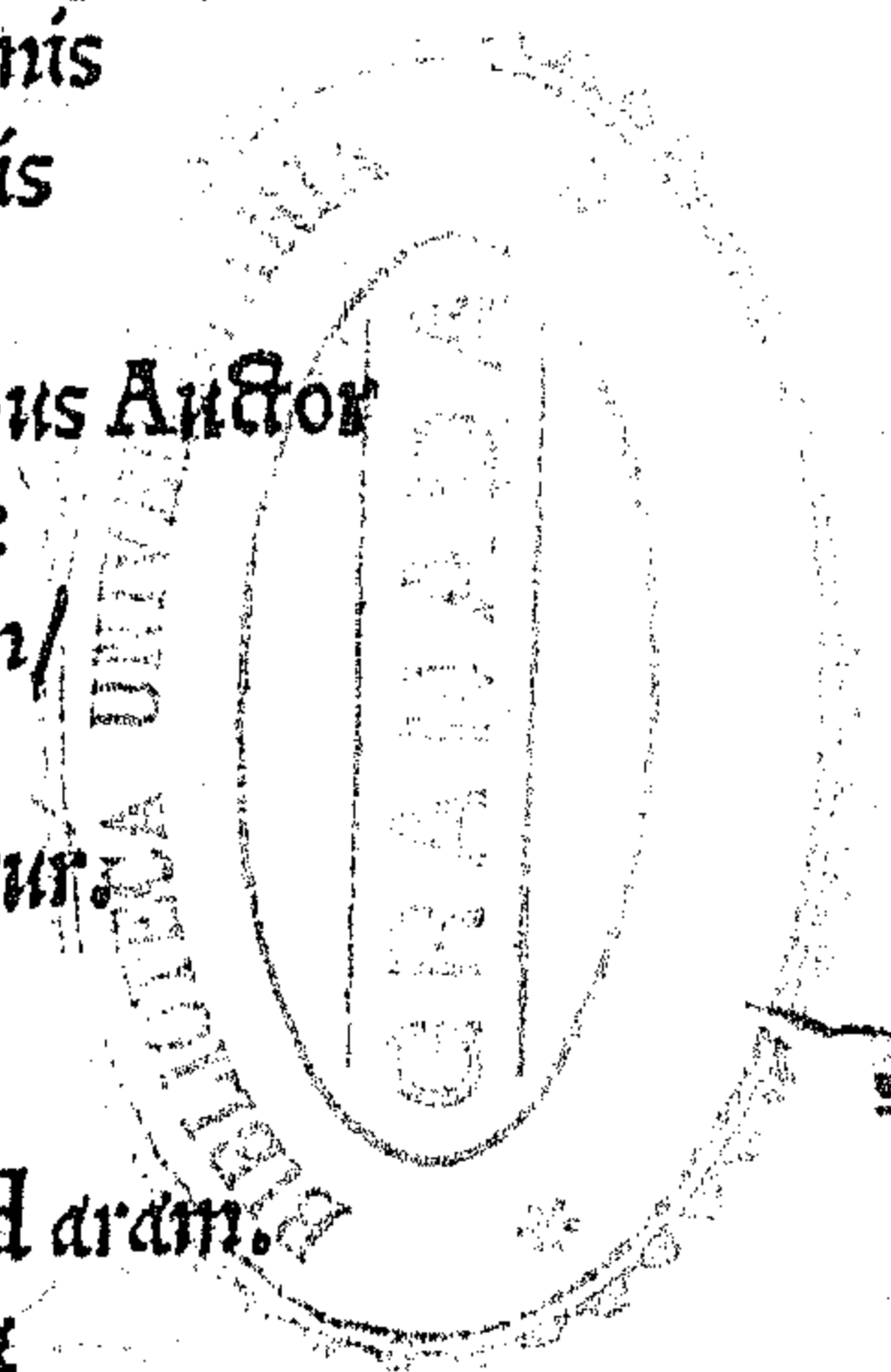
Tu Colis Egnati: tua sunt exordia mensis:
 Hæ tibi primitiæ: sibi te succedere fecit
 Petrus/ & Antiochi clarum tibi tradidit urbem
 Cum petijt gentes/atq; altæ mœnia Romæ.
 Fortunati oculi/felicia tempora nostros
 Quæ videre atavos/quæ tot quasi sidera sanctos
 Conspxere patres/& tot spectacula nunq;
 Visa prius tot mutatis miracula sæclis.
 Hic Mariam matrem magnam dum vita superstes/
 Sæpe salutavit/sæpe illius ora reuixit:
 Ora inq; quibus infanti dabat oscula Christo
 Et fidei nostræ didicit mysteria ab ipsa.
 In latios tandem Traiano principe campos
 Ductus & ærumnas tanq; solatia læto
 Amplectens animo ferrum exanclauit & ignem:
 Expositumq; feris gemini extinxere Leones
 Non laniare ausi q; q; ieiunia passi
 Importuna forent: Hic a lictore rogatus
 Cur totiens in tormentis clamaret Iesum
 Nomen id in scriptum Cordi sibi sæpe relabi
 Dixit in os/id post fatum perquirere Lictor
 Nixus in erecti conspexit vulnere cordis
 Nomen id ex auro ductis splendere elementis:
 Res ea Traianum simulac vulgata/retraxit:
 Illaq; Christigenis fecit per tempora pacem:

DE PURIFICATIONE B. VIRGI. MARIAE

Ltera lux Christi quæ bis vigesima ab ortu
 A Iam procedit: & est eius sacrata Parenti.
 Mos erat hebreis/& lex antiqua volebat
 Vt connixa matrem suscepto semine mater
 Facta parens imunda foret/cobituq; careret

FEBRUARIUS. LIBER. I.

Ad decimam quater vsq; diem: Tum deniq; ad aras
 Infantem cum muneribus lustranda ferebat.
 Ista dies aderat: mater cum pignore templum
 Ingressura venit. Simeon presagus & æno
 Grandior (omnipotens ita rem texebat olympus)
 Ocyus occurrens puerum cognouit/& vlnis
 Sustulit/ac versus quos huius ad orgia lucis
 Mane sacerdotes adhibent/vt in illius ora
 Misit verba Deus/nanq; bis Deus omnibus Auctor
 Aedidit arguta conuersus ad æthera voce:
 Addidit & sortem Nati matrisq; futurum/
 Et tristes casus/atq; illætabile fatum/
 Omnia/que qm modo sunt vulgata/silentur.
 His actis inere viam. Stipante sacerdos
 Agmine solenni puero venit obuius vsq;
 Aedis ad ingressum/matremq; adduxit ad aram.
 Posteritas huius facti memor annua festa
 Instituit pompa & facibus celebranda quotannis.
 Ecce sacerdotum Cæra flagrante coruscat
 Agmina/quæ turbam faculas iaculantur in omnem
 Irruit vndatim vulgus: pueriq; frequentes
 Ad sacra porrectis manibus minuscula currunt.
 Sæpius accensis pubes villatica Cæris
 Lasciuire solet per rustica templa/quod olim
 Memini vidiisse/faces immittere certant
 Alter in alterius crines/fumumq; ciere
 Ludo in composito/tetrīs nidoribus aras
 Inficiunt: risuq; læu delubra profanāt.
 Sacrorum sic lapsus honor/sic sancta recessit
 Religio: patrum sic disciplina sepulta est.
 Hæc ea pubentes quæ tempestatibus agros
 Quæ frumenta premunt/& quæ vinea trucidant

maculat
 doctrina

DE SACRIS DIEBUS.

Quae iumenta necant/pestemq; in ouilia mittunt.
Nam quotiens hominum vitio vilescere Diui
Sacra vident/odio nos in sectantur acerbo:
Cum vero superum cessat custodia: Laruae
Omnia subuertunt:nec habent mortalia pacem
Regna/ferunt nostri nulla emolumenta labores:
Disspenduntur opes in mutua damna: per vrbes
Seditio regnat:per corda humana ^{editio ita} _{ditus} simultas
Pululat:et sumit vires animosa libido.
Hinc tot bellorum strepitus:tam multa per omnes
Arma sonant italos vrbes populantia & agros.
Sancta parens igitur/cuius solennia praesens
Sacra dies celebrat tantos compone tumultus:

DE SANCTO BLASIO.

^{aspers} **T**ertia Cappadocum pastor sanctissime blasii
Lux tua:tu exilium sub Caesare Maximiano
Passus es et tetricos montes habitare coactus
Inter mille feras/tibi quae mansueta ferebant
Obsequia/et tecum posita feritate per ymbros
Obscure saltus/perq; anfractus nemorosos
Errabant/vti per campos cum matribus agni.
Maximianus enim tanta impietate per orbem
Seuijt/vt sicut visu basiliscus acuto
Ore truci nutuq; homines extinguere possit.
Vox autem tonitru longe resonantior illi
Tanta erat/vt quotiens alto clamore tonabat
^{populos} ^{retrahat} **V**sq; ad sairomatas exaudiretur et indos.
Monstrum immane/potens hominum tot millia aperta
Absorbere gula/quot sanguinolenta volebat
Seuities:monstrum illud erat seu bellua partum
Virginis extento cupiens extinguere collo:

FEBRUARIUS LIBER.I.

Cuius ab aspectu sumptis diuinitus alis
Vt sacer aegeae vates canit incola Pathmi,
Fugit ad extremæ loca virgo incognita terræ.
Virgo fuit primo fruticans ecclesia saeclo:
Christigene soboles eius:quos bellua adegit
Querere desertis aliena penatibus arua!
Maximiano autem Consors regniq; animiq;
Iunctus erat cesar ^{maximiano} findo Pblegethontis ab imo
Haustus: & in predam tota his data terra duobus
Diluuio humani stabat submersa Cruoris:
Nec tamen has timuit clades hæc aspera fata
Blasius:at ferrum & flammam superauit & vndam
Non aliter gradiens super æquora q̄ super agrum
Libera prolatis ferimus vestigia plantis.
Adsis sancte tuis/et nos dignare clientes
Custodire:nihil nobis Angina necylli ^{anguina.e/quinidia}
Officiant morbi: tua praesentissima nobis
Sit tutela salus:tibi mitia corda fuerunt
Semper/et es solitus voces audire precantum.
Tu mirui reddis Cicurem/tu guttura verbo ^{ad m/santi e/omni}
Suffocata aperis:& nos audire memento: ^{ut quodam signat}
Nos inq; /tua qui quondam memorauimus acta/
In languore tuas quotiens clamamus ad aures:

DE SANCTA AGATHA.

^{sancta in sila in scitia/a/qua sicania/e/scania}
Loria sicaniae gentis pulcherrima virgo ^{paliobi est}
G Diua Agathe nonas mensis tua festa secundi ^{tas/tatana vel}
Sacrauere.Nurus illo votiua ferentes ^{inqua passu e}
Dona die veniunt digitis fulgentibus auro:
Sericeisq; tuas adeunt in vestibus aras.
Mens tua marmoribus q̄ sunt Atlante sub alto ^{atlas mos e}
Que sunt caucaseo sub vertice/que sub olympo/ ^{aphrice}
^{monte thessalia}

DE SACRIS DIEBUS.
DE FESTIS MOBILIBUS. S. PASCHA
ASCENSIO. PEN TE. TRINITA
TE ET CORPORE CHRISTI.

It immobilibus fas est adiungere fastis

H Quos variat tempus: quos inconstantia lunæ
Hac illac errare facit/modo surgere sero/

Et modo veloci solem preuerrere cursu.

Nam veluti Cælo sunt signa erraticæ/sicut

Saturnus/Mars/Luna/Venus/sol/Iupiter/Hermes

Necnon firma/velut que nox/sine nubibus orbe

Monstrat in octauo: sic festa errantia quedam/

Quedam firma suam semper retinentia sedem.

Mox erat hebreis/ & lex in vertice sinæ

Tradita constituit lunam que frigore pulso

Duceret æquidij placidissima tempora verni/

Primam anni Lunam esse noui qui festa gubernat,

Annus enim duplex solymis. Ver incubat unum/ *in mai*

Septēbr Alter ab Autūno ducit primordia/ quando

Maximus a prima processit origine mundus.

At cum luna eadem completo cornua circo

Iungit & ore micat toto/solemnia sunt

Incluta/que Pasa nomenclat Iudea vetustas.

Pascha vocant nostri corrupto nomine: & istam

Iudaice mendam tulit ignorantia linguæ.

Iste tamen fluxit gratis a gentibus error:

Quæ quod nos patior pascho dixere: putabant

Quod Messiam passum audierant ea tempora circum/

Nomen id exortum: nostro Pasa dicitur ore

Transitus/boc nomen clades ægyptia fecit:

Nam cum primitios diuina potentia partus

Percuteret (noti annales de cladibus illis

Ægypto illatis/ut rex mansuesceret) alta *s. farao*

FEBRUARIUS LIBER. I.

Nocte Deus feriens transisse per oppida fertur:

Taliaq; a Casu fluxere vocabula tristi.

At bene conueniunt paschali nomina festo/

Quando quidem Christus melioris Conditor æui

Transiit ad manes & ad infima tartara primum/

Mox ad regna patris feriens ægyptia tecta

Hoc est sacrilegos ritus ac templa deorum

Quos tulit ægyptus: nam gens ea perdita diuos

Multiplikes finxit/nomen prestare Deorum

His quoq; quæ ratione carent animantibus ausa/

Nedum homini: tanta impietas genus illud agebat:

At neq; nobiscum celebrant solemnia verpi *v. Judæi*

Hæc Canaanicolæ: verum celeberrima nostro est.

Solis prima dies oriens post Azima ritu.

Sic prisca sanxere patres: mutata parumper

Lex ea: & istius fuit obseruantia festi.

Nostra dies etenim quandoq; recedit ab illa

Longius: induxitq; nouas ecclesia leges

Destituens Cyclos veteres/peregrinaq; scita.

Pontifices etenim romanæ antiquitus Aulæ

Semper ab Ægypto tempus paschale solebant

Discere: & illius gentis documenta tenere.

Ista sed ætherios motus & sidera docti

Altius explorent/summisque arcana sacerdos.

Quæ quaterdecima post hæc solemnia Christus

Iuit in elysios campos regnumq; paternum: &

Istud ab Ascensu traxit cognomina festum.

Quæ cum soles aurora decem superaddidit/adsunt

Tempora diuino quæ sunt illustria vento:

Et decades luci fecere vocabula quinque.

Prima dies solis Trino est sacrata Tonanti.

Prima Iouis/clauso panis sub imagine Christo.

DE SACRIS DIEBUS.

Sed tamen hæc alibi rursum memoranda relinquo:

DE QVADRAGESIMA.

A sancti pascha volēs veterum prudētia patrū

S Reddere nobilius dignoq̄ attollere cultu/

Subiungere dies atros/ & tempora longa

Dura fame: postq̄ Christus ieiunia fecit

Exemplo veneranda suo/cum flumine tinctus.

Iuit in excelsi deserta cacumina montis:

Atq̄ quaterdenos vltra sua prandia soles

Distulit expositus vento gelidæq̄ pruinae.

At quia lux solis nunq̄ ieiunia seruat

Christus enim dedit hunc illi rediūuus honorem/

Sexti iungere dies hæc ad ieiunia sancti

Pro totidem quos hæc fugit obseruantia / patres

Prætereo tris hebdomades/quas addidit istis

Religio/quia vim legi dare noluit vsus:

Vsus enim firmare potest & frangere leges

Temporis istius tetrici nimiumq̄ seueri

Prima dies cupiens infrenem extinguere luxum

Mane sacrat cineres/ turbisq̄ ad templa vocatis

In caput effundit/memoratq̄ nouissima fata.

Adde q̄ assidue vir religiosus in alto

Pegmate declamans hominum viciosa seueris

Ata premit cilijs: & acerbo crimina vultu

Dissipat: ad Cœlum reuocans mortalia corda.

Tum quoq̄ præterito quicquid peccauimus anno

Pandimus: & veluti qui triste hausere venenum

Irritare solent vomitum de cordibus imis

Reijcimus turpes curas & noxia vota.

Mox vbi paschali rutilant altaria luce

Imus ad extremæ Christi conuiuia mensæ.

lxx. me
lxx. me
l. i. me.

subpito

FEBRVARIVS LIBER. I.

Hæc studia/bi mores/hec regula temporis huius.

Hinc abeant mensæ pingues/obsonia crassa.

Prandia visceribus sint Pythagorea relictis:

Viscera damnantur: prodire legumina & herbæ

Incipiunt: Genus friget/gula languida moeret.

Non tamen illicitum pisces adbibere minutos:

Gregorius grandes prohibet: sed longior vsus

Obstitit: & ponti pecuaria magna per omnes

Iam volitant procerunt mensas & prandia regum.

Sordida Gregorij leges obseruat ægestas/

Quæ tenues scrutatur aquas & flumina summa:

Grande ac pingue pecus fundo versatur in imo.

At sacri proceres qui lina capacia Petri

Altius immergunt laqueant genus omne natantum.

Hoc tempus quo plus crescit finiq̄ propinquat

Sanctius est/ & plus semper pietate redundat,

Quinta dies solis/quia tunc recitare solemus

Historie partem Christum quæ limina templi

Euasisse refert et se in secreta tulisse

Tecta metu/tristes delubra per omnia cantus

Incubat/ & magni referat preludia planctus:

Tum Crucibus mos est clausis abscondere Christum:

Indicioq̄ grauem tali memorare tumultum.

Sexta ciet pompas/ & cum viridantis oliuæ

Fronibus & palmis simulat fallacia quædam

Gaudia/ læticiaq̄ breuem mutabilis ymbra:

Christus enim postq̄ stygio reuocauit ab orco

Lazareos manes solymam passurus ad urbem

Venit/ & a turbis tanto susceptus honore

Pontifices crudeli odio stimulauit & ira.

Istius hebdomadis celebrat lux quinta supremas

Christi epulas/ & tot sancte mysteria Coenæ.

d iij

DE SACRIS DIEBUS.

Sexta aperit vexilla Crucis: Corpusq; cruentum
 Tollit & afflictis lacrymas e cordibus baurit.
 Ille amor: illa Dei pietas tam feruida & ardens
 Ad mortale genus voluit se extendere tantum.
 Prætereo gemitus Nuruum lamentaq; matris
 Immanes motura feras/ Comitesq; fugatos/
 Confusãq; domum Christi: suspendia Iudæ.
 Tum pius ablutum corpus Nicodemus & vinctum
 A diutore Ioseph grandi sub marmore clausit:
 Prætereo lapides fractos: sine lumine solem:
 Cæteraq; in vulgus terras iam missa per omnes:
 At non prætereo Christi q; tempore passi
 Hæc extra depulsa suam solemnia lucem
 Misit in auroram demens Iudæa sequentem:
 Nam quotiens Triniæ fidus mutabile festa
 In Veneris fert ista diem/ synagoga propinquam
 Traicit in lucem/ ne festa sequentia turpent.
 Post opus exactum/ post consumata salutis
 Sacramenta dies subter caua saxa quietem/
 Septima concessit Christo velut ante loquutus
 Fatidicus Moses orbis dum scriberet ortum.
 Interea stygese/ in subter penetravit auernum
 Libera mens: cæcoq; manens in limine ad vmbas
 Clamavit/ referate domos/ attollite portas/
 Reddite captiuam (redeunt noua secula) gentem.
 Ex templo patuere fores: vox ista per omnes
 Inferni est audita sinus/ obmutuit ore
 Cerberus attonito: rapuit se in tartara Pluto
 Intima/ cum Plutone canes/ vmbraeq; silentes:
 Nyctimene similes piceas fugere per vmbas.
 Ipse etiam Iudas stygiæ nouus incola noctis
 Vt breuis incuruos felix qui euaserit yngues

FEBRVARIVS. LIBER. I.

M usculus in foricas alti properavit Auerni:
 At sinus Abrami vox est vbi cognita/ magnos
 Extulit applausus tota cum prole nepotum
 Quia styga nescierant: Primi exiure parentes
 Tam nati tot sæcla dies quot vidit in alto
 Vertice ieiunus cadere atq; resurgere Christus
 Agminibus tantis victo stipatus Auerno
 Scandit/ & absterfa mortis ferrugine corpus
 Suscipiens subito claustris erupit apertis.
 Altera nox post fata diem ducebat & altus
 Lucifer ex primo stellas oriente fugabat.
 Istam pascha diem veteres dixere Pelasgi.
 Pascha vocant solymi: sicut memorauimus ante.
 Hic tandem accipiunt finem ieiunia: pubes
 Læta resurgenti celebrat solemnia Christo.
 Conueniunt ad templa Nurus: maturior ætas
 Tota cohit confessa humili scelus ore/ lauanseq;
 Cum lacrymis anno cõmissa piacula toto/
 Vltima cœnantis venit ad conuiuia Christi:
 Quæ modo præteriens alias dicenda relinquo.
 Tum quoq; supplicij & sacrae aspergine lymphæ
 Viscera sacrifici lustrant epulanda ministri/
 Atq; alias hæc ante dapes ientacula mandunt
 Christigenæ: tali claudunt ieiunia ritu:

DE TEMPORIBVS VERIS.

Ost Cineres primi secum ieiunia portant
 P Mercurij/ Venerisq; dies/ quibus adde sequētis
 Falciferi lucem: Namq; instituere Parentes
 Talis vt in partes anni transfusa quaternas
 Relligio/ nobis felicem redderet annum.
 Quattuor hæ partes sunt Ver/ Autūnus/ Hyemseq;
 d iij

8
 bene

DE SACRIS DIEBUS.

Orat̃ pampineis Aestas ymbrata Coronis:

DE MUTATIONE VIGILIA. IN IEIUNIA:

D quoq̃ nam scitu locus est dignissimus / adda
I Quod nostri in tēplis Atavi vigilare solebant/
 Excubiasq̃ pati solemnita mane sequenti
 Festa recepturi: morem noua susulit aetas.
 Nam quia nox sceleri solet esse occasio/et illud
 Obseruant qui furta volunt cōmittere tempus/
 Ieiunare diem visum est sapientius illam
 Quæ preit/ & clauso noctem dormire cubili.
 Hæc ita decerpsi cursim pro tempore: tractis
 Altius Antennis/ad non vaga festa reuertor

DE SANCTA APOLLONIA.

Loria feminei sexus Nilotica Virgo
G Quæ capis antiquo veniens ab Apollinenomen
 Nona dies mensis tibi consecrata secundi
 Lampadas accendit/flammis & odoribus aras
 Lætificat:magnosq̃ tibi persoluit honores:
 Tota tuas celebrat modulans ecclesia laudes.
 Et coniuncta choro salientibus organa pulsat
 Articulis psaltes:respondet ad organa cantus/
 Aërios contra lemures regemq̃ profundi/
 Romanoq̃ deos/maiestatemq̃ Senatus
 Et tanti molem imperij duce bellica Cbristo
 Signa ferens audes toti te opponere mundo:
 Dñ veteres qui sentimanos vicere gigantes
 Te trepidant:faber ille Ioui qui fabricat arma
 Ignea/in etneis qui fulmina temperat antris,
 Te fugit:ipse Deum fugit quem fabula regem
 Tristis & attonitus non fert tua Iupiter ora.

centimāos

FEBRVARIVS.

LIBER.I.

Perte victa Venus totiens exire latebris
 Te presente timet/fictosq̃ ostendere vultus.
 Tu Coleris/tu templa tenes/tu sidera calcas.
 Illi habitant stygias sine maiestate paludes.
 Non tamen ad tantos facilis via duxit bonores/
 Nec te lenta quies/nec desidiosa voluptas
 Ad tantum decus euexit:tua concudit ante
 Ora.silex/dum fert ægre tua verba tyrannus:
 Verba Iouis probrum Cbristi resonantia laudem.
 Dum sermone Deos laceras/ & numina falsa
 Destruis/istud opus superos ita mouit/ vt omnes
 Annuerint vno cilio tibi coelica tecta. . r. coiser su
 Hei mihi quis dolor ille tuus cum marmora dentes
 Excussere tibi? Cum membra tenerrima flammæ
 Vndantes subito volucris clausere volatu?
 Has tua per syrtes iuit ratis/ ista charybdis
 Insidiata tibi est:bac tempestate carinam
 Mergere Dñ voluere tuam/miseratus olimpus
 Te induro positam casu sua lingua tetendit
 Brachia: & ex illo rapuit te turbine in astra.
 Diua precor faueas rebus mitissima nostris/
 Et senio miserere graui/miserere sepultæ
 Inuarijs vitæ ærumnis.iam vespera nostram
 Est clausura.diem:cum tempore labitur aetas
 Precipiti cursu:cecas post fata tenebras
 Ne incurramus ades/nostro succurre periclo.
 Iliacum Iuuenem fugiens titania lampas
 Ingreditur pisces:surgunt cum piscibus astra
 Andromedæ curuoq̃ genu/quæ incumbit imago
 Herculis/Engonasm dicunt/ & raptus ab yndis
 Cetus/ & octauo sedem.sortitus in orbe/
 Tempora grata ferens aperire Fælionius arua

Engonasm
 primo vocab
 ergo sionat
 idem q̃ lat. &
 curio den 11

DE SACRIS DIEBUS.

Incipit/ *Q* tepido violis applaudere vento.
 Iam satio vicina fabis. Grus ordine longo
 Cum clangore volat: proiecta^s semina campis
 Esurit: e lingui venit alba Ciconia rostro.
scadones *P*astina fert bumeris olitor: considerat hortum:
 Et reparare nouo vult mortua gramina cultu.
 Sic vtinam nobis animi reparentur: *Q* in nos
 Sanctus ab excelso Zephyrus labatur olympo. *Ms. salu*
 O Virgo tot functa malis de faucibus orci
 Errata/ *Q* in summo quae nunc trabis ocia mundo.
 Nos aegros *Q* adhuc corpus mortale ferentes
 Auxilio dignare tuo: manesq^s coberce
 Infestos nobis seui Plutonis ob iram.
 Clementes extende manus: animaeq^s sub isto
 Pondere anbelanti ne suffocemur/ adesto:

DE SANCTO IOHANO HOSPITALI.

Merbis Iobanus adhuc lanugine prima
I Iam fruticante agros saltusq^s Agitare solebat/
 Venatq^s ferum pecus exercere frequenti.
 Dumq^s per anfractus *Q* tesqua per inuia tendit
 Incidit in Ceruum/ cuius deus ora mouendo *tesq^s*
 Talibus insonuit verbis. Iobane parentum *inde est/*
 Interfector eris: scelus hoc euadere tenta. *loca de/*
 Id meditans simul atq^s timens longinqua petiuit
 Littora/ ne casu scelus hoc incurreret yllo.
 Et quia fortis erat Martiaq^s assuetus *Q* armis
 Continuo illius domino regionis adhaesit:
 Atq^s breui/ dum deposita formidine laudi
 Seruit: *Q* ad summum bellando aspirat bonorem
 Clara duces inter primos sibi nomina fecit.
 Connubio demum preclaræ coniugis auxit

FEBRVARIVS.

LIBER.I.

Prole domum naturam hominum moremq^s sequutus.
 Talia de nato simulac sciuere parentes
 Accensi pietate pari studioq^s videndi/
 Inuasere viam: longisq^s laboribus illuc
 Appulsos absente viro/ gratanter in alta
 Tecta nurus ducens/ proprio dignata cubili est.
 Mane autem fessos dum sub lodice teneret
 Somnis adhuc soceros cum se in delubra tulisset
 Ecce vir ex agris rediens thalamumq^s subintrans
 Perpendit lecto geminos accubere: dumq^s
 Credit adulterium/ furiata mente parentes
 Enecat infelix/ *Q* pectora sancta cruentat.
 Et sic fata viam sceleri inuenere patrando.
 Vidit vt vxorem sacro redisse peracto/
 Atq^s suos didicit lecto recubare parentes/
 Obstupuit: facinusq^s animo defleuit amaro.
 Et placare Deum cupiens discessit ab armis.
 Ac prope torrentis ripas vbi magna solebat
 Turba inopum ferri/ rapidoq^s in flumine mergi/
 Constituit lectum/ quod pretereuntibus esset
 Hospitium comuue dicans seq^s *Q* sua tali
 Officio gratis: Coniunx cum prole sequuta est
 Sponte Virum: cum vellet ea migrare relicta
 Non tulit antiquæ pietas diuortia vitæ.
 Mansit in bis operis vsq^s ad suprema senectæ
 Tempora. Tum veniens ægri sub imagine ab orbe
 Stellifero diuorum vnus post debita vitæ
 Subsidia *Q* morbo certis accepta diebus
 Se confessus ait gaude Iobane: redemit
 Te pietas: Diuina tibi Clementia parcit.
 Dixit, *Q* in Coelum passis se sustulit alis.
 Ipsa quoq^s e membris egressa senilibus ymbra

DE SACRIS DIEBUS.

S ancta viri terras tandem mutauit olympo:
 C um februi bissema dies decurreret/ ipso
 V eris in ingressu: quem sol iam fecerat auctis
 V iribus austrinae rediens a cardine terre.
 O fficij nomen retinet post funera: nam q
 S eruunt hospitiibus/ cognomen ab hospite sumpsit:

DE SANCTIS FAUSTINO ET IOVITA

Rixia Faustinum genuit Comitemq; Iouitam
 B Iste ministrabat sacris/erat ille sacerdos.
 A mbo faces fidei claræ radio sacq; morum

L umina sanctorum/ Cū rex Adrianus haberet
 I mperium dominans lata ditioe per orbem.
 H os horrenda duos/dum vult extinguere Christum
 E t seruare Iouem/fecit spectacula Cesar
 V rbibus q; populis quot sunt a fontibus Olli
 S ebinoq; lacu procul vsq; ad Thybridis amne:
 N am secum quocūq; ibat crudelia corda
 E xaturare volens poenis q; sanguine Diuum
 A ere catenatos quasi bruta obscena trabebat:
 E t cruciatu ambos passim afficiebat atroci.

Febriā

I n patriam demum missi/cum vincere posset
 I ngentes vis nulla animos post mille viarum
 C arceris q; famis ærummas/post proba/ minasq;
 V erbera/vincta/feras/ignes/ capitale tulerunt
 S upplicium/Februo iam decrescente/ diesq;
 P ost decimum quintus cum peruenisset ad ortum
 S icq; triumphato coelestia regna tyranno
 A ccepere/velut gratis florentibus olim
 R obore qui forti visisset olympia / signum
 P erpetuæ laudis querna de fronde coronam
 A ccipiebat: q; hoc illis decus esse solebat/

FEBRUARIUS

LIBER.I.

N on minus/ac Romæ fuerint post bella triumphi.
 N on referam quotiens atro de carcere clausis
 T raxit eos valuis virtus diuina: filebo
 S ancta ministerio niuee translata Columbe:
 L iba/quibus suberat panis sub imagine Christus.
 P rætereo baptisma datum coelestibus vndis:
 N am quia non aderat lympharum copia/Nimbus
 A ffuit: q; subitum nubes defluxit in imbrem
 H æc q; plura breui non attingenda relatu
 T ranseo: venturi facient hæc cognita Vates:

DE CATHEDRA SANCTI PETRI.

E tre gubernator nostræ sanctissimæ Cymbæ
 P Luce bis undecima vernas Februarius auras
 S pirat/q; exultans secum tua festa reportat
 Q uæ veteres nostræ gentis dixere Catbedram.
 N ominis istius paucis ostendere causam
 P ræstat: q; annales priscarum euoluere rerum.
 V rbs antiqua potens opibus longe inclyta magno
 N omen ab Antiocho dicens qua currit Orontes/
 E st sita/in assyrijs vrbs florentissima campis.
 H uc Christi primæua domus conuenit ab omni.
 I udea solymæ fugiens odia aspera turbæ.
 H ic sibi cognomen Christi de nomine tractum
 I mposuit: quod mox totum migravit in orbem.
 N eu foret excipiti Crescens ecclesia V ulgo
 P ar/fecere gregis patrem summūq; magistrum
 I onigenam Petrum: sacraq; in sede locarunt
 C ommuni consensu hominem: sedemq; senatus
 P auper q; astantes appellauere Catbedram.
 N omen id argolicum: quod iam romana recepit
 L ingua: quod Europa nunc est venerabile tota:

DE SACRIS DIEBUS

Ipsa magisterium disciplinamq; paternam
 Significat sedes: sub qua subsellia vulgus
 Accipiunt legis documenta audire paratum.
 Ergo sacerdotum semen regale genusq;
 Pontificum solio populi venerantur in isto.
 Ite reuertentem solenni more Cathedram
 Suscipite antiquos ritus abolere Deorum
 Solliciti: gentes quando regnabat Apollo
 Iupiter & Maiores istis conferre diebus
 Ad tumulos/tanq; manes silicernia poscant/
 Solennes epulas/& adorea liba solebant.
 Inter sarcophagos fumabant viscera plenis
 Lancibus:& nigri stabant ad busta lebetes:
 Atq; coronati flauo crateres biaccho.
 Ista superstitio ducens a manibus ortum
 Tartareis sancta de religione facebat
 Christigenum: viuis epulas date/sacra sepultis:

sepulturas
 tene laudas

Alibi
 dicitur
 de fimo

DE SANCTO MATTHIA.

Atbia donate Deo/Sic naq; latino
 M Diceris eloquio: lingua Theodorus achina/
 Nomina res sequitur: nam cu post funera Iude
 Sacrilegi vellet fractum reparare senatum
 Et numerum supplere deus/te lumine fuso
 Coelitus, & radijs circum tua tempora missis
 Illustrauit:& hoc dignum monstrauit honore.
 Hec sors illa fuit quam coram patribus olim
 Tesupra cecidisse ferunt. apparuit isto
 Indicio quidnam de te sentiret olympus.
 Propterea lux haec Martis vicina Calendis
 Est sacra tibi: Quotiens adiungitur isti
 Vna dies mensi: quod fit cum quattuor annos.

FEBRVARIVS. LIBER.I.

Atropos occarit/vigesimaquarta locanda est
 Semper. hyperbolicæ sedes ea debita luci.
 Praeter enim bis sex menses sex continet horas.
 Annus:& ex istis quarto subnascitur anno
 Vna dies horis sexto finita Calendas
 Martis:& hinc mensis vigesimaquarta secundi
 In geminas lux versa dies bis sexta vocatur.
 Idq; ideo talem nomen transfudit in annum.
 Iulius hoc Caesar distinxit tempora quondam
 Ordine:& in partes diuisit quattuor annum.
 Quae redeunt verso sua per vestigia cursu.
 At Deus in finem qui dirigit omnia/parti
 Officium dat cuiq; suum. Nam frigore pulso
 Attribuit Veri flores exordia frugum.
 Primigenas autem fruges sibi vendicat aestas:
 Vt Corylos/pyra/pruna/Cicer/frumenta/fabasq;
 Caetera ad Autumnum veniunt. At fessa ferendis
 Frugibus byberno tellus sub frigore dormit:
 Ac reparat vires:& fit foecunda cubando.
 Contigit id preclarum illud dignumq; notatu/
 Quod veluti patrum numerum superadditus auges
 Sancte Senex/sic quae mensem producit & auget
 Lux tibi sorte datur: positus pro limite talis
 Sol tuus augmentissit casu illustrior illo.
 Sed mirum est quod fama refert/hunc scilicet annum
 Ominis esse mali: solutumq; offendere fruges:
 Atq; hominum varios infortunare labores.
 Tum male depangi vites male semina sulcis
 Rura putant credi/pecoris male pignora nasci:
 Semina pomorum pedibus conuersa supinis
 Et capite in terram memorant adulescere misso.
 Saepius audiui cum quis dare rebus agendis

DE SACRIS DIEBUS

Principium vellet/dicit meliora require
 Tempora/hyperbolico frustra conaberis anno:
 Nil tamen interpretes Cœli/nil tuscus Aruspes
 Nil magus inuenit/quod dici debeat huius
 Causa mali: quod virus agat tam triste per orbem.
 Quo fit vt errorem nugis vulgaribus istum
 Attribui debere putem. felicior iste
 Iudice me credi debet: quia longior annus
 Scilicet in syluis arbor magis ardua fertur
 Dignior: in caulis taurus prestantior alta
 Cui ceruice magis caput a tellure leuatum est
 Grana magis laudant quæ sunt maiora Coloni
 Hæc mala saturno quidam tribuere putantes
 Sidus id infestum terris discrimina in annos
 Talia consuetum semper transfundere quartos:
 Sicut ☿ in febre quam fert saturnius humor.
 Mititur in quartum morbi violentia solem.
 Sed tenebras palpant: cœcoq; errore feruntur.
 Quisquis enim nescit rerum dignoscere causas
 Effectus/vt scire aliquid videatur /olympo
 Imputat: ignorans istis defenditur armis.
 Si tamen occulti quicq; fortasse veneni
 Annus habet: Tu sancte pater qui sidera calcas
 Et super excelsi resides curuamina mundi
 His occurre malis/talemq; interfice pestem
 De fato non vna tuo sententia patrum:
 Sunt qui pacifica dicant te morte receptum
 In superos: sunt qui romano more securi
 Percussim exbalasse animam/cum ponere nolles
 Sacra Ioui memorent: omnes vno ore fatentur
 Te postq; longe ac late Iudea per arua
 Perq; palestinas vrbes syriacq; per omnem

MARTIVS. LIBER. I.

Errasti Christo famulans in sidera sumptum.
 Aspice nos igitur Cœli de sedibus illis
 Quas habitas: bodieq; meas bonus accipe voces:
 Atq; tuam facias in nos descendere sortem: 1

FINIS.

DE SANCTO CYRILLO CARMELITA.

Artius ingreditur Martis de nomine dictus
 Cuius vt annales pbibent/fuit iclyta ples
 M Romulus: a Nato p̄ h̄c accepit. honorem.
 Nunc enigma vetus quo gignere filia matrē
 Dicitur, explanat tempus: nā filia lymbæ
 Est glacies/quæ nunc verso parit ordine lymbam.
 Nunc quoq; montanis labens de rupibus amnes;
 Nix onerat: tellusq; gelu durata lutescit/
 Deposuit canos atq; ora senilia mundus:
 Pubescitq; iterum. Zephyrus vitalibus auris
 Peruolat campos: ☿ mille coloribus arua
 Pingit: apes gaudent/iam sylua repullulat/berbæ
 Iam fruticant: proliq; domos metatur Hirundo:
 Indulgent soboli volucres: ☿ carmine rura
 Omnia letificant: fuerit cum Lucifer ortus
 Vndecies nobis/Aries Hiperione gaudens *in sole*
 Hospite discludet stabulis armenta gregesq;
 Aequabitq; diem nocti lucemq; tenebris.
 Et cupiens solem pote qui tenet inter olympi
 Lumina primatum/regali incædere pompa
 Albescente die primo cum surget ab ortu
 Secum aget insignes stellas/Oriona, ☿ Argo,
 Aurigam/septem nymbas Atlantides/Aedos/

DE SACRIS DIEBUS.

Et Iouis aëtrio: m/ nebulas quæ genuit imbres.
 Huius ut ad Diuum redeam solennia mensis
 Sexta dies Cyrille tuum venerabile nomen
 Cōmemorat/ sacrasq; tibi famulamur ad aras.
 Te sacro dignum pietas celeberrima cultu
 Et doctrina facit geminæq; peritia linguæ:
 Grauius eras doctus primum precepta Lycæi/
 Quicquid habet frugum sapiens Academia/ quicquid
 Porticus a varijs nomen sortita figuris
 Poecila versasti studiosæ in flore Iuventæ.
 Nec diuina tibi minus explorata fuere
 Scrinia cum flores in frugem transtulit ætas.
 Inclyta Carmeli traxit te gloria montis
 Longius, & fecit peregrina inuisere regna:
 Vulgares igitur fugiens moresq; domosq;
 Vertisti ad solymos & corda & vela penates.
 Cæsareæ mons est in finibus æquora propter
 Vertice sublimi surgens in sidera syluis
 Vndiq; crinitus/ statio placidissima semper/
 Nam cum friget byems & solis & æquoris æstum
 Accipit: æstatem frigenti temperat aura:
 Helijæ magni quondam domus/ illius inq;
 Helijæ qui viuit adhuc vbi nascitur Eurus.
 Sanctificat locus hic homines/ noua corda/ nouosq;
 Influxit affectus/ hic sunt ergastula vitæ
 Simplicis & mundæ qualem vixere parentes
 Ante nefas primum. Diui labuntur olympo
 Sæpius/ & sanctis habitant cum patribus: Ergo
 Argolicis illuc nauit Cyrillus ab oris.
 Nec mora longa fuit/ Diuum consortia nactus
 Euasit diuinus homo: Cum sacra litaret
 Mane sub Auroram sacra vestitus ab olla

MARTIVS. LIBER. I.

(Res miranda) puer fulgenti splendidus ore
 Astitit ante virum liquidis suspensus in auris:
 Argentumq; docens annorum fata sequentum
 Protulit: & manibus pronis demisit in aram.
 Adijciens: Deus ista tibi secreta reuelat
 Sancte pater: tu fac populis ea nota latinis.
 Continuo mutans romanis attica verbis
 Nomina ad Abbatem siculum transmisit: & ille
 Confestim in Latium scholijs ad singula iunctis/
 Quæ superant/ & habentur adhuc/ passimq; leguntur:
 Tu postq; probitas tua se virtutis in altum
 Felici profectu apicem prouexit ab ipsa
 Gente tua factus pastor Cōmunis babebas
 Ius super Helijæ totum genus/ omnia iussis
 Parebant semina tua asiatica per arua.
 Tunc nostros Europa patres non nouerat. Inter
 Assyriæ montes loca per deserta latebant/
 Per siluas Arabum/ Nili stagnantis ad ænnem.
 Ast vbi barbaricæ gentis violentia tandem
 Christigenas omnes illis a finibus egit
 Annuere Cyprum/ Cretam/ siculoq; penates:
 Et sensim Europam se se effudere per omnem.
 Sarmaticos habitant agros per Cimbrica viuunt
 Littora/ per terras magno quas gurgite cingit
 Oceanus fines vsq; ad glacialis Hybernæ/
 Vsq; ad Olyssonem/ terras quæ terminat omnes.
 Tu vero venerande Pater per medica cum iam
 Regna/ per Armenias vrbes/ partbosq; per omnes
 Vndiq; sparsisses diuini semina verbi
 Attritus grauitate æui grauitate laborum
 Ad stata perpetuæ migrasti gaudia vitæ.
 Aeternum vale/ & esto tuæ custodia genti:

DE SACRIS DIEBUS.
DE SANGTO GREGORIO.

Vrrite pastores ouium/quæ pascua tendent

C Cœlica/quæ Christi fontes & flumina potant

Currite: Gregorius Romanæ maximus urbis

Pastor adit superos: totus lætatur olympus.

Hæc Martis bissexta dies. iam duxit Apollo

Frigore ab byberno meliora ad sidera currum.

Insignis pietate pater fugitiua relinquens

Gaudia/ & ad Cœlum nixu conuersus an bello

Vela dedit/nostroq; ratem de littore soluit.

Nomina/rura/domos/terrena peculia vendens

Emittit opes immortales. patrimonium factis

Grandia Cœnobijis (meminit Trinacria roma,

Helia ab antiquis Luza appellata) reliquit.

Sic diues/sic factus inops: & viuere adortus

Cœlestem vitam in terris consortia Diuum

Emeruit: Sicut quando sub imagine Nautæ

Naufragium passi matris cratera recepit

Angelus: & rursum quando inter prandia finxit

Nunc Iuuenis/nunc ora senis: cum sacra litanti

Ante oculos Romæ Diui responsa dederunt.

Et cum romanæ post tot crudelia gentis

Funera Cæsarei residens in mole sepulchri

Angelus abscondit rutilantem Cæde Machæram, *ab hoc factu*

Altus erat: fecit se humilem: potuitq; putari

Decoxisse: tulit piceo vestita cucullo

Tæmpora/purpureas vestes pertesus & aurum:

Sed quanto magis ima petit/tanto altius alis

Præpetibus fertur virtus est lucida: q; q;

Non velit apparet: soliq; simillima mittit

Per rimas tenues radios: seq; indicat ipsam.

Tempora/purpureas vestes pertesus & aurum:

MARTIVS. LIBER. I.

At quid opus multis? Petro successit: & alto

In solio residens fastum nesciuit: & ægra

Mente tulit summum tanq; graue pondus/bonorem.

Ore/manu facundus erat. monumenta supersunt

Plurima: fatur adhuc: nec fari desinet vnq;

Hic docuit cantare choros: melicijq; animauit

Verba notis: sacrisq; dedit formamq; modumq;

Composuit mores boninum: sua sæcula fecit

Santa: sacerdoti decus vsq; in sidera misit.

Sante Pater Cymbæ cuius proreta fuisti *gubernatore pro*

Atq; gubernator/faueas: Scyllam atq; Charybdim.

Nunc legit: aduerso syrtes nunc remigat Euro.

Hac quoq; luce Cruor christi quem Mantua seruat.

Andrea monstrante locum per multa cubanti

Somnia Adalberto/serobibus venisse subactis

Dicitur in lucem/qua tempestate Beatrix *beatrix*

Inclita Mintiadium campos urbemq; tenebat *padua*

miti prætor labitur padua

DE SANGTO LONGINO

Vnt qui Cappadocem: sunt qui testant Isauri

S Te armorum Longine decus. Tu bella gerebas

Tempore quo nobis proles diuina salutem

Attulit: ipse suas Mauors tibi dedicat Idus.

Octobris vero decimum tibi Græcia sextum

Ture diem celebrat/multoq; illuminat igne.

Rege sub Augusto sub successore fuisti

Centurio. Demum in foribus cum lenta senectus

Iam foret/ad Christi crudelia fata cohortem

Iam lippis duxisti oculis & lumine tardo.

Tu cæcus non mente minus q; corpore sanctum

Lancea & admoto pectus mucrone petisti:

DE SACRIS DIEBUS.

Inde Cruor confusus aquis bastilia circum
 In digitos lapsus tetigit cum lumina/morbum
 Sustulit: ista Deus collyria misit: vt atram
 Ex animo/ex oculis fugiens Aorasia nubem
 Secum ageret: vitæq; daret te cernere fontem.
 At cum vidisses solem sine luce sepultum
 In tenebris/clausamq; diem stellâsq; per altos
 Apparere polos/collisâq; mormora frangi
 Atq; solum tanq; pelagus nunc surgere in vndas.
 Nunc cadere alternis/volucres nescire volatum
 Precipitesq; dari/te abiecta protinus basta
 Cum gemitu & lacrymis in talia verba repente
 Prorupisse ferunt: fuit ab/fuit iste Tonantis
 Progenies nostro quæ se vestiuerat ore:
 Et nos insensati homines nesciuimus illum/
 Quem nō deplorant elementa & marmora & astra.
 Orbe peragrato demum Christoq; per omnem
 Diuulgato Asiam cum pontica regna petisses
 Emisti Elysios effuso sanguine Campos.
 Nam Iudea tuum gens atrocissima grandi
 Est precio mercata caput: nec mente quieuit
 Donec in Assyrios illud de littore vidit
 Translatum scyrbico/Syriæq; per oppida missum.
 Sic voluit crudele odium saturare tuendo,
 Atq; suum tam dulci esca lactare venenum.
 Tu tandem caput ipse tuum sine honore relictum
 Diceris in somnis visu monstrasse carenti
 Fœminæ/& insigni tumulo iussisse recundi:
 Et Nuru fundæ tali pietate subinde
 Restituisse acies/ac propulsasse tenebras.
 Sæcula post aliquot tua sunt translata per vndas
 Corpora in Italiam Christi cum sanguine sacro

MARTIVS. LIBER. I.

Ad Crucis excelsæ quondam vestigia lecto:
 Atq; in vase breui tecum post fata sepulto.
 Vltima diuino sedes tibi Mantua nutu
 Hospitiumq; fuit/medijs vbi moenia in vndis .i. in tra min cū
& padum.
 Dicitur antiquus quondam posuisse Biānor.
 Hic requiescis adhuc: tua sunt coniuncta duorum
 Ossibus ossa virum: qui te dum bella gerebas,
 Dum noua per varias Christi miracula gentes
 Sedulus inuulgas sunt vsq; in fata sequuti:
 Et tecum post fata iacent. Cōmunibus ergo
 Supplicijs Diui nostros seruate Penates:

DE SANCTO IOSEPH.

Ante Faber veniens ab hebrei sanguine regis
 S Qui fuerat pastor: tua sunt natalia nostris
 Addita (sic statuit patrum prudentia) fastis:
 Te Deus in terris ex tot mortalibus vnum
 Repperit/arcani fieres qui conscius alti:
 Cui bene virginitas magnæ sanctissima Matris
 Cui bene Cōmitti diuinæ infantia Prolis
 Posset/& alterius sæcli surgentis origo.
 Hinc tua q̄ta foret nobis cognoscere fas est
 Integritas: tua perspicuis Deus intima corda
 Inspiciens oculis culpæ vestigia vidit
 Nulla/nec indicium scabræ rubiginis vllum.
 Felix officio tali felicior illo
 Sinceri candore animi/quem Rector olympi
 Intuitus subito ad tantos te assumpsit honores.
 Te tamen omnipotens talem formarat vt esses.
 Baiulus & custos ad munera idoneus illa.
 Ista tibi vt diuis qui scire pericula possint
 Cōmunis tutela fuit. facienda monebant

Ipse capeſſebas animo iuſſa omnia forti.
 Ipsi aderant quando nilotica rura petebas:
 Quando poſt cædem infantum lamentaq; matrum
 Quæ penetratſe polos & olympica tectra feruntur/
 Inde reuertebas in auernum berodibus actis.
 Poſt decimam lux nona tua eſt: tua templa ſacerdos
 Velat/ & ad numerum tibi timula verberat æra.
 Verrit bumum: legit areolis noua gramina tonſis:
 Et poſtes vernare facit/ frondere columnas.
 Albentes ſplendere aras/ redolere ſacellum.
 Tura cremat/ lentoq; ſuper myrrham infriat igni.
 Græcia iam ſileat veteris Corybantes alumnos
 Cuſtodeſq; Iouis: ſinxerunt talia Grai.
 At tibi (quæ loquimur non ſunt in ſomnia/ non ſunt
 Vana) fuit data Diuinæ cuſtodia prolis.
 Nos quoq; ſub tanto nunc glorificatus alūno
 Reſpice/ & optatam memor impartire ſalutem
 Italiæ toti, noſtriſq; penatibus eſto:

DE SANGTO BENEDICTO.

Verſia montanæ/ ſi vera eſt fama) Sibyllæ
 Proxima nunc tendit vicos aulcæ per omnes:
 Aeraq; in excelsis alterno turribus itur
 Pulſat: & extollit lætos eccleſia cantus.
 Sacra cucullato martis vigesima Patri
 Prima dies oritur/ qui religionis amore
 A teneris hominum conſortia fugit & vrbes.
 Huic nomen Benedictus erat: contraxit in vnum
 Quotquot erant illa qui tempeſtate perofi
 Vulgaris ſtrepitum vitæ deſerta colebant.
 Elix prole virum tanta/ taliq; parente
 Poſteritas felix/ niſi degeneraſſet ab illo.

Id cōmune tamen viciū fuit. orta ſeneſcunt
 Omnia paulatim. quondam florentia regna
 Nunc æuo conſumpta iacent: rapit omnia tempus.
 Progenies huius longos imitata per annos
 A ſta patris. Diuos auxit/ ditauit olympum
 Cui nouo. Petri multis vertentibus annis
 Functā magiſterio ſcopuloſa per æquora Cymbam
 Rexit/ & imperium Cbristi firmavit & auxit.
 Nunc quoq; poſt lapſum conata reſurgere ſumptis:
 Viribus ad priſcum decus aſpirare videtur:
 Et tanq; primo quæ vere repullulat arbor
 Se reparat: frugumq; facit ſpē floribus amplam.
 Ipſe pater poſt multa modis opera ædita miris
 Quæ longus narrare labor/ deceſſit in alto
 Vertice quem veteres montem dixere Caſinum:
 Vnde malos prius ipſe Deos eiecerat. illum
 Præcipue delphis qui tot mendacia ſinxit:
 Qui cuſtos Soractis erat/ cui nomen Apollo:

DE ANNUNTIATIONE BEATIS-
SIME VIRGINIS.

Vm Deus extremi vellet primordia ſæcli
 C T exere/ progeniem diuinæ mentis alūnam
 Miſit/ & humane veſtiuit imagine formæ.
 Propterea miſſus ſummo legatus olympo
 Cœlica qui matri ferret mandata futuræ.
 Hæc fœtura recens Cœlo mirabilis/ & Orco
 Terribilis/ quia Dijs priſcis fatale ferebat
 Exilium/ traxit Phœbo primordia ab iſto.
 Mercurius qui tunc caſu veniebat ab orco
 Vidit vt ex ſummo Carmeli vertice ſanctum
 Gabriel allabi verſus florentia rura
 Nazaret/ inſidias metuens poſt illius iuit

DE SACRIS DIEBUS.

Virginitas ad thalamos celeri vestigia gressu.
 Limineque in primo residens audiuit eorum
 Colloquium. nec cuncta tamen verba auribus hausit.
 Sed quia versutus/quiddam deprebendit in illis
 Arcani/quod se/diuos quod tangeret omnes.
 Tum se proripiens Romam prope Leucitra Deorum
 Repperit ingentem Cuneum: quibus omnia factus.
 Illi autem magno inter se trepidare tumultu
 Incepere: Venus fleuit: saturnia Iuno
 Fleuit: et abiecta Pallas contabuit basta.
 Moxque ait: O Comites quodcumque euenerit æquo
 Ferte animo: regnum quod tempestate tenemus
 Iam longa (fari inter nos licet omnia) furtum est.
 Nos quoad ille finet cuius sunt regna/fruamur,
 Imperijs: Cum nos regno spoliabimur isto
 Ad fraudes alias/alias vertemur ad artes:
 Nec sine lucro erimus: per vaframenta dolosque
 Dedecore et damno Christi afficiemus aliuos.
 Tunc princeps signorum Aries tria sidera portans.
 Vertice/Delta vocant/primo surgebat ab ortu
 Cum Titane/suos cum iam Philomella pararet
 Aedere per villas et per viridaria cantus:
 Exonerata gelu tellus gaudebat: et omnes
 Floribus et tenero vernabant gramine Campi.
 Hæc igitur preclara dies vigesima quinta
 Mensis apud veteres primi/damnata fugauit
 Secula: et ætati fecit primordia sanctæ.
 Propterea non inmerito sibi vendicat anni
 Principium penes Etruscos: et digna videtur,
 His titulis: viditque deum descendere ab astris,
 Ante alias/et prima fores aperire saluti
 Digna fuit: Comune bonum prior ipsa recepit/

MARTIVS.

LIBER. I.

Et comune decus. longis sperata diebus
 Dona Dei lux ista dedit: laudabilis ergo
 Gloria quam misit lucem Tyrrhenia in istam.
 Tunc Deus æternis coepit mortalia vinclo
 Iungere perpetuo faciens hominemque Deumque
 Personam coitu miro concurrere in vnam.
 Tum superi coepere homines reuerenter habere
 Maioremque operam nostris impendere rebus:
 Tum foetura recens timidus ingressa per aures
 Creuit in ignara coitus et seminis aluo.
 Nazaret exulta Libano contermina tellus
 Carmelo vicina iugo/Poenicia versus
 Littora qua Tyrus et Sidon florere solebant.
 Hæc arcana tui quondam videre penates.
 Iubila et exulta fortunatissima tanti
 Fama operis tellus/regio te predicat omnis
 Nulla ætas sine laude tua descendet ab astris.
 Ipse tibi decus hoc tantum coelestis olympus
 Inuidet: et sibi deberi hunc testatur honorem.
 O rerum seriem æternam quæ pendet ab alto/
 O magnas mirasque vices quas sidera voluunt
 Quas Deus importat. sæclorum immobilis ordo est:
 Ponite mortales curas/facit omnia Cælum:
 Cælo agimur/sicut naues spirantibus euris.
 Sancta Parens cui luce Deus comunicat ista
 Splendorem regnumque suum/cui subijcit orbem
 Terrarum mundi que polos/diguare tuorum
 Exaudire preces: et nostra piacula solue:
 Nec sine nos stygijs ludibria manibus esse:
 Quæ nostrum interitum sicut Tritonia dixit
 Qui tua quicque tui quærent opprobria Nati:

F I N I S.

DE SACRIS DIEBUS
DE SANCTO AMBROSIO.

P rilem Veneri sacrum fecere Quirites
Q d' ven? Eneae gētrix/Q d' cōdidit urbē
A Romulus Eneades. Q d' vero semina rerū
O mnia/tellurē/fruges aperiret/et annum
N ominis id mensi fecit romana vetustas.

Q uarta dies eius magnum decedere vidit
A mbrosium: magnaq; polos conscendere pompa.
I ppe fuit terris clarum uubar omnibus. Urbem
Q uam Mediolanum dicunt quia conditor eius
B renus in his agris monstruosum repperit aprum
V estitum partem setis/et velere partem.
S en potius q; sit fumiis inclusa duobus/
R exat: et abrafo fecit squallore nitentem.
A rrius humani generis letale venenum
L egis in excidium natus fideiq; ruinam
P olluerat gentes/totumq; infecerat orbem
P ræsertim Italiam. Tunc tota Insubria fractis
V iribus ægrotans isto in langore iacebat:
A mbrosius qui tunc erat ex proconsule factus
P astor/in banc hydram claua insurrexit et arcu.
E t velut Alcides alius Lernea fugauit
T oxica niligenas abigens ab ouilibus hydros. ouib
N ilus enim tulit hoc monstrum virosius omni
A spide: saxificæ crudelius ore Medusæ,
A mbrosius vero genus a primatibus urbis
T raxerat Eneadis: et erat romana propago:
A ugustinus ab hoc sancti vitalia fontis
S acramenta habuit/fideiq; exordia rectæ.
T heodosium mundi dominum delubra volentem
I ndugredi vetuit/donec peccata dolendo
A blueret: tulit æquo animo Rex iurgia: tali.

APRILIS. LIBER.I.

M aiestate fuit venerandus/et indole pastor.
C um populus pastore carens venisset in unum
E t multa a multis super hoc orata fuissent
(O res mira) Deus qui consulit omnibus æque
V enit in Infantis linguam: populoq; silente
A mbrosium tali dignum clamauit honore.
D ifficile effectum res est sortita/laborem
H unc illo fugiente. Deus qui ceperat/ipse
C onsumauit opus: victumq; in sede locauit.
V t suscepit onus/mox tanq; mane rubentem
S ol super auroram veniens efulsit: et omnes
I llustrans populos noctem submouit opacam:
F œcundauit agros animarum: et semina culto
S ancta solo iaciens collegit in borrea Christi
F rugis in ingentes onus ex surgentis acervos.
I n melius sacros ritus et sancta reduxit
S acramenta docens populos: documenta nepotes
I lla tenent et adhuc eius vestigia seruant.
S cripta manent quæ quanta fuit prudentia in illo
S ignificant: lingua aptum pollebat vtraq;
C um puer in cunis olim dormiret apertis
F orte labris examen apum super illius ora
S idit/et ingrediens buccas tenerumq; palatum
I nuenisse fauis tectum se credidit: At mox
I n sublime volans altos discessit in Austros.
H oc pater augurio lætus: si vixeris inquit
C hare puer/tua te mittet facundia ad astra.
I ppe duos tumuli: sedem monstrantibus ipsis
M artyras inuenit fratres/te sancte Protasi
T e pie Oribasi: quibus est post funera tandem
A dditus/boc omni populo flagitante repertor.
Q uarta dies aprilis erat quæ vidit aperto

DE SACRIS DIEBUS

Ambrosium supra scandentem sidera Coelo.
 Sancte Pater qui tanta potes nos aspice ab alto:
 Italiae pacem/populisq; Insubribus/ora:
 Et placare Deum nostro reminiscere saeclo.
 Luce dies octauus ab hac ad sidera septem
 Pleadium/quae sunt tauri prope cornua solem
 Transferet: & citius faciet discedere noctem:

DE SANCTIS LEONIBVS.

Ontifices aliquot qui se dixere Leones
 P Hic simul intexam: genuit Tbyrren. ia primum
 Qui velut annales memorant vigilatia & alto
 Ingenio rerum causas cognouit & artem.
 Quae docet excultis animos accendere verbis.
 Hoc facile ex libris eius quos tempora passim
 Nostra legunt/constare potest: quatum decus addat
 Florida diuinis eius facundia rebus
 Quis referat? nemo veterum me iudice patrum
 Dulcius eloquitur: Nec plus antiquus Arion
 Orpheus/Amphion laudis meruisse videntur
 Carmine q; pater hic prosa & sermone soluto.
 Nec pietate minor nec religione putandus
 Quam fuit eloquio/Cbaritas diffusa cucurrit
 Per Consanguineos/per rustica tecta/per vrbes
 Per totum mortale genus. disper sit in omnes
 Quae possedit: vti fert omnibus omnia teilus.
 Si libet illius mores percurrere ab ortu
 Ad senium/Cilices intrare videberis hortos/
 Olfacere bybleos flores/& bymetia prata: *motes su sta*
 Perlustrare Arabum syluas vbi thura leguntur
 Cynamag; & secto stillans de Cortice Myrrbas
 In Iericontino credes te incedere tractu

*Cynamu. i.
 anela:
 Cynam. i.
 cardo:*

APRILIS.

LIBER. I.

Per fruticum lucos humiles vbi balsama sudant/
 Tum Nardi spirabit odor/redolebit Amomum;
 Quaeq; per eos nascuntur aromata Campos.
 Sic probitas Diuos solet oblectare Deumq;
 Vt nos mortales harum fragrantia rerum.
 Artibus bis ad summum apicem peruenit bonorum:
 Ac tribus emeruit caput insignire coronis.
 Accipe rem quae perpetua dignissima fama est.
 Attila deuictis conuerterat agmina Carnis
 Flaminiam versus: sub papilionibus Hunni
 Pandebant vbi lata Padi vada Mintius intrat.
 Eridanus solito maior ducebat aquarum
 Terrificam molem/ripisq; iratus & agris
 Ac velut indignans q; libere in arua vagari
 Non posset se vorticibus sorbebat huius.
 Tum Leo pro Italiae Romanorumq; salute
 Sollicitus de more patris sine milite & armis
 Affuit: & contra tantam formidine pulsa
 Barbariem fari est ausus. Compesce furorem
 Attila: nec transire annem (deus imperat) aude.
 Hoc sermone ferox princeps mutare coactus
 Propositum/vidisse duos in vertice summi
 Pontificis nudo ense viros/sibi fata minantes
 Dixit: & ex illis abiit perterritus oris.
 Effigies sancti visas in vertice Patris
 Non dubium Petri & Pauli simulacra fuisse/
 Vt pote quos Italis Christus praefecit & vrbi.
 Tum Cbalcedonijs habitum regionibus ingens
 Concilium/quo Nestorij vesania pessum
 Corruit: & Mannis proiecta volumina in ignes/ *i. in fideis*
 Tum quoq; Vandalicae quae punica regna tenebant
 In furias atrae gentes ad littora Romae

DE SACRIS DIEBVS

Natibus appulsis predam rapuere/ domumq;
 Per libyco's fluctus plenis abiere Carinis.
 At Leo bis denas cum iam regnasset & vnam
 Tandem byemes obiit curis oppressus & æuo/
 Vndecimo quarti mensis Titane reuerso:

*hic pres fuit monachus
 oed'nis sancti mariani
 et fuit Romanus*

tertius in regno primi peruenit ad annos:
 Atq; diu romanorum foedissima passus
 Iurgia/damna/minas iter est igressus ad alpes

Vt sibi gallorum regem sociaret: & illo
 Auspice terrorem romanæ euaderet iræ.
 Dum meat audito sancti rumore Cruoris
 Nuper adiuuenti gressum conuertit ad urbem
 Nomina cui fecit Virgo Cadmeia Manto:
 Et quæ purpureus sanguis faciebat in boras
 Mira opera intuitus credi debere putauit
 Effusum nostra pro libertate Cruorem.
 Imperij tandem Roma applaudente coronam
 Imposuit Carlo tantiq; insignia regni.

Mox posuit mortalem hominem cum proxima *Canagro*
 Iam bissexta dies Iuni producere noctem
 Vellet: & æstiuum retro conuertere solem.
 In aelitarum prope Thybridis Hostia quartus
 Fregit mille rates: traxit noua moenia ab arce
 Pontis/ad aduersi delubra ingentia Petri.
 Septima post decimam Iuli surgebat ab ortu
 Cum moerore dies quando pia funera duxit
 Roma patris tanti sacroq; in marmore clausit.

Vnc Decimus Leo tyrrhena de gente futurus

N Præteritis sicut numeri prenuiciat omen
 Grandior/Imperiū Petri Cymba q; gubernat/
 Per varios vitæ casus mortalis euntem.
 Ipse quidem claris a progenitoribus ortus

APRILIS. LIBER.I.

Et teneris semper mores sectatus ab annis
 Ingenuos/studijs etiam quibus illa vetustas
 Optima nobilium natos ornare solebat
 Preditus/excellens aliquid promittit & altum:
 Magna gerendarum superest tibi copia rerum
 Sancte Pater: rem magnam animo complectere grādi.
 Sed tria presertim restant cura atq; labore
 Digna tuo: bellum est primum quo fessa laborat
 Italia: & pleni humano iam sanguine Campi.
 Est aliud romana graui maculata veneno *f. sodomig. l. hromig*
 Curia: quæ spargit terras contagia in omnes:
 Postremum est oppressa fides exposita rapinis
 Vndiq; & in predam populis proiecta cruentis.
 Ista tuis animo se Leo seruata diebus
 Are subsidium magnis clamoribus orant.
 Sancte pater succurre Leo: res publica Christi
 Labitur: ægrotatq; fides iam proxima morti:
 Si potes ex nostris bella hæc crudelia regnis
 Transfer in aduersos diuinis legibus hostes:

DE SANCTO GEORGIO

v. benegis. na dione p. ce. se est q. ven?
 Cce Dionei vigesima tertia mensis

E Militiæ patri lux est sacrata tribuno:

Miles adest: prodit nitidis Georgius armis/

Et femori berentem dextra complectitur hastam.

st. habeat quatuor partes.
 Tertia iam Tauri pars est ab Apolline vernis

Vestigata rotis: æstas frondosa propinquat:

Pleiades ascendunt. placidum se nauibus æquor

Præbet/ & ad Zephyros laxant sua carbasa naute.

Miles adest: votiuu nouo fer dona gradiuo.

T brax erat/ vt fama est maior/ Georgius autem

Leucosyrus: Graij sic appellare solebant

DE SACRIS DIEBUS

Cappadoces: nanq̄ illa syris est proxima tellus
 Qua iuga sublimen Taurus sua porgit in auram.
 Ultima ad argentem mittit vestigia pontum:
 Ipsa viros genuit fortes belloq̄q̄ superbos:
 Verum alios omnis tantum Gæorgius anteit,
 Argolicos/æntum magnus precessit Achilles:
 Iliacos Hector: Mauors Oægrida gentem. *æthracentis*
 In Libyam missus renouauit Persea quâdo
 Regia ab interitu seruata virgine monstrum
 Sustulit, ad trepidæ stagnum lugubre Silence.
 Inde Palestinam veniens ea regna latinis
 Regibus infrenans gentem crudam atq̄ rebellem
 Restituit/Iuga Carmeli conscendit, & alto
 Repperit in saltu nostros habitare parentes.
 Hi suasere Duci penitus deponere sumpta
 Arma roga: & vitæ genus vsurpare quietæ.
 Seq̄q̄ superuacuis armorum ab soluere curis.
 Ipse bonos igitur monitus: audiuit/ & hausit
 Mente deum tota. Sed dum sublimia semper
 Voluit facta animo teneris ita doctus ab annis
 Constituit forti vitam finire duello.
 Ergo per Assyrias si quos audiuerat vrbes
 Chrestigenas tormenta pati pullo vsus amictu
 Quem nostri posita armorum ferrugine patres
 Tradiderant (sæcli fastum sic vicerat omnem)
 Ibat/ & in pcenis positos animabat ad astra.
 Talibus incubens operis nabarbea petiuit
 Arua: subintrauit Persas/ vbi flagra rotasq̄
 Ferrum ignes/ passus migravit in æthera tandem,
 Maxime bellorum rector/ quem nostra Iuuentus
 Pro Mauorte colit/ pro Pallade/ respice terras/
 Armorumq̄ graues iras quas suscitât Orcus

APRILIS. LIBER. I.

Comprime/ & expulso duc aurea sæcula ferro.
 Fac stygios procul ire canes/ fac barbarâ regna
 Et fidei nostris arceri a finibus hostes:
 Da nostris animos populis & regibus: arma
 Nostra per Armenios signis victricibus ire
 Perq̄ tuo facias conspersos sanguine campos.
 Ne uenito Ausonias Turcos equitare per vrbes:

DE SANCTO MARCO/ ET FORMIS
 EVANGELISTARVM.

Arce Comes Petri quondam/ *q̄. ex hac tribu t̄m creabat*
 leuitica proles; *acerdotes*

M Cui faciunt Vates os effigiemq̄ Leonis
 Vt perhibent quidam/ quorum sententia neruis

Nititur infirmis: & curibus ambulat ægris.
 Exit enim de somniferæ caliginis ymbris
 In scrutabilibus vatium monstrosa loquentum
 Visa per ambages hominem ducentia longas.
 Quo fit vt interpres nullus cognouerit illas
 Quattuor effigies/ quæ distribuuntur in istos
 Quattuor auctores. ideo diuersa loquuntur/
 Nec sapiunt vnum: tamen hæc inoleuit vbiq̄
 Perduratq̄ fides librorum exordia propter
 Vt Matthæus homo/ Marcus Leo/ prima Iobannes
 Sit volucris: Lucas crescens in cornua Taurus.
 Marcus enim regale aliquid dignumq̄ Leone
 Principio fatatur: sonat alta arcana Iobannes.
 Et penetrat stellarum ignes visu atq̄ volatu.
 Ingreditur Matthæus bumi/ dum sanguine Christum
 Ducit ab humano. Lucas velut hostia ad aras
 Ducta Sacerdotum primis sonat orgia verbis.
 Talibus antiqui dictis secreta laborant
 Declarare tuæ patres mysteria formæ.

DE SACRIS DIEBUS

Sed quid opus vano consumere tempora nixu?
Hæc tua Marce dies quæ nascitur ante Calendas
Septima cum redolens tellus parit omnia Maïas.
Tu recitas breuibus Christi miracula cærtis.

*reprehensio italis
reprehensio*

Indice te Carni primum didicere salutem
Qua stetit in campis Aquileia palustribus olim.
Vrbs Aquileia potens magnæq; Colonia Romæ.
Tu petis Aegyptum peregrina per æquora vectus:
Multaq; pro Christo pbarijs perpeffus in oris
Dum per humum traberis coniecto ad colla rudente
Occidis: & terras fugiens ascendis olímpum.

*Litanea vocabulum e
græci interpretatur* LITANEA MAIOR.

Ac maior quoq; luce meat Litanea per vrbes
Hac per rura procul clamore per æra misso.
It populus supplex longis per compita pompis

*postro
hat ad
mæru
marcu*

Mane recens viridi dum ros in gramine lucet.
Protulit hunc olim morem dum pestifer annus
Mauritio Romam premeret sub Cæsare/mator
Gregorius: quando passis apparuit alis
Angelus Augustæ super alta cacumina molis.
Post multis Veneti seclis tua membra tulerunt
Per maris Adriaci fluctus ad moenia gentis
Prima suæ/quæ dum magno se Proteus æstiu
Exonerat/procul effusis circūnatat vndis.
Et delubra tibi missis ad sidera tectis
Protinus eximio posuere ingentia cultu.
Tempore tu ex illo Venetis tutela fuisti
Pace domi/belloq; foris/terraq; mariq;
Te duce Turcorum totiens fugere tumultus/
Euasere minas/& vim regum armipotentum.
Consilium/vires/animos/auriūq; dedisti.

APRILIS.

LIBER.I.

Et nunc aduersis oppressi casibus orant
Subuenias:nec regna sinas antiqua tot annis
Auspicio seruata tuo predam hostibus esse.
Neu decus Italicæ tantum patiare repente
Prolabi:nendes Arabis hæc gaudia regnis:

DE LITANEA MINORE ad differentia maioris

Ne te triūpbali Christus q̄ sidera pompa
Ascendat Litanea minor per rura per vrbes
Incedit tres mane dies pulsantibus æra
Turribus & sparsis passim cum floribus herbis.
Tum floret rosa Veris honor/tunc lilia Candor
Explicat:& calices apis innuba pascit apertos.
Vrbs sedet ad Rhodanum Galli dixere Vienam/
Quæ tulit aduersos casus pastore Mamerto/
Et longum vexata fuit:Nam fulmine crebro
Arsit/& horrificis terrarum motibus arua
Scissa debiscabant rimis penetrantibus vsq;
Ad stygios annes/vbi sunt Iouis antra profundi.
Adde lupos:qui tartareis agitantibus vmbis
In furias acti/ne dum iumenta per agros/
Audebant laniare homines & in vrbibus ipsis.
Casibus his perculsi omnes diuina coacti
Quærere subsidia/& Duos excire precando.
Hinc traxit Litanea ortum:transiuit in omnes
Religio similis paruo post tempore gentes:
Quæ quoq; nunc agitur/ sed non pro cladibus illis:
Sed pro fruge noua pro pubescentibus agris/
Pro Canis Icarij morbis æstuq; maligno:

DE ANNO IOBELEO/ MUSICA/
ORGANIS ET CAMPANIS.

DE SACRIS DIEBUS.

Dicitur posteritas
quasi posteritas
 Ec contenta fuit solis dare festa diebus
 Posteritas Christi: festos quoque reddidit annos.
 Mos erat hebreis / Et lex ita pristina sanxit
 Ut decies quinto per cuncta resurgeret anno
 Oppida libertas. Tellus venundata primos
 Ad Dominos rediens nullo vexata bidente
 Quid dicitur: simplex natura per agros
 Gramina fundebat passim sine semine et arte.
 Liber erat seruis: proprioque redibat ad agros
 Lætus: et irriguis per pascua fontibus vda
 Cum gregibus pastor ducens armenta canebat.
 Huic anno cognomen erat Iobeleus / ab ipsa
 Quod Iobel appellat soboles Abramica cornu.
 Clangebant et enim rauco per compita cornu
 Libera. solenni celebrantes tempora ritu.
in dies
ab isaie
descendit
 Isacidas imitans morem hunc prudentia nostræ
 Gentis: ad humanos animos post plurima tandem
 Sæcula. conuertit: sed tanti gaudia plausus.
 Distulit in Centum Pastor bonifacius annos.
 Mox autem ritu. Clemens discessit ab illo:
 Et post ^{post quinquaginta annos} lustrâ decem voluit tam læta reuerti
 Tempora: et in fontes fieri qui limina petri
 Cæteraque excelsæ peterent sacraria Romæ.
 Propterea quotiens hec fausta reuertitur ætas
 Undique ab extremis terrarum fimbis ingens
 Turba cohit. Romanamque petens rura implet et vrbes.
 Pontificum princeps isto solemnia Paulus
 Stare loco vetuit / quoniam breuiata putabat
 Tempora mortalis vitæ. Vigessimus ergo
 Quintus in hos tantos annus peruenit honores.
 Iudice me concors vero sententia non est
 Tempora quæ dicit vitæ breuiata: supersunt

APRILIS

LIBER.I.

Nunc quoque qui viuant Centum vel circiter annos
 Incolumes: Vidi ipse hominem quem diceret annos
 Undecies vixisse decem vicinia tota
 Ire suis alacrem plantis / et viribus uti /
 Nec se desidiæ / nec inertî dedere somno.
 Sub Carolo quondam magni cognomen habente *carlo magno*
 Miles erat / cui si qua fides annalibus eius
 Temporis est / Deus indulsit tria sæcula vitæ.
 Fatidicus Dauid paulo post tempora Troiæ
 Rex apud Assyrios vitam se extendere dixit
 Ad decies octo usque hyemes fortissima nactis
 Corpora: et id tempus supra restare dolores
 Aerumnasque graues / et cuncta simillima morti.
 Quod si nec tunc maior erat mortalibus ætas
 Quam modo sit / quo nam pacto breuiata putari
 Vita potest? Prima de tempestate silendum est /
 Quæ fuit ante dies Noe / cum terra profuso
 Non fuerat corrupta mari: tunc omnibus verbis
 Frugibus arboreis virtus erat insita maior /
 Atque magis natura potens extendere vitam
 Vltimus poterat: sed in his consumere tempus
 Deducet: assumptus curam labor arguit istam.
 Ergo dies versus mea Cymba reuertere sacros.
 Sed tamen ante liber postquam de Calle parumper
 Pagina diuertit / quosdam percurrere mores
 Quos vetus adiunxit nostris ecclesia sacris /
 Laudatura Deum duosque / per omnia postquam
 Regna datum libare palam: cordata vetustas
 Imposuit verbis numeros / quia musica mentes
 Elleuat / et superis iungit mortalia corda.
 Corripit humanos animos et in ardua mittit
 Cum libuit: pacis bellique negocia cantus.

DE SACRIS DIEBUS.

A spice quot gyros/quot rustica tibia saltus
 Exciter: & quantos adigat perferre labores
 Tota dies abit in choreas: sudoribus ora
 Pectora terga madent/nec ad huc ^{hinc} cerita iuuentus
 Sentit onus/postq̄ leuibus per compita plantis
 Prosilijt nigram in noctem Titanis ab ortu.
 Quid tuba quid litui/quid bombo cornua rauco/
 Tympana quid possint/quotiens manuortius ardor
 Ingruit aduertat/jaliunt in spicula in enses/
 Obijciunt se tormentis/in ferrea currunt
 Fulmina mortales/& in ipsa tonitrua a bene
 Machinae/& in cauti nigro absorbentur auerno.
 Hinc ea quae recitant de te miracula Vates
 Orpheu/quae Amphion fecit/quae fecit Arion.
 Propterea cupidi nil pretermittere patres
 Quod posset prodesse animis: ad verba sonantes
 Applicuere modos vt segna corda mouerent.
 Nec lasciuat tamen prolabi in carmina fas est/
 Qualia ludebant Pbrygij muliebribus apta
 Blanditijs: grauis & simplex & mascula nostris
 Est adhibenda choris deraso musica luxu:
 Ipsa malos etiam manes cum nostra subintrant
 Corpora compefcit: solyma qui primus in aula
 Sceptra tulit/saulem tali medicamina morbo
 Quo vexatus erat medicam quae sisse per artem
 Commemorant: fidibusq̄ larem placasse sonoris.
 Adiuuere etiam molli conflata metallo
 Organa quae festis resonant ad sacra diebus.
 Aes quoq̄ cui nomē nostras Campana per oras/
 Quod veluti perbibent illud Campania primum
 Repperit ad plæbem diuorum in templa vocandam/
 Atq̄ cohercendos lemures cum nubila vento

MAIUS.

LIBER.I.

Conglomerant/plenisq̄ volunt infligere campis
 Perniciem: scopulisq̄ vagas allidere puppes:

FINIS

DE SANCTO IACOBO APOSTOLO.

quid nos madis
 hic postea dicit
 magis
 Aie tuas faciunt celebres duo festa Calēdas:
 Atq̄ simul veniunt lucē duo gaudia i vna.
 M M ane sub aurorā cū matutinus in herbas
 Ros pluit/ et terei q̄rit Philomella rapinā/
 Cū soror oclusas nidi memor an̄ fenestras
 Excubat & garrit/Iuuenes gradiuntur in agros
 Ac spoliant syluas/& regrediuntur onusti
 Frondibus/& larium figunt ad limina ramos.
 Mentibus bas Maius curas inspirat / amorem
 Exitat: & dulci vegetat precordia Coelo.
 Roma vetus nomen tulit a senioribus istud
 Atq̄ dedit mensi. Sacer est maioribus ergo
 Maius/& vt decimo Titan emerferit ortu
 Intrabit geminos / vbi nuda renascitur aestas.
 Sunt tamen aestatis qui dent primordia Cancro/
 Autumnūq̄ velint nasci cum sidere Librae
 Ver cum Lanigero signorum principe / brumam
 Surgere cum capro. Nam sunt ea sidera quedam
 Pbebae mensura viae: duo nanq̄ reportant
 Aequidum duplex/pacato frigore & aestus:
 Et duo cum coeli redit inclementia duplex/
 Solstitium duplex: nec dissentimus ab istis:
 Sed vulgata magis potior sententia visa est.
 Ista dies Iacobe tibi: tibi sacra Philippe:
 Haec nemorum vobis damus ornamenta comantium:
 hiemalis in decembris in signo capricorni
 estiuale in junio in cancri

equidum duplex equi natiu est duplex. si
 hiemalis in decembris in signo capricorni
 in septembris / brumale in signo arietis i hoc mēse

DE SACRIS DIEBUS.

Tu Christi sobrinus eras Iacobe: vocabat
 Te Domin fratrem Comites: quia vultus utriusque
 Unus erat: solymis pastor tu primus in oris:
 Mystica supreme referens conuiuia Coenae,
 Tu primus Cyatho primus tu pane litasti.
 Tu iustus, tu sanctus eras. cognomina turbe
 Hec tibi tradiderant. Christi post funera fama est
 Te tolerasse famem donec rediuius ab umbris
 Exiit: et mensae iussit te accumbere Christus.
 Denique tu celsi templi de culmine preceps
 Missus es/ atque odio Christi percussus acuto:
 Stipite/ et ex cussio translatus in astra cerebro.
 Hanc putat ob noxam Iosephon qui patria bella
 Texuit/ bebreorum urbem cecidisse superbam:
 Fataque iudaice venisse nouissima genti:

DE S. PHILIPPO APOSTOLO.

E vero qua voce canam quo carmine dicam

T Passe tot insidias lemorumque boimque Phillippe!

Tu Christum inuulgans Cronij petis aequoris ora:

Barbara gens totas byemes ubi ducit in umbris/
 Et sine sole dies semestri in nocte sepultos/
 Sol ubi transacto factus iam mitior aestu
 Transijt in Libram/ donec cum Vere resurgat
 Principium signorum aries in vellere fuluo/
 Ad statuam Martis tractus sub mole latentem
 Armorea fecisti atrum prodire draconem:
 Cuius ut astantes spirando hausere venenum
 Pestiferamque animam vel decessere repente/
 Vel morbo iacuere graui: Marte inde remoto
 Fixisti pro Marte Crucem/ quae protinus aegros
 Restituit/ vita functos renouauit ab orco.

MAIVS. LIBER. I.

Arctico ab Oceano remeans per inospita montis
 Venisti iuga Ryphei/ per saurotarum
 Littora/ per Ianam/ per thermodontica rura
 Per Pontum per Cappadoces/ Bebycis ad oras/
 Ad Pbryges antiquae steterant ubi moenia Troiae.
 Hic tibi meta fuit tandem vitae atque laborum.
 Hic graue supplicium Crucis et crudelia passo
 Vulnera stelliferi patuit tibi limen olympi.
 Tunc te per varios casus per multa sequite
 Regna duae doctae fari presagia natae
 In Pbrygia tecum passae tecumque sepultae.
 Diui quorum bodie laudes exaggerat omnis
 Mundus ad italie pacem conuertite curam.
 Custodite nouas glaciali a grandine fruges:
 Atque salutarem pulsate febris annum.
 Vestra ope terrigenis sint omnia laeta Colonis/
 Et veniens nobis bona sit mortalibus aetas:

DE SANCTO ATHANASIO.

Atus in aegypto primos Athanasius annos

N Graiorum excoluit studijs: lanugine vero

Iam fruticante viam recto. quae tramite ducit

Ad superos tenuit: verum tamen inter eundem
 Incidit in plures scopulos/ variasque Charybdes
 Arius illius saeculi teterrima pestis
 Tunc vivebat: in hunc totis Athanasius armis
 Iuit: et hoc vidit primum Nicea. secundo
 Laodicea patres ubi confedere parati
 Virus id infernum stygiamque extinguere eccliam.
 Laodiceae enim conflictu percitus acri
 Arius effudit/ sic exposcentibus eius
 Iam dudum meritis/ ytero intestina soluto

DE SACRIS DIEBUS

Et pbleget bonteis bodie quoq; in ignibus ardet.
 Præbuerat sectæ Cæsar Constantius aurem
 Tam stolidæ: & contra nostros nudauerat enses.
 Catholicorum ideo princeps Athanasius orbe
 Pellitur ex toto: terras incognitus omnes
 Permeat: & paulo quam cladem incurreret istam
 Urbis Alexandri custos euaserat ante.
 Sed precibus tandem fratris qui regna tenebat
 Gallica mutauit mentem Constantius. Ergo
 Liber ab exilio patrias Athanasius oras
 Inuenta iam pace tenet: sed & altera paruo
 Tempore post orta est nubes a flumine Letbes:
 Accusatus enim duplici de crimine iussu
 Cæsaris ad Tyriam multis cum patribus urbem
 Tendit/ut a cunctis vnus dānetur: eatq;
 In primum exilium/terrasq; per ambulet omnes.
 Vnum Crimen erat stuprum/truncata ministro
 Dextera consueto sacris seruire / secundum.
 Sed Deus elisit tantas hoc ordine fraudes.
 Femina quæ fuerat stuprum mentita/ repente
 Succubiit. Nam cum Iudex assistere quandam
 Personam quæ rei ficto pretendere vultu
 Fecisset/ se stare putans ante ora Athanasii
 Cæpit eum mulier duris incessere probris:
 Atq; incestati falso insimulare pudoris:
 Sic nescire hominis quem contra venerat ora
 Est deprehensa: palam sic fraus est prodita fraude.
 Cum vero mox ante patres prolata fuisset
 Dextera quæ ad scelus hoc erat indagata probandum
 Continuo adductus scythici sub imagine verna
 Affuit atq; manum tendens vtranq; minister
 Diluit infamen maculam mirante senatu.

MATVS.

LIBER. I.

Talibus insidijs functo gens perclita patri
 Obicit magicas artes: q; ludere sensus
 Sciuerit humanos/ & facta infecta videri
 Fecerit/ Exilio rursum multatur atroci.
 More feræ per lustra meat/ per spoca vagatur
 Antra: bibit fontes/ & gramina pascitur vt bos.
 Imperio tandem successit apostata Cæsar:
 Et quo principium regni iucundius esset
 Omnibus/ ad proprios fecit remeare penates
 Pontifices quos audierat de finibus actos.
 Sed breuis hec fortuna fuit/ cum nanq; videret
 Imperij firmata sui primordia/ rursum
 Egit in exilium cunctos. Athanasius vrbe
 Pellitur: & repetens syluas pecudumq; latebras
 Symbolon in cripta fertur scripsisse latenti.
 Ad patrios alio demum sub Cæsare fines
 Venit: & æternam moriens in pace quietem
 Post tot fortunæ ambages/ inuenit olympo.
 Ille dies Maio fuit ingrediente secundus
 Nuper adiuuente celebrem Crucis ante triumphum:

DE INVENTIONE. S. CRVCIS.

Ertia lux deuota Cruci/ quæ sæcula tandem
 Post tria iam requie nostris apparuit orta:
 Constantinus enim cum pugnaturus ad urbem
 Vindicibus Diuis venisset & auspice Christo
 Somnia per noctem vidit cœlestia: in alto
 Aere fundebat magnam Crux aurea lucem:
 Atq; notis suberat Carmen splendentibus istud.
 Constantinus in hac vincer: Vexilla repente
 In Coelum simili effigie signata leuauit.
 Vicit: & in patrum cecidit Maxentius annē

DE SACRIS DIEBUS.

Tunc Helenam regis matrem quæ somnia Nato
 Audierat narrante bonus furor egit ad vrbes
 Protinus Assyrias/vbi Crux inuenta citatis
 Confestim hebreis veteriq; e rudere tracta.
 Et quia tres tellure Cruces iacuere sub vna
 Vera modis patuit miris. imposta cadauer
 Quod tunc ad tumulum turbis comitantibus ibat
 Restituit vitæ: res non concessa duabus
 Quæ tulerant Christi socios in morte latrones.
 Id regina videns opus admirabile lignum
 In geminas secuit partes: vnamq; reliquit
 Argento inclusam solymis/pro munere grandi
 Detulit ad Natum clavis cum quattuor vnam:
 Et triplicem titulum: nostris quem reperit annis
 Forte faber reparans eius laquearia templi
 Quod Rex ipse Cruci Romæ construxerat olim:

DE SANCTO CYRIACO.

Aec Crucis Inuentor Iudas miracula cernens
 Hæc Exiit antiquam mētem/Posuitq; veterum:
 (Scabriciemq; animi fluminalib; abluit undis)
 Et mox in solymis est factus episcopus oris/
 Iuda in Cyriacum verso: qui tempore longo
 Post obiit cum iam regnaret Apostata Cæsar.
 Cæsar hic inconstans/superis inimicus. Orco
 Dum peteret persas Iudam violenter adortus
 Milie modis hominem studuit pervertere: dextra
 Multatum liquidum mer sit sub balnea plumbi:
 Transtulit in stratum ferri candentis/in alta
 Horridaq; iniectis primum serpentibus antra/
 Inseruens oleum: sed cum frustrata Tyranni
 Spes foret in pectus mer sit capulo tenus ense:

MAIUS.

LIBER. I.

Vinclaq; diuinam secuit retinentia mentem.
 Corpus in Anconem longinqua per æquora vectum
 Secula post aliquot sublimi in monte recumbit:
 At cum Maius agit quartum super æquora solem
 Cyriaco tunc era sonant: tum iubilat Ancon/
 Totaq; subiecti gaudent freta Cærule ponti.
 Esto igitur superi custos maris. omnia longe
 Littora Dine precor serua. Picenus/et vber/
 Flaminius/sannis te protectore biremes
 Non metuant phrygias/nec sunt preda obuia Turcis.
 Marcus erat custos huius maris:heu graue nostris
 Excidium regnis/Custos iam desinit esse.
 Atq; ea barbaricæ pars quæ contermina genti
 Nescio consilijs quibus indefensa remansit.
 Oytinam res hæc Turcis non porrigat ausum
 Marcus enim quondam dominus maris omnia vtrinq;
 Littora ab insidijs et vi seruare solebat.
 Nunc vt fama refert Roma cogente relinquit
 Momenti officium tanti/curamq; operamq;
 Quod fuit Italiae longo iam tempore vallum.
 Adria piratis datus est: datus est agarens:
 Et via Sidonij nostras aperitur ad oras.
 Dine precor tantos Italiam a finibus hostes
 Pelle. Sat est alijs terra hæc vexata ruinis:

DE SANCTO ANGELO CARMELITA.

Ngelæ Carmeli venerabilis incolæ montis
 A Cui natale solum fuit in regione Sirissa
 Lux tibi conuerso sacrata reuertitur anno:
 Et Maij tua quinta dies: tu prima Iuente
 Tempora et ætatis specimen floremq; dicasti
 Christiparæ: matri coniecto in vincula sensu.

DE SACRIS DIEBUS.

Vsq̄ adeo tua virginitas tua nescia fraudis
 S implicitas placuit diuis vt soepe relicto.
 Ad tua contulerint sese gurgustia Caelo:
 Vt tibi langores hominum casusq̄ sinistros
 Subdiderint: poterat etenim depellere morbos/
 Infrenare malos manes/succurrere Nautis
 Quando procelloso spumant freta concita Caelo.)
 Cum mare transisses cupiens inuisere Romæ
 Reliquias/sacros Cineres/monumentaq̄ patrum,
 Et Lateranensis stares in limine templi
 Contigit æternis res commemoranda diebus.
 Nam minor Etruscæ veniens de monte Lauernoe
 Ad tua Franciscus sese vestigia flexis
 Prostravit genibus/sacris dedit oscula plantis:
 In super adiecit/Salue pater Angele montis
 Incola Carmeli/te mors manet incluta/Cbristi
 Testis eris:tibi rex diuum decus annuet istud.
 Te quoq̄ Francisco memorant responsa dedisse
 Talia/soluendæ tanto pro munere grates
 O Francisce Deo:sed erit tua gloria nusq̄
 Inferior:tibi Cbristus enim sua vulnera quinq̄
 Imprimet: & fies Cbristi patientis imago.
 Dominicus hispanis qui tunc veniebat ab oris
 Forte aderat tam mira notans presagia patrum:
 Et tulerat casus mūdi hæc tria lumina in vnum.
 Prætereo q̄tum poterat sermone.fluebant
 Ad te turmatim velut ad spectacula Romæ
 Scænica dicentem populi: Tu corda mouebas/
 Vt mouisse ferunt lapides Amphiona quondam/
 Prætereo q̄ te superi mouere scytbarum
 Hoc infame genus Turcos tunc temporis vltra
 Caucasos montes positum trans bosporon esse

MAIVS.

LIBER.I.

Venturum excidio grais/sinesq̄ aditurum
 Ausonios: quod nos hac tempestate dolentes
 Vidimus impletum: quando per Iapidis agros
 Atq̄ per Hydruntis colles:ea turba profusa est.
 Atq̄ vtinam veniat tua quem dixere futurum
 Rex nouus ex Francis oracula: qui fuget istam
 Progeniem: peste hac totum qui liberet orbem:
 Nec sinat ærumnis homines tabescere tantis.
 Cum vero incesti graue persequerere Tyranni
 Crimen.vt Helias lucos & Iezabel aras/
 Et Baptista nefas regis veneremq̄ nefandam/
 Heu caput/beu pectus gladijs crudelibus hauxit
 Hostis iter pandens Animæ super astra volanti.
 Cum fierent ad busta viri miracula in boras
 Plurima consensu populi tellure leuatum
 Insigni posuere loco venerabile Corpus
 Cum vero iniectis vellent occludere glebis
 Ostium/subito turbis mirantibus vnda
 Fluxit:& in vitreum versa est humus arrida fontem:
 Qui quotiens redit ista dies/licet æra nullæ
 Peruolitent nubes clauso licet arreat imbre
 Omne solum/Crescit/summisq̄ dat oscula ripis.
 Tunc cadit in sacrum(siculas res ista per vrbes
 Cognita iam dudum)virtus diuina liquorem:
 Fitq̄ salutaris/dictu mirabile/morbi
 Omne genus cui ferre nequit medicina salutem
 Solut:& abluatur tactis angustia lymphis.
 Præstat idem circa fontem manantis oliui
 Ex tellure liquor/sanctos ita curat olympus.
 Sancte Pater fer opem nobis:animæq̄ volenti
 Ad superos niti faueas:& porrige dextram
 Palpanti tenebras/loca per salebrosa meanti:

DE SACRIS DIEBUS

DE S. IOHANNE ANTE PORTAM LAT.

Nelyte Iohannes Christi sobrine volantis
 Ora ferens Aquilæ tua lux est proxima Nonis.
 Hæc fuit illa dies qua te Iouis atq; Deorum
 Destructorem Epbeso missum Romanus adegit
 Cæsar in ardentis solum descendere oliui.
 At Deus extremos qui te seruabat ad ignes
 Incolumen fecit de tali exire laucro.
 Cæsar id admirans te carcere iussit aperto
 Ire vias: vinculisq; Epbesum remeare solutus:
 Et quia tormenti portam locus ante latinam
 Ipse fuit: portæ festa hæc temere Latine
 Nomen: & hic templum tibi Roma sequentibus annis
 Condidit. hæc operis tanti monumenta supersunt:

DE SANCTO IOHANNE DAMASCENO

Te iuuat in Diuos magnū trāsferre Iohannem
 Qui genus a veteri traxit sublime damasco.
 Clarus enim toto fulget ceu lucifer orbe:
 Et docet exemplo vite quid agamus & ore.
 Ex Arabo genitore satus saracena colebat
 Dogmata Cornigero quæ sunt contermina Mosi:
 Sed virides annos Deus est miseratus: eūq;
 Irradians fecit Veri cognoscere fontem.
 Mox sacris perfusus aquis sapientie in altum
 Diuine humanæq; apicem vigilantius ire
 Cœpit: & accensis causas perquirere votis.
 Nec longus fuit iste labor: nam tempore paruo
 Illius in mentem largo prudentia nimbo
 Vtraq; defluxit/pelagusq; euasit in amplum.
 Venit ab Assyrijs ad Tbracum mœnia quondam
 Pausanice Lacedæmonij/ fundata labore:

MAIVS.

LIBER.I.

Hæc erat imperij sedes. quo quicquid habebat
 Præclari terrarum orbis transibat in boras.
 Hic superum Domini matrem decorauit/ & hymnis
 Excoluit sacris/quos templa per omnia grauis
 Hac quoq; tempestate pio canit ore sacerdos.
 Dum graditur spatians samij per littora ponti
 Aequoreis (beu) preda fuit latronibus: & mox
 Raptus in ægyptum pelusiascosq; penates
 Venditur. at postq; decus imperiale recepit
 Tertius e regnis paruo post tempore pulsus
 Theodosius/qui magna hominem pietate colebat
 Soluit eum/multaq; domum mercede retraxit.
 Cūq; a secretis Regi foret/inuidia Erinnyis
 Est aggressa virum tecbnis & crimine ficto.
 Nam cum facta fides eius suspecta fuisset
 Theodosio/trunca post dura opprobria dextræ
 Multa dolens animoq; ferens id dedecus ægro
 Pellitur ex proprijs in claustra monastica tectis.
 Magna Parens tandem charum miserata clientem
 Restituit dextram misero/quæ pendula ab alto
 Arruerat suspensa tholo/ res amplius ante
 Nunq; visa: manus simulac cōmissa lacerto est
 Hæsit/ & accepit vitamq; animaq; priorem
 Illico/ & insecto si virga sit insita trunco.
 Tunc pietas in corde viri conclusa repente
 Mille modis patuit/sicut iam vere reuerso
 Terra tepens florum se mille coloribus ornat:
 Qui cupis ingenium magni cognoscere patris
 Huc ades/illius lege græca volumina/nectar
 Diuinum inuenies: decurret in ora legentis
 Manna fluens/ vt mella fauis stillatia pressis.
 Peonias etiam tractans subtilius artes

DE SACRIS DIEBUS.

P lurima membratim querulis medicamina morbis
 Repperit (vt fama est) nostro quibus utimur aeno.
 C aesarea demum vir consultissimus aula
 F unctus ad angusti redijt gurgustia claustru:
 E t senit virgo: Mañsq; ad sidera Nonis
 I uit: & ad magnos Diuum transiit honores:

DE APPARITIONE SANCTI MICHAELIS ARCHANGELI.

I chael octauo Maias apparuit Idus
 M Quando sipontinis in bella volentibus ire
 A fuit/atq; diem pugnae monstrauit & bord.
 C ampanos etenim rabies armarat/& ipsam
 P artbenopen contra populum Diomedis & urbem.
 T unc residens alto Gargani in vertice montis
 S ustulit e pelago nubes/boreamq; vocauit
 M ontibus a scyrbicis septemq; trionis ab axe.
 A diiciensq; procellae ignes & fulgura/& imbre
 I n glaciem verso mugire tonitrua fecit.
 M ox fulmen caelo atq; freto reboante trifulcum
 S oluit:& infestos nubum perflauit in hostes.
 S ic igitur ventis illos & grandine & ynda
 P raecipiti velut attonitos ac lumine captos
 R eddidit & fractis animis dare terga coegit.
 P osteritas operis tanti non immemor ista
 L uce Sipontinos celebrat noua festa per agros.
 I sta dies alio casu est memorabilis. illo
 S cilicet excelsa cum stans Archangelus arce
 P este laborantem Romam lustrauit/& Austrum
 E xpulit inmisso campis Aquilone/nocentem.
 S i tamen haec vna duo sint miracula luce
 A edita nescitum est. forsan quia proxima ne tot
 F esta forent/populus traxit Romanus in vnam.

MAIUS.

LIBER. I.

P irituum nobis hic est natura parumper
 S E narranda/suo dum ver iam munere functum
 I ncipit aestati teneras concedere fruges.

P rincipio rerum quando Deus omnia traxit
 E x nihilo: sparsitq; nouas per corpora formas
 S pirituum quoq; progeniem quo tempus in omne
 V iueret incolumis sine mole & pondere finxit
 D iuisitq; nouem genus hoc in regna: deditq;
 I ura super terras super aequora & aera & ignes
 A straq; & aetherios orbis: & tradidit artem
 Q ua regerent opus hoc tantum/cui nomina mundus.
 S ed pars vna suum nimis admirata decorem
 A tq; potestatem renuit seruire Tonanti/
 T am demens tam laeva fuit: pars altera mansit
 F ida sub imperio patris: caeloq; rebelles
 E xpulit: & magno in tenebras molimine trusit.
 H i sunt qui patria pulsi studuere per orbem
 I nter mortales decus vsurpare Deorum.
 N unc quoq; priuati prisco splendore latenter
 I nsidias tendunt animis qui attollere sese
 A ltius attentant/& olympica limina quaerunt.
 S aturnus defluxit ab bis/saturniaq; omnis
 P rogenies/etenim lemures preclara subibant
 N omina magnorum Heroium/quos fama canebat/
 Q uicq; sui memores populos fecere merendo:
 V t genus allicerent ad se mortale colendos.
 A priscis haec regna chori dicuntur/& vrbes
 D iuisi in varias per transmundana volabant
 C ulmina terrestres vt nos peruadimus oras.
 Q ui stabiles illa sunt tempestate reperti
 P erpetuo leges obseruauere paternas.
 D e quorum numero Michael qui presuit olim

DE SACRIS DIEBUS.

Gentibus bebreis dum res iudea manebat
 Est: Θ nomen habet clarum/quia semper agendis
 Incubuit rebus pro maiestate Tonantis.
 Magnifice: sed presertim cum mutua in arma
 Cœlicolas egit flagrans discordia Ciues.
 Christus eum postq̃ populos contraxit in vnum
 Reposuit regno/cui nunc ecclesia nomen:
 P. refecitq̃ animis vt cum mortalia membra
 Destituere prius meritorum exanime viso
 Ad lances/perducat eas in idonea recta.
 Creditur Θ mundi supremæ in fine senectæ
 Portiter acturus pro libertate piorum
 Tartareas aduersum acies regemq̃ profundū/
 Qui supra seure modum conabitur illo
 Tempore: Θ in nostros grandi exercebitur ira.]
 Has ob res thoraca gerit/ferroq̃ nitenti
 Terribilis dextra gladium leuacq̃ bilancem
 Sustinet: ac lemurem pedibus conculcat abenis/
 Ergo diem celebrate alacres solenniter istam:
 Aera sonent/vireant postes: altaria fument:
 Votaq̃ custodi gentis persoluite nostræ:

DE SANCTO EVSTACHIO.

Agnanimus ductor Placidus romana propago
 M Sic eius moderante Deo mentēq̃ viamq̃
 Alipedem Ceruum dum venaretur in altis
 Rupibus offendit cuius de vertice ad auras
 Cornua surgebant: atq̃ inter cornua/ visu
 Horrificum/stabat Christi patientis imago:
 Quæ affari sic orsa virum. Tua mitia corda
 In miseros operacq̃ piæ fecere benignum
 Me tibi: sum Christus qui nimina falsa subegi.

MAIUS.

LIBER. I.

Ad fontes cum prole meos cum coniuge vade.
 Atq̃ redi: nam rursus in hoc te monte videbo.
 Mox te multimodis iactatum casibus inter
 Cœlicolas magna cum maiestate locabo
 Istud idem noctu Coniunx per somnia vidit:
 Quod vir vt audiuit/si nos deus aduocat inquit
 Ire decet: nihil esse potest securius. Ergo
 Paruit: Θ Placidus sacro sub fonte remansit:
 Prodiit Eustachius: Coniunx Theopista vocata est:
 Natorum vero princeps Agapetus: Θ alter
 Nomine materno sexu de sine repulso.
 Hæc vbi facta/locū Placidus repetiuit eundem:
 Affuit Θ Christus: Placidūq̃ arcana docendo
 Purima/consumpsit multas sermonibus horas.
 Tempore post paruo stygijs a sedibus orta
 Pestis Θ in famulos primum grassata veneno
 Tabifico/Iumenta greges armenta Colonos
 Sustulit/infecitq̃ malis nidoribus auras.
 Surripere aurum vestes Θ cætera quæ nō
 Eualuit morbi rabies abradere/ fures.
 Indoluit pulsus subito de culmine rerum:
 Erubuitq̃ videns humilem se extempore factum
 Aerumnosum/inopem/ Θ miserorum in sono sepultum.
 Mox rate conscensa cum prole Θ cōiuge ad vrsam
 Flexit: Θ Epiri ignotis peruenit ad oras.
 Cum vero nauem egrediens mendicior byro
 Pendere non posset nauulum/consorte retenta
 Spe veneris Nauarchus eum petulanter abegit:
 Atq̃ ita delusus lacrymis discessit abortis.
 Venerat ad fluiuum tenera cum prole timentem
 Imbre nouo/quem cum vellet transire/ leuauit
 In scapulas natum: natum sub sistere in ymbra
 g iij

DE SACRIS DIEBUS.

Iussit arundinea donec remearet: Et ecce
 Dum remeans annē medium tenet/ hinc lupus vni/
 Inde ferox alium rapiit Leo. Credere posses
 Cōiurasse feras in tam lacrymabile furtum.
 Et quasi concordēs scelerī studuisse cruento.
 Non periere tamen: nam qui per rura Coloni
 Instabant operis factō post terga ferarum
 Agmine currentes iterum rapuere rapinam.
 Sed pater ignorans finem sua chara reliquit
 Pignora/ & ammissis famulis/ patriāq; / opibusq;
 Coniugeq; & natis fertur per devia flendo
 Amenti similis: nec scit quo tendere gressum
 Debeat: & curis animum consumit amaris.
 Non procul inde igitur vico per amœna reperto
 Rura stetit: posuitq; vie finem atq; dolori
 Quoad potuit: tantos etenim finire dolores
 Tam cito tam leuiter nequeunt mortalia corda
 Vtq; erat ingenio solers hominum genus illud
 Ore manu facile & subito sibi fecit amicum.
 Post tria lustra volens Persis indicere bellum
 Maxima Traianus romani gloria regni
 Cœpit ad arma animum totamq; appellere mentem.
 Venit in Epirum fama hæc: fluit vndiq; miles:
 Quo factum vt ductor quidam veteranus ad urbem
 Hac properans Romam casu conuerterit ora
 In placidi vultum/ frōtemq; agnouerit olim
 Vulnere signatam: dextras iunxere: diemq;
 Cum sumpserē simul/ longis sermonibus illam
 Cæsar ab hoc monitus Placidum superesse/ vocari
 Iussit: & antiquo succedere fecit bonori:
 Ergo tribunatu Traiano a Cæsare sumpto
 Rursus in Epirum cum maiestate reuersus

MAIUS.

LIBER. I.

Dum studet ex illis equitum conducere turmam
 Finibus inuenit casu sua pignora/ nam dum
 Casu audit quosdam Iuuenum Romana volentum
 Arma sequi quondam raptos ex ore ferarum/
 Iussit eos coram adduci: visosq; repente
 Indole ab egregia matrisq; ab imagine nouit.
 Et subito extentis patrem confessus vtrumq;
 (Non tulit vltorius pietas) complectitur vlnis.
 Nec dum multa dies ierat/ cum plurima fando
 Post epulas alacres linguas cum reddit Iacchus
 Ambraciæ quam Nicopolim sæcla illa vocabant
 Audijt esse Nurum solitam se dicere multo
 Cum gemitu prope Leucate confinia quondam
 Ammississe virum geminosq; in littore natos:
 Accersita nurus venit natoq; virumq;
 Protinus agnouit: tota est sic auspice Cbristo
 Instaurata domus/ versiq; in gaudia lectus.
 Talia Traiano memorant sub principe gesta.
 Successor vero quis & mitis & æquis
 In reliquos: fuit Eustachio truculentus et atrox:
 Nãq; vt nouit eum Cbristo seruire. Deosq;
 Deridere/ feris clamans in manibus omnes
 Exposuit: sed cum sanctos inuadere nollent
 In fatali vtero Tauri clauduntur abeni
 Cui suberant late effusis incendia flammis:
 Atq; ita in æternam æm lux vigesima Maij
 Surgeret herbicomī cōmigrare quietem:

DE DVABVS SORORIBVS MARIE VIRG.

Vstachij post fata diem venerabere quintam
 E Ista luce duas fama est antiqua sorores
 Cbristi patre matris. Cæli regione potitas.

DE SACRIS DIEBUS.

Ante obitum videre sui miranda nepotis
 Aeta per Assyriæ fines / videre cruenta
 In Cruce pendentem Christum: videre sepultum
 Et rursum ad superos victo Plutone reuersum /
 Scandentemq; polos: non deseruere sororem
 Casibus in duris / natiq; in funere acerbo:
 Plorauere simul / suspirauere / sinuq;
 Altera in alterius lachrymas fudere repentes:
 Vnam Zebedeo memorant nupsisse: Secundæ
 Vir fuit Alphæus: Sanctæ matresq; / patresq;
 Pignora sancta. Domus fuit hæc ita grata Tonanti.
 Nec Consanguinitas istud fecisse putanda est.
 Nam bona largiri nequit immortalia sanguis:
 Sed pietas: etenim pietas complexa videtur
 Virtutum genus omne: Deum qui pectore toto
 Concipit a terris sursum se attollit / vt Imber
 In nebulas æstu solis defertur: & æquat
 Ipsum se superis / ac Numina flectit amando
 Diuinumq; sibi facit aspirare fauorem.
 Cui Deus aspirat / diui famulantur. obædit
 Mundus: & infernæ populus prosternitur aulæ.
 Regnare est seruire Deo. tota ista propago
 Diuinum potuit sic promeruisse fauorem:

DE SANCTO VRBANO.

Erabit / geminos fratres intrauit Apollo.
 Vane Lepus cum sole oriens in luce diurna
 Clauditur: & lumen maiori in lumine perdit.
 Torrida iam primis intrat cum frugibus æstas.
 Fraga legunt pueri / folia inter densa rubentes
 Apparent Cerasuntis opes. Siliquescit in hortis
 Iam faba: iam tecas inflat fætura virentes.

MAIUS.

LIBER. I.

Musca volans noctu / dicunt lampyrida Grai
 Nunc latet astrictis / nunc lucet bianctibus alis
 Per segetes / procul aspiciens cerealia rura
 Scintillare putes / vel nare per aera lychnos.
 Iam spicata Ceres longuas producit aristas:
 Iam tondentur oues / derasis gramina pratis
 In cumulos surgunt: sonitus stridoris acuti
 It procul incuruas dum Cos terit aspera falces.
 Iam pastor romanus adest Urbanus: & illi
 Et sacrata dies Iuuenum quæ octaua Calendas
 Ante venit: redolent herbis & floribus aræ.
 Magnus hic ille dei cultor qui conditus antro
 Appia Campanos qua se via flectit in agros /
 Coeciliam lauit / lauit cum fratre maritum
 Patricios Iuuenes: demum iam grandior æuo
 Principe Alexandro liuentis verbera plumbi
 Pertulit: & iussus Marti dare tura Deorum
 Exruit in facies / conflataq; poluit æra
 Mox secta Cernice solum mutauit olympo.
 Sancta sub hoc fieri locuplex ecclesia tandem
 Cæpit: & argentum in Calices conflauit & aurum:
 Vendebant prisca quæ donabantur: in æsq;
 Versa dabant inopi: tunc incepere locari
 Prædia non vendi / si quæ legata fuissent:
 Sed prouentus erat plebi cõmunis: & omnes
 In miseros ibat. fruges diuisa viritim.
 Nunc mores periere boni: regnatq; libido
 Improbæ / & exclusos inopes consumit ægestas.
 Omnia sacratus nostra sibi vendicat ordo
 Tempestate: sinuntq; patres pessum omnia labi.
 Templarum / passim sordent altaria / cultus
 Pualatim diuinus abit: Respiscite sancti

DE SACRIS DIEBUS.

Vaticana Patres qui templa excelsa tenetis/
 Ne subito forsan deus excandescat: Et istud
 Tam deforme nefas odio vlciscatur acerbo.
 Se diuina quidem semper mouet vltio lentis
 Passibus: at subita tandem face fulmina torquet:
 Nec peccata hominum palpat/nec in vltia relinquit:

DE ASCENSIONE.

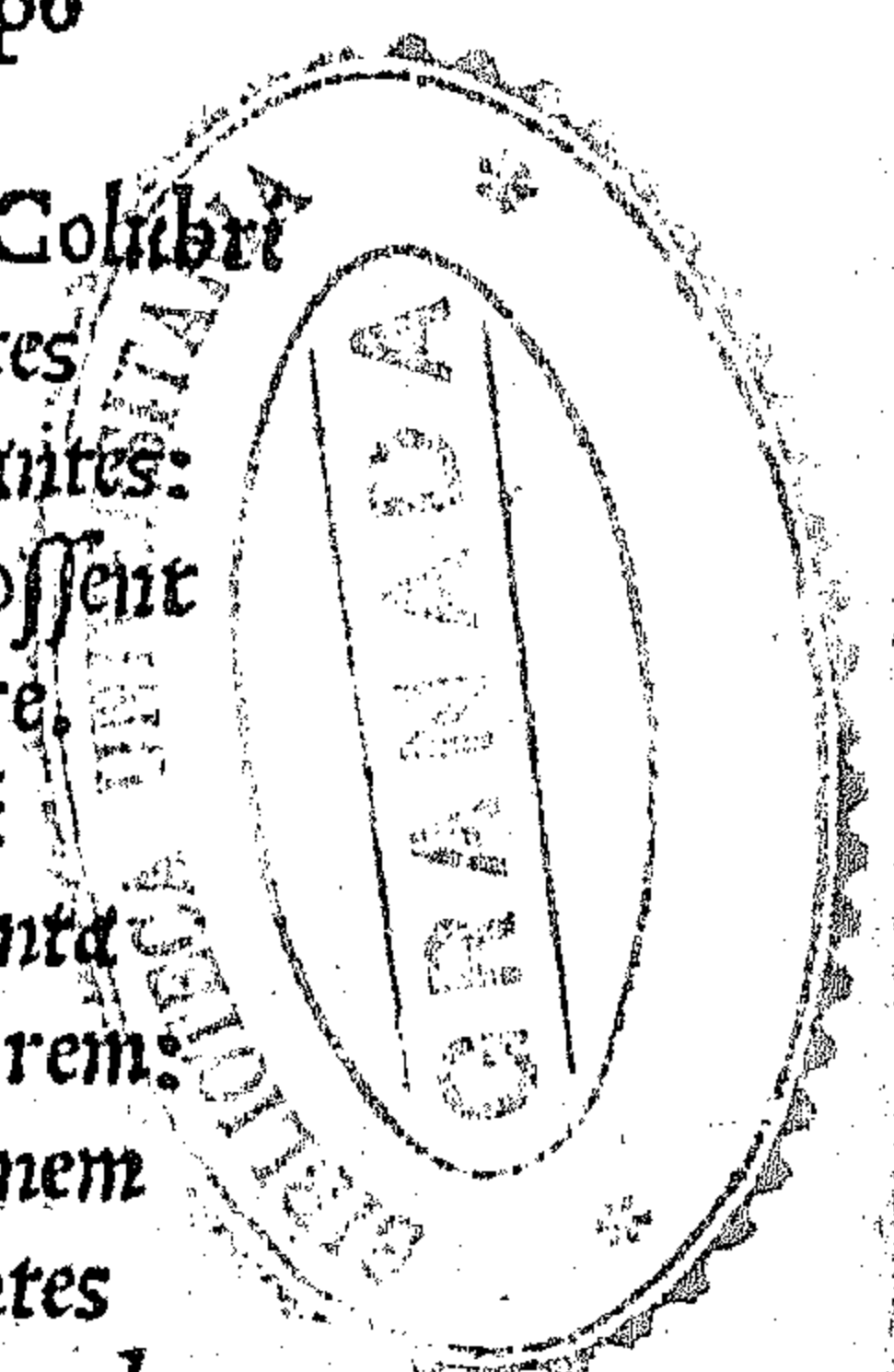
Hristus ab inferno postquam pblegethote reuersus

Cæpe suis sese vultu patefecit aperto
 Ad superos statuit terris migrare relictis.
 Collectis igitur quotquot de Carcere longo
 Sustulerat tenebrofi Erebi deuenit aprica
 In iuga palladiæ retinentia nomen oliuæ.
 Hæc post pascha fuit lux quadragesima: Et ecce
 Ante suorum oculos Comitum: quos uisserat inter
 Prandia ferre gradus illuc rei istius ergo/
 Conuerso ad superos vultu manibusque supinis
 Tollitur a terris/ Et in aerea surgit apertum:
 Continuo nubes totum conuoluit amictu
 Lucido/ Et aurorâ versus qua dextera mundi est
 Et qua mane diem sol aureus incubat alnum/
 Vertit iter/volucrisque fuga conscendit olympum.
 Transierat Lunam: summoque sedebat in orbe
 Mercurij/expectans Comites post terga relictos:
 Vt venere/viam simul inuasere per altos
 Cyprigenæ Campos/ Et regna per ardua Pboebi:
 Lam Martis iuga contingunt: saturniaque intrant
 Atria: Et ardentem stellis mirantur olympum
 Cœlicolæ Diui qui per mundana vagantur
 Culmina/stellarumque regunt operamque viamque
 Continere gradum: taciteque ea lingua tuentes

MAIUS.

LIBER. I.

Agmina/ quæ tanta hæc acies/ quo tendit Et vnde
 Aduenit/ aiebant: multisque in millibus vnum
 In regali habitu contemplantur euntem.
 Signiferum supra tulerant vestigia circum
 Vicini iam nono orbi cum turba volantum
 Spirituum valuis glaciali a limine pulsus
 Obuia sit: Christumque alacres sociosque salutant:
 Nam qui summa tenent Cœli penetrabilia Diui
 Venturum audierant Christum/ tempusque sciebant.
 Ergo triumphales a summo Cardine pompas
 Egrot læta dies/ Riserunt sidera: risit
 Aethereæ princeps mundo qui presidet Aule.
 Atque ita lætantes subiere immobile Cœlum.
 Christus apud patrem residens suscepit habenas
 Orbis: Et a solio mansuri in sæcula regni
 Omnia sub pedibus radiantia possidet astra/
 Tartarumque Et quicquid rerum complectitur ingens
 Ambitus extremi magno curuamine mundi.
 O felix/ Et fausta dies qua sidera regem
 Accipere nouum/ qua Conciliatus olympo
 Inferior mundus cepit succedere regnis
 Aethereis: Nam tunc primum gens illa Colubri
 Functa est exilio: superosque ingressa penates
 Errabant animæ liquidum per inane volantes:
 Quærebantque viam/ si qua se attollere possent
 Altius/ Et se se Diuum ad Consortia ferre.
 Hoc tandem dedit ista dies: gaudete beati
 Cœlitum Campi/ quibus hæc accessio tanta
 Facta fuit: qui tantum bodie vidistis honorem:
 At lemures/ stigmamque lares/ lamenta per omnem
 Exire Erebum/ gemitusque dedere/ videntes
 In Cœlum migrasse animas: atque in sua quondam

DE SACRIS DIEBUS.

A tria terrigenas Christo ducente receptos.
 Hæc est illa dies prisco celeberrima ritum
 Ocnigenis/late fuso quos Mintius amne
 Cingit iens subter longos cum murmure pontes:
 Christi etenim sacro sparsus de corpore sanguis
 Quem Longinus adhuc tepidum riuusq; fluentem
 De cruce purpureis vitream collegit in urnam/
 Profertur de templi adytis/vulgoq; quotannis
 Cum redijt lux ista/loco monstratur ab alto.
 Tum gemitus populi flentis/veniamq; precantis
 Exoritur clamor:fugiunt per nubila voces:
 Neue putes solos hæc ad spectacula Cives
 Aduentare:fluunt agri/vicinaq; magno
 Oppida concursu:ducens a flumine nomen
 Parma:Placentinis magnum de collibus agmen.
 Et Regij Mutinæq; lares:Verona niuosis
 Vrbs supposita iugis:fontanæ prodiga lymbæ
 Brixia:Zedoræ campestris rura Cremonæ:
 Arua per effusis properant florentia turmis.
 Quid laudenje solum? Quod regna Insibria dicam?
 Bergomeasq; domos?pietas antiqua vocauit
 Sæpius buc reges ipsos.Germania misit
 Sæpius Augustos.Tyberino a flumine summi
 Pontifices sæpe ad sanctum venere Criuorem.
 Felix reliquijs & tanto munere Manto
 Te in primis/te toto animo te tempore in omni
 Te te inq; Christi memorem decet esse.reliquit
 Aspice quale tibi monumentum & pignus amoris.
 Non potuit manus quicq; dare.Sanguinis vnam
 Attulit in Cælum partem/q̄tum genus illud
 Vitæ immortalis visum est exposcere:partem
 Ad tuâ longinquo misit de dittoe templi.)

IVNIUS

LIBER.I.

A t̄q; ita te coluit terris magis omnibus vnam.
 Quare age solennes ne sis ingrata/quotannis
 Munere cum magno duc ad sacraria pompas.
 Ne sine collabi quos instituere parentes
 Legitimos ritus. Tu Christi sanguinis hæres
 Non debes adbibere istis nebulonibus aures:
 Nec sectari homines nostro quos vidimus æuo
 Barbari vacuis & inanibus argumentis/
 Accentare tuum decus hoc abscondere:& istam
 Obscurare diem:preciumq; offendere linguis
 In circūspectis/quo gens humana redempta est:

FINIS.

DE PENTECOSTE.

Ota domus Christi sicut preceperat ipse
 Pneumatis expectãsvetura charismata stã
 T Secreta super arce Sion statione latebat.
 Postq; stelliferum Christi cõscēderat axē
 Occiderat nouies gëitor Phaethōtis/et orta
 Iam decimo cum sole dies tres egerat horas/
 Ecce procellosi fragor instar turbinis ingens
 Et velut irato pontus cum vapulat Austro
 Impetus auditur stridens per nubila:iamq;
 Circum tecta sonat:pulsi tremuere penates:
 Sponte sua patuere fores/patuere fenestræ:
 Cunctaq; per thalamos subito subuersa tumultu.
 Visæ etiam linguæ ardentes volitare per auras/
 Et super ora virum volucris considerare lapsu.
 Numinis occulti(nam tempestate sub ista
 Clausum Numen erat)penetrauit in intima raptim

DE SACRIS DIEBUS.

Viscera vis: anime volucris penetrata lapsa
 Omnia percurrens vitæ mortalis abegit
 Affectus, studia, & curas, & inania vota:
 Pro quibus induxit patriæ immortalis amorem
 Perpetuum casus omnes superare potentem/
 Ridentemq; minas/contemnētemq; tyrannos.
 Insuper edocuit non græca vocabula solum
 Ac romana loqui: sed quod babylonica quondam
 Audijt excelsam Nemrot dum conderet arcem.
 Hec post pascha fuit lux quinquagesima/sancto
 Spiritui sacrata/pater quem misit ab alto
 Ut nati firmaret opus: faceretq; secundo
 Nauigium petri fluctus procindere vento.
 Tunc longas iuere vias externa petentes
 Regna patres nostri: voces audiuit eorum
 Ortus, & oceanus/boreas/Rypheus & Auster/
 Apbryeus. Oceano quas nunc inuenit Iberus
 Insulæ in Austrino si tempore forsitan illo
 Audierint christum/res est incognita nobis.
 Ut peribent/illis non sunt vestigia Christi
 Vlla locis: illas superos & Numina gentes
 Barbaricas nescire ferunt, & more ferarum
 Viuere: & humanis etiam (res horrida) vesci
 Carnibus/expertes legum pietatis & æqui.
 His voluit nostris Deus apparere diebus:
 Atq; per byspanos diuinam ostendere legem.
 Fsse alias etiam terras & regna putandum est
 Sole vbi cum nobis nox est surgente diescit/
 Quæ venisse nouam nondum audiuere salutem.
 His quoq; venturis lux est oritura diebus.
 In nos mortales & enim simul omnia nunq̄
 Influit: at differt in idonea tempora Coelum:

IVNIUS.

LIBER.

Et varias vt mens quæ prospicit omnia/dictat
 Partit in ætates fatorum immobilis ordo:

DE TEMPORIBVS.

D tres ista dies tendunt solemnia: quantam
 A E suries cobibet: nam fert ieiunia secum
 Tempora quæ dicunt. Prima hæc ieiunia nobis
 Occurrunt post pascha sacrum/quo victor ab ymbra
 Christus auernali superas ascendit ad auras
 Et tria sunt: Nam sexta dies & septima parcis
 Relligione pari minuunt conuiuia mensis:

DE TRINITATE.

T quoniam de prole sumus satis ante loquuti
 E Se iunctim: de Patre et non parua per annum
 Mentio fit. Necnon sancti de Numine Flatus
 Qui docuit fari linguas & barbara verba.
 Nunc coniuncta tribus patres solemnia nostri;
 Constituere: dies solis quæ proxima portat.
 Hic igitur coniuncta trum quibus vnica virtus
 Vnum Numen in est/vna omnipotentia/& vna
 Nomina plura licet teneat/substantia simplex/
 Festa renidentes fumo celebramus ad aras.
 Hoc est grande illud quod nesciuerunt parentes
 Arcanum Solymi: quod cum vestitus amictu
 Corporis humani Christus diuina propago
 Explicuit terris/bominum prudentia tanq̄
 Offensi radijs oculi/defecta remansit:
 Nec potuit iubar in tantum defigere mentem:
 Sed stetit attonito similis. Coelestia non fert
 Terrestris secreta animus mortalia solum
 D octus/& a terris nequens attollere frontem.

DE SACRIS DIEBUS.

Propterea noctu veniens Nicodemus ab ipso
 Istud ut audiuit Christo/quo tanta magister
 Quo fieri possunt dixit mysteria pacto?
 Istud Athenarum risit sapientia: risit
 Roma potens rerum magni caput orbis. Et ipse
 Nilus/ Et ingenio plæbes babylonica tardo.
 Nostra sub hac curua vasti testudine mundi
 Noticia in nebulis habitat/ neq; sidera transit,
 Nos adhibere fidem verbis celestibus ausos
 Credulitas docuit diuum sperare penates.
 Atq; ideo lucem hanc celebri decoramus honore:
 Hæc sat erant festo quædam tamen addere visum,
 Ut rubor bebreo/ nostris fiducia crescat.
 Nos qui tres colimus/ falli Iudea/ Deumq;
 Multiplicare putat/ quia nunq; attollit in altum
 Proiectos in terram oculos. Substantia certe
 Quæ deus est/ vna est: numerum persona recepit.
 Sicut enim plures arbor gerit vnica ramos,
 Vnica personas/ sic fert essentia plures.
 Sic etiam plures animæ de simplicis vno
 Stipite procedunt vires/ exempla feruntur
 Ista: q; in numero totaq; propagine rerum
 Proposito certum est nil esse quod vndiq; quadret.
 Hæc nostris tam mira animis mysteria quoddam
 Est apud bebreos quod vult pretendere nomen
 Quattuor includens elementa carentia voce.
 Nomen id ut perbibent sancti veterisq; nouisq;
 Signat in esse Deo quiddam quod cernere nusq;
 Fas alibi/ licet ingenio per cuncta sagaci
 Cætera discurras. Hæc est essentia simplex
 Vna nec admittens numerum/ tribus insita tantum
 Suppositis/ ut nostri vtat sermonibus æui.

IVNIUS.

LIBER. I.

Hoc diuina volens soboles aperire docendo
 Sæpe trium meminit/ flatus/ Natiq;/ patrisq;/
 Qui veniunt vno tanq; de flumine riuu
 Atq; Deum coherunt (dictu mirabile) in vnum.
 Hæc ea sunt quæ clausa notis sub quattuor illis.
 Accipe nunc curuam iudei abscondere nomen
 Sic studeant illud. Dicunt miracula posse
 Cuncta per id fieri si quis vocalibus apte
 Adiuuetis proferre sciat. de sedibus orci
 Excitos referunt manes in mēbra reuerti
 Mortua/ depelli morbos/ elementa moueri:
 Sic Christum celebrem factum/ q; scilicet eius
 Nominis auxilio poterat quæcūq; volebat.
 Propterea timuit gens illa incredula/ ne quis
 Forsitan bebreos contra/ vum nominis huius
 Exerceret: Et hæc eadem dementia fecit
 Propria romuleæ nesciri numina Romæ:
 Ne cupiens aliquis romanam perdere gentem
 Apta subornandis apponeret orgia diuis:
 Sicq; notis fierent Romæ nidoribus hostes.
 Trine Deus maior q; mens humani capax sit
 Cuius opus q;uis magnum ac mirabile/ longe
 Est virtute minus/ cuius Clementia finem
 Non habet/ exaudi/ nobisq; illabere: nosq;
 Credere fac/ quæ fas homini cognoscere non est:
 Nec transferre neqes nos ad tua gaudia tandem.

DE EVCHARISTIA.

Ost epulas Christus mortē passurus acerbam
 P Instituit sacrum quod tunc mœrore labantes
 Prosternente animos fuit buc trāsferre necesse.
 Non fuit ex auibus non ex cerealis aristæ

DE SACRIS DIEBUS.

Fruges nec ex gregibus sacrum tenerone Iuueno
 Qualia gentiles / & gens Iudæa solebant
 Reddere Coelitibus. Sacrum fuit ipse: Sacerdos
 Ipse fuit: Sed se velavit imagine mira:
 Nam quæ panis erat / quæ vini essentia quondam
 Fecit ut in Christi corpus / sacrumque Cruorem
 Transferit subito / saluis utriusque figuris.
 Huc æterna suas tulit omnipotentia vires:
 Omnia quæ peragit seu sint ingentia / seu sint
 Parua / pari conatu illi sunt omnia quæ vult
 Obvia: per facili quæ vult habet omnia nutu.
 Quæ talis tantusque opifex promiserit / aude
 Credere: quæ vero talis tantusque putari
 Debeat hic opifex oculos ad cætera transfer
 Quæ legitur fecisse opera admiranda: videbis
 Illam per fluctus siccis incedere plantis /
 Pellere tartareos manes: a faucibus Orci
 Ducere & in lucem rursus reuocare sepultos.
 Inmedicabilibus morbis humana leuare
 Corpora / & orbatis oculis ab origine lumen
 Reddere / quæ fieri rerum natura negabat.
 Hoc magnum hoc ingens & non imitabile sacrum
 Instituit Christus / docuitque sacerrima verba
 Mortales quibus id faciant quod fecerat ipse.
 Hoc igitur quotiens opus exercetur / ab usque
 Manibus infernis summoque auditur olympo.
 Erunt a stygijs fontes penetrabilibus umbras
 Nec solum a morbis: verum & discrimine ab omni
 Mortales miseros a ferro / a fulmine / ab undis
 Ignemque: ab infernæ gentis violentia & armis.
 Liberat: & nihil est nobis æque utile / Dici
 Tam gratæ & horrendum / Sic delectabile Cælo.

IVNIUS.

LIBER. I.

Flore Cruces igitur vario circūdate: & verbas
 Spargite: velatum sub panis imagine regem
 Atque Deum ferimus: procul hinc procul ite profani:
 Ferte faces manibus: fieri sibi talia mandat
 Christus / in auratis sacros decet ire ministros
 Vestibus: & dulces cantu modularier hymnos.
 Azima seu fuerint sicut dixere Pelasgi
 Liba quibus fecit sacri venerabilis auctor
 Ambiguum. Celebrare modo laudabile utroque /
 Sinistræ sinerent leges romanæque iura:

DE SANCTO BARNABA ET SOLSTITIO.

Ensis adest Iuueni. crescens accenditur æstas
 Mox licet attollat quot. nox longissima signa /
 Est contracta tamen / breuibusque absoluit horis.
 Nam citius quæ obliqua meant ea sidera surgunt.
 Sol venit ad mentes / quo cum peruenerit / axe
 Leniter inflexo læsæ sua tempora nostri
 Reddit: & Auroram dormire diutius urget.
 Ingreditur Cancrum sidus pluuiale / sed æstus
 Frenat aquas: Si quos byades / vel luna / vel ædi
 Excierint cælo nimbos / Aquilone citato
 Dissipat: & sparsos in fulmina colligit ignes.
 Sæpe tamen frigus fugiens utrinque calorem
 Et quem sol supra ciet / & quem terra deorsum /
 Fortius euadit / pluuiamque in saxea cogens
 Frustra premit fruges / & grandine fulminat agros.
 Cancer agit secum iugulas Oriona versus
 Quas dare venandi studium / curamque petendi
 Ex pelago & syluis credunt prædacea lucra.
 Messis adest / flauescit ager / sub sole Colonus
 Sudat / & in strophium tortis ligat bordea culmis.

DE SACRIS DIEBUS.

Torida Solstitij positum prope limina tempus
Barnaban aestiuum memorat: cum lucifer exit
Vndecimus. Temese Salamin Paphos alta Cytbera
Festa suo celebrant & collatantur alumno.
Nam Cypria de gente fuit/demissus ab alta
Stirpe leui: quæ progenies addita Tonanti
Tota fuit/templo & sacris preserta litandis.
Ipse Comes Paulo dum barbara regna peragrat
Magnanimus fortisque fuit/transiit Isauros
Cappadoces Cilicas Pbrygios per Troada venit
Littus ad ægeum/Macetas/theseida gentem
Aulida Cadmeam. Sunt qui venisse putarint
Barnabam in Latium/Romæ docuisse Latinos
Atque apud Insubres sacram tenuisse cathedram.
Dum Listris agerent/populis Credentibus ipsum
Esse Iouem/Paulum vero grandi ore sonantem
Mercurium/cum turibulis venire ministri
Sacrorum vitulos illis mactare parantes.
Ipsi autem qui se atque alios seruare volebant
Rem sibi diuinam fieri vetuere/monentes
Se fore mortales homines. Libamina Soli
Danda Deo: non Dijs generi crudo atque nefando.
Tandem ubi circuitu terras atque æquora longo
Perlustrauit: iter patrios conuertit ad agros:
Demum ubi seminibus fidei primordia iactis
Constituit/Ioue Cyprigenas agitante Crematus
Ad bona/quæ toto mens affectauerat æuo?
Transijt: in cinerem corpus mortale solutum est:

DE SOLSTICIO ET AEQVI NOCTIO MVLTATI.

IVNIUS. LIAER.I.

Ec moueat quæquod solstitialia dixi
Tempora in vndecimam Iuni descendere lucem.
Vt nos longa dies docuit/Cœlestia mutant
Astra vias/variantque suos in tempore cursus.
Serius ad Cancrum sese referebat Apollo
Tempore quo veterem digessit Ouidius annum:
Solstitiumque suos olim protendere fines
Ad lucem fere usque suam Baptista videbat:
Tertia lux nunc ante Idus longissima: nam sol
Ad Boream ducto nobis est proximus axe:
Tempus erit nisi cura patrum correxerit annos/
Quo Iuni prima ipsa dies intrare videbit
In pluias hyades/Taurique in cornua solem.
Et solito citius Veris clementia flores
Proferet: hyberni citius violentia Cœli
Desinet: æstatis fugiet maturius ardor:
Et pater Autumnus mites dabit ocyus vvas.
Omnia sic longo Cœlum mutabile cursu
Alterat: ac menses, annos transformat/et horas.
Quod de solsticijs quæ bruma reportat et æstas
Diximus/istud idem dici debere monemus
De Aequidijs/quorum est noctes æquare diebus.
Quod facit Autumnno fugiens et Vere reuertens
Sol hyperionum/Si vera est fabula/Semen:

DE SANCTO HELISEO CARMELITA.

Pater o princeps/o dux Helisee meorum
O Heliadum qui Cæsareæ coluere penates
Et vada Iordanis Libano venientia salue.
Lux tua/post idus Iuni quæ prima resurgit.
Carmeli lætatur apex: fons inclytus ille
Quem pater Helijas sitiens potare solebat

DE SACRIS DIEBUS.

Illa luce sinum magis implet: & vndiq; ripas
 Transiliens recreat positos in margine flores:
 Ac maris in virides decurrit alacrius vndas.
 Te pater omnipotens ob religiosa prophetam
 Pectora constituit: liquidoq; infudit oliuo.
 Igneus Helijam currus cum sustulit/ ipse
 Admiratus/equos cōtemplabare volantes
 Per nebulas: tibi discedens quasi pignus amoris
 Proiecit cblamidem potuit quæ fluminis vndam
 Sistere/ & exclusis vada reddere peruia lymbis.
 Tu facis e vacuo viduam miseratus oliuum
 Emanare cado: sterili producis ab aluo
 Progeniem vetitam: paruo post tempore cū mors
 Inuidisset eam matri / subitacq; fuisset
 Vi predata animam/ tu morte potentior arctus
 In teneros reuocas vitam de limine Auerni.
 Tu ferrum in latices lapsum super alta natare
 Aequora iussisti: succo Colocyntida amaro
 Illico fecisti missa similagine dulcem.
 Tu Iordanis aquis genus immedicabile morbi
 Quam dixere malam scabiem leprāq; fugasti.
 Assyrios quite captum venere latrones
 Illaqueas/ morbo est Aorasia nomen.
 Iezabel antiquas fraudes/ & regis Acabi
 Sacrilegum genus extirpas/ Diuicq; nefanda
 Orgia/ & vmbrosis positas in collibus aras.
 Tu reges facis atq; regis: tu arcana reuelas/
 Tu ventura canis/ tu regni Auriga fuisti
 Israel: & vigilans solymorum in puppe magister.
 Cum tua latronis missum super ossa Cadauer
 Forte foret (vis tanta tibi post fata) reuixit:
 O morum exemplar/ o religionis imago

Cuius ad exemplum sancti vixere Nepotes
 Tempus ad hoc. & enim qui religiosa frequentant
 Claustra/suos vertunt tua per vestigia gressus:
 Atq; tui similes viuendo euadere certant.
 Flecte acies in nos Pater/ & tua respice vultu
 Testa pio/quæ seruat adhuc Carmelus in alto
 Vertice. Barbaricas gentes de finibus illis
 Eijce: & exulibus da prima habitacula nobis:

DE SANCTIS VITO/ MODESTO/
 ET CRESCENTIA.

Ogor ob ætatem teneram subiungere sancti
 Festa Viti/ cui iuncta fuit Crescentia nutrix/
 Et qui prima dedit puero documēta Modest?
 Ipse genus Lucanus erat: Lucania pars est
 Italiae ad siculos vergens/ Vir nobilis & si
 Idolatra pater natum obiurgare solebat
 Quod foret assuetus statuas ridere Deorum
 Presertimq; Iouis/ quem Creta aud:uerat ortum
 Et Capra nutrice alitum sub rupibus Idæ.
 Talia presertus mox vt rescivit acerba
 Mente ferens/ puerum loris & vimine torfit:
 Nec mora/ Tortorum cubitos/ & presidis vlnas
 Corripit ariditas/ neruisq; rigētib; arctat.
 Tum puer a vestris ite impetrate Salutem
 Numinibus dixit: tandem miseratus eorum
 Supplicia orauit superos/ atq; arida soluit
 Brachia: tam facilem puero se prebuit æther.
 Tum pater intrudi iubet in penetralia natum:
 Rimariq; volens quid agat videt ignea septem
 Numina/ & in medio puerum læto ore sedentem:
 Obstupuit genitor/ totamq; exterruit urbem

DE SACRIS DIEBUS

Se clamans vidisse Deos/iterumq̄ reclamans
 Cerito similis: sed cum non parceret iræ
 Nec bene de nato posset sentire/Modestus
 Sic mandante Deo puerum procul egit ab vrbe:
 Sed lar fraude potens/ illi noua bella parauit
 Nam prolem ingressus romano principe natam
 A solo se posse Vito de corpore pelli
 Dixit: ¶ bac puerum romana in moenia traxit
 Arte lemur: magnis animis vbi vicit atrocem
 Scœuitiam Diuum atq̄ hominum/per verbera et ignes
 Ductus ad æternæ decus immortale Coronæ.
 Post decimam tua quinta dies Vite sancte: Modestus
 Est comes in patria qui per peregrina vaganti
 Regna fuit. Nutrix quæ te Crescentia nunq̄
 Deseruit viuens: tecum quoq̄ mortua viuit.
 Sunt quoq̄ qui siculis passim regionibus ista
 Te tormenta velint/ ¶ te vicisse Catastas
 Vincula/squallores/clibanos/ferruq̄/ferasq̄:

DE S. GERVASIO ET PROTASIO.

Post decimam sexti mēsis tua nona Protasi
 Festa dies celebrat: tecum prognatus eodem
 Semine Geruasius facti crudeliter ambo
 Martyres Astasio sub iudice: regna tenebat
 Tum romana Nero: tum toto ex orbe fugatum
 Fas aberat: terra atq̄ mari regnabat Erinis
 Vos urbem/cui lana suis dat nomina / vestro
 Sanguine tinxistis. post plurima tempora Pastor.
 Ambrosius vobis id significantibus alta
 Sub tellure simul vos inuenisse iacentes
 Dicitur: ¶ celebri magis exornasse sepulcro.
 Nunc quoq̄ vobis fertur recubare: tribusq̄

IVNIVS.

LIBER. I.

Esse vnam post fata domum: requiescite sanctæ
 Magnanimæq̄ animæ. veneranda quiescite membra
 Et vitam sperate nouam: sperate reuerti
 Rursus in antiquam lucem cum venerit olim
 Christus ab æthereis ad mundi examina regnis.
 Interea pacem nostris orate diebus:
 Et super Italiæ populos tristi atq̄ nefanda
 Sorte laborantes/ne qui regnare solebant
 Funditus intereant/cura vigilate salubri:

DE NATIVITATE S. IOAN. BAPTISTE.

Ecce dies Iuni vigesima quarta subintrat.
 Ferte faces/date tura focis: accendite lycnos.
 Festa reuertuntur totis cōmunia terris.
 Cætera mortales aliqui venerantur: At ista
 Omne genus: Colitur totum Baptista per orbem:
 Armenij/Medi/Indi/Arabes/qui Nestoris artes
 Accipere malas/luce hac sua templa frequentant:
 Seruiles faciunt operas cessare/peragrat
 Pasua bos: requiescit bimus/non vapulat Incus:
 Iura silent: Sileant ¶ iurgia: religioq̄
 Floreat: ¶ primæ pax ¶ Concordia vitæ.
 Lux besterna famē sextam produxit in boram/
 Et ieiunia fuit: festis maioribus hæc est
 Debita religio: Sed lux bodierna peractis
 Mane sacris tota in plausus ¶ gaudia transit.
 Rustica verbenis cingit sua tempora pubes:
 Tibiaq̄ accendit faciles inflata choreas.
 Esse nices memorant frondes quæ ferre recusent
 Hactenus/arrentes quas lux besterna putabat/
 Ista dies vidit ramos gestare comantes.
 Sunt quoq̄ qui Filicem iurent hac semina nocte

DE SACRIS DIEBUS:

Gignere: & bac ipsa deponere semina nocte.
 Ista dies igitur non solum festa vocari
 Verum etiam miranda potest: quæ talia semper
 Cum redit apportat secum miracula rerum
 Progenies quam non poterant sperare parentes
 Amplius & felix & sanctificata priusq̃
 Nata/diem facit banc alacrem: puer iste futuræ
 Nuncijs ætatis miro diuinitus ortu
 Aeditus impuri fugit contagia vulgi.
 Et memor Helij nemora & syluestia gressu
 Per loca soliuago primis habitauit ab annis:
 Et modo Carmelo residens in monte virorum
 Heliadum saltu qui versabantur in illo
 Discebat mores: & delectatus eorum
 Religionem diu gelidis habitabat in vmbrijs:
 Et modo Iordanem propter. si rosida prata
 Si vidisset humum curua in conualle virentem.
 Et vacuum sine teste locum/sine voce silentem
 Stabat/& esuriam tenui sedasse locusta
 Dicitur ignorans adipem/siceratq̃ merumq̃
 Angelus banc patri prolem promisit in alta
 Arce sionei dum accenderet orgia templi:
 At cum pollicitis esset male credulus istis
 Ammisit sermonis iter: fraudata loquendi
 Officio mansit quasi fax sine lumine lingua:
 Vt puerum cõnixa parens/ cum nomina Nato
 Essent danda/pater vocis retinacula rupit.
 Et noua fatidico modulans oracula cantu
 Imposuit sanctæ prognostica nomina proli.
 Ast vbi iam fortes Iuuenis peruenit ad annos
 Ad vada Iordanis residens venientia lymphis
 Agmina dum tingit/subito cognomina tali

IUNIUS

LIBER. I.

Traxit ab officio/Christum monstravit/in anne
 Abluit/excelso missum testatus olympo.
 Tanta erat in populis eius reuerentia: tantum
 Nomen: vt ex cunctis fluerent regionibus illuc
 Assidue velut ad quedam miracula turbæ
 Iste deo plusq̃ Vates auctore vocandus
 Maiestatis erat tantæ per proxima regna
 Vndiq̃/vt a populis Christus iam posse putari
 Inciperet: Christus quem stirps ægyptia Moses
 Venturum auxilio terris promiserat olim.
 Asper & hircino vestitus tergore longis
 Impexisq̃ Comis/lapsaq̃ in pectora barba
 Mortales obiurgabat sermone seuero/
 Atq̃ supercilijis insectabatur acerbis
 Omne nefas/bomines animans ad olympica regna
 Hæc satis hic. Alio referentur funera cantu:
 Sancte precor iuuenis qui prima sedilia Coeli
 Iure tenes inter superos/ reminiscere quantas
 Cladibus humanum premittitur genus: aspice gentem
 Christigenam finesq̃ tuos/vbi debita nobis
 Regna tenet Christo rabies Agarena fugato.
 Pelle Arabum ritus/gentēq̃ extinguae superbam:
 Eliadesq̃ tuos in regna antiqua reporta:

DE MARTYRIO. S. PETRI. ET PAVLI.

Auete o magni duo maxima lumina mundi
 S. Petre & Paule: dies vris hæc clausa triumphis.
 Iunius exibat: iam sol penultimus vmbra
 Noctis in occasum stellasq̃ fugauerat omnes/
 Cum virosa Nero spirans aconita draconis
 More venenosi rabiem prorupit in istam:
 Et scelus est ausus quod non abolebitur vnq̃:

DE SACRIS DIEBUS.

Vnde illi parata est æterna infamia sæclo.
 Iussit enim Petrum quo non insignior alter
 Religionem fuit pedibus sublimem leuatis
 Ore in bimum verso pendere patentibus vlnis:
 Et Paulum rigido iugulum submittere ferro.
 Nomen erat Petro simon ab origine: sed cum
 Vellet eum Deus esse Basim templo ædificando/
 Fecit ei solidæ nomen de nomine Petræ.
 Posteritas quia rector erat clauis tenebat
 Appellare Cepham voluit/quæ nomina graio
 A sermone trahunt sicut sonus indicat / ortum.
 Christus ob ingenium simplex & mite piusq;
 Retia per fluuios & per piscosa trabentem
 Stagna virum tulit / & docuit conuertere gentes:
 Regna gubernare: & Diuorum euertete cultum.
 Urbibus Assyrijs Christi post funera postq;
 In cælum reditus bisseptem dicitur annos
 Impendisse graui vexans mala numina bello.
 Mox maria ingressus longaq; ambage viarum
 Circumlatus iter vertit Bitbinica versus
 Littora / Cappadoces / Galatas / pontusq; peragrans
 Quotquot erant illis Iudea ab origine regnis
 Edocuit Christum: veteriq; retraxit ab vsu.
 Inde per Aegeum / per Cycladas / Ioniisq;
 Multa mari & terris discrimina passus ad urbem
 Romuleam mundi dominam reruq; potentem
 Venit: vbi æterni iaceret primordia regni.
 Tum magus eneadas simon ipsumq; Neronem
 Prestigijs ludens se se iactabat iturum
 Aerium per iter / volucresq; æquare volatu.
 Petrus vt a terris sublatus in nubila vidit
 Submissis genibus multa prece numina flexit

IVNIUS.

LIBER. I.

Vt rueret: preceps igitur quasi plumbea moles
 Cum stridore ruit: fusi q; attrita medullis
 Ossa solo beserunt / animam Vulcanus ad ymbas
 Traxit. & in tetri foricis sepeliuit Auerni.
 Cum foret a solymis in abenea vincula missus
 Per noctem domus intremuit / patuere repente
 Sponte fores / stetit attonitus sine voce satelles:
 Dissiliit ferrum: fracte cecidere Catenæ:
 Liberatq; excussis mouit vestigia vinclis.
 Prætereo a sancto q; Centurione vocatus
 Laui eum: q; de nigro pblegetbonte puellam
 Traxit: vt a grauib; morbis absoluerit ægros.
 Cuncta sequi grandis labor / & mora longior anno:

DE SANCTO PAVLO.

Aulus erat quando furijs agitantibus ibat
 S Alta Damascenæ subiturus moenia terræ.
 Sed traxit collapsa vetus dementia secum
 Nomen: & euasit Paulus: qui voce per orbem
 Intonuuit tanta vt Boreas audiret / & Auster/
 Ortus / & occasus / maria vndiq; & vndiq; terræ.
 Quis referat gentes / quis regna recenseat / vrbes
 Oppidaq; / & populos per quos vitalia sparsit
 Semina Triptolemo similis si sancta profanis
 Admiscere licet? Non tot Proserpina matri
 Est quæ sita vrs / nec tanto inuenta labore
 Quanto humana salus Paulo sat agente reperta est.
 Europam metire animis / Asiamq; Theatrum
 Istud erat Paulo tanta bæc certauit barena.
 Non vada / non syrtes tunc / iuga summa, minâtes
 In Cælum scopulos sumptis quasi Pegasus alis
 Transiit. Obiisibus nullis mens ardua cessit.]

DE SACRIS DIEBUS.

Gerionem Antbeum Erycem pecudēq; Erymantbi
 Sustulit Alcides monstrūq; in mane Molorchi:
 Iste Debs saturnigenas/martēq; Iouemq;
 Neptunum & reliquos/qui tum diadema ferebant:
 Et quibus imperium Romæ submittere fasces
 Et curuare caput vitulosq; adolere solebat.
 Sicut in igne Cbalybs positus candescit/& ignem
 Concipit/ac stipulas admotaq; robora adurit
 Sic animus Pauli diuino accensus amore
 Euasit diuinus amor/qui feruida corda
 Redderet/& coelesti homines accenderet æstu.
 Nec sat erat gentes coram docuisse: docebat
 Absentes etiam. testatur Epistola Romam
 Missa: notæ superat quas accepere Philippi:
 Thessalonicenses: Galatæ subiunge Corinthum:
 Ad genus bebreum missas: Epbesumq;/Rbodūq;
 Et quæ discipulis fidei documenta reliquit.
 Inter mortales nil magnificentius vnq;
 Auditum visumue fuit: non supplicat ore
 Seruili seu mendico: sed grandia fatur
 Nil veritus procerum vultus: & regibus ipsis
 Imperat/imponens leges ceruicibus altis.
 Adde q; ad superos raptus celestia vidit
 Vnius adhuc/& adhuc terrestri in corpore regna/
 Audiuitq; Deum verba immortalia fantem
 Quæ non sit licitum fari mortalibus vllis.
 O diuinæ animæ quarum sanctissima Romæ
 Membra cubant/seruate fidem/ prohibete ruinam
 Atq; reformandi curam studiumq; senatus
 Vsurpate: vetus iam disciplina fatiscit:
 Consenuit probitas/& morti proxima languet:
 Vt licet ista dies Diuis sit sacra duobus

IVLIUS.

LIBER. I.

Cras tamen ac si lux non sit satis vna duobus
 Propria soluntur laudum preconia Paulo:

FINIS.

DE VISITATIONE/BEATE
 VIRGINIS MARIAE.

Vilius ingreditur: duris tritura flagellis
 Verberat arrētes rapido sub sole maniplos
 Et p adusta sonat Titbonides arua cicadæ.
 Audierat, Virgo partu fecunda recenti
 Cōcepisse Nurū sterilē sibi sanguine iūctā.

Visat vt agnatam peragrare Iuencula saltus
 Audet. & aprilis virides iam neuerat ymbros.
 Rurāq; multisono cantu mulcebat A edon
 Quando pium suscepit iter: peregrinaq; mansit
 Tertia dum clauo senuit Proserpina vultu.
 Quam primum solis radios egressa videri
 Cœpit quarta/ domum redijt: nos misimus. istam
 Inter festa diem/ dedimusq; vocabula facti
 Iam dudum officij: pancbeaq; tura cremamus.
 Vt primo ingressu dextras iunxere Parentes.
 Vt commissi vteri missis ad colla lacertis
 Res noua/nec seclis audita prioribus vnq;
 Contigit/infantes se se agnouere. Iobannes
 Conceptu qui maior erat mirabile dictu
 In genua erectus duplices ad sancta tetendit
 Virginis ora manus: sensit mysteria mater
 Grandior: & Christi sic est affata Parentem:
 Vnde mihi vt mater Dñi mea tecta subintret?
 Vnde datum? tbalamis vnde bec noua gloria nostris?

DE SACRIS DIEBUS.

O felix & fausta dies: o enthea Virgo
 Quæ dictis adhibere fidem cœlestibus ausa es.
 Sic Senior. maiore animi dulcedine Virgo
 Fecit/ & exultans cecinit memorabile Carmen/
 Quod Chorus alterno cum sol declinat ab axe
 Promus ad Antipodes modulatur ad organa cantu.
 Talia maiores nostri mysteria docti
 Instituire coli lucem solemniter istam.
 O geminæ matres quæ pignora tanta tulistis
 Este pudicitæ nostri custodia sæcli:
 Et mores seruate bonos. Venus atq; Cupido
 Omnibus in terris bellum indixere pudori:
 Et fugit ex tectis ac profligatur honestas:
 Ab prohibete nefas/ sceleriq; occurrite tanto:

DE SANCTA MARGARITA.

O le molorcheum Canis ingrediente Leonem
 Surgit: & ardorem duplicat. natura maligni
 Sideris ægotans vitio incusare videtur.
 Artificem mundani operis: qui iunxerit astra
 Hæc duo. & æstati tantos adiunxerit ignes:
 Febricit humus: campis ægræ sitientibus herbas
 Inclinant capita: & folijs exanguibus arent:
 Dissiliunt agri: rursiq; videntur apertis
 Velle queri: & siccis incessere faucibus astra.
 Deficiunt clausis exhausti fontibus amnes:
 Et vada nuda silent: nullum Titbonia rorem
 Fert aurora/ carent nubes humore. Sepulti
 Sunt Zephyri/ nec flant soliti spirare quotânis
 Cum caput attollit sitibunda Canicula venti
 Axis byperborei solem frenare potentes:

IULIUS.

LIBER. I.

Iulius est mensi nomen/ quia Iulius isto
 Aeditus est Cæsar martis sub sidere mense.
 Est in littoribus quædam maris inclyta rubri
 Concha ferens gemmas/ quibus vnio nomen apud nos
 Margaritas Grai appellant: Quo nomine Virgo
 Quæ immortale Syrae decus est & gloria gæris
 Appellata fuit. claris natalibus orta est
 Qua rigat Antiochi preclaram Farfarius urbem.
 Et quia nos alias eius memorauimus acta
 Latius/ hic lucem satis est ostendere festam:
 Et qua passa die terras mutauit olympo.
 Hæc aurora fuit mensis vigesima Iuli/
 Assyrijs quando vultu prelata puellis
 Post ferrum post squalores. & carceris umbras
 Post stygios manes varia sub imagine victos
 Perdidit effuso florentē sanguine vitam.
 Hæc igitur incūda dies. onerata laborant
 Horrea. suppositis opus est laquearia fulcris
 Et curuas munire trabes. sudasse Colonus
 Gaudet: & excelsis numeros incidit aceruis.
 Fruge noua redolent tectis scenilia plenis.
 Prata virent rursus: pecoris spes altera cordum
 Autumnale comas iam porrigit: vna rubescit:
 Et studet accepto sensim mitescere baccho.
 Iam pira quæ dicunt glacialia carpere tempus.
 Languida ficus adest/ & vilnus ab alite passa
 Ficedulam nostri dixere/ Sicallida Grai.
 Persica quid referam? Veteris quid poma Damasci?
 Quid telluris opes? quibus hoc tolerabile tempus
 Alma parens Natura facit: ius frondibus amplis
 Intellure iacens Pepo iam maturus odorem

DE SACRIS DIEBUS.

Spargit/ & occultat glauco sub cortice nectar
 Quod queat ardentis Pœbi compescere flamas.
 Ecce per areolas vt lato effunditur orbe
 Sessilis irriguum quæ fert lactuca soporem.
 En Cucumis iecori pariens medicamen adusto:
 Nec non & gelido ventrosa Cucurbita succo
 Quæ discumbit bumi/ quæq; arbore pendet ab alta
 Porrecta in longum niveo sub cortice ventrem.
 Ite igitur matres/ tremuloq; orate puellis
 Ore pudiciciam tempestiuosq; bymenæos:
 Diua Deum faciet vestris accedere votis.
 Sunt quoq; qui celebrant eius solēnia luce
 Terdecima Iuli/ q; tunc migrasse feratur
 Ad superos. Vel q; tunc est aggressa duellum
 Suscipiens magni fortem Certaminis orsum.
 Fluxit ab incertis pius hic rumoribus error:

DE SANCTA MAGDALENA.

V ce bis vndecima dum Iulius æstuat: Ecce
 Magdalena ferens loculos spirantis Amomi
 Pandit effusis p eburnea colla Capillis.

O mulier quæ spem veniæ mortalibus affers
 Et delere doces humana piacula Salue.
 Illustri te stirpe satam/ sub purpura & auro
 Transegisse ferunt teneros regaliter annos.
 Et quoniam tempus Iuuenile/ licentia/ forma/
 Ocia/ delitiæ/ mortalia pectora solunt
 In veneremq; trahunt/ male custodisse pudorem
 Diceris/ & Cæci sensisse Cupidinis arma.
 Forma Helenæ tua forma fuit/ damnosa pudicis,
 Mentibus: & tetricos potis emollire Catones:
 Hinc fas est spectare quibus supposta periclis

IULIUS.

LIBER. I.

Vita sit: & quot sunt pelago symplegades isto.
 Mens falsis delusa bonis magneta/ polumq;
 Perdidit: & fracto passâ est naufragia clauo.
 At pater omnipotens vt se cognosceret ipsam
 Fecit: ac illudentem oculis dispesciât vmbam.
 Tum pertesa graues maculas/ beu pœnitet inquit
 Pœnitet atq; pudet vitæ infelicitè actæ:
 Iratos patior superos: me Numina torum
 Prospiciunt: in sorde cubo tenuis ore sepulta.
 Manibus in predam data sum/ me possidet orcus.
 Deq; meis furæ exuijs posuere tropæum.
 Hæc vbi dicta/ sinum tracto velauit amictu
 Continuo/ & gemmas a fronte a pectore ab aure
 Diripiens clausit loculis & pixide eburna.
 Qui vero abscondit neuos & adulterat ora
 Inforicas egit fucium/ Myrrhamq; Tbynumq;
 Et quæcūq; tulit Venus vnguentaria vasis
 Ad lapidem fractis velut abiectissima quædam
 Purgamenta/ solo dedit/ in nihilumq; redegit.
 Talia dum fierent magnum Germana propbetam
 Aduentasse refert hominum qui tollere possit
 Nequitiam/ scelera/ errores/ & reddere sanctos.
 Nec mora: proripuit celeri se concita gressu/
 Inuenitq; virum cum maiestate loquentem
 Grandia: conuiuaq; graui sermone docentem.
 Et postrata solo lacrymis vestigia Christi
 Abluit/ abstersitq; comis/ vnxitq; alabastro
 Officio tali scelerum de syrte suorum
 Eruta surrexit: seseq; redemit amando.
 Quæ Christi lauere pedes/ lauere furorem
 Lacrymæ & insanæ deliramenta Iuuentæ.
 Discite quos Cæcus facit insanire Cupido

DE SACRIS DIEBVS.

Discite ab hac scedo quod sit medicamem amori.
 Discite quo possit viciū Iuuenile domari
 Vomere: qua vinci Cangrena libidinis arte.
 Quærite diuinum mala qui lauat omnia fontem.
 Hinc miseri discant non desperare salutem:
 Nam quicunq; dolent vitam insinceriter actam
 Innocui fiunt: ægroti incendia Cordis
 Tanta valent/fiunt pueris insontibus æqui.
 Ipsa fuit magnæ Comæ atq; Ancilla Parenti/
 Et Christi pars magna domus. miracula vidit
 Facta per Assyrias cunctis notissima gentes.
 Affuit extremis Christi cruciatibus inter
 Agmina rbompbæis grauibuscq; horrentia pilis.
 Ipsa triumphato vidit Pblegetbonte magistrum
 Prima resurgentem lacbrymis pre gaudio obortis.
 Cum mala iam Christo fors in sua regna reuerso
 Christigenas premeret/patrijs de finibus ipsa
 Et soror q; frater ventis ad regna secundis
 Gallica venerunt vbi curuo in littore quondam
 Mœnia Pbocenses noua fundauere Coloni.
 Magdalena ferens se se in deserta sub altis
 Delituit Criptis/mansitq; incognita longo
 Tempore: q; a solis habuit conuiuia diuis:
 Cum quibus assidue septem quas dicere mos est
 Canonicas modulis celebrasse suauibus horas
 Dicitur/q; dulci resonasse per æra cantu.
 Tandem vbi finito/venit lætabile tempus
 Exilio positus iuit super æthera membris.
 Sunt qui turpe putent Martbæ infamare sororem:
 Sed memorant alia quandam de gente puellam
 Nominis eiusdem/cui sic illuserit illa
 Tempestate Venys Iuuenum teterrima pestis

IVLIVS

LIBER.I.

Gregoriumq; volunt foedi qui Criminis auctor
 Extiterit peccasse/velut peccasse Maronem
 Dicimus ob læsum Castæ Didonis bonorem.
 Sed quoniam Diui qui supra sidera viuunt
 Non curant de se in terris quid fama loquatur:
 Nectar enim quo vescuntur dediscere terras
 Cogit/q; inducit perituri obliuia mundi:
 Nos quoq; rumores hominum contēnimus istos
 Et seu peccatrix fuerit/seu nescia culpæ
 Non dubitamus eam mensis accumbere Diuum:

DE SANCTO IACOBO.

Nnua maiori vigesima quinta Iacobo
 A Sacra dies aperit/Christi matertera/mater
 Huius erat:genitor vero Zebedeus:in altum
 Primus hic ex Christi socijs migravit olympum.
 Ipse vbi discedens petijt sua regna magister
 Longum iter ingressus nostri maris omnia vidit
 Littora:q; besperias vbi sol iam fessus anbelis
 Intrat equis magnum Oceanum/peruenit ad oras.
 Hic vbi se tenui consumere tempora messe
 Vidit:q; exiguam se mittere in borrea frugem
 Duritiem gentis pertesus q; arida corda
 Vertit iter/rursumq; suos annauit ad agros.
 Redditus Assyrijs notas dum permeat vrbes
 Imbutum Plutone magum verbiscq; potentem
 Thessalicis/cælo audentem deducere Lunam
 Repperit Hermogenem casu/Comitemq; Pbiletum.
 Repperit q; vicit/victos in flumine lauit.
 Res ea primores Iudeum accendit/q; ira
 Atq; graui liuore actos capere arma coegit/
 Vimq; pio moliri homini:feralibus ausis

DE SACRIS DIEBUS.

Affuit Aleto/missis ad colla catenis
 Seditur Agrippæ regi: Capitale iubetur
 Supplicium/indignâq; pati sine crimine mortem.
 Discipulos aiunt noctu venerabile corpus
 Imposuisse rati/ventoq; iuisse secundo
 Rursus ad besperios: & Lusitana petisse
 Littora: sic patri qui temperat omnia visum est
 Ut quos non potuit viuens post funera saltem
 Flecteret ætherei possessor & incola mundi:
 Discipuli sacrum Corpus de naue ferentes
 Imposuere graui quod erat prope littora saxo:
 Continuo res mira oculis apparuit. illud
 Marmor iners tacto quasi lymphæ cadauere cessit:
 Atq; sinum dedit ingentem/totûq; recepit
 Corpus: & extemplo moles ea facta sepulcrum est.
 Tunc erat bis opulenta locis Lupa foemina vasto
 Ingenio: quæ discipulis poscentibus ædem
 Sarcophago dignam cupiens illudere Tauros
 Itē ait indomitos plaustrum subiungite: & ista
 Mausolæa trabant: sedes vbicumq; quierint
 Vestra sit: bis homines mulier frustrarier orsa est.
 Illi autem magnis animis & Numine freti
 Inuenere pecus placidum mite ac mansuetum
 Quod Lupa credebat scænum atq; in mane futurum.
 Quattuor eximios loris iunxere iuuenos
 Qui nunq; iuga pertulerant/sed nocte dieq;
 Qua lauat Oceanus sparsas per littora conchas/
 Incustoditi syluis errare solebant.
 Ergo rotis busto imposito bobusq; iugatis
 Sub temone sinunt plaustrum discedere quorsum
 Impetus excierit per rura patentia tauros.
 Illi autem rectore Deo venere sub alta

IULIUS.

LIBER. I.

Tecta Lupæ/fixisq; rotis in puluere plaustrum
 Constitit/ & factum est tauris immobile pondus.
 Tum Lupa perpendens opus admirabile tectis
 Cessit: & hoc pacto facta est domus ardua templum.
 Templum horrendum ingens/quo toto ex orbe feruntur
 Munera/quod visum veniunt Aquilonis & Austri
 Incolæ: & ægeas qui sulcant nauibus undas.
 Sic regio conuersa Tagi/sic Berbis Anasq;
 Thuriaq; ad nostras leges sic venit Iberus.
 Hoc sortita decus longinqua hispania tantum:

DE SANCTO CHRISTOPHORO.

Vx eadem magno vebit annua festa giganti
 L Qui q; in excelsis bumeris trāflumia Christū
 Vexit/ab officio tali cognomina traxit
 Christophori: Cananeus erat syriæq; Colonus.
 Reprobis a prima sortitus origine nomen.
 Corporis immēsi: pote quod surgebat ad vlnas
 Vertice bisseas/facies amplissima nigris
 Torna supercilij/oculi splendore micantes
 Sanguineo pre se ingenium/pre se alta ferentes
 Corda/nec aduersos quicq; trepidantia casus.
 Iste velut nouus Antheus/velut alter Orestes
 Ibat: & Atlantis libyci qui fertur olympum
 Sustinuisse bumeris/ & Orionis ora ferebat.
 Pectora cernenti grauis occurrebat imago
 Terrigenum/qui miserunt in vincula Martem.
 Brachia dixisses annosæ brachia quercus
 Explorata gelu: scabroq; horrentia libro:
 Crura putes duris natas in cotibus ornos/
 Caucasæas vero cautes vestigia. latis
 Sub pedibus quotiens ibat late arua tremebant.

At Coma quæ a mento in pectus / quæ a vertice i armos
 Ibat / erat similis setis quas tergore summo
 Eert annosus aper: sed opaca obscurior ymbra:
 Talis hic ac tantus domino seruire potenti
 Vt perbibent cupiens / patrios liquisse penates
 Dicitur: & summum quesisse per omnia regem
 Regna vagans: toto tum rex magis inclytus orbe
 Tbracius euxinis qua bosphorus æstuat yndis
 Constantinus erat: romanaq; scepra tenebat
 Huic igitur / vel / forte alio / Nam futilis aurbor
 Nomina neglexit regis / quem credidit ipse
 Inter mortales primum / reuerenter adbesit /
 Seruauitq; diu. Sed cum didicisset Auernum
 Viribus humanos reges precellere / tanta
 Improbilas hominem traxit / descendere ad orcum
 Attentasse ferunt: & quæsiuisse Charontem.
 Dum deserta igitur solus nemorosa peragrat
 Et vestigat iter nigri pblegetbontis ad amnem
 Inuenisse casam fertur senis / inter opacas
 Vuentis sylvarum ymbbras saltusq; silentes.
 Hic vbi se dixit summum perquirere regem
 Reprobis / o Iuuenis proceri corporis inquit
 Si sapis inuentu facile est quod quæris olympum
 Suspice in excelsis habitat qui sidera fecit:
 Et maria / & terras / & quicquid in æquore viuunt.
 Quicquid & in terris ipsi teterrimus orcus
 Seruit: & ignifero sol qui videt omnia vultu.
 Vidisti stellarum ignes / lunãq; figuræ
 Multiplicis nunc exbausto / nunc lumine pleno
 Nocte relucentem? Christus deus ista gubernat
 Omnia / quæ primo rerum produxit ab ortu.
 Talibus attentas prebebat Reprobis aures /

Atq; ait / o senior quo tandem cernere pacto
 Fas mihi & affari regem hunc qui condidit orbem?
 Tum senior rex iste tuis non indiget armis:
 Nam propria vi cuncta potest: ieiunia querit
 Et studium pietatis amat / precibusq; mouetur.
 Tunc Reprobis. Quid opus multis? curuare precando
 Cura piget: graue ferre famen. Si robore & istis
 Quæ natura dedit mihi fortia & ardua membris
 Illi opus est doceas / patiens onus omne subibo:
 Tum Senior: pete vicini vada fluminis inquit
 Turba vbi consuevit mergi non parua quotannis:
 Et transfer quoscunq; vides accedere ad amnem
 Forsitam bis studijs Rex oblectatus aperto
 Pandere se teq; affari dignabitur ore,
 Iuit & innitens lingua Trabe fluminis altas
 Transmigrabat aquas tunicis ad cingula tractis.
 Ocia ducentem sub Acernæ tegmine syluæ
 Nam sibi texerat cesis ymbacula ramis:
 Ex improviso puer excitat: atq; iacentem
 Nomine Christophorum verso compellat ab yndis.
 Cum vero infantem conuerso ad flumina visu
 Non vidisset: iners iacuit fufusq; per berbam
 Indulgere parat somno dum preterit æstus
 Ecce iterum vox prima sonat: rursumq; vocatus
 Os leuat: atq; locos mirans circumspicit omnes.
 At nihil apparere videns insomnia vocē banc
 Credidit. & dum vult iterum recubare / repente
 Vox redit: & Christum pueri sub imagine vidit:
 Nec tamen aduertit pueri sub imagine Numen.
 Surgit / & infantem scapulas attollit in altas
 In medijs gradiens cum iam persisteret yndis
 Sentit onus graue & immensum / furasq; labare

DE SACRIS DIEBUS

Et curuari bumeros/ & se succūbere moli:
 Inmixtusq; trabi contra duo pondera pugnat/
 Annis & infantis: tandem sudore fluenti
 Ora madens/ & vix plantis titubantibus hcerens
 In ripis deponit onus. puerumq; tuendo/
 Vnde ait ista tibi grauitas? nec enim tibi membra
 Aeneas: ferre polum astriferum ceruice videbar:
 Talia fans verbis vix respirabat anbelis.
 Desine mirari dixit puer: Astripotentem
 Vexisti ceruice deum. miracula verbis
 Sunt factura fidem: sic causa qua flumina transis
 Fige istam tellure trabem: cum venerit orto
 Crastina sole dies frondes & poma videbis:
 Vidit & obstupuit/ lotusq; in fluminis vndis
 A seniore/ vias iuit quo reddere posset
 Obsequium Christo manus/ melioraq; lucra.
 Ad lycios primo multos vbi viderat olim
 Multa pati propter Christum tormenta recessit.
 Hic vbi diuino percepit munere linguam
 Posse loqui Lyciam patereaq; verba sonare
 In fora processit/ populoq; astante resoluit
 Os alto clamore docens Idola deosq;
 Quos colerent non esse Deos: sed saxea signa
 In quibus inferni manes habitare loquiq;
 Sint soliti/ nomenq; sibi vsurpare Deorum.
 Vtq; fides fieret dictis extempore fecit
 Arentem frondere fidem cunctumq; trabalem
 Quem dextra complexus erat/ Quod plura? repente
 Turbae deuouerē deos/ & poplite flexo
 Extendere manus Christum clamore vocantes.
 Hæc vbi primores populi sensere/ ministris
 Accinere hominem missis: Qui sponte nec vllam

IVLIVS.

LIBER. I.

Vim passus presenti animo stetit ante tribunal.
 Vt fuit inclusus tandem squallente Baratro
 Carceris ex oculis eius per opaca refulsit
 Claustra iubar/ quod captiuos exterruit omnes:
 Per quod scorta duo/ fuerant quæ missa gigantis
 Vt. caperent mentem illecebris petulantibus altam/
 Ad sanctam venere fidem: lucentia miris
 Vt videre modis excelsi lumina vultus
 Presentem sensere Deum: mox ferrea passus
 Verbera/ & ardentem galeam / considerare abena
 Est in sella igni subter flamante coactus.
 Expositus demum iaculis pendere sagittas
 In vacua fecit (res admirabilis) aura
 Ex quibus vna adijt faciem tortoris acuta
 Cuspide: & vt scopulo pupillæ infixæ pependit.
 Christophorus vero miserans ea vulnera dixit:
 Cum fuero vita sanctus de sanguine nostro
 Cum tellure lutum facies/ oculūq; perunges:
 Hoc certum medicamen erit. Non immemor huius
 Consilij: fecitq; lutum/ frontemq; perunxit
 Tortor: & ex tenebris traxit mentēq; oculosq;
 Namq; vbi se sacro curatum sanguine vidit
 Penituit/ fleuit/ fontēq; fidemq; recepit.
 Post tot conflictus/ post tot miracula tandem
 Migravit iugulo victor super æthera cæso
 Christophorus: Dominum quem vestigabat adeptus:

DE SANCTA ANNA.

Nna puerperio fortunatissima sancto
 A Tres hūisse viros/ & tres genuisse puellas
 Dicit. In prima est magis admiranda/ q; auctor
 Istius immensæ molis quam dicimus orbem

DE SACRIS DIEBUS.

Ipsius est soboles: & qui sine fine manebit
 Et sine principio mansit generatus ab illa est.
 Ama diu sine prole fuit/sterileq; putabat
 Se fore: sed nondum gignendi accesserat hora
 Quam dederat diuina nouis sapientia rebus.
 Hæc vbi conuerso totiens erupit olympo
 Protulit vt modo vult hominum pars maxima natam
 Criminis expertem fecit cui nomen origo.
 Longum expectato faceret quæ exordia sæclo.
 De Iudæa prognata tribu bethebemica Ciuis.
 Sed Ioachim vir primus erat galileus eandem
 Progenies sortita tribum/ Nasareus ab vrbe
 Nasaret ad Libani Cedros priscañq; Damascum
 Accedente magis Cœli glacialis ad axem.
 Septima lux huic ante tuas Auguste Calendas
 Est sacrata suis cum iam tritura flagellis
 Percit/ & in grandes stipulam congeffit aceruos.
 Hanc lucem celebrate Nurus/celebrate puellæ:
 Ite decus vestrum nebulis suffite sabæis:

DE SANCTA MARTHA.

Ltera cum surgens terras Aurora colorat
 Martha venit quodã translata pœcib; vndis
 Massiliam sine remigio cũ tota per orbem
 Est dispersa domus Christi/flagrante per omnem
 Assyriam Iudeum odio/ ac læuore Deorum.
 Hæc erat assidue turbis intenta docendis
 Et lepido sermone potens pangebatur in altis
 Mentibus indigenæ gentis plantaria sancte
 Legis/ & ad Christum Rhodano pretenta vocabatur
 Oppida & æquoreis contermina fluctibus arua
 Hæc ea cui Christi restrinxit fimbria fluxum

IULIUS.

LIBER. I.

Sanguinis vt pleriq; putant: hæc hospita Christi
 Sedula/turbari quæ circum multa solebat/
 Dum studet hospitibus pietatem impendere totam
 Numq; passa marem/numq; pertessa pudorem.
 Finitimos illis monstrum fluuiale diebus
 Vastabat campos/laniã in flumine nautas /
 Submergensq; rates: cui forma simillima Fibro
 Prima figurabat Taurum/pars vltima piscem/
 Grande animal/torium aspectu/ventrosius Vro.
 Hæc fera non agris tantum sed & vrbibus esse
 Cæperat horrore/plebes Arelatica portis
 Mæreat clausis: ex Auinione timebant
 Attoniti Ciues prodire in rura: Vienam
 Lugdunãq; ierat virosi infamia monstri.
 Ad martbam cœnuit omnes/ lugubriter orant
 Adsit & banc diram precibus compescat Erinny.
 Cum populis igitur petijt vicina Tarusco
 Arua vbi cœnosa pecus hæc habitabat in vlu
 Exiliens monstrum semessa cadauera calcat
 Vnguibus: & turbis audens occurrere frontem
 Eleuat obscuram/dentesq; ostendit aduncos:
 Ora cruenta/cauas fauces / interrita virgo
 Vt Crucis in formam digitos extendit/ opacum
 Demisit Cilium pecus: atq; immobilis besit
 Par statue. Virgo sacros in lumina rores
 Projicit accedens/pecudisq; ad colla ligauit
 Cingula. Tum læto turbis mirantibus ore
 Amuit vt longis peterent bastilibus hostem
 Sic cõmune malum/ sic est cõmune periculum
 Ocius ablatum/populicq; a peste redempti.
 Postq; sparsa fides & propagata tetendit
 Latius errantes ramos: collegit in vnum

DE SACRIS DIEBUS.

Virgineos secum Coetus: statuitque pudori
 Grande gynaeceum, quo se sociasque reclusit
 Traductura dies tranquilla in pace quietos.
 Cum venit suprema dies cum in limine mortis
 Tam foret/inferni manes venire repente:
 Et subitas igne extincto sparere tenebras
 Per thalamum: fuit auxilio soror altera quae iam
 Iuerat ad superos magno cum lumine raptam
 Affuit: et lemures atros in tartara misit:
 Nomineque appellans Martiam dissoluere dixit
 Corpore/et ad Coelos mecum Germana venito.

F I N I S.

DE SANCTO PETRO IN VINCULIS.

Augustus iam mensis adest: a Caesare nomen
 Transiit ad mensem/ quod res sub principis busti
 Auspicijs Romana foret sublimiter aucta:
 Quod sedata illo Ciuilia bella fuissent
 Tempore: Tunc etiam tellus aegyptia nris
 Venerat ad leges. bis plebs romana Calendis
 Tibus/ Costum/myrribaque adolens spicacum cilissimam
 Ibat ad Augusti sublimem Caesaris aram.
 Dicitur hunc morem mutasse siricus illis
 Qui tenuit Petri Caulas Cymbaque diebus
 Nam cum Theodosij proles Eudoxia Romam
 Vincula ab Assyrijs ferrugenasque catenas
 Vixisset/ quibus Herodis petulantia Petrum
 Presserat: inuenit causam qua flecteret urbem
 Ad noua mutato Petri solennia ritu.
 Tunc etenim coram tota concorditer urbe

AVGVSTVS. LIBER. VIII.

Attulit Herodis Rome regina Catenas
 Pappa Neroneas. Ut se tetigere repente
 Vna fuit: neque deprendi quis iunxerit illas
 Fas fuit: humanos luserunt numina scissus:
 Atque ita decretum Petro debere Calendas
 Esse sacras post hac/ et dici ad vincula festum.
 Hac etiam Balbina die curata putatur
 Gutturis inflati vicio: Duce nata Quirino
 Ista fuit: quae cum sacris postrata dedisset
 Oscula compedibus Petri/ deformia sensit
 Gutturum in antiquum subito rediisse decorem
 Primus Alexander qui tunc indigna ferebat
 Vincula sub Augusto cui fecerat Adria nomen,
 Hoc ubi rescivit (pietas ita compulit illum)
 Adiunxit festis lucem nostratibus istam/
 Qua tulit optatam virgo romana salutem
 Atque ita de Causis lux est veneranda duabus.
 Est aliud quo laeta magis solennia fiant:
 Nam quae Vere nouo prisca celebrare solebant
 Quando Aries pandit reduci sua limina Phoebus
 Mittere in banc lucem consuevit Hilaria vulgus:
 Et ciuitate festas hilarare Calendas

DE MIRACULO NIVIS.

Enerat ad Nonas mensis: rapidoque sub aestu
 Verra laborabat: vix respirare volucres
 Vix homines poterant/ sol euadebat in horas
 Senior: et radijs mundum affligebat iniquis.
 Astra videbantur nobis irata minari
 Excidium/ quod erit quando requierit olympus:
 Tum Romae vir clarus erat ditissimus auri
 Ac locuplex sagri magnae qui munere Matris

h

DE SACRIS DIEBUS.

Factus erat sobolis compos. ideoq; parabat:
 Sumptibus immensis moliri ingentia templa:
 Sed loca reddendo quærebat idonea voto.
 Dum nitat similis ponto qui porrigit undas
 Quorsum ventus agit/cursum neq; seruat eundem/
 Ventus hyperboreo surgit nimbofus ab axe
 Aequoris bircani glomerans in nubila rorem
 Fumiferum: cœpit Cœlum nigrescere/ & aura
 Ex antris baurire gelu quod abegerat æstus.
 Ut Calor ad Nili fontes vbi nascitur Auster.
 Et premit æthiopes/Romæ superimminet imber
 Frigidus & sine fulgetris sine fulmine fracta
 Nube pluit: totamq; Aquilo circūuolat urbem.
 En super Esquilio quædam quasi candida nubes
 In sedisse iugo/terræq; instrata videtur.
 Nix erat: accurrunt turbæ miracula cernunt
 Attonitæ: tanto quis non miretur in æstu
 Aduentasse hyemem subito/gelidumq; Decembrem?
 Nox ruit: in somnis visa est assistere Cui
 Atq; sacerdoti summo pulcherrima Virgo.
 Pignora parua ferens vlnis/ & talia fari
 Surgite/nix vobis templi formamq; locumq;
 Indicat/Esquilium petite & conscendite Collem:
 Sic ea: surgentes illuc vestigia vertunt.
 Tum niue conspecta figunt tellure bacillos:
 Metanturq; locum templo: quod surgere fecit
 Ocyus & paucis absoluit mensibus auctor.
 Hoc Mariæ templum dixit maioris: & ipso
 In frontispitio templi nixis albicat imber:

DE SANCTO DOMINICO.

AVGVSTVS. LIBER. VIII.

Vx eadem sacrata Patri/qui nomina duxit
 L A Domino: genus hesperijs qui traxit ab oris.
 Aspirabat ad huc puer ad Cœlestia toto
 Regna animo. pendens terrena negocia parui
 Immo nihil. Tam tunc sensus inimicus & asper
 Censor in affectus adigebat pectora sanctos.
 Lectus humus maleconditum fuit esca legumen/
 Fons cadus: ingenium studijs exercuit altis
 Et quæ scire labor quæ sint abscondita vulgo
 Sidera/Cœlestes cursus/telluris/ & vndæ/
 Aëris/ & flamæ: Superum penitissima tecta
 Vidit/ & occultis Diuorum interfuit actis.
 Se quoq; cognouit deuotum sedibus illis:
 Propterea patriæ illius concepit amorem
 Magnum immortalem quem virulenta Megera
 Vincere cum toto non eualuisset Averno.
 Mater adhuc pregnans noctu per somnia vidit
 Se Catulum gestare utero/qui ferret biulco
 Ore facem totis spargentem lumina terris.
 Femina quæ sacro puerum de fonte leuaret
 Visa est in somnis puerili in fronte tueri
 Flammigero stellam ingentem splendore coruscant.
 Talibus infantem monstrabant Numina signis
 Grande aliquid fore cum fortes venisset ad annos:
 Cum premeret populum Cereris penuria quicq;
 In tanta retinere fame scelus esse putauit.
 Venum cuncta dedit/libros quoq;: & omnia vertit
 In pietatis opus: miserisq; a morte redemit.
 Hereticis quorum officium confundere falsa
 Semina seminibus veris certabat/ & ista
 Non pacem/non inducias cum gente volebat.
 Propositi Comites huius quærebat & armis

DE SACRIS DIEBUS

Veridicæ fidei instructos mittebat ad vrbes/
 Ne fruticare istam sineret neu viuere pestem:
 Talibus intento studijs concessa potestas
 A Superis sanandi ægros/lemuresq; fugandi:
 Quodq; magis mirum est/reuocandi in corpora vitas
 Vsq; a tartarei tenebris horrentibus orci.
 Sollicitus demum pro posteritate penates
 Venit in Ausonios:penetrauit lmina summi
 Alta sacerdotis: qui postq; somnia vidit
 Admiranda virum blandas admisit in vlnas/
 Et genus illius durare in secula iussit
 Viderat in somnis Laterani ingentia templi
 Tetra ruinosum caput inclinare: virumq;
 Supposuisse humeros/ Et sustinuisse ruam.
 Taliter admonitus pastor succurrere fessis
 Possè hominem fidei rebus regnoq; labanti
 Annuit/ Et ventis impleuit vela secundis.
 Lætior euentu tali pater vltima fratrum
 Circumstante choro felici tempora cursu
 Clausit: Et æternæ Diuorum est additus Aulæ:

DE TRANSFIGVRATIONE.

V cifer Augustis octauus ab Idibus ortu
 L Fert noua festa suo: Nam cū ascendit in altum
 Cognita discipulis foret vt sua gloria montem
 Christus/ Et Helijam/ Mosemq; vocauit ab hortis
 Ocyus eois: vbi sunt in gramine flores
 Perpetua/ grauis æternis vbi frugibus arbor:
 Ver vbi Et Autumnus coeunt sine frigore Et aestu.
 Ille Thabor mōs ille fuit pbenicibus oris
 Proximus: Et solyma longe diuisus ab vrbe
 Versus hyperboreos axes solemq; cadentem.

AVGVSTVS. LIBER. VIII.

Christus vt in tumulo fixit vestigia summo
 Mox niuis in morem splendore incanduit albo
 Vestis/ vt bybernas cum sol nouus aspicit alpes
 Ora solet montana iugis splendere niuosis.
 Induit insolitos vultus: nam lumine pœbum
 Aequiperans medio radios cum vibrat olympo
 Discipulos iubare ingenti quasi fulgure fecit
 Attonitos adimens oculis animisq; vigorem.
 Viribus ammissis illi iacuerunt supino
 Pectore/ Et extentis pedibus passisq; lacertis
 In terram fluxere Comæ: cum voce reliquit
 Hallitus os: stetit immotis cor mobile fibris:
 Sicut vbi rapit humanos epilepsia sensus
 Accidit. At postq; Christus sua prima recepit
 Ora/ resurgentes rursus videre magistrum
 Cum patribus sanctis ventura arcana loquentem.
 Propterea visum priscis celebrare quotannis
 Perpetuo ritu tanti miracula Casus:

DE SANCTO ALBERTO.

R ande nefas Alberte tuam sine laudibus aplis
 G Pertransire diem: siculæ tu gloria terræ
 Tu immortalis bonor tu fama æterna parentū
 Qui iuga Carmeli fecere illustria montis.
 Septimus Augusti sol est tuus. omnia gaudent
 Aequora quæ Drepano subsunt/ Erycisq; sub alto
 Vertice/ quæ libyam pulsant lilybeaq; saxa.
 Ennatibi gibleis bodie transmittit ab hortis
 Gramen odoratum: texum tibi ferta Amarantheo/
 Rore/ Tbymo siculæ matres: melilotibus ad aram
 Spargitur: ante fores Myrtus/ peneia Daphnæ
 Pendet: Et in paruos contortus Amaracus orbes.

DE SACRIS DIEBUS.

Tu Mariæ Diuum Dominae iam deditus ante
Quam prognatus eras: nam te sibi condidit ipsa/
Et sterili tulit in lucem genitricis ab aluo.
Tu ingenio prestans/tu nobilitate parentum
Atq; opibus clarus/spernis connubia longe
Splendida: regales nec te flexere bymenæi
Principio dulcis/s; amara in fine voluptas
Pectora non mouit iam consecrata pudori.
Non lentus/nō segnis eras/s; nocte dieq;
Peruigil, in terris contemplabare Tonantem.
Mollia strata/dapes lautæ /petulantia vina
Sic iniusa tibi/sicut Cocytus olympo/
Lux Erebo/Cbristus Diti/Cruce in anibus orci.
Tartareis etiam tum formidabilis ymbris
Cum pubescis eras. tibi nam diuina legenti
Carmina nocturnum vitree prope lampadis ignem
Lumen ademerunt veniente per aera saxo.
Sed diuina tibi vis affuit: alba per auras
Venit flama volans liquidoq; in sedit oliuo
Rursus: auernalem lemures abiere sub ymbra.
Altera bella tibi/quæ sunt iuuenilibus annis
Maxima/Lethæi manes mouere nitentem
Ore puellari subijt Proserpina formam:
Et tibi in occulta residenti apparuit æde
Multa querens/ & crebra trabens suspiria ab alto
Pectore cum lacrymis/q; se contempseris ortam.
Sanguine regali/q; non æquaris amorem/
Quod formam & teneros non degustaueris annos:
Se fingebat enim sponsam/cōnubia cuius
Abnueras: & te tali obsidione premebat:
Tu maior iuuenili animo/te fortior ipso
Seruasti in tanto peccandi cardine mentem

AVGVSTVS.

LIBER. VIII.

Synceram auxilio magnæ (sic credere dignum est)
Matris/ & egisti monstrum tam immane sub orcum.
Cum Mesana graui bello premeretur/ & omni
Subsidio priuata famen pateretur acerbam.
Ad patrum populiq; preces conuersus olympi,
Numina flexisti: nam mox annonæ per vndas
Nauibus ad summum plenis adnauit ad urbem.
Nec licuit resciri vnq; quibus illud ab oris
Aduentasset opis: nautis incognita lingua/
Ignotæ facies: operisq; absconditus auctor.
Sic meritis adiuta tuis Mesana reuixit.
Pantagie in ripis stabas cum plurima gentis
Iudaicæ manus intrauit crescentia in boras
Flumina montanos riuus voluentibus imbres.
Cum vero immensis vndarum mobilibus essent
Deprehensi/te magno omnes clamore vocarunt.
Nam probitas tua ad illorum peruenerat aures/
Et tibi fidebant. Tu si respiscere vellent
Et Cbristo curuare caput/promittere certam
Ausus opem: res mira/illi cum nutibus omnes
Annuerent/Tipulæ in morem torrentia calcas
Flumina: currentem tergo te turbidus annis
Pertulit immoto/grandiq; e turbine tractos
Instruis: & sacre renouas aspergine lymphæ:
Praetereo quotiens ægros sanaueris/ & quot
Mortales iam spe vitæ radicibus hausta
Miseris in lucem de limine mortis opaco.
Quot stygios manes humana in corpora lapsos
Depuleris/quot deuotos squaloribus Orci
Obscelera & mores tetros in olympica tecta
Traxeris officio linguæ & sermone disertio.
Id pelagus nimis est amplum/quod currere lēbis

DE SACRIS DIEBUS.

Non licet exiguis. Et nunc fastigia rerum.
 Summa sequor. fortasse olim maiora dabuntur
 Ocia/ Et intrandi maris æquora lata facultas:
 Sed quid multa moror? varijs tua vita coruscet
 Prodigijs/eadem virtus concessa sepulchro
 Ad nostros manet vsq; dies: tibi vota feruntur
 Vndiq;: Et assidue totus tibi supplicat orbis.
 Ad tua venerunt/quod raro contigit vlli
 Cœlituum nostra multi sub imagine Diui
 Funera: Et in liquido pendentes aere dulci
 Exequijs fecere tuis exordia cantu.
 Hæc sunt facta palam: concursu tota frequentî
 Vrbis aderat diuino operi/populiq; patrumq;
 Agmina suspensis oculis immota manebant:

DE SANCTO LAURENTIO.

Hristi magnus adest (ornate altaria) testis
 C Acc decimam celebrate diem. Laurentius oris
 Missus ab hispanis romana incendia vicit.
 Ipse ministrabat sacris vestigia Sixti
 Pontificis summi supremæq; fata sequutus.
 Hunc Decius sanctis florentem moribus inter
 Cbristigenas iussit vinculis Et carcere claudi
 Quo raperet Cbristo. dederat quæ vasa Philippus
 Aurea/regales pateras/baccataq; gemmis
 Cymbia/ Et argentum reddens duo millia pondo.
 Nam dum se Decij furias non posse Philippus
 Vitare videt/donaerat omnia Cbristo.
 Martyr vt improbitas esset frustrata Tyranni
 Acceptis bidui inducijs collegit in vnum
 Nocturnopum turbam ingentem/sparsitq; per illos
 Diuitias omnis: vltroq; ad vincula rursus

AVGVSTVS. LIBER. VIII.

Venit: Et hic hominem qui flendo euaserat orbis
 Nomine Lucillum tenebris curauit abactis:
 Ast vbi delusam regis se vidit auari
 Ingluuijs/homini ne se pateretur inultum
 Obiecit titulum fidei magicosq; susuros
 Contemptumq; Iouem. mox se formidine mentem
 Posse putans mutare piam produxit in aulam
 Subiecitq; oculis genera omnia tormentorum
 Ac iussit dare tburæ Ioui: sed grandibus ausis
 Fretus Et auxilio Diuum Coniunia Cæsar
 Talia martyr ait teneris ego semper ab annis
 Esurij/quid membra putas mortalia pendant
 Cbristigenæ? solis animis impendere curam
 Nouimus: ipsi autem curatis corpora tantum
 Nec vitam nisi mortalem cognoscitis: At nos
 Tendimus vltimus: votisq; ascendimus ipsa
 Sidera: in hunc portum satis hanc educere mercem.
 Multiplici postq; stetit in certamine victor
 Miratus tam grandem animum tam fortia corda
 Hippolytus baptisma tulit: Dominumq; sequuta est
 Tota domus: volucrum cursu laceratus equorum
 Hippolytus: truncata domus/sic iuit ad astra
 Vir pius austero sortitus nomina fato
 Consona. Romanus Cœlo aspirante seueras
 Nil veritus poenas sacris caput obtulit vndis:
 Ac tulit effuso vittricem sanguine palmam.
 Martyr ad extremum lecto prostratus abeno
 Vritur: Et rapidæ pascuntur viscera flammæ.
 Cum latebras Et Cbristigenum spellea doceri
 Se peteret Cæsar: non es veneranda tueri
 Ora virum: non es sanctis assistere dignis
 Martyr ait. Rursusq; tuens fera Cæsar's ora

DE SACRIS DIEBUS.

Versa inquit: latus inferius satis ignibus assum est.
 Pascere iam: dentesq; avidos in viscera merge
 Impie & æternum romanæ dedecus aulæ.
 Aspice quas vires Deus in mortalia Corda
 Influat, vt Decium regem telluris & vnde
 Audeat vnus inops priuis torrentibus ardens
 Obiurgare palam/ & tam duro incessere probro.
 Sic ait: & Cælum aspiciens in limine olympi
 Stare Deum patrem magnoq; in lumine fixum
 Vidit: & expirans illas ascendit ad arces:
 Vt procul aspexit sperati gaudia mundi
 Non potuit retineri animus: sed inertia membra
 Vicit: & audaci dirupit vincula nixu:

DE ASSUMPTIONE BEATE VIRGINIS.

Ole Molochæum iam pretereunte Leonem
 Respirare licet paulum: minus æstuat aer
 Et minus arentes vrit Canis ignea terras.
 Erigone caput attollit/secunq; coronam
 Fert Ariadneam spicæq; ardentis aristas.
 Iam redit Autūnus: pender vindemia laxis
 Palmitibus: sub mole labant välliq; sudesq;
 Praela/lacus/grandesq; Cadi reparantur: in orbes
 Fraxinus it: pulsata sonant cellaria passim.
 Has operas lucis decimæ solennia quintæ
 Prepediunt. turbæ properam ad grandia sacra
 Quæ magnis bodie pompis sacer immolat ordo.
 Hæc est illa dies qua Christus in æthera matrem
 Sustulit indutam membris: sic credere sanctum est.
 Nam nec erat locus in terris. vbi viscera condi
 Fas foret/æternum quæ progenere Tonantem
 Diu omnes Christum orabant ne linqueret illud

AVGVSTVS.

LIBER. VIII.

Tam sanctum in tetros cineres euadere corpus/
 Vnde suum quasi riuus erat de flumine tractum.
 Principio matris Deus immortalia membra
 Formaturus erat. verum natura suasit
 Ne fieret: solis etenim cœlestibus istud
 Orbibus indultum: quia sunt essentia simplex
 Non elementorum coitu & compagine ficta.
 Tunc opifex fiant igitur mortalia dixit.
 Gratia succurret: rursumq; in corpora postq;
 Occiderint/vitam immittet/viuantq; leuabit
 In superos: lateriq; meo coniuncta sedebit.
 Non fuit in terris nec erit/seu sæcula versis
 Quæ fluxere polis/seu quæ ventura renouas
 Par opus: Hæc mulier fuit admirabile quoddam
 Prodigiū ignotum nobis populoq; silentium
 Ac superis. Nati genitrix & filia/mater
 Et virgo non passa matrem. pugnancia verba
 Oedipodionice spbingis paradoxa videntur.
 Coniectore tamen nihil est opus. omnia nanq;
 Sicut verba sonant/patris omnipotentia fecit.
 Sed neq; quod tulit Adami dementia quondam
 Dedecori subiecta fuit: sine sordibus iuit
 Sola per humanas sordes/vt cernimus alman
 In sincera super sine labe incedere lucem
 Corpora/sol nitido terras cum respicit ore.
 Spiritus vt membris liber fuit/astitit illi
 Michael & diuum Chorus innumerabilis/omnes
 Vestibus in niveis/filio radiantibus auro
 Terga per alba comis: & eum duxere volantes
 Per liquidas nubes Verni Titanis ad ortum.
 Quattuor ex vno manant vbi flumina fonte.
 Hic pater Helias riguo qui presidet horto

DE SACRIS DIEBUS.

Affuit exultans: Et ad huc florente senecta
 Per varios frutices Et per florentia prata
 Duxit: Et ostendit sceleri loca conscia primo:
 Fluminaque Et silvas nunquam sine fruge virentes.
 Mox memor antiqui generis quod habebat in altis
 Rupe iungi/per Phoenices syriamque per omnem
 Diva parens dixit/scio te cognoscere gentem
 In patria tellure meam/tua moenia propter:
 Hanc cuperem superesse diu: largire favorem
 Tu quae tanta potes: mea te custode super sit
 Posteritas: Et eat supremi in saecula mundi.
 Sic senior. Contra mater sic orsa Tonantis.
 Nil opus est cuiquam sua commendare. propago
 Ovates praecclare tua haec dum vita manebat
 Semibi devouit: decet illi incumbere toto
 Pectore me: Pater Helija tua vota secundo:
 Haec tua progenies nostro titulabitur olim
 Nomine: Et in nostrum decus albo utetur amictu.
 Me vexasse putet quisquis vexaverit illam:
 Me servasse putet quisquis servaverit illam.
 Ne affligare/mibi curam banc/onus hocque relinque
 Interea deus in melius mortale reformans
 Corpus aquae terraeque minus/plus ignis Et aerae
 Indidit: Et fecit sine mole volatile/clarum:
 Quod tamen arbitrio mentis quandoque videri
 Posset Et abscondi. mox in sua prima remisit
 Tecta animam/volucricum tulit super astra volatu.
 Curia tum quali resonarit olympica plausu/
 Qui cantus Coelo audiri/quam laeta frequensque
 Pompa quis ornatus Divum/ne discere tenta:
 Gaudia non capiunt nostri Coelestia sensus.
 Demum iussa super stellis Et sole micantem

AVGASTVS.

LIBER. VIII.

Ire thronum/coeli accepit septimum atque coronam:

DE SANCTO ROCHO:

Roxima letali lux est contraria morbo.

P Rochus adest Narbone satus natalibus altis
 Diuitijs opibusque potens: pater ampla tenebat

Oppida/que patrio cessit/meliora sequitur
 Regna puer. teneris etenim concepit ab annis.
 Quem tenuit, quoad hic vixit/pietatis amorem.
 Et ne mortiferi preceps audacia sensus
 Auderet dominari animo/fieri Tyrannus
 Omnia posthabuit quibus est consueta libido
 Gliscere/ Et affectu mentem viciare proteruo.
 Iam Iuuenis studio impulsus romana videndi
 Limina/ Et ossa patrum Criptis abscondita sacris
 Est aggressus iter latias peregrinus ad oras.
 Et tunc Italiam pestis scuire per omnem
 Ceperat. ex alto styx exhalabat averno
 Aera per totum nebulas aconita ferentes.
 Tertia lux aegros ad summum quarta sub umbras
 Detrudebat: erat paucor vndique Et vndique luctus:
 Nec locus ullus erat fati formidine liber.
 Non seruo fidebat berus/non filia matri/
 Non genitus patri/Caetus dissoluerat omnes
 Pestis/ Et errabant homines montana per antra
 Soluagi/loca vitabant habitata/ferarum
 More/relinquentes opera imperfecta/domosque:
 Moebantque suis orbatae civibus vrbes.
 Rochus in hoc tanto morborum vortice ad egros
 Ibat: Et vlcibus sanabat corpora tactis.
 Insuper aerium virus contundere solo
 Ore putabatur: Cesenna/Placentia/Roma

DE SACRIS DIEBUS.

Et Pendentis aquæ plæbes hac auspice tantam
 Euasere luem/faucesq; voraginis huius.
 Ipse semel tali percussus in inguine morbo
 Conualuit: tandem patrias ignotus ad oras
 Vt Laertiades longis erroribus actus
 Venit: Et a patrum seruis diu velle putatur
 Explorare locos inopis sub imagine/ Et vllas
 Moliri insidias/sub opaci carceris umbram
 Missus/ Et in longo passus squalore catastam
 Incidit extremam quæ terminat omnia Lucem.
 Agnitus a patruo demum post flebile fatum
 Conditur in signi patrum de more sepulchro.
 Ad latus vt perhibent eius pendebat abena
 Lamina sub tunicis/a Vespilone reperta
 Dum lauat ablato nudum velamine Corpus
 Et parat exequias/istis signata figuris.
 Peste laborantes quotquot suffragia Rochi
 Quæsierint/moneo tutos a morte futuros.
 Quis fuerit talis tituli si quæritur auctor/
 Expediam paucis. opus hoc a Numine fluxit:

DE SANCTO BERNARDO.

Bernardi lux festa venit celeberrima belgis
 Belgæ fuit: sex germanos vnâq; sororem
 Traxit ad obsequium Christi. De? oib; vnâq;
 Inspirauit opus/vitæ genus omnibus vnâq;
 Mater adhuc pregnans vidit per somnia crebris
 Se gestare vtero catulum latratibus acrem.
 Sic Deus ostendit venturi qualia partus
 Ora Et corda forent contra genus omne malorum.
 Ipse pudiciciam coluit muliebira passus
 (Bella tamen Iuuenis/roseo quia candidus ore)

AVGVSTVS. LIBER. VIII.

Corda paroxismissis grauib; torquebat Et igne
 Quo Venus accendit teneras incesta medulas.
 Cum peteret Celtas/ Et nox iam pallida Cælum
 Clauderet/bo spiritum subijt. temeraria noctu
 Hospita sopito Iuueni petulanter adbesit
 Admouitq; latus lateri: scelus ille repente
 Horruit: Et magno socijs clamore vocatis
 Nequitiam facto vicit terrore furentem.
 Ingens forma malum/ quo nulla nocentior herba
 Per iuga Thessaliæ legitur/per Pbasidis arua.
 Tradidit ingenium sacris sermonibus: omne
 Quod docuit Christus quod predixere prophetæ
 Quod didicit Moses pantheo in vertice secum
 Assidue meditans sine preceptoribus vllis
 Scuit: Et idcirco syluas habuisse magistras
 Se dicebat. inops vixit: sed munda volebat
 Vestimenta/situm dånans sordemq; perosus.
 Idcirco quod vulgus habet pro corpore solam
 Transtulit ad mentem vitiorum acerrimus hostis
 Si populis certamen erat/discordia regnis
 Bernardus pacator erat. legatus ad vrbes
 Ibat/ Et ad reges odium fracturus Et iram
 Munere fungentem tali videre Alemanni/
 Videre Insuabres quondam/videre Aquitani:
 Si quando in dubijs nutabant pectora rebus/
 Ipse erat interpres ducens mortalia corda
 De tenebris ad lumen: vti solet ignea lampas
 Longinqua de turre micans adducere noctu
 Turbine iactatos secura ad littora Nautas.
 Prodigijs quot vix numero comprehendere fas est
 Claruit: occultas hominum cognoscere curas/
 Pellere æternales genios/curare iacentes

DE SACRIS DIEBUS.

In langore potens: ideoq; impleuerat orbem
 Fama viri/nomenq; volans peregrina p ora.
 Sexdecies fundasse decem Cistertia tecta
 Dicitur: Vnius valuūt prudentia tantum.
 Sacra igitur meritis huius vigesima tanti
 Est Aurora patris/qua se se in summa recepit
 Limina supremi quod continet omnia Coeli:

DE SANCTO BARTHOLEMAEO.

Egia progenies priscis si credimus annis
 R Barptolemæus/vbi socios discedere vidit
 Ab Syria in varias gentes peregrinaq; regna
 Iuit & ipse fidem Christi laturus ad Indos.
 Transijt Eupbratem qui per Caldæa volutus
 Rura secat gelidis babylonica moenia lymbis:
 Transijt & Tigrim cui se coniungit Hidaspes.
 Vidit Elamitas:tandem peruenit ad Indum
 Qui dedit Indorum latis cognomina terris.
 Gangaridum rapidis penetrans sub solibus oras
 Venit ad immensum quem fama nouēplicæ cursu
 Caucasæos memorat fontes conuoluere Gangem.
 Prima Lycæonijs pars est concessa laborum
 Ut pleriq; volunt:mox indica venit ad arua:
 Eius in aduentu mens consternata Deorum est
 Vsq; adeo/vt nullas auderent cedere voces.
 Propterea Ciues procul ad simulacra profecti
 Extera/responsum sacris habuere litatis
 Tale:Deos fari prohibet nouus aduena vestros:
 Sunt homini grandes oculi/crispata capillis
 Cæsaries nigris:mento fluit hispida barba
 Longaq; & incipiens paucis albescere canis:
 Non breuis effigies/sed nec procerior æquo:

AVGVSTVS. LIB.VIII

Frons grauis/& facies naso formosa decenti.
 Ne taceam vestes/tyrio.sub murice bysso
 Vtitur albeni: graditur comitante Caterua
 Coelituum:nec eum potis est dignoscere quisq;
 Si negat agnosci: Dominum Coelestis olympi
 Quotidie totiens quot iugera continet vna
 Certuria incuruis genibus submissus adorat.
 Taliter admoniti redeunt.& signa secundum
 Vestigant accepta virum:peregrina tuuntur
 Ora/comas/barbam/tunicas & pallia. Tandem
 Proditur a genio/qui membra obsessa tenebat
 Cuiusdam de plebe hominis cui nomina Pseusto:
 Mox lare depulso Regis peruenit ad aures
 Fama viri: populis autem Polemius Indis
 Rex erat: hic Diuo natam comisit acerbis
 Vexatam furijs lemorum pblegetontiacorum.
 Aere catenatam genioq; agitante frementem.
 Ut conspexit/eas clamauit apostolus atram
 In styga:nec diuino operi grauis amplius esto.
 Nec mora cum strepitu discessit in aera magno.
 Cum vero meritis vellet pro talibus ingens
 Argentum & gemmas princeps impendere/& aurū
 Vir pius ex oculis hominum disparuit:orto
 Sole alio foribus clausis conclauia Regis
 Ingrediens vultu sic est affatus aperto:
 Diuitias rex magne tuas non quaerimus:istos
 Me Deus ad populos misit quo sancta reuellem
 Sacramenta quibus terras illuminat omnes.
 Multaq; subiecit veniens ab origine Christi
 Vsq; ad supremum tempus quo regna reuersus
 In sua flammantes fecit descendere linguas.
 Annuit bis:sacrisq; Comam Rex abluūt yndis:

DE SACRIS DIEBUS.

Ingressus eodem tum Barptolemaeus in altam
 Cum fieret populo sacrum solenne frequenti/
 Ad simulacra manum extendit: geniumq; latentem
 Sculptilibus saxis in apertum exire coegit:
 Ecce ferens formam etbiopis cum grandibus alis
 Nyctimenes instar crine ad calcanea fuso
 Per delubra volat spargitq; per aera flammam
 Naribus/ & Diui imperio simulacra repente
 Contrauit prostrata solo/mox ire coactus
 Ad gelidas ultra capricornia sidera/ terras/
 Si quas forte videt terras Antarticus axis.
 Nec mora, de superis vnus lucentior Astro
 Luciferi circūuolitans Crucis vndiq; signum
 Scripsit: & expulso templum lustrauit auerno.
 Astyages autem regis germanus amaro
 Flammigerans odio/Diuum cute nudat atroci
 Supplicio: Sed cum nudato viscere nondum
 Cessaret vulgare fidem populumq; ciere/
 Postera lux quae mensis erat vigesima quinta
 Abstulit ense caput: Diuumq; in sidera misit.
 Hinc varij mores varijs pro gentibus orti.
 Sunt etenim quibus est celebris vigesima quarta/
 Qua nudata suo rubuerunt tergore membra:
 Sunt quibus est lux festa sequens cum vita recessit.

DE SANCTO LODOVICO.

Agnanimus Rex gallorum Lodonius eadem
 M Luce triumphato transiit in aethera mundo
 Naturae bonitate puer studioq; parentum
 Sic formatus erat tenerisq; affectus ab annis
 Vt merito credi posset mens illa Tonantis
 Fabrefacta manu/coeloq; egressa videri:

AVGVSTVS. LIB. VIII.

Iusticia & veros comitans Clementia reges
 Religio & pietas ac magnificentia virtus
 Quae facit heroes/nunq; discessit ab illo.
 Sic aderat miseris/sic suscipiebat egentes
 Vt sit fama inopes illum pauisse ducentos
 Quotidie: seq; ipsum illis fecisse ministrum.
 Ionium magna penetravit classe profundum/
 Assyrios/Arabesq; petens/vt perdita nostras
 Duceret ad leges pulsas ea regna Tyrannis.
 Multaq; pro Christo passus discrimina tandem
 Carmeli iuga conscendit/nostrosq; reuisit
 Per montis spelæa patres/vbi vixerat olim
 Maximis Helias: secumq; ad gallica duxit
 Littora plerosq; illorum: sic nostra propago
 Venit ad occasum/terramq; exiit in omnem.
 Religiosa iterum senio iam proximus arma
 Induit: & libycos fines vastauit & alta
 Mœnia Didonis/tuniseaq; regna subegit.
 Illinc ad superos morbo confectus atroci
 Fecit iter summo mutans regna infima mundo.
 Cum genus Assyrijs nostrum descendat ab oris,
 Vnde sit occiduas vt sic compleuerit vrbes?
 Anglia Conuentus tot habet/rot Scotia tellus
 Credere quot nequeant qui non videre Britannos.
 Creuit apud gallos/quia rex vt numina quaedam
 Observabat eos quorum diuina putari
 Digna fuit probitas & vita sumillima Diuis.
 Cur apud Anglorum populos ita creuerit audi.
 Anglicus in Syrias veniens exercitus olim
 A bonem tyrii positam prope littora ponti
 Quae prius occurrit subitis oppresserat armis.
 Asurrere Syri/se proripuerunt Sabei

DE SACRIS DIEBUS.

O cyus externum annexi propellere martem.
 Mox belli torrentis aquam qui moenia preter
 Labitur obsessis aliquem ne redderet usum,
 Corripere. graui iumentorumq; hominumq;
 Tabe: cadaueribus saniem per flumen/odorem
 Pestiferum per vicinas mittentibus auras.
 Et quia Carmeli fontem qui proximus vrbi est
 Audierant patribus nostris absentibus imbrem
 Non dare/quo facerent lymphas arrescere facto
 Impete maclarum quot sunt in monte reperti.
 Et subito fons clausit aquas: sed maior eorum
 Barbaricæ percussa metu feritatis in urbem
 Pars ierat: Deus hos rabida; subtraxit ab ira/
 Nec tulit ex toto genus auanescere nostrum.
 Isti igitur cum iam nostros penuria dulcis
 Afflicta ret aquæ/puteis & fontibus haustis
 Atq; venenatis passim intra moenia & extra,
 Talibus affati verbis languentia castra/
 Ne trepidate viri/nec desperate salutem:
 Fidite coelitibus. montis vicina repente
 In iugâ tendamus: manare videbitis illinc
 Innocuos latices / & amoeni pocula fontis.
 His dictis armati omnes per barbara castra
 Impune elapsi montem subiere: & in alto
 Vertice congestis saxorum molibus arcem
 Construxere nouam læti: sed fonte reperto
 Funditus exhausto: Nam post crudelia patrum
 E uera nostrorum defecerat/omnibus ingens
 Incubuit moeror/flexo tum poplite sancti
 Orauere patres lymphas/mox flumine facto
 Fons vitreas effudit aquas/quæ tempora belli
 Aspera perpetuo fecere. salubria fluxu.

AVGVSTVS. LI. VIII.

Ista duces tanta intuiti miracula secum
 In patriam duxere viros/quibus arma negabant
 In laribus sedem Assyrÿs: & templa domosq;
 Construxere nouas: paucis ita floruit annis
 Religio quasi virga solo depacta feraci:
 Et veluti palmes robur translata recepit:

DE SANCTO AVGVSTINO.

N nua septembris quinto celebrate Calendas
 A (Augustinus adest) magno solènia plausu.
 Sidoniae natus propter Carthaginis alta
 Moenia doctrinis animum dedit omnibus: omne
 Bibliothecarum veterum penus/omne Nouarum
 Explorauit. vbi libycis predatus in oris
 Quicquid erat disciplinæ/transiit ad vrbes
 Ausonias: vidit magnæ Capitolia Romæ:
 Venit & ipsa parens Nati vestigia semper
 Sollicito sectata animo/cui Monicha nomen
 Iunior impatiens veneris fuit: ægra marasmo
 Corda ferens tali/multis emarcuit annis.
 Maternis tandem lacrymis sanatus abunda
 Emersit stygia/lucēq; aspexit olympi:
 Non tamen hoc eius potuit de pectore cancer
 Ante trahi/sic est nostris immersa libido
 Sensibus/in lucem fuerit q̄ proditus infans.
 Infelix infans tanto par indole patri.
 Nam dum floret. adhuc raptus producere fruges
 Non potuit: virtus incōsumata recessit.
 Venit ad Insubres. vbi longo tempore fungens
 Rhetoris officio/tandem fermenta reliquit
 Mannicæa/quibus puerili indulsit ab æuo.
 Ambrosius qui tunc magno cum scenore in illa

DE SAGRIS DIEB VS.

Pascebat regione greges sermone potenti
Eruit illius tristem hunc de corde veterum
Ergo experrectus quasi qui post longa viator
Ocia/desidia vult damna rependere cursu/
Accinxit diuino operi feruenter, & acri
Sedulitate animum studia ad caelestia flexit.
Viuendi normam instituit: memoratur Eremum
Incoluisse maris tusci prope littora, Centum
Cellarum qua vicus erat. Tiberina petiuit
Hostia: & hic mater corpus mortale reliquit.
Littoribus tandem libycis patriaq; potitus
Hæreticis bellum indixit: de finibus illis
Expulit hanc diram crebro certamine pestem.
Non tot Coeliuagis quotiens e nubibus æstas
Fundit aquam/riuos agit Apoeninus ab alto
Vertice in vmbrosas valles camposq; iacentes
Quot fluit in libros huius faciundia patris.
Nemo q; ilorum pelagus perlegerit omne
Se iactare potest: in tanta volumina crescunt.
Artibus bis bifido caput insignitus amictu
Hipponense pedum meruit: gens illa sub isto
Dum vixit pastore bonis caelestibus aucta est
Mirifice: sicut sub frangi terra Colono
Plus parit/ & maiore onerat granaria fruge:
Europe iam notus erat: iam notus & Indis
Vt Graïs Elice/Tyrijs Cynosura carinis/
Cum subito extremis terrarum a finibus atrox
Vandalus erumpens tanq; si littore fracto
Oceanus fluat in terras regna omnia mer sit.
Vastata primum Europa transiuit Iberum
Aequor, & inuoluens furijs getulica rura
Venit ad Hipponem/qua tempestate suorum

AVGVSTVS.

LIB.VIII

Tristia fata gemens pater Augustinus acerbas
Incidit in curas/lapsoq; in corpora morbo
Mentis ad extremam vitæ felicibus horam
Auspicijs veniens terras mutauit olympo:

DE DECOLATIONE SANCTI
IOANNIS BAPTISTAE.

Erodes Herode satus vesana propago
H De patre vesano fratris consorte Philippi
Vsurpata ingens scelus/immanemq; rapinam
Ausus erat: tantumq; nefas iactabat in boras.
Id Baptista palam facinus reprobendere adortus
Iram Herodiadis: nam regis adultera nomen
Hoc habuit/subito incurrit crudelior bydra
Illa sacro insidias Vati laqueosq; tetendit:
Huic erat eximio vultu viridicq; Iuuenta
Filia: quæ cum Rex proceres ad festa vocasset
Natali celebranda die saltauerat inter
Solennes epulas/ & regia pectora tantum
Mouerat/ vt se rex peteret quæcunq; daturum
Dixerit: hæc sceleri vox est via facta nefando.
Nam cum consuleret matrem petitura quid esset
Mater ait/ pete Baptistæ/ pete filia nobis
Fonestum dirumq; caput linguamq; procacem.
Ipsæ autem dudum Vates in vincula missus
Ob regale odium fuerat/ vinctusq; iacebat
Qua sedet in terris Arabum Macberonta sabæis.
O scelus o immane nefas/ o cognita nunq;
Ante hac impietas. hominum sanctissimus isti
Tradditur incestæ: pellex olidissima calcat
Fas & iura: decus mundi ludibrio babetur
Ameretrice: iocus de maiestate triumphat:

DE SACRIS DIEBUS.

De virtute scelus/de. Iure iniuria: sicq;
 Nature simul ac morum subuertitur ordo.
 Quo deus hoc vultu vidit? cur sidera non sunt
 Hoc opus indignata? solum cur pertulit huius
 Criminis auctorem? Cur non absorbit orcus
 Illico? & ad stygias subito non corruit umbras?
 Tempus erat quo pascha vetus proferre solebat
 Azima per mensas: tunc est grassata libido.
 Tunc caput ablatum: tunc aduenere nepotes
 Helice viuentis adhuc: raptumq; cadaver
 A diuixere suis patribus/tumuloq; dedere:
 Atq; duos inter Vates posuisse feruntur
 Scilicet Abdiam Carmelicolaq; Heliseum.
 Tunc sol vernus erat: sed in hunc translata fuere
 Festa diem quæ sextilis vigesima nona est/
 Quod tunc dum Romæ regnabat apostata Cæsar
 Dicitur exustum seruato vertice corpus.
 Nam cum quotidie fierent miracula ad eius
 Busta/sacerdotes larum populiq; deorum
 Cultores prius ossa viri sparsere sepulchro
 Eruta mox versa in cineres misere per auras.
 At caput vt lingua sese satis vltima maligna est
 Femina/proiectum ignota tellure recondi
 Iussit apud Solymos: vbi cum iam sæcula quinq;
 Volueret astrorum cursus/se vate repertum
 Ostendente fuit: tandem si annalibus vlla est
 Danda fides: venit longinqua per æquora romam.
 Sed tamen vt quidam perbibent cum puluere terræ
 Pars Cinerum collecta fuit/Gennamq; per vndas
 Ionias/per Tyrrbeni vada cerula ponti
 Vecta facit/quotiens nautis irascitur æquor
 Si maris ad littus pompa comitante feratur

SEPTEMBER. LIBER. IX.

Perdere vim ventos æstumq; silere furentem.
 Hæc Genue Ciues recitant miracula/ & ipse
 Hac ope terrifico fundæ discrimine puppes.
 Et multi qui rem banc oculis videre supersunt:

FINIS.

DE SANCTO AEGIDIO.

Ed neq; septēbris veniūt sine honore Calēdæ.
 S Aegidij natale ferunt/qui natus Athenis
 Cecropios inter Ciues contempsit honores:
 Non curauit opes: inopi patrimonia turbæ
 Factus inops tribuit: studiumq; reliquit habendi:
 At quia se faciunt humane premia laudes
 Ac merita cludunt/bominum cōmertia fugit,
 Et latuit syluis: & nunc habitauit in Othri,
 Nunc in Taigeto/Cypressifera vel in Ida:
 Poma dabant epulas/fontes & flumina potum.
 Et nunc permissum/nunc Dirce/nunc Eurotam
 Hausit: & in nuda sternebat corpora noctu
 Dormiturus humo. Sed cum clarescere sese
 Vidit & agnosci/patriam mutauit: & æquor
 Carpathum Ioniumq; legens pertransijt etnam
 Tyrrbenas/Liguresq; domos/ & ad bostia sedit
 Per quæ theutonicis Rhodanus mare diuidit vndis.
 Hic nactus nemus antiquum sub quercubus altis
 Repperit amisso lactantem pignore Ceruam:
 Quæ plenis (bominum deus hæc alimenta pararat)
 Quotidie yberibus patris veniebat ad antrum
 Exoneranda. anno fuit hæc alimonia toto:
 Hic tandem latitans a Venatore canum vi

P roditur/ & structis monachos collegit in vnum
 A edibus/ac fidei docuit mysteria nostræ.
 P lurima ab hoc memorant sancto miracula patre
 F acta: sed hoc vnum/quoniam memorabile visum est/
 E narrare libet: breuibuscq; adiungere verbis.
 V enerat ex gallis Romam: summuscq; sacerdos
 H ospitis aduentu lætus donauerat illi
 H ostia quæ fuerant ex Idea Cyparisso
 F abrefacta duo sacrisq; insculpta figuris:
 I sta domum quo dona modo tradducere posset
 N escius in Tyberim misit fluuiocq; mariq;
 P ræcipiens sacrum munus reuerenter haberent/
 P erferrentq; domum(res admiranda)reuerfus
 R epperit in portu tranquillo allapsa natatu
 H ostia: & attollens templi suspendit ad antas.
 P rætereo quoniam pacto deleuerit illud
 G rande nefas tibi Francorum rex Carole/ quod non
 A usus eras tanq; nimium deforme fateri.
 V ræq; tuam vitæ sobolem post fata precando
 R estituit: sanctus mortali carcere tandem
 T ransijt ad superos: & in alto viuit olympo:

DE NATIVITATE. B. VIRG. MARIAE.

I rginis extremos dum sol circumulat ignes
 V E t parat ardentem radijs accendere Libram,
 A ltera septembris cum lux octava resurgit
 V irgo venit: Virgo ante natus venerabilis omnes/
 C larior Erigone/ pbebo lucentior ipso.
 D icitur hæc virgo steriles habuisse parentes:
 Q uæ res hebreis ignominiosa solebat
 E sse: nec in templum steriles inferre mariti
 D ona sinebantur: nanq; vt sine frugibus arbor

D icitur infelix/sic & sine prole maritus.
 P ropterea pater illius demissus ab alto
 S anguine Davidis dimissa inglorius vrbe
 R us ierat: mater tanq; sine compare Turtur
 D esolata domi viduas imitata sedebat.
 A t Deus amborum sortem miseratus ad illos
 V num de superis misit, qui dedecus istud
 T olleret/bic subito solymam per latus ad urbem
 A nna tuo dixit surgens occurre marito
 R ure reuertenti: volitans in rura subinde
 A dioachim/dixit/venienti occurre maritæ:
 C oncipiet/parietq; nouæ tibi gaudia prolis.
 V enit in occursum vir Cōiugis / illa mariti:
 I unxeruntq; manus vrbane in limine portæ
 A irea cui nomen: vix noni tempora mensis
 T ransferant: facti pulchra sunt prole parentes.
 H unc antiqua diem fastis non intulit ætas.
 P osteritas vero postq; pacata quierunt
 T empora/prostrata iam religione Deorum
 I n Mariæ laudes magis est accensa: diemq;
 C ensuit adiungi festis maioribus istum.
 C ausa piim quæ mouit opus repetenda videtur
 A lius: a superis hæc obseruantia fluxit.
 D iui homines curis vacuos terrestribus & se
 V ertere nitentes ad cognoscenda superni
 S ublatis in cœlum animis solatia mundi
 M ulti docent/ardenter amant/& sæpe reuisunt
 A erijs tecti membris & imagine nostra.
 E x his vnus erat super alto vertice montis
 I dalijs solus degens qui traxerat istud
 V iuendi genus a patribus Carmelidis oræ.
 N anq; ea gens simulac sanctæ confinia terræ

Exiit/Cyprios primum se extendit in agros.
 Sic nostri Annales perhibent: sic multa senili
 Iam carie corrosa docent nostratia templa
 Quae superant: & adhuc illis celebrantur in oris.
 Hic solitus dulces cantus audire quotannis
 Sexto idus mensis faciunt cui nomina septem
 Id tam dulce melos contemplabatur: & aures
 Ignea dum tacitam voluebant sidera noctem:
 Altius arrectas pendentiaq; ora tenebat.
 Postq; saepe illos symphoniacos modulatus
 Audijt/ & summo resonantia Carmina Caelo
 Grandius incepit meditari/ & quaerere causam.
 Dumq; stat admirans/ vox est audita per auras
 Talia verba ferens. Diui annua festa frequentant:
 Et modo/ quando rubens terris aurora propinquat
 Incipiunt celebrare diem/ quo maxima mater
 Aedita venturo fecit primordia seculo.
 Fac igitur/ fac ista palam solemnia mundo
 Carmelita/ tuum est vulgando incumbere festo:
 Namq; tuum genus illa fouet: titulumq; tenetis
 Illius/ & patres viuens inuisere vestros
 Helijq; domos priscas fontemq; solebat:
 Nuncia/ & inuisa lucem hanc: Imitemini olympum
 Vestraq; sit posthac concors ecclesia nostrae.
 Sic ait: hic autem Cyprias descendit ad vrbes
 Arfinoen/ Salamina/ Paphum/ Temesem / Amathuntia
 Per Rhodon in Cretam veniens Gortinia tecta
 Gnosiaq; intrauit/ celeriq; Cydonia gressu.
 Talia famigerans iuit per Cycladas vsq; ad
 Bosphoricos traces rumor/ peruenit Athenas:
 Appulit & spartam/ pelopeiadesq; Mycenae.
 Per siculos tandem Romam perlata senatum

Mouit fama: Dies sic est ea nata fauorem:

DE EXALTATIONE S. CRUCIS.]

Am septembrales Idus preuertit Apollo:

I Quartaq; post decima venies Aurora colorat

Aequora: & ingreditur lampas Titania libra.

Pars est libra Nepae. Nam quas Nepa porrigit vlnas

Libra capit. Cbelas veteres dixere pelagi.

Cingitur hoc signum dextra laeuq; figuris

Pluribus/ & quasi Rex stipante satellite multo

Surgit ab Oceano: stellaeq; natate videntur

Per mare sidereos ignes referentibus vndis.

Sidera quae retinent nomen formamq; Sagittae

Ecce micant: aedusq; ferens petulantia Corda.

Hic colitur magno Crux exaltata triumpho.

Cosdroa Persarum rex immanissimus omnem

Ceperat Assyria / Christi violare sepulchrum

Dum parat ingenti subito formidine captus

Destitit: & partem Crucis a genitrice relictam

Constantine tua rapuit: secunq; reportans

Sustulit in turrim/ celebriq; in sede locauit.

Hic erat Aeolides tanq; Salmonius alter/

Qui simulare volens fulmen laquearia fecit

Aenea/ & aripedes ferrata ad plaustra iugatos

Impellebat equos cursu super aera citato:

Iste Dei nomen maiestatemq; superbo

Vsurpans fastu gemmis oneratus & auro

Stabat in excelsis cum maiestate sedili:

Et commitem: tanti secum retinebat honoris

Sub bysso candente Crucem/ fumante volebat

Ture coli demens brutoq; indignior omni.

Tunc erat imperij caput Heracleus in armis

78 DE SACRIS DIEBUS.

Maximus iratis certare leonibus audens.
 Hic sua tbraicio soluens de littore castra.
 Duxit in Assyriam/victis certamine Persis/
 Venit ad aeriam turrim/regemq̄ latentem
 O truncavit agens caput in fora publica ab alto
 Culmine/et evertens Aulæ decus omne/tbronumq̄.
 Mox Cruce sublata gemis ditatus et auro
 Se tulit in syriam: multis vbi cognita tandem
 Prodigijs summa cum religione teneri
 Cæpit/et ingenti Cruce exaltata triumpho
 Hunc sibi sacrauit solem propriumq̄ dicavit.
 Mercurij post hanc lucem quæ prima sequetur
 Ieiunanda dies: hoc est de quattuor .vnum
 Temporibus tempus/tria quod ieiunia claudit.
 Mercurij/et Veneris duo sunt: saturnia iunge
 Sunt tria/semi placidum factura Tonantem:

DE S. IOHANNE CHRYSOSTOMO.

Omne ab aurato traxit Chrysoſtomus ore:
 N Verba q̄ ex eius dum declamaret ab alto
 Ad populum dulci stillarent aurea lingua.
 Antiochenus erat persisq̄ parentibus ortus.
 Sed Sophie studijs linguaq̄ insignis vtraq̄
 Venit in Italiam: causas oravit, et omnem
 Reddidit attonitam Iuuenis facundia Romam.
 Mox quasi de Cælo tactus causasq̄/forunq̄
 Liquit: et ad sacram conuertit pectora legem.
 Et subito factus quasi fons pietatis et ingens
 Sanctarum thesaurus opum de turbine Romæ
 Assiduo in portus studiis transire quietos.
 In patrios vectus fines sub monte silentem
 M ore patrum qui Carmeli montana colebant

89 SEPTEMBER. LIB. IX.

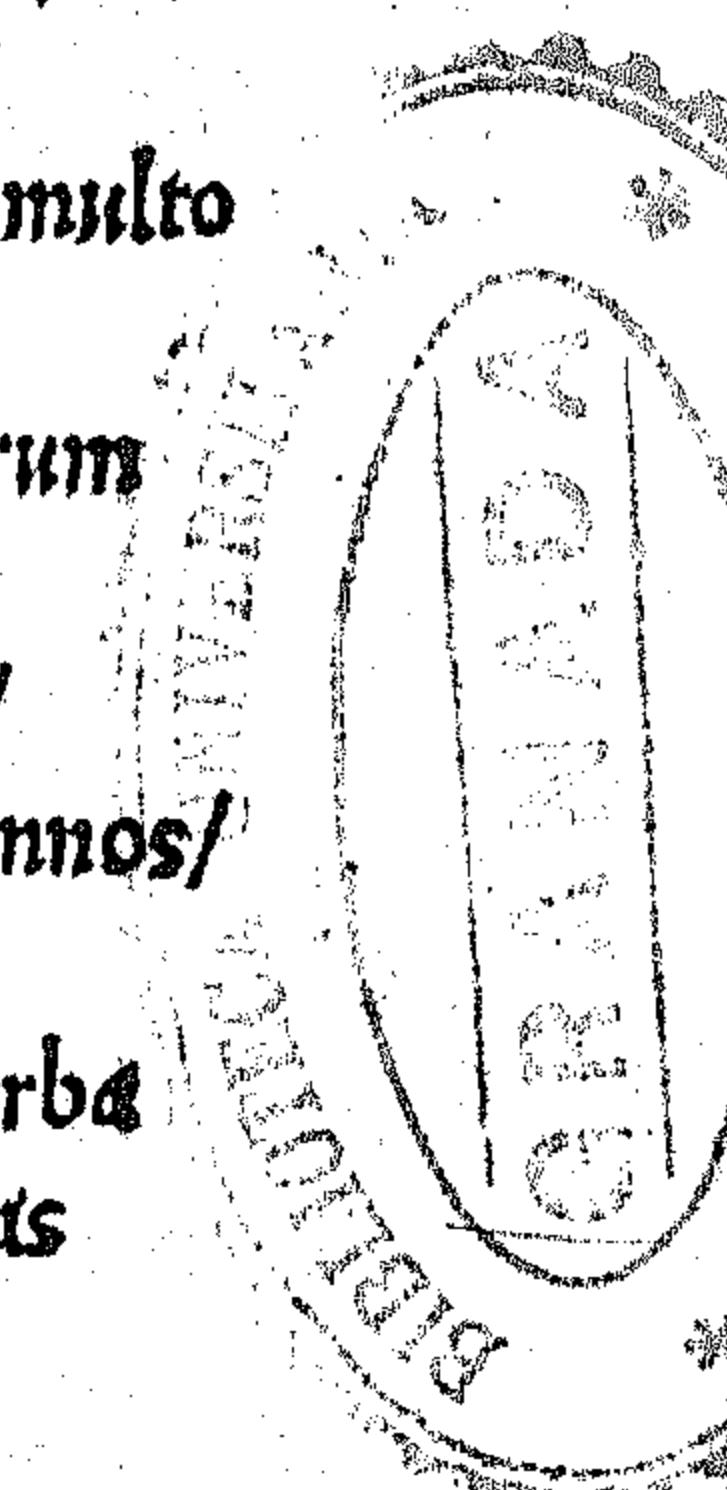
Per spelles diu traxit sylvatica vitam.
 Tbraitia pastorem Byzantiaciq̄ penates
 Cum peterent tum forte nouum/Chrysoſtomus ipso
 Cæsare ab Archadio decus ad sublime vocatus
 Protinus accepit quem non sperabat honorem.
 Sed cum sacrificæ peccata infamia turbæ
 Argueret/viſus mordax onerosus et asper.
 Propterea Cleri insidias et plurima passus
 Bella/etiam regale odium contraxit et iram
 Nam dum liberius vitia insectatur et omnem
 Nequitiam rigide impugnat/sceleriq̄ resistit
 Contra illum Archadio sic procurante coacta est/
 Bis synodus: positi procul vsq̄ a flumine Nilo
 Fingentes sermonem alijs de rebus habendum
 Pontifices multi venere ad littora tbraicum.
 Ipse autem doctus fraudes artemq̄ ipelasgam
 Ad synodum non accessit/ne iurgia forsan
 Mutua et ardentem verbis accenderet iram.
 Hac culpa si culpa fuit/discedere ab vrbe
 Cogitur oppositas Asiæ translatus in oras.
 Sed populo tandem sic exposcente reuersus
 Cum vitijs iterum pugnam indixisset atrocem,
 Per synodum rursus Romano a rege vocatam
 Crimen ob id solum q̄ pastoralibus esset
 Officijs functus synodi post tempora primæ/
 Patribus inuitis/syrbicos damnatur ad agros.
 Demum vbi romanus tanta hæc opprobria pastor
 Audijt/exilio solui mandauit: et illis
 Litibus imposuit post tot ludibria finem.
 Dum redit/immensum corpus mortale laborem
 Non tulit.at placido mors blanda similina somno
 Ante iter emensum clausis in marmore membris

Attulit ad superos functam calligine mentem.
 Septembris lux illa fuit bis septima: Tbraces
 Reliquias Iano transportauere sequenti
 In patriarchalem tumulum/cum spargeret ortum
 Tam ter nona dies egæa per æquora solem:
 Illa ideo gravis lux est celeberrima: nostris
 A varijs varijs mores seruantur in oris.
 Multa remanserunt eius monumenta: remansit
 Bibliotheca ingens ex pierio belicone
 Versibus acceptis/ne dum sermone soluto
 Condita: per quam nos/per quam pascuntur Achei/
 Ut per prata greges/et per dumenta Iuenci.
 Ergo pater post tot fluxæ discrimina vitæ
 Cum patribus sanctis iam tandem in pace quiesce.
 Et dignare tuos quous per lubrica euntes
 Arua aliquando cadant ex alto audire Clientes:

DE SANCTO CYPRIANO.

Versibus in nostris nõ es fraudandus honore
 V Magne pater Cypriane tuo. Verũ tua virtus
 Longius exposcit quã nunc excudere Carmen
 Sim potis: in presens satis est fastigia laudum
 Summa sequi: metamque breui circumdare gyro:
 Tu prius ad sacrum quã te diuina vocaret
 A cultu Iouis antiqui Clementia fontem/
 Rbetor eras totam sapiens Demostenis artem.
 Nec quisquam melius causas orare forenses
 Tum poterat: Labi tuus Arpinatis ore
 Sermo videbatur: totumque beliconæ sonare
 Atque meduseos fontes: tua namque trabebat
 Vulgus et egregios ad se facundia Cines
 Ut fertur traxisse feras Oeagrius Orpheus.

Ast vbi te Christi melior diatriba recepit
 Conuertisti oculos ad sacra volumina: et illis
 Noctes atque dies studijs sublime dedisti
 Ingenium: Pietas vero te tanta repente
 Corripuit/tua sic caritas precordia cepit
 Ut non iam mortalis homo/sed missus olympo
 Spiritus humana posses sub imagine Credi.
 Tunc tua Carthago Libyci regina profundi
 Quæ dederat natale solum genus vnde trabebas
 Te sibi pastorem fecit/quo tempore Romæ
 Incidit in rigidos præsul Cornelius enses.
 Tunc velut ex humili lampas si in tecta feratur
 Alta loco magis apparet/tua gloria late
 Claruit/et totum radices porrexit in orbem.
 Magnus eras/et magna tui monumenta supersunt
 Eloquij: quæ nectarea dulcedine lactant
 Nos quoque nunc et Cæli animas ad limen ituras.
 In sermone tuo Christi documenta relucet/
 Ut solet in vasis terso rutilantibus auro
 Vna recens quam Creta tulit/quam Lesbica multo
 Sole colorauit per apricos vinea colles.
 Et quia tunc regnabat adhuc antiqua Deorum
 Impietas/multi nostrum diuersa ferebant
 Supplitia/exilium/gladios/ignemque/ferasque/
 Vincula/famen Plutone truces agitante tyrannos/
 Si quos audieras istis succumbere pœnis
 Verbo aderas: longe positos quo tendere verba
 Non poterant/subito scriptis animare solebas
 Talibus aduti clypeis plerique triumphum
 Emeruere/quibus iam diffidentia vires
 Fregerat/et segni titubans in pectore torpor.
 Tu quoque dum Christi causam tutaris, et omnem

Impendis pietati operam/lacerasq; Deorum
 Nequitiam/procul a patria migrare coactus
 In deserta meas: atq; inter lustra ferarum
 Transigis insontem spatians per littora vitam.
 Tum Cæsar Galenus erat: solusq; latinum
 Imperium capto regni consorte gerebat.
 Præfectus vero libycis Gallerius oris:
 Ipse sub hoc demum patriam reuocatus in urbem
 Duceris ad templum Iouis: & dare taura iuberis:
 Quod renuens/magnisq; deos clamoribus omnes
 Intrepide obiurgans Iouis obtruncaris ad aram.
 Mox veluti paulo ante necē mandata dedisti
 Carnifici merces a curatore soluta est
 Certa tuo/quia te vitæ spoliauerat huius
 Tristibus ceruinis/luteoq; absoluerat antro.
 Gaude igitur parta per tot discrimina pace
 Et nobis placare Deum Cypriane memento.
 Lux tua Septembris lux est bis septima/quando
 Dicitur illustri Crux exaltata triumpho.
 Propterea Pœbo tribuunt tua festa sequentis
 Et venit ad celebres tecum Cornelius aras:

DE SANCTO MATTHAEO APOSTOLO

P se teloniaco dederat qui tempora lucro
 I Collector Matthæus opum de syrte voracis
 Tractus auaritiæ meruit sub principe Christo.
 Inter Apostolicos patres decoratus bonore
 Duplici/in annales Christi documenta rededit
 Singula/& docuit/calamo facundus & ore.
 Sicut aquis quondam Noe sua misit in orbem.
 Pignora sedatis/ut gens humana per omnes
 Debita Cœlituum patri daret orgia terras:

Sic sua cum vellet Deus alta in regna reuerti
 Discipulos quosdam transmisit ad vltima mundæ
 Littora docturos gentes quo Numina ritu
 Sint oranda/quibus cœlum placabile sacris.
 Iste velut superis visum/conuersus ad Austros
 Transit ægyptum/Nilo ducente Syenē
 Appulit & Meroen positas in flumine terras.
 Venit vbi nullam in partem declinat Orizon:
 Et lux in totidem quot nox extenditur horas.
 Atq; apud Eunuchum Reginae Candacis atto
 Tam biduo/cæpit sacris incubere verbis:
 Et quas attulerat populis ostendere merces.
 Ecce duo docti magicos in Perside cantus
 Arphasat & Zaroes adsunt/geminisq; dracones
 Naribus/ore/oculis/flammam spirantibus ante
 Ora viri/monstris illum se posse putantes
 Talibus exterrere ferunt:interritus ille
 Constitit: atq; Crucis fecit mansuescere signo
 Tam fera monstra manu palpans & tergora & ora.
 Hoc oculis Regina suis urbanaq; turba
 Vidit/& attonito stetit ad spectacula vultu.
 Continuo venere ægri vix lenta ferentes
 Corpora: & infusam membris animisq; Salutem
 Accepere alacres pulsus extempore morbis.
 Interea Aegippi regis pulcherimus Euphron
 Filius in mortem subitam prolabitur: adsunt
 Ecce magi Iuuenem ad vitam reuocare volentes:
 Sed frustra annexi/ne despicerentur in astra
 Sublatum dixere patri/nec posse reuerti
 Amplius ad vitam. Tunc tunc Regina vocato
 Euphoenissa viro casum deplorat/opemq;
 Postulat: Ille oculis subito in sublime leuatis

DE SACRIS DIEBVS.

Restituit membris animam/quod tota repente
 Vrbis opus admirata hominem compulsam fateri est
 Esse Deum nostra in terram sub imagine lapsum.
 Munera certatim apportant: quæ protinus ipse
 Vertit in excelsæ molis delubra/Tonanti
 Sacra/sacerdotes/bymnos/ritumq; perennem
 Instituens: regem ac populum lustralibus vndis
 Lauit: Et æthiopus Christum diffudit in omnes.
 Hyrtbacus Aegippo regi successit: Et Eupbron
 Pellitur a regno: pedicas Erycina tetendit
 Mattheo regi q; simul: nam virginis ora
 Quæ fuerat sacrata Deo iuueniliter arsit
 Hyrtbacus/ Et rapidos animo conceperat ignes.
 Sed voto Mattheus erat contrarius/ore
 Oburgans regem tetrico: violentia amoris
 Hyrtbacus impulsus Mattheum obruncat: amata
 Vipotitur: tantum potuit Venus atq; Cupido.
 Lux ea Septembris vigesima prima serendi
 Principium faciens: Nam tunc Atlantides orto
 Sole cadunt: redeuntq; Grues: Et semina sulcis
 Iacta legunt: spumatq; lacu vindemia pleno:

DE SANCTO MAVRITIO.

Ltera Thebæo lux est sacrata tribuno
 Mauritio cui nomen erat/centum iclyta portis.
 Vrbis Thebæa fuit quondam: que Nilus ab oris
 Aethiopiæ pbarias properat lapsurus in vndas:
 Hinc legio duce Mauritio thebæa perfecta est
 Vrbis in auxilium Romæ cum Maximianus
 Pergeret in Gallos bellum illaturus acerbum
 Christigenis: quod cum legio rescisset Et omnes
 In legione duces Christi qui nomen Et vndam

SEPTEMBER.

LIB. IX.

Atq; fidem induerant/castris cessere relictis.
 Sedunensis agri locus est Alemanica propter
 Flumina quem Rhodanum dicunt: exercitus omnis
 Sacrificare volens Marti latioq; Quirino
 Illic constiterat positusq; quieuerat armis.
 Ast ubi compertum est illinc abisse Tribunum/
 Causaq; dissidij patuit magno impete Cæsar
 Ite ait/ Et decimos omnes occidite ferro:
 Hoc semel/boc rursus factum: circūdata denuum
 Tota necem legio dum vult a cæde suorum
 Sinceræ seruare manus/dum sacra Deorum
 Damnat inuit: pendunt alacres sine Crimine pœnam.
 Post tantam Comitum cædem conuiuia miles
 Dum celebrat fessus/quidam cui nomina Victor
 Præteriens verbis opus id damnauit acerbis:
 Hunc quia Christigenam miles deprehendit/eodem.
 Supplicio affectum super alta cadauera misit
 Hæc referens/ Et tu magno mactare Quirino.
 Fama antiqua tamen quosdam de turbine tanto
 Euasisse refert/quorum qui mœnia seruat
 Bergomeæ gentis positasq; in rupibus arces
 Vnus Alexander: post tempora longa cruentum
 Martyrium passus/modo cum legione triumphat:

DE SANCTA TECLA.

Mauritio vicina dies natalia Teclæ
 Festa colit: Pauli verbis afflata recepit
 Corde Deum/Christiq; fidem: spōsoq; relicto
 Perpetua cælebs in virginitate remansit.
 Fracta in iudicium pro religione furentem
 Mittitur in flammam: Sed fuso e nubibus imbre
 Flamma cadit. post paucorum interualla dierum

DE SACRIS DIEBUS.

Denu data trucem iussa est equitare Leenam
 Sed fera conuerso retrorsum vertice furas
 Lambere/blandiri plantis clementius orsa est.
 Ad pecudes magis atroces proiecta Leenae
 Auxilio seruata fuit: Lea dentibus Vrsum
 Frustratim secuit: mox est congressa Leoni:
 Et longo tandem simul occubere duello.
 Tortilibus foetam colubris/ foetam Aspide & bydris
 Mittitur in foueam sine vestibis inter atroces
 Nuda feras oblita necis nihil borruit atrum
 Virus id ingenuit solum q̄ corpora nullis
 Inuelare modis poterat/dolor iste pudicam
 Torquebat mentem: deplorabatq̄ pudorem.
 At Tauris demum indomitis annexa rudente
 Immundam per biumum trahitur: sed fine soluto
 Protinus/illæsam tauri liquere fugaces.
 Quæ virtus hæc mira oculis abscondita nostris
 Infrenare potens cum vult elementa ferasq̄?
 Nempe ea/quæ tanto coelestia corpora versat
 Ordine/& occulto descendit in omnia lapsu.
 Casibus bis functam mulier generosa recepit:
 Et miserans simul ac mirans tam fortia corda
 Virginis beredem fecit: post tempore paruo
 In syriam veniens petiisse seleucia fertur
 Mœnia: & hic placida discessit in æthera morte:

DE SANCTO CLEOPHA.

Optimus octobris cum Lucifer ante Calêdas
 S Nascit/ardêtes Cleophâ veneramur ad aras
 Hic fuit ex illis vnus quos Cbristus erudo
 Educuit stygijs tunc tunc egressus ab ymbris.
 Alter erat (famæ si fas est credere) Lucas:

SEPTEMBER.

LIB. IX

De quo plura dies cum venerit ille canemus.
 Ipse eodem tecto sub quod iam sole Britannos
 Prætereunte lares Cbristum duxere/ voluto
 Dum docet/& fidei fines protendere curat
 Insidijs captus Cleopbas occiditur anno.
 Forti ac magnanimo Cbristi de milite plura
 Scire vetor: nam scriptorum tunc copia rebus
 Vndiq̄ turbatis vel nulla vel obruta grandi
 Tempestate fuit: sic nos latet illius æui
 Maxima pars: nostræ primæua infantia gentis
 Tunc erat: in linguas nondum facundia/nondum
 Venerat annales rerum quæ conderet ætas.
 Post istas vt adulta dies ecclesia sumpsit
 Robur/in bystorias cepit transmittere facta
 Inelyta: & heroes chartis includere nostros.
 Prodiit Eusebius qui tempora scripsit & annos:
 Gestaq̄ quæ potuit veterum cognoscere patrum
 Sed quibus intulerat iam longum obliuia tempus
 Præterijt: nec enim nobis scire omnia fas est:
 At pater errorum ressecans Hieronymus ymbram
 Eusebii annales vsq̄ ad sua tempora traxit:

DE S. COSMA ET DAMIANO.

X Arabum populis gemini medicamina fr̄es
 F Ante alios docti sibi quesuere medendo
 Sidera: nam gratis medicas adbibere solebant
 Cuiuscunq̄ manus/omnesq̄ attingere morbos
 Maior erat. Cosmas: Alter Damianus/ vterq̄
 Sanctus vterq̄ Deos & Numina falsa perosus.
 Non fuit argolicis quisq̄ regionibus istis
 Equiparandus: eat Troie qui bella Machaon
 Vidit: eat Cbiron/Podalirius/atq̄ Melampus:
 m iij

DE SACRIS DIEBUS.

Atq; alij/quorum Grai meminere Poetae/
 Vt Pæon/Cousq; senex/et Apolline natus.
 Illi etenim. quosdam poterant depellere morbos
 Isti omnes. illi succis et gramine: verum
 Infusa virtute isti diuinitus ambo.
 Audierat Cosmas accepto munere fratrem
 Nescio quam curasse Nuri. quo crimine lesus
 (Crimen enim credebat) eum prohibebat humari
 In tumulto post fata suo. Sed in intima figens
 Corda deus visum/monuit per sonnia dici
 Non debere scelus quod mens sincera recepit
 Simpliciter/quod grata dedit sine fraude voluntas.
 Hos ac tres alios fratres Aegæa tyranno
 Sub Lysia vidit multas percurrere poenas:
 Nam prius in grandem zepbyris bacchantibus æstum
 Proiectos mare corripuens reiecit in arua
 Proxima littoribus: viridicq; reliquit in herba.
 Mox adbibens flammam licet comburitur: ipsos
 Flamma fugit/neq; sacros complectitur artus.
 Cæsi etiam grauius flagris et verberibus multo
 Euasere alacres/et non sensere dolorem.
 Tunc tribus in tenebras missis et carcere clausis
 Afferunt Crucibus primos: ac signa rotandis
 Efficiunt saxi: sed vis diuina retorquet
 Vulnera in autbores: magico se murmure ludi
 Clausatus Lysias clamat/proferre pbaretras
 Rostraq; itbyreo iactate cydonia neruo:
 Nec mora spicata scœuitur arundine. Verum
 Tela sagittantes retro redeuntia figunt.
 Supplicio capitis tandem victoria parta est.
 Et dum septembris vigesima septima surgit
 Vespera/in ætherios cômigrare penates.

SEPTEMBER. LIBER. IX.

O gemini fratres qui per discrimina vitæ
 Mortalis veluti fluctus iactata per altos
 Natis ad Astriferi portum venistis olympi
 Terrigenis precor este boni/pacate furorem
 Armorum/et tantum effundi prohibete cruorem:
 Vertite ad Etruscas etiam pia lumina gentes
 Et seruate lares Medicum. qui stirpe feruntur
 Auestra traxisse genus. seruate Leonem
 Pontificem summum/generis qui maxima tanti est
 Gloria: Qui terris cælo demissus ab alto est/
 Ut fuget ærimnas/totumq; refrigeret orbem:

DE SANCTO MICHAELE ARCHAN.

Septembris iam finis adest penultima festum
 Saffert grande dies. Michael celeberrimus iter
 Cœlitium turmas templum sibi fecit in alto
 Vertice Gargani/factumq; dicauit: et ista
 Luce Syontinam monti quæ subiacet urbem
 Admonuit: factiq; omnes fama iuit in oras.
 Urbis enim pastor cupiens ediscere ab ipso.
 Principe militiæ Diuum si forte sub antro
 Montis vbi nostra fuerat sub imagine visus
 Vellet adorari/precibus ieiunia longis
 Addiderat/totoq; orans se afflixerat anno.
 Ecce nouum iubar in thalamo sub nocte silenti
 Luxit/et effigies passis apparuit alis
 Arma ferens/dextraq; enses/leuaq; bilancem:
 Et breuiter populi sic est affata magistrum.
 Inuenies summo delubra cacumine/nostra
 Consecrata manu: rupem conscende: videbis
 In saxo signata hominis vestigia templi
 Hoc erit indicium. sic fata recessit imago

DE SACRIS DIEBUS.

Sic pater admonitus montem subit atq; repertant
 Ingrediens Cripam tres sub testudine saxi
 Prospicit ornatas nitidis mantilibus aras/
 Ad Libyam geminas/vnam Titanis ad ortum.
 Hoc vbi compertum/Ciues & rura repente
 Conscendere iugum:turbæ per inhospita longe
 Saxa per anfractus montis nemorosaq; lustra
 Se effundunt/summaq; locum pietate frequentant.
 Hic vbi libati Calices diuinaq; rite
 Res finita/latex saxo ebulliuit aperto
 Protinus in fontem:vitreis qui lympidus vndis
 Vuit adhuc potis humanos extinguere morbos.
 Fama per Italice populos effunditur omnes/
 Atq; per Epyri gentes/adriatica circum
 Littora/& Illyricos montes/& Achaica regna:
 Religio nostris animis innata coegit
 Mortales omnis ad quos peruenerat huius
 Prodigiij rumor celsas inscendere cautes.
 Pontificum princeps qui Vaticana gubernat
 Tempora per occiduas facinus mirabile terras
 Prodedit:& lucem fastis solemnibus istam
 Associans voluit toto celebrari orbe:

DE SANCTO HIERONYMO

Lima septembris tua lux sanctissime patrum
 V Hieronyme: stridone satus romana petisti
 Gymnasia/& cæleri studio sapientie in altum
 Ascendisti apicem fari tribus omnia linguis
 Doctus/& illius tanto sublimior æui
 Ingenijs/quantum colles precellit olympus.
 Cum vero tibi fama foret lucentior astris
 Vitaq; conflato decies syncærior auro/

SEPTEMBER.

LIB. IX.

Dignus habebaris Petro succedere:& omnis
 Vrbis Romana oculos in te coniecerat vnum:
 Optabantq; decus tibi pontificale Latini.
 Istius aggressus splendorem extinguere laudis
 Insidias tibi liuor edax mira arte tetendit.
 Nam tua subducens furtim tibi palia noctu
 Supposuit muliebrem habitum/quem cantica surgens
 Ad diuina priusq; lux albesceret (heu fors
 Inuida virtuti semper/temeraria semper)
 Induis/& sacras tendis sine lumine ad aras.
 Sic tua tam florens probitas in bonora remansit/
 Hanc deus indignam voluit te incurrere fraudem
 Ut mala corruptæ fugeres consortia gentis/
 Et fieres viuens Coeli de Ciuibus vnus.
 Ad syriae syluas igitur saltusq; sabeos
 Continuo transis:rapidisq; incendia solis
 Nudus & esuriens longo in moerore tulisti.
 Mox Betlebem remeas/vbi cum diuina relinquens
 Ethnica cæpisses versare volumina/noctu
 Visus es in somnis magni stare ante tribunal
 Iudicis & probris ac duro verbere plecti/
 Quod studia baurires sacris humana relictis:
 Temporeq; ex illo mundi primordia/legem
 Sinaiticam/vatum anfractus/saulea q; regna
 Voluere cepisti/sacrisq; incubere chartis.
 Dum vero in cœtu fratrum diuina sedendo
 Sacramenta doces/legumq; abscondita sensa
 Ecce Leo septum ingreditur pede claudus inertis:
 Ausugere omnes:tu solus in hospite tali
 Nil hostile timens læsæ medicamina plantæ
 Influis:ille autem posita feritate Clientem
 Se tibi deuonit: Quid multa moramur? Agaso

DE SACRIS DIEBVS.

Factus ad bybernos asino vectante solebat
 Consiſa in truncos ac diſcuneata ſecuri
 Ducere ligna focos: ſed cum ſopita teneret
 Lumina/iumentum paſcens rapuere latrones.
 Poſtq̄ experrectus ſocium non vidit amaro
 Per ſyluas animo perq̄ omnia rura cucurrit
 Aſt vbi quærendo tempus ſe ammittere nouit
 Anxius ad fratres redijt: nec vt ante ſolebat
 Ingenue tectum ingreſſus: collegia patrum
 Erubuit: longeq̄ abiens a limine trifti
 Procubuit vultu culpam moerore fateri
 Viſus q̄ aſpectu miſero/veniamq̄ precari:
 Te tandem mandante/feram quis tam manſuetam
 Tam docilem ſperet? lignis generoſa ferendis
 Terga dedit/nec ſe regem memor eſſe ferarum
 Demiſſa Cervice humili ſucceſſit aſello.
 Sic homines docuit ſcleris cum poenitet illos
 Quid ſit opus factu: qualiq̄ ardore dolendum eſt.
 Ligna tulit/donec pecudem latrone, perempto
 Repperit in campis/gaudenſq̄ in tecta reduxit.
 At cum perſpiceres diuina volumina multis
 Deprauata locis/q̄ conceptacula lymphæ
 Vnde bibunt animæ/primum amiſſiſſe nitorem
 Hanc tua ſcabriciem vigilans induſtria longo
 Deterſit ſudore: tuus labor iſta fugauit
 Nubila: q̄ expulſa fecit vada, lymphida fece.
 Tu ſalis illius quo ſylueſtres Colocyntas
 Incola Carmeli docuit compeſcere vates/
 Fungaris officio: Tu raptus ab arbore ramus
 Quo moſes purgauit aquas/fonteſq̄ ſabæos.
 Tu velut Alcides contra ſtymphalica monſtra
 Hæreſiarcharum claua decernis q̄ arcu:

OCTOBER.

LIB. X.

Tui quaſi ſol lucis genitor iubar elicis alnum/
 Ignitaſq̄ tuo totum iacularis in orbem
 Ore faces/fideiq̄ fugas a ſinibus boſtem.
 Tu ſimilis zephyro qui pallida nubila q̄ imbres
 Diſſipat q̄ pulſo Cælum ſqualore ſerenat:
 Qui ſolem lunamq̄ aperit/titaniaq̄ aſtra.
 Qui vitam in fundit paſſis borrentia plantis
 Frigora/ad Australem dum ſol procul exultat vrnæ.
 Ad ſuperos tandem longo iam frigidus æuo
 Vt pote qui ſtabas annorum in limine Centum
 Scandis. q̄ æternæ fruereſ dulcedine vitæ.
 O pater ad noſtras voces conuertere/q̄ audi:
 Prandia iam ludum ſumus ad diuina vocati.
 Et tranſire prius per ſancta negotia longo
 Eſt opus inceſſu: ſed inertia corporis obſtat.
 Faſce ſub hoc igitur ne deficiamus/adeſto
 Tu cui conſeſſum eſt epulis accumbere Diuum/
 Et fer opem poſitæ tanto in discrimine Cymbæ:

E I N I S.

DE SANCTO FRANCISCO.

Varta dies octobris adeſt: celebrate minores
 Feſta Lauernicolæ nudis ſolennia plantis.
 Q Nomen Iobannes veſtro eſt ab origine patris:
 Sed noua Fræciſci traxit cognomina fando/
 Dum ſtudet artificii Francos effingere lingua
 Iſte inuenturis virides dum perderet annos
 Futilibus curis q̄ pernicioſa trabendo
 Ocia, in atrocis morbi genus incidit/ vnde
 Perpendit nihil in vita preſtantius eſſe

DE SACRIS DIEBUS.

Quam toto amplecti Christum & Coelestia nitentur
 Vmber erat/coluit Tuscae montana Lauernae:
 Quae furum tutela fuit/pannosus/& vltro
 Factus inops/missio sua sub vestigia fastu
 Mortales longe ante alios mitēq; humilemq;
 Se exhibuit: Christi ante oculos patientis imago
 Semper erat: plagas & verbera mente ferebat
 Et quas mente tulit deus apparere figuras
 Illius in membris voluit: nam vulnere pectus
 Vulnere signauit palmas/& vulnere plantas.
 Sicq; sigillato Christus se expressit in illo
 Sicut ab Assyria veniens regione futurum
 Angelus admonuit Laterani in limine templi.
 Humanos vero non solum spreuit honores
 Verum etiam timuit/quia mens inflata fauore
 Lasciuere solet: tali ratione sacerdos
 Esse recusauit: neq; sacrificauit ad aras.
 Huius ad exemplum vitæ se magna virorum
 Copia conuertit numerumq; efluxit in amplum
 Posteritas huius patris appellata Minorum
 Nomine nodoso lumbos consueta rudente
 Cingere/& in soleas calces inferre salignas.
 Innumeras eius laudes/miracula & acta
 Sparsa per annales atq; impletura volumen
 Grande/superuacuis labor est includere versu/
 Cum sint nota satis: vulgicq; per ora ferantur.
 Angelicæ tandem vitæ precepta relinquens
 Discipulis omnes quæ seruaentur in annos
 Sumpsit honoratis Diuum de sedibus vnum

DE SANCTO PETRONIO

OCTOBER.

LIB. X.

Aec eadem tibi petroni celeberrime gentis

H Flaminiæ princeps/lux est sacrata: tuarum

Felsina quæ Tusci quondam caput esse solebat

Imperij/laudum seruat monumenta / fuisti

Et pater & pastor tantæ dignissimus vrbis.

Gratus eras magni veniens a sanguine regis

Qui sua tbraicio positus in littore muris

Nomina coniunxit/romanaq; moenia Christo

Cessit/& ægeas sedem sibi legit ad vndas.

Hoc adeo sublime genus satis indicat illud

Quod tua Theodosio nupsit germana secundo.

Gratiogenas inter proceres tu primus: & ipso

Alter ab Augusto tantum splendoris habebas

Cæsaris in regnis/ætium inter sidera luna.

Tu puer ingenuas artes & vtrancq; minervam

Cæropis atq; Numeæ doctus superare cocænos

Non minus es visus superet q̄ flumina pontus.

Missus ab Augusto Roman legatus ad urbem

Ocurrente tibi vada per Tyberina senatu

Ductus es insigni laterana ad lumina pompa.

Imperium Petri tunc Coelestinus habebat

Insignis pietate senex/cui nocte cubanti

Clanger in somnis hæc est oracula fatus.

Orba suo luget pastore Bononia/ & orat

Hunc sibi corcondi qui cras tyberina subibit

Hostia tbraicys veniens orator ab oris:

Annuat oranti deus: banc tu amplectere curam.

Quid per multa vagor? lingua prece victus adisti.

Hoc onus: & sacro tandem succædis bonori.

Tunc libris qui inuenta docent humana relictis

Ad sacras animum leges ad mystica vatum

Dicta retraxisti quærens alimenta cibosq;

DESACRIS DIEBUS.

Spirituum quibus ætheream deus annuit arcem.
 Tunc tua mens vti vere solum se floribus ornat
 Virtutum decus omne tulit: prudentia late
 Splenduit/accensa est cbaritas/Clementia mitem
 Induit aspectum: pietas miserabile vulgus
 Aditura manus ambas extendit ad aurum
 Et dispersit opes per rustica tecta per urbem.
 Tunc tibi tota domus Ditis molita repente est
 Insidias. Venus in primis Iocus atq; Cupido/
 Mercurius venator opum/Mars belliger iram
 Irritare sciens/animos Saturnus inertem
 Desidia obscurans: Luna inconstantia corda
 Huc illucq; ferens: missæ de sedibus imis
 Eumenides doctæ ingluuiem/doctæ omne animarum
 Aucupium: sed tu diuis factoribus ista
 Agmina sudisti: lemuresq; sibi alta fugasti
 Tartara letæo referens ex bove triumphum.
 Mensa brevis/rudis esca/fames ieiuna pudori
 Inuigilans Venerem duris frenare lupatis
 Sciuit/et enormes legi submittere sensus.
 Religionis amor mentem linguamq; manumq;
 Impulit ad cultum superum plæbemq; docendam.
 Sunt quoq; qui dicant veterum sanctissima patrum
 Acta voluminibus te cõmemorasse disertis
 Quæ valeant Crispi laudem sperare Salusti
 Sic tuus o pater omnipotens qui regna gubernas
 Omnia dispensans scite tua dona minister
 Sollicitis omnes curis exercuit annos.
 His studijs animosam urbem belloq; superbam
 Et populum numero/ingenijs opibusq; potentem
 Composuit: sicut vigilans industria docti
 Agricolæ syluestrem agrum terramq; rebellem

OCTOBER.

LIB. X.

In virides hortos atq; in sola pingua vertit.
 Vt bonus acceptam posuit pater ordine gentem
 Ad sacras Duorum ædes curam appulit omnem
 Et studuit templis celebri decus addere cultu.
 In primis stephano delubrum insigne domosq;
 Struxit: et in morem busti quo dicitur olim
 De Cruce sublatum Christi iacuisse Cadaver
 Admixit quod adhuc superest insigne sepulcrum.
 His ita compositis/populoq; in pace relicto
 Vt Consanguineos patriamq; ipsamq; sororem
 Videret et regem thracum remeavit ad oras.
 Reliquiasq; domum rediens et plurima Diuum
 Corpora quæ Augustus magno pro munere Cæsar
 Tradiderat secum longinqua per æquora/denique
 Per mare cui nomen fecit vetus Adria vexit:
 Vestaq; sub Stepbani templo reuerenter honestos
 In loculos tanq; populi munimen et urbis
 Intulit: et functus vita post tempore paruo
 Ipse pius pastor tota in singultibus vrbe
 Prostrata et lacrymis templo sepelitur eodem:
 Atq; ita cum diuis habitat tellure et olympo:

DE SANCTA REPARATA.

Aesariensis eram viuens: post fata Cadaver
 C Venit in arua meum Fesilis subiecta/cubatq;
 Qua Tuscus decurrit aquis torrentibus Arnus.
 Me Decius Cæsar nulli feritate secundus
 Mandauit libare Ioui. scelus ipsa nefandum
 Indignata magis volui genus omne dolorum
 Et quæcunq; pati potius tormenta: liquato
 Feruida nudatam misit me in balnea plumbo.
 In mea mox feruens fundi mandauit acetum

DE SACRIS DIEBUS.

Guttur: **G** accensis lateribus inflamavit utriusque
 Lampadibus: post hæc mergor flagrante camino.
 His defuncta malis alios tradducor ad ignes.
 Applicita lateri crucior face: viscera torret
 Crate super/miserosque artus depascitur ardor.
 Sic affata trabor populo admirante per urbem
 Ut timor excuteret vulgi de pectore Christum.
 Ferro iterum lanior: lapidum per acuta volutor
 Segmina/calce fricor mixto sale. trita sinapis
 Humori confusa acido languentia membra
 Acribus afflicta stimulis: neu poena super sit
 Quam non pertulerim/spinoso verberare plector:
 Et laniant suras faciem terga vbera sentes.
 Ultima poenarum quæ me crudelibus istis
 Soluit ab ærumnis/fuit a ceruice reuulsum.
 Ense caput: forma niueæ vestita Columbæ
 Mens abiit: raptimque volans intrauit olympum.
 Octobris bis quarta dies mihi sacra: per vrbes
 Tunc cessat labor etruscas: mea templa sacerdos.
 Ornat: **G** accensis lucent finalibus aræ.
 Vita fuit terrena breuis/quo liber ab orbe
 Infernate animus cito consequeretur olympum.
 Vix mea bis senos ætas exegerat annos
 Cum tormenta tuli tam formidanda: tulissem
 Et maiora: Deus tanto me accenderat igne:
 Sic animam fouit virtus diuina recentem/
 Ut mihi terribilis facies irata Tyranni
 Non fuerit: neque tam validis quassata procellis
 Mota sit admorsa Christi semel anchora caute.
 Sic miris humana modis attollere corda
 Scit Deus: illa queat tali dulcedine mentes/
 Ut tormenta nihil quis durissima pendant.

OCTOBER.

LIBER. X.

Hoc est quod potant inter conuiuia Diui
 Nectar/bic ambrosiæ suauis liquor ille/beatas
 Qui reddit gustando animas: hæc illa voluptas
 Sancta voluptates vetitas quæ funditus baurit.
 Tyrreni gaudete lateres: celebrate quotannis
 Hæc mea festa: Deus meritis pro talibus vrbes
 Castella/**G** vicos/omnes custodiet agros.
 Talibus Arnenses verbis Reparata Colonos
 Est affata sui residens in culmine templi.
 Sic precor ut fata est virgo deus omnia seruet:
 Sed te presertim quæ fers in signe pilarum
 Sacra domus/decimum partu connixa Leonem:
 Ipse tenens Petri clauces vitæque necisque
 Ius habet/**G** missa totum ditone per orbem:
 Et stygis **G** Cæli portas aperitque seratque:

DE SANCTO DIONYSIO.

Aecropides nono Pheebi Dionysius ortu
C Surgit Athenæi sapiens Auriga senatus:
 Hic de principibus regnoque noueplice Diuum
 Plurima conscripsit: diuinaque nomina fecit
 Cognita sub Paulo qui tunc habitabat Athenis.
 His Mariæ viuentis adhuc veneranda tueri
 Ora volens naue Assyrias annauit ad oras.
 Vidit/**G** ascenso Carmeli vertice nostros
 Se tulit ad patres: spellæque sancta reuisit
 Magnus ubi Helijus legitur vixisse priusquam
 Tenderet eos curru translatus ad bortos.
 Per freta deuenit Romam post funera Petri,
 Post obitum Pauli/qua tempestate tenebat
 Nauiculam Petri Clemens romanus/**G** ipso
 Persuadente viam secuit Dionysius ultra

DE SACRIS DIEBVS.

A ereds alpes: Rhodanum transiuit/ & omnes
A ttulit ad Celtas Christum tentoria figens
P arribios bifido qua sequana circuit amne
P lurima postremum passus tormenta feraſq;
V t memini cecinisse olim maioribus orsis
C um socijs peena Capitali affectus in vlnas
I pse suum caput assumpsit/truncusq; propinquum
A ttulit in collem: quo nunc sublimia regum
B uſta loco resident magni sub culmine templi:

DE SANCTO LVCA.

I gna Nepæ redeunt/alio quæ nomine fertur
S S corpi?/Ara venit/formæq; bicorporis aſtrū.
F ertilis Autūni pars vltima colligit vnas
S olibus affectas longis ac vna ferentes
D ulcia: & extremas deportat in borrea fruges.
M espila quæ medici dixerunt tricoccia mala
M itigat attritis duro sub verbera culmis.
A ntiochenus adest Lucas: & cornua fronte
B ubula fert: illum vates fecere Iuencum/
V t memini tractans diuina solennia Marci.
H istoriam Christi verbis complexus acbeis
V ertere apostolicos calamum properauit ad actus.
I pse Comes Paulo semper fuit: illius inter
B arbaricas gētes iter est sectatus: Athenas
V enit: & in Cyprum remeans vt sanctus agebat
S piritus/in Christum vicos animabat & vrbes.
I pse fuit Magnæ Matri custodia longo
T empore: & ex eius fertur didicisse relatu
P lurima de duplici natura & origine partus
V irginei sine patre sati sine semine nati.
(S preuit opes/spreuit vnares: ad funera venit)

C oniugis ignarus. Veterum pleriq; putarunt
C um Cleopha Lucam Christum vidisse latentem
S ub peregrinantis specie/cum nocte reuersus
E sset ab inferna/superaſq; redactus ad auras.
H ic medicus pictorq; fuit: monumenta supersunt
P lurima/ & Iconicæ Christi/Mariæq; figuræ.
E x leges iterum populos vicinaq; ponto
R egna legens senior Bitbynica venit in arua:
A tq; ibi post decimam cum lux octaua pruinis
S pargeret Octobrem/gelidoq; ascenderet ortu
I n placidam lapsus migravit ad æthera mortem:

DE SANCTO PTOLEMEO.

O st Lucæ Ptolemus adest de sanguine vt aiunt
P Antiqui stirps nata Lagi/ genus vnde superbū
D escendisse ferunt regum qui septra tulerunt
N iligenas inter per plurima sæcula gentes.
I ste latinorum magno sub principe quondam
I nclita cui virtus pietas cognomina fecit
I ndulſit bellis/ & Alexandria colebat
M œnia in Aegypto. Christi q; receperat vnam
A tq; fidem/solitis viuens sine crimine in armis/
I nfontemq; trabens cum religione iuuentam.
I nuidere homini Lemures/latrator Anubis
A pis/ & inachys virgo quæ venit ab oris /
E t reliqui quorum locuplex ægyptia semper
T erra fuit: Diuis igitur satagentibus orta est
S editio contra nostræ primordia gentis:
C umq; sacerdotum rabies feriret in omnes
C hristigenas vinculis/flagris/ & acinace/ & igne/
C ontinuo in medios venit Ptolemus: & alta
V oce scelus tantum increpuit, mora nulla ministri
n ij

DE SACRIS DIEBUS.

Sacrorum exciti Iuuenem traxere sub vmbra
 Carceris/insignem non ausi extinguere tali
 Morte virum/neq̄ vulgari delere tumultu.
 Dum sedet in tenebris sub opaci fornice claustru
 Sæpius admonitus Christo dare terga, Deosq̄
 Quos reges/quos antiqui coluere parentes
 Suscipere/et fumo culpam expurgare sabæo,
 Mansit vt aduersus Boream rhodopeia cautes
 Forti inconcussosq̄ animo mala Numina contra,
 At cum sæpe Deos insectaretur acerbe/
 Rideretq̄ minas/Christumq̄ extolleret ore
 Libero et audaci/turbam irritauit atrocem
 Insultuq̄ hominem facto rapuere. Tyrannus
 Qui præerat genti cupiens sedare tumultum
 Se in fora proripuit: plæbisq̄ e vortice tractum
 Fascibus afflixit: populoq̄ vrgente proteruis
 Ausibus/et missis in Coelum clamore/securi
 Tristis et inuitus fati occumbere iussit.
 Lucius in bellis qui te Ptolemee sequutus!
 Semper erat/te in morte sequi/tecum venire
 Ad superos voluit/miserasq̄ relinquere terras.
 Supplicij igitur cum se clamaret aperte
 Christigenam/paribus tecum migrant in astru.
 Tum quoq̄ scrutator Cæli preclarus eisdem
 A/procius veniens et sanguine proximus isti
 Floruit Isiacis alter Ptolemeus in oris:
 Et demum moriens nunq̄ peritura reliquit
 Ingenij monumenta sui: nam sidera/et ipsum
 Terrarum proprijs inclusit legibus orbem:

DE SANCTA VRSULA

OCTOBER.

LIB.X.

Nsula ab antiquis quæ dicta Britania/nunc est
 I Anglia/vel quoniam terris auulsa videtur
 Angulus extremi latitans in finibus orbis,
 Vel quoniam regina locis regnavit in illis
 Angela: quæ signis illuc victricibus egit
 Saxonas: et fecit pulsus noua regna Britannis.
 Tunc gens pulsa suis laribus cum nomine prisco
 Transiit ad gallos/seditq̄ in littore magni
 Oceani primis non longe a finibus. Hi sunt.
 Britones: ex quorum regali sanguine Virgo
 Vrsula processit Mauro generata parente.
 His etenim rex Maurus erat: sed et Anglia regem
 Paulo mox habuit Christi cultoribus hostem.
 Hic sobolem Mauri q̄ prestantissima forma
 Ac virtute foret/nato cupiebat: et acta
 Post diuturna tulit deus hæc in foedera reges.
 Vrsula Christigenis prognata parentibus ante
 Quam subeat thalamos/ungat sibi mille puellas:
 Atq̄ decem Comites prestanti corpore: et vna
 Quæq̄ decem Comitum veniat comitata pbalange
 Mille puellarum: cum talibus Vrsula castris
 Virgineam ducat tota trieteride vitam.
 Interea Iuuenis Christum doceatur/et vnda
 Diluat antiquas labes cultuq̄ Deorum.
 Vrsula virgineis igitur stipata cateruis
 Assiduus operam Ludis impendit et omnes
 Pronocat ad Phrygiæ socias certamina Troiæ:
 Strenuaq̄ assumptis imitatur Amazones armis.
 Mens erat has secum Comites ad limina Romæ
 Ducere: et hanc alto seruabat pectore curam.
 Ast vbi iam Christi cunctis infudit odorem
 Virgibus/summo venit Paranympbus olympo
 n iij

DE SA CRIS DIEBVS.

Qui docuit fecitq; via cognoscere casus/
 Et mortis genus atq; locum. tunc classe parata
 Conscendere maris fluctus/ Et in hostia Rbeni
 Nauibus immisis Agrippæ mœnia postq;
 Intrauere/ via reliquum pede carpere visum est/
 Rbenus enim rapidum voluens ex alpiibus annem
 Præcipitat cursus versum oceanitidas undas
 Et labor aduerso nimis est grauius ire fluento.
 Quot proceres claræq; nurus spectacula visum
 Hæc venere/ loqui longum: vix agmina campi
 Percere vix vrbes poterant. Saturnia tandem
 Iam pedibus tenere fessis in regna puellæ
 Per Venetos per flaminios venere per Umbros
 Dixissent veteres hæc vna in castra Dianam
 Omnibus e syluis nymphas egisse: suisq;
 Virginitus cinctam patrij iuga quæerere Cyntbi.
 Busta antiqua patrum celebri templa inclyta fama
 Inuisere: nihil pretermisere quod intra
 Mœnia religio Christi insigniuit Et extra
 Mille habuit paries omnis/ mille omnis imago
 Oscula/ mille solum: prosternebantur ad omnes
 Cum gemitu Et lacrymis Et cum singultibus aras.
 Tam pia nunq; alias vidit spectacula Roma.
 Cyriacus qui summus erat (sic fama) sacerdos
 Pontificis curam maiestatemq; relinquens
 Cœtibus bis tantis se se coniunxit: Et inter
 Virgineas acies ductor germanica tandem
 Per iuga q; primum Rbeno duce venit ad vrbis
 Mœnia Agripinæ sceno deprensus ab Hunno est.
 Tunc etenim patrijs egressi finibus Hunni
 Heu graue terrigenis atq; illetabile fatum/
 Denastatum ibant vicos/ rura/ oppida/ Et vrbes.

OCTOBER. LIBER. X.

Virgineas igitur turmas furialibus armis
 Aggressi laniant/ sicut ieiunia passus
 Longa greges vrsus/ Libyciq; armenta Leones
 Dilaniare solent: adeo genus illud acerbum est.
 Armigero tandem furiosus in agmine princeps
 Vrsilæ in innocuum quia nec deponere Cbristum
 Nec venerem sancto voluit preferre pudori/
 Eiaculans pectus contracto spicula cornu
 Formosam formoso animam de corpore soluit.
 Sunt quoq; qui dicant ipsum redeuntibus illo
 Occurrisse loco cæsuraq; furoribus bisdem
 Dum sponsam Et comites certat seruare/ maritum.
 Sic sponsæ coisse suæ: sic sanguine mixto
 Festa penes superos celebrasse iugalia Diuos.
 Cordula in hoc tanto fertur latuisse tumultu:
 Nec socias comitata fuit: sed luce sequenti
 E latebris veniens strictos se misit in enses:
 Et subito assumptis coelo se se intulit alis:

DE. S. SIMONE ET IYDA.

I monis Iudææq; dies est quinta Calendas
 S Ante Nouembrales: borum matertera Cbristi
 Mater erat. Iudæ vero duo nomina/ Iudas
 Et Tbadens erant. Hic est qui venit Edissam
 Abbagari regis morbos elephantiosimq;
 Curaturus/ vti Cbristus promiserat olim
 Cbristus enim regi se se in sua regna vocanti
 Scripserat auxilium/ postq; remeasset in astra
 Se fore missurum: Post hæc ægyptia Simon
 A rua petens: Iudas vero babylonica Cbristi
 Sancta per ignaras mittebant semina gentes.
 Mox ybi coniunctis in Persida gressibus ambo

Peruenere/lares qui per simulacra latebant
 Protinus ammissa temere silentia voce.
 Tunc Indos Persasq; grauis discordia in arma
 Miserat: instabatq; dies sceni aspera Martis.
 Dux super euentu belli diu consulit aras
 Et simulacra: lares trepidi responsa negarunt:
 Sanctorum imperio tandem ventura coacti
 Pandere si scirent/nimum crudele futurum
 Excidium cecinere hominum/pugnamq; cruentam.
 Tum gemini fratres nugas risere. Deorum:
 Atq; Duci ne prebe aures dixere nefandis
 Manibus. baud dubium/tibi cras orator ab Indis
 Pacificæ veniet portans ramalia palmæ.
 Altera lux aderat/venit legatus ad Indis
 Pacem orans pacemq; ferens in Persida totam.
 Impia successu hoc mens indignata magorum
 Sic se posse putans sanctis imponere/coram
 Rege ipso tulit in medium genus omne veneni:
 Dipsadas/et Iaculos celeres/bydrosq;/nepasq;
 Natrices/Colubros/et Cætera quæ per Eremum
 Solibus arentem virosa animalia serpunt.
 At gemini fratres pecus hoc in membra magorum
 Convertere: diu tortos sanieq; fluentes
 Pestifera miserati homines pepulere Colubros
 In deserta procul nullis habitata colonis.
 Ut premerent rixas incerto semine natum
 Infantem qua luce parens produxerat illum
 Ad populum fecere loqui/nec proditus auctor
 Eius adulteri: sed falso crimine functus/
 Reddere quem voluit mendax infamia fontem.
 Vrbis ea clatrato clausas in carcere Tigres
 Forte habuit/quæ tunc aditum prebente Megera

Exierant: et iam strages asperissima passim
 Aedita per turbas totam tremefecerat urbem.
 Hoc ubi nouerunt fratres crudelia monstra
 In naturam ouium mitem vertere precando
 Atq; immansuetum subito extinxere furorem.
 Post varios casus et post miracula tandem
 Purima digressos alias tradduxit ad oras
 Spiritus ille potens homines impellere quo vult.
 Obseruata illic qua totus ad orgia luce
 Conflueret populus templum subiere. palamq;
 Ex statu is iussere Deos prodire latentes:
 Et latebras aperire suas/ac frangere saxa.
 Ecce duo visi subito volitare per auras
 Aethiopes/suasq; borrisono simulacra fragore
 Sternere bumi penitusq; suas lacerare cauernas
 Protinus hoc tanto plæbs exanimata tumultu
 Pernici dat terga fugæ. Tum tota repente
 Turba sacerdotum sanctos inuasit/et armis
 Oppressere viros: simulacrorumq; ruinis
 Contruere/deos animis furialibus vlti.
 Nec mora ceperunt mugire tonitrua Coelo
 Nigrescente: micant subitis ardoribus auræ
 Fulminaq; in templi molem contorta superbam
 Dissolunt conquassatis laquearia tectis
 Ecce ruit sublimis apex/luxata sequuntur
 Marmora cum strepitu ingenti: sublatus in auram.
 Puluis it/et templum in partes est quattuor actum.
 Sic ubi traxerunt ad Christum Persida totam
 Migrare animæ fratrum super æthera sanctæ:

DE DEDICATIONE TEMPLI.

Ex solyme gentis salomon prudentia et auro
 R Inclyt? ut fecit tēpla illa excelsa/ manumq;
 Imposuit summam/celeberrima sacra voc.

DE SACRIS DIEBUS.

P rincipibus magna cum religione peregit.
N am centum viginti ouium cecidisse feruntur
M illia/viginti vero duo millia (visu
R es miranda) Boum: sacras olocauit per aras
T anta renidentes illis arserunt diebus.
T ot pecudum fusus potuit decurrere sanguis
D e cliuo pendente sion procul vsq; iacentem
I osaphat in vallem/riuumq; implere rubenti
C æde tenebrosa factum cui nomen ab ymbra/
N on ab odoratis vt plæbs putat inscia Cedris
A ddidit & varia decerptas arbore frondes:
G raminatq; & flores/& millecoloria ferta:
B alsama/& ex pingui stillantem cortice myrrham/
C innama/Tura/Arabes lambebant sidera fumi.
A ddidit argenti decus/& vasa aurea signis
A spera/& auctas Gangis de littore gemmas.
H oc ideo factum/quo rex ostenderet ipsis
O mnia deberi superis magnoq; Tonanti/
O mnia qui vitæ nobis alimenta ministrat
A ssidue:& moto vires dat rebus olympo/
Q uas generat tellus/& quæ nascuntur in vndis.
I pse etiam populo faciente silentia & aures
A d longas tendente preces multa ore profatus/
V t deus æternum templi custodia & vrbis
E sset/& ad gentis corda inclinaret amorem.
P ro pietate Deum tali de culmine mundi
A duentasse ferunt: regisq; ad limina lapsum
C ollaudasse pios animos/operumq; labores:
P romississe etiam templi populiq; habiturum
S e vigilem semper ventura in secula curam.
M ox hic ab antiquis nostros deuenit in annos:
N am noua cœliribus magnis delubra Deoq;

OCTOBER.

LIBER.X

P ontificum prece ture mola sacramus & igne/
A c crucibus circūpictis quæ dæmones arcent.
M armoreas etiam Diuum sacra ossa per aras
C ondimus:& tales ritus Encœnia dicunt.
A duertendum etiam calices & liba teneri
I nter sacra super mensas de marmore viuo
E sse opus:& triplici velanda altaria lino/
V el duplici saltem: Nam lintea plura leguntur
E xanimum Christi quibus inuoluere Cadauer.
T allibus obsequijs deus inuitatus in ipsa
T empla venit: superi veniunt:& vota precantum
I ntellecta ferunt patris oïpotentis ad aures.
C um solymæ quondam supremum incumberet vrbi
E xcidiunt/superi qui templa arasq; tenebant
A uditū sunt nocte loqui migremus ab istis
S edibus: ista graui mole deuota ruinæ.
H inc patet in templis Diuos habitare/quousq;
O fficio functi fuerint/alioq; vocati.
P ropterea in templis nihil exercere nihilq;
D icere fas quod Diuum oculos offendat & aures.
V ota preces & sacra decent altaria:& omni
T empore diuinis illic de rebus agendum est.
H ic mulier velare comas abscondere vultum
P ectoraq; & gestus debet cobibere petulcos.
N am nihil est quod sic mores vt fœmina frangat.
T empla quoq; a gratis appellabantur Assilla
Q uod qui confugerent illic iura ipsa vetabant
I nde trahi: mos hic nostro seruatur ab æuo.
N am templum est diuina domus: legeq; profanas
N on patitur/sed colla iugo fert libera ab omni.
N os etiam nos templa Dei sumus: intima corda
I pse habitat/stygio nisi sint incesta veneno/

DE SACRIS DIEBUS.

Qualia sunt per lustra hominum tenebrosa *vagantia*,
 Et nullum est aliud templum æque nobile/ nullum
 Gratius hospitium superis: reminiscere vatium
 Atq; sibyllarum quorum deus ora mouendo
 Pectora venturos docuit mortalia casus.
 Exornanda igitur mens religione/pudore/
 Iusticia/pietate/fide/ nam talia Diuos
 Delectare solent: Et nos in sidera ducunt.
 Templum aliud Deus ipse sibi mirabile quondam
 Fecit ab exortu rerum cui nomina Cælum.
 Luminaq; appendit semper lucentia/ solem
 Et sua perpetuo variantem cornua lunam.
 Magna etiam Venus est lampas/quæ porrigit umbram,
 Iupiter/ Et Maiores rubet hic/argenteus ille
 Post venerem lucent: summo saturnus in orbe
 Pallet. Atlantiades se in paruum colligit ignem.
 Hoc est vestibulum templi sublimis. eunti
 Altius offertur spatium sine fine sub alta
 Abside: Et æternis illic splendoribus ignes
 Tot numero lucent/ quot sunt per littora barene.
 Multiplices rerum formas ea lumina certis
 Distincta ordinibus reddunt. apparet imago
 Lanigeræ pecudis/ Tauri/iuuenumq; duorum.
 Cancer in obliqui sedet alto limite Circi
 Versus hyperboreos axes: Leo proxima Cancro
 Tecta tenet: sequitur Virgo: sub virgine Libra:
 Scorpius/ Et formæ senior coniunctus equinæ.
 Mox caper bumentem tollens sua cornua ad Austrum
 Ac iuuenis qui spargit aquas: piscesq; nitenti
 Tergore, Et obrizum squammis imitantibus aurum.
 Stant leua dextraq; alia/quas dicere longum est/
 Vndiq; difformes pecudumq; hominumq; figuræ:

NOVEMBER.

LIB. XI.

Rerum etiam plantarum anima sensuq; carentum
 Ut Quadriga/Ratis/ Crater/Lyra tbracia/ plaustrum/
 Aras/ Et ardenti radians mucrone sagitta:
 Atq; vtrinq; poli/rectoq; per inuia mundi
 Viscera discursu longus se porrigit Axis
 Qui volucris motam torquet vertigine molem.
 Si magis alta petas/semper maiora fereris
 In spatia: Et missos longe sine limite tractus.
 Hic æterna quies/hic est æterna voluptas.
 Huc veniunt humanæ animæ quæ templa frequentant
 Fæta manu in terris/quibus est pietasq; pudorq;/
 Vitaq; compagem Carnis pertesa caducam.
 Qui templo defertur honor reuocatur in annos:
 Et solitæ redeunt ad festa reciproca laudes:

FINIS.

IN SOLENNITA. OMNIUM SANCTO.

Fert prima dies solènia magna Nouëbris:
 Nam superos oēs vno celebrant bonore/
 A Et noua cõi persoluim? orgia ritu.
 Siquid in hoc igitur toto peccauim? anno
 Hic delemus. Idem veteres fecere latini

Ante dies Christi: sed erant ea festa secundi
 Mensis: Et bis nomen festis dementia fecit:
 Stultorumq; dies illos dixere Quirites.
 Extat adhuc Romæ moles amplissima: Et autbor
 Ut perhibent Agrippa fuit testudine grandi
 Athereo similis cælo: quæ dicitur olim
 Vltori sacrata Ioui: magnæq; Deorum
 Ut meminit Gratorum ætas antiqua Parenti.

DE SACRIS DIEBVS.

Hæc igitur Diuum Genitrix sua pignora molis
 Istius hæredes faciens cognomina traxit
 Omnibus a Diuis: dixitq; immania testæ
 Pantheon. hoc templum Phoca donante recepit
 Sacrorum Antistes Bonifacius: atq; fugatis
 Inde simul cum matre Deis solēniter omnes
 Transtulit ad superos: verboq; sacravit & vnda
 Ac Maij celebranda die solennia nono
 Instituit: Sed in has patres traxere Calendas:
 Nam modo collectæ fruges & in borrea missæ
 Omnia parturiant: iam transuere labores:
 Cessare operæ: tempus geniale propinquat.
 Broma venit/glacialis byems apparet in altis
 Montibus: & canis albens iuga summa capillis.
 In campos gelido iam descensurus ab axe
 Implet rypbeis Boreas aquilonibus vtres.
 Aptæ celebrandis & idonea tempora festis
 Hæc prisca videre patres: Sed tempora Maij
 Et si fronde virent multa/tamen aspera sunt
 Sæpius absumptis iam frugibus/atq; laborum
 Et solis crescente æstu spatiosq; dierum.
 Cum sacrata ædes Diuis fuit ista/repente
 Proripuit se se veterum tota illa Deorum
 Colluuiæ. Cybele petijt sua Dyndima: Coniunx
 Ianiculi fertur specibus laruisse sub altis.
 Iupiter ideos saltus/Venus alta Cytbera/
 Iuno samum/Soboles Maie Cyllenia lustra/
 Delius in Delphos abiit/Vulcanus in Etnam:
 Filia Latonæ syluis præfecta recessit
 Protinus in Delon/Neptunus in æquora fugit.
 Pallas in atreos montes: Rhodopeia Maiors
 In iuga: Dirceos Euan volitauit ad agros.

NOVEMBER.

LIB. XI.

Cœlitium vero populos ad festa voluptas
 Egit: & ornati roseis venere coronis
 Tum veterum Cunei patrum pœana canentes
 Et cum virginibus matres duxere choræas.
 Et quæ supplitijs ac fuso sanguine Christum
 Illustrem fecere animæ/quæ corpora longis
 Afflixere malis/nec in oia delicta sue
 Proicere dies/palmas gessere virentes
 Ante Deum: lætæq; choros babuere frequentes.
 Nos igitur patriæ memores cui viuimus, ad quam
 Tendimus: bos tantos læti celebremus honores:

IN DIE MORTVORVM.

Rima dies superos Cives colit: altera manes
 P Expiat/æternos non qui dānantur ad ignes
 Quos spes nlla fouet/quos nlla piacula soluit.
 Sed quibus est veniale nefas vel origine ab ipsa/
 Vel Capitale prius/factum veniale dolendo.
 Sunt quos errorum bene poenitet: atq; doloris
 Igne coquunt animi maculas/elephantiosimq;
 Atq; Cicatrices: isti post fata feruntur
 Ad superos. Sunt qui scelerum moriantur opacis
 Impliciti tenebris: hi sunt qui tartara & altum
 Precipites acberonta petunt. exiliter ægre
 Frigide & insipide nec toto pectore quosdam
 Poenitet: bos q; q; patris clementia in ymbra
 Non agat æternas/tamen vt terrena relinquunt
 Somnia & antiquos habitus & iniusta malorum
 Semina curarum/per regna catartica/mittit:
 Et quosdam permittit agi tenebrosa per antra
 A/stygijs laribus: quosdam transire per ignes
 Et per stagna facit/latrinalesq; lacunas.

DE SACRIS DIEBUS.

Illudicq; malis lætbei a manibus Orci/
 A cruus ac leuius meritorum examine facto:
 Sicut in Alfonso dictum reminiscimur olim.
 His presens deuota dies: suffragia dantur
 His hodie: bis crebris lucent altaria flammis:
 Et paribus studijs vrbes ac rura parentant:
 Februaq; exercent: sicut romana secundo
 Mense superstio Ioue tunc regnante solebat.
 Quintuplici vero manes ratione iuuantur.
 Prima salus oblata Deo sunt Azima liba
 Et calices: profunt annis ieiunia: profunt
 Quæ miseris donantur opes: Litanea/precesq;
 Est aliud si vera recens sententia patrum/
 Manibus auxilium. Nam quædam æraria dicunt:
 Conflari ex meritis Christi diuumq; colentum
 Aetbera, romanus quæ dispensare sacerdos
 Partiriq; potest/animisq; impendere sanctis
 Corpore/qui elysios possunt sperare penates.
 Auxilio tali factum indulgentia nomen:
 Indulgerè etenim blande inseruire vocamus.
 His Deus extenuat poenas q; tempora poenis
 Assignata modis breuiat. nec credimus ista
 Luce animis tormenta dari: sed gaudia pulso
 Mærore q; lacrymis campos resonare per illos:
 Sicut, vbi lautis ineunt conuiuia mensis
 Nuptiæ/q; antiquo celebrata Charistia more.
 Quæ in Criptis fuerant veniunt ad compita visum
 Si quem forte suæ gentis patriæue per amplum
 Conspiciant Erebum Superis a sedibus illuc
 Descendisse. manus iungunt/dant oscula/querunt
 Quæ fortuna quærat viuos. quid agatur in orbe
 Terrarum: lætiq; trahunt solatia fando,

NOVEMBER. LIBER. XI.

Ast vbi conuerso Titan delabitur axe
 In sua tectra pedem referunt patienter/q; æqua
 Mente ferunt quæcūq; suis sunt debita fatis.
 Tunc etiam multæ vinclis q; carcere functæ
 Dimittuntur. habent proprios ea regna toparchas
 Atq; magistratus: qui certa silentibus vmbis
 Iura ministrantes animas soluntq; ligantq;
 Et quasi Minoes quidam dominantur auerno:
 Sicut in Alfonso dictum reminiscimur olim:

DE SANCTO LEONARDO.

Nelyta gallorum pars est Aquitania monti
 I Proxima Pyrene. Ligerim videt atq; Garunam
 Per sua piscosis decurrere pascua lymphis:
 Hic fertur traxisse genus Leonardus ab alta
 Stirpe Clodouei francorum regis/q; omnes
 Contempnisse suæ titulos q; stemata gentis:
 Et coluisse nemus consortq; fuisse ferarum
 Asper q; incultus/cum posset episcopus esse/
 Ac nitidas habitare domos/q; viuere laute.
 Hic erat accensus studio pietatis: q; ibat
 Eset vt auxilio vindictis q; carcere clausis
 Assidue ad regem. q; si quandoq; seuerio
 Rex animo se difficilem prebebat/ab ipsis
 Cœlitibus poscebat opem: precibusq; solebat
 Soluere vincla/fores clausas aperire/catastas
 Frangere: q; ex altis miseris educere claustris.
 Contigit vt saltus rex q; regina per illos
 Venarentur/q; vt seuos Regina dolores
 Inciderit subiti partus: querimonia ad auras
 Iuit: q; auditæ per lustra silentia voces.
 Tanta pater subito pius ad lamenta cucurrit:

DE SACRIS DIEBUS.

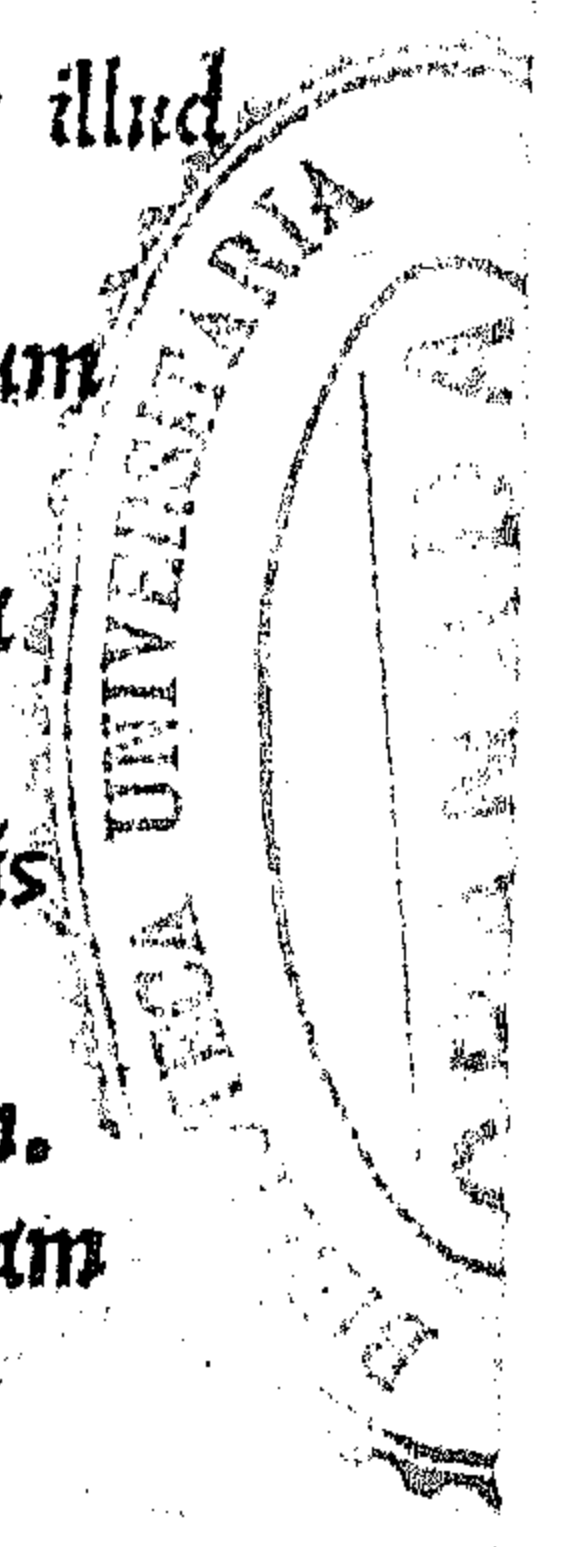
Et prece iam prope ducentem suspiria vitæ
 Ultima cum tenero seruauit pignore matrem.
 Rex igitur meritis illi pro talibus omne
 Id uoluit donare uenus: sed grandius æquo
 Ipse ratus donum/dixit sibi uelle relinqui
 Quantum nocte suo gradiens ambiret a fello.
 Ergo suo postq̄ plures collegit in unum
 Propositi socios sylvæ erexit in illis
 Cœnobium statuens Magnæ delubra parenti.
 Atq̄ ibi diuinos ritus exercuit vsq̄
 Ad Capilum/summāq̄ diem.cum sexta Nouembris
 Surgeret incœdens croceis aurora capillis
 Iuit in elysios felici funere campos.
 Prætereo quantis uiuens resplenduit vsq̄
 Ad Rhodani ripas ad Iberi fluminis undam
 Prodigijs grauibus morbis diu liberat ægros/
 Dum latices quos sicca loci natura negabat
 Elicit/atq̄ nouis ueritas dat fontibus undas.
 Prodigiū manus uita est sine sordibus acta:

DE SANCTO MARTINO.

Er postica Nepæ fugiens ad limina tendit
 Prima sagittiferi Titan retrogradus astri.
 Cras cū sole senex aderit/cōiunctus ab Arctio.
 Iam parat Arcturus sua sidera/Cygnus ab Austro:
 At simul bybernos solem comitantur ad ortus.
 Autumnum missura foras subit hostia furtin
 Tristis byens/bumeros niuibus conspersa/caputq̄
 Nubibus ut quodam pluuiali umbrata galero
 Alget:q̄ amphitapi circum uelaminis oras
 In glaciem uentis fluidum glomerantibus imbrem
 Stiria fit:dicas byali translucida frustra.

NOVEMBER: LIB. XI.

Dura manus longos neruis extantibus unguis
 Porrigit, q̄ cilijs borrent caua lumina toruis.
 Stat corio defensa rudi surasq̄ pedesq̄/
 Fronte truci mento incano/voce aspera q̄ ægra/
 Naribus in mundis/q̄ semper in ora fluente
 Pituita/pulmonem agitans præcordia uellit
 Tussis:it incuruo pendens in pectora tergo:
 Atq̄ uacillantem sustentat arundine gressum.
 Aemonias igitur sole ingrediente sagittas
 Surgit byens/onerosa inopi/dannosa senectæ.
 Temporis hæc inter duplicis confinia cum lux
 Altera post decimam redit/martinia festa
 Letabunda colit sollenni ecclesia ritu.
 Sabariensis erat Cuius Martinus.At intra.
 Italian Ticini alitus damnata parentum
 Numina contempsit: Christumq̄ sequutus ad undam
 Sponte salutarem teneris confugit ab annis:
 Cum puer esset ad huc tacitam cupiebat Eremum
 Uere:tunc etiam nudum miseratus egentem
 Cum sciret byens solito crudelior/ense
 Quo precintus erat cblamydem diuisit:q̄ illum
 Parte tegens aliam sua traxit ad ilia partem:
 Nec dum tinctus erat:sed adhuc Catbecuminus illud
 Tam magnæ pietatis opus puer inclytus orsus.
 Expulerant lucem tenebræ:per somnia Christum
 Audijt ad Diuos illa sub veste loquentem
 Ne tunica Martinus adhuc Catbecuminus ista
 Induit.binc constare potest q̄ dabetur olympo
 Calculus humanorum operum:q̄ debita nostris
 Præmia sunt operis/q̄ q̄ Deus omnia curat.
 Miles erat proauos imitās/studiumq̄ paternum.
 At cum pugna foret iam proxima sanguinolentam

DE SACRIS DIEBUS.

Destituens artem renuit stipendia: sed ne
 Segniter ac timide posset fecisse putari
 Auxilio Diuum defensus & auspice Christo
 Cum fremeret Mauors/et cum sciret Enyo:
 Hostiles stetit ante acies sine lancea & ense.
 Tunc in flore fuit diuina scientia: Christum
 Qui sapiebat oues Petri pascebat & agnos.
 Pitauense pedum gestabat Hilarius alta
 Insignis pietate senex. Martinus ab illo
 Iura ministrandi sacris temploq; recepit.
 Mox patrios longo repetens sudore penates
 Transtulit ad Christum matrem. pater arma sequuntis
 Infamesq; Deos sua in impietate remansit.
 Mox rediens vita functas in membra reduxit
 Tris animas: vixitq; diu secretus ab omni
 Plæbe sub occulta sanctis cum fratribus æde.
 Cum vero foret orbium illis pastore diebus
 Turonense solum/Martinus idoneus illi
 Officio visus populo plaudente Cathedram
 Sublimen suscepit inops auricq; animiq;
 Diues opum quibus arx emitur cœlestis olympi.
 Innumeris postq; toto resplenduit orbe
 Prodigijs/postq; multas est passus ab Ari
 Gente minas/longa moriens in pace reliquit
 Cœlo animam/spolium terris/famamq; perennem.
 Hæc est læta dies. ista populisq; patresq;
 Luce cados relinunt/& defecata per omnes
 Vina ferunt mensas: ac libera verba loquuntur:
 Talis apud veteres olim sacrata Lico
 Lux erat a priscis vocitata Pitheogia gratis:
 Quod signata dies aperiret dolia festus.
 Sol bodie si clarus obit/denunciat acrem

NOVEMBER

LIB. XI.

Atq; molestam hyemē. Si nubilus/aera mitem
 Prædicat hybernium: dant hæc prognostica natis
 Pastores ouium/cum seria fantur ad ignem:

DE PRESENTATIONE. B. VIR. MARIAE.

Laudite: lux venit vigesima prima Nouēbris.

Prima erat æthereū Virgo paritura Tonatē

Dulce refrigerium patri spes vnica Matri.

Cum templo deuota fuit. cum prole parentes
 Per ter quinq; gradus viuo de marmore factos
 Ascendere domum sacrato in colle sedentem.
 Nam templo muliebris erat domus addita solis
 Dedita virginibus: quibus adiungebat honestas
 Publica cura nurus viduas. vt sancta docerent.
 Iura puellares annos/castumq; pudorem
 Influere illarum animis: & Palladis artes
 Ingenio muliebri habiles. sunt Palladis artes
 Texere candentes byssos/& vellera serum:
 Rebus acu varium decus addere/singere Arachnem:
 Palliaq; a multis ducentia nomina filis
 Artifici plumare manu: deducere eburna
 Fila colu sacras vestes factura leuitis.
 Vna tamen nurus inter eas velut altera Sappho
 Docta peregrinas voces Sopbiamq; Academi
 Si quæ forsan erant studijs maioribus aptæ
 Vt quandoq; inter virides vsu euenit annos/
 Scita puellares animos ad magna vocabat.
 Ista videns Mariam socias præcellere in omni
 Munere/doctrinis vegetam docilemq; puellam
 Excoluit varijs. Mosea volumina primum
 Explicuit: mox deduxit per persica regna:
 Armenios docuit reges/Medosq;/Scythasq;

DE SACRIS DIEBUS.

Troianosq; duces: & quæ gessere Pelasgi
Quæ Libyci/quæ romani/genus omnibus vnum
Prælatum populis: & gens fortissima quondam.
Multaq; præterea ad mores spectantia multa
Dererum naturâ adytis translata ab acbeis
Traddidit/& menti tantum decus addidit altæ.
Tum quoq; cum superis habuit cõmertia Virgo:
Multaq; de Cælo didicit/de principe mundi
Quæ mox ipsa suas Comites ipsamq; docebat
Vnde tot audierat dudum præcepta magistræ.
His nymphæ studijs exercebantur ad annos
Pubertatis: vbi nubendi accesserat ætas,
Sicut ad Emporium merces/ad tecta parentum
Ducebantur: vbi fierent cõnubia more
Legitimo: genus vnde nouum/noua surgeret ætas,
Quæ suppleret auos: vt sic in prole manerent
Qui nequeunt ipsi semper superesse parentes.
Hanc deus & natura dedit mortalibus artem
Vt quam fata negant vitam retinere/suis dent.
Et viuente aliqua viuant in imagine saltem.
Hæc est illa dies igitur qua diua sub istas
Est ingressa domos. ipsam celebrate puellæ
Nubere quæ vultis. q; si neq; nubere vultis
Non minus est celebranda dies. Seruauit vtrâq;
Celibis & nuptæ vitam pulcherrima Virgo:

DE SANCTA COECILIA.

Oeciliam memini quondam cecinisse/sed ortus
C suppressisse diem/quam nunc opus addere fastis.
Hanc decimi mēsis decimo vetus ante Calēdas
Mos celebrat. Romæ matres delubra frequentant
Trans tyberina manu faculas & vota ferentes.

NOVEMBER.

LIB. XI.

Talibus æternos animis debemus honores
Qui non circenses ludos/nec olympia/sed quod
Est grauius. vicere sui certamina sensus/
Et larium fraudes occultaq; bella Deorum:
Ac reges/regumq; duces/& verbera & ignes.
Corpus erat tenerum: sed mens adamantina. membra
Mollia: sed constans & inexpugnabile pectus.
Almacbum Virgo ferrum flammâq; minantem
Irridebat/vti cautes marpesia ventos:
Vt maris irati feruorem immobile litus.
Cyclade sub coa tyrio sub murice & auro
Hircinis vestita sagis/quæ texere contra
Tela solent Cilices/iuuenilia membra domabat.
Nupta virum fratremq; viri conuertit, & ambos
Misit ad Urbanum/docuit seruare pudorem
Dedere se Cbristo/cultumq; negare Deorum.
Feruentes derisit aquas/ludebat in illo
Mortifero & bullas extra iacente lauacro:
Romanæq; loquens ad circũstantia gentis
Agmina/damnabat Martem/Pbebumq;/Iouemq;/
Et saturnigenas alios quos Roma putabat
Esse deos/potuit Cbristum suadere latinis
Fœmina/& a veteri larnariumq; auertere cultu.
Non timuit gladios: sed merso in guttura ferro
Et per pulmones vsq; ad nuda inguina misso
Innulgabat adhuc Cbristum populosq; ciebat.
Disce quod illius regeret precordia Numen.
Quantâq; in arcano latitaret pectore virtus.
Deniq; compositis rebus Cbristiâq; suisq;
Ad superos victa fugit virgūcula Roma:

DE SANCTO CLEMENTE.

DE SACRIS DIEBUS.

L tera Clementi lux tinnula verberat æra/
A S pgit biumū redolēte Thymo: suspēdit ad aras
 Virgīneas Lauros/ & purpureos Amarāntos.
N am cum cessat biumus flores proferre/coronas
T ransit in bybernas tepidis Amarantibus in vndis
L otus/ & hæc primum reparat medicina colorem.
H ic romanus erat satus ex primoribus vrbis
O re/Clientellis/ac sanguine clarus & auro.
H unc sibi mandavit Petrus succedere tanti
I nstituens regni hæredem. Reuerentiū autem
P rætulit ipse sibi geminos Cletumq; Linumq;
I nsignes pietate viros/ætate priores.
A dde q; hunc morem de successore creando
T aliter/expungi penitus/ne forsitan illinc
S umeret ambitio vires/debere putavit.
H ic quia Faustina magni de sanguine Neruæ
S isinūmq; virum illustrem cum Coniuge Christo
S ubdiderat Roma procul ablegatus ab vrbe
H ellepontiacæ petijt confinia terræ:
P eruenitq; Paron lapides vbi multa secabant
M illia Christigenum parios quibus alta theatra
T empla Deum regūq; domos ornare solebant.
V t didicit q; magna foret penuria genti
D ulcis aquæ miserans turbam prece mouit olympum.
N ec mora sublato vidit pede veleris agnum
A lbicomi stantem vicini in vertice saxi:
A ccessit/ferroq; locum percussit acuto.
E cce latex fluit vbertim de marmore fracto/
A tq; coit qua terra cauo submittitur agro.
E t quia magnus ad hæc miracula littore ab omni
G ræcorum concursus erat/ne templa Deorum
D esolata forent/Traiano a Cæsare missus

NOVEMBER. LIBER.XI.

A ufidianus ad hoc littus tentauit eorum
I mmutare animos/Christumq; abolere minando.
A st vbi se frustra niti cognouit/in ipsum
D esceire caput statuit.iuguloq; ligata
A nchora in ægæas Clemens demergitur vndas.
S ed cum Christigenæ starent ad littora tristes
E t simul ob tanti patris dispendia flentes
C orneli Pbebiq; preces fecere marinos
I re procul fluctus/ & iter prebere per alta
A equora murorum in speciem pendentibus vndis.
E rgo introgressi passum tria millia/ templi
I nstar opus videre nouum de marmore/ & album
S arcopbagum cum reliquis: stabatq; sepulcro
P roxima quæ fuerat funesti conscia casus
A nchora: in abstruso maris hæc habitacula fundo
C ondidit ipsa suo diuina potentia testi.
M ox vbi discessit populus/ via clauja repente:
E t vada constravit pelago salis vnda relapso.
D icitur hunc morem per sæcula longua quotannis
O bseruasse fretum: nam cum natale redibat
M artyris excluso ducebat semita ponto
T urmatim populos vsq; ad subaquatica templa
S ed sensim labente fide cum tempore/ Diui
A uthores istorum operum mortalia regna
D espexere malis offensi moribus/atq;
N egletri a nobis nos neglexere vicissim
S ic periere fidem decorantia plurima nostram:

DE SANCTA CATHARINA.

E gia progenies sicut memorauimus olim
R Carmine prolixo Catharina per Isidis arua
F loruit ingenio/forma/faciundia in annis

DE SACRIS DIEBUS.

Pubertatis ad huc: maiorque euasit in horas.
Non loquar ut nupsit (si vera insomna) Christo:
Vt digitos fuluo nitidos inuenerit auro.
Cum populo presente deos damnaret & aras
Et sacra quae Dores appellabant Ecattumben
Nuper eo uictus Caesar Maxentius/illam
Arsit. At obscenos cum nil curaret amores
In caecos obscurum missa est onerata catenis/
Passa famem/longisque minarum afflictata procellis.
Rbetoras orantes pro religione Deorum
Vicit/ & ex tanto referens certamine palmam
In se hominum sic conuertit mentesque oculosque
Vt solet aethereo vapor inflammatus ab igne
Qui late longeque comis flagrantibus umbras
Discutit: & tristi magnos ferit omine reges.
Prestantem clarumque ducem cum milite multo
Porphirium/Reginam ipsam/nuruumque cateruam
Nobilium magnam sacras perduxit ad undas.
Armatos gladijs orbes magnoque volantes
Cum stridore rotas ventorum turbine & igni
Fregit agens frustra in fluctus conuulsa marinos.
Supplicio demum capitali affecta cruorem
Non habuit: sed lac niueus pro sanguine fluxit.
Caelicolae corpus trans aequora rubra per altum
Aera portantes posuere in vertice sinæ.
Et liquor ex membris mox ut tumultata fuere
Incepit manare potens extinguere morbi
Omne genus: testis Memphis/Babylonia testis:
Totaque turiferis redolens Pancaia syluis
Tam late vulgata huius miracula Diuæ:

DE SANCTO ANDREAE APOSTOLO.

NOVEMBER. LIB. XI.

Ndræa germane Petri sanctissima Ionæ
A Progenies/qui Baptistæ documenta uiamque
Ante sequebaris quæ te cum fratre vacantem
Retibus acciret soboles diuina/ Nouembris
Vltima fert Aurora tibi pluuialia festa.
Tu Gallileus eras/tu circa littora cymba
Vestabare trabens varios ex gurgite pisces.
Sed sine remigio Christus sine retibus ullis
Te docuit piscari homines/animasque vocare
Ex scelerum stagnis stygiisque paludibus orci:
Mittereque ingentem Diuum in uicaria predam.
Tu Pelopis gentes & Achaica regna peragrans
Spargebas radios uitæ ad mortalia corda/
Sicut ad humanas acies Crinitus Apollo:
Sparta uetus meminit Lacedæmoniaque Mycenæ.
Argos/Amicbæique lares/Alpbæaque Pisa/
Atque alie Danaorum vrbes quas alta Corynthus
Claudat/ & angusto duplex mare diuidit Istbmo.
Cum paritura nurus magno clamore vocaret
Lucinam: Lucina dedit responsa: Vetamur
Odilecta Nurus uobis succurrere/nostram
Vir prohibet galileus opem: concurrite ad eius
Auxilium/sibi namque meum decus arrogat ipse.
Sic ait: Andreas interpellatus ad illam
Misit opem: sic diuinam compulsa fateri
Virtutem Lucina fuit: sic inuidus Orcus
Cogitur inuitus Diuorum accedere votis.
Ast ubi deuenit pelopnesia moenia Patras
Vnde patet procul ætolas prospectus ad vrbes/
Aegeas proconsul erat: qui grandibus actus
Prodigijs/metuebat enim ne sacra Deorum
Corruerent/voluit diuino obstare furori/

DE SACRIS DIEBUS.

Qui neq̄ vulgares poterat componere rixas.
 Aegras igitur cum nec terrore nec armis
 Possit ab inceptis hominem reuocare / leuauit
 In lignum sublime Crucis: quo maximus beros
 Supplicio delectatus clamabat ab alta
 Arbore ad astantes populos / Christumq̄ docebat
 In ligno voluisse pari q̄ semina mortis
 Traxerit a ligno princeps in stemate nostro.
 Talia vociferans biduo sic pectora plebis
 Mouit / vt Aegeae mortem intentaret atroci
 Voce fremens: quibus ille minis perterritus ibat
 Cum lictore volens motos sedare tumultus:
 Et seruare hominem / fractisq̄ absoluere vinculis.
 Id pius Andreas metuens clamabat / abite
 Ite procul: neu me tali fraudate corona.
 Criste faue / succurre animae terrena perosae
 Omnia & in superos tua me Clementia tollat.
 Talibus orantem Deus audiit: Ecce repente
 Aureus erumpens hominem circumstetit ardor:
 Et longis mens functa malis in sidera fugit:

F I N I S.

DE ADVENTU.

A tidici vates orituri tempora Christi
 Praedixere / velut cantu prenuunciat ales
 F Venturam cristata die: multosq̄ p annos
 Explectata fuit. Diuini gloria partus.
 Propterea postq̄ coelo descendit aperto
 Lux ea tam felix / patres voluere quotannis
 Tempore brūnali vota illa antiqua parentum

DECEMBER. LIB. XII.

Pendentesc̄q̄ animos / & spes ostendere longas.
 Tempus id (Aduentum dicunt) modo quattuor vsq̄
 Tendit in hebdomadas / modo tris / sed semper oportet
 His tribus hebdomadis partem superaddere quartae /
 Ad sex vsq̄ dies quod sexto implebitur anno:
 Septimus hebdomadem cum iam compleuerit annus
 Ad tres hebdomades lucemq̄ reuertitur vnā.
 Haec via perpetuum varians decurrit in orbem.
 Meta dies Natalis erit: mutabile vero
 Principium quandoq̄ opus est intrare Nouembrem
 Atq̄ dies auferre aliquot: quandoq̄ December
 Sufficit: haec autem fluctat inconstantia ab ipso
 Natali quem fert modo sol / modo Cynthia / & astra
 Caetera / quae septem nomen fecere diebus.
 Cum solenne Dei Titam Natale reportat
 Maximus Aduentus / cum luna / breuissimus exit
 Mars & Atlantides / & Iupiter / & Venus addunt
 Vnam quisq̄ diem: dat lux saturnia sextam:
 Cuius apud solymam manet obseruantia gentem.
 Tempus id notat aduentum quo funera Christus
 Ad sua & ingrata venit passurus ad urbem:
 Cum pueri frondes oleae palmasq̄ ferentes
 Altisonis alacres cecinerunt vocibus hymnos.
 Tempus idem ventura refert in fine dierum
 Saecula, cum posito requiescent sidera cursu.
 Lucem illam metuendam / illud lacrymabile tempus
 Plurima preuenient dira atq̄ horrentia signa
 Prostratura metu mortalia pectora magno.
 Nam mare / nam tellus perturbabuntur & aer.
 Totaq̄ stelliferi lugebit machina mundi.
 Tunc Boreas Austro / zepbyrus contrarius Euro
 Bella gerent / pōtumq̄ graui clamore frementem

DE SACRIS DIEBV̄S.

In magnos adigent fluctus attollere montes:
 Vorticibus quoq̄ spumosis sorbere carinas,
 Aut ad marmoreas scopulorum allidere cautes.
 Mortales etiam bellis flagrantibus Orcus
 In varias aget arūnas: requiemq̄ negabunt
 Terrigenis manes: Sæuæ ac sine Numine gentes
 Tempa profanabunt: Diuum reuerentia & omnis
 Religio fluet vt fractis solet vtribus aer.
 Nec minus imbriferæ nubes & saxea grando
 Fulmina & ardores & signa horrenda Cometa
 Hummos ferient animos/terrenaq̄ regna.
 Astra videbuntur coelo labentia sensim
 Perdere splendorem sicut scintilla volatu
 In cineres it tota breui. Sol maxima mundi
 Gloria flaccescet. gelidoq̄ inglorius ore
 Stabit: & obscuro tectus moerebit amictu.
 Lunæ autem iubar a Phœbi splendore receptum
 Occidet/ & prima sine maiestate latebras
 Queret inops lucis: totusq̄ erit ater olympus.
 Hæc vbi contigerint magnum amplexabitur orbem
 Flamma volans: terræ moles quæ innititur vndis
 Vndaq̄ quam gremio circūflua sustinet aura
 Conflagrabit: & hæc tam magna incendia surgent
 Trans iuga/montanosq̄ apices vbi fulmina fiunt.
 Hæc vbi facta/leues Deus in defuncta vocabit
 Membra animas resonante procul clangore tubarum.
 Nec mora/Cœlitium Christus stipante Caterua
 Adueniens magna cum maiestate sedebit
 Aereo in folio/stabitq̄ ante illius ora
 Omne hominum genus attonitum & parere paratum.
 Terrigenum vero vitas scrutabitur omnes
 Acrier: atq̄ nouis formabit legibus orbem.

DECEMBER. LIBER. XII.

De triplici aduentu satis hæc adiungere Fastis:

DE SANCTA BARBARA.

Barbara in excelsa/quia formosissima/turri

B Clausa tenebatur. sed cum contenta duabus

N on esset speculis/accito tertia fabro

Additur: id genitor cernens deprehendit in illa

Nescio quid discors a religione Deorum.

Addit q̄ in saxi Crucis apparebat imago

Vndiq̄: quam digitis virgo capiente figuram

Marmore signabat: cum perniciosus acuto

Inuasisset eam telo pater: illa volucris

Se pede proripiens montem diuisit/ & altis

Setulit in syluas: latuitq̄ silentibus ymbri.

At pater inuictus furis per summa cucurrit

Saxa per anfractus montis/tandemq̄ repertos

Pastores scitatur vbi fugitiua lateret.

Nec mora/mentitur se non vidisse puellam

Primus adulterium sperans. Vidisse secundus

Se confessus vti pater illam perderet/ iuit/

Ostenditq̄ locum latebræ: crudelior ipso

Patre/ambo longe indigni vitalibus auris.

Quod docet euentus. nam mox diuina sequuta est

Vltio/pastores conuersi in saxa gregesq̄

Criminis admissi durant in sæcula testes.

At pater apprehendens fusos in terga capillos

Ad Nicomodeam traxit velocius urbem:

Nam Bitbinus erat. statuitq̄ ante ora superbi

Iudicis accusans de religione puellam.

Barbarus indigno suspendit ab arbore nudam

Supplicio iudex (ben res obscena) pependit

In caput ad lignum pedibus sublime ligatis.

DE SACRIS DIEBUS.

Hic ferrum/bic flammis/bic verbera passa/subinde
 In caecis demissa domos onerata catenis/
 Extenuata fame: tandem concessa Parenti
 Ducitur in montes ad quos confugerat ante:
 Et post mille minas/et post opprobria mille
 Verberaque ad summum manibus iugulata paternis
 Cum foret orta dies Nonis vicina Decembris
 His defuncta malis superas evasit ad arces:

DE SANCTO NICOLAO.

Ost nonas cum prima dies ascendit ab ortu

Pitbura cremat Cilices/redolent altaria myrrba.
 Terra Croci quod Imolus alit: viret undique laurus.
 Pendula: littoreas figunt ad limina myrtos.
 Nicoles patareus adest/qui oracula Phœbi
 Sustulit/et licias fecit desistere sortes.
 Credimus hunc nondum voces formare potentem
 Quam primum spirare datum est/babuisse dierum
 Noticiam/scuisse Deum/diunaque iura.
 Ieiunabat enim (testis Pampylia/testes
 Phœnices/Lycii/Cilices/et Achaica tellus)
 Mercurij/Venerisque diem. Nam lactea matris
 Nutrimenta semel tantum potare solebat.
 Cum puero crevit pietas reuerentia/et omnis
 Ut paucis utar/divina humanaque virtus.
 Quidam Cuius erat Patarae male sanus/opumque
 Prodigus: hunc Iuvenis rebus iam funditus haustis
 Velle inopes stupro natas exponere sanctus
 Audierat: quod ne fieret/tali obstitit arte.
 Mane sub Aurorae radios ter in illius aedes
 Conflatum nitidos aurum proiecit in orbis.
 Hac ope paupertas hominis curata: pudorem

DECEMBER LIB. XII.

Virgineum/miseræque domus servavit honorem.
 Urbs Cilicum preclara Myron pastore carebat.
 Propterea de vicinis regionibus illuc
 Pontifices se contulerant: precibusque petebant
 Assiduis quid vellet agi sententia Divum:
 Dumque ita consultant vox hæc audita per umbras
 Intempesta suos dum nox convolveret ignes.
 Noctæ fores templi qui primus adiuverit esto.
 Nec mora: dum templi limen custodia servat/
 In foribus Nicolaus adest: collegia patrum
 Suscipere hominem tanquam si lapsus Olympo
 Esset/et a superis: atque imposuere coronam.
 Quot vero memorabilibus resplenduit actis
 Prodigiisque/potens non est mea pandere Clio.
 Pauca tamen narrare libet. Cum turbine Nautæ
 Deprensæ Cilices magno clamore vocarent
 Nicoles viventis opem/descendere quidam
 Cœlitum visus sancti sub imagine patris:
 Qui freta depulso fecit placidissima vento.
 Tris pueros quos impatiens proconsulis ira
 Iusserat occidi properans subtraxit ab ite
 Ensis/et absolvit iustos a crimine falso.
 Cum Tiliam Triviae sacram prostrasset/in aura
 Est audita gravi fugiens Dea flere ululatu
 Cum ieiuna fames illas scuiret in oras
 Venit ad appulsas vicina ad littora puppes.
 Et Cereris magnam pharias quæ annabat ad vrbes
 Mercatus partem nautis mihi credite dixit
 Crescet vestra Ceres: eadem mensura redibit
 Quæ fuit in sicula cererem quæ protulit ora:
 Sic senior: sic dicta fides sine fraude sequuta est.
 Cætera pretereo longum factura volumen.

DE SACIS DIEBUS.

Pertransire tamen nequeo q̄ funere ducto
 Ccepit ab illius membris decurrere riuus
 Imbris odorati qui longa in secula fluxu
 Perpetuo labens morbos auferre solebat:

DE CONCEPTIONE BEATE
 VIRGINIS MARIAE.

Rata salutiparæ lux est octaua Parenti

G Hæc enim fuit illa dies qua iuncta marito

Anna diu sterilis tandem concepit: & ista

Pullulat ab radice grauis discordia rixæ:
 Sunt etenim qui conceptus contagia in istos
 Lapsa velint/magnâq̄ putent traxisse Parentem
 Eomitit antiqui vicium/ cui fecit origo
 Nomina. sunt alij quibus hæc absurda videntur.
 Sicq̄ due veniunt ista in certamina secte
 Nonnunq̄ magno implentes subsellia risu.
 Aequanimis autem volumus si vera fateri/
 Vanus vterq̄ labor/pietas temeraria/ preceps
 Religio/leuitas velata scientiæ amictu:
 Nec natura potest illuc extendere visum:
 Nec deus hoc docuit: nec re dependet ab ista
 Nostri salus. Quæ nos igitur dementia torquet
 Vt studeamus in bis consumere litibus annos?
 Siue sit hoc vicium labes qua sordida fiunt
 Semina: seu sicut perbibent/absentia tantum
 Iusticiæ/quam peccando fregere parentes/
 Et sine qua qui nascuntur de semine patrum/
 Exilio subsunt/postq̄ deus omnia solo
 Emaculare potest & reddere splendida nutu.
 Quid seu munda fuit semper/seu sorduit olim?
 Hæc ea mortales non sunt quæ numina poscunt
 Obsequia a nobis: studio dominatur in isto

DECEMBER. LIB. XII

Ambitio: & tumidis pugnans iactantia verbis.
 At si sancta fides operas exposceret istas/
 Eset opus pugnare pium/sudare sub armis/
 Exilium morteq̄ pati: sed salua sepultis
 His nugis est ipsa fides discrimine ab omni.
 Adde q̄ in vallidis certant pueriliter armis:
 Hi pugiles/nec tela ferunt imbellia vulnus:
 Ac si foemineo fuerint contorta lecerto.
 Qui prolem maculare volunt ad tempora primi
 Respicunt hominis/cuius peccata nepotes
 Infecere omnis/lapsamq̄ in corpora mentem
 Sordibus inuoluunt: sed mox ne seruiat orco/
 Sanctificant. At qui nolunt in sorde volutam
 Extingunt in carne nefas/a debito babendi
 Iusticiam soluant/animam charitate perungunt/
 Ante nouos q̄ vita recens labatur in artus.
 Iusticiam charitas etenim (si credimus istis)
 Aequiparat. maiusq̄ animæ decus addere fertur.
 Sicq̄ suos iusta affectus in somnia fungunt.
 Omiseri/non ne hæc deliramenta videtis?
 Cur igitur tam ridiculis popularia corda
 Obscurare opus est gerris? & scindere pacem
 Inter mortales/qua nil descendit ab astris
 Vtilius nobis? belloq̄ inuoluuntis orbem?
 Non est laudis inops vngō: tot floribus bybla
 Non redolet cum sol auer si sidera Tauri
 Ingreditur/segetes non tot spicantur aristis
 Per libiam/quot sancta Parens preconia laudum
 Verarum si quæris habet: figmenta relinquæ:
 Et quod scire nequis/ne diuinare labora
 Incassum/dignoq̄ diem celebremus honore:
 Nulla fuit super hoc vnq̄ sententia iusto

DE SACRIS DIEBUS.

Proximus quæ quæ magni de matre Tonantis
 Consiluit/quotiens aliquo de crimine sermo
 Noster agit/quotiens tractat peccata/silendum.
 Ergo nec infectam dicas/nec labe carentem.
 Obmutescere. Deus sciri hæc arcana negavit:
 Cum redit ista dies/si nil prestantius isto
 Forsitan occurrit/missus narretur olympo
 Nuncius/ut sterili virtutem infunderet alio
 Defectum naturæ abolens in utroque parente/
 Ut fieret talis diuino foemina dono
 Qualem progenies Cælo ventura petebat:
 Qualem nec causæ quæ sunt sub sidere lunæ
 Quæque super lunam poterant plasmare secundæ.
 Nam deus hanc opus esse suum decreuit/et ipsam
 Maioribus nos studio/quæ cætera finxit.
 Verba hæc pondus habent/et in hoc sermone reposita est
 Empbasis/humane cui nil facundia lingue
 Par proferre queat. Lectam diuinitus esse
 Ut nostrum coeleste genus portaret in orbem/
 Grandius est quæ naturæ fugisse tyrannum.
 Sic etenim nostri labem dixere parentum/
 Quod præesse velit sensum ratione fugata.
 Et licet bis olim nugis iuueniliter aures
 Præbuerim:tamen ut melius cum tempore factum est
 Iudicium/lis hæc mihi perniciose videri
 Cæpit/et ex grauium cuneis abigenda virorum.
 Propterea modus iste magis quadrare videtur:
 Nam secreta Dei quæ vestigare nefandum est
 Clausa sinit:ratio Magnæ sic vndique Matris
 Est habita:et legi non sit violentia nec fraus:
 Hic inuat istius quibus obseruantia festi
 Venerit ex causis breuibus subnectere verbis.

DECEMBER

LIB. XII.

A/Dacis rediens Abbas Helisinus ad arua
 Anglica iam maris oceani spaciose secabat
 Aequora/cum Boreas vastos attollere fluctus
 Cæpit/et obscuro Cælum subtexere nimbo.
 Iam crebro polus igne micat:cum grandine raucus
 Erumpit fragor:et tonitru caua nubila frangit.
 Ecce ratis concussa salit:proramque supinam
 Porrigit in nubes:subitoque cadentibus vndis
 Prona ruit:rursumque leui volat ardua saltu:
 Auster adest:feriensque ratem contorquet/agitque
 In gyrum:pelagusque vomit per transtra forosque.
 Nec mora flagranti correptum fulmine velum
 Acribus ignescit flammis.Incendia rector
 Tanta videns clauo preceps de puppe relicto
 Labitur:et nautis gelidus timor alligat vlnas:
 Dum trepidant omnes/subito super æquora visa est
 Forma viri procera humeros vestita capitque
 Pontificali habitu.vocesque erupit in istas.
 Huc Helisine veni:tibi enim tibi nuncia porto:
 Prodit exiliens/quem sic affatur imago:
 Si cupis incolumes socios e turbine tanto
 Ducere:et in patrios tutus remeare penates
 Gregiam promitte diem celebrare quotannis
 Qua Christi concepta parens:octaua Decembris
 Lux ea/si menses eius numerabis ad ortum.
 Annuit bis:votumque pater suscepit:et aer
 Continuo incepit pulso clarescere vento.
 Motaque composito siluerunt æquora fluctu.
 Fluxit ab hac maris irati formidine festum:

DE SANCTA LVCA.

DE SACRIS DIEBUS.

E nit ad australem lampas titania metam:

V Et subit Egoceron: verso temone Quadrigam
Flectit ad Arcturū: pluuioq̄ recedit ab Austro.

Producitq̄ dies: dederat quæ tempora nocti
Subtrahit q̄ longe nimium iam poenitet ymbre.
Mane oritur cum sole Draco contortus in orbes/
Complectensq̄ virum: Piscis quoq̄: q̄ aurea quondā
Tbraicij Vatis Lira quæ placauit Auernum.
Ac maris vt perbibent olim/nunc incola Cæli
Cæruleus Delphin. tali stipante caterua
Pheebus ab infernis superos ascendit in orbes.
Diua siracusias inter sanctissima nymphas
Lucia quam magno quondam celebravimus orsu,
Nunc addenda breui nostris modulamine fastis.
Pascasio siculæ dum sub Proconsule gentes
Vitam agerent infelicem/ quia durus q̄ atrox
Prædabatur opes/ insidiabatur honori/
Cædibus instabat/ Christam confessa Virago
Matris eleusine calatbos derisit/ q̄ aras
Persephones reginæ Erebi/ si fabula vera est.
Hæc ratio q̄ vincla tulit/ q̄ clausa profundo
Carcere/ q̄ perpeffa graues virgūcula poenas.
At quia virginitas res est odiosa tyrannis
Iussa est ad cōmune trahi vicianda lupanar,
Sed noua res/ q̄ opus cunctis mirabile sæclis
Contigit: extemplo facta est immota/ soloq̄
Sic hæserē pedes/ ac si radicibus altæ
Defixis in grande nemus conuersa fuisset/
Vt memorant prisca Vates de virgine Daphne
De Dryope/ q̄ Myrrha/ de germanis Pbaetbontis.
Mille viris iuga multa bouum coniuncta labore
Sudauere diu inualido. stipata deinde

DECEMBER. LIB. XII.

Conflagrante rogo non. est exterrita flammis/
Non est læsa igni. demum per guttura ferro,
In sacras animæ latebras spirauit adactro.
Alba decembrales aurora reduxerat Idus
Cum patuit reduci superum domus alta puellæ.
Mercurij post ista dies solennia secum
Tempora quæ vulgus dicit/ ieiunia portat
Tres complexa dies. quæ constituere parentes
Vt transiret byems nostris innoxia rebus.
Neu raperet vites Boreæ penetrabile frigus:
Nostra nec auferret glacialis ouilia Bruma:

DE SANCTO LAZARO.

Vcharia genitrice/ Syro genitore creatus
E Lazarus antiqua vir nobilitate per omnem
Inclytus Assyriam Christi sectator/ q̄ bospes
Vt stephanum Sæui preceps violentia Sauli
Sustulit e medio/ pelagi se credidit vndis:
Et sine remigio geminas ad regna sorores
Gallica perduxit terris peregrinus q̄ alto.
Massiliæ tandem portus quos proxima terris
Insula defendit pulso procul æquoris æstu/
Subgreditur sospes parua cum plebe suorum.
Hæc vbi pauit oues Christi per pascua longo
Tempore concessit fati mortiq̄ secundæ/
Septima post decimam cum lux foret orta decembris.
Hic est qui quondam vita defunctus ad ymbas
Iuit auernales: q̄ subterranea regna.
At cum quarta dies a finire nata fuisset/
Vox ingens instar tonitru perterruit orbem
Tale sonans: Dominus rerum regnator olympi
Lazare te clamat: retro vestigia verte.

DE SACRIS DIEBUS.

Attoniti manes tenuere silentia: & aures
 Vocis ad euentum intentas oculosq; tenebant/
 Assimiles damis cum per dumeta latentes
 Aduentare vident Vrsu/foetæue Leenam
 Ecce animam claro cernunt splendore nitentem
 E/latebris limbi obscuris prodire: viamq;
 Admirante orco superas inuadere ad auras.
 Per caua terrarum mox spiramenta relabens
 Inuetus hospitium redijt: iam tabida membra
 Putruerant/spirabat odor teterrimus antro
 Marmareo: sed viua animæ presentia fecit
 Viscera/ & extemplo fugit situs ille per auras/
 Taliter ad vocem Christi reuocatus ab orco
 Vixit apostolicæ retinens consortia turbæ:

DE SANCTO THOMA APOSTOLO.

Nua festa Thomæ vigesima prima Decēbris
 A Fert Aurora. p̄es Didymū dixere/ q̄ ipso
 Nouerit ex tactu sanctæ vestigia plagæ.
 Nam duo complexa est perfecta scientia/ firma est/
 Et manifesta: fides firma est: manifesta vocari
 Cum sit cœca nequit: sed quæ de sensibus exit
 Partibus ex geminis constat: nam firma vocanda est/
 Cum dubio careat: clara est/ manifesta patensq;
 Nam sibi sola sat est: omnisq; superfluit auctor.
 Hac ratione Thomam didymum dixere parentes.
 Sed tamen aduertat q̄ & altera nominis eius
 Sit ratio forsan melior: Thoma nanq; vocatur
 Voce palestina/ geminum quod Roma / quod Hellas
 Appellat didymum/ didymum dixere Pelasgi
 Non q̄ ei fuerit geminata scientia: verum
 Quid nomen Thoma significet monstrare volētes

DECEMBER.

LIB. XII.

Prima quidem ratio plus ingeniosa: sed ista
 Verior est/ si vis ambas/ amplectitor ambas.
 Medigenas postq̄ gentes/ & partibica regna
 Hircano vicina solo peragravit: & illis
 Fecit nota locis magni mysteria Christi/
 Nuncius Indorum regis rubri æquora ponti
 Mensus in Assyriam venit: fabrumq; per vrbes
 Querebat/ qui tecta suo sublimia regi
 Schemate romano fabricaret & ambitbeatrum.
 At faber astrorum natus de coniuge fabri
 Astitit: & fabrum se se confessus habeto
 Hunc ait: ostenditq; Thomam tum forte per vrbis
 Cæsareæ fora reptantem: Quod plura? subintrant
 Aequora rhiphæo spirante ad Carbasæ vento.
 Nam ruber bumentes sinus est porrectus ad austros
 Quo gelidus cursu Boreas fert vela citato
 Aduenere locos vbi connubialia princeps
 Festa celebrabat discis redolentia plenis
 Viscera firmabant: & erant cōmuniavulgo:
 Accubere epulis. Casu Citbaristria virgo
 Hebraico modulans laudem sermone Tonanti
 Hic aderat: dulces vt sensit Apostolus bymnos
 Iuit in excessum mentis: subitoq; remansit
 Attonito similis conuerso in sidera vultu,
 Ecce ministrorum quidam dum forsitan illum
 Deridere dapes putat/ & contemnere festa/
 Sancta hominis stricto percussit tempora pugno.
 Tale nefas Deus est vltus: nam solus aquatum
 Dum petulans percussor abit/ ieuina Leonum
 Venit in ora: tenent etenim rura illa Leones
 Sicut nostra Lupus fera martia/ Dorcas & vrsus.
 Nec mora longa fuit: serui canis ore cruenta

DE SACRIS DIEBUS.

Attulit ad mensas posuitque sub ipsius ora
 Principis inuento diuisam a corpore dextram.
 Hoc animaduertens Princeps deprehendit in ipso
 Esse viro diuini aliquid. Christoque recepto
 Protinus ad sacrum venit cum coniuge fontem.
 Totaque paulatim fines diffusa per illos
 Barbara gens confessa fidem/Christumque sequuta est.
 His ita in Etbioptum sterili regione peractis
 Oceani sulcantur aquae/zebyroque secundo
 Persida transgressi patrijs potiuntur arenis
 Qua fuerant magno statuenda palatia sumptu.
 Rege salutato que primum Lucifer ortus
 A Questore Thomae conflata pecunia dudum
 Ergo operis tanti subito numerata: subinde
 Rex abiens totum bellis exercuit annum.
 Interea sine re viduas/sine dote puellas
 Mendicosque omnis cogens dispescuit aurum
 Omne Thomas: Regique domum construxit olympo.
 Rex ubi cognouit fraudem/si dicere fraudem
 Fas/opus est sanctum/subito coniecit in atri
 Carceris antra virum: sed mox reuocatus ab orco
 Visuperum regis frater regalia narrat
 Tecta manu constructa Thome/que vidit in astris
 Penituit facti regem/Christumque professus
 Aere virum soluit/qui mox conuersus ad ortum
 Solis: et ad terras quibus est peninsula nomen
 Aurea dum lemures abigit/dum languida sanat
 Corpora/dum verbis Venerem proscindit acerbis
 Ductu pudiciciae studio Regina maritum
 Odit/et amplexus latuit pertesa iugales
 Hoc aegra Rex mente ferens/ nudata coegit
 Ferre super candens hominem vestigia ferrum:

DECEMBER. LIBER. XII.

Sed gelidis grauis ardor aquis extinguitur orto
 Fonte/per berbosos saliens qui murmurat agros.
 Ductus et ad solis templum prodire coegit
 Aere larem: suaque in terram simulachra repente
 S ternere/et ingenti templum prostrare tumultu.
 Diuum ignominiam confractaque templa dolentes
 Arma sacerdotes animis flagrantibus arma
 Arma vocant: nudisque Thomam mucronibus urgent.
 Atque ita subuerso migravit in aetbera sole:

DE NATIVITATE DOMINI:

Ortunata dies vigesima quinta Decembris
 Tot titulis splendens tantis ornata tropheis.
 Tota sub Augusto gemini quem limina Iani
 Ter clausisse ferunt/tellus pacata silebat
 Senaque depositis Bellona quieuerat armis/
 Cum bona tam felix pepererunt sidera tempus
 Roma triumphatum scribi mandauerat orbem:
 Solenneque dari sibi regna per omnia censum.
 Et cum quisque solum peteret natale suamque
 Tenderet in patriam: senior cum coniuge Ioseph
 In Betlebemeos ducens asinumque bouemque
 Venit agros que ab oppidulo descenderat illo.
 Hospitibus vero cum plena frequentibus essent
 Vndique tecta/larem paruo sibi legit in antro
 Memoranda dies et aperto splendida Caelo:
 Nox erat: et Capro iunctus tellure sub alta
 Sol gradiens nostri radiabat sidera Caeli.
 Cancer in excelso stellati Cardine mundi.
 Stabat: in occasu qui fert in vertice Delta
 Dux signorum Aries. Librae duo brachia in ortu/
 Cum soboles diuina nouem iam mensibus actis

DE SACRIS DIEBUS.

Prodit: Christus terris apparuit infans.
 Mox iubar immensum sine lumine solis et ignis
 In tenebris ortum toto resplenduit antro.
 O lux quæ nostri decus es et gloria sæcli.
 Tum subito ex sese quam non acceperat ortam
 Progeniem cernens tanti miracula partus
 Mente volutabat Genitrix: aciesque silentem
 In puerum fixas admirabunda tenebat
 Et genua insistens palmis ad pectora iunctis
 Numen adorabat latitans sub imagine nostra:
 O veneranda dies cunctis prelata diebus.
 Ecce chori superum magnis poena sonantes
 Cantibus assistunt timidis pastoribus/o res
 Nunquam visa prius/Diui pastoria corda
 Sollicitant: puerique docent cimabula nati.
 Pastores igitur caulis abiectis relictis:
 Et videre Deum propter iumenta cubantem.
 O miranda dies nascenti conscia Christo.
 Hac quoque nocte magi clarum videre Cometam
 Impendere iugis/coeloque ardere sereno.
 Hic est ille puer de quo vulgata per orbem
 Carmina fatidicæ quondam cecinere Sibyllæ.
 Tantaque concordii vates presagia cantu.
 Iste suo aduentu renouat puer omnia/leges/
 Sacra/sacerdotes/secum noua sæcula portat.
 Nec contentus erit iudei limite regni.
 Sed faciet gentem regnis ex omnibus vnã
 Imponetque suo tractum de nomine nomen
 Gentibus et regnis usque ad confinia terræ
 Vltima/et obsessis circumfuso æquore terris:
 O preclara dies omni memorabilis æuo
 Ite lares procul inferni discedite templis

DECEMBER.

LIB. XII.

Gloria vestra ruit: veterem deponite fastum.
 Delphice claude fores templi fallacis Apollo
 Cortinam tripodasque ferens ceruice sub orcum
 Labere: et ad stygias tua ser responsa lacrimas.
 I/Venus in tenebras: et tu saturnia Iuno
 Cum Ioue: maiestas vobis cum nulla supersit
 Amplius in terris/Erebi descendite ad umbras
 Rex verus sua regna subit: procul ite Tyranni:
 Ponite personas/et quos rapuistis honores.
 Hic puer/bic infans est qui Titania fecit
 Sidera: qui solem docuit consurgere ab ortu
 Tendere ad occasum/quo tempora quattuor anni
 Ordine partiri/terrisque infundere posset
 Semina tot rerum: tanta est in corpore virtus
 Exiguo/teneris tam mira potentia membris.
 O dilecta dies albo numeranda lapillo
 Aetherei patris manet alta mente repostum
 Et latet in membris verbum mortalibus/o res
 Quæ caret exemplo: pietas diuina ferendæ
 Hanc opis est meditata via: descendit ab alta
 Maiestate volens humili succurrere mundo.
 O iucunda dies alacri dignissima plausu
 Iste puer siccis ibit super æquora plantis
 Ventorum pelagique potens: dominabitur orco.
 Ex stygias reuocabit aquis in corpora vitas
 Cum volet: ægrotis eius diuina voluntas
 Infundet quotiens erit implorata salutem.
 Et quandoque prius: nobis amor illius ingens
 Non expectatis precibus succurrere nouit
 O lux fausta novos inter celeberrima fastos/
 Qua Deus incepit fracto succurrere mundo.
 Aspiciate ut nobis bodie se credidit: alto

A etbere descendens nostras se misit in vlnas.
 P aueris hospitij sordes non borruit Auctor
 N oster: & humanis oculis apparuit ipse
 R erum opifex. q̄ si causam quæ mouerit illum
 Q uæritis/boc pietas opus admirabile fecit.
 O nox quæ superas lucem splendore diurnam.
 O nox delitias/nox quæ fers omnia tecum
 G audia/nox omni maior meliorq̄ triumpho.
 O nox angelico cantu quæ sola fuisti
 D igna frui:nox fausta die festiuor omni.
 Q ua Deus in terras nectar pluit/ambrosiamq̄/
 M annaq̄/Coricioq̄ Crocos/& bymettia mella.
 S alue sancte Puer sæcli venientis origo
 P rogenies magni semper mansura Tonantis:
 S is bonus ætati nostræ/miserere tuorum:
 E t tua sit semper miseris Clementia portus.
 H ic vulgata leues aperire licentia ludos
 C onsuēit:dubiæq̄ aurum committere sorti.
 A lueolum date:taxillos afferte/cubosq̄
 P ost epulas clamant.longas consumere noctes
 H is studijs puerile opus est/& auara voluptas.
 L udere vis? ne quid nimium/curare memento:

DE SANCTO STEPHANO PROTHO.

L tera lux primi celebrat solennia testis:
 A P rimores fidei septem legere ministros
 I nsignes probitate viros/ante omnia castos:
 Q ui regerent muliebri genus viduasq̄ nurusq̄:
 I storum e numero stephanus fuit.ipse docendi
 I pse gubernandi curam officiumq̄ gerebat
 S trenue:& bunc odijs insectabatur acerbis
 P læbs iudæa neci Iuuenē dare certa pudicum.

P rodigijs et enim magnis erat inclytus inter
 C hristigenas:mirisq̄ modis taxare solebat
 P erfidiam Iudeorum figmenta dolosq̄.
 D um fremit bæc rabies/laqueos dñi tendere certat
 E cce Lupus de gente rapax Isacidæ Saulus
 S e se infert vt in bunc primas exercent iras.
 I ngressur turbam/verbisq̄ potentibus ignem
 S eminat/accenditq̄ animos/& suscitatur arma.
 P ro patria/pro gente monet pro lege Deoq̄
 N on pugnare nefas/genus extirpare nefandum
 E sse opus exclamat falsi mala semina Christi
 I n teneris abolenda verbis:ne surgat in altum
 I mmortale seges animis paritura venenum.
 T alibus alloquijs preceps excita Iuuentus
 S axa rapit:volitant in morem grandinis orbis
 M armorei:multiq̄ fugant de moentibus vnum:
 N ec mora nec requies:pulchrum scire putabant.
 Q uoq̄ magis noceant/augent clamore furorem.
 I pse vbi se fractum sentit/madidumq̄ cruore
 V icinumq̄ neci/genua incuruauit/& astra
 S uspiciens vidit Christum Cælosq̄ patentes.
 A tq̄ ait.o Cælorum opifex ignosce meorum
 C arnicum furijs/Sauli miserere Iuuentæ:
 N am neq̄ se peccare vident:meq̄ accipe testem
 C hriste tuum:gentemq̄ tuam seruare memento.
 S ic ait:& sanctam tenues efflauit in auras
 S uspiciens animam:iacuitq̄ in sanguine corpus:

DE SANTO IOHANNE APO
STOLO ET EVAN
GELISTA.

Aeta dies Iani sexto celebranda Calendas
L Surgit. Iobannes Centeno proximus anno
 Auroram solito citius perducit ad ortum:
Confebrinus eum Cbristus (Sic fama) volentem
Nubere cum lymbam dulci mutauit buacco
Traxit ab incepto: venerisq; cobercuit æstum:
Commendauit ei matrem suspiria ducens
Vltima: & banc eius tulit vsq; ad funera curam.
Hoc studio liber Licias peruenit ad oras
Multa vbi perpeffus seui rectoris ob iram:
Missus enim Romam portæ fuit ante latine
Limna/supplicio quo non crudelius vllum/
Nequiter affectus. feruens intrauit oliuum
Nudus: & in tristi sensit nil triste lauacro.
Vntus in Atletæ morem sublimibus ausis
Exit ad luctam inuitans hominesq; Deosq;
Securus vitæ atq; necis. rursumq; reuersus
In Liciam Patbmi exilio multatur / inopsq;
Cogitur in vndis vitam tradducere saxis.
Dicitur hic venisse magum certare volentem
Cum sene/ & auxilio larium tentasse marinos
Ire super fluctus: & abissum intrasse profundam
Qua delphines eunt/babitant vbi grandia Cete.
At Deus ex templo lemures borrescere fecit/
In medioq; suas vires ammittere ponto:
Tum magus infelix stygijs desertus ab vmbri
Est oppressus aquis/animamq; reliquit in alga.
Cæsaris extincti post tristia funera tandem
Regrediens Epbesium viduam reuocauit ab orco.
A Cratone viro fractos sapiente lapillos

Vt varias hominum curas & inania vota
Argueret/signo Crucis integravit/ & ipsum
Edocuit Cratona fidem: gemmisq; redactis
In cumulos numum ingentes donauit egenos.
Forte duos inuenes Cbristi documenta professos
Pcenituisse videns sua q; patrimonia turbis
Pauperibus subita nimium pietate dedissent
Cotinus fructicum fasces in publica missos
Compita in argentum vertit: Iuuenesq; vocatos
Anteculos plæbis sermone redarguit isto.
Postq; diuitias bene distribuisse doletis
Et facta est vobis pietas odiosa/querelas
Ponite: restitit Cbristus quæ acceperat/ista
Ferte domum: Cbristus vestro non indiget auro.
Ipe est qui syluis frondes/qui gramina campis
Qui frumenta solo/qui poma nuceq; quotannis.
Arboribus tribuit: qui cuncta animantia pascit.
Hæc virgulta istos fasces quos cernitis/ipse
Nonego in argentum vertit. nec cessat in boras
Gignere opes varias: terram transformat in aurum/
Rorem in margaritas/gignit per littora gemmas
Chrysolytbos & carbones nitidosq; pyropos:
Pars hæc vestra: nihil Cœli sperate deinceps.
Ista senex. Iuuenum subito mutata quierunt
Pectora/ & in lacrymas versi mala lucra & auaras
Execrantur opes: auricq; ardore leuantur:
Vimnaq; informam subito rediere priorem.
Cum foret in populo paucis post nata diebus
Seditio triuice ad templum quo dona ferebant
Vndiq; mortales terris ex omnibus/vna

Cum plebe et patribus veniens a culmine summo
 Illud opus quod tota Asia immortale putabat
 Et quod erat numeratum inter miracula septem/
 Cum tonitru in terram fecit procumbere magno.
 Et quo flagrantem premeret Proconsulis iram
 Mortiferis basit Cyathis aconita duobus.
 Atque duas tali potu de corpore pulsas
 In sua membra animas tulit ex Acheroonte profundo.
 Prospiciens tandem sibi summum incumbere tempus
 Viuis humum subiit: corpusque in manna redactum
 Sunt qui translatum credant orientis ad hortos:
 In superos quidam: caeloque ardente potiri:
 Huic Vates Aquilae formam tribuere quae alto
 Describat sermone Deum: quae lumine viuo
 Ac vegeto sensu vidit mysteria Christi:

DE INNOCENTIBUS.

Ltera merorem lacrymas miserandaque secum
 A fert lamenta dies: Nam rex audita Magorum
 Herodes post verba anno crudele sequenti
 Est aggressus opus: cui par non viderat unquam
 Sol qui cuncta videt tellure: nec omnibus vndis:
 Nam betlebemeos perfundi sanguine campos
 Iussit: et infantes quot erant in sinibus illis
 Ense trucidari cupiens extinguere Christum/
 Quem dixere Magi dominum regemque futurum:
 Sed celer aereo labens per nubila cursu
 Nuntius haec scelera et casus predixerat istos
 Ante seni: puerumque illis curarat ab oris

Hermopolim/ quae tunc erat urbs aegyptia/ ferri
 O infame nefas quod detestanda libido
 Regnandi/ quod mens fastu viciata superbo
 Protulit: infantes nudos a pectore matrum
 Diuisos stricto miles mucrone secabat:
 Nec sceleris tanti causam furor ille sciebat.
 Nam puduit regem causas aperire nefandae
 Caedis: in excelsas nubes in sidera clamor
 Exit: et spumans fluxit cruor usque sub orbem
 Vicinae planxere urbes/ audita per agros
 Noctes atque dies flentium suspiria matrum.
 Haec quoque (sic fama est) in tempestate peremptus
 Regius est infans/ qui lactabatur in illis
 Forte locis/ tantum dabat ira furentibus ignem.
 Propterea laetos luce hac ecclesia cantus
 Praeterit: et tristi luget tot funera voce.
 Cum tamen in solis sacra solemnia lucem
 Haec veniunt/ quia laeta eius natura diei est/
 Cantica suppressimus tristem testantia casum:
 Et per templa Chori repetunt Aleluia canentes:

DE SANCTO THOMA.

Ltera lux tua Diue Thoma clarissima gentis.
 A fama Chalidonice/ seuque infamia regis.
 Regia tu solitus tractare negotia magno
 Cum splendore venis ad pontificalia tandem
 Culmina/ et excludens mores habitusque profanos
 Vertice sacro bifidum diadema tulisti:
 Sed regale odium cum religiosa tueris

DE SACRIS DIEBUS.

Iura ferens mare transisti/senonesq; petisti
 Missus in exilium pro libertate tuorum
 Sed tibi romano qui tunc ea regna colebat
 A uinione sedens Rbodani spumantis ad undam
 Pontifice auxilium contra bella ista ferente
 In patrios repedasti agros post tempore paruo
 Hinc magis exarsit luor regalis/ & ira:
 Nec tua te probitas illa inculpata micansq;
 Vndiq; ceu Titan summo cum incanduit axe/
 Te potuit seruare, ferox immane cruentum
 Virus in indomiti flagrabat corde Tyranni.
 Nanq; satellitibus sacra intra limina missis
 Excussit tibi sacrum illud sanctumq; cerebrum
 Quod fuit æthereo flatus labentis ab orbe
 Hospitum totiens/animæq; insigne sacellum.
 Ad tua Coelestes Diui venisse feruntur
 Funera: & exequias cantu celebrasse suau:

DE SANCTO SYLVESTRO.

Ontifici summo lux vltima mensis & anni
 P Dedita Syluestro, preclara negotia/vitæ
 Integritas non ambitio quæ tempore nostro
 Imperat/ad tantos illum perduxit honores.
 Cuius erat Romanus opes/penus/borra/mensas/
 Ac loculos in egenorum miserabile vulgus
 Fundebat pietas imis immersa medulis.
 Multa sub atroci vitæ discrimina passus
 Tarquino prefecto vrbs secessit: & altum
 Se in socrate tulit/sub quo delabitur annis

DECEMBER.

Albula/ & in tacito fugit mala tempora saltu.
 At postq; soboles Helenæ sanctissima Cæsar
 Constantinus apud diuos hominesq; fauorem
 Nactus in excelso vidit Crucis aere formam/
 Et petri & Pauli veros assistere vultus/
 In terrena Deus fecit descendere pacem
 Regna cruentatos prohibens regnare tyrannos.
 Tum redijt tandem Romam socrate relicto.
 Atq; sub Augusto magnos sortitus honores
 Credidit e stygijs vmbrijs se in sidera tolli.
 Tunc synodus Nicæna fuit celebrata sub ipso
 Cæsare/ & impietas Arri damnata volentis
 Partiri naturam vnam Natiq; Patriq;
 Cæsar hic in nostram gestans pia pectora gentem
 Maxima templa Deo Diuisq; eduxit in auras
 Immensas donauit opes/vasa aurea/ fundos/
 Vnde sacerdotes magnis prouentibus aucti.
 Romam ipsam (quid multa moror) donauit/ad agros
 Thracios abiens aliam sibi condere Romam
 Instituit/qua se angustis duo faucibus ampla
 Aequora coniungunt contra Cbalcedonis arua.
 Magna quidem memorant alij miracula ab ipso
 Aedita Syluestro, sed nullus idoneus auctor
 Nec testis productus adhuc: ideoq; relinquam
 Talia quæ possunt quædam figmenta videri
 Nostra etenim nugas deliramentaq; damnat
 Relligio: nec dat linguis mendacibus aures.
 Tunc quoq; rhyphæo qui sunt sub cardine Iberes
 Ad Christi venire fidem, captiua putatur
 Conuertisse, feras gentes & barbara regna

DE SACRIS DIEBUS

Fœmina/quæ fines bello peruenit ad illos.
P er varios igitur casus per plurima vitæ
Tœdia Syluester placidam sine sanguine tandem
M ortem obiit/Diuinæ domos peruenit ad altas:

F I N I S.

DE SANCTO HONORATO.

AD REVERENDVM.D.AVGVS-
STINVM GRIMALDVM
EPISCOPVM GRAS-
SENSEM.

Ars Astæ versus Boreâ Nicomedia patrē
Misit Honoratū/semper regale canendum
P Heroæ clāgore tubæ: Sed lenta senectus
Obstat: Et tenues cogit descēdere versus.
Andronicus puero nomen fuit, vt pueriles

P ræteriens annos Christi persensit odorem:
C ontinuo figmenta Iouis veterumq; Deorum
P ostbabit: fugitq; suos cum fratre parentes:
E t duce Caprasio veri Cultore Tonantis,
Q ui nemoris vasti latebras habitabat, Et ymbra/
A d fontem vitalis aquæ peruenit: Et aura
V ectus hyperborea Nicomedica regna reliquit:
N aue per ægeum pelagus peruenit ad Istbmon:
N aue per Ionium siculas adnauit ad vrbes.

DE SANCTO HONORATO.

P ost transmissa maris Tusci vada, naue relicta
V enit ad excelsum montem, qui nomen ab albo
A ccipit Argento/summoq; in vertice montis
P rospiciens noctu lucem, se a luce vocari
C redidit: accedens igitur Venerabilis antrum
M acrobij senis inuenit/quem corpore functum
P ost biduum magno lacrymans sepeliuit honore.
T ransit Apoenini apicem/salebrosaq; saxa
V ersus ad Insibres/ad amoena sub alpibus arua,
A d iuga quæ cum tot Pœnorum millibus olim
H annibal ascendit: teneris inuenit ab annis
H oc iter ad superos: vt sic mutaret olympo
M agnanimus Iuuenis satis ampla opulentæq; regna/
V t reperiret opes ad quas extendere dextram
N ec mors/nec fortuna potest, nec mobile Cœlum:
E t fratri cui nomen erat Venantius, acres
A ddebat stimulos/verbisq; animabat ad astra.
C ingitur æquoribus nostris brevis insula, contra
M assiliam versus montani flumina Vari
N on procul a terris/Galli dixerunt Lirinam,
I nsula desolata prius, serpentibus atris
H ospitium/deuota bydris/vastata Colubris,
E t simili pecudum generi: terra inuisa nostris
G resibus/et formidandis oppressa venenis.
H uc ope diuina fretus Nicomedis alumnus
C um socijs venit quem tanq; incendia diræ
E xpauere feræ: Quædam subiere latebras,
I nteritu quædam subito iacnere per agros
E xanimes/Quarum nidor teterrimus auras
I nsiciens/pestem vicina per arua ferebat

DE SANCTO HONORATO.

Propterea miserante Deo mare creuit/ & aestu
 Vndifono loca percurrens incesta venenum
 Abstulit/ & Zephyrus valles lustrauit & agros.
 At quia non aderant dulcis solatia lymphæ
 Continuo multa riguum prece marmore ab ipso
 Cotibus/e duris fecit decurrere fontem.
 Mox probitas/mox religio producere fruges
 Incepere suas/tantoq; ardore refulsit
 In tantum iubar excreuit validissima virtus/
 Vt multos populis ex circumstantibus ad se
 Traxerit: Expediam paucis: post tempore paruo
 Insula in Elysium potuit conuersa putari:
 Vt chalybem Magnes/sic inculpabilis aurum
 Vita trahit/portantur opes/delubra/domosq;
 Aedificant:redolent borti/viridaria frondent:
 Citrus olet,florent Myrti,fruticant Cyparissi.
 At cum maiores Iuuenis venisset ad annos,
 Et caua iam gelidis alberent tempora canis
 Quâvis enixe renuens multumq; reluctans
 Est Arelatensis magno molimine pastor
 Factus: & accepit tandem mitrâq; pedumq;
 Quo viuens/quo post obitum splendore reluxit
 Mirandorum operum farinon si mihi Centum
 Ora forent auxim: Sancti miracula Patris
 Obstupuit Ligur & Gallus:trans æquora fama
 Iuit ad Atlantem/subijt Garamantas/& Indos.
 Pulsus ab hereticis qui seditionibus urbem
 Vexabant miseram sese in loca tuta recepit,
 Vt mos est Nautis/cum tempestatibus atris
 Aequora vexantur,seuicitq; Aquilonibus aer.

DE SANCTO HONORATO.

Sed breue post tempus rediens, de cordibus iras
 Haurit: & eloquio accenjam compescuit urbem.
 Tandem vbi completo fatalia tempora cursu
 Aduenere/graui Deus in langore Iacentem
 Cômiserans animam missis ad sidera Diuis
 Transtulit:optatoq; frui concessit olympo.
 Post decimam Iani lucem,tum sextus in altum
 Sol abiens cœli summum conscenderat axem:

F I N I S.

Loria vestra meo quia vulgatissima Cantu
 G Non eget o superi: vestrae plena omnia laudis
 Hæc cecini solis mortalibus/vt sua sursum
 Ad vos corda leuent/& vos clementer eorum
 Præsiduum sitis contra pblegetbontida gentem:
 Et curetis apud magnum pro pace Tonantem
 Assiduas proferre preces:Nam regna fatiscunt
 Omnia/bellorum longo vexata tumultu.
 Impetretis item cum corpora nostra reposcent
 Fata/domos nobis in summi vertice mundi:

Hec beati Honorati vita Fuit vltimum Mātuanî opus
 & quia.Sero ad impressores missum Fuit nō potuit in-
 seri loco proprio,qui est inter Gregorium Nazanzenum
 & Antonium.

Frater Anto. Paulini Carmelite Theologi Tetrasticon.

E tbnica Conticeat vatium iam tota poesis

Sacraq; Squalenter prebeat barpocrati,

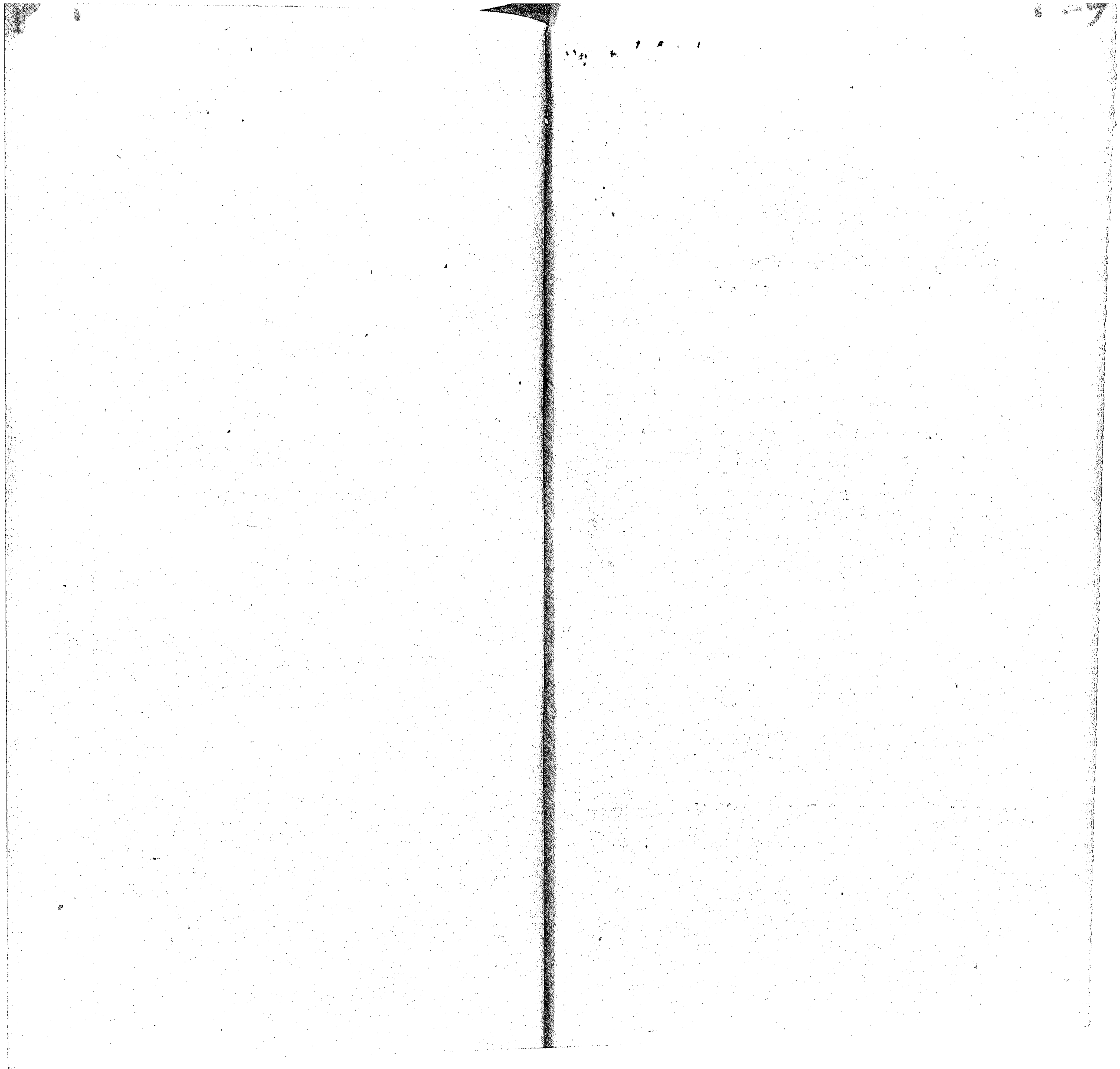
Nam nouus astrifero descendit ab etbere vates

Multiplici verum. qui tonat ore Sopbos.

Impressum. In Florētissima Lugdunensi Ciuitate.
Solertia. Stephani de Basignana. Gorgonij. Cars
melite. Doctoris. Theologi. In officina.
Bernardi Lescuyer. Regnante. victo
rissimo Francisco Francorum
Rege. Cbristianū orbem.
Moderāte Leone. decis
mo. Animarum tus
tissimo Mes
dico.
1516.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO. VSQVE
AD QVATTVOR ANNOS.

FR. BAPTISTAE MANTVANI
CARMELITAE THEOLOGI
BLASIVS CAPPADOX.

AD REVERENDISSIMUM LAVRENTIUM PVTIVM. CAR. SANCTORVM
QVATTVOR.

Ræcipua in diuos qui religione feruntur
Non satis esse putant illis impedere mentē.
P Atq; animū / sed signa dicāt / altaria / ludos /
P yramides / sacras vestes / sublimia templa.
A st ego quē fecit Christo deuota volūtas

Non fortuna inopem / cum sim indigus ceris & auri
Et sine fortunis / quid agam? neq; promere carmen
Fas mihi Coelitibus dignum: non est mea tanti
Barbitos / vt moueat syluas & marmora: non sum
Ambion Dirceus ego / non Tbratius Orpheus /
Quos traxisse feras memorant / & flumina cantu.
Quid faciam? prestare potens si grandia non sum /
Nulla feram? non sic mater sanctissima rerum
Me natura docet: quæ fusa per omnia mundi
Membra suas iusta vires operatur vbiq;
Semper iners metuens atq; infœcunda videri.
Surge igitur mea parua Cbelis / si tollere in altum
Non poteris vocem tenui modulabere cantu.
Iste labor q̄q̄ vulgo videatur inanis /
Non parui tamen ante Deum cui cognita corda
Qui videt affectus / & voce carentia vota
Est meriti: laudes curat Deus: ista litantur
A / superis holocausta: nec est præstantior vlla
Hostia in elysijs pietas vbi maxima campis.

aa

STEPHANVS. B. GORGONIVS CARMELI
TA BENEFICO PATRONO POSVIT.

BLASIVS.

Nulla Deo domus est illic sacrata/nec ara:
 Cælum ipsum templum est ingens/sunt læpades astræ:
 Victimæ/Coelituum cantus Osibana sonantes.
 Sicut enim pœæn Phæbo/ditbyranibus Iaccho
 Carmen erat quondam/sic vsq; ab origine rerum
 Est Aleliya Deo:necnon Osibana per altos
 Elysi campos/et per mortalia regna.
 Ergo mihi monumento aliquo celebrare volenti
 Cappadocum te sancte pater/recitanda videtur
 In primis tua contemptrix Regumq; Deumq;
 Quos vetus a latuis ætas delusa colebat/
 Religio/sceniq; fides animosior armis.
 Nostra igitur Zephyris venias ad vela secundis:
 Et rege per fluctus Cymbam noua dona ferentem.
 Cappadocum populis vrbs est antiqua:Latini
 Dicimus Augustam/Græci dixere Sebasten/
 Cui beneconsultum cupiens Deus optimus/illi
 Tradidit in patrem sanctum mitēq; piūq;
 Ingenio vultuq; virum cui nomen auitum
 Blasius infanti quondam tribuere parentes.
 Illa sub hoc paucis vrbs incrementa diebus
 Magna tulit,tanq; si mox ex marmore in aurum
 Transisset:fortuna fuit tam prospera genti.
 Illis barbaries campis altissima quondam/
 Ac feritas imanis erat:nam sole remoto
 Et regnante gelu mortalia corpora fiunt
 Cruda nimis/digesta minus/transfusa per artus
 Mens male conditos/contagia corporis haurit:
 Et fit dura/ferox/preceps/imanis/et atrox.
 Non aliter q; si noua vna.in olentica vasa
 Id vitium Miseris subeunt/et rancida fiunt.
 Sed mutata sub hoc hominum natura magistro est

LIBER PRIMVS.

Quod facit in terras magni sol gloria mundi
 Hoc egit bonus in populi precordia pastor.
 Sol etenim terras radijs illuminat/annum
 Digerit in partes/nobis alimenta ministrat:
 Et quasi curator vigilans ascendit in altas
 Lanigeri/Libræq; domos/descendit ad axes
 Aeternum per iter:nec tempora perdit eundo:
 Nam fruges maturat iens/non negligit Indos,
 Non fugit æthiopes/scytbicis illabitur oris:
 Et q̄tum Natura sinit cōmunicat orbi
 Officium viresq; suas:more paterno
 Quæ loca cunq; tenet fuso circū æquore.Nereus
 Oceano in magno/nostræq; in Tetbyos amplis
 Gurgitibus,fouet admoto splendore quotannis.
 Non aliter q; scæua diu fortuna quieuit/
 Noctes atq; dies pre sollicitudine Pastor
 Anxius impendit gregibus curamq; operamq;/
 Et satis officio fecit pro viribus omni.
 Omnia quæ legum lator morumq; magister
 Instituit Christus populi resonabat in aures
 Semper/et exemplo plusq; sermone docebat.
 Hinc veluti virtutum alto de gurgite fluxit
 In populorum animos/et in intima pectora plæbis
 Prouentus genus omne boni:crescebat in boras
 Fertilitas/frugumq; ferax cultura bonarum.
 Venerat huc et merce sua ditauerat urbem
 Cæca fides/audita sequens/incognita credens:
 Et casus animante Deo ridebat acerbos.
 Spes quoq; semper inops/semper sitibunda futuri:
 Quæ velut expectans aliquid sedet ore supino.
 Venit et Inuidiæ Charitas inimica suarum
 Prodigæ opum/necnon custos malus æris et auri

BLASIVS.

Oblitusq; sui rapidis amor affuit alis:
 Affuit & virtus quæ fortia temperat vndis
 Vina superfusus, luxum cobibere gulamq;
 Et frenare potens vesani incendia sensus.
 Venit & armipotens Virgo/quæ amplexa Colūnam
 Palladium robur vultu pretendit & ausum.
 Tu quoq; preteriti memor/& presaga futuri
 Temporis/& Iani duplicem vestita figuram
 Tunc aderas. Aderat lances quæ portat, & ensē
 Osa malas Astræa manus/inimica rapinis.
 His pater hospitiibus totam formauerat urbem,
 Affectusq; omnis populus veniebat in istos/
 Sicut ad vna omnes concurrunt pascua Tauri,
 Corda manus/oculos/plantas/linguamq; mouebat
 Christus/& in cunctis(ita conciliauerat illos
 Disciplina vigil sanctiq; industria patris)
 Spiritus vnus erat. Quotiens ad templa vocabat
 Esta dies/aderant curis ciuilibus omnes
 Protinus exclusis/tota cum plæbe senatus
 Matrone cum virginibus/cum pube senectus
 Non illos vt nunc quando incestata faceffit
 Religio, veneris proles in templa trahēbat/
 Sed pietas/& sancta Deus precordia pulsens/
 At quæ diuini poscit reuerentia cultus
 Cum patrata forent/omnes in tecta redibant
 Sancti oculos/animum sancti/sancti ora manusq;
 Incestus tum nullus erat/tum nullus adulter/
 Non raptor/non sacrilegus/non insidiator.
 Tutus erat pudor in thalamis/in ouilibus agni/
 Armentum in caulis/omnes via tuta per agros
 Tutum æs in loculis/sine lite silentia toto
 Muta foro/Cbaritas melior custodia rerum

LIBER PRIMVS.

Quam leges: vbi viuit amor peccata faceffunt
 Omnia: nil opus est prætores: superflua lex est.
 Vt solet ad nimerum tactis symphonia ebordis
 Surgere/sic animis innoxia vita per vrbes
 Compositis oritur/qualis fuit ante parentum
 Quam vetus improbitas diuinam accenderet iram
 Affectus si lege carent/in bella ferarum
 More ruunt. Virus pacē/qui quæritis/istud
 Exturbate, istas animorum extinguite flamas.
 Hoc veri pastoris opus/qui pascere curat
 Non morbo incestare pecus/quæ pessima totas
 Implicuit terras hac tempestate libido.
 Noxia si proferre caput vidisset in agro
 Gramina/doctrinæ/rastris & vomere linguæ
 Mox aderat steriles prohibens inolescere plantas.
 Blasius bis studijs/bac sedulitate solebat
 Custodire greges/atq; exercere Talentū.
 Vt miseris afferret opem/quos ære alieno
 Audierat morboque premi vel pauperis anni
 Danna pati/vel sortem aliam tristem atq; malignam
 Ibat ad insignes aulas/& ad borrea Ditum
 Res quibus est opulenta domi & cellaria plena/
 Suadebatq; aliquid grandi depromere aceruo:
 Atq; inopum patronus erat. sæpe aurea vasa
 Ex templorum adytis cum res Reposceret/istos
 (Sic accensa viro pietas) vertebat in vsus:
 Sæpe loquens turbis/Christi patrimonia claudi
 Non debere inopi/Christumq; dicasse trientem
 Mendicis ex asse suo memorare solebat.
 Istud idem sancti patres sanxere/volentes
 In tres diuitias Christi discindere partes/
 Quarum prima sacri fluat in collegia templi

BLASIVS.

Vnde babeant mensas/medicos/babitumq; ministri.
 Altera restituat labentia templa domosq;
 Quas habitat sacer Antistes/Mystæq; minores.
 Cætera distribuât pietas/alimenta ministret
 Plæbi inopum/iuuet ægrotos & debile vulgus.
 At quia qui leges alijs dare cogitat/ipsam
 Est opus in primis sibi legem imponere/nunq;
 Indulsiit genio, Genius conuiuia/somnos/
 Ocia/lætitiâq; petit: quæ singula pastor
 Optimus aufugit doctus tolerare laborem/
 Tormentum circense pati/quod barundine trita est
 Non leuibus plûmis nec molli vellere fartum.
 Difficiles etiam curas æstumq; geluq;
 Spirituumq; dolos ac tentamenta malorum.
 Nam sine laruarum insidijs & pseudo Deorum
 Vulnere fas nulli mortalem euadere vitam.
 Dum pius in terris diuina negocia pastor
 Ista gerit/duce Marte Deum conuenerat omne
 Concilium subter cautes trinacridos Aetnæ/
 Regnat vbi flâmarum opifex qui fulmina cudit.
 Hic lemurum proceres vltro citroq; loquuti
 Plurima pro imperio pro maiestate Deorum
 Decreuerunt alium latio preponere Regem.
 Carus enim qui tunc belli molimine magno
 Vexabat Persas q; erat mansuetus & insons
 Cbristigenis, genus est visus nescire Deorum:
 Propterea statuere illo violenter abactio
 Vestigare noui cui mens atrocior esset/
 Atq; magis crudum ingenium/quod perderet omnes
 Reliquias Cbristi/veteresq; reduceret aras/
 Lectus ad excidium Cari Vulcanus ab Aetna
 Denolat in libyam/piceasq; ex æquore nubes

LIBER PRIMVS.

Cogit/ & excitis per coelum imurmurat auris/
 Nec mora/per libyæ campos cum fulgure fulmen
 Intonuit/noua tempestas nigrescit ab Austro/
 Iam pluit/ & crebris ardet coelum ignibus omne.
 Intentatq; freto & terris horrentia bella:
 Mortales miseri quid agant in turbine tanto
 Ignari tanq; pecudes indagine clausæ
 Corda tremunt/animosq; leuant ad numina tristes.
 Ecce super Persas ventis agitata coruscant
 Nubila/ & in nebulis animæ pblegethontides ardent:
 Nam stygij manes imiscebantur opacis
 Nubibus & ventis/tempestatemq; fragosam
 Ad loca patrando sceleri opportuna ferebant:
 Mulciber in nimbis formauerat igne coactio
 Fulmen/ & in grauibus Cocyti extinxerat vndis
 Sæpius/adiiciens sulfur Pblegethonte petiitum.
 Iam furit impatiensq; moræ retinacula frangit
 Ignis/ & ingenti fugit extra nubila bombo:
 Dum trepidant omnes/dum sanguis in intima corda
 Proripitur/fragor irradians tentoria Regis
 Intrat/ & includens animam pulmone sub imo
 Respirare negat/vitamq; a pectore soluit.
 Rex iacet exanimus/tristisq; per omnia castra
 Fama volat casus/tenditq; per aera Romam.
 Officio functus redijt Vulcanus in Aetnam.
 At cui cura noui Pallas Tritonia Regis
 Qua lemures norunt facinus conglutinat arte:
 Se insinuat primorum animis totamq; subornat
 Militiam/plæbis palpat precordia:blando
 Aduersos operi mollit popismate: festos
 Cõmemorat turbis ludos/mensasq; dapales/
 Quas Cæsar prebere nouus consuevit/ & omnem

BLASIVS.

Lantitiam/vota incendit popularia/voces.
 Clamoremq; ciens it castra per omnia/tandem
 Delegit Castrensem hominem toruo imperiosum
 Lumine:cui nomen veniens a voce Diocles.
 Exultavit ybi scelus id crudele peractum
 Vidit/et inuento risit lætata Tyranno.
 Cæsar hic imbutus Pœbo/Ioue/Marte/Minerva
 Dissq; alijs Saturne tuæ qui nomina gentis
 Accipiunt Christi populum depellere toto
 Orbe parat/fieri q; iubet prisco omnia ritu/
 Vt Numa et antiqui reges docuere latini.
 Aeneas etenim quando ad lauinia venit
 Littora/sacra tulit secum victosq; penates/
 Et dedit indigenis/docuitq; arcana Deorum
 Orgia/quæ æternos ea gens seruet in annos:
 Multa quoq; Euander prius et Carmenta sacerdos
 Arcadijs olim tulerant libamina ab oris
 In latium/quæ post obseruare nepotes:
 Tusci etiam quædam deliramenta tenebant
 Quæ genitus tellure Tages inuexerat olim:
 Hæc igitur Cæsar non quæ de littore Ianus
 Attulit Assyrio/post q; seruanda per omnes
 Vulgauit populos/odio stimulata Deorum
 Indocilis cepit seuire licentia Vulgi:
 Christigenæ tanq; genus execrabile passim
 Diripiuntur/opes fisco addicuntur/et ipsi
 Si dare sacra negant/vinclis/ferro/ignibus/vndis,
 Tantaq; mox facta est Ceritæ insania turbæ
 Vt sine iudicij homines sine legis et æqui
 Ordine inauditos nudato inuaderet ense
 Publice/et in templis Diuum/totaq; per urbem
 Rex horrenda/ipsoq; etiam damnata sub orco/

LIBER PRIMVS.

Frustratim concisa hominum tellure iacebant
 Corpora/quæ tumuli non dignabantur bonore
 Sacrilegæ gentes ne (quod funesta docebat
 Religio) requies animis errantibus esset.
 Namq; animas quarum iaceant sine bonore sepulchri
 Corpora/posse negant stygias transire paludes,
 Cædibus (auditu triste ac miserabile) tellus
 E bria sanguineas nubes tollebat in altum:
 Vt cum vere nouo proficissis vomere campis.
 In fumum se soluit byems iam sole sub altum
 Immittente solum radios/almumq; teporem
 Vdabimus exballat bibitos in nubila nimbos.
 Tum pleriq; patres sancti cum tale viderent
 Excidium/fugere vrbes/et more ferarum
 Per deserta vagi cœcis latuere cauernis.
 Ista ego crediderim per noxia tempora Paulum
 Niligenam sole ardentem qui primus Eremum
 Incoluit/liquisse vrbes patriosq; penates/
 Et didicisse togas textis componere palmis.
 Tum Caius qui præsul erat Romanus/in altis
 Delituit Criptis. Tunc Marcellinus et ipse
 Romulidum pastor victus formidine Christum
 Prodedit/et plena Marti libant acerra.
 At scelus id mox erubuit sensuq; recepto
 Incepit damnare deos/extollere Christum:
 Nec mors horribilis visa est: sed sponte cucurrit
 In medios hostes/iugulumq; tetendit ad ensen.
 Fortior impugnam post signa ammissa reuersus
 Victor et ornatus viridi discessit oliua.
 At cum Christigenæ quia sic peccauerat/eius
 Membra vererentur tellure includere/olympi
 Ianitor in somnis monuit/cum spiritus arces

BLASIVS.

In paradisiacas isset/non esse verendum
 Corpus bonorato patris insignire sepulchro.
 Iuerat hæc pestis lemurum teterrima ad vrbes
 Traicias/ad Cappadoces/Bebricia ad arua
 Atq; albana.cruor iam Thermodontidas vndas
 Iam Pbasis macularat aquas/macularat Araxem/
 Littoraq; hircani maris/armeniasq; Syrasq;/
 Medorumq; domos/niveiq; cacumina Tauri.
 Albanis canibus qui dilaniare feroces
 Sunt soliti tauros & debellare leones
 Obiciendi hominum viuentia corpora postq;
 Esuriam tulerant iam mos moluerat atrox.
 Blasius banc rabiem fugiens de more volucrum
 Quæ quotiens noua tempestas consurgere visa est
 In loca tuta volant/& sese in tempora seruans
 Opportuna magis populi curæ atq; saluti
 In densos abijt saltus stabula alta ferarum
 Cum regnante tenet sceptrum vis sola Tyranno/
 Et lex muta silet/quid agant qui viuere vitam
 In fontem sanctamq; velint? æquissima tali
 Tempestate fuga est donec bona sidera surgant.
 Qui fugiunt iterum possunt pugnare/sepulti
 Non redeunt in pugnam iterum.spes magna salutis
 Est gregibus/cum pastor adhuc vitalibus auris
 Vescitur/atq; eius reditus speratur in boras.
 Cum potis est seruare gregem/si fugerit/atrox
 Incurrit facinus/Sed cum violentia vincit
 Et pastor prodesse nequit/sibi consulat ipsi:
 Qui seruare alios cupiunt/seruare seipsos
 Est opus/atq; suam in primis curare salutem.
 Tunc igitur pastor lacrymans magalia linquat/
 Et superis comendet oues/ qui vincere soli

LIBER PRIMVS.

Horribiles casus atq; infortunia possunt:
 Altior æmonio mons est Argæus olympo
 Semper habens byemē/semper niue candidus alta
 Vertice in excelso/tantumq; ascendit in auras
 Vt supremus apex videat duo maxima vtrinq;
 Aequora/quæ claudunt Asiam/vestitur opaco
 Rupibus a summis vsq; ad vestigia saltu:
 Per deuexa cadunt fontes/quibus humida tellus
 Granibus vernat/medicisq; se induit herbis.
 Sæpius a ponto sese Medea ferebat
 Montis in anfractus altos prebente Diana
 Nocturno splendore viam/plenisq; canistris
 Mille venenorum species in tecta ferebat.
 Venit in hæc profugus deserta silentia Pastor/
 Vestigansq; locum tutas vbi ponere sedes
 Posset/in ascensu montis Titanis ad ortum
 Repperit exciso loca subterranea saxo
 Quæ Natura/vel Ars/vel vtracq; potentior ipse
 Celi & terræ opifex iam longuo excuderat æuo:
 Repperit & grandem muscojo in marmore puppin
 (Priscunt opus) insculptam ferro/miratus & alta
 Mente putans/meminit iactatam fluctibus Arcam
 Tempore quo totum Nereus se effudit in orbem
 In summo sedisse iugo (sic fama ferebat)
 Vt quodam in scopulo/cum vix foret æquore mersum/
 Et patrem humani generis timuisse carinæ
 Naufragium/sed mox pelago assurgente leuatam
 Nasse per immensam nec habentem littora Tethym
 Qua flantes egere Animæ:fuit istius ergo
 Indicium casus signata in marmore puppis.
 Fecerunt inuenta fidem Conchyliâ passim
 Per nemora in montes fusos testantia fluctus.

BLASIVS.

Ante fores sese latum effundebat in orbem
 A rea/ & in medio florenti margine septus
 Fons vitreis manabat aquis sub tegmine grandis
 Castaneæ/quæ tunc frugem incipiebat ecbino
 Maturare graui/foetumq; aperire recentem:
 Ecce Deus dixit senior/Deus ecce suorum
 Patronus/pastorq; bonus dedit omnia nobis
 Hospitium victumq; simul:mibi porrigit arbor
 Vnde famē/fons vnde sitim restringere fas sit
 Et dubitant homines superis se credere? quia vult
 Quod satis est vitæ non inseruire palato
 Inueniet passim syluas alimenta per omnes.
 Hæc felix est vita hominum scelus ante parentum/
 Dum pia simplicitas viciata libidine nulla
 Non sitiebat opes/sed erant communia cunctis
 Omnia/dum pure passim & sine sanguine mensæ
 Salue sancta domus/sancti saluete recessus
 Sacrorum nemorum/saluete silentia curis
 Opportuna pijs/ad quæ velut ad sua tempe
 Urbibus antiqui patres fugere relictis/
 Hic mihi mons Carmelus erit:mibi Numina facint
 Succendi Eliæ sanctis precordia flammis.
 Sic fatuus senior cæco de vimine Cratem
 Incipit ordiri/multaq; intexere fronde
 Arceat vt gelidam speluncæ a limine noctem.
 Et folijs stratum accumulans ærentibus antrum
 Diuidit in partes geminas/pars intima somno:
 Altera quæ luci magis est vicina dicatur
 Excubijs/& psallendos seruat ad hymnos.
 Temporis hæc ratio/noctes insomnis agebat
 Vsq; ad Luciferum/nocti ascendebat olympum
 Mente legens exempla patrum: noctu omnia Diuum

LIBER PRIMVS.

Testa reuisebat meditans. sed pronus ad aram
 Lucida cum mediam duxissent sidera noctem
 Psallebat tenui daudica carmina cantu
 Quæ pietas patrum septem digessit in boras.
 Cum Venus extulerat faciem/mox lumine presso
 Matutina quies lassos infusa per artus
 Ibat in eoi surgentia lumina p bæbi.
 Tunc vbi iam primæ laudes exsoluerat boreæ
 Ad ruris transibat opus/ne lenta nocentes
 Ocia nutrent curas deducere riuos
 Florentem riguis adaquare canalibus hortum
 Vertere tellurem/committere semina sulcis
 Exercere solum/teneras depangere plantas
 Cura erat/& totam sudando absimere lucem:
 Fiscellas etiam virgis vel cortice secto
 Texere/& in grandes syluam proscindere acervos
 Vnde focus daret bybernis alimenta solebat.
 Deniq; Tbebei quæ per loca sole propinquo
 Desolata patres gessere negotia: sanctus
 Segnitiam fugiens exercuit omnia Pastor:
 Non vinum.libare Deo/non frangere panem
 Tunc poterat: fortuna viris prestantibus atrox.
 Hæc quæ sunt etiam miseris alimenta negabat:
 Propterea ymbrosas rupes qua sole putabat
 Austrino nemus esse ferax aliquando peragrans
 Syluestres Corylos & saxea corna legebat
 Pagineasq; nuces/barbataq; mespila: nec non.
 Mala comis iam deciduis tamen acria: & ista
 In sua veſtabat festis epulanda diebus
 Horrea:coenandum vero si lautus esset
 Arida de calato promebat fraga colurno
 Consuetus finire acidis conuiuia sorbis.

BLASIVS.

Cum sol pronus erat iam descensurus in vnda:
 Antipodum curru rediens ad regna cadenti
 Vesperaq; æternos stellarum accenderet ignes
 Moris erat laudes cantu recitare diurnas:
 Et post corporeos animo indulgere labores.
 Non aderant illic hominum consortia: Verum
 Sylvestres (res mira) feræ quæ vorrescere vultus
 Sunt solitæ humanos patris ad spelea cubabant
 More ouium/ media quotiens æstate sub alta
 Illice pallentes armentum ruminat verbas.
 Huc armata gerens falcatis dentibus ora
 Sus ferus/ & canibus iaculis bicoloribus Histrix
 Noxia/ ducebant catulos & lingua trabebant
 Ocia ludentes: nec non & meiere lynces
 Purpureas soliti (dicunt Lyncuria) gemmas.
 Nec Panthera ferox aberat: nec tergo Panther
 Multicolor vario: nec quæ preuerrere cursu
 Fertur aues Tigris. solitusq; attollere sese
 Versus in amplexus/ & aperto alludere rictu
 Quicq; solet villos cum vult mutare Tarandus.
 Dammarum/ leporumq; greges post prandia facto
 Cum ceruis/ cum Dorcadibus/ cum Vulpibus illuc
 Agmine tendebant/ velut ad solemnia quedam
 Festa. Lupi quoq; / & obliti feritatis Onagri
 Innumeræq; aliæ pecudes sic mansuefactæ
 Vt senior manibus missis ad guttura ad armos
 Contrectaret eas/ velut Armentarius ipsa
 Quæ pascit iumenta/ boues domitasq; iuuenas.
 Discite mortales quid vita innoxia possit
 Et q̄tum imperij/ si non peccasset habebat
 Ille hominum primus pater in genus omne animatum.
 Nec pecudes manibus solum tractare solebat

LIBER PRIMVS.

Sed curare etiam si quam vel vulnera passanz
 Ver morbo correptam aliquo fortasse videbat.
 Nec prius innocui patris de lumine abibant
 Quam Crucis in formam ducta dimitteret illas
 Ad sua tecta manu. Volucres mirabile visu
 Sic curat diuina pias Clementia mentes/
 Assidue fruges aliquas & certa ferebant
 Fabula/ vt Helijæ sicco in torrente superbium
 Dum fugeret Reginæ odium/ deferre solebant.
 Contigit vt quærens dictas a Pæone frondes
 Atq; salutes magnis langoribus verbas
 Montis in argei summam deuenerit arcem.
 Hic vbi detergo frontis sudore leuauit
 Lumina/ se niteo quedam de marmore molis
 Obtulit. aspectu structuræ insignis a mæno
 Delectatus adit propius. monumentaq; priscae
 Militiæ agnoscens visum per singula versat.
 Illic scriptus erat Tiphys pegaseus/ & Argo.
 Prima ratis/ ventoq; sinus laxabat Iason/
 Orpheus/ & fratres Helenæ Leda propago.
 Hic etiam patrem fugiens Medea/ puerq;/
 Quem memorant populis fecisse vocabula Medis.
 Regis Alexandri pugnas: & Amazonas armis
 Argolicis victas/ vastataq; littora longe
 Euxini bircaniquæ maris monstrabat imago
 Sæxa/ & atroci victos certamine Colcbos.
 Hic Lucullus erat ventosa per æquora vectus
 Vtribus inflatis/ toto admirante profundo:
 Sculptus/ erat Nereus: sculpte cum Doride Nymphæ
 Spectantes sine nauæ ducem transmittere pōtum.
 Hic disiecta mari classis mitridatica toto
 Remigibus partim cæsis partim æquore mer sis

BLASIVS.

Hic Pompeius adhuc felix vestigia prouum
 Ad sua Tigranem posito diademate, rursus
 Instituit regem iuga per sublimia Tauri
 Tendit in Assyriam/Solymasq; ascendit in arces:
 Tu quoq; Caesar eras bis annumeratus Ibero
 Victor ab Oceano veniens per gallica regna
 Atq; per Italiam per rura Philippica/ & omnes
 Aematie/campos/ & per mareotidis agros.
 Nam tu Cappadocum populos & pontica longe
 Littora pacasti/terras meotidos ultra
 Vsq; ad hyperboreæ gentis deserta fugato
 Parnace perpetuo romani nominis hoste.
 Hic muliebri genus manibus bellatur adustis/
 Militat ad Troiam/profert confinia regni
 In Liciam/ponticq; Epbesum/magni Herculis arma
 Sustinet/ & totis sit gens celeberrima terris.
 Multa super Persis qui regnauere per oras
 Cappadocum/super antiquo rege Ariarate
 Multa legi poterant/sed nomina plurima tempus
 Legerat/ & tenebram titulis iniecerat ætas.
 His ita decyrse procul apparentia regna
 Et positos sub monte locos speculatur ab alto.
 Euphratemq; tuens lapsus de montibus altis
 Armeniæ versus Syriam se voluere magnis
 Molibus vndarum quonam descendere pacto
 Possit ab eois secum considerat hortis.
 Thermodonta videt/qui preterlabitur oras
 Cappadocum versus Colchos/videt æquora Ponti:
 Trapezunta mari appositam: Cera iunctaq; notam
 Arbore/quam gelidis vexit Lucullus ab aruis/
 Magnopolim/quæ in monte sedens cognomina magni
 Pompei seruabat adhuc/Clarâq; Sebasten/

LIBER PRIMVS.

Cuius agros longo cursu disternat Iris
 Annis in Euxinum veniens/ & Cæsaris urbem/
 Et quam Graiugene præsci dixerunt Comanam/
 Quod cum crudeles aras fugisset Orestes
 Et germana/comas illic posuisse feruntur/
 Et grauis exilij longum finisse dolorem.
 Ecce Tianenses agri/quos magna celebrant
 Nomina Apolloni Boream qui vidit & Austrum/
 Eoasq; domos/ & Iberi fluminis ortum.
 Ecce sinopeum littus/milesia gens hæc
 Cyaneis olim multos dominata per annos/
 Pyramus apparet:necnon Cydnusq; sarusq;
 Qui Cylices adeunt campos & in æquora currunt
 Quæ tenuit varia famosus imagine Proteus.
 Ecce Melas subit Euphratem/Boreamq; percussus
 Tendit in Austrino terras ardore calentes.
 Cætera per campos & per montana notatu
 Digna sequebatur visu:sed proxima iam nox
 Ablatura diem Coelum ascendebat ab ortu:
 Ergo in tecta redit lignis oneratus & herbis:
 Urbs sub monte sedet/veteres dixerunt Pelasgi
 Eusebiam, quo tunc preses cum milite multo
 Venerat/ & Ciues magna ambitione parabant
 Quæ oblectare solent oculos & pectora regum.
 Venatum iuuat ire,canes & retia & arma
 Expediunt:sternuntur equi/succincta Iuuentus.
 It lætis in pugnam animis,bi cantibus inflant
 Cornua raucifonis:bi spicula lucida vibrant
 Hi millos ad colla canum contra ora luporum
 Sæua ligant, & ferratis collaribus armant.
 Itur in Argæi syluas, vbi tanta ferarum
 Copia, quanta auium lenibus secat æra pennis/

BLASIVS.

Quanta gregum piscose tibi Bœnace natantum.
 Nam quous sæuaret hyems asperrima nondum
 Nix tamen istius montis conspererat armos.
 Ut ventum in saltus/nemorum per opaca silentium
 Lustra/procul fragor auditus: fugere volucres:
 P bagicolæ tanto somno abigente tumultu
 Desertis trepidi Glîres abiire cauernis.
 Quicquid solent humeros caudis umbrare Sciuri
 Euasere pedum volucri leuitate per alta
 Ramorum tabulata. Tonat mons omnis equorum
 Hinnitu clamore virum/mugitibus altis
 Cornicinum/crebrisque canum latratibus. Echo
 Errat/et auditas dum vult effingere voces
 Ore facit fremitum/quem dant freta concita ventis/
 Cum salit ad cautes/vel cum percurrit arenam
 Littoris/et spumans voluit conchyliâ Nerens.
 Perculsæ hac nouitate feræ pastoris ad antrum
 Agmine conueniunt magno loca tuta putantes
 Et sine vi quæcumque senex incanus habebat.
 In nuda tellure cubant/maiore tumultu
 Sylua sonat semper/strepitusque adolescit in boras.
 Nec mora nec requies/aditus indagine claudunt
 Et vacua expectant syluestrem retia predam.
 Cum labor incassum fieret/mirata Iuuentus
 Castra mouet/magis alta petunt/penetralia saltus
 Aspera vestigant:eadem fortuna laborem
 Ludit/et inuentos aufert studiumque operaque.
 Castra iterum transferre parant/sed pronus ab alto
 Præcipites currus premeret cum P bæbus olympo
 Spe frustratus iter Princeps conuertit in urbem/
 Atque ita venandi tristes posuere laborem.
 At Iuuenum quidam grauitè cõmune ferentes

LIBER PRIMVS.

Dedecus/instituunt saltus errare per omnes/
 Ac suscepto operi totas impendere vires?
 Euentumque ignominiam delere secundo.
 Ergo per anfractus spineta per inuia montis
 Cum catulis abeunt. Plenis tum cornibus ibat
 Cynthia: et albenti radiabat lumine terras.
 Hac duce perlustrant surdum nemus/et gradientes
 In sua vota vocant ecathen/et Oreades omnes/
 Syluanum/et Dryades/satyros/et Pana Lycæum.
 Luna sequens rapida solis vestigia biga
 Stelliferæ noctis medium transiuerat axem
 Fessi omnes cubuere solo/grandemque repente
 Incendere rogam ducis de marmore flammis?
 Mox tenui dapevescuntur: prostrata subinde
 Soluit membra sopor/requiesque simillima morti.
 Continuo Pan in somnis occurrere visus
 Cornua fronte gerens/flamanti lucidus ore/
 Pectora stellatus/talo tenus bispidus/otto
 Fistula disparibus calamis compacta sonabat
 Carmen in auditum nobis/coelestia quale
 Sidera perpetuo reddunt labentia cursu/
 Istaque seposito paulum modulamine fatus:
 Cynthia quæ curat syluas irata quæ istos
 Setulit in saltus nouus aduena/qui Iouis odit
 Progeniem totam/vobis hoc dedecus infert.
 Ipsi opus est prisco sacrum persoluere ritu
 Quem tulit huc fugiens Tauros Argiuis Orestes.
 Aduena qui primus vobis occurret in isto
 Monte/sit iratæ placabilis hostia Diuæ.
 Nomine prefecto (neu sit mora) dicite nostro
 Ne faciat truuicæ parui mandata Dianæ.
 Sic ait adiungitque minas nisi iussa faceffant.

BLASIVS.

E uigilant/ & clara dies iam soluerat umbram
 N octis ad antipodes nostro fugientis ab orbe.
 A rma manu capiunt/ & iter per denia ceptum
 S omnia narrantes peragunt/ac visa voluntant:
 E cce Senis patefacta domus/circumq; cubantium
 O mne genus pecudum: stabatq; in limine Pastor
 H orridus attritis tunicis/barba bispidus alba
 V entre tenuis/cui canicies de vertice lapsa
 S ublimes humeros impexo umbrabat amictu/
 I pse nouis laetus radijs & sole reuerso
 S upplicibus palmis orabat & ore supino.
 M aiestate Viri Iuuenes tantoq; ferarum
 C onuentu attoniti retro vestigia vertunt
 P resertumq; adeunt. Qui mox oracula Fami
 O bseruare volens Iuuenes cum milite multo
 M ittit/ vt adducant Pastorem in vincula missum.
 I te ait: atq; hominem caeloq; ereboq; odiosum
 D ucite qui Truice sacras caede imbuat aras:
 R omanis igitur sunt qui regnantibus ausint
 A ntiquos damnare Deos? Audacia tantum
 E rigitur? sic sunt hominum temeraria corda?
 D issimulare nefas tantum Clementia non est/
 S ed grauis impietas: ferro faciemus & igni
 P rotinus agnoscant/quid sit contemnere coelum:
 A tq; Deos quos Roma colit. Crudelis & iræ
 I n patiens Turbam sic vociferatus in omnem.
 I nterea sumptis caelo delabitur alis
 N imcius ora gerens hominis/sed sideris instar
 L ucida/ & ad sancti venit gurgustia Patris:
 O bstupuit senior cum mox resplenduit antrum
 P repetibus radijs/ & talis imagine vultus:
 Q ualis erat mosi facies de monte reuerso:

LIBER PRIMVS.

Q ualis erat Cbristo cum transformata repente
 F rons fulgore/Cblamys splendore incanduit albo:
 A tq; hominē paucis sic est affariet orsus.
 C appadocum Princeps hominum mitissime / qualis
 M agnus erat moyses qui per maris æquora rubri
 S icca tulit fugiens Nilum vestigia/ Salue/
 P one metum: Deus hic summo me misit olympo
 V t te premoueam quantas tibi tendat Auernus
 I nsidias/ vt sim tecum certanine in isto/
 P one metum: nam victor eris. Plutone subactō,
 S idera cum magno mecum ingrediere triumpho/
 E t tibi ductor ero: nec te pater ante relinquam
 Q uam videas magni ora dei/ q̄ sidera calces.
 I upiter & stigi manes concorditer armant
 I n te Romulidas/ qui nunc dominantur / aguntq;
 A rbitrio tot regna suo: sed iam Deus istud
 I ncipit imperium graibus contundere bellis/
 E t iam trās Istrum Dacos ammonuit/ ab arcto
 T empestat oritur gentem ruitura latinam/
 S ed super hoc alias: a preside missa propinquat
 M agna cohors/ quæ te victum ad pretoria sistat/
 Q uo des sacra Ioui: quo detestabile Numen
 M auortis Truiceq; colas/ ne borresce catenas
 E t contemne minas/ & parūpende Tyrannos.
 A udiuisse potes quantos Laurentius ignes
 V icerit/ & quibus obstiterit Vincentius armis.
 S cis antiqua domus Cbristi quo tramite sursum
 V enerit: hac iter est Diuis ad olympica tecta
 I stud Cbristus iter primus peragrauit/ & extant
 Q uæ vestras moneant/eius vestigia mentes.
 P one metus igitur/sanctoq; accinge labori
 F ortiter/inceptis aderit regnator olympi/

BLASIVS.

Diui aderunt omnes: nec poena videbitur atrox/
 Perpetuam sudore breui mercare quietem:
 Pugna det aeternam tibi momentanea pacem:
 Coelestes eme morte domos/ opprobria vitæ
 Exue mortalis/ supera sc̄q̄ enitere ad arces
 O cyus/ immundis tandem de sodibus exi:
 Nunc habitas inter pecudes: habitabis in altis
 Coelituum domibus: fractis iam desine vinclis
 Esse miser: vera pro libertate cruorem
 Magno animo quotiens opus est impendere pulchrum.
 Incipe de magnis mundi rectoribus esse
 Vnus: & hoc tandem corpus mortale relinquant.
 Quod facit ærumnis homines succūbere tantis.
 Sic ait: & posita se traxit in aera forma.
 Ipsum etiam Christum noctem venisse per illam
 Ter memorant: & sic hominem monuisse litandum est:
 Surge veni: fer sacra mihi: panemq̄ merumq̄
 In cratere breui subito conspexit ad ignem
 Vnde sacram faceret: fecitq̄ ex tempore/ sacrum:
 Dum Pater hæc meditans totum se colligit ecce
 Apparet Romana Cobors, quæ murmure magno
 Atria circumstans hominem vocat: ille repente
 Prodit/ & in medios mittit se comitet hostes
 Nil trepidans/ sentit sibi sanctum assistere Numen/
 Et sua delabi diuinum in corda vigorem.
 Constrinxere manus manicis tum/ atq̄ catenis
 Ad iugulum missis hominem sine fraude doloq̄
 Innocuum ducunt cinctum stipante caterua.
 Desolata suo multos spellæa colono
 Plorauere dies/ borti fleuere relictū:
 Eleuerunt/ & aues: illuc velut ante redibant
 Quotidie pecudes cœtu post pranda facto/

LIBER PRIMVS.

Et non intento longum doluere magistro.
 Ille animi compos ne quid perdat eundo
 Temporis/ armatam monet hoc sermone cohortem.
 O clari virtute viri: sic nanq̄ Latinos
 Compellare decet: quoniam vitricibus armis
 Mortales alios terris domuistis & alto:
 Vos decet aeternum non ignorare Parentem.
 Qui mare/ qui terras/ magnum qui condidit orbem.
 Ordior hinc ideo: q̄ vos est fama putare
 Istud opus quod nos mundum appellare solemus
 A Ioue formatum/ qui cum mortalibus olim
 Vixit: & ideis fertur nutritus in antris
 Clam patre Saturno/ qui conspirabat in eius
 Interitum/ fuit in prolem tanta ira Parenti.
 Quo pacto vestris vnq̄ maioribus istud
 Suaderi potuit/ stellas vt nocte micantes
 Et tantos coelorum orbemq̄ putarent
 Esse hominis mortalis opus? Si cœca vetustas
 Vsq̄ adeo fuit illa/ deos vt fecerit ipsos
 Mortalis homines: cur non rescipiscitis ipsi
 Ad quos vera dei proles oracula Christus
 Attulit expulsis post secula longa tenebris?
 Nam miserans homines istis erroribus actos
 Ipse Deus fractis statuit succurrere rebus
 Et falsos auferre Deos/ ac tollere cultus
 Sacrilegos a tartareo pblegethonte profectos.
 Hæc ea sunt quæ vos cupiunt agnoscere nostri
 Christigenæ: qui dum vestram curare salutem
 Noctes atq̄ dies pergunt/ quod cœlitus ipsi
 Accipere volunt animis infundere vestris:
 Hoc Amor officium/ pietas opus excitat istud.
 Vos colitis diuos qui sunt sine Numine/ at ipsi

BLASIVS.

Numina vera colunt: vos longi temporis vsum
 Præfertis novitati ista/ quæ venit olympo/
 Quam regnare Deo vires prebente necesse est:
 Talia dum memorat Pater admirante cæterua
 Ex tecto Nurus irrumpit cum pignore paruo/
 Cuius erat dum pre ingluvie se ingurgitat esca
 Faucibus impacto preclusus anbellitus osse:
 Ore rubens tumidisq; oculis & gutture bilco
 Vix poterat spirare anima in pulmone sepulta/
 Ergo exclamabat mulier cui cognita sancti
 Patris erat virtus/Nati miserere mei q;
 Sancte Pater/succurre inopi/vestigia siste:
 Cerne infelicem casum/medicamine nullo
 Sanari nulla arte potest: opis indiga res est
 Ista tuæ: dignare manus extendere sanctas
 In puerum/tactuq; gulam curare salubri.
 Continuit gressum miles/cupidiq; videndi
 Ad nova conuerso stabant miracula visu.
 Stabant & medici circum/quos illa vocarat
 Vsq; a Cæsarea subito/morbi istius ergo:
 Stabat & a Colcbis mulier quæ venerat illuc
 Docta cytheinos cantus/& pbasidas verbas:
 Ipse incuruatus pueri super anxia Pastor
 Ora implorabat magni omnipotentia Christi
 Numma/tum facili nixu de gutture vulsum
 Expuis os puer/& iugulis spirauit apertis:
 Contemplati omnes opus admirabile fixa
 Fronte tuebantur taciti puerumq; Senemq;
 I puer/i/dixit Senior/discrimine tanto
 Liber abi/tuq; o mulier defuncta dolore hoc
 In tua tecta redi: Christoq; ascribite factum.
 Post mea venturum est extemplo funera tempus/

LIBER PRIMVS.

Quo si quos angina premet vel gutturis vlla
 Altera perniciēs/nostri ras sanentur ad aras/
 Afferet auxilium per me mortalibus istud
 Christus ab umbroso qui nos exemit Auerno.
 Vix ea finierat/cum protinus altera sese
 Femina proripiens sancti ad vestigia patris
 Se prosternit/opem obsecrans tristi anxia casu:
 Tum senior lacrymas eius miseratus & ora
 Mæsta rogat/quid opus fieri: quæ tanta doloris
 Causa noui: cur nam in luctus deuenerit istos.
 Illa trabens crebros gemitus contraria dixit
 Sors mihi sancte Pater rapuit domus vnde per annum
 Nostra fuit victura suem/paupercula tali
 Mensa openutrisset longum natoq; viruq;
 Qui assidue pressio in campis incū bit aratro:
 Sancte Pater fer opem nobis/Lupus improbus auctor
 Criminis infandi furtum hoc in nostra reportet
 Septa rogo imploro obtestor: Tibi nāq; ferarum
 Ius Ecbate (sic fama) dedit: cōmota repente
 Risit tota cohors/curamq; irrisit anilem:
 Miles enim quoniam solet indulgere rapinis
 Exstimat altitium fieri sine crimine predam.
 Simplicitate nurus igitur lætatus/babebis
 O mulier quod queris ait/tua damna rependet
 Lucro aliquo meliore Deus. Vix talia fari
 Finierat/cum furta rapax ablata reportans
 Intrat tecta Lupus/positaq; in limine preda
 Allatrante Canum turba per rura citato
 Proripitur cursu/syluisq; absconditur altis
 Rem miram romana cohors temeraria & audax
 Transtulit in risum clamans: Credebat opimam
 Se rapuisse dapem Lupus: vt male pingua sensit.

Prædātia restituit: Docet hoc fera martia casu
 Nos qui Martigene/sumus/et versamur in armis
 Reddere quæ mala sunt/quæ sunt bona furta tenere.
 Sed iam sole diem secum rapiere monentur
 Ire vias. Tandemq; suos cum nocte penates
 Aduenere: senex nigri sub Carceris umbram
 Truditur: et conto valvæ clauduntur abeno:

FINIS PRIMI LIBRI.

Ræsesyt adductū didicit truculēt et atrox
 I te canem dixit dapibus saururate caninis,
 P Et simplex sit cœnaceres cū simplice lipba
 His epulis hominē supera dum vescit̄ aura
 P ascite: nō sit honor/nō sit clemētia canis:
 Iussa facit dominino Lictor crudelior ipso:
 Sed fuit hæc homini solito tradducere vitam
 Ut vixere patres quando aurea floruit ætas/
 Glandibus et pomis/locuplex opulentaq; mensa.
 At quia carcer erat niger et sine lumine cæcus
 Sub tellure locus/splendore incanduit albo
 Nuncius extemplo/postq; de Carcere Lictor
 Exiit: illuxitq; dies per inane baratrum:
 Magna sub has tenebras hydrorum copia frigus
 Fugerat bybernum: gelidis nepa plurima saxis
 Hæserat: et frigans tecto bybernabat opaco/
 Quæ simulac lucem insolitam videre/cauernas
 Inuenere nouas: et bynum repserē sub altam/
 Et domus expulso nituit spaciōsa veneno.
 Ut satis est epulis factum/ deducere noctem
 Incepere simul placidis sermonibus illam:
 Et pastor sic primus ait: Cur tanta piorum
 Omnia ab ætheria Custos qui mitteris aula
 Quotidie strages oritur? terrasq; per omnes
 Cur patitur tantos iactata ecclesia fluctus?
 Nonne erit bis vnq; pœnis modus? an volet istam
 Perniciem Deus æternos extendere in annos?
 Sic senior: fari contra sic Nuncius orsus.
 Oblasi Chaos immensum est Diuina voluntas/
 Quod neq; nos Diui qui templa æterna tenemus

BLASIVS.

Semper in elysijs campis penetrare valemus
 Luminibus/tantum illa pater/quantum ipsa videri
 Se finit ac si sit speculum/quod reddere possit
 Cum velut a rebus missas et claudere formas:
 Proueniunt illinc quaecumque negotia tractant
 Tartara/terra, fretum quicquid æquora circuit aer,
 Macbinæque immensi torquet quæ sidera mundi.
 Euentus istorum operum referuntur in illam:
 Illa simul clauum ventos et vella gubernat:
 Et iustum est quodcunque facit/nec quærere causam
 Iusticiæ fas est aliam: Velle illius est lex.
 Qui cura audaci penetrare profundius audent
 Amittunt operas/ac si demittere in v trem
 Equora tentarent/pugnoque includere mundum:
 Cinctus in accessa quæ lumina nostra retundit
 Luce Deus: sic est nobis absconditus ac si
 In tenebris lateat sub calligante Baratro,
 Multa tamen scimus, quæ de penetrabilibus altis
 Dispensante Deo nostras labuntur ad aures
 Quod mihi scire datur fabor tibi, læta propinquant
 Tempora, principibus lex est imposta cruentis
 Ne possint scire diu: quod sanguine gaudet
 Hoc crudele genus paucis abolebitur annis.
 Roma suos omnes mersos in sanguine vidit
 Pontifices, post hac tres est visura cruentos.
 Illic finis erit, lugubria sæcula claudet
 Melciades, pax est illo ventura sepulto.
 Nunc bonus expulsis romana in regna tyrannis
 Adueniet princeps, sub quo pacabitur orbis.
 Et finem accipiet veterum cultura Deorum
 Constantinus apud Tbraces qua Bosphorus æquor
 Tbracius euxinis Aegeum ingurgitat yndis

LIBER. SECUNDVS

Constituet sedem imperij, latiumque relinquet
 Christo: et Romuleam septem cum collibus urbem:
 Tunc insigne Crucis quondam damnabile surget
 Ex humili in sublime loco: præcedet honore
 Romanos fasces: et regia signa coronas:
 Tunc inter superos vna lætabimur ambo:
 Istaque ab excelsa mundi speculabimur arces:
 Hac tamen o blasii de tempestate quietis
 Pacificæ clades bene deploranda sequetur,
 Et graue manabit dulci de melle venenū,
 Vox est blanda quies, pax delectabile nomen:
 Plura tamen de pace fluent opprobria damna
 Deducora Aerumnæ quam de crudelibus armis
 Degenerabit enim virtus antiqua, voluptas
 Inter opes et delicias delumbia reddet
 Corpora: et amittet mens eneruata vigorem.
 Ostudia, o mores, o tempora sordida. Cerno
 Oblitos Christum populos: incredula corda
 Conculcare fidem: scelus omne incurrere facto
 Agmine certatim fierique animantia bruta:
 Et Romam in caulas atque in magalia versam.
 Cœlicolæ in gentes male tunc aminabimur illas:
 Atque sua superi quando impia sæcula cernent
 Destituent ope terrigenas caua tartara olentes:
 Irascente Deo cobitum mala sidera in vnum
 Conuenient tristes in humum iaculantia flammæ,
 Atque viam cœlum inueniet, qua conterat illud
 Infidum crudeliumque genus. soluentur ab arcto
 Terribiles hominum vultus, animique feroces
 Sauromatæ sine diuina sine lege humana
 Vuentes, Hunni/Alani, Turci, atque Agatirsi:
 Adde quod inter se Christi intestina nepotes

BLASIVS.

Mutua more canum rabidorum in vulnera versi
 Bella gerent/Grecis Itali/ Gallis Alemanni
 Certabunt odijs plusq̄ capitalibus: Utq̄
 Se extirpent/parcent turcis/parcent Agarenis:
 Talia dum memorant labente in lumina somno
 Procubuit senior:semper vigil Angelus alta
 Sit licet inclusus turri/tamen omnia cernit
 Vndiq̄ sub terris/et quæ surguntq̄ caduntq̄
 Sidera, quæ nimbos tempestatumq̄ procellas
 Quæ faciant cælo solem splendere sereno:
 Et nostrorum operum causas intelligit omnes
 Quæ cum sidereo veniunt abeuntq̄ recurſu.
 Oninium felix Larum Natura piorum
 Non misere, subiecta neci/non indiga somni
 Non victus/non vestitus/defuncta periclis
 Omnibus/et curis/quæ corda humana trucidant:
 Libera debilibus membris/et mole caduci
 Corporis/ire potens quo fert sua cumq̄ voluptas
 Per maria et terras, et qua volat eurus et auster:
 Cui neq̄ Ver tepidū/nec frigida brumma/nec æstas
 Torrida/cui solis non fert absentia noctem
 Non ardens fulgetra metum/non nubila nimbium:
 Cui nunq̄ iratum pelagus/nec naufraga puppis
 Nec grauis illiuies Campis/nec pestifer annus:
 Nec steriles agri:cui nunq̄ belliger hostis
 Ingruit/æternos cui pax tranquilla quiesq̄/
 Et nullo vexata salus languore per annos:
 Ambrosiæ quam pascit odor/cui semper aperta est
 Elysi regio et supremi principis Aula:
 Oninium felix Larum natura piorum/
 Cui pariles vt sint animæ post fata/ferendum est
 Omne quod hic cruciatq̄ animos et corpora torquet

LIBER SECVNDVS.

Tamq̄ dies aderat/quæ sanctæ oxordia pugnae
 Cerneret/et sumptis pugiles committeret armis.
 Hinc venit armatus multo cum milite princeps:
 Inde pater sine lorica sine casside solus
 Ducitur iniectis ad colla senilia vinculis.
 Inualidis Princeps vult expugnare latentem
 In membris animum:Senior seruare Tonanti
 Synceram sanctaq̄ fidem/ preludia bello
 Hæc dedit:his iaculis inijt certamina princeps.
 Lætare obseruande senex/ et Amice Deorum.
 Tum senior. Lætare et tu fortissime Princeps:
 Sed caue ne qui sunt solo Dii nomine/ Credas
 Refortasse Deos:Hæc imprudentia tanto
 Si bene consultes/scelus est in principe magnum:
 Nec debet vox ista Deus venerabile sanctum
 Aeternum immensumq̄ sonans infamibus vmbriſ
 Attribui,qualis Venus est et iupiter et Mars.
 Ac similes.alij/quos sub fornacibus altis
 Torquet in obscuris flammis vmbrosus Auernus
 Nomen id est Naturæ vni/quæ regnat olympo,
 Quæ fecit quodcumq̄ vides/non pluribus aptum:
 Nec tibi crediderim Princeps ita segnia corda
 Tam rude tam ignauū ingenium quinsidera Cœli
 Suspiciens videas opus id non esse Deorum
 Qui statuas habitant vestras/et sordida saxa
 More colubrorum/quibus est innata libido
 Dente venenato,pecudesq̄ hominesq̄ necandi.
 Talibus accensus præses quæ verbera mente
 Pertulerat/miseros hominis conuertit in artus:
 Explicitisq̄ iubet virgis et fasce soluto
 Terga seni deducto bumeris velamine cædi.
 Et post hæc indigna trahi spectacula rursum

BLASIVS.

Ad nigrae immundaeque domus borrentia claustra
 Verberibus duris lesos ubi Nuncius artus
 Lenit/ & blando pepulit sermone dolorem:
 Haec ubi facta Nurus cuius fera maritima abortem
 Legerat/occidisse suam/pernamque tulisse
 Cum facilis ad claustra senis: quae egere duobus
 Crederet bis clausum tenebris & carcere fama est:
 Ille Nurus animos & commiserantia corda
 Suscipiens potius quam dona exilia/dixit
 Vade age sancta Nurus/faculam delubra quotannis
 Ad mea fer: sic te melior fortuna reuerset
 Semper: & haec quotquot fuerint exempta sequenti:
 Consilium non spreuit Anus: post funera patris
 Semper idem repetiuit opus/ponebat ad aram
 Quam subito Ciues illi posuere/quotannis
 Cærea dona facem/qua religione repente
 Ad tantas deuenit opes/ut rure relicto
 Cum Lare vicinam toto migrarit in urbem:
 Altera maiori Lemures certamina nixu
 Instaurare parant: Cursoris imagine sumpta
 Procebus adest mandata ferens a Caesare contra
 Progeniem Christi pro religione Deorum:
 Finxerat bas Delphis nugas suadente Minerua
 Saturno/Ioue/Mercurio/dum sidera noctem
 Torquerent mediam/tentoque sagittifer arcu
 Scandit: & auratum surgens attollit olorem:
 Artibus bis princeps factus crudelior ira
 Ardescente fremit: stygioque exuritur igne:
 Et tortus torquere parat: iubet ante tribunal
 Sisti hominem/qui procedens stridente catena
 In se animos populi astantis conuertit & ora.
 Tum princeps optum Ioue mens agitata sinebat

LIBER SECVNDVS.

Disimulans odium/solio sic fatus ab alto.
 Haec tua si prudens seris ut conuenit annis
 Cordatusque fores/esset venerabilis ætas/
 Atque uti nos diuina monent humanaque iura/
 Digna coli: sed te preceps dementia fecit
 Ridiculum. Quis enim Blasius non dixerit illum
 Dementire/Deos ausit qui insurgere contra?
 Atque Iouem damnare patrem diuumque hominumque?
 Quare age forte loco si mens te mota sefellit
 Hactenus/ut multis usu euenisse putamus:
 Nam sic Alcides sic est delusus Orestes:
 Vtere consilio tandem meliore/facejfat
 Error/ & euades vinculis & carcere liber
 Hanc ignominiam poenasque iramque Deorum.
 Quod si tanta tuam tulerit recordia mentem
 Ut vicies diuos stulta atque infanda loquendo
 Heu miser insolitos bodie experiere dolores:
 Composito vultu Princeps ubi talia fari
 Desit impavidis Senior sic vocibus orsus/
 Iste tuus Praeses thronus hoc sublime tribunal
 Ut nos instituunt diuina humanaque iura,
 Esset honorandum/si quæ caelestia adorant
 Corpora/ & inclusa bis rerum natura elementis
 Numina vera coli pulso concederet orco:
 Sed tua in obliquum recto de limite contra
 Fas & iura simul sic est conuersa potestas
 Ut videre Deum summo detrudere caelo:
 Et dare Plutoni iura imperiumque Tonantis:
 Quæ quanta impietas quæ sit dementia, nemo
 Ignorare potest/ cui verum agnoscere cura est.
 Quo fit ut iste Thronus superis odiosus, & orbi
 Noxius indigne tantos usurpet honores:

BLASIVS.

Quare age iam desiste istis incūbere curis
 Turpibus/ & noli miseris mortalibus esse
 Excidio: noli infandos defendere manes:
 Sed patere æternum regna hæc agnoscere patrem
 Quem coluit Ianus: Ianus qui nomina fecit
 Ianiculo/ cuius flauis vestigia lymphis
 Albula tyrrheni quærens salis æquora, lambit.
 Ianus enim si vera potes perferre loquentem/
 Venit ab Assyrijs/ postq̄ mare in ardua quondam
 Diffusum iuga se primam contraxit in alium.
 Vniusc̄q̄ Dei cultum tulit/ atq̄ reliquit
 Omnibus in terris: Sed non tenuere nepotes
 Diuinos ritus/ & quæ vulgauerat ipse
 Sacra per Armenios/ & circūstantia regna:
 Nam Pluto/ & stygij manes quos dicitis ipsi
 Esse Deos/ natura atrox genus atq̄ superbium
 Lina tetenderunt/ & adhuc improvida sæcla
 Inclusere plagis/ quibus hæc quoq̄ sæcula claudunt:
 Et vos tantarum ignaros fraudum atq̄ dolorum.
 At Deus imperium cuius sine fine/ rapinam banc
 Tempestate tulit longa patienter/ & æqua
 Mente: sed banc isto fraudem dispefcuit æuo:
 Sæq̄ palam fecit nobis/ & ad hæc ego regna
 Mittor/ vt ex istis exautorata vetustas
 Finibus excedat/ veniantq̄ nouissima sæcla:
 Quæ neq̄ tu prohibere potes/ nec Roma/ nec Orbis
 Totus: & hoc constans & ineluctabile fatum est.
 Summa igitur Princeps ope te vitare Tonantis
 Arma decet/ ne te a summo profliget olympo:
 Et subito stygias adigat te fulmine ad vndas.
 Me vero terrere minis, deducere ab istis
 Grandibus inceptis potis est vis nulla: necare

LIBER SECVNDVS.

Et torquere potes corpus moribundaq̄ membra:
 Ast animus manet intrepidus: manet inuia cunctis
 Supplicij mens alta tuo molimine maior.
 Christus enim tali strinxit mea pectora nexu
 Vt flammam ferat/ & balybem, durūq̄ Adamantem.
 Talia dicentem iam dudum lumine toruo
 Spectabat Princeps/ rabieq̄ ardebat amara.
 Non tulit vltorius flagrantem pectoris æstum
 Vociferans huc lictor ades: nudate loquacem/
 Sacilegum/ deceptorem: peraretur abenis
 Pedibus: clunes/ lumbos/ & rustica terga
 Scalpite: conueniunt strigiles bis rbenibus isti.
 Tale ministerium docti sternuntq̄ ligantq̄
 In quernis hominem tabulis/ adiguntq̄ sub alas
 Ad Crura ad femora ad rbenes ad colla rudentem
 Quadruplicem/ quali frenant ad littora puppes.
 Horrendisq̄ cutem sulcant (miserabile visum)
 Dentibus/ erumpit fractis cruor vndiq̄ venis,
 Et late exiliens turbam scintillat in omnem:
 Postq̄ scissa cutis passim/ & sat terga tulerunt
 Penarum & cædis/ manibus laxata cruentis
 Vincula paulisper: faciuntq̄ incubere tergo
 Ora supinantes/ & abenis dentibus instant
 More canum/ quotiens avidos in viscera rictus
 Aure tenus mergunt/ predamq̄ trahuntq̄ vorantq̄:
 Corda senis tanq̄ medijs in fluctibus aræ
 Marmoreæ robusta manent/ verbisq̄ ministros
 Talibus affatur/ mactate senilia membra hæc/
 Atq̄ fatiscientes artus/ & inutile dudum
 Corpus/ eat senium/ viridisq̄ refloreat ætas/
 Vt Ver post byemē/ veniatq̄ æterna Iuuentus:
 Hac ea sunt quæ me faciunt tormenta beatum.

BLASIVS.

Quæ renouant. dum fert ignes dum vapulat aurum
 Clarius euadit: sic mortificata decorem
 Membra reportabunt/coeloq; similita fient.
 Qui magis atteritur vultu meliore resurget.
 Hæc Pater. At miles sic precipiente tyranno
 Ora ferit/ludensq; comas incanaq; menta
 Pectit: G horrentem concreto sanguine barbam:
 Postq; cæde solum tanta stagnare tyrannus
 Impius aduertit/quantum non fundit Aruspex
 Ad Capitolinas taurum cum victimat aras/
 Ducite/pugnatum est bodie satis/inquit ad antrum.
 Est visura aliud maius lux crastina bellum.
 Sic ait. In tenebras igitur squalentiaq; antra
 Dum redit/Ecce Nurus septem comitantur euntem/
 Admotisq; legunt tepidum crateribus imbrem
 Sanguinis indignum spargi tellure putantes.
 Quod simul ac vidit tali pietate tyrannus
 Acriter offensus grandem prorumpit in iram.
 Et clamat/vincite magas/adducite vincetas.
 Hic aliud certamē adest/ spectacula surgunt
 Altera: G insignes ineunt proscenia Ludi:
 Herculeos nobis opus est perferre labores:
 Vicinus hunc Pblegyam: vincamus Amazones istas:
 Sic ait: ingenti plæbes urbana tumultu
 Fluctuat/ G dense complent pretoria turbæ:
 Intenduntq; oculos/tanti quos submouet ingens
 Congeries vulgi/nequæuntq; accedere sursum
 Attollunt vultus/summosq; leuantur in vngues:
 Ecce Nurus adsunt/quas compellare tyrannus
 Inchoatis verbis. Et vos libare Dianæ
 Est opus: G veste sanctas accedere ad aras
 Suppliciter: Veneriq; arabes apponere fumos:

LIBER SECVNDVS.

Sic decet officium collecti infame cruoris
 Radere: G hoc ingens scelus abstergere litando.
 Ludificans illas ficta subtiliter arte
 Sic ait: ipse itidem fraudes arcere paratæ
 Fraudibus: ad stagnum quod erat prope moenia ferri
 Sacra Deosq; iubent: illic vt flumine viuo
 Se abluerint spondent se conuenientia Diuis
 Orgia laturas: Fama hæc vulgata per urbem
 Continuo: factusq; ingens concursus ad vndam:
 Interea ex dictis subito muliebribus orta
 Lætitia/simnam Princeps secessit in arcem:
 Nam fore crediderat demens vt sacra litarent.
 Pro ripis igitur constructæ imponitur aræ
 Nuda Venus/signum Vestæ, signumq; Dianæ.
 Huc postq; venere Nurus atq; ora manusq;
 In vitreo lauere vado/graduntur ad aram.
 Corruptosq; deos vbi lympba profundior vno
 Impete currentes stagnum iaculantur in altum.
 Extemplo in turbis vario rumore tumultus
 Nasatur: bis temere factum affirmantibus/illis
 Sicut erant varie affecti/laudantibus astum.
 Sicq; ea multiplici lux est cum murmure clausa.
 Præsidis vt casus nouitas peruenit ad aures
 Fulminat: G Colubro similis cum verbere tardus
 Ardet/ G impatiens iræ se sauciat ipsum
 Dentibus in caudam in lumbos in pectora versis.
 Se ferit/vt mulier dulci viduata marito
 Cum laniat crines atq; vnguibus ora cruentat.
 Altera lux oritur/vulgusq; negocia rursum
 In sua multiplici conuersum murmurat ore.
 Ipse satellitibus cinctus iubet ante tribunal
 Aduentare suo septem cum semine matres/

BLASIVS.

Ad quas conuerso fari sic incipit ore.
 Quæ vobis leuitas sic inconsulta procaxq̃
 Sacrilegæ incestæq̃ Nurus meretricia doctæ.
 Armatæ mille insidijs & mille venenis
 Vt tanta cum fraude Deos tuleritis ab ara
 Vt referunt/ & precipites dederitis in vndam?
 An docuit vester vos hæc mendacia Cbristus?
 Hæc sunt quas rudibus turbis infunditis artes?
 Hæc documenta datis? Nunq̃ hoc impune feretis.
 Taliter admorso deferbuit indice princeps.
 Illæ autem non est aiunt opprobria tempus
 Tanta refellendi/causam tetigisse Deorum
 Sit satis: hinc pugnae istius processit origo.
 Quæ leuitas maior/quæ prodigiosior vsq̃
 Simplicitas fuerit q̃ saxa carentia sensu
 Affirmare deos? & credere Numen inesse
 Aeri/Auro/ligno/argento? Natura repugnat.
 Lex Diuina vetat: Pluto/manesq̃ profundi
 Hæc sacra/bos ritus: hæc vestra altaria rident.
 Propterea in stagnum lapides iactauimus illos
 Quod sint res non digna coli: Deus omnia longe
 Ante videt q̃ sint/si res diuina fuissent
 Hi lapides/poterant nostras agnoscere mentes,
 Et paruo e manibus nostris molimine labi:
 Vix princeps bucusq̃ tulit/iubet arma parari,
 Protinus/ & magno lituos precludere bello.
 In fora comportant famuli instrumenta dolorum
 Omnia: Pecten adest: adsunt vnguesq̃ facesq̃/
 Bullit in ingenti liuens sartagine plumbum:
 Et coaceruatis strident incendia lignis:
 Repperit impietas trucis ingeniosa tyranni
 Ad flectenda nouas artes muliebria corda.

LIBER SECVNDVS.

Hinc locat ex molli septem velamina bysso/
 Cyclades appellant/rotidem tboraces abenos
 In medijs illinc flâmis ardore coruscis.
 Stabant in medio matres/ad quas ita fatus
 Sublimi residens in maiestate tyrannus:
 Eligite ex istis vtrum magis vtile: Diuos
 Significant tunicæ molles: Arma ignea Cbristum.
 Continuo saliens septem de matribus vna
 Collectas vestes irritamenta malorum
 Tollit: & annitens medios iaculatur in ignes.
 Mirantur circũstantes in pectore molli
 Natura imbelli ac timido tantum esse vigorem:
 Tam grandes animos/tam fortia corda/gigantes
 Quos memorant tentasse Deos detrudere caelo
 Non ausint tantum facinus, Tirintibus ipse
 Monstrorum domitor posito expallescere ausu.
 Has vires tu Cbriste dabis/tu roboris auctor
 Huius eras, Calcat romanos fœmina fasces:
 Nec timet imperium/sub quo se maximus orbis
 Curuat/ & antiquis audet se opponere Diuis:
 Quos ipsi qui totum orbem moderantur adorant.
 Hæc duo militiam mater ducebat in istam
 Pignora/quæ tulit vna dies/vno ædita partu.
 Hi Gemini casus lamentabantur acerbos
 Matris: & apprensâ materna veste fluebant
 In lachrymas demissi oculos frontemq̃ decoram
 Versum humeros: flebant ipsæ miserabile turbæ
 Inocue fatum ætatis. Cômota Tyranni
 Pectora paulisper:fletumq̃ effundere visus.
 Tolle igitur pueros/duciq̃ in carceris ymbra
 Sanctus vbi vnda senior tellure iacebat
 Precipit/ & ferri ex oculis quæ flectere plæbem

BLASIVS.

Atq; pios mollire animos spectacula possent:
 Illi vbi se videre capi/clamore relictam
 Heu misero matrem appellant: o incendia dicunt
 Dulcia/si cum matre pati licuisset in illis
 Ignibus: & mater mater fora tota sonabant:
 Mater ad has voces plusq; ad tormenta dolentem
 Intendens animum dabat hæc responsa latente
 In lacrymis visu/Nati/Nati/ite videbo
 Vos iterum paucis post o mea cara diebus
 Viscera vos iterum:Nati ne flete parentem.
 Mutua sic pietas accendebatur:& ista
 Anxietas poenis animos laniabat acerbis.
 Fortior in pugnam Præses redit/atq; dolorum
 Mille parat spēs:matres suspendite clamat,
 Pubetenus nudate/cutem proscindite ferro.
 Crudeles ad opus properant crudele ministri
 Sauromatum de gente sati sub montibus orti
 Rypbeis vbi fert homines Cynosura malignos.
 Non pietas non vlla sapit clementia/abenos
 Expediunt dentes:& arant candentia longis
 Viscera pectinibus/penetrat dolor intima matrum
 Corda:nec humani possunt subsistere sensus:
 Soluuntur violati artus:pro sanguine fundunt
 Lac niuem:& fluxu tellus inscribitur albo.
 Cum grauis artaret miseras/& vincere robur
 Inciperet muliebre labor/de nubibus ora
 Quæ videre Nurus/& non videre profani/
 Nuncius educens voces prorupit in istas.
 O sacræ sanctæq; animæ magno atq; potenti
 Decertastis adhuc animo/quæ pauca supersunt
 Conatu tolerate pari:victoria vestris
 In manibus:vobis totus venit obuius æther

LIBER SECVNDVS.

Dulce sonans & dona ferens/gaudete/propinquat
 Lux æterna/venit merces sperata laborum
 Quæ vestra spe maior erit:quot in orbe fuerunt
 A primorum hominum nascenti ætate dolores
 Tempus ad hoc vnam in campis coelestibus boram/
 Si paribus merces par danda laboribus esset
 Non emerent:maiora fide sunt omnia apud nos/
 Sed larga dat dona manu regnator olympi:
 Vnus adhuc vobis labor est adeundus:in ignem
 Ibitis ast ego vos semper comitabor/& omnem
 Vin cobibens flammam in frigida balnea vertam.
 Dixerat:& subito princeps ad opima vocatus
 Prandia discessu clausit tormenta citato/
 Post epulas subito redit in certamina rursum.
 Ante suas vbi magna fores erat area/mandat
 Constitui effossa grandem tellure caminum/
 Magnaq; conflare structis incendia truncis.
 Durauit labor in noctem:nox tota labori
 Ad dicitur:pyra consurgit/Iam luce reuersa
 Subiiciunt ignes/& ductis follibus acres
 Elicunt flamas/abeuntq; incendia in altum
 Aera/& ex lignis fugiens ardentibus aura
 Stridula scintillas spargit per inane volantes.
 Huc populo spectante Nurus intrare coactæ
 Se cruce signantes ineunt/qua maximus ardor
 Fluctuat/& qua flamma rubens grauioribus vndis
 Aestuat:ac tanti ardoris se in vortice mergunt.
 Confestim vero sicut predixerat ignes
 Nuncius/expertæ innocuos/letantur & ardent
 Lætitia:vocemq; leuant in carmina & hymnos,
 Et Christum matremq; canunt/errantq; per antrum
 Ignium/tanq; agni alacres per rosida rura.

BLASIVS.

Absterret res mira omnes/ipsūq; Tyrannum/
 Et vellet scēisse minus/victumq; fatetur
 Se tacitus. Quid agat nescit/videt omnia contra
 Seq; Deosq; suos euadere: protinus ergo
 Imperat educi flamæ de gurgite matres:
 Eductas videt illesas/miratur/ in vnum
 Turba globum cobit/intentis miracula cernunt
 Luminibus/nec corda queunt saturare tuendo.
 Ipse autem magicam factum conuertit in artem
 Præses, & o clamat quantum in cantamina possint
 Tbeffala/Medæe quid verba venefica faxint
 Cernite: & hæc iactans animo subridet amaro.
 Sic turbæ fecisse satis sese extimat amens.
 Verum aliter vulgi astantis pars maxima sentit/
 Et Christum conuersa canit/Venerēq; Iouemq;
 Excrantur/aquas poscunt/ad flumina tendunt.
 Hic erat occultus Christi de gente Sacerdos
 Leucosyrus (Graei sic appellare solebant
 Cappadoces) dudum Carmelo a monte profectus/
 Vertice carpathijs alto qui prominet vndis.
 Australes alius magis it Carmelus in oras
 Quem fertur coluisse Nabal: quo tempore saulis
 Insidias fugiens David in deserta recessit.
 Iste autem Carmelus erat/quem maximus olim
 Incoluit Vates curru sublatu in auras
 Igneo/ & ex alto flamam qui traxit olympo.
 Hic solitus turbis latices infundere sacros
 Perditus & pernox vitreas habitabat ad vndas:
 Præses vt aduertit tantos implæbe tumultus
 Ne foret incompos voti/ Lictore vocato
 Iudicium capitale tulit/Matresq; securi
 Truncat: & exuta post tot certamina tandem

LIBER SECVNDVS.

Corpore felices animæ fugere volantes
 Ad superos: vbi nunc mundo meliore fruuntur.
 Corpora dum totam facit intempesta per urbem
 Nox requiem/sacri ad tumulos rapuere ministri
 Bella sebaustus post hac ingentia Pastor
 Est passurus/eunt irato a principe missi
 Sauromatæ gens cruda/oculis imitata lacertos/
 Ore quaterdecimam pleno iam sidere lunam/
 Atq; senem damnante foro tot sanguinolenta
 Funera/tot cædes/et tot spectacula visu
 Tristia tam multo spumantem sanguine terram/
 Aere catenatum longo ad prætoria ducunt.
 Miratur princeps hominem sine vulnere vultu:
 Conspicuum claro/ & barbam squallore carentem.
 Ac si lotus aquis & olenti aspersus amomo
 Esset apud thermas: Hæc illi nunciis ora
 Fecerat arte volens ista torquere Tyrannum/
 Qui sic fatur: Ades bone vir: Quid deniq; captas
 Consilij? si vis pacem/concedimus vltro:
 Si vis bella/sumus tibi respondere parati.
 Fare/nec in longum differ responsa/quid optes.
 Pastor ad hæc: Quid opus multis? immobile durat
 Propositum: non sum suasi mutabilis vlllo.
 Non si mille mihi veniant in colla secures:
 Non si mille pati facias incendia: non si
 Mille sub æquoreis habitaree fluctibus annos:
 Prosequere: & quo te tua fert sententia perge.
 Præses ad hæc: Ibis Blasii cum pissibus ibis
 Subter aquas/vicina ibis in stagna natatum:
 Ne te peniteat sero/tibi consule: Pastor
 Sat mihi consului: Tu qui in maiore periculo
 Versaris/magis atq; magis tibi consule dixit.

BLASIVS.

Præses ad astantes/que sint responsa videtis
 Impia/quo pacto illudat nobisque deisque.
 Indignatus ait. stabant tum flumina crudo
 Incrustata gelu;nec habebant æquora fluctus
 Pontica/Meotis tergum glaciale ferebat:
 Frigidus Arctophylax ita Caspia presserat arua
 Vt concreta gelu transirent æquora onustis
 Plaustra rotis:nive Taurus erat/nive candidus Emus.
 Ast yrbana lacus stagnans ad moenia lymphis
 Mobilibus nondum frigentem senserat Vrsam.
 Hoc vt mirificis locus esset idoneus actis
 Fecerat omnipotens/liquidæque pepercerat vndæ:
 Conuocat armatam Princeps in tecta cohortem:
 Et iubet ad stagnum duci/mergisque sub alto
 Gurgite pastorem/suffocatumque relinqui/
 Vt natet/et Christi videant opprobria turbæ.
 Coguntur:stipantque hominem/missoque per urbem
 Hoc rumore fluunt omnes puerique senesque.
 Grandæue cum prole Nurus/stagnantque coronant.
 Accinctus gladijs loricatorumque satelles
 Fert pbaretras arcisque bumeris/bastilia dextris
 Ad fatale vadum properat:Iam limina portæ
 Preterit yrbane/stagnumque apparet et ingens
 Pro ripis inbians hæc ad spectacula vulgus.
 Tum senior prestanti animo vultuque sereno
 Vt stagnum intuitus/dextram leuat atque potenti
 Lustrat aquam signo/stygias quod discipat umbras
 Horruit hæc ad signa latex/et marmoris instar
 Duruit:Ingressus plantis fidentibus omnem
 Permeat/et Tipulæ similis superabulat vndam
 Hac illaque means magno clamore tonabat/
 Cernitis o Cives que magna potentia nostræ

LIBER SECVNDVS.

Sit fidei/quando flamæ/quando æquora Christi
 Imperio parent:ignes ardente camino
 Non sensere Nurus:me fert vt cernitis vnda.
 Non ea vis vestris/nec tanta industria Diuis:
 Quod si falsa loquor/veniant quicunque Deorum
 Auxilio fidunt/mecumque per humida reptent
 Aequora: Quid vestri possint ostendite Diui.
 Audito hoc clamore procul de littore curuo
 Prosilire Viri decies super æquora septem
 Fidentes stygijs et saturnalibus umbris:
 Sed spes vana fuit:mox vt tetigere lacunam
 Cum sonitu veluti totidem pregrandia saxa
 Disrupere solum/raptosque absorbit vnda
 Fluctibus in gyrum late longeque fugatis.
 Vtque fides populi magis astrueretur/eosdem
 In quibus absorpta est plæbes incrudela/Pastor
 Conculcat peragrataque locos/campumque liquentem
 Pro arbitrio ligat et soluit.miracula multi
 Tanta voluntates Quid nos contaminat ultra
 Vana superstitio? Quid tempora perdimus aiunt?
 Quid dubitamus adhuc credendo accedere Christo?
 Talia per torbas serpebant murmura/ quando
 Nuncijs æternæ monuit iam proxima vitæ
 Tempora.Digrediens ergo stipante caterua
 Blasius intrepido redit ad pretoria vultu.
 Fama preit/rumorque volans ad principis aures
 Ingitur/totumque refert ex ordine casum.
 Erubuit victus princeps / puduitque videri:
 Sed latuit rebus tandem infeliciter actis
 Instituit longo iam finem imponere bello.
 Cum pueris igitur qui soli in carceris umbris
 Seruabantur adhuc flentes/iubet ense feriri

BLASIVS.

Colla senis/Corpusq; feris/auibusq; relinqui.
 Mensis agebatur faciunt cui februa nomen
 Tertia nox/et iam Venus ascendebat ab ortu/
 Cassiopeq; Comes/cum limina Carceris intrat
 Furestus nocturna ferens finalia Lictor/
 Atq; catenarum nodis pueroq; senemq;
 Implicitos celeri trahit ad pomeria gressu.
 Tum senior pueros cum matris nomina nondum
 Obliti veterem inciperent renouare querelam/
 Sic hortatur iens: Pueri ne flete parentem
 Imus ad ammissam/post parua videbitis illam
 Interualla: hodie mensa coenabimus vna/
 Mittite singultus/ego vos comitabor/ et ipsi
 Mecum eritis donec thalamos veniamus in illos.
 Ventum erat ad loca supplicio decreta supremo
 Cum submissis humi palmas ad clara tetendit
 Sidera/et banc orans effudit pectore vocem
 Sancte Pater qui nos saeculo dignaris ab isto
 Mortali obscuro in festo tenebrisq; sepulto
 Tollere in aeternam requiem lumina beatum/
 Te veneror/tua mente sequor consulta fidelis:
 Et grates habeo immensas/ quod idonea visus
 Hostia sum/dignusq; tuo pro nomine obire.
 Vnum oro/quando est vni haec tibi tanta potestas/
 Vt quicumq; meas supplex orabit ad aras
 Auxilium iugulo et membris languentibus vnq;
 Inueniat quam quaeret opem. Responso satelles
 Audijt haec/vulgoq; palam post funera fecit/
 Subscriptum est: Ascende/veni: te expectat olympus.
 Mox execta trium ceruix/et sanguine tellus
 Intepuit sacro vix dum subtraxerat ensem
 Lictor/ab excelsa mundi vertigine fulgur

LIBER SECVNDVS.

Erupit subito: radiisq; micantibus ardor
 Obtundens oculorum acies noctem expulit atram.
 Territus insolitis miles splendoribus arma
 Projicit: et rapido fugit ad pretoria cursu.
 Quippe triumphalem tanto cum lumine pompam
 Christus agens tali funus celebrauit honore.
 Tum superum chorus acceptas gratanter et ore
 Laeto animas locat in primo ducis agmine: et aura
 Conditus alterno repetiuit sidera cantu.
 Ast vbi peruentum est ad celi immobilis alta
 Limina/Christus eas sancta ad collegia patrum
 Adiunxit veterem pergens supplere ruinam.
 Sub lucem vero sacri translati ministri
 Corpora secreto flentes clausere sepulchro
 Sancte pater Blasi/pueri sine crimine sancti
 Vosq; nurus quae tam magnis haec bella tulistis
 Cordibus/ad sitis nobis mortalibus: ista
 Corporea styge submersis. auertite morbos.
 Impetrate dies terris sine Marte quietos:
 Exmiserat sanctum vitae. concedite finem.

F I N I S.

FRATER BAPTISTAE MANTVANI
CARMELITAE THEOLOGI:
NICOLAUS TOLENTINUS
AD IOANNEM TOLENTINATEM EQVI-
TEM AVRA TVM.

Vndamenta noui iaciēs amplissima mūdi
Ille Opifex tātorū opū sine corpe quēdā
Fecit, & humanos nō admittentia sensus,
Hæc ea sūt q̄ morte carent. Cū corpe q̄dā
Vt rari stellarum ignes, & quattuor ista

Corpora quæ rerum veteres elementa vocarunt,
His quoq̄ corporibus quæ fecit inania vitæ
Simplicitas quædam viuentia corpora iunxit,
Terram homini dedit & mutis animantibus, Alta
Aequora piscososq̄ lacus, & flumina fecit
Peruia Neptun gregibus, Leue sustulit Aer
Alituum genus, & liquidis suspendit in auris,
Coniunctos autem tectis cœlestibus ignes
Astræq̄ concessit sanctæ Consortibus Aulæ,
Ac loca mundanam circūlabentia molem,
Quæ forma quæ, sine carent, incognita quæ sunt,
Quæ pleriq̄ vocant Cbaos, indigestaq̄ rerum
Semina, materiamq̄ rudem, deus vnde recepit
Hoc opus, Vnde trahat posthac quodcūq̄ creandū ē,
Tam diues Cbaos, in talem se extendit Abyssum,
Materia informis tantam se laxat in alium,
Spirituū primo rerum quos fecit ab ortu
Omnisator, pars vna suū mirata decorem

NICOLAUS.

Cum nollet parere Deo (prestantia formæ
 Prona est in vitium semper) migrare coacta est,
 Ac mutare domos, Et in hæc mortalia lapsi
 Regna volatilibus similes ventosa peragravit
 Aurarum spacia, & terra, pelagoq; feruntur
 Instabiles, loca quærentes vbi sistere possint,
 Quidam etiam pulsi in tenebras Acherontis opaci
 Exilia æterno lugent æterna dolore.
 At Deus & superi qui cum Genitore fruuntur
 Imperio Cœli laceros sarcire penates
 Desertosq; implere locos tum protinus orsi,
 Ergo hominum quotquot possent frenare tumultum
 Bellaq; & atroces iras septemplex Hydræ
 Quæ colit in nostro stagnantem corpore Lernam
 Decrevit animas profugis succedere Divis,
 Cœlitiumq; gravem sic supplere ruinam,
 Tum Deus in terris faciens plantaria cœlo
 Cœpit in humanam curas extendere gentem
 Amplius, & formare homines ad olympica regna,
 Preceptis, ac lege docens quo tramite niti
 Posset ad elysios soboles Adamica campos,
 Ac duplex ostendit iter. Via prima salutis
 Quam Natura tulit. Virtus fuit. Altera vero
 Gratia nomen habet, Virtus primordia tanti
 Est aggressa boni, statuitq; in limite recto
 Humanos animosa pedes, vestigia in ipsam
 Vertit honestatem duro scelus ausa capistro
 Infrenare quidem, Sed Divum evadere ad arcem
 Et perferre gradus vsq; ad penetralia mundi
 Lîmina non potuit, Res est nimis ardua Cœlum.
 Magna tamen si facta legas antiqua, videbis
 Quæ pelago & terris gessit miracula quondam,

TOLENTINVS. LIBER. I.

Barbara corda, rudes animos, gentesq; superbas
 Conciliauit, agens homines qui more ferarum
 Principio errabant iuga per montana per agros
 Vnius ad morem victus, hinc oppida, & vrbes,
 Et regna, & quondam populorum Numina Reges.
 Aspice Persarum regem qui fluctibus altis
 Cinxit Arbon, Cerne excelsas consurgere turres
 Et super inductos Cameris pendentibus arcus
 Sub se auibus prebere viam: subterq; sonantem
 Horrendum intortis vndarum molibus Istrum,
 Hoc struxit Traianus opus dum barbarâ regna
 Fulminat, atrocesq; petit certamine Dacos.
 Iulius audacis Rheni graue murmur & vndam
 Precipitem late effusam, tortoq; minantem
 Vortice subiecit plantis peditumq; equitumq;
 Tanta sequens exempla Nepos coniunxit Araxem
 Armenium, pressitq; iratum exercitus amnē,
 Indomito bacchantem æstu, raucoq; Tonantem
 Mugitu, & terga in gyrum spumosa rotantem,
 Hæc fecit quæ corda parit sublimia Virtus,
 Ne decus heroum pereat, sed duret in annos
 Perpetuos, incidit in æs, in marmore signat
 Arma, triumphales pompas, insignia facta
 Mittit in annales, statuas excudit & arcus,
 Atq; suos utcūq; potest extollit alumnos,
 Et cum multa ferat preclara & grandia virtus
 Nil maius, nil utilius, nil sanctius isto
 Ferre potest, q; corda hominum captiua tenentes
 Dissipat affectus, ut spemq; iramq;, metumq;
 Atq; voluptates blandas, ceu nubila ab euro
 Missa fugat Zephyrus, Boreas venientia ab Austro,
 Hac duce (quæ laus est ingens) nos vincimus ipsos

NICOLAUS.

Nedum alios, nostrisq; iugum ceruicibus vltro
Suscipimus, Quod manus opus q̄ vincere Cymbros,
Quam Partbos, q̄ Massagetas, gelidosq; Arimaspos,
Gratia Coelestis soboles diuinitus orta
Sublimat virtutis opus, nec inbæret bonesto
Altius it, donec Coelum transgressa Tonantem
Inuenit, illius nostros ante ora labores
Collocat, & fieri dignos impetrat olympo.
Ista tulit sanctos patres, qui prima tulerunt
Sacra Deo, prius effusis q̄ Proteus vndis
Duceret in summos armenta natantia montes,
Et qui depulso repararunt seecula ponto,
Vt Noe, cui Ianus erat cognomen, & Heber,
Et domus Abrami tantos habitura triumphos,
Et qui Coeligenam post tot labentia tandem
Sæcula viderunt mundo illucescere Christum
Sic abeunt in coelum Animæ, turmisq; coactis
More Auum cum brumma venit coguntur in vnum,
Claraq; dulcisono volitant in sidera cantu,
Istud iter fecere Viri, qui rura colebant
Tebeei deserta soli, Quo tempore Paulo
Funeris officium gemini impendere Leones.
Hanc iuere viam, qui neglexere Deorum
Sacrilegos ritus, & contempserunt Tyrannos,
Vincula, ferrum, ignem, exilium, ieiunia, & omne
Quod Rbadamâibus habet durum, ac miserabile passu,
Quas hinc ad superos Animæ, Deus euocat, omnes
Nec meritis nec honore pares. Altissima quædam
In loca perueniunt, vt quæ durissima passæ
Sunt tormenta, domos habitata ratione laborum
Quos hæc vita tulit, non pro dulcedine laudum
Temporis istius, sed pro pietate fideq; /

TOLENTINVS.

LIBER. I.

Accipiunt varias, varia ornameta domorum,
Ista volutantem cum nox labentibus astris
Iret in occasum, lucemq; aperiret ab ortu
Iam vicina dies nobis vicinior Indis,
Me sopor oppressit, subitoq; simillima curis
Somnia nocturnis mentem rapuere quietam,
Visus enim cursu rapido super æthera tolli
Insuetum mirabar iter, mirabar olympum
In tantos curuatum orbem, nec habere colorem
Ceruleum, sicut credi mortalia cogunt
Lumina, sed vultu semper splendere corusco,
Per campos etiam longe latæq; patentes,
Concilia, & Coetus Duum mirabar, & vrbes
Aethereas, sine sole diem, sine tempore & boris
Perpetuam, nullamq; vicem concedere nocti,
Quo magis attollebar quo sublimius ibam,
Tanto Lumen erat maius, tanto vndiq; coelum
Latius, & vaste effusi sine limite campi,
Assidue vero flammæ ascendere quasdam
Cum tueret stellis similes, cupereq; doceri
Quid vellent sibi tot luces, Vox impulit aures
Ista meas, hæc sunt Animæ quas lumine tali
Affecit diuinus Amor quas gratia sanctas
Corporibus Diuum æternas attollit in arces.
Vox vbi sic fata est longe post terga remansit,
Nam fugiens sursum ferri per inane videbar
Vt fugiunt volucres neruo impellente sagittæ,
Meta viæ fuit in pratis florentibus, vnde
Ambrosiæ spirabat odor, cui nulla voluptas
Aequari sub sole potest, Licet omnia terræ
Gaudia conueniant, fiatq; ex omnibus vnum,
Hic locus illorum qui religionis Amorem

A III

NICOLAUS.

Mox feror in tales, post hæc prelüdia Cantus.
 I cenum Italice pars non ingloria quondam
 P P role virum felix, qua sol iam fessus olympo
 Labitur in magnos apices & in ardua tollit
 Se iuga, quæ frondens agit Apenninus in altum
 Aera, Qua vero rutilans aurora resurgit
 Se premit in panicos colles adriatica vorsum
 Littora, & æquoreas mittit vestigia in vndas,
 Nomen id accepit, qui turba sabellica voto
 Olim vere sacro cum transmigraret in illos
 Turmatim campos volucris mauortia Picus
 Ad Vexilla volans comitem se prebuit, ergo
 Nomen Aus fecit, nomen Picentibus agris,
 Ista sinu multas regio complectitur vrbes,
 Oppidaque illustri longe celeberrima fama.
 Hic Quiriacæ felix Ancona sepulchro,
 Hic recinatis agri templum memorabile magnæ
 Matris, vbi excelsam Paulus superaddidit arcem,
 Arcem alto capite in cœlum pinnisque minantem/
 Et solitam pelagi fluctus audire frementes,
 Vrbis Recina in campis olim stetit, Arma Gotthorum
 Aequare solo, Cives qui cladibus illis
 Emersere, suos transportauere penates
 In iuga prerupti qui respicit æquora montis,
 Ammisitque suam veteri cum nomine sedem,
 Adde Tolentini contermina montibus arua
 Qua fluit angusta veniens de valle Cbientis,
 Hinc decus, ex armis ex religione profectum
 Inuenies duplex, quod tollit ad æthera gentem
 Indigenam, quod Piceno tantum decus addit
 Dactylico, quantum radians carbunculus orbi.
 Hæc quoque Francisco terra est decorata Philelpho

TOLENTINVS. LIBER. I.

Non minus est quam pulchra suo Verona Catullo,
 Illum ego pene puer quondam vidisse recordor
 Iam gelidis niuem canis sermone disertum
 Romano, gratiorque simul, lauroque virentem. &
 Progenie duplici Mario ac xenophonte beatum,
 Religio dicenda prius, memoranda secundo
 Arma loco, metam sonipes sudabit ad istam,
 Aeditus in lucem sterili Nicolaus ab alio
 Fertur, vt Abrami quondam natuque neposque
 Vt samuel populi princeps sadaique sacerdos
 Maximus, & pollens immani robore sanson,
 Tergoreque hirsuto Vates insignis & agno.
 Non poterat Natura istos educere partus
 Vt pote maiores alijs mortalibus. Istam
 Diuinae virtutis erat producere prolem,
 Propterea inuálidos cum se videre parentes.
 Continuo ad magnum se conuertere Tonantem
 Tollentes in cœlum oculos, corda, ora, manusque
 Lux ierat, fessos nox intempesta diurnis
 Mortales operis somno compresserat alto,
 Ecce vnus Diuum æthereo demissus olympo
 Visus adesse (Deus tali dignatur honore
 Quos amat) & verbis ita compellare iacentes,
 Si prolis vos pulsât Amor, Nicolaica templa
 Querite, & illius de nomine dicite natum,
 Dixit, & in cœlum lenibus se sustulit alis,
 E uigilant, & visa alacres in somnia narrant,
 Suspensisque putant animis quæ templa iubentur
 Querere, Nam tali norant cognomine templa
 Multa per Italice per Cbaonis oppida multa,
 Audierant Barri magnis insignia votis
 Mœnia, & illustres Nicolai Antistitis aras, |

NICOLAUS.

Hunc olim Licij postq̄ Patareus apollo
 Occidit, & priscæ tenuere silentia sortes,
 Vientem ac vita functum quasi numen babeant
 Tutelare, salus Lyciæ pendebat ab illo,
 Siue fames, seu mars premeret, seu pestifer annus,
 Sed cum forte illas hostis percurreret vrbes
 Barbarus, & ferro ac flammis inuaderet agros
 Ne fieret brutæ corpus venerabile genti
 Preda, breui Ciues Lembo imposuere volentes
 Abdere, dum posito fierent loca tuta tumultu,
 At mare (sic coelo quod temperat omnia visum)
 Vi subita ventorum altos attollere fluctus
 Cepit, & auulsum ripis per Cerula lembum
 Vexit in Italian, Dauniq̄ ad littora fixit,
 Appulus ad ripas lembum miratus inermem
 Ac sine remigio positum, custode carentem
 Esse ratus quod erat, facinus mirum insolitumq̄
 Insilit, & velatam ostro disglutinat arcam,
 Dum videt exanimum corpus stupet, hæret, & borret
 Mentis inops, sed rem certus cognoscere tandem
 Intuitur sacro plumbum sub vertice sancti
 Nomina patris habens, sic res innotuit Vrbi.
 At cum tota grauem casum patarea dolerent
 Littora, & iuisset vicina per oppida luctus
 Quæsitum Ciues diuersa per æquora Cymbam
 Velliferas misere rates, Quarum vna tarentum
 Venit, & ex Lycijs iterum res cognita Nautis
 Huc igitur secuere viam, puppimq̄ subintrant
 Qua natat in salsos lento amne Potentia fluctus,
 Littora radentes ibant, quæ Tignia cursu
 Diuidit, euadunt celsi viridaria Firmi,
 Aruacq̄ perpetuo Citri redolentia flore,

TOLENTINVS. LIB. I.

Citriinq̄, cuius plantas Atlantis ab horto
 Transtulit ad nostras rediens Tirintibus oras,
 Pertereunt Aſeli fines, rapidiq̄ Truenti
 Hostia Precutijs, quod nostri temporis Aetas
 Nominat Aprutium, colles samnitica regna
 Iam subeunt, & prisca quibus stetit Adria campos,
 Adria Romano fecit quæ nomina Regi,
 Mirantur non visa prius, quæruntoq̄ doceri
 Quæ loca cunq̄ vident, & rerum nomina discunt
 Quæ sua vicinis recitent in tecta reuersi,
 Et quoniam lenes flabant ad garbasa Venti
 Ocia ducentes memorabant plurima Nautæ
 Depicentis agri populis, Aquilana ferebant
 Mœnia ab antiquis Samni tribus vribus olim
 Fatalem interitum belliq̄ incendia passis
 Orta, & in excelsi fundata cacumine montis,
 Forconium fuit vna trium, fuit vna Amiternum,
 Tu quoq̄ Corfinium, vestri modo sola supersunt
 Nomina, res istam fato transiit in urbem,
 Pelignos, Ortonam, Annem cui nomen Aterno
 Transit, & ex oculis velox rapit omnia cursus,
 Prima fugit, Garganus adest, ostendit Aprica
 Tempora, & in coelum cono se porrigit alto,
 Littora se introrsum sinuant, & mœnia pandunt
 Sipuntinam, Urbem sic Daunia prisca vocabat
 Manfredi modo nomen habent, Bariensia prendunt
 Littora, Dedalides, quibus olim fecit Iapix
 Nomina, Cænensi quia preterlabitur vnda
 Ausidus infamis romano sanguine factus,
 Conscendunt ad busta patris, Temploq̄ potitos
 Religio maior, maior reuerentia tangit,
 Tum ductis in gyrum oculis pendentia cernunt

NICOLAUS.

Dona, peregrinis opibus sacraria tanquam
 Aulæis vestita vident/nautasque retortis
 Vorticibus raptos, perfossaque pectora ferro,
 Thoraces, Clypeos quos in discrimine pugnae
 Inter mille situs gladios. Et spicula vouit
 Miles inops spei, galeas, et abenea tela,
 Vincla pedum, manicas, ferrugineasque catenas,
 Ac furum infames laqueos, et cetera nostram
 Aerumnam, miserisque hominum testantia casus,
 Procumbunt humiles ad mausolea, petuntque
 Progeniem, quæ sit magno sacrata Tonanti
 Perpetuo, scelerum labem quæ nesciat unquam
 Attulerat placidam nox intempesta quietem
 Et tacito cælum per opaca silentia cursu
 Sidera torquebat tremulis radiantia in vndis,
 Procubere thoro, sed cum iam Lucifer albæ
 Nunciis Auroræ claro se attolleret ortu,
 Ecce senex cui circa humeros Oloserica vestis,
 Canities autem velata biuertice mitra
 Astirit in somnis, sterilemque affatur Amatam
 Sic referens. Peregrina Nurus tua vota secundant,
 Numina concipies, Verum reminiscere Natam
 Progeniem sacrare Deo, nec plura loquutus,
 Porripuit pulso sese per nubila somno,
 Euigilans igitur Coniunx ad somnia mentem
 Sedulo conuertit, memoriisque per omnia sensu
 Verba audita ferens Animum, spē concipit altam,
 Compellatque virum, noctisque silentia ducunt
 Alternis usque ad solem sermonibus ortum,
 Continuo sensere Animis discedere curas,
 Atque serenari mentes, in pectora labi
 Leticiam, blando applausu gestire medullas,

TOLENTINVS. LIBER. I.

Tum sterilis natura nouum sortita vigorem
 Creuit, et ad grandes euasit idonea partus,
 Discedunt conuotum ambo. Tam luna recepto
 Lumine fraterno nouies compleuerat orbem
 Progeniit prolem Genitrix, cui nomina sancti
 Prasulis imponens dedit et lustralia fontis
 Stagna sacri, tepidas primæua infantia cunas
 Transit, et sancti dulces peruenit ad annos,
 Tempus erat Soboli iam prima elementa salutis
 Traddere, iam viuendi habitu formabilis ætas,
 Qualis equi, cum tres annos iam natus, habenas
 Mandit, et imposito discit parere magistro.
 Instituens natum pietas materna docebat
 In primis orare Deum, magnamque Parentem,
 Ac superos, genibus flexis procubere ad Aras,
 Et duplices proferre manus, ac murmure paruo
 Poscere subsidium contra tria maxima morum,
 Quæ ferunt Animas/irritamenta malorum,
 Aereos manes, sensum melioribus hostem
 Consilijs, et corrupti contagia vulgi,
 Vnde trabunt Animi sordes, et amabile virus,
 Non secus ac pecudes/quotiens it pestifer annus,
 Si simul incedant Campis et gramina carpant,
 Letiferum flatu dant, accipiuntque venenum,
 Tartarei manes genus implacabile multas
 Diffusum in species, nunquam certamina ponunt,
 In vicjs regnant. Est qui sibi vendicat iras,
 Et trahat in rixas homines, in iurgia in enses,
 Alter Auaritiæ studium facit, Alter Amorum,
 Alter ad Inuidiæ flammam incendia, et Etiam
 Proiuocat. Est etiam vitæ qui tædia sancte,
 Gignat in immundis statuens solatia rebus,

NICOLAUS.

Deditus hic: Genio studet oblectare palatum
 Inferuire Gulæ, de more cucurbitæ in alium
 Crescere, & esse suis onus importabile plantis.
 Alter inhumano fastu distendit & inflat
 Corda Virum, cupidus laudum, sitibundus bonorum
 Hæc igitur contra sæua atq; imania monstra
 Poscere quem docuit nato fidissima mater
 Esse Deum memorans, a quo dependeat vno
 Hoc totum quod fecit opus, monstrabat olympum,
 Et Maria, & terras, & quæ nascuntur in illis,
 Personas tris esse Deo, venisse secundam
 Ut nos ad superos ageret, Christumq; vocari
 In terris sine patre satum, qui cæde cruenta
 Debita persoluit moriens antiqua parentum,
 Addebat stygios Amnes, altumq; Baratrium,
 Et furias/quæ dant Animis tormenta malignis,
 Quæ superis odio sæ abeunt. Addebat olympi
 Gaudia, perpetuam requiem, conuiuia, mensas,
 Quas sine fine habeant, qui cum pietate recedunt,
 Arsurum terrarum orbem mare & æra quondam,
 Et ventura noui sæcla imortalia mundi,
 Quæ miseris maiora ferant tormenta, Beatiss
 Gaudia, & a cursu faciant desistere mundum,
 Venturamq; diem, qua mortua corpora rursus
 Accipiant reduces animas, vitamq; recentem,
 Qua prope torrentem Cedron cogatur in vnum
 Concilium genus omne hominum, quos prisca tulerunt
 Sæcula adusq; dies illos ab origine rerum,
 Et fore cum strepitu vocum, & clangore tubarum
 Horrifico grande examen, quo premia iudex
 Digna det, ac meritis correspondentia Christus,
 Christus enim (dixit Genitrix) dulcissima Proles

TOLENTINVS.

LIBER.I.

Adueniens magna cum maiestate sedebit
 Aereas inter/super alta sedilia turmas,
 Prosequitur Natum instituens, ac talia fatur,
 Hanc tamen ante diem miseram tristem atq; tremendã
 Bis septem venturæ aliæ, Quarum vna tumultus
 Quæq; suos habeat diris asperrima signis
 Prima dies adiget omnis Nereides vndas
 In furias, facietq; fretum transcendere montes
 Aereos terquinq; pedes, stabuntq; leuatæ
 In speciem mirorum vndæ, superabitur Atlas,
 Pelion, Ossa, Otobrym, Ripbea cacumina pontus
 Vincet, & in coelum fluctus mare porriget altos,
 Altera sub terras rediget freta tartara adusq;
 Et sua, cum cernent Tetbym Tritonas & ipsum
 Prothea, disperdi metuent incendia manes.
 Tertia Balenas, Pbyseteresq; præalto
 Vertice, deformes pbocas, & cetera monstra
 Quæ pascit Protheus pastor Neptunius, extra
 Aequora depellet, magnosq; ad sidera tollent
 Mugitus pauidi circum omnia littora pisces.
 Quarta trahet stygios ignes per viscera terræ,
 Atq; absomet aquas, facietq; arefcere fontes,
 Flumina, & Oceanus pulsus vastabitur vndis,
 Ac raptas ostendet opes, argentea vasa,
 Aureaq; & grandes hominum sine viscere acervos,
 Tum demum incipient longis abscondita sæclis
 In lucem prodire iterum maiortia tela
 Quæ Poeni & Persæ bellis naualibus olim
 Ammisere, rates scombris habitacula factæ,
 Aspicient rursus stellas Erymantidos Vrsæ.
 Quinta premet genus arboreum, plantasq; virentes,
 Sanguineo sudore nemys se vestiet omne:

NICOLAUS.

Prataeque, florentes stillans cruor imbuet herbas,
 Sexta domos æquabit humo, cum turribus alta
 Mœnia, Consternet sublimi a vertice quicquid
 Fabre operis hominum tantis fecere labores,
 Aegrotabit enim tellus, et febriet aer/
 Astraque, et hos tantos motus turbata dolore
 Insolito Natura dedit, Natura furenti
 Par, cui det vires Animumque Pœnœticus error,
 Tum volucres pauor inuadet, nec pabula quærent
 Amplius, ac sedem venient trepidanter in vnam
 Inmites, mitesque simul fulgore tonabunt
 Erumpente Poli, currentque ardentia ab ortu
 Fulmina ad occasum quo mens humana fragore
 Concidet, indignans sic excandescet olympus,
 Septima contundet silices, collisa sonabunt
 Marmora, et in pugnam lapidum rapiuntur acerui
 Et quæ dissiliant partes in mutua rursus
 Vulnera concurrent. Terrarum octava mouebit
 Fundamenta, tremant Alpes, et rura debiscent,
 Nec feret vndanti tellus vestigia tergo.
 Nonâ dies æquabit agris altissima montes:
 In iuga porrectos, cineremque resoluet in atrum,
 Et montana humiles faciet Deus omnia, Campos.
 Prodigijs homines tantis, ac talibus acti
 Antra quibus sese abdiderant vmbrosa relinquent,
 Et Decima sine voce die sine mente ferentur
 Huc illuc, quo stare loco, quo tendere possint,
 Ignari, et longa mortis formidine victi.
 Vndecima (visu horrendum) cogentur apertis
 Nuda super tumulis ossa expectantia vitam.
 Corporibus Bissexta dies infesta supernis
 Aspiciet labi astra polo, discedere lunam

TOLENTINVS. LIBER. I.

In tenebras, fieri extinctis cælum ignibus atrum,
 Nam ieiuna diu postquam cōbusta vaporum
 Nil dederit tellus, pasci quibus ante solebant
 Sidera deficient, velut esurientia quædam
 Corpora, et extincto scintilla volatilis igne
 Sepater a magnis ait hæc audisse magistris.
 Omnia tunc etiam vacuis animantia campis
 Territa, et horrendos mundi admirantia casus
 Implebunt tristes altis mugitibus auras.
 Altera Bissextæ quæ successura, videbit
 Stragem illam cōmunem hominū, cum a faucibus Orci
 Mors egressa metet quicquid mortale per omnes
 Inueniet terras, magnoque in lurida rursus
 Tartara descendet nunquam reditura triumpho.
 Auferet immisis orbem penultima flammis,
 Et complexa solum rapiant incendia quicquid
 Comuexo sol Luna minor complectitur orbe.
 Nil veriti diuorum aulas cœlestia lambent
 Atria consumptis terræ radicibus ignes,
 Tanta erit ardori permissa licentia, talis
 Inter mundanas surget discordia partes,
 Hæc tibi cære Puer volui memorasse, Tonantem
 Vt nunc, et tota discas ætate vereri,
 Hos igitur mi Nate dies, hoc flebile tempus
 Mente tene, et cauesis a tanti turbine luctus,
 Sancta potest probitas tutum te reddere, sancta
 Religio, pietas potis est te sancta beare,
 Talibus imbutus studijs crescebat, et alto
 Pectore voluebat natus documenta parentis,
 Iam septennis erat, dici iam desinit infans,
 Fit puer, et sensim fortes ascendit ad annos,
 Nec lasciuit adhuc, vitam incepisse videtur

A senio, leuibus comites per compita ludis
Indulgere videt, pueros puerilibus vti
Officijs, legit ipse domi, meditatur, & orat,
Nil leue, nil Iuuenile sapit, canescere sensu
Ceperat, & virides transcendere moribus annos,
His studijs, ista læti grauitate parentes
Dulcibus exultant votis, pater illius acre
Versus ad ingenium pinguem quasi cultor ad agrum,
Cui videat satis esse parum sudoris & artis
Ante focum noctu lingue documenta latine
Prima dedit, quibus vsa fuit Romana Iuuentus
Tempore quo prisca clauum tenere Quirites,
Nomina doctrinas a libertate trabentes
Illa q̄ ingenuæ quondam documenta Iuuentæ
Poenices, Grai, Assyrii, rerumq̄ potita
Roma dabat, varijs sub preceptoribus hausit
Vbertim, fuit ista pio pia cura parenti,
Tum quoq̄ pene infans sacri collega senatus
Atq̄ sacerdotij consors euasit ad ædem
Cui titulus Saluator erat, potuitq̄ teneri
Diuite prouentu, nisi iam sibi conscia cœli
Mens parui fecisset opes telluris & vndæ
Natura ingenuas erat inclinatus ad artes,
Sed tamen ad delubra magis, cum nomine magni
Nicolei mores simul vsurpasse videtur
Ante alios ad templa venit, procūbit ad aram
Non oculis, non mente vagus, Quæcūq̄ Sacerdos
Perlegit, attenta capit & considerat aure,
Illius in sensus dociles stillabat ab alto
Occulte diuinus Amor, Formabat in illo
Via sibi delubra Deus, florebat in boras
Vt florere solent tepido noua gramina maio

Religio, Pietas animum complexa ferebat
Mortalis vitæ & fluxarum obliuia rerum,
De puero memorant opus admirabile, magnum
Argumentum Animæ iam Diuum in regna receptæ,
Candida monstraret cum libamenta Sacerdos
Murice fulgentes attollens altius vlnas.
Apparebat ei non paruo candidus orbe
Panis, vt apparet nobis, sed paruulus infans
Aut specie puer eximia, qui sancta mouebat
Ora, manus, oculos solitis mysteria quædam
Ad puerum diuina loqui, quæ, audire profani
Non poterant, sicut cum parua foramina solis
Ingreditur radius non æra permeat omnem,
Sed fluuit angustam signans in puluere lucem,
Sic ea vox solas pueri veniebat ad aures,
Essa secretis ætas innoxia Christo
Cœpit, & adsciri sancta in consortia Diuum,
Ac superum fungi officio, Quod Elisabeth olim
Vnica progenies teneris accepit ab annis.
Vnde fit vt quosdam videat Deus ore sereno,
Suscipiatq̄ bilari tanq̄ sua pignora vultu?
Ore truci quosdam cernat quasi semine Ditis
Progenitos. In quosdam autem neq̄ lumina vertat
Præteriens tanq̄ foricas & olentica lustra,
Principio Iudam tenebroso emergere ab orco
Et niti ad superum cœtus patriamq̄ volentem
Iuuit, & extento traxit de Achberonte lacerto,
In styga lapsurum, summaq̄ ex arce ruentem
Destituit. Paulum atrocem stephaniq̄ madentem
Sanguine protexit, dulcesq̄ recepit in vlnas,
Sunt qui cōmunes causas ab origine dicant
Progenitas, vt Cœlum, ignes, auram, mare, terras,

NICOLAUS.

Producente Deo, qui mox ut fecerit illas,
 Aeternam in requiem conuersus & oia tanq̄
 Tam senior curas operandi euaserit omnes,
 His itaq̄ incobitum causis venientibus aiunt
 Effectus varios fluere & difformia rerum
 Corpora, quæ inficiant animas, nam qualia natæ
 Corpora sunt Animæ, per talia vota feruntur,
 Flaua bilie calent, ideo rapiuntur in iram
 Præcipites, in bella volant, in vulnere currunt,
 Sic erat affectus Turnus, sic fortis Achilles,
 Hector, & Eneas, & qui laudantur in armis,
 Atra metum generat, nec in certamina, ferrum
 Damnat, & alipedum cursu non gaudet equorum,
 Humor hic in venas penetrans in corda viasq̄,
 Per quas vita subit penetralia verticis antra
 Nocte premit sensus, animasq̄ obnubit opacis
 Nubibus, & varijs deludit lumina formis,
 Vanasq̄ dum vigilant homines in somnia cernunt,
 Talibus ex causis nasci fanaticus error
 Fertur, & incerto titubans insania gressu,
 Sic furit Alcides, sic se transuerberat Ajax
 Sic est cum puero submersa Palemone mater,
 Hippolyti monstris ita mens delusa marinis,
 Empedocles ita se siculos demersit in ignes,
 Pituitæ vero faciunt frigentia corda,
 Ocia, & ignauam damnatricemq̄ laborum
 Desidiam, somnos, & cõnientia semper
 Lumina, nec laudes curant, nec bonore mouentur,
 Purpureus vero meliora negocia sanguis
 Gaudia lætitiãq̄ parit, conuiuia, cantus,
 Blandimenta, iocos, tetricæq̄ obliuia vitæ,
 Talis erat quisquis gemis intexere & auro

TOLENTINVS.

LIBER.I.

Ornamenta, domos parijs fulcire colūnis
 Cæpit, & in grandes marmor formare colossos,
 His studijs affectus erat Lucullus, & urbem
 Qui studuere alias vrbes precellere Romam,
 Hæc igitur causis opera ascripsere secundis,
 Quæ Deus inspiciens (vt cõmentantur & aiunt)
 Delectu cunctorum habito quasi prouidus emptor
 Optima quæq̄ legit, quæ sunt vulgaria transit,
 Hæc autem fingunt, vt si deprenditur vllus
 Error in effectu, causas referatur in illas,
 Quæ casu turbatæ aliquo coelestibus omnes
 Reddere nescierint regnis æqualiter aptos,
 Fallitur hoc quicumq̄ putat, Nam carpere causas
 Nemo potest, quin carpat eum qui condidit illas
 Hos natura Dei male cognita misit in istas
 Verborum ambages, credunt culpabile quosdam
 Non omnis seruare homines, Atq̄ istius ergo
 Inueniunt causas, quibus hoc ascribere possint,
 Non est culpa Deo, qui fas humanaq̄ iura
 Conculcare potest, quosdam contemnere, quosdam
 Sumere, nil cuiq̄ debet, facit omnia gratis,
 Sunt quoq̄ qui dicant venturi temporis acta
 Quæ Deus ante diem tanq̄ speculator ab alta
 Arce videt, causas huius discriminis esse,
 Hinc fit vt arbitrij (dicunt) precognitus illos
 Vtus agat sursum, cœliq̄ attollat in arcem,
 Ante suas ratio possit q̄ surgere ad artes,
 Hi quoq̄ ni fallor, frustra nituntur, & audene
 In fragiles banc tantam bumeros conuoluere molem,
 Vt memorant si forte mouent preuisa Tonantem
 Atra, vel impellunt igitur coguntq̄, ligantq̄,
 Vimq̄ adbibent, quod de summo sentire nefandum est

NICOLAUS.

Principe, vel suadent solum, quod credere dignum est,
 Omnino ergo manens in libertate voluntas
 Non vim passa Dei precognita suscipit acta,
 Et quia vult solum, nam se regit ipsa, mouetq;
 Libera, lege carens, nulliq; obnoxia fato,
 Nam quæ de fati memorat Chaldaea, videntur
 Somnia, nec vires animis infundere nostris
 Astra nec affectus possunt, Deus intima cælo
 Intima telluri Virtus agit omnia liber,
 Quos vocat ad superos, quia vult vocat, ire subibras,
 Qui vult ire, sinit, Quali processit in auras
 Sidere vitales, vel quo concepta propago
 Semine, nil curat. Vitæ venerabilis olim
 Vir fuit, & vates venturi prescius æui
 Mirinius Laris infando de Semine Cretus,
 Hic satus infami cobitu pietate refulsit
 Eximia, Superum factus post funera consors,
 Non igitur qua sint hominum compagine ficta
 Corpora metitur, flauæ dominatur & Atræ
 Billi opifex, potis est etenim frigentia corda
 Inflamare, docent quæ tot tormenta puellæ
 Sustinere, quibus gelidum Natura timorem
 Indiderat, potis est compescere flammæ
 More equitatis, qui lora trahit, qui tracta relaxat,
 More gubernantis, qui dum lætatur in alto
 Ludere non scopulos fugiens nunc transtra leuato,
 Nunc presso clauo ire facit, ¶ De pectore Pauli
 Sustulit hostilem, sanctionq; subintulit ignem,
 Si cui fas terram sit fecundare volendo,
 Nil opus est villam quotiens mercatur & agrum,
 Vestigare prius vires habitusq; locorum,
 En manibus quod quærit habet, fecundat emendo!

TOLENTINVS. LIBER.II.

Non fuit ad tantos igitur Nicolaus honores
 Ad scitus, quia venturos Deus illius actus
 Viderit, aut quia mens corpus sortita fuisset
 Morigerum, non q; tulerint ita mitia fata,
 Fors fortuna fuit Patris indulgentia summi,
 Libero & imperium nato sine lege Tonanti
 Sic placitum, satis est nobis hoc scire, superq;.

F I N I S.

Rima diacensis dedit incunabula & ortum,
 P A c natale solum puero Firmana, subaltis
 Montibus aereas vbi nominat Angelus arces,
 Et firmanus erat Ciuis pater, Alta vetusq;
 Vrbis ea, & antiquæ preclara Colonia Romæ
 Pubertas erat in foribus, iam venerat ætas
 Tertia, quam biuium dicunt, nãq; incidit illic
 In duplices hæc vita vias. Ascendit in altum
 Vna per angustos calles, & latior exit
 Semper, Vt ad summum venit, laxatur in arua
 Plena voluptatum, quæ ver florentia semper
 Seruat, & Autumnus maturis frugibus implet,
 Nam Vertūnus in bis campis versatur, habetq;
 Veris, & Autūni nomen, quia tempus vtrūq;
 Temperat, & ducit flores in poma nuceq;
 Maturatq; annos, ac mittit in borrea fruges,
 Altera principio latissima, vertice summo
 Est angusta, negans illic vestigia figi,
 Hoc igitur facili ingressu decepta Iuuentus,
 Dum putat in melius semper procedere, tandem
 Discit ab euentu se delirasse maligno,
 Hac hominum pars maior eunt, Sic tartara crescunt,

NICOLAUS.

Sic Infernus habet maiora negotia Pluto
 Semper, & esurians Orci infinita baratrum
 Ampliat, ac fauces in grandem extendit hiatus,
 Gallorum annales memorant a manibus olim
 Egressam superas animam venisse sub auras,
 Atque suo quondam Comiti narrasse per illam.
 Illia terdecies hominum demortua noctem,
 Ex quibus iuissent in regna catbartica solum
 Tres, Unus cui nomen erat Bernardus, in arces
 Aethereas, hic ille fuit qui fertur in altis
 Montibus ingenti Lemurem vinxisse catena
 In stygiis alij magnis vlulatus umbras,
 Noxius incaute, sic est locus ille Iuente
 Dicitur Alcides Alemenæ filius isto
 In buio traxisse moram, dubitasse, nec ausum
 Tendere iter, donec viua sub imagine virtus
 Visa viam docuit, Quod qui finxere volebant
 Scire homines dandum esse ducem puerilibus annis,
 Qui morum scopulos, vitæ qui intelligat artem,
 Nam neque sola potest ætas improvida simplex
 Atque rudis regere affectum, cohibere furorem,
 Hoc igitur puer in buio, quia corda ferebat
 Enthea, & illapso correptam Numine mentem
 Non eguit rectore alio, qua cæpit ab ortu
 Ire, viam tenuit, Verum ad magis ardua semper
 Nitebatur, erat Nautæ longinqua petenti
 Littora par, dum festinans sua colligit arma,
 Dum trahit in proram funes, dum garbasa in altum
 Eleuat, explicitis sinibus dum colligit auras,
 Tecta patris libyci sacramque audiuerat ædem
 Cenobion dicunt/que sint communia cunctis
 Omnia, ut Essei quondam vixisse feruntur,

TOLENTINVS.

LIBER.I.

Essei genus antiquum venerabile sacrum/
 Qui vitam traxere dum iudea per arua,
 Illic fama fuit sanctos conuivere patres
 Longenum antiquo genus a pastore trabentes
 Qui Cuius Didonis erat Carthagine natus,
 Iste nouum terris fidus fuit, omnia regna
 Ut tuba quæ magnis totum clangoribus orbem
 Impleat, exclamans Christi noua castra vocabat,
 Romano sermone potens mysteria sacris
 Hausta libris uti fons latis amplissima ripis
 Flumina difundens/per mille volumina misit
 Doctrinis ut sol radijs fulgebat, & omne
 Quod Graeci, quod Phoenices sciuere, quod Indi
 Niligenæque sacerdotes babylonica templa,
 Doctus erat, Cælum, manes, elementa, Deumque,
 Ipse nouum vitæ genus & compedia quædam
 Per quæ mortales irent ad olympica tecta
 Adidit, & patribus dedit obseruanda futuris,
 Hi tribus indulgent studijs, Ante omnia in vnum
 Conspirant hominem, rebus qui pressit agendis,
 Qui teneat clauum, cui sit parere necesse,
 Altera cura facit ne quis sibi vindicet aurum,
 Neue vsurpet opes, propriosque recundat in vsus,
 Sed fluat in medium quicquid vel terra ministrat,
 Vel pietas infert, hominum ve industria quaerit
 Tertia foemineis adimit congressibus omnem
 Cura viam, Veneris procul ablegata voluptas
 Exulat hinc, nulumque audet sperare regressum,
 Istud idem Carmelus habet, genus vnde Virorum
 Heliadum fluxit, qui tempestate supersunt
 Hac quoque, et hanc primi viam coluere per umbras
 Per saltus Carmele tuos phoenicia iusta

Littora, per colles positos Iordanis ad vndam,
 Hæc Picentis agri domus obseruabat ad vnguem,
 Sola hic religio sola obseruantia diuum
 Creuit, & æternæ spes ac fiducia vitæ,
 Huc adolescentes prudens puer attulit annos
 Et sacer euadens duplicem vestitur Abollam,
 Alba subest nigræ, dupliciæ obnubit amictu
 Tempora, proximior nudo candore niuali
 Albicat, exterior fuligine tingitur atra,
 Veste sub hac olim pater Augustinus, Eremum
 Incoluit, postq̄ Christum suscepit, & ante
 Libaret q̄ sacra Deo, trieterida rotam,
 Tum Larium natura sagax versuta bilinguis
 Inuida, & humanæ semper studiosa ruinae
 Talibus inceptis grandi occursum paratu
 Plurima mente agitat, multas remiscitur artes,
 Vestigat puerilem animum, quo semine Cretus/
 Sidere quo natus, quo Mars afflauerit ortum
 Quo Venus aspectu, quo Pleiadesq̄, Hyadesq̄,
 Atq̄ oculos lapsi fert circum cornua Tauri
 Explorantq̄ omnis aditus, vt ouilia noctu
 Sceptaq̄ caularum solet explorare Lycaon,
 Atq̄ Lycaonio. Vulpes subtilior astu,
 Nam deuersa velut vis & natura ferarum est,
 Sic Lemurū. Perbibet & em̄ genus hoc animantum
 Sex fusum in species tenuissima corpora ferre,
 Quæ penetrent clausosq̄ fores, & abenea claustra,
 Prima inter lunam versatur & aeris auras.
 Ignis vbi simplex ac sincerissimus ardet,
 Altera cum Zepbyris, Austris, Aquilonibus, Euris
 Fertur, & aeream dicunt, q̄ in aere viuat,
 Tertia quæ circum terras errare per imum

Aera consuevit, nostrosq̄ habitare penates,
 Terrestris cognomen habet, Neptunia regna
 Quarta colit, sed qui terris quicq̄ æquore viuunt,
 In duplices abeunt sexus, Nam mascula quidam
 Membra magis curant, muliebria corpora quidam,
 Fœmineis gaudent formis montana vagantes
 Per iuga per sylvas cum venatrice Diana,
 Quas Dryades dicunt, & Oreades, Adde Napeas,
 Naiades, & Herei Natas, & Dorida matrem,
 Quos vero magis oblectant & nomina & ora
 Masculæ, sunt Fauni, Panes, Satyriq̄ bicornes,
 Turba salax, quorum quidam tentigine moti
 Fœmineos subeunt vultus, & semine munito
 Amaribus, rursus redeunt in mascula membra,
 Incautasq̄ Nurus ineunt, ac pignora gignunt,
 Accedunt Diui æquorei Neptunus, & Aegeus,
 Proteus, & Triton, Nereus, Melicerta Palemon,
 Et grauis Egeon, longis qui amplectitur vlnis
 Monstra maris Cetos, & inertia corpora Pbocas,
 Quinta subit terras, & subterranea factum
 Nomen ei, subeunt cautes, obscuraq̄ per antra
 Hospitium quærunt Diuos atq̄ astra perosi,
 Sexta magis, magis ima subit, letæa sibi intrat
 Tecta diem fugiens, ideo cognomine dicunt
 Lucifugam, violenta magis q̄ calida, siquos
 Occupat, elingues, surdosq̄ euadere cogit,
 Villius ingenium tribus inferioribus, Ergo
 Hi sunt qui dicuntur opes tellure sepultas
 Custodire, timent nostros ne forsitan aurum
 Quod latet abstrusum tenebris vertatur in vsus,
 Tantus inest illis liuor, sic inuida turba est,
 Hi sunt qui iactu lapidum per tecta viasq̄

NICOLAUS.

Ex terrere solent homines, inuadere nauas
 Mortales morbo berculeo prosternere, corda
 Nubibus immerso dementia reddere sensu,
 Ast alijs longe excellens, penetrabile, promptum,
 Quo fraudes, quo mille dolos innectere possint,
 Istorum e numero Venus est, sandiꝫ magister
 Mercurius, Mauors, atꝫ imperiosus Apollo,
 Atꝫ alij quorum fama est antiqua, per orbem,
 Nomina qui terris vsurpauere Deorum
 Isti omnes igitur cœtu in sublime vocato
 Culmen, in obscuris vetus est vbi fama sibyllam
 Degere speluncis/ per flumina quinꝫ profundi
 Iurauere simul studium curamꝫ habituros
 Se vigilem, contra audacem (sic liuida manes
 Turba loquebantur) Iuuenem, seꝫ omnia facto
 Agmine venturos armis in prælia sumptis,
 Sic patii cuneo in ventos abiere solito,
 At Iuuenis larium mores & atrocita doctus
 Bella, parat sese ad pugnae, genus omne/fatigat
 Ingenium grauibus curis, cobibetꝫ vagari
 Mille per anfractus solitam perꝫ inuicia mentem,
 Cogit eam per sancta pedem mysteria ferre,
 Quae/profugus spar sit per quinꝫ volumina Moses,
 Quaeꝫ per annales, solymaeꝫ diaria gentis,
 Atꝫ per bistorias, & per presagia vatum,
 Per legis mandata nouae, per grandia Pauli
 Eloquia, & patrum vestigia sancta suorū,
 Pascitur vic vt riris aues matura per arua,
 Cum iam messis adest, & iam tritura propinquat,
 Vt per prata greges, vt Apes biblæa per arua,
 At quoniam pingui Venus irritata superbit
 Viscere, & ex dapibus surgit lasciuia lautis

TOLENTINVS. LIBER. I.

Vix adbibet mensis bortenſia gramina vitrum
 Quem priſci coluere patres, non fidiſt biaccho,
 Nam Deus infamis, ſed frigida flumina porat,
 Eſt ſuſpecta Ceres, nunꝫ contenta quieſcit,
 Eſuriet, ſemper voto fraudata reclamatur,
 Qui cubat in membris, quotiens extrinſeca deſunt
 Nutrimenta, calor quæ erodere poſſit, in ipſa
 Corpora deſcendit, munitoꝫ exanguia ſucco
 Reddit, & atroci ſua damna vlciſcitur ira
 Inde ſubit macies, frigent præcordia, languet
 Spiritus in venis, Venus indignata recedit,
 Quam calor & Venti ſtimulant, & aquaticus humor,
 Somni autem pluſꝫ fuerit tolerabile parci,
 Cuius vt enarrem paucis aduertite cauſam,
 Quinꝫ viſ tanꝫ ſpeculis per corpora (ſenſus
 Dicimus) ad mentem ſubeunt tenuiſſima rerum
 Pro rebus ſimulacra modis gradientia miris,
 Nam ſpecies a rebus eunt/velut ire videmus
 A Phebo, & ſtellis radios, per inania miſſe
 Vndiꝫ circumeunt auras, & lumina fallunt,
 Teſtantur rerum effigies in flumine viſæ,
 In ſpeculis, viſa in ſaxis ſpecularibus ora
 Noſtra fidem faciunt, viſ hæc incognita rebus,
 Mens igitur miſſas ſpecies, ſi lumina ſomnus
 Non ligat, agnoſcit, qꝫ ſi ſopor occupat artus,
 Non agnoſcit eas, ſed res putat, illius inſtar
 Qui putat inſpectas animantia vera figuras,
 Hinc igitur veniunt animos agitantia noſtros
 Somnia, quæ volucri dum mobilitate feruntur
 Ille agiles formæ, ſingunt quæcunꝫ per orbem
 Conari Natura poteſt, quæcunꝫ voluntas,
 Non nunꝫ maiora etiam, Nam monſtra videmur

Cernere, quæ natura nequit producere, montes
 Ire per aëreos tractus, hominēq; volatu
 Tendere per nubes, & currere flumina retro,
 Hac leuires persæpe pijs deludere mentes
 Arte solent, obscœna oculis dum occurrit imago
 Vera, vel in somnis, mox euigilantia corda
 Titillare potens, fragilemq; inflectere sensum,
 Propterea somnum Castis quasi moribus hostem
 Oderat, & multam in noctem seruare legendo
 Insomnes oculos sæpe expectare solebat
 Luciferum, sæpe auroram, quandoq; reuersam
 Lampada terrarum biumentem quæ discutit umbram,
 Adde q; affligat moribundum insomnia corpus,
 Et domat exleges motus, sic bella cauere
 Sic solitus causas eradicare malorum,
 Quæ verbis mensura fuit, quæ regula fandi,
 Quæ linguæ lex atq; modus, transire silendo
 Illicitum, quando id sanctæ pars maxima vitæ,
 Et breuis & rarus post longa silentia sermo
 Seria libabat solum, mendacia nugas
 Et quæcūq; solent alios proscindere verba
 Non secus euitans, ac littora syratica Nautæ,
 Si de Iusticia de religione loquendum
 De pietate foret, longas manabat in horas
 Eloquium, tanq; vasto de gurgite torrens
 Fusus, & vndantem voluens de vallibus æstum,
 Tunc facundus erat, Deus in precordia lapsus
 Ars erat, affectus facit os scitum, acre disertum
 At quia delectant oculos animumq; videntur
 Ad communem hominum vitam deflectere sensum
 Mollia & urbanum morem sapientia semper
 Pallia derisit, temploq; indigna vocabat

Ad nudum settis Cilicum quæ tegmina castris
 Et nautis prestare solent, vestitus inermis
 Corpus adurebat, gradiens pannosus & asper,
 Stragula Cyniphiæ prebebant bispida barbæ,
 Quæ cum merce rudi libycis vectantur ab oris,
 Non stratum flumialis Anas, non Anser Anate
 Grandior exhibuit, non mollior Anser Cygnus,
 Dulce erat in tabulis lassum distendere corpus,
 Ut vulgus castrense solet, cum candida rupes
 Nix tegit alpinas, quotiens Aquilone sereno
 Nox perflata lacus rapidosq; coagulat amnes,
 Sæpe etiam in nuda somnus tellure cubanti
 Gratus erat, quando auroras vigilantia plures
 Fecerat insomnes, imitans iumenta feraq;
 Sternebatur bumi corpus seruire vocabat
 Mancipium, quod non animi contemnere solum
 Verum etiam Diuorum ausit legem imperiumq;
 Quæ nobis obscura fides, quasi missus ab oris
 Nuncius externis animo amplectenda reliquit
 Ipse velut subiecta oculis & cognita vulgo
 Scitæ per Causas atq; explorata tenebat,
 Hæc radix illorum operum quæ dura videntur
 His quibus est ignaua fides, processerat inde
 Ille amor inflamans homines, ille igneus ardor
 Corda metu qui nostra facit tam grandia pulso,
 Nomen habet Charitas, summo demissus olympo
 Spiritus extirpans alios radicitus ignes,
 Et presertim illum, quem pestis amara Cupido
 Explegetonte haurit, terrasq; infeminat omnes
 Atq; illum qui quærit opes, qui colligit aurum,
 Spes quoq; presidium nobis mortalibus ingens
 Sola promethea non dedignata teneri

NICOLAUS.

P yxide cum superos alie petiere sorores/
 Fulcibat crescentem animum, iuuenilia corda
 Altius a terris æterna in regna leuabat,
 Venerat in summos apices, vbi nostra leuatur
 Conditio humanos audens transcendere fines,
 Et fieri vicina Deo, diuina sacerdos
 Orgia iam factus sanctas libabat ad aras,
 Tunc poterat vita functis succurrere, manes
 Inuito Rectore Erebi, prohibente Megera
 Soluere, & in cœlum ex imis reuocare tenebris,
 Conciliare deum nobis, peccata loquendo
 Tollere, & a flammis animas seruare dolentes,
 Atq; vagos cobibere lares, compescere sæuos
 Demonas, & stygijs vmbrijs imponere leges,
 Nam quotiens sacro mystæ intinguntur oliuo
 Accipiunt illorum animæ viuacia quædam
 Signa, Characteres dicunt, quæ Cerberus odit,
 Cerberus, & quotquot degunt Acheronte sub alto,
 Verum hæc ne forsân nugæ videantur aniles,
 Subijciam paucis opus inter prima relatum
 Iam vulgata Diu sancti miracula Patris,
 Ergo hæc horribilis fecit cognoscere casus.
 A ruâ per Vmbrorum locus est vbi curua Pisauri
 Flumina in apricos colles de montibus altis
 Lapsa fluunt cursu pontium visura citato,
 Huc migravit, vbi tacito domus abdita saltu
 Hospitium syluestre dabat, noctesq; diesq;
 Cœlum animo voluens sacras ducebat ad aras,
 Nox erat, & tenebrosa polum conuoluerat vmbra/
 Vmbra means circum terras, circum æquora, circum
 Aera, circum ignes, rapido contraria pœbeo
 Semper, & attingens vsq; ad saturnida lunam/

TOLENTINVS. LIBER.II.

P rocubuit strato Iuuenis, vix lumina somnus
 Clauserat, & subito in somnis occurrit imago
 Vociferans Nicolæ mei, Nicolæ memento,
 Sancte Pater succurre tuis, compesce dolores,
 Quos patimur tantos, & nostra incendia tolle,
 Namq; potes, si sancta dies libamina septem
 Dedideris nobis, fer opem, & miserere tuorum.
 Territus hoc tanto Iuuenis clamore rogabat
 Quis temerare ausit nocturna silentia tanto
 Planktu hoc, & noctu in tantas prorūpere voces,
 Sub lare presertim strepitus qui eliminat omnes,
 Vox ea, sancte Pater rursim si scire laboras
 Quis sim, quis fuerim, paucis (aduer te) docebo,
 Ipse Comes tuus ante fui, fuit Auxima tellus
 Passa graues olim casus, & bella, Gothorum
 Cum cepit ruerè imperium Belisarius olim
 Patria, nomen erat viuo, Peregrinus, ad vmbra
 Misit auernales quæ subruit omnia me mors,
 Quod clamē dolor in causâ est, dolor omnia vincens
 Aspera quæ sanctis olim inflixere Tyranni,
 Surge, Veni, tibi spirituum magna agmina sistam
 Ante oculos, quibus auxilio pores omnibus esse,
 Ire videbatur versus vicina Pisauri
 Moenia, namq; eadem fluuio sunt nomina / & vrbi,
 Quam veteris quondam Romæ posuere Coloni.
 Visus & ex alto vallem spectare profundam,
 Vnde ferebantur magno cum murmure voces
 Confusæ ad cœlum, & lamenta miserrima in auras,
 Tunc ea vox, Hæ sunt Animæ quas vita fefellit
 Pacta dies longas, canos, seramq; senectam,
 Hac spe delusæ blandaq; libidine tractæ
 Iugiter ad pingues ducebant gaudia mensas,

Non deerant epulis citbaræ, sed Arione multo
 Læta ibat domus in thyasos veneremq; ciebat,
 Surripuere dies cantus, conuiuia noctes,
 Totaq; in insanos fuderunt tempora luxus,
 Ista frequentarunt, & quæ nascuntur ab istis,
 Dumq; sub extremum vitæ se posse putabant
 Emendare leuis deliramenta Iuuentæ
 Mors fuit in foribus non expectata repente
 Cunctaq; mendacis vitæ pacta irrita fecit,
 Sic ait, Extemplo magnis stridoribus vmbrae
 Auditæ clamare, Pater misere. sepultas
 Hoc ardente lacu tua nos libamina seruent,
 His dictis visa in latos incendia campos
 Serpere, & illustres ad coelum attollere flammæ,
 Atq; ignes fumo inclusos erumpere magnum
 In tonitu, longeq; leues volitare fauillas,
 Vt quotiens ferri candentem forcipe massam
 Corripit & crebro feriens faber ingruit ictu
 E micat in tenues scintilla volatilis auras
 Territus hoc visu somnos ac somnia rupit,
 Ac diuina dies tulit in libamina septem,
 Septem lux ierat/noctemq; Aurora fugabat
 Quando oculos vigiles per tota trinoctia somnis
 Corripuit, rediens confestim occurrit imago
 Illa eadem, Quæ visa patri pro munere tanto
 Soluere suppliciter grates, ac talia fari,
 Te duce tenarios tandem superauimus ignes,
 Te duce ad æthereos tandem conscendimus axes,
 Viue, vale, Coelesti olim te in luce videbo,
 In picente solo collem consurgit in altum
 Terra duos annes inter, quæ respicit Vmbros
 Et Boream, summis demissa potentia saxis

Labitur, Austrinae qua sidera prospicit ore,
 Defluit ex alto veniens Seruallæ Cbientus,
 In dorso Macerata sedet, post bella Gotborum
 Aedita, & ex prisca Recine generata ruinis,
 Hic habitans aliquando sui crudelia fratris
 Funera, qui in gladios, & in arma hostilia casu
 Inciderat, cum rescisset, prece numina flexit
 Ne stygijs raperetur aquis, ne æterna subiret
 Supplicia, infernos neu transferretur ad amnes
 Irremeabilibus nunq; rediturus ab oris,
 Addidit & precibus ieiunia longa, grauesq;
 Excubias, & terdecies renocauit ad aras
 Orgia Lucifero cum lux albesceret orto,
 Ecce per obscuræ metuenda silentia noctis
 Dum genibus staret fixis in marmore ad aram
 Vox audita, Tuis precibus Germane reuertor
 Liber ab inferni tenebris borrentibus Orci,
 Iam mihi crudeles furia candentia vincla
 Intulerant, totusq; mihi insultabat Auernus,
 Et sine spe damnatus eram pblegetontida ad vndam,
 Cum subito efulsit clarum per concaua lumen
 Tartara, & hac latæ voce insonuere Lacinae,
 Tartarei inanes vestras attollite portas,
 Nunc rogat a stygio duci Nicolaus auerno,
 Ex templo tremuere omnes furiale ministri
 Vulgus, & attoniti piceis latuere sub antris,
 Non aliter q; cum simili clamore coactus
 Reddere Traianum Pluto ima in tartara fugit,
 Ast ego per latebras illo duce lumine olentes
 Ducor, & a regnis Orci squallentibus adsum,
 Hæc ea vox, Sed cum falli Nicolaus ab vmbis
 Crederet infernis, quibus est assumere formas

NICOLAUS.

Mos varias, multisq; bonas deludere mentes
 Artibus, iste timor fraternæ innotuit umbræ
 Atq; ait, ipse tuus (fraudem desiste vereri)
 Frater ego, sum frater ait, Lætare, diuq;
 Esto memor Germane meam curare salutem,
 Nam nec adhuc adeo superos, aliquidq; Luendum est,
 A edita ab excelsis penetralibus Apœnini
 Labitur in pontum Firmi sub mœnibus altis
 Tignia, & ad ripas eius celeberrima quondam
 Nominis vrbs istius erat, voluentibus annis
 Diruta, sed templum super est, cui pingua subsunt
 Pascua, lanigeriq; greges, opulentâq; rura,
 His opibus sancti quidem de sanguine patris
 Nicoletus prefectus erat, qui sæpius orsus
 Ad se sobrinum blandis inflectere verbis,
 Et vitam damnare inopem, q; lenta sequatur
 Ocia, q; gradiens aliena per hostia quærat
 Auxilium precibus, quod erat sudore parandum
 Corporis aut animi, Nam sic vbi condidit orbem
 Dicitur antiquos Deus instituisse parentes,
 Quippe mali manes studium quibus Aucupis instar
 Quærere quam vexent, adigantq; in retia predam
 Has illi insidias hæc bella occulta ferebant,
 His commotus erat dictis, & in anxia pulsus
 Consilia ambiguis torquebat pectora curis,
 Dum veluti nubes quæ pendet in aere ventis
 Aduersis impulsâ, modo hac, modo flectitur illac,
 Ecce Chorus superum niueis in vestibus ædem
 Subgreditur, stipatq; virum, curasq; loquendo
 Dissipat instabiles, mentemq; redarguit ægram,
 Ancipitesq; animos & corda labantia firmat,
 Insuper adiiciunt, Quo vis vestigia ferret?

TOLENTINVS, LIBER.II.

Terra tolentinas tibi finis, & vltima sedes,
 Dixit, & exilem chorus est resolutus in auram,
 Ergo vir ex illo certus retinere beatam
 Tempore pauperiem comites sua sæpe monebat
 Ossa Tolentino sese debere, supremam
 Illic se vitæ partem tumultumq; habiturum.
 Pertransire nefas opus admirabile nullis
 Auditum sæclis, vsq; ad labentia mundi
 Mœnia, cum totam terrarum incendia molem
 Vltima corripient, longos memorabile in annos,
 Aeger erat, febris lassos emunxerat artus/
 Atq; sepulchralis pallor confecerat ora
 Hispida/dixisses si non spirasset anbelo
 Guttire paulisper, gelidum sine mente Cadauer,
 Vis ea quæ in venis salit, & quæ in pectore leuo
 Palpitat, vt lampas iam iam moritura, tenorem
 Perdiderat, motuq; abiens trepidabat inertis,
 Vniuficis adbibere dapes medicina iubebat,
 Pabulaq; exilem reparare potentia vitam,
 Ergo Coturnices vt mandat Apitius assas
 Attulit impigri manus officiosa ministri,
 Ille autem solitus semper frenare palatum
 Ac genium fraudare Cibis contentus innepris
 Horruit bas epulas, & detestanda putauit
 Prandia, mos longis sic illum affecerat annis,
 Accedunt precepta Patris cogentia vesci
 Pinguibus oppressa tanto in discrimine vita,
 Quid faciat nescit, mens ægra quid elligat horum
 Cogitat, hinc angit sancti reuerentia patris,
 Hinc pia suscepti premit obseruantia voti.
 Angustatur vt quotiens symplegades inter
 Nauita transibat tum cum concurrere ventis

NICOLAUS.

Flantibus impulsæ nauesq; arctare solebant,
 At Deus impactum syrtem miseratus in istam
 Fuit, & ex altis traxit precordia curis,
 Nam pluit in volucres plummas, animamq; repente
 Restituit, mox illæ Alas mouere recentes,
 Et simul excusso saliere per aera disco,
 Qua via visa volant, speculisq; feruntur apertis
 Aereum per iter, Pater & quæ plurima fratrum
 Turba aderat, tui grandis miracula casus
 Obstupere oculis non conuiuentibus, ore
 Attonito, voce ammissa, manibusq; supinis,
 Hac igitur tanta moti nouitate volucrum
 Multimodis sancti patres sermonibus illam
 Consumpsere diem, memorant portenta parentum,
 Vt quæ Niligenis Moses ostenderat olim,
 Cum nouus arrenti factus de vimine serpens
 Prodit, & subito latis ostenta magorum
 Faucibus inuasit/grandesq; aborbuit Hydros/
 Et cum purpereo maduerunt omnia nimbo
 Gramina, & e puteis emanauere cruenti
 (In fandum) latices, Cum tres sine lumine solem
 Ire dies vidit tellus ægyptia, quando
 Omnia rura Deus dedit erodenda locustis,
 Et cum tetra domos omnes examina muscæ
 Aeraq; infesto perturbauere volatu,
 Cumq; super viso nuper certamina casu
 Orta forent quo vita modo reuocata volucrum
 Tam subito, Num forte auium post fata super sit
 Spiritus in veteres qui sit reuocabilis artus,
 Præses ad astantum cuneum sic protinus orsus,
 Sunt qui crediderint animas pecudumq; hominumq;
 Nil differre, simulq; mori cum corpore, quidam

TOLENTINVS, LIB. II.

Esse immortales omnis & corpore solum
 Dissimiles, nostras autem quia corpora natæ
 Optima sint, fungi officijs melioribus aiunt,
 Ast alias membris contranitentibus ire
 In pecudum mores, minus has uehementius illas
 Vt varijs natura modis intrinseca finxit
 Instrumenta animæ, fieriq; animantia muta,
 Propterea veterem rediisse in corpora credunt
 Vitam auium sua rursus animis in membra reuersis
 Sed ne multa morer frustra, ne tempora perdam
 Quando cadit iam sera dies & sidera surgunt,
 Ista senis samij Calabros qui dicitur olim
 Incoluisse lares, & magni nominis artes
 Inuenisse nouas, deliramenta videntur
 Vana, indigna quibus prudens accomodet aures.
 Sanctior est igitur nostrum sententia patrum,
 Qui differre putant animas vt corpora, nostras
 Esse immortales, alias occumbere fato,
 Hæc autem volucrum fecit miracula magnus
 Ille opifex, cui rerum omnis natura ministra est,
 Qui vitas habet in manibus veteresq; nouasq;
 Qui reparare potest fracta & noua condere mēbra
 Ista suos docuit Præses grandæuus alumnos,
 Conualuit tadem, sed cum nil pendere corpus
 Feruida mens assueta foret, cum parcere inertī
 Nesciret genio seris iam frigidus annis
 Tempore post paruo rursus procumbit, & acrem
 Labitur in morbum, totosq; affligitur artus,
 Mens inuicta manet, cupit ad delubra reuerti,
 Fert ægre, gemit, & lacrymat q; strata cubili
 Membra vetent pietatis opus, sua namq; solebat
 Prandia partiri in miseros, & porgere egenti
 C iij

NICOLAUS,

Clandestina manu poterat quæ dona pienti,
 Hoc animaduertens penoris, cui cura, ferentem
 Triticeas aliquando dapes deprendere lecto
 Tempore constituit, Tum candida brūma per alpes
 Hybernabat, humus sterili sub frigore lenta
 Ocia ducebat pigrum pertesa decembrem,
 Occurrens igitur gremio quid ferret onusto
 Postulat, ille rosas (spirauit in illius ora
 Hæc responsa Deus) dixit se ferre recentes,
 Et gremium soluens roseos (mirabile) flores
 Quales ferre se lent pestana rosaria, cum ver
 Prouocat ad Carmen volucres, ad gramina Campos,
 Protulit extemplo diffusus in æra nidor
 Naribus applausit, sacriq; oliuere penates,
 Hoc opus, hoc ingens studium pietatis bonore
 Duxit honestandum tali deus arbiter æquus,
 Præses id admirans homini precepit apertum
 Esse penus, pascendi inopes permissa potestas,
 Hoc igitur quando grauis intermittere langor
 Officium cogebat, uti qui grandia perdat
 Emolumenta, dolet, pietas exterrita luget,
 Tum Regina decem nutu quæ temperat orbes
 Inmixos utroq; polo, Clementia cuius
 Fine caret, magno pressam langore senectam
 Despiciens illo quo spem facit omnibus ore
 Descendit celebri Diuum stipante Caterua,
 Hic erat Hipponis pastor, primordia gentis
 Qui tulit istius pater Augustinus, olympo
 Tantus apud superos, quanta inter sidera Luna
 Et Iuuenem mater quæ deplorauit alumnium
 Tot lachrymis, verita æternos ne incurret ignes,
 Et pater Albertus cum Cyrillo megarensi

TOLENTINVS.

LIBER. II.

Ambo relucens, ambo candore togati
 Sidereo, quali surgens Venus aurea vultu
 Cum nitet absterfo, nanq; bis regina duobus
 Vitur ad tanti preclara negocia regni,
 Carmeli Regina memor, quem inuisere quondam
 In longo ammissæ prolis mœrore solebat,
 His comitata senis thalamos adit, ac tenebrose
 Noctis inane chaos prelato illuminat igne,
 Agmina, ut agnouit senior Cœlestia, morbo
 Profilit euicta, membris dominata repente
 Inualidis mens est, ut proxima Numina sensit,
 Verum Regine imperio se in strata recepit
 Rursus, et ipsa virum sic est affata iacentem
 Cbare senex quid te tantis mœroribus angis?
 Postq; lasciuæ cecidit calor ille Iuuentæ
 Et senio frigente Venus sedata quieuit,
 Dandum aliquid genio, Licet indulgere parumper
 Somno epulis, laxanda æuo sic lora senili,
 Ut primæua ætas grauibus frenanda lupacis,
 Fœmina quæ vestris laribus vicina, calenti
 Triticem furno cererem tractura canistrum
 Fert humero, panem (Nec sit mora) mitte ministrum
 Qui ferat, et sacrata super dic verba, subinde
 Vesceræ Confestim pulso sanabere morbo,
 Quem tua tartarei misere in viscera manes
 Sic potes insidias, sic vim depellere Auerni,
 Dixit, et integram sil est largita salutem,
 Hunc post fata senis morem tenuere nepotes,
 Nam simili ritu Cererem sacrare quotannis
 Et plebi donare solent, cum sancta reuerso
 Natali sunt festa Die, medicamine tali
 Morborum genus omne fugant, sic dæmonas arcent,

Sic steriles curant uteros, serpentia sanant
 Ulcera, restitunt oculos, sic fulmina pellunt,
 Aereas tempestates, irataque sedant
 Aequora/deprensos seruant a turbine nautas,
 Cæteraque humanæ cobibent incommoda vitæ,
 Functus erat morbis, atque ad sua prima reuersus
 Acta senex/quando lemures cobibere superbi
 In campos/vbi sub vastis prostrata ruinis
 Vrbs antiqua iacet, fuerat cui salua nomen
 Magna theatrorum superant vestigia, moles
 Narmoreæ, quas exedit cariota vetustas
 Arua Tolentini tenuit quæ salua quondam
 Nunc retinent Cues, agroque fruuntur, et vrbe,
 Huc duce Mercurio Ioue preside tota coacta est
 Coniurata cohors Larium, mox Iupiter orsus,
 Quamquam nostra grauem tulerint antiqua ruina
 Regna, tamen superant Comites, coalescit in boras
 Imperium magis atque magis, Res publica christi
 Labitur in nihilum, sensimque extinguitur ardens.
 Illa fides, primis quæ nos exterruit annis/
 Et quæ possit gens religioſa videri
 Progenies christi/quia sacra volumina volumunt
 Nil tamē hac nobis a religione timendum est,
 Ore Deum, non corde ferunt, de turribus altis
 Aera sonant christo, ventosa tonitrua nobis
 De nebulis, caeloque tonant, meminisse pestis
 Christigenum quotiens puppes submersimus allo,
 Grandine frugiferos quotiens deleuimus agros,
 Peste greges, nemora et siluas aquilone comantes,
 Bella quot orditi sumus, quot grandia regna
 Abstulimus christo, dedimusque scythisque Arabisque/
 Si dicas templa ædificant/pinnacula celo

Educunt, fateor, quo se sublimibus illis
 Nobilitent tectis, niti probitate solebant,
 Immodica vero nunc ambitione feruntur
 Ac liuore, odijs nunc immortalibus ardent,
 Dant baccho venerique operam, Roma ipsa lupanar
 Reddita, foemineo Petri domus oblita fluxu
 Ad stygios olet usque lares, incestat olympum
 Nidore hoc, facta est toto execrabilis orbe,
 Fidite Consortes Regni/sperate reuerti
 In decus antiquum, maior penuria christum
 Quotidie premit in terris minor exit in boras,
 Ille habet Europam, nobis est Aprica, nobis
 Quæ longe lateque patent asiatica regna
 Ille habet arduas faculas, altaria, fumos/
 Nos animas, Qui templa eius maiora gubernant
 Qui insipidis eius sacris vescuntur, eduntque
 Azima liba, nihil christum, nihil orgia pendunt,
 Mortales animas credunt, plutonia rident
 Regna, nec expectant ullam post fata Megeram,
 Dic animaduertat Petrus qui Ianitor Aulæ
 Dicitur illius, quot per sua limina gressum
 Quot per nostra ferant Animæ, fortasse pudebit
 Prouentus exilis eum, latissima nobis
 Horrea, et in grandes messis consurgit acervos,
 Nec solum de plebe homines collegimus, Intran
 Nostra sacerdotes/et qui sublimia mitrant
 Tempora, primates orbis, gemmata ferentes
 Ornamenta, nurus auro, argentoque coruscæ
 Atque senis Priami venam irritare potentes,
 Nostra inque portis in regna patentibus intrant,
 Si quos Christus habet si quos in retia mittit
 Sunt ima de fece hominum de plebe profunda,

Qualis hic insanus, qui tot labentibus annis
 Nos risit, nec cessat adhuc, coelestia tecta
 Ambit, & in nostros sperat migrare penates
 Mentis inops. Vulcane veni, mandata capeffe
 Nostra semel, tu nanq̄ lares regis atq̄ gubernas
 Qui in caecis habitant specubus sub montibus altis,
 At nos aereos, nostri versutia & astu
 Decertare solent, tua plebs vi, robore, & armis,
 Attriti longo nostri certamine cessant
 Fessa Venus, victa est Pallas, Cyllenius artes
 Arguit inualidas, nemo est qui in retia pbocam
 Hanc adigat, bos haec comites fugat indica nostros,
 Ultima spes in te est, causam hanc Vulcane parumper,
 Suscipe, Si labor est hominem pervertere tantus,
 Vt nequeas, afflige solo, fac verbera multo
 Claudicet, atq̄ tuos gressus imitetur eundo,
 Haec saltem in monstro hoc nostri monimeta relinque.
 Claudicet, & diuos non experiatur inertes,
 Hanc operam largire Ioui, te semper in omnes
 Munificum diuos omnis reminiscitur aetas,
 Tu mihi formasti flammam in fulmina semper,
 Et facis vt metuar, tua dextra condidit arma
 Quae dedit Eneae mater, quae mater Achilli,
 Hoc opus astanti Diuum largire Coronae,
 Iupiter hec, operi accingit Vulcanus iniquo
 Strenue, & assumptis triginta infamibus vmbis
 Quae solitae in tenebris caecos habitare caniclos
 Aduolat in thalamum Senis, & delupra peragrat,
 Exploratq̄ domos, instar latronis opaco
 Tempore consueti nocturnae instare rapinae,
 Tum pater Augusto duo testamenta sacello
 Percurrens sanata modis thobiana legebat.

Lumina mirificis, & versabatur olympo.
 Missus in excessum mentis, stomachatus aniles
 Mulciber has curas (sic ipse ferebat) & ira
 Percitus ardenti concussim verbera duro
 Sternit bumi, crudoq̄ fremens sermone minatur
 Se fore perpetuo exitio, nullasq̄ daturum
 Ad requiem pausas, pugnamq̄ indicit atrocem,
 Ille autem sese lemures nil pendere Christo
 Auspice respondit, nec formidare satanum
 Insidias, illos potius debere Tonantem
 Formidare, manum cuius tremat omnis Auernus,
 Transierat iam nona dies, & Vespera caelo
 Ceperat ardentes stellas aperire sereno
 Ad solitum se vertit opus, meditatur honores
 Atq̄ potestatem superiam, qui sidera certis
 Aeternum ordinibus faciunt insurgere ab ortu
 Tendere ad occasum, versoq̄ occubere mundo,
 Vnde oritur nox atq̄ dies, qui ingentia norunt
 Corpora nunc ultra aethiopes deflectere ad Austrum,
 Nunc Boream versus rhybpeum attollere ad axem
 Vnde resultat byems, aestas, autunus, & ipsum
 Ver geniale nouis quod det primordia rebus
 Atq̄ breues longiq̄ dies, & tempora frugum.
 Haec meditans secum voces prorupit in istas,
 O infelices laruas, quas numeris huius
 Reddidit expertes veteris petulantia fastus,
 Nec dum finierat, summo de culmine lapsi
 Ecce lares adsunt, & misso in lumina saxo
 Lampada confringunt, simulant animalia voce
 Bruta, putes ululare lupos, gannire sagaces
 Vulpeclas, grunire sues, certare canendo
 Teumagos felles, ducta de naribus aura

NICOLAUS.

Ringere mordaces catulos, per culmina motis
 Imbricibus cursant, saluunt, ruitura videntur
 Tecta, lares agitat vesania tanta proteruos,
 Constet ut ex minimis laruarum insania rebus
 Maxima, ridiculum facinus subiungere fas est,
 Ut sarciret acu tunicas, in frustra secavit
 Purima deposito veniens ad humillima fastu
 Muiua, Vulcanus proles iunonia tentans
 Irritare Senem, flauamq; accendere bilem
 Surripuit partem, bibulaq; abscondit barena,
 Sollicitus dum frustra senex ablata requirit,
 Secum ait, ille mihi studet hoc imponere furto
 Ille inq;, cuius spurcum pudet cedere nomen,
 Audijt haec tenui latitans Vulcanus in aura,
 Atq; ait indignans (fateor) furci istius auctor
 Ipse ego, priscorum tibi me collegia Diuum
 Praefecere, dies in sollicitudine, noctes
 In mœrore trabes, & ero tibi malleus atrox,
 Tu tibi malleus es Senior respondit, & istis
 Ictibus æterni semper cruciabere luctus,
 Ast ego coelitibus fidens molimina vincam
 Haec tua, & euadam Lemurum scelus omne tuorum,
 Sic Pater, Impatiens iræ Vulcanus in auram
 Transit, & indignans montes discedit in altos
 Fama vbi sub specubus piceis babitare Sibyllam
 His moti ostentis patres dubitare coacti
 Quæ potior natura foret Lariū ne, hominū ne,
 Nam si tanta malos vexat dementia manes
 Quanta nec humanas mentes, quid credimus ergo
 Naturæ melioris eos? sine Corpore forsan
 Esse lares dices, nos autem noxia membra
 Ferre, sed & nostræ viuunt sine corpore mentes,

TOLENTINVS. LIBER. II.

Nec tamen æquales laribus concedimus illas,
 Si dicas prestare oculis & sensibus illos,
 Ac motu membrorum agili rapidoq; volatu,
 Sic quoq; precellunt volucres bircanaq; Tigris,
 Sic Aquilæ, vulturq; rapax, & odora Canum vis,
 Nec tamen has pecudes nobis prestare fatendum est,
 Quod si morte carent, etiam cum corpore iunctæ
 Morte carent Animæ, q; si quia plurima norunt
 Vis illos preferre homini sapientia & astu,
 Id conferre potest longæ experientia vitæ
 Qua Lemures pollent, ut qui sine funere viuunt,
 Ingenijs etiam nostris, hec causa parentes
 Antiquos sapere, & vires cognoscere frugum
 Fecit, & ex victu potuisse arcere salubri
 Caniciem, longumq; dies producere in æuum,
 Nos autem prestamus eo, q; sancta veremur
 Numina, quæ Lemures (tanta est insania) taxant,
 Quod coeli speramus opes, & olympica tecta
 Quæ nequeant sperare Lares, q; vertimur ipsi
 In melius, postq; nos inconcessa libido
 Legitimo de Calle gradum deflectere fecit,
 Illi autem sine fine iacent in sorde sepulti
 Perpetua, nec pacto vlllo respiscere possunt,
 Querebant tali patres indagine verum,
 Cum subito primas litem hoc sermone diremit
 Omnia per varias species quæ sparsa vagantur
 In laribus coniuncta manent, & plurima reddunt
 Excellens vnita genus, q; numina taxent,
 Quod iaceant in sorde, facit non indiga sensus
 Ut pecudum natura rudis, sed acerba voluntas,
 Ac vetus improbitas, & inextricabilis ille
 Qui meruit tantæ noctem caliginis error,

NICOLAUS.

Finis hic, hec motam clausit sententia litem.
 Est aliud dignum scitu, mirabile visu.
 Quod transire nefas, quotiens regionibus illis
 Ingruit vlla lues deuastatura Colonos
 Vt bellum, vel dura fames, vel pestifer annus/
 Qui modo conuulsi sunt a thorace lacerti
 Ante moent, cladisq; ferunt ostenta futuræ
 Nam totiens sudare solent, imbrēq; cruentum
 Fundere, Sic sanctus quæcūq; pericula fas est
 Declinare Pater, patrijs depellit ab oris
 Continuo, verum quod inuitabile telum est
 Nunciat, vt senam minuat prudentia sortem:

F I N I S.

TOLENTINVS. LIB. III.

N sublime apicem nox intempesta leuabat
 Aequali occasum fugiēs discrimie & ortū,
 I Ecce senex pperanter adest ad lumina tēpli
 E rectis in coelum aīs, & in atria Diuum
 Nec lōge Vulcan? abest, sed idonea natus

Tempora dat signum famulis, & sibilat acri
 Voce sonans, pugnamq; ciens, illi agmine facto
 Assiliunt alis pernicious, atq; seniles
 Allidunt telluri artus, ille impiger, ætas
 Quantum longa finit, sordentia puluere multo.
 Membra leuat, rursus lemures maiore tumultu
 Corripunt hominem inualidum, pulsantq; trabuntq;
 More canum, quotiens damnam rapuere fugacem,
 Ille Animi compos submisso verbera tergo
 Sustinet, ac tacitus recolit crudelia Christi
 Vulnera, & Antoni plagas, indignaq; Pauli
 Flagra, catbenati crepitantia vincula Petri,
 Et tormenta Animæ quæ sustinere potentes
 Assurgit rursus in plantas, atq; increpat alta
 Voce lares, audita domum vox illa per omnem,
 Auditi strepitus, dum fit concursus ab altis
 Aedibus in templum, plebes vulcania rursus
 Sublatum a tellure senem durissima iactat
 Inter saxa minax, & cornibus ingruit vncis,
 Naribus expirant ignes, atq; ore fauillas,
 Sicut in ætnæis solet expirare caminis
 Igneo ad incudem sudans ardore Pyragmon,
 Iam Comites adsunt, inopēq; in tecta reportant,
 Atq; manus adbibent medicas, liuentia oliuo
 Terga linunt, verbisq; patrem solantur amicis,
 Ille vbi conualuit paulum, licet inualidum cruis
 Claudicet, arrepto redit in delubra bacillo,

D

NICOLAUS.

Iam senio **E**t uigi Lemurum certamine fractus
 Venerat extremos vitæ mortalis ad annos,
 Multaq; quotidie mortis presagia, multa
 Ac miranda Deus famæ laudisq; futuræ
 Signa dabat, quæ corde pater defixerat alto,
 Sæpius in somnis astrum flammamq; comantem.
 A patriæ tellure suæ transire videbat
 Vsq; Tolentinum, sacramq; accedere ad aram
 Ipse ubi consuerat summo libare Tonanti
 Assidue **E**t manibus superos orare supinis,
 Lumen idem vigilanti etiam seseq; ferenti
 Ad templum toto radians apparuit anno,
 Præcedebat enim sancti vestigia patris,
 Ac sidens altare super quasi maxima lampas
 Mobilibus flammis plures ardebat in boras,
 Sæpe quoq; in somnis obuersabatur imago
 Turbarum undatim venientium, **E**t dona ferentium
 Ad delubra suo quæ sunt modo clara sepulchro,
 Votaq; cernebat toto suspensa sacello,
 Omnia quæ solitus fido recitare sodali,
 Esse verebatur Lemurum signata volentium
 Talibus illecebris captam deludere mentem,
 Sidus ob id quod sæpe patrem vidisse relatum est,
 Pontifici visum Eugenio qui rettulit illum
 Diuorum in numerum flamma signanda comanti
 Pectora, mirifici casus memorabile signum,
 Per totum semestre polo cum Lucifer exit,
 Primaq; per tacitas extendit lumina terras
 Ante obitum, summo cantus audire solebat
 Aethere, **E**t erectis vigil ad melos auribus illud
 Stabat, ad eoi solis iubar vsq; reuersum
 Tantaq; cum dulci stillabant gaudia cantu.

TOLENTINVS. LIBER.III.

Vt grate membrorum quæ dilabuntur in boras
 Fastidiret onus cuperetq; euadere vitæ
 Tædia mortalis, finemq; imponere longo
 Exilio, tandēq; epulis accumbere Diuum
 Accitoq; domus lucem paulo ante supremam
 Præside, per superos per summi Numina Patris
 Sacrosancta rogans illo sua membra locari
 Obtinuit post fata loco, quem ostenderat astrum,
 Sic fore iudicium Superum, sic ferre Tonantem
 Dixit, **E**t ex illo nunq; remouenda sacello
 Fatidico monuit morti iam proximus ore,
 Prætereo (quia multarum me copia rerum
 Vincit) vt inuenit latices, **E**t idonea fonti
 Seu puteo loca, quæ nulla ars inuenerat ante
 Vtq; salutare fecit quas repperit vndas,
 Nam medicamen habent, **E**t adhuc potantur ab ægris
 Vt prece sustinuit templum terramq; ruentem,
 Cum putei scrobs alta grauem fecisset biatum,
 Et mouisset humum, quæ fundamenta ferebat,
 Vt prece restituit Lycbnum, quem Mulciber alis
 Fregerat assumptis Aquilæ sub imagine totas
 Peruolitans ædes, sanctiq; habitacula patris
 Vt tenuem victum miserans coalescere fecit
 Pauperis annonam viduæ, frumenta q; saxo
 Multa graui, verbis vt tot curauerit ægros
 Quot numerare labor, Nobis dicenda supersunt
 Funera, **E**t innocue venerabilis exitus vmbrae,
 Venerat extremam vitæ securus ad horam
 Exiguo langore iacens, fuit ipsa Senectus
 Morbus, **E**t exhaustis ætas iam frigida membris,
 Præcipit asciri comites, quis nomina fratrum
 Fecit amor, dulciq; ligans concordia nexu,

NICOLAUS.

Et sic fatus, Aue fratrum dilecta meorum
 Concio, presertim tu mi sanctissime Praeses,
 Viximus vt nostis totos concorditer annos,
 Et breue concessi tempus decurrimus aevi
 Vnanimes, huius Christo qui muneris Autor
 Soluimus immensas aeterna in saecula gratas
 Aduenit mihi summa dies, consortia cogor
 Inquire vestra, suam pietas diuina reposcit
 Deposita, nobis opus est astare Tonantis
 Ante thronum, vocemq; eius perferre tremendam
 Quae caelo, & terris auditur & aequore, & orco,
 Vestrarum mihi ferte precum suffragia fratres,
 Et memores estote mei, si forsitan vnq;
 Vt fieri in vita solet, imprudentia lesit
 Vos mea, fraterno veniam impartite dolori,
 Et date quae stygios mihi sint munimina contra
 Laruarum incursum solito mysteria ritu
 Sacrosancta, nihil trepidans audebit acerbos
 Mens istis protecta armis transire per hostes,
 Qui nostrum remorantur iter, qui retia tendunt
 Semper, & obiectant quaecumq; repagula possunt,
 Sic senior, flentes uli mandata capeffunt
 Ocyus, & sacra veniant in veste ministri
 Lumine premissis bini, praena canentes,
 Vt chorus expleto stetit ante cubilia cantu
 Et nouit venisse Deum, surrexit aperto
 Vertice, & incumbens genibus sic ora resoluit
 O sacrum quod scire nefas, quod cogimur omnes
 Credere, sola fides etenim mortalia corda
 Degustare facit, quae sit tua maxima virtus,
 O miro diuina modo persona figuris
 Inuelata nouis, & in hac abscondita forma

TOLENTINVS.

LIBER. III.

Visibili, Deitas homini coniuncta sub isto
 Orbe breui, quam nec Coelum quod sustinet astra
 Circuit, o magno maior substantia mundo,
 O rerum diuine opifex, quem terra, fretumq;
 Quem Titan quem luna suum quem stellifer axis
 Praedicat autorem, qui cum domineris olympo
 Factus es in terris (dictu mirabile) pauper,
 Te nostri te fecit Amor tentare labores
 Tedia & aerumnas hominum, tormenta, necemq;
 Infamen crudamq; necem, Tu sanguinolento
 Funere dignatus nostrae succurrere sorti,
 Hic te tantus Amor talem (si dicere fas est)
 Quid deceat regem non est aduertere passus,
 Tu Deus es, te sepra decent, & in signia tanti
 Imperij, Sed tu ratus es regalibus esse
 Subiectos curare, tuis succurrere, regni
 Signa quibus nostri reges vtuntur & arma
 Negligis, & pietas visa est insigne superbum,
 Tum quoq; cum domita velles ad sidera morte
 Tendere, ne tua gens penitus te orbata maneret
 (Sic miranda fuit pietas tua) tradidit virtus
 Est homini, qua te in terras deducat olympo,
 Sic dignaris adhuc hominum succedere tectis,
 Acte ipsum nostris epulandum apponere mensis,
 Ergo ades o sancte quondam sanctissime Martbae
 Hospes, & bis membris animisq; illabere nostris
 Sic ait, & misso sacrum sermone recepit,
 Cuncta ministerijs vbi sunt solemnibus acta
 Ferte ait huc Christi (precor) huc victicia ferte
 Signa quibus stygios manes & tartara vicit
 Crux erat exini cultus argentea verce
 Teca Crucis, partem cuius conluserat olim

NICOLAUS.

Ipse laborato magna ambitione metallo,
 Vidit ut allatam, calcem complexus in vlnas
 Traxit, & ad moto lacrymans ita retulit ore,
 O lignum antiqui quod predixere parentes/
 Unde orta est humana salus, cui tangere Christum
 Cui perferre Deum licuit, quod sanguine sacro
 Cui Deitas vnita fuit, regnator olympi
 Lauit, & aeterno patiens affectu bonore,
 Tu comes eius eras quando referauit Auernum/
 Et nostros eduxit auos/cum peruia tandem
 Fecit clausa prius nobis mortalibus astra/
 Te trepidant Erebi manes/ te totus adorat
 Orbis/ad imperium duce te sanctissima venit
 Progenies Helene, Romam tua fecit imago
 Ad Christum transire iugum, quae sub Ioue quondam
 Vixerat & laribus longo seruiuerat aeuo/
 Supplicium miserorum olim modo nobile signum
 Imperij, regum & populorum insigne superbum,
 O felix & fausta dies qua protulit illud
 Germen humus, tu nata simul cum matre Tonantis,
 Tu succedis ei, Tu sanguinis illius haeres,
 Sic fatuus lacrymis intonsa rigantibus ora,
 At cum forte foret fato incumbente relictus
 In thalamo solus, vox est audita per omnem
 Læta domum, qualem reddit qui iubilat ore
 Nec loquitur, Tum magna Parens cum prole/ paterq;
 Augustinus ei sese ostendere vocantes
 Ad superos caelestem animam terrena perosam
 Sic paulo mox ipse pater confessus amoenis
 Subridens oculis, & mente arcana volutans
 Quae audierat, quo toto animus se ardore ferebat,
 Lætae impatiens igitur properanter adesse

TOLENTINVS. LIBER.III.

Qui sacros canerent hymnos, mandauit, & inter
 Psallentium diuina ceteros modulamina læto
 Mens abiit vultu, Diuisq; adiuncta recessit,
 Nil opus est nobis eius portenta referre
 Morborum circa omne genus, circum aera, circum
 Fortunas, & fata hominum contraria, circum
 Aequora, nam Diuum nemo est qui pluribus vnq;
 Claruerit signis a tempestate recentum
 Christigenum, fidei qui fundamenta fuerunt
 Tempus ad hoc, nec habent eius miracula finem,
 Assidue fluit hæc virtus vberissima tanq;
 Fontis inexhausti veniens de gurgite flumē,
 Sunt qui tercentum referant ostenta relatu
 Digna legi, sed nulla potest vigilantia in vnos
 Contrahere annales totum quæ facta per orbem
 Hactenus, incertum est & inexplorabile, q; q;
 Insidare velis, totoq; assurgere nixu
 Quodq; magis miror Nanq; hæc res ardua plusq;
 Conari natura queat, mortalia plusq;
 Corda hominum sperare au sint, nisi cognita virtus
 Spem faceret, rerum annales post fata reuersas
 Tot memorant animas rursum in sua corpora facta
 Iam tumulo, cum iam inciperet procedere pompa
 Funeris ut dici possit presertim Auerno/
 Et posse ad nutum manes reuocare sepultos,
 Atq; tribus leges quas vult imponere parcis,
 Hinc dubitant qui scire volunt misteria Diuum
 An Deus infundat rebus vim cœlitus, vnde
 Conari hæc ostenta queant, an protinus ipse
 Vi sibi seruata, faciat quæcumq; videntur
 Humanis miranda oculis, ut surgere manes,
 Ex templo sanari ægros, considerare fluctus

NICOLAUS.

Atq; procellarum ventos lapidosaq; solui
 Nubila, ab obsessis lemures depellere membris,
 Sed labor efluxit diuina arcana volentum
 Rinari, et Studium in ventos euauit audax,
 Nam q; scire vetat Deus, explorare nefandum est,
 At quia reliquiae (Nam quod post fata relictum est
 Reliquias nostri nomē clauere) nec omnes
 Nec semper curare solent, extrinseca virtus
 Forsitan est, labia solo consueta Tonante
 Is ista decursis pro religione, supersunt
 H A rma, quibus caelum soboles matricia tangit
 Quippe velut celebrant Romā pplosq; latinos
 Scipiadum, et gentis Fabiae monortia facta
 Sic huius splendor generis picentia regna
 Irradians lenat e tenebris et in aethera tollit
 Orta Tbolentini domus haec preclara tetendit
 Latius illustrem longinqua per oppida famam
 Atq; per ora virum volitans penetravit Iberos
 Iuit ad Eupbratem, Boream peragravit et austrum,
 Longa patrum series vsq; in prisca illa recedens
 Saecula vetustatis, cuius vestigia nusq;
 Tam superant, prima abscondit primordia gentis,
 Vixerat stirps illa prius q; gloria tantum
 Spargeret ista recens lumen, ceu tempore Brumme
 Cum descendit hyems, sine fronde et floribus arbor
 Vixit, et expectat tepidi bona tempora Veris,
 Non clarebat adhuc, erat in radicibus omnis
 Quae tulit egregias postq; labentia caelo
 Saecula venerunt, fruges, abscondita Virtus,
 Primus in hac beroi acie Nicolaus in auram
 Venit agens secum martem, metuendaq; martis
 Instrumenta, tubas, et tympana, quadrupedumq;

TOLENTINVS. LIB. III.

Arma, quibus frontem, lumbos et pectora cingunt,
 Scuta etiam longasq; sudes, tentoria, currus,
 Et tormenta grauem muris latura ruina
 Nec solum sortitus erat consortia martis
 Qui solet ardentem nimis in certamina ferri,
 Sed Pallas consueta gradu procedere lento,
 Ac frenare animos, et iungere viribus artem,
 Semper erat coniuncta Viro, cum bella gerebat
 Imperio primum Romanae peditus Aulæ
 Magna sub Eugenio gessisse negotia fertur,
 Nam magno tunc ære merens genus omne latinum
 Implicuit grauius bellis quasi Romulus Alter
 Ocia detestans, rigidisq; exercuit armis,
 Roma sub hoc sibi visa genus spectare Catonum
 Torquatum, et Decios, et vi sublata Camillum
 Signa reportantem, Curiosq;, et Larte superbum
 Ac spolijs Cossium, Fabios, et magna Quirinum
 Nomina, qui in pugnam patrijs pro legibus ibant,
 Illi a deo fuit ante oculos reuerentia legum
 Et Commune bonum, geminisq; peritiam martis
 Scilicet illius, paci qui antiquitus intra
 Mœnia, et illius bello qui presuit extra,
 Sed neq; tota viri potuit clarescere virtus,
 Italiam bellis tunc inuoluentibus omnem
 Quippe vbi mars regnat, neq; fas, neq; iura loquuntur
 Tum Veneti contra Insubres, Insubria contra
 Tuscorum populos asperrima bella gerebant,
 A rnaq; belligero flagrabant omnia motu,
 Tum Genuae furor Alfonso noua regna petentem
 Contudit, ingentem meminit Caieta tumultum,
 Vertice quæ ex alto vidit concurrere classem
 Hinc hispanami/illinc Ligurem, salientibus undis

NICOLAUS.

Cum fremeret magnis totum clangoribus æquor
 Eugeniū vero neq̄ respirare sinebat
 Tot casus Fortuna ferens, Germanica regna
 Concilium gentes ad basiliense vocabant
 Pontificemq̄ ipsum, quem seditiosa Columne
 Factio correptis Roma exturbauerat armis
 Grecia romanas longo quæ tempore leges
 Oderat, ad nostros cupiens accedere ritus
 Tota aderat cum rege suo, qui littora circum
 Egæum/Ioniūq̄ fretum diffusa tenebat,
 Post graios venire Syri gens proxima ponto
 Sidonio, magis expositi borealibus astris
 Venere Armenij, tellus aquilonia contra
 Sidera sub cancro residens Garamantas/ & vstos
 Ethiopas, quos astra premunt antartica, misit
 Has mirata fidem gentes concurrere in vnam
 Tot populos vidit, tantas Florentia lites
 Audijt, & magnis regnorum interfuit ætris,
 Hunc Veneti quibus est solers in rebus agendis
 Ingenium, graue iudicium, prudentia casus
 Quæ scopulo velut ex alto circumspicit omnes,
 Militiæ fecere Ducem/summumq̄ magistrum,
 Continuo velut in celebrem prouectus barenam
 Corda ferens generosa Leo, qui fronte superba
 Regaliq̄ supercilio considerat hostem/
 Colligit ingenij vires, sese excitat ipsum,
 Atq̄ tot excelsis quot habet sacer ille senatus
 Ardet respondere animus, res ardua & ingens
 Cui possunt pauci esse pares, nam parta tueri
 Et fines proferre, labor durissimus inter
 Tot Reges, qui rem Venetam circum vndiq̄ claudunt/
 Iminet a Borea Cæsar germanica secum

TOLENTINVS. LIBER. III.

Arma uebens, & Pannonij gens aspera Bello,
 Gallus ab occasu, cui sunt latissima regna,
 Partbenopes autem Reges dominantur ab Austro
 Quis tellus hispana subest, sardoq̄, & Etnæ
 Insula, & Italice quicquid Diomedis ab oris
 Tenditur ad ripas rapidi procul vsq̄ Truenti,
 Quodq̄ magis terrere potest, confinia tangunt
 Hinc otomanorum regum, qui littora græca
 Atq̄ Asiana tenent, illinc Arabumq̄ syrūq̄,
 Creta subest Turcorum oculis, maris vltima nostri
 Insula sidonij Cyprus contermina regnis,
 Quæ sultanus habet rex immansuetus, & atrox,
 Et populi nos illi omnes odere Deumq̄,
 Cerne quibus curis opus est, quo pectore q̄tis
 Viribus, Alcides isto sub pondere q̄q̄
 Hesperidum nemus, Antbeum, regemq̄ triformem
 Contuderit, q̄q̄ vastarit pergama, Clauam
 Linqueret, & posito fessum se diceret arcu,
 Cuncta tamen presenti animo Nicolaus ad vnguem
 Maturauit, vti sors & natura poposcit
 Temporis ac rerum, Nunc presentabat Achilem
 Nunc fabium, Pylumq̄ senem, sed iugiter Argiam,
 Transijt ad Tuscos pro re mutare coactus
 Consilium, nec enim possunt insistere semper
 Nostræ eadem (sic mox homini vestigia plantæ
 Tum velut in saltum Nemeæ syluæq̄ Molorchi
 Illa lues famosa Leo, Lernāq̄ paludem
 Hydra ferens longis septem ceruicibus ora
 Rura Arno preta ferox intrauerat anguis,
 Qui vorat infantem nudum, timidasq̄ per vrbes
 Ibat, & incessu sinuabat terga superbo,
 Anguis erat Dux Insubrum ligurūq̄ Phillipus

Grandia mente agitans, & non contentus arato
 Imperio Tuscos longa obsidione premebat,
 Et similis valido, qui fortia robora querit
 Cum quibus obluantans exploret cornua Tauro,
 Vestigabat opus, nervos ubi tendere posset,
 Tunc habuit Medicem trepidans Florentia Cosmam
 Aere, clientellis, astu, ac sermone potentem,
 Auspicio cuius populi utebantur Etrusci,
 Hoc duce Romanis igitur Nicolaus ab armis
 Soluitur extemplo tyrrhenasq; transit ad arma,
 Atq; in imperij consensu insignia magno,
 Exultant Lydorum animi, qui maxima quondam
 Regna ministrabant usq; ad benacida gentem
 Usq; ad Parthenopes agros campanasq; rura
 Trans Tyberim, per Picentum montana per umbros
 Ante Fluentinam miles qm conderet urbem
 Sylla tuus, cui post factum Florentia nomen,
 Continuo turmas equitum peditumq; maniplos
 Discutiens posuit tyrrhenas ordine gentes,
 Nec secus aduersos paucis congressibus hostes
 Terruit ac timidas anates fulicasq; palustres
 Exterrere solet quotiens Iouis armiger uncis
 Unguibus, & rostro stagnum circumuolat unco
 Vici, arces, Castella, vrbes iam mœnia pandunt,
 Iam portis exire audent, errare per agros
 Et qui preda prius fuerant, predantur, euntq;
 Vltro laceffitum clausos in mœnibus hostes
 Et raptis passim exuijs sua dâna rependunt,
 Oppida cõmuni dudum squallentia luctu
 Exultant, hostemq; procul lætantur abactum,
 Sed Fortuna Viro totiens blandica repente
 Induit insidiam, quia consummata videbat

Omnia quæ æternam poterant producere laudem
 Et quia se virtus tanto iactabat honore
 Ergo infensa ducti, vultuq; irata maligno
 Venit ad Insubres, & sic affata Philippum est,
 Res tua apud Tuscos quæ iam vicina triumpho
 Pridem erat, aduentu Nicolai impulsa relabi
 Cepit, & in nihilum tendit, ceu lampadis ardor
 Mobilis emuncto sensum tabescit oliuo,
 Hic opus est Nicolao alio, Si venerit omnem
 Ipsa operam tibi polliceor, fraudabitur hostis
 Spe sua, & in casses virtus cadet irrita nostros,
 Hic opus est Nicolao alio, nec plura loquuta est.
 At quid opus multis? quæ fors beroas ab annis
 Sustulit antiquis, hunc sustulit, Aspice qualem
 Turnus, & Enæas, prolesq; Euandria Palas,
 Romulus, & frater, Marius, patrioq; superbus
 Impero Cæsar, qualem Pompeius, & audax
 Hannibal interitum, qualem Telamonius Ajax
 Pelidesq; tulit, qualem fortissimus heros
 Ambitroniades, odio Iunonis & astu,
 Sic perhibet genus omne hominum, sic omnia clamant,
 Sæcula, Fortunæ grauis est odiosaq; virtus,
 In sidijs igitur captus post mille triumphos
 Clausit in obscuro squallentem carcere vitam,
 Hic dum vita Comes (tam relligiosa piensq;
 Cura viro) Nicolae tibi delubra locauit
 Magnifico sumptu, bis sex ubi sacra frequentant
 Insignes pietate viri, noctesq; diesq;
 Cœlitum patri laudem modulantur ad aras,
 Cum vero Eugenium portenta audita mouerent
 Vt patrem hunc Diuum in sortem numerumq; referret
 Ipse vt festa suo fierent celeberrima, ritus

NICOLAUS,

Quinquaginta Auri libras & quattuor butiris
 Contulit in sumptus operis, regalia dona
 Hæc animæ in coelum dos est satis ampla reuersæ,
 Stipes hic extenta faciens umbracula fronde
 Quanta solet Quercus longis altissima ramis
 Aruit, & moriens tanta cum laude reliquit
 Progeniem trinam, quarum quæ maxima natus
 Christophorus Venetis patri successit in armis,
 Hic qualis, quantusq; foret si cernere tentas
 Ipsum cerne patrem, non degenerauit ab illo,
 Ille idem vel maior erat, monumenta supersunt
 Plurima, nec titulis opus hunc ornare paternis,
 Nec micat ut stelle splendore a sole recepto,
 Sed veluti sol luce sua, qui clarus & ardens
 Surgit, & ascenso noctem depellit olympo,
 Testari Verona potest, nec Brixia tanti
 Est oblita Ducis laudes & fortia facta
 Cinserat bas vrbes dura obsidione Philippus
 Malles Italiae semper scuire paratus,
 Atq; inferre grauem magnis ceruicibus ictum,
 Omnia quæ maiores solet intentare, labores,
 Terrificos casus, rerum dispendia, frugum
 Detrimenta, famem, morbos, incendia, mortes
 Perpessi Cives cum vita & corpore functis
 Ducebant preclare actum, & superesse dolebant,
 Lux subito talem tenebram patientibus orta est,
 Continuo positus hoc in discrimine rebus
 Castra mouet ductor, totisq; effulgurat agris
 Ingens armatorum acies, auditaq; passim
 Classica, & borrisico montes sonuere boati
 Insibres metus acer agit, per rura feruntur
 Percipites, tanq; nubes Aquilonibus actæ

TOLENTINVS. LIB. III.

Cingite graminea victori tempora fronde/
 Qui colitis ripas Arbesis/qui flumina Mellæ,
 Stet claro illustriq; loco sublime tropeum
 Cum spolijs/isto virtus beroica cultu est
 Digna/triumpbales labor hic sibi postulat arcus
 Insignes etiam ludos quos vestra quotannis
 Posteritas celebret mansuro in secula ritu/
 Sicut ad Alphæi ripas celebrare solebat
 Gens magno pisea Ioui/Nemææ Lycurgi
 Archemoro/Portune tibi tota bellas in Istbmo,
 Pro meritis Veneti tantis insignia patres
 Oppida Taurisij campis contermina Silli
 Donauere duci. Mox tot splendoribus auctum
 Clausit honorato mors immatura sepulchro.
 Altera Iobannes tanto dignissima patre
 Progenies sub Francisco qui Sfortiadarum
 Maximus euasit/teneris incepit ab annis
 Discere militiam duroq; assuescere marti.
 Ipse inter primos Aquilæ sub mœnibus altis
 Ductor erat/quæ Bracium Franciscus & urbem/
 Subdidit/& quando victis Picentibus iuit
 Ad Venetos ære ingenti conductus/& illis
 Vix puer licet esset adhuc tamē utilis armis
 Iam tunc in rebus clauum & magneta regebat
 Et cum pro insubrum populis post fata philippæ
 Sfortiades Venetum fregit/regna illa volentem
 Vsurpare dolo patriasq; redegit ad vndas/
 Cum dedit in predam castris aduersa sequentes
 Arma placentinos, urbemq; recepit & agrum,
 Deniq; cum factus princeps in regna Philippi
 Venit, & est summa rerum dititione potitus
 Sfortiades Iuuenem per tot discrimina vetum

NICOLAUS.

Consilio, sermone, fide, belloq; potentem
Insignire aliquo præstanti munere adortus
Connubio natæ, & generi decorauit bonore,
Sic picena domus tot magnificata triumphis
Venit ad Insubres, & Sfortia signa sequuta est,
Postq; contraxit tanto cum principe vinculum
Tale, senatorum præses lætantibus vrbis
Classibus, & sacro patrum applaudente senatu
Protinus euasit, tandem vt maturuit ætas
Vltima, coelesti moriens successit olympo.
Nicolet proles Baldus si respicis annos.
Tertia, si grandes animos & fortia facta,
Prima, sub armigero (stellis nisi credere vanum est)
Marte satius fuerat, Sic testabatur imago,
Sic studium, sic arma dies crepitantia totos,
Prædia nec tanti/nec dulcia pignora tanti
Quanti acrem pendebat equum, quem punica tellus
Quem Tagus besperius mittit, quem Tbracius bebrus,
Quem Calabri saltus, rigido manus aspera ferro
Semper, & assidua tinctum ferrugine pectus,
Quicquid eques niti quicquid pedes ense vel basta
Aut arcu iaculisq; potest, audebat, & ipsos
Tintaridas leuibus poterat preuerrere plantis,
Pytbia vicisset si tempestate tulissent
Fata Virum prisca, vicisset olympia, q; q;
Illuc ex toto pubes concurreret orbe,
Istbmiacq;, & ludos Nemeæ, decorandus oliua
Malo, pini, apio, ferijs potanda latinis
Qui biberet dignus romano absinthia ritu
Quicq; suam fractis intraret moenibus vrbem
Illa ætas tot clara viris tot splendida rebus
Eximjs, & tot bellorum exercita motu

TOLENTINVS. LIBER. III.

Non habuit manorte parem/pieriq; feruntur
Ausi hominem tentare armis/quos protinus egit
Præcipites/velut imbellem sine sanguine turbam/
Si dandæ/Samijs aures ambagibus essent/
Sicinius Dentatus erat/vel fortis & audax
Progenies tua Sordellus Cadmeia Manto/
Nanq; per Europæ populos Sordellus & vrbes
Iuit bella gerens/totoq; rediuit ab orbe
Victor vt Alcides, decus hoc tibi Mantua tātū.
Hec minus a Baldo veniens Antonius armis
Quam pater impendit studium/meminere Calabri,
Ipsa dicarcei meminerunt littora ponti,
Nam Ducis Alfonsi qui rex post fata parentis
Parthenopen tenuit, miles fuit, omnia secum
Que faciunt beroa ferens, sublimia corda,
Ingenium prestans, solidum patiensq; laborum
Corpus, vt Eacides Pyrrbus, quem sustulit Argos,
Vt Tydeus, & qui vidit stygia æquora Theseus,
Est locus Italiæ prerupta Ceraunia contra
Sub quibus est Aulon duplici contermina ponto,
Dicimus Hydruntem, via qua breuis, æquore ripas
Angustante suas, est ad dodonia regna,
Ingruit hic clades nostris borrenda diebus,
Que nisi concursu facto refecata fuisset
Ante recens, Gangrena pedem q; figeret altum,
De nostris actum regnis erat, Arma repente
Miserat hic magno Turcus molimine, & vrbem
Ceperat, ac totos complebat milite campos,
Perculit Italiam subitus pavor, ingemuerunt
Montani Allobroges, in quos velut aggere fracto
Ista lues Italis erat incurtura subactis,
Venit in auxilium fidei cum nauibus altis

E

Aligurum populis Fulgosus origine Paulus
Venit & Alfonsius secum velut alter Iason
Delectos beroas agens in praelia, quorum
Vnus erat nitidis radians Antonius armis,
Hic terris pelagoq; ingens vtrinq; tumultus
Factus, & arserunt funesti incendia belli
Implevere cauas congesta cadauera valles,
Et fumante solo cruor in vicina cucurrit
Aequora, & humano rubuerunt sanguine fluctus
Vsq; ad Corciræ cautes lilybæaq; saxa,
Vrbs profligato tandem sibi reddita Turco
Venit Aragonij rursus ad consortia regni/
Gentis habens decus ante oculos matricius beros
Visus in bis bellis contra machometida turbam
Accepisse novas vires / & Tydea Pyrrbum
Aiacem valuisse vnus / nec enim fuit vsq;
Turbine qui tali premeret / qui fulmine tanto
Sterneret audaces saracenicæ semina Turcos
Talibus Alfonsium meritis Antonius emit
Emit & æternum quod non delebitur vnq;
Nomen apud celebres rigidi mauortis alūnos,
Vt bello sic pace bonus, non aspera tantum
Arma gubernauit, sed dum regnauit Arago/
Dum sceptro illius gentis Fortuna pepercit/
Præfuit & populis doctus componere mores/
Et tetricas animo leges condire paterno
More Numæ / plæbisq; graues sedare tumultus,
Dum gradior meditans per nomina clara virorum
Huius gentis adest Decus immortale suorum
Iam Franciscus agens magno duo nomina in vnū
Omine, Nam fortes postq; peruenit ad annos
Dicitur heroum vires habuisse duorum.

Hic Baldo sobrinus erat, hunc vidimus ipsi
Cum foret Italiae, summis de rebus habendum
Concilium, Roma missum Sixtiq; ferentem
Ad magnos mandata Duces / qui bella gerebant
Aduersum Venetos Urbem aduentare Cremonam,
Concilij locus iste fuit Ferraria vero
Causa mali fuerat populos inuoluerat armis
Dum cupit alligeri fauces euadere Marci
Munus id vt magna cum maiestate peractum
Romulei martis grandes suscepit babenas
Tale magisterium titulos ecclesia tantos
Tunc homini Romana dedit / quem scire videbat
Pacis & armorum formam moderamen & artem,
Officio tandem functum cum Theutonius arma
Lite graui super agrorum confinibus orta
In noua compulsus rueret de montibus altis
Conduxere Virum Veneti sed fata dederunt
Talibus euentum bellis tristem atq; cruentum/
Nam cum sorte pari gentis duo sidera nostræ
Occubere simul, duri duo fulmina martis
Scilicet hic, & tu nostris Roberte camænis
Deplorate satis, Fati cum nuncia Romam
Venit fama tui, Nam tunc ego templa tenebam
Transstyberim, fleui misero tua funera cantu,
O funesta dies quæ vos atrociter ambos
Sustulit, infauis lux annumeranda diebus
Quos veteres fasti reprobant, quos aspera fecit
Infames fortuna, velut quæ perdidit vno
Tot Fabios bello, vel quæ Trasimena vidit
Praelia, Cannarum exitium / Trebieq; ruina,
Alliaci lacrymas, infandaq; funera luctus,
Vestra Italici virtus erat arx / erat ardua moles

NICOLAUS.

Externas contra gentes/quas nostra quotannis
 Contra regna odijs furor immortalibus armat
 Vos fleuere hostes etiam/ Germania vellet
 Non licuisse sibi tantum, neq; gloria vestro
 Quæ venit ex fato grata est victoribus ipsis
 Sed martis facit ista furor/ Crudelis Enyo
 Quid faciat nescit/ donec fecisse dolendum est/
 Fecistis saltem genus immortalè, redundat
 Hoc decus in vestros hæc gloria tanta nepotes/
 Plura (nec ignoro) memorare propaginis huius
 Facta, viros plures/ qui preteriere, manentq;
 Fas mihi, sed Virtus tantum pertesa laborem
 Deficit hoc specimen satis ostendisse, Character
 Omnibus vnus inest, Alij discantur ab istis
 Quippe aliæ gentes aliquos habuere/ sed omnes
 Hæc tulit illustres, nec auitæ degener artis
 Vllus adhuc generis venit de sanguine tanti
 Ne credas armis tantum valuisse, gigantum
 More/ quibus solæ fecerunt nomina vires/
 Iusticia, pietate, fide, quæ minima nobis
 Conciliant, quæ nos retinent in pace/ valebant,
 Tu vero cui nobilitas antiqua Iobannes
 Cui nati, cui res opulens, cui fama Decusq;
 Multimodum, quæuis ea quæ tua prima iuuentus
 Eximia cum laude tulit, dimiseris arma
 Non minus es felix, nec enim secordia rupit
 Hanc operam, fortuna fuit, quæ regna gubernat,
 Quam dånare nefas, magni fortuna Tonantis
 Est Ancilla, Dei nutu cognoscit & implet,
 Sed tamen hoc damnum lucro meliore rependit,
 Est facit vt claris aliquod maioribus addas
 Non vulgare decus, nam dum tua prouida cura
 Hæc fieri monumenta iubet, Cano nanq; tuorum

TOLENTINVS LIBER.III.

Te impulsore patrum laudes, bene consulit illis
 Et prohibet nasci tantarum obliuia rerum
 Hoc est iure tuum, q; es illustrator auorum,
 His titulis splendore isto fraudabere nunq;
 Adde q; in tanto regnorum turbine rebus
 Sors tibi seruat (tecum iam leniter egit)
 Tempora quæ grauibus studijs impendere possis
 Gallorum sub rege dedit, dedit oia sanctæ
 Plena voluptatis/ quæ sunt concessa volenti
 (Quisquis is est/ nam Regis Amor cõplectitur omnes)
 Degere felices sine seditionibus annos/
 Et licet Anguigero fueris pars magna senatus
 Sub Duce/ militia q; q; decoreris equestri
 Non tamen ad sacros clausa est tibi semita fontes/
 Nam neq; militiam, nec magna negotia regum
 Explodit Virtus, sanctæ vero omnia musæ
 Quæ virtus concedit amanti, Lege preteritarum
 Tempora & annales rerum, coniuncta videbis
 Martia Pieridum studijs & cantibus arma.
 Iulius armorum Columen qui strauit ab oris
 Hesperijs vsq; ad Tygrim terramq; fretumq;
 Dum gereret totum bella illa audita per orbem
 Scribendis operam libris dabat, Inter eos
 Magnus Alexander populos/ arma inter & hostes/
 Dum litui clangore tonant/ incumbit Homero,
 Dum manus vna tenet gladium, manus altera librum
 Perlegit armatus pugnas Dardanumq; Pbrygumq;
 Bella suis igitur non interdicit Apollo/
 Et sinit Aonides castris assuescere musas,
 Ad martem musasq; simul te gloria patris
 Excitat/ ipse etenim studium sectatus vtrumq;
 Nam tener illustri sub preceptore latino
 Indulsit sermoni operam/ genitore sub ipso

NICOLAUS,

Qui fuit armorum nulli splendore secundus
 Militiæ/ & virtutes bellando exercuit anno
 Mox ubi maiori maior tempore virtus
 Affuit/ illustres animo versare triumphos
 Cœpit, & ad magnos iter est ingressus honores/
 Sicut prima Leo cum iam pertransiit ætas
 Quam primum incuruos duris mucronibus unguis
 Inualuisse videt iam non dignatur inermes
 Debellare feras/tauros predatur & Ursos
 Sfortiadum princeps qui tunc vittricibus armis
 Insubrum Dux factus erat cum mittere regi
 Vellet Aragonio campana in regna reuerso
 Suppetias contra Andegauos, prefectus agendis
 Est pater auxilijs/magnarum exordia rerum/
 Hunc picentis adhuc ripæ meminere Truenti/
 Fudit vbi Picenine tuas Iacobe pbalanges/
 Troia virum meminit/meminit Nuceria quando
 Iunctus Aragonijs gallorum ingentia castra
 Fudit/Equis tribus in belli feruore peremptis
 Correpto in pugnam Clipeo pedes iuit/ & hostem
 Sic contriuit/vti segetem solet borrida grando/
 Rursus ad Insubres rediens eques atq; senator
 Protinus euasit duplici decoratus bonoræ
 Mox aduersa virum rapuerunt fata relicto
 Semine preclaro sexus vtriusq; sed in te
 Tota Tolentini domus inclinata recumbit/
 Tu generis columē/tu vna parentis imago
 Vnde velut quandoq; nemus descendit ab vna
 Arbore/proueniat series æterna nepotum/
 Ergo agæ sublimes animos innataq; genti
 Martia corda tuæ discas vt tempora poscunt/
 Ad placidum vite genus inclinare quietæ:

F I N I S.

BELLVM VENETVM.

FRATER BAPTISTAE MANTVANI
CARMELITAE THEOLOGI.COM
MENTARIOLVS DE BELLO VE
NETO / ANNI.M.D.IX.

Cia ne vacuam facerent vilescere mentem

Tristia surgentis memorare incendia belli

○ Cogor/et atroces carptiz pstrigere casus.

Vos mea coelesti perfundite pectora luce

Numina: vos etenim nobis mortalibz estis

Lumen/et a vobis humana industria surgit.

Tu quoqz qui nostros aliquid facis esse labores

Maxime vir: Isfredæ tuum largire fauorem.

Magnanimus Rex Gallorum iam foedere functus

Quo Marco connexus erat germanica contra

Regna/nouis Venetum vires contundere/et ausus

Aggreditur bellis: et inquit cum Cæsare pacem.

Conspirant in foedus idem Burgundia, Arago,

Roma sacerdotum domus incluta: Tuscus: et Vmber:

Picentes: et Flaminij: Ligur: Insiber: Alpes:

Eluetij genus armipotens: Ferraria: Manto.

Tanta fuit raro facinus concordia in vnum

Tot populis: Europa omnis castra vna sequuta est.

Solus in extremis Venetus concluditur oris

Italiae: solusqz Leo dum indagine tanta

Se videt incingi/ducit suspiria ab alto

Pectore/et elatis oculis ac fronte superba

Omnia quæ circum crepitant examinat arma:

Nec dare terga fugæ/nec venatoribus esse

Preda scit: occulti placet experientia fati.

Causa ferebatur tam magni bæc vna tumultus,

VENETVM.

Oppida qz Veneti quædam violentia et armis,

Quædam fraude/dolo/insidijs quæsitæ tenebant:

Multiplicis vero furti longæqz rapinæ

Pontifices partem/partem Germania/partem

Gallia poscebat/longinqua Hispania partem

In tellure sitam fecit cui nomina Daunus.

Nam tunc Parthenopes sceptrum retinebat Iberus.

Sic vt fama refert (Nec enim mihi cura videndi

Vtrum vera ferant) Venetum res publica tantas

Vsurparat opes/tantūqz increuerat istis

Artibus/vt terris late regnaret et alto:

Vt neqz finitimas gentes/nec magna timeret

Regna/nec imperium, sperans extendere fines

Assidue magis atqz magis/rerumqz potiri.

Coniuratæ igitur magno molimine gentes

Arma parant. Tamen in primis animosa potensqz

Gallia se bello accingit: Regemqz Loisum

Magnanimum fortemqz ducem tam multa sequuntur

Agmina/vt Hannibalem credas/Cimbrūne relicto

Oceano fluere vndatim de rupibus altis

Rursus/et Italiae latos descendere in agros.

Mosa ruit: festinat Arar: mora nulla Garūnam

Nulla tenet Ligerim: Rhodanus volat alite planta.

Sequana proripitur celeriqz Druentia cursu.

Consedere locis vbi rura insubria Lambrus

Permeat: et positis figunt tentoria castris.

Et sua Romanus vigil expedit arma sacerdos:

Iratusqz manu duo tela bifulmine promit:

Vnum quo fontes animas precellat: et vnum

Corpora quo feriat/totamqz effundit Erinny:

Atqz Deum contra Venetos irritat/et orcum:

Quicquid habent datur in predam: promittitur æther

BELLVM.

Insidiatori raptor donatur olympto.
 Ex hominum cœtu quasi gens Acheruntica pulsi
 Arcentur procul a sacris, pelluntur ab aris.
 Nec Veneti minus armantur, nec segnius audent:
 Quippe quibus penus est locuplex, quibus æris ^{auri}
 Copia/ & argenti plenis opulentia repletis.
 Tum geminos habuere duces (sic fama) bicepsq;
 Marcus erat/ quæ res quantum conducatur agendis
 Rebus/ in ambiguo. Primus iam vertice cano
 Sed strepitum armorum primo sectatus ab æuo
 Nicoleos ducens genus a primatibus Urbis.
 Romuleæ: satus Ursinæ de sanguine gentis.
 Alter adhuc Iuuenis referebat imagine & ausu
 Tydea magnanimo, terra Liuianide natus,
 Forti animo cuius si fors magis æqua fuisset/
 Euasurus erat gentis non parua latine
 Gloria: sed Virtus pugnat: fortuna triumphat.
 Concurrunt ad opes tantas Aetolus/ Acarnan,
 Teffalus/ vnde orti Lapithæ/ Pblegiæq; nepotes/
 Centauriq; genus Nephele atq; Ixione natum:
 Dardani/ & Emathij/ Dryopes/ Tesprotica tellus:
 Confluit Epirus/ quicq; alta Ceraunia/ quicq;
 Scodrenses habitant agros/ & flumina Drini:
 Littoraq; Aulonis: fluit & Dodonia pubes:
 Illiriciq;/ Istriq; volant/ iuga norica & arua
 Rhetica/ Taurisci/ Cenomania tota Leonis
 A ligeri vexilla petunt. Exercitus vrbes
 Occupat, & campos gradiens depascitur omnes:
 Telluri grauis est ipsi/ tot ferrea vectant
 Instrumenta rotis/ tot agunt in curribus arma.
 Hinc Venetum vires animosq; aduertere fas est,
 Quod soli fuerint auxi se opponere tantis

VENETVM.

Hostibus: & pugnam paribus committere turmis.
 Hæc mihi visa fuit nostro res Carmine digna:
 Vt si forte ruant penitus/ quod fata futurum
 Sunt plerisque modis portendere visa/ Nepotes
 Quid fuerint noscant/ dum res integra manebat:
 Et q; sublimi ruerint a culmine postq;
 Contra illos vertit vultum fortuna minacem.
 Grandia metator rapidi sub flumine Brembi
 Castra locat/ tellus sub papilionibus albis
 Tota later: resonant lituis & cornibus aureæ
 Vndiq;: per campos mars & Bellona ferocit.
 Hic erat incinctus fossis locus/ atq; prealtis
 Mœnibus: indigenas fama est de montibus altis
 Vnde fluit Brembus/ belli certamine pulfos
 A Venetis/ illic olim posuisse penates.
 Et quoniam tribus e vicis descenderat ista
 Plebs montana/ loco nomen fecere Trivicum.
 Hi primi ad Gallos Marci iuga dura perosi
 Transferant: Ideo extemplo Liuianus atroci
 Corde fremens/ certusq; locum debere repente
 Arma vocat/ conscendit equum pernicioso euro
 Cum pluuias abigit nubes/ violentior igne
 Cum stipulas vorat arentes agitatus ab austro.
 Arma rapit miles/ portarum in limine Gallo
 Erumpente furit maior: pugnatur vtrinq;
 Acriter: ac Venetis tandem victoria cessit:
 Præsidio in portis cæso Gallisq; subactis
 Aggressi spoliare domos/ incendere raptis
 Tecta opibus/ sacras ædes violare/ pudicas
 Incestare nurus/ rabiemq; effundere totam
 Quam fera damnati facit inclementia martis.
 Taliaq; ardenti data sunt preludia bello.

BELLVM

G'allus vt accepit facinus tam immane, repente
 Vlciscendi avidus medium processit ad amnem.
 Ad d'na descendens lari de gurgite magno
 Ad pbaetbonteas ripis florentibus alnos
 Amnis erat medius: sonat binc clamoribus altis
 Marcus: & binc strepitu respondet Francia magno
 Mens fuerat Venetis Gallo dum transmeat amne
 Et se credit aquis opponere sulfur & ignem:
 Atq; arcere vadis, sed spes euauit: ante
 Ad vada q; tractis venisset machina plaustris
 Nocte quies dum prima silet confluit ad amne
 Gallus: & extemplo missis in flumina lembis
 Quos secum vectare solent in bella profecti/
 Traicit: & capiunt alias ex tempore ripas.
 Vtq; solo foret aduentus memorabilis illi
 Ripaltam vicum insignem multosq; per annos
 Diuitijs auctum varijs gens aspera ferro
 Sustulit & flammis: campoq; insedit aperto:
 Maius erat/curru nobis sol proximus alto
 Ibat/& oniparæ lustra bat pignora Ledæ
 Iam bello decreta dies variauerat ortum
 Nubibus: & piceo Titan monstrabat amictu
 Tristitiam pallens seniq; sub albidus ore.
 Ascendente die/noua res dignaq; notari
 Prodigium. liquido fiebat in aere quicquid
 Accidit in terris. pugnae apparebat imago:
 Certabant ventis venti per inania: victor
 Nunc Zepbyrus: nunc Eurus erat: sed nubila tandem
 Corripiens Auster gelidam perflauit ad Arcton/
 Qua miles marcensis erat: fortuna videri
 In nebulis voluit quod erat factura per agros.
 Adde q; in Venetum fontes contrarius Auster

VENETVM.

Semper agens imbres oculos sic strinxit/ vt ante
 Vulnera perferret pugnans, q; cerneret hostem.
 Sors fuit ad Gallos nimium propensa: vereri
 Visa fuit ne Rex quem fortunare volebat
 Forsitan ad patrios fines inglorius iret:
 Propterea ventos/pluuias elementaq; mouit.
 Gallia turmatim solitis exhibat in arua
 Ordinibus spirans oculis iram atq; furorem.
 Nec numero/nec corde minor sese explicat omnis
 Adria/& in latos sua porrigit agmina campos:
 Classica dant stimulos animis / & tympana & arma
 Ignea/fulmineoq; micans mars vndiq; ferro.
 S tant babili tormenta loco iaculantia longe
 Marmora/& horrifico similante tonitrua bombo.
 Tanta videns armorum illis spectacula campis
 Non potuit frenare ferox Liuianus amarum
 Virus: it in Gallos/vt fulmen ab æthere missum:
 Ac premit aduersos/& tanta mole repente
 Inclinat Gallorum aciem/ quanta Padus æstum
 Cum trahit vndantem/syluas segeteq; per agros
 Incuruare solet: nostrosq; auferre labores.
 Sic Venetum primo fauit fortuna periclo.
 Fracta acies in terga ruit/trepidantibus instat
 Ductor & in grandes cæsi cumulantur acervos.
 His ita patratu victor Liuianus in alto
 Stabat anbelus equo: stabant & sanguine tinti
 Victores socij macronibus/arma suorum
 Affore sperantes: nec enim se posse videbant
 Ferre tot armatos. Cupit ire in prælia ductor
 Ocyus:& gallos vno confundere nixu.
 Vritur expectans/Annus mora parua videtur.
 Et modo venturum auxilium modo prospicit hostem

BELLVM.

Sollicitus: spes atq; metus precordia torquent.
 Gallus vt a longe speculans procædere nusq;
 Auxilium vidit/nullamq; erumpere turmam/
 Irruit vlturus cædem interitumq; suorum.
 Conuoluitq; ducem: veluti cum murmure magno
 Aestuat/ & puppim fluctu mare circum alto.
 Mox Veneti quotquot labi de turbine possunt
 Hostibus in medijs domino dant terga relicto.
 Nec mora/prærapido post terga fugatia Gallus
 Proripitur cursu: stragesq; asperrima surgit:
 Non est indomito marti modus/vndiq; tellus
 Strata cadaueribus se totam ingurgitat imbræ
 Sanguineo/ & viridis rubrum induit verba colorem.
 Rex vbi cognouit cursu pugnam ire secundo/
 Nam veluti residens puppi Nauarchus in alta/
 Obseruabat vtri annueret victoria parti/
 Vicinus exclamat: vitis incumbite: vestra est
 Magnanimi Celte/ vestra est victoria, forti
 Ite in bella manu. decus immortale referte
 In patriam/Venetis opibus ditescite/ quando
 Nos fortuna iuuat/tempus ne perдите: magnis
 Ite animis/bodie Venetorum extinguite fastum.
 Dixit: & amplectens hastam calcaribus vrget
 Cornipedem: pugnamq; subit molimine magno.
 Ductor vt aduertit se solum, in Marte relicto
 Tam atroci/magnâq; manum fugisse suorum
 Frenat equum. vertensq; acies ad sidera dixit
 O Veneti decus Italiæ fortuna negauit
 Quem dabat euentum virtus: fors dira fefellit
 Et vos & totam Italiam. sic inquit/ & enssem
 Projiciens o Marce/o Dux/o sancte Senatus
 Accipe/perfolui dixit quæ debita duxi

VENETVM.

Officia/bic vitam moriens atq; arma relinquo
 At Galli instantes strictis mucronibus hostem
 Magnanimum miserati omnes. mansit in illos
 Humanam mentem Deus ingeniumq; benignum
 Atq; Virum simul affari. Pone in clypeo Ductor
 Pone metum/iam noster eris: tua maxima virtus
 Non est digna mori: qui te exposuere periculo
 Nec tibi succurrunt/digni grauiore ruina:
 Maioresq; suo soluent pro crimine poenas,
 Inuidere tuo decori: tua gloria visa est
 Magna nimis: tibi iam dudum fata ista rogabant.
 Vire valete in bella Deus felicia seruet,
 Sic fati iniectis ducunt ad regia vinculis
 Limina. Rex autem cuius pia viscera portus
 Sunt miseris/postq; redijt/clementius illum
 Intuitus seruari hominem mandauit: & ultra
 Alpinos tradduci apices in gallica regna.
 Hæc vti rumores illis sparsere diebus
 Sunt digesta. Tamen sunt qui certaminis ortum
 Longe aliter referant. Nam cum magis cedita Galli
 Et munita magis peterent loca/protinus illos
 Vt perhibent/armis nitens auertere ductor
 Opposuit sese/veruitq; ascendere in altum:
 Rixaq; paulatim in pugnam concreuit atrocem.
 Nec Gallum certandi animo: sed castra. locandi
 Aprius/affirmant primam mouisse cohortem:
 Regem autem postq; nouit succumbere Gallum/
 Suppetias misisse ferunt/ne fama periculi
 Serperet in Gallos/faceretq; metumq; fugamq;
 Nicolem vero memorant extempore natos
 Sponte quieturos sibi persuasisse tumultus
 Atq; ideo traxisse manum: neq; lora furenti

BELLVM.

Ne res in peius fluerent, laxasse Gradino:
 Sed fors euentu quæ sunt peiora secundo
 Cæpta facit (quotiens placuit) meliora putari
 Vt memorant vulnus rixa Liniæ in illa
 Nuda in fronte tulit: quo conquassante cerebrum
 Secedens descendit equo, seditq; sub vmbra
 Saucius, & caput acclinans ad saxa cruentum
 Inuentumq; ferunt a pretereuntibus illac.
 Hostibus: & magno ad Regem pro munere tractum,
 Quod Franciscus in hoc strepitu Gonzaga siletur
 Qui primus solet in magnis occurrere rebus,
 Causa duplex: Vna est q; non per singula belli
 Acta feror: sed verborum compendia sector.
 Altera q; langore graui prostratus agebat
 Vitam infelicem: nec morbi pondere tantum
 Membra grauabantur, q; mens q; tanta videbat
 Bella geri sine se: dolor hic generosa premebat
 Corda magis, nec ab his poterat discedere curis.
 Non tamen e castris voluit discedere certus
 Quam primum expulsis posset langoribus, arma
 Induere, & toto Regi se impendere nixu.
 Hæc igitur currens strinxi certamina sicut
 Ad Nili potare canes vada magna feruntur.
 Hæc ratio q; in his bellis te tanta gerentem
 Carole Caldmontis princeps, Ambasia proles
 Præteream tanq; exciderint tua nomina mente.
 Hæc ratio q; in hoc generose Triuultie cantu
 Te meritis fuerim titulis fraudare coactus:
 Nam neq; q; referas bellaci Tydea dextra
 Nestora consilio breue me sinit cedere tempus:
 Vestro equidem quantum creuit res gallica nixu
 Non si nostra volent omnes ad carmina misce

VENETVM.

Fas modo cum paucis complectimur omnia cbartis
 Pandere. tam magnæ poscunt magna oia laudes.
 Tu vero Iafrede licet non gesseris arma/
 Non tamen bis operam bellis prestasse minorem
 Diceris: astabas Regi/teq; ille gerebat
 Omnia consulto: populos vrbesq; vocabas
 Regis ad obsequium. prudentia fortior armis
 Sic solet humanas quo vult inducere mentes.
 Et veluti radijs terras illuminat omnes
 Fecundatq; solum lampas Titania/sic tu
 Ingenio gentes regem pugnamq; regebas.
 Sed laudes maiora tuas in tempora seruo.
 Vt stragem accepit Venetorum exercitus istam/
 Continuo cecidere animi: confusa solutis
 Ordinibus castra vt puppis confracta/debiscunt
 Vndiq; promittit pauidis fuga sola salutem:
 Iste timor Gallis animos dedit: omnia Gallus
 Occupat/erumpunt totos effusa per agros
 Agmina/ & incumbunt omnes cædi atq; rapinæ:
 Oceanum dicas fractis in proxima rura
 Littoribus ferri/fluctuq; inuoluere montes.
 Dux senior Priamo similis cum ardentia vidit
 Pergama collacbrymans/in tanti turbinis æstu
 Rem venetam seruare volens collegit in vnum
 Quos potuit raptim/seq; in loca tuta recepit.
 Galli autem madidi nimbis (nam fluxit in imbrem
 Tota dies) lætiq; omnes victoria & auro
 Sunt labente die tandem in sua castra recepti.
 Postq; discussis Venetus contabuit armis
 Oppida confestim Gallo Cenomana vocato
 Mutauere iugum: Quo se fortuna recepit
 Vertit vela fauor: pingunt in turribus altis

BELLVM.

Lilia/ & abrafo mutant insignia Marco.
 Bergomeæ gentes Orobiq; in montibus orti
 Ante alios: Cbineus apex & Brixia regem
 Gallorum adsciscunt/celebrantq; per omnia festos
 Tecta dies: inuicemq; epulis conuiuia lautis
 Gallorum de more: Canunt animosa Loisi
 Pectora/ & extollant gallorum in sidera nomen.
 His Crema consilijs: bis & Carauagia tellus
 Vsa: Cremonenses solitos in moenibus angues
 Pingere ceruleos eadem sententia flexit.
 Salonenfis ager Gallo se subijcit vsq;
 Ad vada Benaci/quibus est Piscaria nomen:
 Ius Gallis huc vsq; datum/qua Mintius vndam
 Accipit: vnde senex sua colligit æquora Manto.
 Cætera quæ tendunt ad Clodia littora Cæsar
 Possessurus erat: sic publica fama ferebat.
 Tunc etiam nostras leges subiere vetusta
 Oppida/quæ Veneti a nostris ablata tenebant
 Principibus/legi & iusto dominantibus armis.
 Surnio Benaci peninsula/quæ vider altos
 Vndiq; cum perflat Boreas/colludere fluctus.
 Asula campestris/residensq; in colle Lonatum.
 Rex vbi compositis cenomana per oppida rebus
 Fœderibus fecisse satis se vidit/ad urbem
 Quæ caput est regni insubris/vestigia vertit:
 Hic vero insignem populo occurrente triumphum
 Egit/ & in ludos passim conuersa Iuuentus
 Exultant vti pubes Romana solebat
 Cum rediens victor Consul capitolia iunctis
 Ascendebat equis ardenti splendidus ostro.
 Sors vbi Gallorum rebus tam prospera fulsit
 Tantis erat pavor in populis/formidine tanta

286
 VENETVM.

Contremuere omnes/Vt mox Verona fugato
 Presidio Venetorum/Aquilas insignia magni
 Cæsaris ædiderit/ventoq; agitanda leuarit.
 Vincentinus idem/Patauiq; trifluminis ora
 Tota facit/sic omnis ager/sic oppida & vrbes
 Vsq; ad Carnorum colles fontemq; Timau.
 Gens Venetum quæ tanta potest/quæ porrigit vsq;
 Ad syriam fines/sic deglabrata remansit.
 Adijce Flaminiae partem/quam Roma recepit:
 Adijce quas olim Venetis concessit Arago
 Altera/littoreis positas in finibus vrbes,
 Quas modo rex hispanus habet: sic fœdere in ipso
 Partiti exuias reges & bellica lucra.
 Postremo hæc Venetus cum iam quasi crederet actum
 De regno rebusq; suis/quæ debuit ante/
 Restituit sero/sperans hostilia posse
 His forte officijs paulum mansuescere corda:
 Ammisitq; istis bis septem in litibus vrbes.
 Hæc autem inuexit Galli victoria/ & ortus
 Inde per Italiam pavor/ & presentia Regis.
 Tantum ideo fructicat modo gallica gloria passim
 Vt redijse putes Caroli florentia Magni
 Tempora: tam multum debent sua regna Loiso.
 Cæsar vt accepit gallorum ingentibus ausis
 Aspirasse deum/ & sibi rerum accedere tantum/
 Lapsus in Italiam multis cum millibus auxit
 Ex Italo/Gallo/Hispano sua milite castra.
 Reliquiæ interea Francum Regisq; Loisi
 Conuenere simul Veneti/sedemq; locarunt
 In patavinorum campis ad littora ponti
 Adriaci vallo & fossæ munimine cincti:
 Hæc loca legerunt/vt si vis ylla repente

BELLVM

Ingrueret/pelago possent & nauibus vti.
 Tunc quoq; felices boras/& idonea nacti
 Tempora nauarunt facinus memorabile/dignum
 Gramine/Troiani cepere Antenor's urbem
 Rursus/& extorrem Marcum in sua regna tulerunt.
 Tantum animi profugis, ea tanta audacia victis.
 Cæsar enim Patavii male custodia sinebat
 Mœnia & arua/metu Venetos ratus esse sepultos.
 Id tamen indignans furtum quæ castra tenebat
 Sparsa per apricos montes collegit/& hostem
 Obsidet: extendunt sese longa agmina circum
 Multiplices muros/etenim munimine triplo
 Urbs ea sepitur ductis ad singula circum
 Mœnia fluminibus/cinctuq; extenditur amplo.
 Non oppressa fuit tot bellatoribus olim
 Terra Pbrugum cum mille rates ex Aulidos oris
 Aduexere duces rberbea ad littora tantos.
 Obsidio in longos trahitur frustrata labores
 Defensore aditus omnes claudente/viasq;
 Hostibus/& magnis ad propugnacula semper
 Assistente animis/grandiq; viriliter ausu.
 Dum certatur in his studiis castrensibus/ æstas
 Tota fluit/fluit Autumnus: Iam proxima brūma
 Fecit ab inceptis fessos desistere. longa
 Solutur obsidio. Cæsar montana Tridenti
 In iuga discedit: Gallus Cenomana remigrat
 In Castella: redit requies patavina per arua.
 CLæta per id tempus quo per patavina fremebat
 Arua recens bellum/Venetis fortuna refulsit/
 Qua multos casus miseros & damna rependunt
 Plurima. Franciscus princeps Mantouis in armis
 Maximus/Italiæ columen/dum permeat arua

207
 VENETVM.

Veronensis agri cupiens se adiungere castris
 Cæsareis/dum nil metuit/dum credit amicis
 Se populis/sicut se credere debet Amicus
 Incidit in laqueos/fatoq; exceptus iniquo est.
 Lucius armorum ductor maluicia proles
 Cuius in egregijs notam se industria rebus
 Fecit apud venetos alias/cum morte Robertus
 Infelici obiit montanæ ad flumina Petræ/
 Atq; per Etruscæ fruticantia pascua Pisæ/
 Tunc sub Nicoleo Venetum ductore merebat.
 Hic igitur monitus venturam in proxima prædam
 Rura istam: confestim Atbesis prope flumen in alto
 Delituit saltu turma comitatus equestri:
 Atq; vbi deuotum spolijs cognouit opimis
 Tempus adesse, volat sicut venatica dammam
 Prædatura canis: Cæli conscenderat axem
 Nox medium pbræbo extremum peragrante Leonem
 Cum subito incur su vicium circumuenit omnem
 Insula cui nomen: sopitaq; lumina Marcum
 Vociferans miles clamoribus excitat altis.
 Nec mora/correptis trabibus clausa hostia pulsant:
 Viq; viam faciunt/portis penetralia fractis
 Armati subeunt/perq; ipsa cubilia pugnant
 In iugulos hominum nudos/in pectora aperta/
 Et laribus stygijs ingenti cæde litatum est.
 Nanq; equites Galli qui sub ductore merebant
 Mintiada/quia correptis animosius armis
 Presto aderant/in frustra omnes cæsi, atq; relictū
 Detractis raptim exuijs in sanguine nudi.
 Tunc ego germanum/cuius mihi semper imago est
 Ante oculos/miser ammissi: nostro modo factus
 Principi ab arcanis fato sublatys acerbo est:

BELLVM

Egidio cui nomen erat dignissimus annos
 Viuere Nestoreos/ & secula longa sibyllæ.
 Tunc princeps quo nemo alius generosior omnes
 Inter mortales (heu sors contraria semper
 Heroum generi) captus stipante caterua
 Ducitur ad Venetos: vbi concurrente senatu
 Accipitur: summamq; vrbis productus in arcem
 Non ignominiam capri/ sed Regis honorem
 Percipit/ & cocco ardenti donatur & auro.
 Hæc Venetis instar magni captura triumphi
 Et fuit/ & casum lacrymans ita iudicat orbis.
 C I sta ærumna quibus mentem Consortis Elissæ
 Contuderit curis/ non est qui carmine possit
 Aedere. pugnarunt dolor & prudentia in eius
 Pectore conflictu ingenti: prudentia vicit.
 Nam neq; se passa est vinci mœrore Virago,
 Et pbaetbontas non est imitata sorores:
 Nec Nioben/ nec te coniunx priameia: nec te
 Impatiens Phyllis. longe confinia sexus
 Fœminei transgressa nihil muliebriter egit.
 Sed tamen est conata virum seruare: Nec vlla
 Pretermissa via est: omni a regione marito
 Implorauit opem. Gallorum & Cæsaris aures:
 Assiduæ fregere preces. Rhodopeia longe
 Terra maritales est cômiserata querelas.
 Pontificis tandem Iuli sapientia rupit
 Vincula: & eductum claustris in regna remisit.
 Tempore brumali postq; redeunte soluta est
 Obsidio: dum Cæsar abest montana peragrans
 Reticæ/ peruigilesq; fugat de pectore curas/
 Vincentina nouas res est ordita Iuuentus:
 Nam iuga detestans germanica/ Cæsareumq;

VENETVM.

Nomen/ & insuetos mores peregrinaq; verba
 Ad venetos iterum redijt/ pulsifq; subinde
 Presidijs/ se in magnum Aquilæ vertere Leonem.
 C N ondum multa dies ierat/ contraxit in vnum
 Equoreas naues Venetus/ quibus arua Cymacly
 Stagnaq; prædatus classem deflexit ad ora
 Fluminis Eridani/ quod preterlabitur agros
 Adriacos. Illis etenim vetus Adria quondam
 Floruit in campis/ fecit quæ nomina ponto.
 Nunc est mersa vadis: eius vestigia in alto
 Gurgite cernuntur: vitrea piscator in vnda
 Tecta videt/ persæpe etiam irretica trabuntur
 Vasa/ quibus gens illa daptes antiqua ferebat.
 Huc clasus subuecta/ Pado pretenta rapaci
 Rura manu inuadit: rapiunt armenta gregesq;/
 Succenduntq; domos genus implacabile Nautæ:
 Adde q; ex ratibus peditum vis maxima in omne
 Rodigiense solum erumpens quæcunq; tenebat
 Oppida Ferrariæ Princeps patavina/ subegit:
 Atq; breui totius agri ditioe potita est.
 Hæc vbi facta/ rates ineunt: iterumq; Cymacly
 Littora radentes/ iterum magalia vicos
 Oppida depopulant: & quod fuit ante relictum
 Dum properant/ subitamq; legunt celeremq; rapinam/
 Funditus extirpant: hominumq; bouumq; labore
 Non contenti/ abigunt ipsos hominesq; bouesq;.
 Sors quoq; finitimis eadem fuit vndiq; campis.
 C P lurima in hoc tanto sunt perpetrata tumultu/
 Horrenda auditu/ dura atq; atrocita visu:
 Sed nil tam crudum/ nil tam lacrymabile/ nil tam
 Sensibus infensum nostris/ q; tristia magni
 Funera Cantelmi/ quem dum velut igneus Hector
 F iij

BELLVM

Supra annos, supra ætatem molitur & audeat
 Principio felix fors demum infida fefellit
 Ibat in hostiles velut in pecuaria fortis
 Magnanimusq; leo/liber formidine turmas,
 Intuleratq; hosti iam non semel eminus basta
 Communis ense grauem interitum: quo exterritus hostis
 Sic illum vitabat/vti per stagna lacusq;
 Diffugiunt aquilam mergi/fulicæq; palustres:
 Sæpe pater qui dum vires animiq; ferebat
 Vtilior sanguis/fuit æqui paratus Acbilli/
 Dixerat hæc Iuueni: Tibi mens nimis ardua/vitæ
 Prodigus es/mi Nate precor tibi parce/ tuisq;
 Omnibus: in te etenim domus inclinata recumbit.
 Mens nocuit multis nimium generosa: periclis
 Te nimium grauibus/nimium iuueniliter offers:
 Sic pater : ille autem cui mars in corde fremebat
 Quamuis sancta patris tanti documenta videret/
 Non poterat tamen ingentem feruentibus armis
 Vim cobibere: trabem palma complexus vtraq;
 Fundebat numerosam vno semel impete turmam.
 Hunc tanq; graue supplicium & comune flagellum
 Insidijs hostes circumuenere locantes
 Mille locis pedicas: sed cum nihil artibus istis
 Proficerent: casses alios fortuna tetendit.
 Inter bellandum cum mars atrocior esset/
 Dum soli sibi quisq; inbiat/vitam vel bonorem
 Mente agitans/neq; perpendens: aliena pericla
 Transportatus equo fracta qui liber. habena
 Ibat in incertum/solus peruenit ad vndam
 Eridani: sonipesq; altis infixus barenis
 Corruit. Ipsum autem tentantem assurgere Nautæ
 (Nam venetum classis ripas obsederat illas)

29
 VENETVM.

Corruptis stipant armis/solumq; trucidant,
 Dilaniant/grassantur/vti cum in retia traxit
 Ingentem Venator aprum/lybicæue Leonē
 Deseruire solet, sic fato occumbit amaro/
 Orphea presentans: sed in hoc sublimior illo,
 Quod non femineo cecidit/sed Marte virili.
 Sunt qui desertum a socijs in vortice pugnae.
 Operuisse ferant inter densissima martis.
 Agmina/dum vitæ indecori preponere manult
 More suæ gentis: madefactam sanguine mortem.
 Heu Iuuenis dilecte mihi (pia numina testor)
 Non secus ac patri/Iuuenis tam grande tuorum
 Tam sublime decus/cum te discedere vidi
 Tam viridi totum florebat robore corpus/
 Tanta genis oculisq; inerat venus/atq; renidens.
 Gratia/vt æternos possem te credere in annos
 Victurum: forma illa fugax nos teq; fefellit:
 Mors tua sectando leuibus vestigia plantis
 Observabat iens tempusq; viamq; nocendi.
 Heu quot singultus/heu quot suspiria patri
 Quod lacrymas miseræ matri a æquicolæq; relinquis
 Sed quid foemineo fietu consumimur? esto
 Esto age/discedis Iuuenis: sed prima Iuuentus
 Par erat ætati solidæ: preuenerat annos
 Illa boninem superans virtus beroica/ & beros
 Consumatus eras: Quisquis tibi nomina summi
 Herculis attribuit Vates fuit: omnia nanq;
 Hercule digna tibi seu fors seu sancta dederunt
 Numina/ & imposuit tibi mors beroica finem
 Quid gemimus? gaudere opus est: sunt omnia nobis,
 Prospera/nunc inter magnos beroas in alto
 Eliso viuis. licet immatura repente

BELLVM

Te mors sustulerit: tecum est insigniter actum.
 Quo venturus eras gressu per turbida longo
 Aequora/te breuiore tulit mora parua volatu/
 Iam vale: ¶ Egidium fratrem si forsitan illos
 Occurret tibi per campos/saluere iubeto.
 ¶ Littora Papblagon predatus ¶ omnia rura
 Proxima littoribus pelosellica fertur ad arua
 Estensem bello Alfonso petiturus: ¶ urbem
 Ferrariam/Marcosensem/Venetisq; rebellem:
 Purima pro Eridani ripis certamina/cædes
 Assidue surgunt: passim Bellona cruorem
 Haurit/¶ oblongis decernitur eminus bastis/
 Sulfure/missilibus: vibrato cominus ense.
 Heu funus Crudele illis mala fata diebus
 Induxere tibi longo Mirandula luctu
 Plorandum. Ludouicus enim de sanguine natus
 Picigene gentis/tantus maioris in armis
 Vt Romanus ei dudum sua castra senatus
 Crediderit/Venetam classem pulsurus ab oris
 Ferrarie/vada consedit pbaetontia propter:
 Dumq; papblagoniam magno certamine gentem
 Aggreditur/captisq; adigit discedere campis/
 Ecce velut fulmen grandi pila ferrea bombo
 Emicuit/subitoq; ducis caput abstulit ictu
 Corpus equo labens visu miserabile/truncum
 Pulsat bimum:raptus vertex in mille recessit
 Frusta/faucillarum in morem per inane volantum.
 ¶ Hæc postq; rerum non expectata nouarum
 Nuncia venerunt ad regna in subria/Gallos
 Dum genio indulgent, ¶ amœna byberna frequentant
 Saturnicq; dies lætos brummalia festa/
 Ferrariam properare opus est: nanq; illius urbis

VENETVM.

Rex protector erat: tutelarēq; gerebat
 Vt fuerat firmata fides in foedere/ curam.
 Ergo resistentes appensa penatibus arma
 Tortilibus clangunt lituis/ ¶ tympana pulsant
 Dumq; petunt urbem ferri de nomine dictam
 Hi per curua padi labuntur flumina plenis
 Puppibus: bi longis onerant equitatibus arua
 Cum fulicis acturi byemem stagna inter ¶ amnes.
 Interea Cæsar patriæ telluris amore
 Ductus in aerias alpes ad frigora Rbeni
 Transit: ¶ vt fido sua sub custode relinquat/
 Veronense solum Gallo comendat ¶ urbem.
 Tempestate merens illa sub Rege Loiso
 Ferrariam miles gallis comes iuit Iberus/
 Qui q; sit natura sagax astutaq; genti/
 Mox vt conspexit naues/ripasq; padumq;
 Inuenit quod nullus adhuc deprenderat/vnde
 Concuteret puppes Venetas/¶ funderet hostem
 Nocte igitur clarum cum luna decendia lumen
 Spargeret/aggressi facinus grande atq; superbium.
 Fortuna aspirante operi tormenta locarunt
 Pro ripis vtrinq; Padi/quæ fulgure ¶ igne
 Irritata pilas rictu iaculantur abeno.
 Tum padus alpino fauces compleuerat imbres:
 Suspensq; magis tergo tollebat in altum
 Rostra Carinarum/¶ latera exponebat ad ictum.
 Machina iam tonat ore cauo: crebrisq; flagellat
 Fulminibus puppes: adigitq; in flumina nautas.
 Radebat vada summa Cbalybs: vterumq; sonantem
 Discutiens aditum dabat ingredientibus vndis.
 Hac vi tota simul classis quassata repente
 Dissiliit: pars mersa padis: pars capta: per amne

BELLVM

Pars elapsa cito properauit ad æquora cursu:
Atq; ita Papblagon cædes furta atq; rapinas
His luit excidijs in amaræ turbine noctis
Vim trabium magnam populnaq; robora Princeps
Iusserat Alfonsus cædi/et per flumina trudi
Impeditura hostes atq; offensura carinas.
Verum in naufragijs atq; in discrimine vite
His Nautæ apprensus se seruauere natantes.
Quodq; fuit classis damno excidioq; paratum
Attulit auxilium:miseroq; a morte redemit.
Sic fortuna solet studijs illudere nostris:
Testariq; nihil sine se prodesse sagacem
Esse Ducem:nocet interdum prudentia/sæpe
Tutius it qui luce caret/q; lumina fronte
Clara gerens.Viden vt ductor qui rexit in vndis
Ionijs classem/qui mille pericula ponti
Transijt incolumis/venit periturus in annee:
Non est in causa Ducis imprudentia. Casus
Hos fortuna facit.q; si imprudentia forsan
In duce sit/fortunæ opus est:fortuna tenebris
Inuoluens homines/mentem diuertit et vmbat.
Hæc Franciscæ tuos meditans Gonzaga labores
Obscurare/tibi laqueos et lingua tetendit.
Nil vereare tamen:quæ te pessumdedit alto
Gurgite/te in summas attollere cogitat alpes.
Quamq; bellipotens istis Alfonsus in armis
Strenue/et vt patriæ decuit patremq; Ducemq;
Egerit/Hippolyti tamen vt vulgata per omnem
Fama est Italiam/pietas et bellica virtus
Supra Italos/supra hispanos/et Vascones omnes
Claruit/et celebri fuit extollenda triumpho
Tantum animo valuit/tantum prudentia/et arte

VENETVM.

Omnibus in bellis/vt sese ostenderit ortum
Hercule/et a tanto nil degenerasse parente:
Quod si purpureo dicas non esse galero
Conueniens bellum/ dicto quid ineptius isto?
Ferrariam nescis Romani Antistitis urbem?
Cur pugnare igitur sacer hic non debuit ordo/
Qui rem romanam debet velut hostia Cardio
Ferre?rubens tegmen sacri pro iure senatus.
Significat proprium spargi debere Cruorem.
Gaude igitur domus Estensis tuta auspice tali:
Vindice defensi tanto gaudete Penates
Ferrariæ.Decus hoc annalibus addite vestris.
Veronensis agri locus est/dixere propinqui
Lignacii populi/muro munitus et annee.
Nam sedet in ripis Atbesis:modo flumine secto
Proxima inundarum rura vndiq;/et vndiq; bello
Clauserunt aditus late stagnantibus vndis.
Gens ea bellatrix sancto deuota Leoni
Bellorum strepitu in primo cum fulmine tanto
Adria contremuit/fatum commune sequuta est.
Veronamq; imitans aquilarum insigne recepit
De Venetis actum reputans.Vbi viuere vidit
Et constare animis Marcum / licet vndiq; maioris
Perstreperet/rursum dominos confessa priores
Seruauit sine fraude fidem.Formidine multæ
Stant defectæ vrbes:animis prestantibus isti
Gallorum spreuere minas et Cæsaris iram
Tantum Italæ virtutis habent:predantur et ipsos
Veronensis agri vicos arua oppida passim:
Indignantur enim uga q; germanica victi
Degeneri segniq; metu sine sanguine et armis
Pertulerint:timidumq; vocant/et futile vulgus:

BELLVM

Hactenus ista fuit genti Constantia: quæ fors
 His dabit euentum magnis spectabimus ausis.
CAt quoniam dictum memini cœlestia fata
 Pluribus indicijs Venetum præfata ruina/
 Altius hæc narrare libet/causasq; latentes
 Promere/et a superis casus aperire fluentes:
 Stelliferum memorant qui perscrutantur olympum
 Urbibus et regnis vbi nongentesimus annus
 A prima ipsorum numerandus origine tandem
 Egit sæcla noue/magnas incumbere clades.
 Sæpe quoq; interitum: longa obseruantia motus
 Aeterei potuit (stellis si credere fas est)
 Demonstrare vices nobis mortalibus istas:
 Hinc claram Venetorum urbem tot voluere casus
 Cōmemorant/tot bella pati/tot adire labores.
 Nam postq; Venetum populos qui Antenore quondam
 Huc duce venerunt patrij buxeta Cytori
 Atq; papblagonias vrbes et patria rura
 Linquentes/metus Hunnorum cōtraxit in vna hæc
 Mœnia/fluxerunt alto tot sæcula mundo.
 Sunt et qui Venetos nolint Papblagones esse/
 Sed potius Belgas/populos vbi nominis huius
 Esse ferunt quosdam versus oceanitidas vndas.
 Sed fuerit satius/quãdo male tempora rebus
 Conueniunt istis/nec enim tot sæcula solum
 Vt perbibent bi qui annales scripsere dierum/
 Sed fluxere decem vel circiter: ista Tonanti
 Traddere mundanos orbis qui fecit et astra.
 Ipse igitur pater omnipotens portendere visus
 Presertim tribus indicijs ardentia bella
 Atq; infelices casus/et tempus acerbum hoc:
 Nam tria quæ Marco suberant loca/grandibus ante

VENETVM

212
 Has clades percussa malis commune periculum hoc
 Pœdixere graui terræ Cretenfia motu
 A rura laborarunt/fractis habitacula tectis
 Cum natis cum coniugibus (res horrida visis)
 Ipsos/ben/dominos grandi oppressere tumultu
 Contremuit Gortyna vetus/gnososq; Cydonq;
 Atq; Cypressifere strepitum nemus horruit Idæ.
 Mortales trepidi attoniti per rura relictis
 Urbibus errabant/nulli se credere tecto
 Audentes: timere solum/ne forsan euntes
 Hac illac subito incautos glutiret biatu.
 Brixia nimbosæ vi tempestatis et igne
 Fulmineo turrim e scopulo mirata repente
 Funditus euelli/vr:lsamq; per ardua saxa
 Precipitem volui/corda ossa imasq; medulas
 Contremuit: noctemq; oculis timor intulit atram.
 Fulmen vt armatum radijs alq; igne corusco
 Sulfura libauit: nam sulfura turris habebat:
 Extulit in cœlum flâmas totamq; per urbem
 E uomuit nebulas fumantia sulfura olentes.
 Ista fuit ratio q; post ea bella sequuta est
 Deditio/Venetis cōmunē instare ruina
 Dum putat vrbs paulo ante istas mirata procellas.
 Nam dominis vti externis opus esse putauit:
 Tum quoq; siue dolo/sen casu euenerit/illud
 Tã miri nauale operis quo nautica in vnum
 Tot congesta locum stabulant/incendia damno
 Affecere graui: nam magna ex parte redactum est
 In cineres/toto patrum lugente senatu.
 Ad datur bis rostrata ratis quæ multa Rauēnam
 Arma ferens pro flaminie minimine terræ
 Non tulit iratum pelagus: sed turbine in boras

BELLVM

Irritante magis spumantem Nerea tandem
 Obruta in Adriaco ratis est adriatica ponto.
 Hæc ea quæ populos ita prostrauere labantes/
 Et tantum Venetis superinduxere pauorem.
 Hæc ea quæ misere in spem Gallum/atq; Alemannum
 Persuasos secum superos in bella venire.
 GAt Veneti postq̄ tam atrocibus vndiq; bellis
 Se videre presenti/totam solenniter urbem
 Lustrauere sacris pompis precibusq; secundum
 Legitimos patriæ ritus/moremq; parentum.
 Sic vbi sancta p̄s coluerunt numina votis
 Continuo visa est aliquam fortuna salutem
 Pandere:q; auxilium tacito promittere nutu.
 Tum Patavi cæpere urbem. Vincentia Marcum
 Est confessa iterum/veteresq; recepit habenas:
 Rebus in aduersis non est mortalibus vllum
 Præsidium maius/q̄ sollicitare Tonantem
 Supplicijs. Nam sic Diui qui regna gubernant
 Omnia/suscipiunt causas/q; vota secundant.
 Sic alias etiam Venetum respública magnis
 Est defuncta malis/q; atrocibus eruta fatis:
 Nam Patavi princeps olim germanica regna,
 Pannoniæ regem/Liguresq; exciuit/q; omnem
 Italiam contra Venetos:tum terra/fretumq;
 Perstrepuit: vox per campos audita per alpes
 Martia/q; armifono sonuerunt classica cantu:
 Adria tunc tristi vidit genuensia vultu
 Carbasa/q; inuitas substravit puppibus vndas.
 Stabat Marcus inops tracta ad calcanea cauda,
 Et ductis ad tergum alis latitabat in alga:
 Sed mox vt superos implorauere/suosq;
 Religiose animos expurgauere/lenauit

VENETVM.

Et caput/q; Caudam/q; sublimes altius alas:
 Tum Ligures captos apud oppida Clodia portu
 Naufragio vt perhibent clauso de industria ad Alti
 Emporium Riui magno duxere triumpho:
 Tunc mare pacatum/sparse per littora gentes
 Tum festos egere dies: Tunc traxit ab vndis
 Marcus q; in latas misit vestigia terras.
 Victores igitur quicumq; euadere certant
 Auspicibus Diuis vadant in bella, Deumq;
 Esse sciant solitum mentes prostrare superbas.
 Incuruate caput Christo:reuerenter habete
 Tempa/sacerdotes/census/romanaq; iura.
 Sunt tamen authores quorum sententia terras
 Esse velit Veneto aduersas: pelagusq; tenendum
 Consulat. banc sortem Marco dare Numina fantur.
 Sic fore felices Venetos: sic posse tyrannos
 Profligare omnes qui lata per æquora regnant/
 Si longinqua petant bellis naualibus arua.
 Cum fugit Autumnus/gelidisq; albere pruinis
 Incipit/insolitum/seu fors/seu prouida Diuum
 Cura volens aliquid tali portendere signo
 Attulerit/monstrum nostras adnauit ad oras:
 Piscis enim si piscis erat/quo maior in alto
 Non fuit Oceano/decies porrectus in octo
 Vt fama est cubitos/Lunensia venit ad arua.
 Nam famis impatiens predam de plæbe natantum
 Dum sequitur/dum precipiti maria alta natatu
 Permeat ad littus magna se mole vadofum
 Appulit/ac bibulas aluo compressit barenas:
 Nec remeare datum non sufficientibus vndis
 Tollere pondus iners vteri sulcantis arenam.
 Cum mare tremaret/tergoq; lenaret in altum

G

BELLVM.

Aequora/piscator qui circum littora missis
 Reribus aucupio sese exercebat aquoso/
 Mirabatur. Vbi affixum cognouit Arenæ
 Affuit: & tracto pedetentim in littora monstro
 Vi multa/nixuq; graui spectacula cunctis
 Mira dedit populis qui circum littora Lunæ
 Palladijs habitant montana virentia syluis.
 Bellua diffuso longissima tergora ventre
 Distendens erat borrori spectantibus. Vlnis
 Applicitis quosdam metiri immania membra
 Vidisses: quosdam suspensio assistere vultu
 Attonitis similes: quosdam explorare volentes
 Duriciem monstri exanimis contingere summo
 Indice squarosum tergus/subitoq; relabi:
 Non erat hic Pistrix longa quam Perseus barpe
 Dissecuit/non Pboca fuit/quæ mugit in vndis
 M ore boum/Vitulumq; vocant a voce marinum.
 Sed neq; Pbyseter/qui gutture sorbet banelo
 Aequora/& in puppes absorptas expuit vndas.
 Non Balæna graui Ionam quæ pertulit aluo/
 Quæ visa est bumeris lucos portare virentes:
 Mirum animal/noua vel raris res cognita sæclis.
 Immisis aderant trabibus qui pandere buccas
 Compressasq; laborarent disjungere malas.
 Vix tandem sudando ingens valuerit palatum.
 Tollere:suppositis fulcris panduntur biatu
 Ora cauernoso/dictu mirabile/in antrum
 Gutturis obscuri populo spectante subiuit
 Totus eques/tanto fauces patuere baratro:
 Multiplices monstro lingue/quas credere falces
 Fas erat incuruas/sic persuadente figura
 Aduentantum oculis:& qua pretendit acutam

VENETVM.

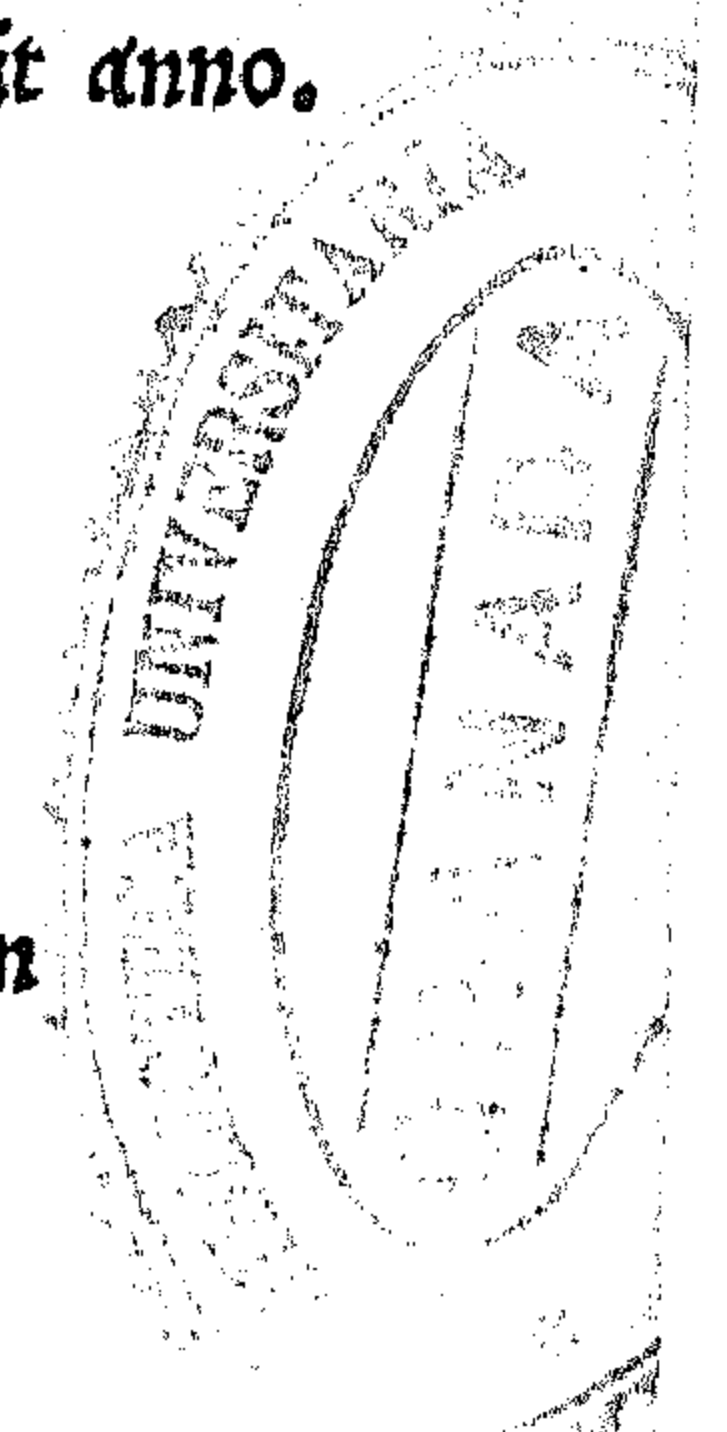
Falx aciem/duris pendebat barba capillis.
 Clunis erat/qualem sonipes cum tergo duro
 Ad bellum vestitur habet:non squamea terga/
 Sed cutis obduræ corio nigricantia nudo.
 Rictus erat qualis suibus porrectus in arctum:
 Os minime mordax/gingiua edentula/predam
 Deorat/& viuam turpem deglutit in alium.
 Non alæ pecudi/non crus:sed pectore ventre
 Et tergo in latum fufis/quæ forma lacerto est/
 Strata erat in lato deformis bellua campo.
 Quid vero genus id monstri (si monstra propbetant)
 Venturum ostendet nobis mortalibus/ipse
 Differet euentus rerum/quas afferet annus
 Alter:& educto belli Mars arbiter ense.

INTERPRETATIO PRODIGII.

Iscis hic vt memorant hi qui portenta fatentur
 P Significare aliquid magni/fuit illa sequenti
 Per lugense fretum classis/quæ apparuit anno.
 Nam veluti nostras illo peruenit ad aures
 Tempore/nescio qui Genuam turbare volentes
 Naubus armatis sunt illa ad littora vecti.
 Sed Deus inceptis non aspirauit:& ille
 Imalidus labor in tennes euauit auras:
 Nec vexata fuit tali res gallica nixu.
 Totus in authores furor est conuersus.& bisdem
 Si Isafrede notes quo res peruaserit:ipsi
 Sunt laqueis capti/quibus illaqueare volebant
 Innocuos oculis Deus omnia respicit æquis:

FINIS.

G ij

AD INSVBRES.

QF. BAPTISTAE MANTVANI CARMELI
 TAE THEOLOGI EXORTATIO AD IN
 SVBRES / ET LIGVRES DICATA VI
 RO AMPLISSIMO IAFREDO
 CAROLO MILITI VICECAN
 CELLARIO : ET DELPHI
 NATVS PRESIDEN
 TI DIGNISSIMO

E ns aeterna suo tantū quæ cōdidit orbem
 N umine/ cū posset factā conuoluere molē
 M Sola ministrorū nihil indiga/ maluit huius
 T am vasti imēsiq; opis cōmittere clauum
 A tq; gubernandi causis dare iura secūdis.

Nec modo Coeligenas qui sunt sine corpore Diuos
 Verum etiam nos mortales in tale vocauit
 Officiū: magniq; dedit consortia regni
 Terrigenis etiam: sic est deus omnibus æquus.
 Hinc venient qui res hominum moderantur **Q** vrbes
 Regnaq; sidonio vestiti sanguine Reges
 Qualis in Idea proles Europica Creta
 In Latio Numa Pompilius. si prisca reuoluas
 Tempora Saturnus. dubiaq; ab origine Ianus
 Ac similes alij/ qui promeruerunt Deorum
 Nomina defuncti tenebris: **Q** in alta relati
 Sidera: in aeterno fulgentem lumine mundum.
 Hi sunt in terris quaedam quasi Numina sanctis
 Legibus humanos formare potentia mores.
 Inde fit vt felix **Q** fortunata peccari
 Debeat vrbs/ cui contingat sub principe iusto
 Degere: fortunati homines felicia regna,

G ij

EXHORTATIO

Quæ viuunt sub rege pio. mortalibus isto
 Munere nil possunt largiri Numina maius.
 Rex bonus est cōmune bonum: cōmune flagellum
 Rex malus est vt Busiris: sæuisq̄ Lycæon:
 Et Nero terrarum exitium/mundiq̄ venenum.
 Sæcula quæ tantum laudant Saturnia prisca
 Regis habent nomen: sub quo aurea floruit ætas.
 Propterea vobis Ligures quibus inuia subsunt
 Aquora, & inculti nemorosa cacumina montes/
 Gratulor, & tibi frugiferis Insubria campis
 Quæ longe lateq̄ pates, q̄ mitia tandem
 Sub iuga depulso imperio venistis atroci.
 Libertas est mite iugum, pro munere magno
 Quale sub Augusto terris indulsit olympus.
 His tandem vobis/æqua modo mente feratis
 Hoc tam grande bonum: nec vos antiqua similitas
 In scopulos adigat/requies est parua diebus.
 Scitis, & Italiam res est vulgata per omnem
 Quam graue seruitium durum atq̄ immane tulistis
 Hactenus: & casus quot pertuleritis acerbos
 Dum modo vos premit ambitio regnare volentium
 Contra iura, dolos dum vult auertere Arago:
 Dum Venetus non fert fastumq̄/iramq̄/minasq̄
 Sfortiade (Sic ora fremunt popularia) Mauri.
 Errabatis vti naues in fluctibus Austro
 Expositæ sine remigio temone magistro.
 Censur/opes vestras/patrimonia tota tributum
 Hauserat. Exactor latrone rapacior ibat
 Per vestras impune domos. regnabat vbiq̄ hæc
 Improbilas/ & erat pax ista nocentior armis.
 Mitto pudicitie damna infinita. parentes
 Indignis cogebantur coniungere natas

AD INSVBRES.

Cum mœrore viris: & erant lugubria tanq̄
 Funera/prostrato legum connubia ritu.
 His deus erratis cupiens occurrere tantam
 Hanc molem vestris hoc importabile pondus
 Depulit ex humeris: nec vos succubere passus
 Cladibus bis/aliud tranquillum/æquabile/sanctum
 Imposuit sceptrum: Gallosq̄ in regna vocauit.
 Orabatis opem lachrymis: vt turbine Nautæ
 Deprehensi subito: cum iam sentina debiscit,
 Et labat borrendo ratis absorbenda baratro.
 Misit opem vobis deus. exorastis olympum.
 In portum hunc tanta de tempestate redacti
 Tranquillis gaudete animis: & ponite finem
 Infaciabilibus votis, quæ improvida corda
 Circūferre solent, & spe deludere inani.
 Quod si fortassis dum martia bella fremebant
 Res visa est onerosa nimis, non gallica gens est
 Accusanda/genus non est crudele vocandum.
 Non leue cancer erat quod vos rodebat: agendum
 Ferro erat, & flammis: non incantamine & verbis.
 Armorum hæc natura fuit. Bellona suo pte
 Ingenio semper grauis est truculenta minaxq̄.
 Ira dei: mars est dictus cognomine maioris
 Magna q̄ euertat terra importunus & alto.
 Pygmei breue vulgus, iners plæbecula/quando
 Conuenere grues longis in prelia rostris
 Sublato clamore fremunt. dumq̄ agmine magno
 Hostibus occurrunt, tellus tremit: indica clamant
 Littora: barenarum nimbis absconditur aer
 Omnis: & inuoluit puluis solemq̄ polumq̄.
 Et genus hoc hominum natura imbelles, quietum/
 Mite/facit Maiors pugnax/imane/cruentum.

EXORTATIO

Si fortasse greges ouium/leporumq̄ tumultu
 Armigero cobeant.animoq̄ in bella ferantur
 Murua præcipiti/Dryades nemora alta subibunt:
 Naiades in fontes:densa in dumeta Napeæ
 Ocyus/in montes rapiuntur Oreades altos.
 Urbabuntur agri:pressis viridantia prata
 Floribus arefcent/Æbyems erit omnibus aruis.
 Gens romana volens alias præcellere gentes.
 Iusticia/pietate/fide/prudentia/Æ armis
 Non potuit tantis martem frenare capistris
 Quin grauis atq̄ nocens socijs nedum hostibus esset:
 Iupiter atq̄ Venus cunctis mortalibus astra
 Mitiã sunt.Mauers cunctis malus omnia gaudet
 S ternere.Peccandi furiosa licentia Mars est.
 Mars homines amat immites/in vulnera pronos
 Fronte truces/lingua audaces/aio impetuosos
 Qui neq̄ Cocyti/nec olympi numina curant.
 Nec Thyrsos vt bacchus habet: sed acumine duro
 Tela gerit spicata manu/non mitrat amictu
 Tempora fæmineo.cristis Æ casside abena
 Fulgurat/Æ rigido fortes ferro induit armos.
 Non iugat ad currum Veneris de more columbas
 Non iumenta Hecates.sed equos animantia corde
 Magnanimo/qui contemnãt sonitumq̄ tubaruz
 Clamoremq̄ Virum:Æ strepitum quẽ feruida Enyo
 Concitat/in bellum toto cum se ingerit ausu.
 Vos ergo Insubres Gallum inculpate potestis.
 Si martẽ cobibere nequid? Quod martia Roma
 Non potuit: quod nec Reges ab origine rerum
 Vlli vnq̄ valuere/licet clementibus essent
 Et sine viro animis: Regum quæ maxima virtus.
 Qui facerent Galli naturam Æ sidera contra?

AD INSVBRES

Sæpe quoq̄ a vobis belli descendit origo
 Insubres,dum fertis opem/dum panditis urbem
 In sua regna Duci coelo indignante reuerso.
 Id tamen est forsã scelus excusabile:quando
 Non odio Gallorum actum est:sed amore fugati
 Principis.Vsus enim tam longi temporis istas
 Miserat in mentem curas.nec ponere talem
 Eas erat affectum subito. Qui tempore sunt
 Tempore discedunt habitus.dediscere amorem
 Res grauis est.ita nos finxit natura deusq̄
 Difficile est vtrumq̄ igitur/compefcere amorem
 Scilicet/Æ rigido leges imponere marti.
 Durus vterq̄ labor:venia quoq̄ dignus vterq̄.
 Vt vobis igitur parcant/Vos parcite gallis.
 Vnaq̄ gens estoie animis.Pbryges atq̄ Latini
 Tale sub Enea celebrarunt principe fœdus.
 Vnum estote genus/mixto quod nomine dicant
 Gallitalos/vt Galogræcos Æ samotbracas.
 Vt fama est Bardis conuincti Lingones vnum
 Enasere genus/quæ longobarda vocatur
 Natio:ab his vestri quondam venere parentes.
 At postq̄ positus furor hic elanguit armis/
 Cernite q̄ faciles in vestra negocia Galli.
 Quam bene consultum plæbi patribusq̄: videntur
 Nobiscum nati atq̄ aliti. Victoria fastum
 Non peperit/paritas vitæ/concordia morum
 Facta:nec a vobis fas est discernere Gallos
 Iustitiæ vero q̄ta obseruantia/ legum
 Quantus honor/Quanta cum maiestate senatus
 Ille sacer/cuius retinet Iafredus habenas
 In commune bonum vigilet/cognoscitis ipsi
 Et gaudetis opus vobis non esse potentum

EXORTATIO

Auxilio in causis / qui nigrum in candida vertant.
Est victor cui iura fauent. mirabile dictu /
Difficile inuentu, pulchrum & lætabile visu /
Est leuius regem q̄ legem offendere / tanto
Munere sunt terras nostris dignata diebus
Numina: tanta oculis titimur miracula nostris,
Corruerant mores: exauctorata silebat
Illa vetus probitas aditum quæ ad sidera fecit
Patribus antiquis: quorum delubra supersunt.
Nec veri respectus erat. petulantia babebat
Numen & ante oculos scelera impunita per vrbes
Perfora / per primatum aulas errare solebant.
Parua loquor: scelera imperium sceptrumq̄ tenebant.
At postq̄ visum est superis submittere Gallo
Insubrum / Ligurūq̄ domos / rediere solones
Extemplo / rediere Numæ / rediere Lycurgi.
Non aliter q̄ post æstiuæ tonitrua & vnde
Precipitis nimbium volucres a turbine pulsæ
In latebras / rursus redeunt: & pascua lustrant.
Ante alios venere duo quasi sidera cælo
Lapsa super terram tenebris dare lumina vestris.
Alter qui leges. Alter qui temperet arma
Sunt leges Iafrede tuæ, Tu iura ministras:
Tu regis æquatas lances, neq̄ personarum.
Sed solum meritorum habito discrimine tanq̄
Alter Aristides inopum simul atq̄ potentum
Rem geris implicitus nec spe / nec amore / nec auro /
Nec quouis affectu alio / qui vertere possit
Iudicium: vel quo fiat violentia legi
Tu patrociniū miseris: custodia pacis
Communis tutela boni. procul exulat omne
Te Censore nefas: & abit letæ sub antra.

AD INSVBRES.

Tu velut Alcides viciorum informia passim
Monstra domas: & nequiciæ septemplicis bydrans
Centauros / Antæum / Erycem / Cacusq̄ rapacem
Hoc est infrenos homines clementiæ inanes
Iusticiæ immemores / legemq̄ / deūq̄ perosos
Profligas / claudisq̄ viam furialibus ausis.
Auspicijs Iafrede tuis sanctissima virtus
Nascitur / & crescit: viresq̄ assumit in boras.
Aruerat pietas sicco iam stipite: rursus
Sub te viuifico madefacta repululat imbre
Publica religio quæ conculcata iacebat /
Te cultore leuat conum in sublime comantem
Tu regis Insubrum Ligurūq̄ negocia tanto
Non impar oneri: tantæ tu Auriga quadrigæ
Ad tua pierides veniunt conuiuia Nymphæ:
Ambrosiasq̄ dapes adbibent / quas diuitem campo
Hippocreneis pbocis parit bumida lymphis
Quas libetra tulit / durisq̄ in montibus Ascra
Pierumq̄ solum: nec non vicina Heliconi
Thespia / & Aonij montes: quas inclyta Pimple
Et quæ pbebeo nemori cognomina fecit
Grynia / quas Dirce. stoa quas habet. atq̄ Academi
Pascua: Appollineæ quas gignunt littora Cürbæ
His tua nectareis cumulant conuiuia donis:
Atq̄ tuas omnis celebrat laudes Aganippe.
Vranie in primis / quæ contemplatur olympum.
Quæ docet astrorum radios / quos accipit aer /
Et vebit in terras / & in omnia semina rerum
Et elio: cui fama subest / & gloria regum
Quæ Heroum decora æternos extendit in annos
Assirios memorat reges: clara acta scytbarum / et
Quæ Persæ veteres exanclauere Tyranni:

EX ORTATIO

Græcia, & Aegyptus: romana & punica bella.
 Tu nocturna Pharos cuius de vertice lampas
 Ardet / & errantes lato regit æquore nautas.
 Tu populis magnes, qui tempestatibus atris
 Scire facit Syrtes: & saxa latentia ponto.
 In labyrinthiacis tu filum ambagibus illud
 Tbesea quod docuit cæcas exire latebras.
 Accola te Rhodani desiderat, accola Rheni,
 Accola Ticini. Tua fama audita per orbem
 Allicit omne genus. meritis tu premia ponis.
 Et sub te virtus est fortunata: poetas
 Non finis / vt solet hæc corrupti temporis ætas /
 Execrari operas, & deplorare laborem.
 Carolus arma regit Caldi clarissima montis.
 Cognomenta gerens: Soboles Ambasia, grandi
 Indole vir: cui plena oculis prudentia, & Argo
 Persimilis, circumspectans longe omnia, regno
 Aptæ gubernando: cui mens excelsa vigorem
 Cæsareum spirans: animus formidine nulla
 Victus, Alexandro similis: qui solus ab altis
 Mœnibus armatos saltu se misit in hostes.
 Sic facilis natura fuit, sic mitia cæli
 Astra viro. talis genitæ exiit ab aluo:
 Sic etiam puerum clari studuere parentes
 Formare: & teneris sic est affectus ab annis.
 Nec difforme animo per mille pericula corpus
 Martia duratum. Quali Telamonius Ajax
 Quali Pelides: Quali priameus Hector /
 Et proles Iouis Alcides se in bella ferebant.
 Ista tribus nuper satis explorata periculis.
 Et cum triste gemens vidit feruere tumultus
 Felsina ferranos / populumq; in bella ruentem.

AD INSVBRES

219
 Tantam urbem / tam magnanimam belloq; potentem
 Non minus attonitam fecit q̄ Mimus Istbmon /
 Et mare quæ duplex disternat Acrocorinthum.
 Quam macetum regem Paulus: didonia regna
 Scipio: Laomedonteam Troiam oecbaliamq;
 Maximus Alcides. Vti tum Cæsaris illo
 Fas titulo. Veni, vidi, viciq; fuisset.
 Tam felix fortuna fuit. Victoria Gallum
 Tam celeri dignata ducem celebrare triumpho.
 Tum quoq; cum subito Ligur induit arma paratu:
 Et coniurati venere in prelia montes.
 Sed magis atq; magis cum descensura iugosis
 Alpibus arctos mouit Germania gentes.
 Tunc Itali fremuere omnes varijs agitati
 Consilijs: & erant qui belli incendia malent:
 Et qui preferrent pacem bello atq; quietem.
 Carolus in tanto bellorum turbine magnum
 Induit Atlantem / cælo qui dicitur altos
 Supposuisse humeros: grauiusq; frementia forti
 Pectore sustinuit populorum murmura & iram
 Incendentem animos / cum freta concitat Auster.
 Sustinet erreptos cautes marpesia fluctus.
 Firmavitq; vrbes studia in contraria pronas.
 Sed neq; te titulis Iacobe Triuultie possim
 Hic fraudare tuis. Cum dux qui gallica castra
 Duceret in valles Athesis germanica contra
 Agmina turmatim ex altis volitantia saxi /
 Querendus multis hominum de millibus esset /
 Te tanti fecere omnes Galli / Italiq;
 Quanti olim Graiorum vrbes Agamennona magnum.
 Te solum voluere ducem: quo bella magistro
 Tam violenta pati clademq; euadere possent.

EXORTATIO

Tu vero (virtus tam firma senilibus annis
Affuit) ætatem oblitus properanter in armos
Antiquum thoraca trabis / quo mille tulisti
Pugnando telorum ictus. Complecteris hastam:
Quadrupedem corde elatum capita alta leuantem
Scandis: & in bellum turmas agis ære micantes.
Nec plus est Cæsar: nec plus est Hannibal vnq̃.
Aut Marius Cimbro illic qui sustulit, ausus.
Fama erat ex illis Rbenum descendere & Albim
Rupibus: & currentem vndis pernicibus Istrum.
Addebant aliqui Dacos / & Cimbrica castra /
Sarmaticosq̃ equites sumptis equitare pbaretris
Italiae versus: terrorq̃ inuaserat omnes
Tantus, vt ex agris fugerent in moenia villæ.
Iam venetus trepidare altum / diffidere pugnae
Ceperat: & percunctari Fabiumq̃ imitari /
Frustrariq̃ mora tantos decreuerat hostes.
Tu firmasti animos. venientia fulmina contra
Direxisti acies. & in ipso signa locasti
Limine Theutonice / gentis super inuia saxa.
Sic contriti hostes traxere reciproca tandem
Consilijs de pace habitis vestigia retro.
Tu vero ad Gallos rebus feliciter actis
Vndiq̃ / & in patriam victricia signa tulisti.
His itaq̃ Insubres vestras Rectoribus vrbes
Temperat; hac Gallus vos tempestate gubernat
Consilijs ducibusq̃ istis. quos credere fas est
Si belli & pacis preclara negocia cernas /
Tot Curios / tot Scipiadas / totidemq̃ Catones.
Nunc igitur quando leges & iura tuentur
Imperium / sancto populi sub principe florent:
Ataq̃ dies agitant festos: per compita saltant

AD INSVBRES.

Ciuiles urbana Chori: triuialia ruri
Mobilibus plantis certant ad premia Nymphæ.
Hic locus est Genuæ casum memorare recentem
Qui doceat Regis Clementia quanta Loisi:
Quantaue in aduersis animi prestantia rebus.
Castalides Nymphæ precor aspirate canenti:
Et date veridico rem gestam includere versu.
Vrs (Genuam dicunt) sita curuo in littore vasti
Aequoris, Europam libycis quod partit ab oris
Vrs terris / pelagoq̃ potens, quæ brachia quondam
Vsq̃ ad Sauromatas, vsq̃ ad Cypri arua tetendit.
Nunc quoq̃ in Egæo Cbium tenet, Apoenini
Partem habet a Varo longe vsq̃ ad flumina Macræ
Porrectam. a Gallis vsq̃ ad Tyrrenida gentem.
Ipsa mari similis, fluctus quod surgere in altos
Sepe solet: gaudet crebros excire tumultus.
Quod si concordēs agerent sine litibus annos
Induti Venetorum animos, res publica maior
Non foret. Exercent odium immortale: sepulti
Inrixis vires, & opes, & tempora perdunt.
Hos igitur paucis traxit furor ante diebus
In noua bella. Patres populus submouerat vrbe
Causatus fastum immodicum: moresq̃ superbos.
Moenibus exacti patres ad regia tendunt
Limina: restitui in patriam propriosq̃ penates:
Ataq̃ premi populum orantes tam immane furentem:
Namq̃ opibus primum ablati incendia in cedes
Miserat: & totam furis subuerterat urbem.
Ammittit bis precibus Regis clementia causam
Suscipiens / tantaq̃ parat componere lites
Missi Oratores igitur qui flectere plebem
Et sedare animos studeant / furta atq̃ rapinas

EXORTATIO.

Restitui/recipiꝫ patres in moenia carent.
 At postqꝫ frustra multumqꝫ diuqꝫ monentem
 Recta videt seꝫ a populo falli atqꝫ refelli/
 Indignum ratus est tam immane relinquere inultum
 Tam crudele nefas: & non assistere passis
 Damna tot, & tam magna sui dispendia bonoris.
 Suscitatur ingentes animos, & regia corda,
 Ut Leo qui longo latratu incessitur. Ergo
 Arma mouet: gentemqꝫ parat frenare superbam.
 His Ligur auditis (tanta est audacia cordi)
 Vsqꝫ adeo furor insanit/molimine magno
 Accingit pugnae: & certus non cedere cuntos
 Festinant munire aditus. urbana Iuuentus
 Cogitur: armatisqꝫ ruunt in moenia turmis
 Aeriae rupes/ & ab altis oppida saxis
 Concurrunt, Veluti quotiens subsidere Cancri
 Soluitur acris byems, lapsi de montibus amnes.
 Proxima precipiti rapiuntur in aequora cursu.
 Iamqꝫ ingens erat in castris exercitus hostem
 Exterrere potens. Sed quid ratis orba magistro
 Remigio qꝫqꝫ valeat/molirier ausit?
 Dux deerat: quem si casu fortuna dedisset
 Longe anceps euentus erat/Certaminis huius
 Non aderat Fulgosa domus: nec Adorna propago
 Factio quae duplex Genuae intra moenia semper
 Alternis regnare solet/populumqꝫ tueri.
 Ut memorant Graium annales. Lacedaemone quondam
 Mos erat iste. due gentes in moenibus vnis
 De solio regni semper certare solebant.
 Belliger aetias iam rex transmiserat alpes
 Italiae in campos: vbi descensus in aequor
 Adriacum/flexo Padus it per pascua cursu.

AD INSVBRES.

Ex Italis sese Regi iunxere salassi.
 Totaqꝫ fulgentes ducens Insubria turmas.
 Atqꝫ vrbes quae nomen habent a monte Feraci.
 Quas Padus a borea, mons Apoeninus ab austro
 Terminat. & Mutinae princeps qui mittit in vndas
 Adriacas regni fines. Tuqꝫ incluta Manto
 Vergilij natale solum: cui praesidet ingens
 Bellorum ductor nulli cessurus in armis
 Franciscus Gonzaga Ducum caput Ausoniorum.
 Hic operam nauauit in hoc certamine grandem:
 (Liuor abi) quantam Tydeus Cadmeia circum
 Moenia: Pelides pbrygij Simoentis ad vndam.
 Ventum erat in vallem, quae nomina ducit ab amne
 Portifera: Genuae & vasto loca proxima ponto.
 Hic magnis certatum animis: & sanguine multo
 Abluit hos montes Saeni violentia martis.
 Hic preclara Ducum virtus & fortiter acta
 Ac duri laudem egregiam meruere labores.
 Sed neqꝫ in his virtus tua Pallauicine periculis
 Antoni sopita fuit: sed agebat Olysssem
 Consilio & lingua/quotiens opus esset Olysse:
 Ibat in aduersos hostes: & agebat Achillem
 Hastili & gladio, quotiens opus esset Achille:
 Et Regi officium vigil impendebat vtrūqꝫ.
 Gallica vt accepit Proteus resonare per altum
 Classica tyrrhenas totum pecus egit in vndas.
 Et virides quae rubra legunt Corallia Nymphae
 Delituere diu subter caua Tetbyos antra:
 Tetbyos, albentes nando quae porrigit vlnas.
 Tunc orbis ductore Ligur cum cerneret hostem
 In foribus, iamqꝫ ad muros accedere Regem
 Intrepidum, summo montis de vertice pulso

H

EXORTATIO.

Præsidio, quid agat nescit. trepidare sui
Incepit tedere ausus: & ponere fastum.
Mittitur Orator pacem veniamque rogatum
Innocentæ saltem ætati/populoque minori/
Et nuribus senioque graui. Se in regia mittunt
Brachia. Se dedunt Regi: regaliter omnes
Suscipiat/cum fletu orant, atque arma relinquunt.
Interea tristi prostrata Liguria casu
Luget, & atrati expectant asperrima Ciues
Imperia: vt subito erumpens post fulgura fulmen
Expectare solent Nautæ, cum turbine nigro.
Sæuit, & iratum pelago tonat vndique cælum.
Missus vt exposuit populi mandata rebellis
Nuncius, afflictam Rex clementissimus urbem
Ad sua prostratam vestigia cernere visus,
Visus & infantum voces audire, parentum
Singultus: populi que omnis suspiria, & altos
Cum lacrymis gemitus, tensasque ad sidera palmas,
Languit, & pietas fecit placabile pectus:
Et prior in dulcem euasit truculentia vultum.
Rex Genuam vicit, vicit clementia Regem
Et victor victus fuit. Laudabile vtriusque.
At vinci pietate opus est diuinius. armis
Vincere regale est. Victori gloria. Victo
Gloria danda: minor Victori/maxima victo.
Quæ leuitas vobis, quæ tanta insania vestra est
Rex ait o Ligures, vt compelleretis ad istos
Transmigrare locos a finibus usque britannis
Gallorum regem: qui vos pietate paterna
Prosequitur: qui vos veritus turbare reliquit
Hactenus in manibus vestris mare, littora, & vrbes?
Verum agendum. satis impensas molimini huius

AD INSVBRES

Pendere. Sit populus quicquid peccauit inultum,
Parcimus ætati teneræ, populoque minori:
Et nuribus, grauiusque annis: & denique totam
Soluimus bis hodie coram ductoribus urbem.
Dixit: & aspectu subiit tentoria læto.
Aspice qualis in hoc animi moderamine virtus
Fulgeat: in priscis non est heroibus vllum
Par huic exemplum. Romana diaria volue,
Græcæque. Romani nonne euertere Corinthum.
Atque Numantina arces? Carthaginis illud
Tam sublime decus flammis vlticibus arsit.
Arsit & in Phrygia Priami domus: atque superbum
Ilium: & ardentis nocturna incendia Troicæ
Tangere visa polos, & lambere sidera flammis.
Nobilius certe est & magnificentius vrbes
Vincere parcendo, quam eradicare furendo.
Hi Celtis mores. hec indulgentia Galis.
At neque quod victam Rex ingressurus in urbem
Inscriptum cblamidi generosum in signe ferebat.
Prætereo. quando id cunctis memorabile sæclis.
Ibant ostrati proceres, longoque equitatu
Læta suburbanos implebant agmina vicos
In medio Rex victor equo sublimis in alta
Murice conspicuus, rutilanti splendidus auro.
Signabatur apum sparsim toga tota figuris:
Cumque apibus regnator apum fulgebat in ostro
Pictus acu. scriptumque notis epigramma latinis:
Rex mucrone caret/quo significare volebat
Rex pius & clemens qua mente intraret in urbem
Quoue animo debent populis conuiuere Reges.
Viuite felices igitur sub principe tanto
Insbres, Liguresque simul: neu querite vestrum

EXORTATIO

Amplius interitum. Sub rege quiescite sancto
Ponite preteritis iam finem affectibus: ista
Tempestate Deus vobis hæc oia fecit.
Quod si forte aliqui latent persistere in isto
Cardine Res non posse diu: Cōpescite linguas
Cordaq; / **E**t banc alto curam permittite cœlo
Sunt quædam quæ quisq; potest: vt scindere terram/
Mercari/curare domū/Cœlestia quædam
Sidera/**E**t in rebus latitans Natura gubernant/
Vt frondere nemus/campos herbescere/fruges
Maturare/gelu/ventos producere/**E**t imbres.
Sunt quoq; quæ populi possint: vt condere leges:
Castigare malos: **E**t ponere premia laudī
Sunt quædam seruata Deo/quæ ponere solus
Et mutare potest. Vt dispensare coronas:
Et reges dare: qui paci dominantur **E**t armis.
Ponite mortales curam de regibus omnem:
Neue dei officium nixu vsurpate superbo.
Asuperis veniunt/quaes humana videtur
Poscere conditio: labuntur ab æthere Reges.
Vt saul **E**t Dauid: nunq; sine Numine sunt.
Quod si contingat discordia regibus vnq;
Quæ fuerit belli arbitrio dirimenda duobus/
Bella gerat miles: priuata negotia Ciuēs.
At neq; Gallorum pudeat sub legibus æuum
Ducere: **E**t imperio Regis parere Loisi
Gallia de primis immensi gentibus orbis
Vna fuit semper. Galli domuere latinos/
Pannonas/**E**t Graios. Asiatica littora Galli
Quos Galatbas dicunt/pertransuere fugatis
Inde Gomeritis gens Gallogreca vocari
Cepit: **E**t est pbrygijs regio contermina campis

AD INSVBRES.

At vicina magis sæclo si tempora nostro
Vestigare velis: Gallos hispanica regna
Inuenies a Getullis a gente Libyssa
Asseruisse. siti bellis orlandus in illis
Arruit vt fama est. **E**t erat tum Gallia sub te
Carole magnorum domitor fortissime regum
Qui magni cognomen habes: quod Græcia Regi
Contulit Aemat bio/Ciui mauortia Roma:
Qui maris **E**t terre bellando exterruit orbem:
Tu Longobardos/Tu saxonas atq; Triballos
Marte domas lesam annexus defendere Romam.
Inuenies Pipinum etiam genitore creatum
Carolo in bis oris longos regnasse per annos.
Galli etiam domuere syros/ domuere sabeos:
Et solymi illustrem regni gessere coronam.
Adde q; antiqui posuerunt mcenia Galli
Plurima in bis agris: fuit hic quoq; Gallia quondam/
Alpibus a gelidis vsq; ad superi maris vndas.
Tu quoq; quæ medicæ retines cognomina Lance
Vt perbibent veteres tua qui incunabula norunt
Gallica es: **E**t Galli tibi fundamenta dederunt
Iacta duos annes inter: quorum vnus ab ortu
Alter ab occasu labens tua terminat arua.
Regem autem de gente tua de styrpe tuorum
Descendisse ducum fama est vulgata Loisum
Ac iuste quando est hæres/succedere regno.
Si vero quantum valeat pietate vel armis
Quæsieris/non hac solum ditione/sed orbis
Imperio dignum inuenies. Prudentia certat
Iusticiæ: grandes animos/**E**t fortia corda
Vincere molitur virtus/cui nomina fecit
Temperies. Adiuta istis quasi quattuor alis

EXORTATIO

Mens rapitur supra humana fastigia vitæ:
 Et subit verorum fines: quos prisca vocabant
 Sæcula semideos: cœlestificatur in boras
 Amplius: Et diuis sese immortalibus æquat
 Desine scrutari quæ magnificentia/qualis
 Religio: Et superos imitans clementia diuos
 Expediam paucis: Regem coguntur in vnum
 Quattuor. Augustus/Titus/ Et pater/ Et Traianus.
 Cæsar vt edomuit Gallos domuisse putauit
 Se totum terrarum orbem/ quia cuncta videbat
 Cætera si ad Gallos spectes/ imbellia regna.
 Quod si Romanos quondam fortuna leuauit
 Altius Et Graios/ hoc non obscurat bonorem
 Gallia Et egregiam laudem/ quæ in longa propagat.
 Sæcula se. Et grandem ramos extendit in ymbra.
 Hæc deus in gentes dispensat dona vicissim
 Vt libuit/ non pro meritis. Quid Persia quondam?
 Quid Scytba? qd med? meruit? Quid barbara mēpbis
 Dedita dñs stygijs/ subiecta procacibus ymbrib?
 Quid meruere Gotbi gens illaudata? Quid Hunni?
 Vandali Et atroces Mauri? infrenesq? sueni?
 Regnauere tamen: sic alternantibus astris
 Res hominum rerumq? vices. nec quærere causas
 Fas alias: regit ex legi deus omnia nutu
 Et cælo Et terris lex est diuina voluntas
 Est aliud quod vos opus est aduertere: magni
 Quando quidem res momenti est: Et mente sagaci
 Perpendenda/ bonos perimat ne incuria mores:
 Ausonie/ gentes (verum mihi dicere fas sit)
 Natura diuisæ animis in litibus omne
 In rixis bellisq? trahunt ciuilibus ænum.
 Inensi Venetis Ligures: Insibria Tuscis/

AD INSVBRES.

Tuscia Campanis. Latio Campania. Datinis
 Græcia magna. Vmbro sannis. piscentibus ymbri.
 Vrbis vrbi/ vicus vico/ gens æmula genti/
 Et domui domus/ Et nurui contraria socrus
 Mille similtates vna intra mcenia certant.
 Nec sedare animos/ nec ducere fœdus in vnum
 Vlli hominum fas est: odia immortalia regnant:
 Atq? homines pariter dominandi ardore feruntur:
 Vsurpantq? magistratus/ suntq? Tyrannis
 Iuraq? regnandi causa regnare decorum
 Esse putant: sancta hæc docuit stratagemata Cæsar
 Hanc quoq? Letbeam patitur Germania pestem.
 Scinditur in partes/ studia in contraria turpi
 Dissidio rapitur: nec sentit currus habenas.
 Hinc opus est illos aliquo grauiore teneri
 Ac subigi imperio: nec libertate potiri/
 Quæ vitio gentis corrupta/ licentia paruo
 Tempore fit, pariens cædes/ incendia/ Et vsq? ad
 Templorum venit incestum/ domumq? ruinas.
 Altera conditio gallis prestantior: omnes
 Deposito regnandi animo concorditer vnum
 Suscipiunt Regem: parent concorditer vni:
 Sicut apes: quas humane Natura Creatrix
 Finit in exemplum vitæ: Nam quæ sua regum
 Hoc ratione carens animal/ reuerentia/ monstrat
 Quod nondum pleriq? hominum didicisse videntur.
 Ast hic apud Gallos mos obseruatur ad ynguem.
 Nec quid seditio/ quid sit discordia norunt.
 Adijce q? nulla est gens religiosior. omnes
 (Non ignota loquor/ nemo est qui nesciat) omnes
 Mane susurrantes tremulis altaria labris
 Circumstant: Et emunt auro libamina multo.

EXORTATIO

Quod nostri ridere solent: **Q**uod pendere parui
 Ut qui sacra minus delubra **Q**uod numina curant.
 Vos ergo Ausonii quos vel disglutinat vlla
 Factio letbalis/vel momentanea semper
 Commissura ligat/deus omnibus arbiter æquus
 Vos inq̄ velut infantes dedit erudiendos
 Gallorum generi vobis exempla daturō
 Optima viuendi/fastumq̄/odiumq̄ domandi
 Ac maiore deum studio superosq̄ colendi
 Qui faciunt pluris superos/duina/deumq̄/
 Mortales alios debent præcedere/leges
 Ferre/magistratus legere/ **Q**uod regnare per orbem.
 Est etiam quod non debent advertere tantum
 Ausoniæ gentes: verum et germanica regna
 Et quicumq̄ sacrum tetigerunt vertice fontem/
 Turcorum impietas nubes Acberontis opaci
 Quæ duce Nestorio quondam nabathea per antra
 Exiit æternis vt solem inuolueret ymbris/
 Debet agi stygiam in noctem/nigrumq̄ sub orbem
 Dorica gens implorat opem. Bizantia luctu
 Mœnia significant cum Trapezunte dolorem.
 Hæc ea quæ nostris sunt vsurpata diebus.
 Quæ vero fraudem antiquam veterēq̄ rapinam
 Sunt perpeffa/gemunt altum. Genijq̄ locorum
 Sollicitant superos pro libertate suorum
 Magnus ab Assyrijs auditur/ab vsq̄ Damasco
 Clamor: **Q**uod a tota sacri regione Sepulcbrī/
 Clamor ab Armenijs/a Medis/a Nabatbeis.
 Clamor ab Aegypto: renuūt ea regna teneri
 A machometeis. cupiunt ad vera reuerti
 Numina: **Q**uod auxilium nostris a regibus orant.
 Nostri autem reges populis rixantibus omne

AD INSVBRES.

Tempus vt extinguant bella hæc intrinseca perdunt.
 Sic sparguntur opes/sic vis elabitur omnis.
 Grande nefas opus hoc sanctum/quod pendere nostro
 Debent regna deo/studijs tardare malignis.
 Priuatis turbare odijs.obstacula tantis
 Obiectare bonis: seseq̄ opponere Christo
 Tanta hæc improbitas tanta hæc insania firmat
 Rem machometeam: stygioq̄ inseruit Auerno:
 Cui studium latæ turcorum extendere gentem
 Nostrorum quotiens regum audiuerunt tumultus
 Bella Capadoces Phrygijs Calicesq̄ syrijs
 Atq̄ alij quibus impietas machometica cordi est.
 Exultant: sibi promittunt tutissima cuncta.
 Non secus ac pecudes/quæ tum securius agros
 Pascuntur/cum forte lupos in mutua bella
 Advertere rapi: nec agenda incumbere prædæ.
 Cum nos arma premunt/rident ea barbara regna
 Votaq̄ suscipiunt: superosq̄ impensius orant
 Vt nostræ lites æterna in sæcula tendant.
 Regum autem quibus hæc magnæ prouintia molis
 Ingruit/bic primus: cui sunt latissima regna/
 Cui fidei Zelus/cui tanta opulentia rerum
 Cui deus **Q**uod Cæli sunt omnia sidera presto.
 Hunc igitur vexare nefas. Cum Cæsare tandem
 Et reliquis/quorum Christus precordia tanget/
 Bella hæc ingenti claudet suscepta triumpho.
 Sacrosancta canunt nostrorum oracula Vatum
 Venturum ex Gallis regem/qui nauibus altis
 Nauiget in syriam: solymasq̄ ascendat in arces
 Victor: **Q**uod asserto statuatur noua regna sepulcro.
 Est alius langor quo res Romana laborat
 Hæc minimum. Nam temporibus generalia certis

EXORTATIO

Concilia/ut leges perhibent iteranda/videtur
Desita/et omnino nostris extincta diebus.
Hæc autem sancti Patres celebrare solebant
De fidei rebus/de religione loquentes/
Deq; reformandis toto mortalibus orbe.
Ut cessit labor iste malis data moribus ampla
Ianua: et ingresso facta est ecclesia ponto
Atra palus, vbi nant angues, vbi rana coaxat.
Fac redeat mos iste: simul collapsa redibunt
Priscorum decreta patrum: sanctissima vitæ
Disciplina. Velut pratum quod temperat vnda
Opportuna, feret frugum incrementa bonarum.
At quia tam late regnat discordia, tanto
Tempore, dum reges aduersi regibus/vrbes
Vrbibus, incendunt bellis flagrantibus orbem:
Concilijs non est istis locus: altera mentes
Cura trahit nostras. quæq; esse potissima debent.
Vltima sunt studia. atq; modis eludimur istis.
Hen damnum fidei graue, et irreparabile: Christi
Dedecus incurrit tam detestabile regnum.
Huic operi pulso tandem maiorte vacandum.
O populi/o Reges, retro sublapsa refertur
Cymba nimis. Christi domus inclinata ruinam
Significat. primæ tanta sub mole columnæ
Iam cædunt oneri: nec sustinet hostia Cardo.
Vos autem Insibres animos componite: paci
Indulgete. bonis quæ fert iustissima tellus
Quæ Deus impartit, sancto sub Rege fruendum:

F I N I S.

AD ELISAM BELLAM

AD HELISAM BELLAM MANTVE
MARCHIONISSAM BAPTI
STAE MANTVANI. CAR
MELITAE. THEOLO
GI DE CVPIDINE
MARMOREO
DORMIEN
TE SYL
VULA.

Rogenies Veneris tanta puer inclyte fama
Qui vebis in celebrē diuos boiesq̄ triūpbū
P Quis tibi tā siles potuit de marmore vultu
Ducere? Praxiteles laudē nō audeat istas
V surpare. Myron tantū nō speret honorē.

Mentor abi. Polyclete sile. si Mulciber istud
Fortassis dicatur opus cudisse, fatendum est.
Nam diuinum opus est. Aliam tamen auguror artem
Esse sub bis membris. Aliud portendit imago hæc.
Sicut in Ascanium prolemq̄ Eneida quondam
Transiit, vt sanctæ fraudes inferret Elixæ.
Sic modo se marmor (Castæ mibi credite Nymphæ)
Transformauit in hoc. fraus hic. lapis iste Cupido est.
Hic latet/atq̄ dolos iterum meditatur Elisæ.
Sed frustra conatur. habet precordia curis
Irrerita alijs habitat sub pectore sacro
Illius, ingenium faciens Tritonia Pallas/
Vestæq̄/et æternum custoditura pudorem
Cynthia. cum musis ad quas intrare Cupido
Nec noctu/nec luce, potest, vigilatq̄, Cubatq̄.
Frustra igitur somnos fingis puer improbe/ frustra

AD HELISAM

Hos insane dolos hæc in penetralia portas.
Tu Troianus equus: de quo fluxere sinonis
Insidiæ/fallendi artes/incendia/cædes/
Mille ignominia species: regumq̄ ruinae/
Regnorum excidia: et populorum atrociam damna.
Sic ruit Aegisthus tandem. Sic tradidit hosti
Scylla patrem. Moriens Aegeus dat nomina ponto.
Sic patriam Medea fugit. sic maximus armis
Occidit Alcides. Priamus truncatur ad aras.
Sic Ariadna subit manes non sidera: Dido
Vritur/incenditq̄ suos incensa penates.
Lesbia dementit Vates. ardoribus illis
Querere Leucadiæ medicamina cogitat vnda.
Bella gerunt Grai: P brygios et pergama vexant.
Vexat amor graios. Agamemnona torquet. Achilles
Mater vt extinctam sobolem/Briseida plorat.
Lacrymat atq̄ gemit: positus absconditur armis.
Ille ingens animus quem non exterruit Hector/
Non Asiae totius opes, non mille pbalanges/
Concidit atq̄ sui oblitus vilescit amando.
Quis natat inflatum piceis aquilonibus æquor
Naufragus iratis inter delphines in vndis?
Est Leander: Amor Iuuenem sic ire coegit.
Phyllida fecit amor vitam finire dolendo.
Ab facinus crudele. puer sæuissime quare
Vsq̄ adeo insanire facis mortalia corda?
Biblidis et Myrræ furias deuouit Olympus
Admirans tantam banc homines incurrere labem.
Et genus humanum tanto sordere veneno.
Pasiphaen risit Pluto/Proserpina risit.
Risit et Alecto/manes risere profundi.
Non risit Rbadamantibus opus tam infame/videndo

BELLAM.

Quærebat Veneri secum tormenta nefandæ.
Dedecus hoc auferte viri/prohibete puellæ
Hoc immane scelus. Ne vos ea rosida fallant
Ora/faces/arcus/pinnas leuibusq; pbaretram
Horrentem iaculis hostilia signa videre.
Esto puer talis semper:teneatq; sepultum
Te sopor æternus:iaceasq; in marmore semper.

F I N I S.

222
IEIUNII QVADRAGESIMALIS

S. BAPTISTAE MANTVANI CARMELI
TAE THEOLOGI: ELEGIADE
SANCTITATE IEIUNII
QVADRAGESI
MALIS.

Am cineres adsunt. adsunt ieiunia verni

Tēporis: Et madidis flēs Metanoea genis.

I Nūc op? o Comites sensū cobibere fluētē:

Atq; bonos mores iusticiamq; sequi.

Hactenus oppressa clauum rōne voluptas

Rexit: Et ad stygias ire coegit. aquas.

Nos dedit in predam Dominis crudelibus Orci:

Vendit in inferno pectora nostra Ioui.

Hac duce nos olidis laruæ infixere cloacis:

Et sibi nos diræ prostituere Canes.

Illudere malæ nobis obsceniis Vmbrae

Bacchus: Et ad fraudes ingeniosa Venus.

Et Genius pingui gradiens distentus Omaso:

Cui comes est omnis desidis aula Gulæ.

Ebrietas/sopor/ingluuiēs/petulantia/risus

Scurrilitas/nugæ/desidiosa quies.

Hinc genus accepit mollis lasciuia/vultu

Blandula/circeis insidiosa dolis.

Hæc tenuit sceptrum postq; titanius axis

Applicuit Cephei frigida regna senis.

Sed mirum est animos quando facit ille seueros,

Cur leuitas isto tempore tanta potest.

Nec tamen id mirum. seruant qui sidera traddunt

Hinc etiam Birias nascier atq; Dauos.

Nunc opus est Comites sensum cobibere fluentem:

Atq; bonos mores iusticiamq; sequi.

QVADRAGESIMALIS.

Mille modis tactum rapuit lasciuia & aures.
 Linguam mille modis/lumina mille modis.
 Quid nisi lasciuum resonant spectacula noctis?
 Comicaq; in mores fabula nata pios?
 Quid moduli dulces? quid personata Iuuentus?
 Quid lyra? quid pbrigio tibia blanda sono?
 Mimmorumq; greges mixti lurconibus/inter
 Spumantes pateras viscereasq; dapes.
 Quid choreæ poscunt nisi conculcare pudorem?
 Et vitio vires auxiliumq; dare?
 Viuere in his tenebris scelus est imane/furorq;
 Vel lethæa grauis quæ facit vnda sopor.
 Ebrîa mens oblita sui per lustra ferarum
 Fertur: in imunda sordida dormit humo.
 Nec minus insanit q; si vir nobilis ortus
 Classibus e primis per fora nudus eat.
 Per fora nudus eat/iaceatq; in puluere/toto
 Corpore: & obsceno perlinat ora luto.
 Perlinat ora luto:iaculansq; per æra saxa
 Seria tractantes non sinat ire viros.
 Nunc opus est Comites sensum cobibere furentem:
 Et tetricas leges consiliumq; sequi.
 Omnia quæ confert oblectamenta voluptas
 Præcipiti cursu fluminis instar eunt.
 Semper abit velox/nec habet retinacula temporis:
 Et volucris fugiunt mobilitate dies.
 Disce quid hic possit sperari optabile/quando
 Nasci poena/labor viuere/triste mori
 Quid sit forma docent violæ/rosa/lilia/quorum
 Imbecilla ætas tam breue tempus habet.
 Aurea cæsaries sordescet, & vuida quondam
 Splendidaq; in rugas contrahet ora cutis.

IEIUNIUM.

Pro candore subit pallor. vicina senectus
 Corpus æternali polluit omne situ.
 Conficiunt oculos lacrymis stillantibus anni:
 Et veniens reddit lumina torua dies.
 Lumina Lucifero nunc æmula: lumina flammis
 Quæ faciunt hominum feruere corda suis.
 Qualia quæ Turnum quæ corripuere Læandrum/
 Pelidem/Eneam, Demopboonta/Parum.
 Quid leuibus ventis? quid inani fidimus ymbrae?
 Perpetibus, si vis fidere, fide bonis.
 Nunc opus o Comites sensum cobibere fluentem:
 Atq; bonos mores iusticiamq; sequi.
 Tandem canis homo vitij oneratus & annis
 In tumultum vita deficiente ruit.
 Sæpius ante diem dum florida viuatur ætas
 In cineres atros prima iuuenta redit.
 Id modo significant conspersi puluere crines:
 Dictaq; cum sacro puluere verba nouem.
 Vita/ licet vigeat/semper contermina fato est:
 Et spacij superest inter vtrumq; nihil.
 Qui sapit/ & qui non/ qui seruit & imperat/ æqua
 Et miser & felix, conditione cadunt.
 Nunc opus o Comites sensum cobibere fluentem:
 Atq; bonos mores iusticiamq; sequi.
 Iam cineres adsunt: adsunt ieiunia verni
 Temporis: & madidis flens Metanoea genis.
 Hæc est illa vetus simplex & casta parentum
 Quæ in terris mundo vita recente fuit.
 Nam neq; tunc homini cæsis animantibus vti
 Fas erat. arboreis frugibus vsus erat.
 Quod pirus & malus, quod habebat aquatica Lotos
 Quod Rubus/ illius temporis esca fuit.

QVADRAGESIMALIS.

Per dumeta greges ibant impune per arua.
 Velere & vberibus se redimebat onis.
 Non erat ingluuies tanto saturanda labore:
 Omnis erat sumptu splendida mensa leui.
 Nec domini seruis pendebant Lautius. vnas
 Terrigenis epulas vna ferebat bumus.
 Talia mandabat Samius conuiuia pon
 Contentus vitæ simplicitate senex.
 Talia Saturnus, qui dicitur aurea quondam
 Sæcula, & innocuos instituisse dies.
 Hæc igitur nobis vita est reuocanda quotannis.
 Quæ premat affectum: luxuriamq; domet.
 Nunc opus est Comites sensum cobibere fluentem:
 Atq; bonas leges iustitiamq; sequi.
 Moribus obscenis totiens offendimus ipsam
 Aetheris a summo qui tonat axe Deum.
 Qui statuit maria & terras & sidera: tanto
 Ordine cælestes qui facit ire polos
 Qui fuit/est/& erit sine fine & origine/tanti
 Diligit humanum qui pietate genus.
 Qui fuit in terris olim sub imagine nostra
 Visus: vt ad cœli nos animaret opes.
 Et quia nos fieri superos propensius optat/
 Si quod obest votis talibus odit opus.
 Nostra autem voris dementia talibus obstat:
 Et qui cœca facit pectora nostra furor.
 Hæc sunt illa igitur quæ tam veementer acerbant
 Numina facturæ tam studiosa suæ.
 Inde fit vt quotiens homines delinquere cernunt,
 Cælicolas animo fama sit esse graui.
 Omnia tristantur cælestia regna/tonantem
 Cum lædi offensa religione vident.

IEIUNIUM.

Et natura docet Diui quid mente volutent
 Cum cernunt spreto nos dare terga Deo.
 Tunc etenim pictor diuis lugubria fingit
 Ora. genas bimiles/triste supercilium.
 Tum stygij manes letbæaq; numina gaudent:
 Et celebrant festos in Pblegetbonte dies.
 Cerberus exultans minus est venientibus asper:
 Et minus horrifico mugit ad antra sono.
 Iam Cineres adsunt/adsunt ieiunia verni
 Temporis: & madidis flens Metanoea genis
 His corrupta bonis mens instauranda duobus.
 His medicamentis restituenda salus.
 Multa pudicitiam soluant obsonia: multo.
 Fit sensus petulans & sine lege mero.
 Pauperies aufert quod fert opulentia. parco
 Atq; rudi improbitas est abolenda cibo.
 At quæ luxus iners peperit mala gaudia/franget
 Dicta peregrino quæ Metanoea sono est.
 Hæc igitur nostris duo quæ contraria morbis
 Omne fugant/si sint continuata nefas.
 Qui gemit/& luget/sceleris quem poenitet/omnes
 Ad veniam superos prouocat atq; Deum.
 Rex solymum. Dauda fuerat qui factus adulter
 Nequitiam tali lauit in amne suam.
 Sic sua piscator sepelisse piacula Petrus
 Dicitur/& quassam restituisse ratem.
 Post stephani lapides famosaq; crimina Paulus
 Taliter ex imo venit in astra solo.
 Nunc opus o Comites sensum cobibere fluentem:
 Atq; bonas leges/consiliumq; sequi.
 Et nunc tempus adest renouandis vtile rebus:
 Quando bumus in fruges incipit ire nouas.

231

QVADRAGESIMALIS.

Iam discessit byems inimica feracibus aruis:
Liberæ discussio iam fluit vnda gelu,
Iam redijt Progne. iam sunt de prole Palumbes
Sollicitæ: venerem iam meditantur aues.
Incipiunt natis thalamos componere, cunias
Texere: & aerias ædificare domos.
Inflamantur/amant: & voce fatentur amorem:
Ac passim dulci garrulitate sonant.
Rusticus ad cantus aures accommodat istos
Dum colit/ & putrem vomere scindit bimum,
Vomere scindit bimum: spargitq; legumine campos/
Vnde sequens alias colligat annus opes.
Nunc renouant plūmas volucres: coluberq; veterum
Exiit aspirans ad iuuenile decus.
Primo igitur Comites reparantur vt omnia vere,
Et natura suum tota recentat opus,
Sic animi probitas est instauranda: vetustas
Sordida tollenda est, & cariota cutis.
Nunc opus o Comites sensum cobibere furentem,
Nostraq; diuino subdere colla iugo:

F I N I S.

AD CORNIGERVM.

¶ F. BAPTISTAE MANTVANI CAR-
MELITAE THEOLOGI DE COR-
NIGERO CARMEN IOCO,
SVM AD CORNIGERVM.

Orniger Ausonios inter celeberrime vates
Insignite boni nominis eulogio
C N eo det hoc vitio. tibi q; cognomē vbiq; ē
Istud apud patres/istud apud populos.
Corniger ē Aether: nobisq; oñdere gaudet
Sidera in obliquos cornificata sinus.
Corniger est Aries/vbi Ver cum venit Apollo
Incubat. Europæ cornua Taurus habet.
Cornua babent ædi caelestia sidera. Nutrix
Ipsa Iouis magni cornua fronte gerit.
Exiit/ & cum vult assumit cornua Luna.
Corniger Aegoceros. Cornua Cancer habet.
Dij quoq; Cornigeri. Libycæ regnator barenæ
Corniger est Hammon. Cornua Bacchus habet.
Fimbis in libycis opus admirabile quondam
Structa fuit iunctis cornibus ara Ioui
Sunt deforme pecus Cerui sine Cornibus, adde
Cornua/ nulla pecus pulchrior esse potest
Est pecus vnius cornu quod toxica vincat
Quod virus perimat cornibus omne suis
Capripedes Satyri syluestria numina gestant
Cornua. Corniger est Pan deus Arcadiæ.
Tradidit Alcides Cereri pro munere magno
Cornua/ Acarnanis quæ prius annis erant.
Corniger est Moses. Lucæ cornuta videmus
Tempora. & in manibus cornua Christus habet.
Coclea prolatis Nequinum cornibus Urbem

I ij

VARIA

Terruit: & trepidas cuit ad arma manus
 Pasiphaen nitidi mouerunt cornua Tauri
 Cornua formosae gratia frontis erant
 Et bellona regens pugnas interprete cornu
 Nunc cobibet, tali nunc ciet arma sono.
 Cornua cor magnum/robur/munimen & arma
 Significant. cornu significatur honor.
 Cornua nata sibi cernens in flumine Cipus
 Territus est. At rex si voluisset, erat.
 Magni aliquid semper cornu prenuiciat. Ergo
 Corniger est clarum nomen: & omen habet.
 Vix igitur felix magno sub Praeside & vsq;
 Tu memor esto mei/sit memor ille mei.

F I N I S.

AD CAROLVM AMBASIVM CALDI
 MONTIS PRO REGE IN ITALIA.

Qliberat a Gotbis belli molimine Narses
 A Longobardis Carolus Italiam.
 Carolus ecce alius: frustra Germania frendis.
 Tuta sub hoc Italis & diuturna Quies.

AD EVNDEM.

Qui tantam aggredieris circundare moenibus urbem
 Caesareos animis Carole vincis auos.
 Perge: sed innocuum sacris precor aedibus istud
 Effice, vt aeterno tempore duret opus.
 Si quid habent odio superi/durabile non est.
 Hi nanq; imperium totius orbis habent:

232
 EPIGRAMATA.

IN IMAGINEM CAROLI IAFREDI.

Qp ista videns Dni Dominum putat ora Catellus.
 Dedala Iafredum sic imitata manus.

IN HERCVLEM STROTIVM.

QStrotius Heracles Venerem dum quæri/adulter
 Illius obscuras Mars erat ante fores.
 Mars Iuuenem claudum Veneris ratus esse maritum
 Deprehendi in furto dum tinet, arma capit.
 Confossum Iuuenem sero cognouit: & inquit
 Contentus nymphis debuit esse nouem.

DE MITRA ET PEDO PASTORALI.

QMitra notat vitam duplicem: denominat vnam
 Aetio: & istius Martba magistra fuit.
 Altera quam docuit soror altera digniorista
 A contemplando Numine nomen habet.
 Sæctus apex etiam duplicem pretendit amorem
 Hic genus humanum respicit: ille deum
 Est etiam diuisus apex sapientia duplex:
 Scilicet antiqui fæderis atq; noui.
 Pastorale pedum/pecoris tutela/ Luporum
 Et furum insidias perniciemq; fugans

E PITHAPHIVM MAGISTRI Stepbani
 de Bassignana, Carmelitæ Theologi.

Aspera Continuos peperit Cui vita labores
 Hic: tandem fatto me miserante Cubo

AD LAPIDEVM tabernaculum Corporis cbristi.
 Siste gradum: lapis hic venerabilis hospite cbristo.

DE MORTE NICOLAI.

GF. BAPTISTAE MANTVANI CARMELI
TAE THEOLOGI. DE MORTE ET DE
DICATIONE POEMATVM NI
COLAI CORREGII AD ILLV.
ELISSAMBELLAM MAN-
TVAE MARCHIO.

Vrrite Tyrrbenæ placidissima Nūna Mu

Ad noua Corregij funera Nicolei. (se

Currите veloces ad Elissæ limina Belle

Quo se Cœlestes proripuerе Cbori.

Ipsa q̄ illius sacri sit Carminis beres

Funereos sumptus exequiasq̄ facit.

Falcifer a nostro q̄q̄ magis orbe remotus

Et licet ignauus/frigidus/atq̄ senex

Dudum lapsus adest, veniens per regna nepotum

Sedulo ad banc omnes iussit adesse diem.

Et turrита parens Diuum Berecynthia dicta,

Vestaq̄, q̄ viridi gramine vestit humum.

Iupiter insigni dederat qui regna poetæ,

Venit, q̄ augustas iam sedet ante fores.

Venit q̄ ipsa gradu celeri Saturnia Iuno:

Et sacras oleis cincta Minerva comas

Mars quoq̄ qui Vati manortia pectora fecit

Venit: q̄ acceptis exiit arma togis.

Venit q̄ Aonidum pater q̄ regnator Apollo,

Qui decorat radijs æthera q̄ astra suis:

Venit, q̄ ad sancti corpus venerabile Vatis

Astitit, ac cinxit tempora fronde sua.

Mox capulum ramis textit redolentibus omnem

Balsamo q̄ Ambrosia pectora, q̄ ora rigans

Et redolens myrto Cypria Venus atq̄ Cupido

NICOLAI.

Qui retinet molli tela facemq̄ manu

Sunt veneri iunctæ Cbarites suauissima visis

Numina: quæ æternus conciliauit Amor

Pinnataq̄ ferens plantas. Atlantius Hermes,

Qui dare vim verbis ingeniumq̄ potest.

Et Dea sylvarum teneris stipata cateruis

Tyresia rapido venit in arua pede

Venit vt obsequium Vati prestaret, Elissam

Viseret. ambobus semper amica fuit.

Nam paribus studijs ambo coluere pudorem,

Casta verecundos quos Dea nouit amat.

Attulit q̄ flores q̄ ab ipso gramina Gyntbo

Membra quibus Vatis spargat q̄ omne solum

Attulit q̄ Myrrham/Casias/q̄ Cinnama secum

Tiburaq̄ in ardentis proijcienda focos.

Liber adest, Vulcanus adest/Neptunia currunt

Numina. Cum Nymphys candida Doris adest

Numina nascentem quæ respexere poetam,

Vt facerent vultu prospera fata suo,

Ad mortis venire diem/quo deniq̄ functum

His animum tenebris in sua regna ferant.

Et quo membra quibus mens est syncæriter vsa

Funere solenni restituantur humo.

Currite Tyrrbenæ/neu sit mora/currite Muse

Ad noua Corregij funera Nicolei.

Conuenere igitur Nymphæ tyrrbenides omnes/

Quæ mare/quæ campos/quæ iuga summa tenent.

Et totum querulo complentes æra plantis

In terram laceris procubuere comis.

Interea elatum funus, Subiere pberetro/

Quos magis illustres illa poesis habet

Amigenæ Danti comes it Certaldea proles

DE MORTE NICOLAI.

Quem sua Laura premit, quem sua bella manus.
 Hæc sacrata cohors mediam suscepit Elissam:
 Atq; per aerium trans mare nauit iter.
 Transijt Epiri trans alta ceramnia: tandem
 Constitit ad fontes pegasis Vnda tuos.
 Dicitur hic Vatem landasse Pollhymnia: & ipsum
 Rettulit in superos/in numerumq; Deum.
 Mox fletu absterfo Bellam respexit Elissam:
 Et Dea ad Illustrem taliter orsa Nurrum.
 Oninium felix formæ splendore/ Virago
 Progenie/sceptro/progenitore, Viro.
 Sed felix etiam longe mage, q; tibi tantus
 Traddiderit Vates omne poema suum.
 Vidi ego te in titulo scriptam/tua nomina legi:
 Atq; palam musis conspicienda dedi
 Gaudeo te nostri decoratam munere Vatis
 Ac tibi tam clarum gratulor esse Decus.
 Immortalis eris. viuent tua nomina semper.
 Et tibi erit Vati fama coeua tuo.
 Ergo tui Princeps memorem decet esse Poetæ
 Semper: & illius manibus esse piam.
 Tu quoq; pierias vigilando enitere ad artes:
 Tota nec in leuib; tempora perde iocis
 Ne cade ab inceptis. Summam virtutis ad arcem
 Te labor exiguus/te via parua feret.
 Sic vbi laudatrix efata Pollhymnia/Diuum
 Talibus est dictis astipulata cohors
 Membra sepulturæ tandem data. Protinus Hermes
 Signauit paucis hoc epigramma notis.
 Hic iacet hæredem Vates qui fecit Elissam
 Nicoleos/gratæ gratificatus Heræ.

F I N I S.

SUPPLICATIO AD VIRGINEM.

SUPPLICATIO AD BEATISSIMAM
 VIRGINEM MARIAM.

Loria terrarum/Cœli/Regina, Tonantis
 Mater/in humanis portus & aura malis.

G Cū peccata miser tristi mea mēte reuoluo
 Hiscere conspectus me pudet ante tuos.
 Nam tu labe cares omni. tu mundior auro

Quod decies acri torruit igne faber.

Ast ego tabificis Erebi sum perlitus vndis:

Et mea sunt stygio sordida membra luto.

Sed quotiens recolo tua tam clementia corda;

Sollicitat paulo me minus iste pudor.

Spes mihi te spondet placidam mitemq; futuram

Atq; tuam nobis pollicitatur opem.

Ergo meas sordes non auersata fauorem

Fer mihi progeniem iugiter ante tuam.

Comprime bacchantes bona per mortalia sensus.

In scelus oppressa qui ratione ruunt.

Fac sapiant ori coelestia pabula nostro,

Fac mea diuinus pectora pungat amor.

Fac babeam terras odio. fac tartara vincam

Cum pblegethonteos concitat ira Deos

Esto mei custos inter discrimina vitæ

Nec manus in corpus scruat vlla meum.

Te duce sit mihi fas in olympica regna reuerti/

Et tibi discusso ponere vota iugo

Te tua Progenies interueniente gubernet

Rebus in aduersis meq; meamq; domum:

F I N I S.

AD HERCVLEM

AD HERCVLEM CANTELMVM
BAPTISTAE MANTVAE
NICARMLITAE
THEOIOGI.

Alius ades Cätelme. focis accēdere sacris
Tura decet: diuisq; nouas exsoluere laudes
S Nam tua/quādoquidē saeculi tu gl'ia nostri/
Non min⁹ est curāda sal⁹ q̄ publica nobis
Hei mihi vix tali possum te credere finitū

Turbine/de tanto viuum euasisse tumultu.
Tanta fuit strages hominum certamine in illo
Vt mens illorum borrescat meminisse dierum.
Num furor an virtus tulit haec te in praelia contra
Vasconas atroces/senonumq; immania castra?
Ausus es/ista recens plusq; consentiat aetas/
Heu Iuuenis miserande cruentos ire perbostes:
Et roseum tantis os obiectare periclis.
Myrmidonum Dolopumq; furor/si respicis arma
Gallica/ludus erit: minor est violentia Partbis
Centauris/Lapitbisq; minor. genus omne Scytbarum
Mitius. infernis rabies humanior umbris.
Ecce vides in te Ligerim/Rhodanūq; Ararimq;
Praecipiti cursu ruere q; spumantibus vndis
Mars tonat in nebulis: q; ferrea fulmina montes
Euersura iacit. tu fers vestigia contra.
En Martis Bellona soror cristata trylingui
Angue comas: longoq; manus armata flagello.
En serpentigeram quatiens venit regida Pallas:
Braciaq; extendens in vulnera porrigit bastam
Et potes in tanto non formidare tumultu?

CANTELMVM.

235
Martia per totos flagrant incendia campos:
Sub pedibus tibi terra tremat pulsata volantum
Quadrupedum strepitu. Furor inter classica toruum
Mugit: q; intentat mortem feralis Enyo:
Agmina tu intrepido penetras borrentia gressu:
Exemploq; tuos ad fortia facta maniplos
Non sermone cies: q; tibi copia linguae
Suppetat: in bellis melior tibi dextera lingua.
Quis Deus has teneris vires infundere membris
Quae vis corda potest tantis incendere flammis?
Num q; eras galeam tegmenq; indutus abenum
Fidebas/teq; audebas exponere bello/
Credebasq; armis/ac si impenetrabile ferrum
Te tegeret: Quale illud erat quo cinctus Achilles
Hectora/q; Eneas egit sub tartara Turnum?
Non venit a iaculis non a thoracibus illud:
Quod facit beroas/quod vincit olympia robur.
Ambitrioniades infans elisit inermi
Serpentum fauces q; biantia guttura dextra.
Sed vel luce sua facit hoc vitalis olympus.
Vel genus in causa est. Tanti genitura parentis
Vt pote quem tulit ex atavis domus alta superbis/
Et studio armorum tenero insudauit ab aeno/
Non potuit nisi magnanimam nisi bellipotentem
Gignere progeniem q; Rerum Natura Creatrix
Persimiles patribus gaudet producere natos.
Peleus aeacides magnum generauit Achillem:
Pyrrbus Achilleo satus est de sanguine. semper
Vel plerumq; solent dare fortia pignora fortes.
Heroes magni a magnis beroibus orti.
Laomedum Priamum. Priamus tulit Hectora proles
Iulia ab Assaraco venit: cui Dardanus autor.

AD HERCVLEM

Tu quoq; Cantelmæ veniens ab origine gentis
 Pectore fers maiorum animos: nec tela nec hostes
 Formidare potes: nec cedere casibus ullis.
 Quod si puber adhuc tantum te attollis. Et audes
 Fortibus Et bello assuetis concurrere gallis/
 Quid poteris cum maior eris? cum proflua mento
 Ostendet te barba virum? cum fecerit olim
 Iam matura tibi cilium magni Herculis ætas?
 Nec fuit ista tibi prima experientia Martis.
 Prima fuit cum te victorem Brixia pleno
 Protestata foro est. illo in certaminis æstu
 Viribus Hector eras sub casside: casside dempta
 Visus es Astyanax. maiorq; minoribus annis
 Laus fuit. ætatem superans magis incluta virtus.
 Altera cum Petreæ summam tu primus in arcem
 (Præcipiti meminere Atbesis vada concita cursu)
 Pro venetis pugnans victricia signa tulisti.
 Tum nimis ardentem miserans fortuna iuuentam
 Opposuit sese iaculis: retroq; retor sit
 Marmoræ theutonicis in te contortulacertis.
 Matte animis Puer excelsis emitere toto
 Pectore: neue sinas pessum decus ire latinum.
 Ecce quod inuadunt italos exterma penates
 Bella. quot in predam miseri damur hostibus omnes
 Hoc crudele nefas vlticia postulat arma.
 Discite militiam Iuvenes. nauate gerendo
 Marti operam: patrios bello defendere fines
 Vos decet: binc opus est gentes arcere superbas.
 Vndiq; concurrrens Europa furentibus armis
 Nos premit: Et posito languens iacet Adria fastu
 Rursus in italiam Pœnus descendit: Et alpes
 Et maria in nomen coniurauere latinum.

CANTEMVM.

Rursum Cymber adest: gelidoq; a Cardine rursum
 Vandalus erumpit: nostris in finibus alter
 Hannibal est: alter brenus Capitolia pulsat.
 Conculcata iacet gens quæ regnare solebat:
 Quæ sola imperij solum sublime tenebat
 Orbe triumphato: Iuvenes assurgite magnis
 Ad virtutem animis: tantamq; auertite pestem
 Tu in primis Cantelme refers qui nomine Et ausis
 Grandibus Alcidem/ desertam amplectere matrem
 Italiam. pietas eius tua molliat exta
 Et gratæ officium sobolis largire parenti/
 Quantum iure potes: nam ius prestantius armis:
 Disiunctis italos animis discordia in istas
 Compulit ambages. vestros hæc dira libido
 Implicuit/ dum damna ruunt in mutua patres.
 Vos si fata sinunt animis melioribus: este.
 Et studio pacis labem emendate paternam.
 Hanc solam stygij manes qua perdere possent
 Italiae imperium libertatemq; decusq;
 Inuenere viam: missa est discordia: missum
 Est odium crudele/ domos quod dissipat omnes:
 Quod consumit opes/ quod funditus omnia vertit.
 Atq; ita venerunt non ferrea sæcula Verum
 Testea: confractis similes euasimus vrnis.
 Hanc Deus ob noxam casus tot mittit acerbos
 Hunc pluit in terras/ sed non aduertitis/ ignem:
 Et pergit sæuire quo ad Concordia surgat.
 Conspirate igitur Iuvenes: meliora referte
 Tempora: quæ si non fiant argentea si non
 Aurea/ siccilibus saltem sint ferrea pulsis.
 Pellite barbaricum non accersite furorem
 Alter in alterius cladem quibus vrere. certas

AD HERCVLEM

Proxima tecta/tuum subeunt incendia limen:
 Ardetisq; simul flammis cōmunibus omnes
 Tollere sola potest dirum hoc concordia fatum/
 Et grauium stellarum istud restringere virus.
 Scipiadam vobis virtus imitanda: Camillos
 Torquatos/Coclem/Fabios/ & ab alite pbebi
 Progeniem dictam vobis proponite: vros
 Ferte per hęc tam sancta patrū vestigia gressus.
 Forte aliquis nostro surget de sanguine tantæ
 Qui sit perfidice/qui sparsi sanguinis vltor.
 Hanc mihi spem Cantelme facis: te numina seruent
 Incolumē: tantoq; velint te ornare triumpho
 Et quia saluus ades: sacras accendere ad aras
 Iura decet: Diuisq; nouas exsoluere laudes:

F I N I S.

AD IVLIVM.II.P.M.

FRATER BAPTISTAE MAN-
 TVANI CARMELITAE
 THEOLOGI. AD IULI
 VM SECVNDVM
 PONTIFICEM
 MAXIMVM

Axie Quercētū princeps & sūme sacerdos
 Qui iura et leges diuīq; boīmq; gubernas
 Mense potens gemino, cui? vestigia adorant
 Cæsar/ & aurato vestiti muricæ Reges:
 Non Italæ solū gentes: sed tota p orbem

Sparsa tibi æternas grates ecclesia soluit.
 Nam postq; in Petri solium te Roma leuauit,
 Indecus antiquum maiestatemq; vetustam
 Publica res Christi tandem reuocata tyrannis
 Respirare potest, & ducere gaudia victis.
 Nunc Ariminiacas arces quas verberat ingens
 Adria, Petrus habet: veteris nunc Sarsina Plauti
 Patria deuenit Romam: ducturna Rauennæ
 Iam uga confractis proiecit in æquora loris
 Vis tua: & extincta est longæuæ iniuria fraudis.
 Felsina quam limo immersam ferrana tenebat
 Fatio, nunc veluti longa serpigine tandem
 Munda cutis nitet in priscum translata decorem.
 Adde Fauentinam tetricis cum montibus urbem.
 Adde Forūliū. Sed cur ego singula versu
 Prosequor enumerans ea quæ temerarius hostis
 Traxerat ex Petri imperio regnisq; latinis?
 Tota latrocinij erat hausta ecclesia longis/
 Et posita in luctu lamentabatur amaro.

K

AD IVLIVM.II.

Non erat assertor, medijs vt ouilia syluis
Quæ pastore carent/in custodia iacebat.
Præteriti q̄q̄ labi sua regna dolerent
Pontifices/non audebant tamen arma ciere:
Et nimum fortes bello irritare Tyrannos.
Sed stabant similes Prognæ sua parua videnti
Pignora de nido tracta a serpente vocari.
At tua crudeles nec dissimulare rapinas,
Nec tolerare potest virtus heroica, & ingens
Cognita in hoc excelsi animi prestantia bello.
Perge age, & inceptis pastor Romane memento
Talibus esse pium laxis incumbere habenis.
Go vtinam Pater omnipotens tibi proroget annos/
Vt valeas olim post hæc certamina/Romæ
Ad male compositos animum conuertere mores.
Sicut enim tua regna rapax lacerauerat hostis
Improbitas: Sic & sanctos Achærontigenarum
Laruarum impietas, & perniciofa libido
Corruptit mores: quibus illa antiqua parentum
Semideorum ætas totum condiderat orbem
More salis: sine quo nemo conuiuia q̄q̄
Mille daptes habeant, & sint saliarum, laudat.
Hæc morum iactura magis deslenda videtur,
Quam regni prior illa tua: Nam dissipat omne
Imperium Christi: toto iam cognita mundo
Mendacem facit esse Deum/qui dixit auernum
Imperijs non posse suis inferre ruinam:
Ecce ruunt, Charitas friget, spes pallida languet,
Aegrit Fides fragili vix sustentata bacillo
Ex procerum tectis fugit, & gurgustia querit.
His tribus incipit tanq̄ tribus alta columnis
Tecta/domus Christi. tribus bis labentibus ergo

PONTI.MAXI.

Est opus vt ruat hæc moles validissima quondam/
Nunc senio morboq̄ tremens/rimisq̄ debiscens.
Nec te magne Pater la tet hoc, prudentia pectus
Tanta tuum vegetat: Sed idonea tempora quæris,
Expectasq̄ diem quæ det feliciter isti
Principium Diuino operi: stat ad hostia Christus
Cum grege coelituum tecum venturus in istam
Militiam: tua magne Pater precordia pulsent
Anterenda alijs hæc sancta negocia curis:
Hæc animo res digna tuo, qua sanctior esse
Nulla potest, nulla vtilior mortalibus. Esto
Qui decus hoc habeat/quem gloria tanta coronet:
Ad Romam conuerte oculos: luxumq̄ fluentem
Aspice, & indignos Christi propagine mores,
Tota in capreolos it vinea: tota comantem
Effluit in syluam folijs spargentibus vmbra
Pestiferam segeti, dulces neq̄ parturit vvas:
Hos steriles ramos, nemus istud inutile trunca:
Nam bibit humorem terræ qui pasceret altas
Alcinoi syluas, Atlantiadumq̄ sororum
Auriferas malos, & odori semina Costi:
Erue mortiferas taxos aconita cicutas,
Et sere vitales verbas/vt Cinnama/nardos/
Balsama, thura, crocos. Veterum reminiscere patrum.
Gregorium pone ante oculos: magnumq̄ Leonem:
Sylvestrum, & reliquos, quorum est imitabilis alto
Vita animo, regnoq̄ humeros suppone labanti.
Qui te cumq̄ colunt optant hæc cernere: & istud
Expectant ardentem opus: Sed bella videntur
Maturanda prius: placidam censoria pacem
Verba decent: vacuumq̄ odijs & sanguine tempus.
Si potes bis alium debes adiungere toto

AD IVLIVM. II.

Sic hominum Diuumq; cboro poscente laborem.
 Ecce suis gratios vt agat fortuna per orbem
 Sedibus expulsos. Turcas genus ecce superbum
 Vt stygij manes certent extollere contra
 Fas & iura: vides regna inter barbara sanctum
 Christus vbi voluit claudi sua membra, sepulchrum.
 Aspicias a Christo q̄tum subduxerit orbis
 Terrarum. Machometus Arabs, asiatica regna
 Cuncta tenet: tenet in Libya nostri maris oram
 A, Mauris vsq; ad Nilum, tenet Hellada totam:
 Traicinas vrbes, longinqua binominis Istri
 Hostia in Europa, pudet ab pudet ista fateri,
 Quae damnū, quae ignominiam, quae opprobria vulgāt
 Publica Christigenum: quibus insipientia nostrae
 Arguitur gentis, nostriq; ignavia saeculi.
 Tempus adest quo regna velit Deus ista reposci:
 Et certam promittat opem. te maxime Pastor
 Te res ista vocat, bella bis agitata diebus
 Maius ad hoc fuerint quaedam preludia bellum.
 Huc aures, huc verte oculos, huc omnia transfer
 Consilia: Europae vires cogentur in vnum:
 Sarmatici Reges, Cymbri, veteresq; Britanni
 Pannonij, & quot sunt populi sub Caesare: Galli
 Hispaniq; ruent: omnes tua signa sequentur.
 Audio iam lituos: audit iam classica Pontus/
 Terraq;: & armorum strepitu tonat vndiq; caelum.
 Dum loquor extremis mundi mibi venit ab oris
 Fama canens tali Christo inspirante Iacobum
 Scotorum regem se deuouisse labori:
 Vt Fabij quondam se deuouere trecenti.
 Audio & Augustum simili pietate moueri
 Et cupere in Turcos totas effundere vires.

PONTIFI. MAXI.

Audito Franciscum Romae vexilla ferentem
 Gonzagam Franciscum inq;, qui regnat in armis
 A usonijs talem dudum sperare palestram
 Bethyca Fernandus domitis qui littora Mauris
 Asseruit, libycas bellum transmisit ad oras
 Christigenis parcens: Getullica fulminat arua:
 Et premit infidos Numidas: nec tempora perdit.
 Cernis vt in bellum hoc sint inclinata tuorum
 Pectora: se sistunt nondum a precone vocati.
 Haec tria q̄ primum felici absolueris astro,
 Absolues etenim si te collegeris: & si
 Spiritus ingenti tuus assurrexerit ausu/
 Vertice frondoso Quercus tua sidera tanget:
 Et feret aeternum nomen sublimior omni
 Arbore: & in totum sua brachia porriget orbem.
 Tempus erit quando propter tot fortiter acta
 Posteritas tibi sacra ferent, & habebere Diuum
 Primum apud populos: votisq; vocaberis olim.
 Hercule maior erit, maior tua gloria Baccho,
 Maior Alexandro, Romano Caesare maior.
 Isti etenim q̄q; vitritia signa per orbem
 Transtulerint, tamen ad cultum mortalia corda
 Non traxere Dei: nec pro pietate tulerunt
 Arma: sed in ventos tanti fluxere labores.
 O vtinam me fata dies patiantur in illos
 Viuere, & vos nostrae gentis spectare triumphos:
 Atq; tuas nostro complecti carmine laudes.
 Vite igitur: nec te faciat socordia lentum
 Immemorēue tui. Praeclara negocia secum
 Immortale ferunt Decus, aeternamq; salutem:

F I N I S.

K iij

EPITHOME. VITE AVCTORIS.

FRATER BAPTISTAE MANTVANI
CARMELIVAE THEOLOGI VI
TAE SVAE EPITOME AD
POSTERITATEM.

Bona posteritas/quā post mea fata relinq

Quae fuerit vitæ plege sōma meae (quo:

O Istius accepi lucis primordia: quintus

In solio Petri quum Nicolaus erat.

Nūc in puppe sedet: rector q non ab illo ē

Iulius: & pacem doctus & arma senex.

A teneris colui musas: mibi semper ad artes

Ingenuas calcar cura paterna fuit.

Propterea manes eius reuerenter adoro:

Et precis assidue sedulitate iuvo.

Religio placuit Iuueni: placuere Cuculli.

Vitaq̄ claustrali semi sepulta domo.

Cum patribus vixi: quibus a genitrice Tonātis

Nomen: & Helijæ sub ditione fui.

Me virtutis amor multas perduxit ad vrbes:

Et sophiæ varios fecit habere duces.

Plurima perlegi: didici/docuiq̄: nec vllum

Dum licuit studiū tempus inane fuit.

Multuagam Christo feci seruire poesim

Et superis vires ingeniumq̄ dedi.

Et mibi cura fuit nostros extollere ritus:

Ac semper veteres extenuare deos:

Plurima conscripsi: quae si ventura probabunt

Saecula: durabit nomen in orbe meum.

Nolo tamen meriti precium pro talibus istud

Maius amant animæ nobiliusq̄ bonum

EPITOME VITE AVCTORIS.

Hæc eat: æterna modo sit mihi gloria vitæ:
H umanæ titulo nil mihi laudis opus.
S æpe magistratus & publica munera gessi:
V itaꝫ perpetuo facta labore fuit
S ed quotiens adh̄ perplexa negocia: semper
Eximia inuit me pietate Deus.
P er mare/per fluuios iui per saxa/per alpes/
M ortiferam pestem/bella/famēꝫ tuli.
S ed superi casus mecum venere per omnes:
E t mihi se fidos exhibuere duces.
S ic precor vt vitam quæ me rexere per omnem
P rospera sint fini Numina sancta meo.
A d senium veni/stadium vitale cucurri.
E t fero iam dudum pro pugione rudem
L iber ab hoc tandem mortali corpore vadam.
A d superos: vel quo me deus ire volet.
I pse mihi pater est: quocunꝫ vocauerit ibo
E t mala non ægra singula mente feram
M e tamen illius precor vt clemētia blande
S uscipiat: sceleri nec sit acerba meo.
O populi pacem qui me coluistis habete:
E t pro me accensis sacrificare focis.
T u quoꝫ Carmeli montis Longena propago
S piritui fac sis officiosa meo.
C rebra sacerdotes pro me libamina Cbristo
R eddite: & ad veniam sollicitate Deum:

F I N I S.

CHORVS PRIMVS.
EIVSDEM EXTRAGEDIA
QVE DICITVR ATILA
CHORVS PRIL
MVS.

E lites summo quibus est olympto
C Vera cum magni Genitore mundi
V ita in eternum: requiesꝫ nullis
S autia curis.

N os quibus sortem dedit inquietam
T riste primorum facinus parentum
F er inhumanæ prohibete gentis
I mpietatem.

B ellicus nostras furor it per vrbes
M arꝫ lorica radians abena
E llenat Cordis sitibundus enssem
S anguinolentum.

N ulla speratur requies in istis
C ladibus: pestis magis ista semper
C rescit: & virus iaculatur omnes
V ndiꝫ per agros

I am diu no ster rigat arua sanguis:
E t fere ccesos epulantur artus
A tꝫ per lucos laniata portant
E xta volucres.

PRIMVS.

Insolens campos populatus bestis
Abstulit fruges: alimenta vita
Omnia in predam dedit: atq; passim
Regnat egestas.

Pallor obscurus: macies & haustis
Viribus langor moribunda pascens
Membra discurrunt: & ubiq; mortis
Errat imago.

Cernite ærumnas miseramq; sortem
Cælites: nec tot populos sinatis
Amplius turbæ petulantis istos
Ferre tumultus.

EIVSDEM EX EADEM TRAGAE
DIA ALTER CHORVS.

Erditam gentem: stygiumq; vulgus
P Cui deus venter / venus / & libido.
Aeris / & fuluæ rabies monetæ
Quis ferat vnq;

Mitius nigro Rbadamantis orco
Imperat: nec tam truculenter ymbas
Vexat infernas: minus inquieta.
Fulminat ira.

CHORVS.

Venit externis furor hic ab oris:
Et velut grando per inane ventis
Pulsa Rbipboeis: pecus & virentes
Obruit agros.

Et nisi summus Latio relicto
Ad padi ripas veniens Sacerdos
Arma frenasset penitus ruebant
Oppida & vrbes.

Pestilens istud genus & malignum
Aestimât quicquid facit esse sanctum
Sedq; ait niti licite: & Tonantis
Esse flagellum.

Iste tam largus fauor imputatur
Cælites vobis: odiosa gens hæc
Barbaros omnes: italosq; in omni
Crimine vincit.

Conteri nostris potius flagellis
Debit tanto madidus veneno
Humis: & nostris violenter armis
Orbe fugari

ALTER.

Ergo iam tandem superi precantum
Vocibus vestras adhibete mentes:
Et supernates Pblegerbonte ab isto
Ducite ad auras.

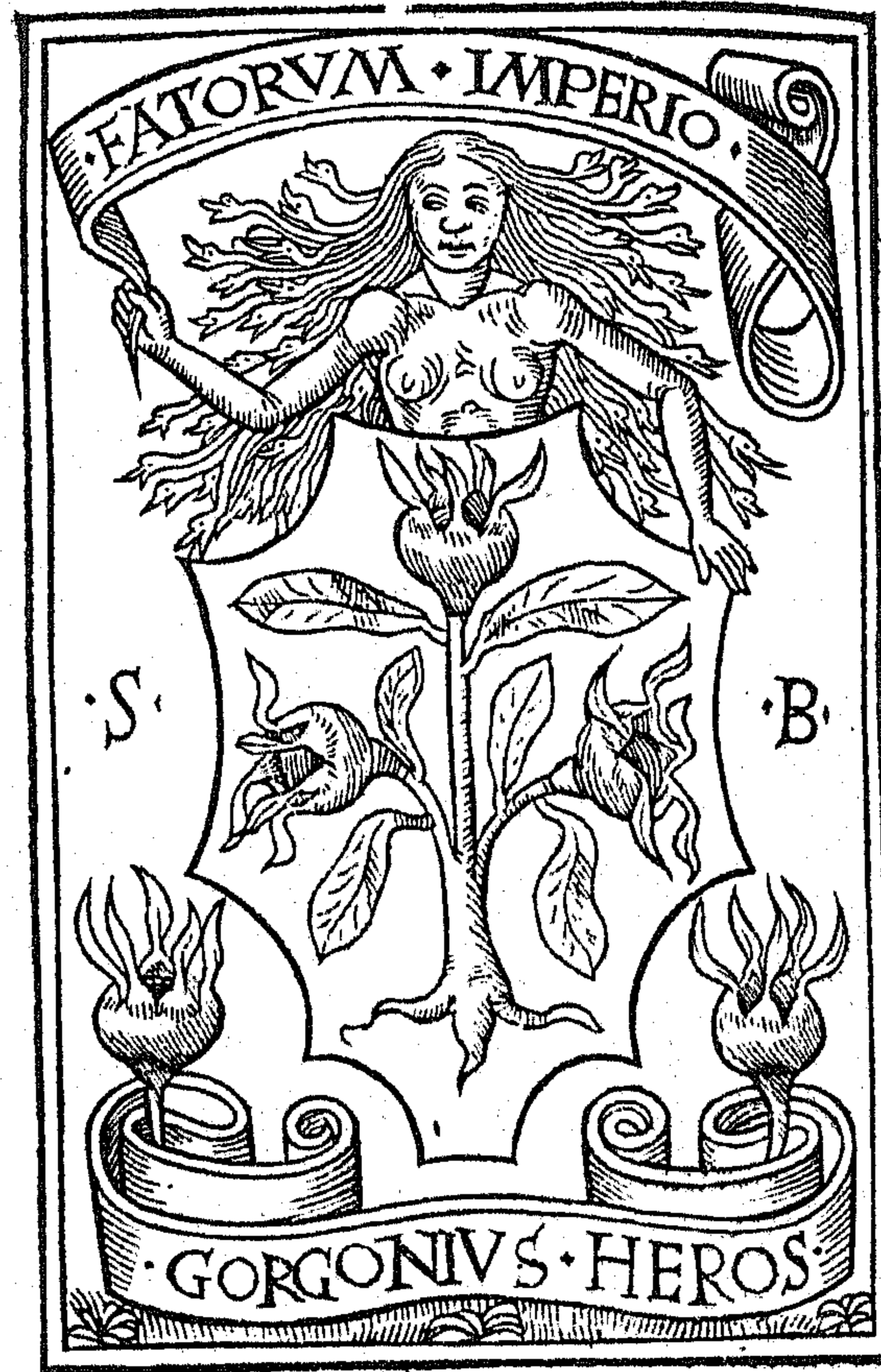
Tempus est tantas prohibere clades/
Nam satis: si sic voluistis vllum
Crimen vlcisci scelus expiatum est
Sanguine tanto.

F I N I S.

44

44

BAPTISTAE MANTVANI CAR
MELITAE THEOLOGI

AGELARIORVM LIBRI SEX.
AD CONSAIVVM FER
DINANDVM/AGE
LARIVM DVCEM
INVICTIS
SIMVM.

Mnia quae volucris fugies vertigine mundus
Circuit (ops ita res discriminat Auctor)
O Accipiunt mortale bitum/sensimque fatiscunt.
Haec ea quae a primo Coeli labentia motu
Tempora mensurat: quae sua terminat aetas.

Si tamen inspicias rerum incrementa novarum
Tam validum dum crescit opus/genus omne futurum
Immortale putes: quae nil debere sepulchro.
Hinc foetura recens ignara volatilis aevi
Et spe elata cauas Plutonem extendere fauces
Non videt: ac vitam ad manes iter esse sepultos.
Ast ubi iam fortes sobolem prouexit ad annos/
Ex templo mutata grauem Natura nouercam
Induit: atque odijs prolem insectatur adultam.
Deperit ex vultu roseus decor. aspera sulcat
Rugam citem. filio quondam coma concolor auro
Accipit inuolucra canos insignae senectae.
Nec tamen est cunctis eadem mortalibus aetas.
Nam deus in lucem cum res produceret/aevum
Protulit quae tempus. dedit immortalibus aevum

AGELARIORVM.

Ambrosia innectens illi caput: atq; Amarantho.
 Occiduis tempus: diuisum in secula & annos/
 In menses fuisum atq; dies: quod imagine nunq;
 Cernitur integra: sed pars abscondita semper
 Quae sequitur: quae vero abiit/vestigia tanq;
 Somnia quarūdam rerum peritura relinquit.
 Et subiecta tribus fecit mortalia parcis.
 Sunt quae stare diu neget Atropos. ista seuro
 Mors atrox premit ingenio: raptimq; sub umbras
 Corripuens elementa diu cobeuntia soluit.
 Id flores herbæq; docent/ quas parturit aestas/
 Quas abradit hyems glacialibus aspera ventis.
 Sunt medium sortita modum quae mitia fata
 Esse diu/pluresq; sinunt se extendere in annos:
 Quale genus fruticum: quale est pecudumq; boimq;
 Et quæcumq; natant vada caeco abscondita ponto.
 Sunt quibus ætatis dederint longissima Parcae
 Tempora concordēs: Qualis vita illa parentum
 Ante maris primam illuuiem/cum seram propaga
 Mirabatur auos/& annos tot secula natas:
 Ceu veteris regna illa Nini/quae protulit vxor
 Longe vsq; ad fines armata semiramis Indos.
 Vt Romæ imperium/quod adhuc licet imbecillum
 Atq; exangue/manet: bis denaq; secula vincit.
 Diu immortales: Deus immortalis: & ipsum
 Immortale Dei Coelum domus/axe citatum
 Perpetuo/æternisq; polis sine tempore fertur.
 Progenies nonnullæ etiam transmittere semen
 In longos potuere dies. rerumq; videre
 Occasus ortusq; alios aliosq; ruinas
 Regnorum/antiquas vrbes concedere fati:
 Ebullire alias. terrarum motibus annes

LIBER PRIMVS.

Hos cessare/illos nasci/mutata profundi
 Littora. Tanta ferunt æterno sidera cursu.
 Vsq; sub infelix Maxenti Cæsaris æuum
 Se tulit annorum locuples/ditissima vitæ
 Gens antiqua Lagi/pbarias dominata per vrbes.
 Laomedontæ soboles priameia gentis
 Vsq; ad regna Titi longam extendisse senectam
 Dicitur/& molem immensam cumulasse Dierum.
 Gens vetus Aeneadum finem sortita Nerone
 Ad stygios amnes & ad infima tartara pulso
 Fertur/ vt excussa Lauri nemus aruit vmbra.
 Vna ingens domus beroum Lacedæmone nata
 Passa/iram fortunæ omnem/passa omnia coeli
 Quae sunt cruda viris atq; inuida fortibus astra
 Qualia quæ magnum Alcidem/quæ Bellerophontem
 Aesonidemq; Itbacæq; ducem tot casibus actos
 Attriuere diu/supereft:& clara potensq;
 Floret adhuc missa Europam propagine in omnem.
 Fundamenta illi sic inconcussa/pedemq;
 Tam solidum magni statuit Dominator olympi.
 Me longæua virum recolentem secula/& annos
 Ac generis pene æterni longa inclyta fama
 Tot decora/& titulos paucis memorare volentem
 Tu rege/qui sancto facis ac regis omnia nutu.
 Summe Pater. Nec enim fas est sine Numine talē
 Ire viam/& sulcare breui vasta æquora cymba.
 Et q̄q; valeant a te hæc aliena videri/
 Vt pote quæ infami sub relligione Deorum
 Facta sub incesti Iouis infelicibus annis/
 Tu tū Auctor eras/moderans terrā/æquora/& astra.
 More tuo/terrifq; sinens illudere manes.
 Nec labor oblitus laudum nouus iste tuarum est.

AGELARIORVM.

Nanq̄ vbi tempus erit rebus miscere profanis
Sacra/tuum nunq̄ decus immortale silebo
Non ego Phœbeus Vates/nec delphica noui
Limina/nec tripodas/nec puluerulenta recepi
Ex nigris responsa adytis. sequor ipse triformē
Pane litans vnoq̄ Deum/coeloq̄ Tonantem
Ad Christum stygio musas ab appolline duco.
Parta vet̄/terræ Pelopis pars magna, Laconū
S Regia/quo quōdam famæ splēdore per orbem
Claruerit/nescire nequit qui legerit acta
Inclyta græcorum/magnæq̄ incendia Troicæ
Acres Thebanas: & clara Agamemnonis arma.
Fama refert Agesilaum de sanguine magni
Herculis in toto qui monstra cobercuit orbe
Deriuatum/illic circumstantesq̄ per oras
Imperium tenuisse olim. primoq̄ tumultus
Sustinuisse ducum persarum in græca ruentum
Littora per Lelegas/balicarnassensiaq̄ arua.
Ipse etenim gracios animo prudentia & ore
Præcellebat/vti volucrum Regina Columbas:
Vt Leo marmaricus reliquarum armenta ferarum
Huius regna armis opibusq̄ potentia longo
Tempore/fortunæ tandē subvertere visum est.
Et q̄q̄ alternis duplex regnaret in vrbe
Fatio/ab Alcida tamen vtracq̄ venerat vno:
Atq̄ eodem geminæ exierant de sanguine partes.
Sic ceptis inuenta via est. Rex inclytus armis
Antigonus post magni obitum macedonica adeptus
Septra graues iras contra lacedæmona claram
Et galatas sumptis bellando exercuit armis.
Spartanis infensus erat ¶ **Q**uia gloria semper.
Inuidiosa malas mentes & liuida acerbat

LIBER PRIMVS.

Corda hominum/quibus est virtus aliena flagellum.
At galatis/quia precipiti temeraria nixu
Ausa erat Emathios ea gens incurrere fines.
Contruitq̄ vtrumq̄ genus. Qui cladibus illis
Functi euaserunt/sedes mutare coacti
Epatrio fugere solo freta lata secantes
Per Libiæ fines per regna asiatica fusi
Vt fortuna tulit/ventoq̄ obnoxia Terbys.
Tunc agefilai duplex de gente propago
Sparranas curabat opes/ & regna/Cleomnes
Et Leonicus: ab bis & pax & bella duobus
Pendebat. maior natu capta vrbe Cleomnes
Fugit in ægyptum mortēq̄ incurrit acerbam:
Sicut & oppressus fato pompeius iniquo.
Alter vt ausoniam peteret sua garbasa ad eurim
Soluit agens profugos peregrina in lictora Cines:
Nam pleriq̄ viri captæ ex primoribus vrbis
Ellegere pati potius cum principe iusto
Exilium/q̄ turpe iugum tolerare sub hoste.
Vixq̄ Corynthiaco classis depulsa Lebcæo
Cæperat ire viam/cum lapsa per æquora Cymba
Littore ab ætolo magnis clamoribus orat
Reliquias macedum gallos qui rura tenebant
Proxima littoribus recipi/latumq̄ per æquor
Transferri quocunq̄ velint fors numina & astra:
Mox igitur casus moti paritate Lacones
Frenarunt classem/missaq̄ ad lictora pupæ
Accipiunt miseros: iterūq̄ prioribus euris
Garbasa dant. & iam classis cursu acta secundo
Transierat patras vicinaq̄ rura Triunti:
Tunc acies vertens ad Chaonis arua Nicanor
Vt nitidos montes & summa Ceramnia vidit
AA iij

AGELARIORVM.

Nullas ferre iugis nubes/gaudete Lacones
 Protinus exclamat sine tempestate silebunt
 Aequora/feliciq; diu gaudebimus aura.
 Hic puer ad Persas Sparta translatus ¶ Indos
 Ut sua fata ferunt homines/arcana magorum
 Edidicit: factus mantes non aera solum
 Nouerat: ast linguas etiam Diuum/atq; volantum:
 Qualis Tiresias/qualis fuit Amphiarus:
 Cecropys autem Polemon versatus Athenis
 Inter Soeraticos ¶ rura academica cernens
 Aequoreos fluctus placido gestire sub Euro
 Et quodam veluti claudo proserpere gressu:
 Ecce ait o Comites Salis inconstantia sortem
 Humanam fert ante oculos. Ut pellitur vnda
 Succedente prior: nec habent freta lubrica pacem:
 Sic labor extemplo sequitur sine fine laborem,
 Nullaq; luctificis transit sine casibus aetas.
 Sic ait: Inuitati istis Gallusq;, Laconq;
 Praeloquijs ora in varias soluere loquellas.
 Prosperitas maris/¶ cœli/ rerumq; nouarum
 Quas volucris via cursu aperit/ spectacula mœstos
 Exbilarant animos: memorant genus Aeacidarum
 His solitum regnare agris: Heleniq; receptos
 Hic Comites olim post vitæ incendia Troiæ:
 Andromachæ narrant populis fecisse molossis
 Nomina progeniem: dodoneasq; columbas/
 Quæ hospitiibus responsa ferant: quercusq; loquentes.
 Tum sic berculeus fari Leonicus/¶ omnes
 Incipit hortari socios: ac talibus infit.
 O comites cum vos animum subit esse Lacones
 Ac spartæ genitos: vbi fert ingentia Virtus
 Corda ipsis etiam Nuribus/contemnere Casus

LIBER PRIMVS.

Vos reor aduersos: atq; infortunia ferre
 Fortiter: inuictisq; animis/ac more parentum:
 Dulce tamen quid fors alijs quoq; gentibus olim
 Attulerit meminisse: nouum ne forte putemus
 Quod fortuna viros peregrinum inuisere mundum
 Magnanimos adigat: vetus atq; ab origine rerum
 Quando recens hominum tellus animata recepit
 Effigiem primum/sors hæc peruenit in orbem.
 Nanq; aliæ ex alijs gentes regionibus ibant
 Quo sua fata dabant. Nati sub montibus altis
 Armeniæ: Nam rura homines habitasse feruntur
 Illa prius/Nili ad ripas/ad Cynipbis amnem
 Ad vada Meandri/prope Thermodonta locabant
 In nuda tellure larem/circūq; ferebant
 Pignora cœnixe sitienti in puluere matres.
 Nulli certa domus. patria in tellure sepulcrum
 Nataliue solo nullis erat: vltima semper
 Cura sepulturæ/cum mors incumberet ori.
 Maxima terrarum pars desolata/nec vlla
 Mansuetacta manu/sola atq; ignota fuisset/
 Ni soboles hic orta alias migrasset in oras.
 Præsertim postq; montes absorbuisset altos
 Antiquo pelagus sub Deucalione profusum:
 Sive sub Ogigo/qua tempestate marinos
 Latius extendit fluctus neptunia doris.
 Tum sobolis partem mox vt venisset ad annos
 Pubis/vt implerent terras ¶ inania rura/
 Mittebant noua quæsitum sibi regna parentes.
 Tum ratibus tentare fretum/perdiscere ventos
 Obseruare polum/stellis imponere nomen/
 Exiliumq; pati genus est mortale coactum.
 Conditio cœis ea est: non nascimur vni

AGELARIORVM.

Aut sparte/aut Asine. terrarum nascimur orbi.
 Terrigenæq; sumus: tellus patria omnibus vna est.
 Tebeani venere Tyro. Sidone profecta est
 In Libyam Dido. Solymos Babylonia misit.
 Massilij pbocense genus: Quibus aspera Pisæ
 Ellidene: est alijs melior fortuna sub astris.
 At quia vicini saltus/vbi fama volucres
 Esse Ioui sacras/scitari oracula sanctum:
 Et nobis fatale solum patriamq; futuram
 Discere: flectendos Epiri ad littora cursus
 Censeo/ Et a magnis sumenda exordia diuis.
 His dictis animati omnes. clauumq; magistro
 Inflectente latus leni ratis obijcit Euro:
 Et qua tuta vadis via/terre allabitur altis.
 Pone legunt aliæ puppes: proripq; teguntur
 Littora. Continuo Galatæ Et spartana Iuuentus
 Prærapido in steriles saltu effunduntur barenas.
 Protogenes/cui longa quidem si videris annos/
 Firma tamen nec ad huc vires oblita senectus/
 Vnus erat Comitum/miles bonus ore manuq;
 Ipse locos omnis quondam lustrauerat: ipse
 Viderat Et Tomaron: Tomaron cui viscera lymphis
 Humida perpetuis/ Et fontibus inclyta centum.
 Sæpius acceptum bella inter persica sortes
 Venerat huc patria Orator Lacedæmone missus.
 Hoc duce cum paucis rupem Leonicus in altam
 Scandit: vt in summos æquata cacumina celo
 Euasere apices/oculis legit æquora longe
 Versus ad auroram patrias qua liquerat oras.
 Et q̄q̄ Exilium Virtus heroica grandi
 Mente ferat/pietas tamen intima pectora pulsat.
 Terram animo volunt bimares quæ tendit in vndas

LIBER PRIMVS.

Per similem folio Platani caua littora propter
 Et sæpe in se se sinibus redeuntia crebris.
 Quo nequeunt oculorum acies attingere/pergunt
 Vota virum/spectantq; animis ardentibus omnem
 Spartam/vrbesq; alias. recolunt caput Acrocorynthi
 Cyllenen/ Et Partbenuum/longeq; Maleam
 In freta currentem/Scyllæ de nomine dictum
 Scyllæum/qua fama refert ad limina Ditis
 Esse per antra viam nigros adeuntia manes.
 Hirminæ meminere iugum/meminere propinquum
 Taygetum spartæ/cuius pendentia in urbem
 Saxa ferunt olim grandem traxisse ruinam.
 Omnia luminibus quasi sint subiecta/tuentur
 Mente loca: Et notæ coelum regionis adorant.
 Sic ergo affectis patriæ dulcedine terræ
 Ora madent fletu: surgunt suspiria ab altis
 Pectoribus/patriamq; iterumq; iterumq; salutant.
 Mox iter vmbrosam in vallem declinat opacum
 Per nemus ilicibus densum/perq; inuia lustra.
 Iam subeunt Quercus syluam Iouis: Vnde volucres
 Respondere solent: Hæc sunt quæ quærimus inquit
 Protogenes nemora/ Et magno loca sacra Tonanti.
 Omnes extemplo sacris proni oscula figunt
 Quercibus: Et voce bac Numen Leonicus adorat.
 Iupiter omnipotens quo Cæli sidera nullum
 Numen habent melius: tanta infortunia postq;
 Ferre iubet: Et vis aliena in regna Lacones
 Ire tuos: æqua exilium mente omne feremus:
 Sed tamen extorrum miserere precamur/ Et oras
 Quo nos fata vocant profugis ostende: viamq;
 Da facilem: da sancte Pater: tua sola sequemur
 Auguria/ Et qua nos dederis consistere terra

AGELARIORVM.

Tempia æterna tibi/ & solennia sacra dicabo/
 Sæcula quæ nostri seruent in longa nepotes.
 Huc ades: inq̄ auium sanctas illabere mentes.
 Sic ait: Ecce fragor volucrum per mane volantum
 Ingruit/alarum plausu strepit aura: subintrant
 Iam nemus: & vox hæc per lucum audita silentem.
 Magnanimi Ciues Pelopis saluete Lacones/
 Tuq̄ nepos nostri Alcidae Leonice Deorum
 Progenies: patrio q̄q̄ de littore pulsi/
 Non tamen inuisi superis. tibi fata secundum
 Dant iter ad gallos: Galatas ibi sistere mando
 Et patrio residere solo: transire Pyrenem
 Hesperiam cum gente tua te sidera cogunt:
 Vade alacris: statues illis regionibus urbem
 Haud minimam: tua posteritas fecunda virorum
 Visura Oceani fluctus/visura Britannos/
 Visura Italiam: magnæq̄ simillima viti
 Radices missura procul ramosq̄ comantes
 Nomen aui referet: vulgoq̄ vocabitur olim
 Semen Agellarium/cognomina clara per omnem
 Hesperiam/qua fuluo vndam Tagus inficit auro/
 Clara per Italiam: Gallos domitura/Calabros
 Defensura lares/& regna Neapolis olim.
 Ite/& fatales dextro Ioue quærite terras.
 Hæc vbi dicta/refert grates Leonicus: & ore
 Ad volucrum voces & opacæ culmina syluæ
 Verso ait: O magnum sacra quod in alite Numen
 Audio: iam nullum nobis ammissa dolorem
 Sparta feret/quando tua summa potentia certam
 Spondet opem. Quicquid dederis/Lacedæmone nobis
 Maius erit/melior nobis mille urbibus vnus
 Iupiter. o profugam Genitor ne desere gentem.

LIBER PRIMVS.

Hæc ait: atq̄ viam carpunt ad littora læti
 Atq̄ alacres: sociosq̄ docent oracula Diuum.
 Mox sumptis de more epulis ducentia noctem
 Sidera languenti presserunt lumina somno.
 Lucifero surgente dies albescere ab ortu:
 Cæperat/& clauso Boreas successerat Euro.
 Se accingunt operi Nautæ/& concorditer omnes
 Vela trabunt/faciuntq̄ pedem. Nauarchus Aristo
 Neptunum & ventos & sidera doctus in alta
 Puppe sedens inter Lilybæum & punica regna
 Vertit iter: fluctusq̄ equitant Aquilone sereno.
 Ecce procul quantum se acies extendere possunt
 Igneus apparet per prima crepuscula car dor
 Elamicomitq̄ iubar. Proceres ad lumina versi
 Plurima coniectant: sunt qui lunam esse cadentem
 Cornua quæ nondum duodeno impleuerat ortu/
 Sunt qui fatidico dirum fulgore Cometam
 Affirment: ignes alij magis esse putabant
 Quos solet ad caulas vigilans accendere pastor.
 Talibus attentas adbibens sermonibus aures
 Ut tandem inualido vidit contendere nixu/
 Illi ignes Nauarchus ait Dux magne Laconum
 Qui procul ad dextram rutilant in nubibus/ Aetna est.
 Aetna dies noctesq̄ ardens. Spectacula pontus
 Nulla magis miranda offert: in finibus ingens
 Mons siculis apicem leuat vsq̄ ad sidera: & intus
 Aeternum ex imis voluit fornacibus ignem.
 Illinc ad stygios amnes ad tartara fama est.
 Ire vias: illic manes audire fatentur
 Indigenæ/rapta est illinc Proserpina ad orcum.
 Hic Erycem vester Genitor Tirintibus olim
 Strauit. Eryx erat immani graue corpore monstrum.

AGELARIORVM.

S trauit: & Herculeam/famæ si credimus/vrbem
 C ondidit: vt regnum hic domus heraclæa teneret.
 N ec solum hæc siculis insunt miracula terris:
 I llic Cyclopas quosdam genus ore tremendum
 V noculo/Cædis sitibunda animalia nostræ/
 I nuenisse olim profugus narratur olysse.
 H i nisi membra ferant atra & proceras/gigantum
 M ore/sati inter gripbes erant scythicos arimaspi.
 S unt quoq; qui memorent vstos Iouis igne gigantes
 I llic viuere adhuc/& sub tellure sepultos
 C um tentant mutare latus/iuga & arua mouere:
 C um spirare volunt/ignes accendere in Etna.
 E st breue quod siculos Rbegynæq; littora partit
 A equor in angustas fusum magno agmine fauces/
 S ed graue naufragijs/monstrisq; infame duobus.
 I llic scylla canum latratu infesta carinas
 C orripit in cautes/mersasq; sub æquore rursum
 E uomit:at procul eiectas aduersa Cbarybdis
 S i maris expirat fluctus/longe eicit inter
 L uctantum fremitum vndarum: si glutit aperto
 O re fretum/sorbet: vastæq; voraginis antro
 C laudit: & integras rapit vsq; in tartara puppes.
 T erritus audito terræq; marisq; periculo
 H eu fugito Cbærrippus ait/tam horrenda magister
 M onstra precor: prociat a siculo preme littore clauum.
 D ñ læui/manesq; mali regna impia perdant.
 A ltior in sextam iam sol peruenerat horam/
 P rorupit cum verba iocans in talia Ductor.
 O Comites fama est superos accumbere mensis/
 E t curare dapes: & nunc Ganimede ministro
 P ocula quæ quondam iunonia miscuit bebe
 E xbaurre Ionem/& coetu gaudere frequenti.

LIBER PRIMVS.

N os quoq; mortales fas est exempla Deorum.
 M agna sequi & positis ire in conuiuia mensis.
 S ic ait.Extemplo famuli penus omne per altas
 E xpediunt puppes:fusiq; in murice & auro
 S e exbilarant fuso nautas nidore per omnes.
 N ec tamen interea sistunt iter:æquora prora
 S cindit:& aura sinus onerans facit ocia Nautis.
 L eucadiæ ex oculis rupes abi:actia saxa
 D iffugiunt:templa in nebulis sua condit Apollo.
 T rans Adriæ vasta ora volant:fugiuntq; vadosis
 I nfamē sasona locis vicina Pacbyno
 A equora velificant.monti cognomina coelum
 P ingue dedit/densaq; grauis calligine nubes.
 A pparent Libyæ montes ceu nubila quædam
 P lumbea.Nauarcbus famosa pericula syrtes
 S ignat:& archadica dictos a Virgine campos.
 H anc graio genitore fatam narratur Apollo
 C ompressisse prius/mox alta in nubila raptam
 T rans mare vectasse:& statuisse in montibus illis:
 M onstrat & antiquas aras/quas fama pbilenos
 C onstruxisse refert inter confinia fratres.
 G allorum dux Celtus erat procerus.eburnæ
 C æsarie latos humeros vmbabat/& ora
 C andida/quem blandis affari vocibus orsus
 E ndamidum princeps gratis astantibus inquit:
 M axime Gallorum ductor/quem fata peracto
 E xilio ad patrios cogunt remeare penates/
 S cire velim/nisi lugubres euoluere casus
 M ens refugit/quæ fors/etenim fors omnia versat,
 V os tulit ad graios/& tam longinqua coegit
 A rma pati/ac latum profugos errare per orbem:
 N im victi bellorum aliquo fortasse tumultu

AGELARIORVM.

Vt quod nos/tam multiplices migrastis ad oras?
 Sic Laco. Tum Coetu prestante silentia toto
 Gallus ait: Causamq; fugæ tali incubat orsu.
 Herculeæ gentis decus & spes alta Laconum
 Dulce mihi quæcumq; iubes/non dicere tantum
 Verum etiam facere atq; pati. Nam sic tua virtus
 Maxima de nobis merita: & de stirpe nepotum est.
 Hi nostri errores nostra hæc tam longa per orbem
 Exilia a nullo ducunt exordia bello.
 Pax magis in causa est adeo fecianda malorum
 Vita hominum/ut fiant non solum tristia & atra
 Verum etiam quæ sunt bona prestantissima nobis
 Noxia/& euentu sint perniciofa maligno.
 Nam dum pace omnis fruatur late vndiq; tellus
 Gallica/tanta hominum soboles increuit/ut arua
 Consiata & assiduis cultorum exercita aratris
 Pascere vix possent teneros cum matribus annos.
 Propterea populis simul in commune vocatis
 Concilium missæ sortes: diuisq; litatum
 Omnibus/& terga ita notis humana cruentis:
 Consultæ volucres/exta explorata per aras.
 Et demum ex laribus patris emissa trecenta
 Millia trans alpes/italosq; infusa per agros:
 Arua q; illius magis esse feracia gentis
 Audierant Brumæq; minus subiecta rigenti.
 Congeries ea tanta virum/quia nulla per vnam
 Copia sat poterat magnis dare sumptibus oram/
 In partes diuisa duas/pars vna per Umbros.
 Atq; per Etruscos Thyberim gentemq; latinam
 Versus iens circum sedit magno agmine Romam.
 Regibus exactis solas pro principe leges
 Et Consulta patrum liber Romanus habebat.

LIBER PRIMVS.

Forsibus hic bellatum armis/neu singula narrem/
 Sola domus seruata Iouis. Capitolia molem.
 Immensam appellant Tarpea in rupe sedentem.
 Incendere urbem Galli/spolioq; potitos
 (Sic alterna homines ludit fortuna) Camillus
 Aggrediens prædam/captiuâq; signa recepit.
 Illi autem victi atq; inopes petiere Sicani
 Littus/& istorum pollens Dionysius armis
 Ante fugam multa est terris molitus & alto.
 Altera ad Illyricos iter ostendente volucrum.
 Augurio (nanq; augurijs gens dedita Galli)
 Perueniens grandi armorum certamine victis
 Pannonijs Istri gelidum consedit ad amnem.
 Ast ocij impatiens pubes durata sub armis
 In duo castra iterum/tanq; duo concita ventis
 Nubila tempestatem atram voluentia coelo.
 Mox abiens petijt Rhodopen/per thracia rura
 Debaçbata diu nil non molita malorum est.
 Brennus ad Aegeum ducens mare littora longe
 Attica/& arua graui exitio vastauit & vrbes.
 Belgus Aemathiam penetrans/cui solis ad ortum est
 Thracia/ad occasum Veneto contermina ponto
 Illyris/ad Boream Nestus/pangæaq; rura
 Peoniumq; solum. Penens olympus ad Austrum:
 Scuit omne solum ferro populatus & igni.
 Quæ domuit terras/Asiam quæ vicit ad Indos
 Vsq; iacet tellus Gallorum afflicta furenti
 Turbine. Sic hominum spes lubrica/& irrita vota:
 Fortunæ instabili sic est rota mobilis axe.
 Sors Brenno blandita prius mutata repente.
 Audierat Delphis Phœbi illa imania templa
 Immensis facta esse opibus: quæ Græcia & omnes

LIBER PRIMVS.

Europæq; Asiæq; vrbes ad Apollinis antrum
 Contulerant. Nam maiestas Phani illius ingens.
 Auro igitur captus sacræq; libidine prædæ
 Castra mouet. Dumq; in fausto nimis impius ausu
 Nititur in montem/rupes parnasia grandi
 (Heu demens cui vile potest genus esse Deorum)
 Mugitu insonuit late. Et conuulsa ruina
 Castra super dedit ingentem/qua multa Virorum
 Millia/et ipse ferox Brennus sub molibus altis
 Saxorum contrita animas egere nocentes.
 Reliquiæ Gallorum omnes in castra coactæ
 Vna iterum facta fugere per æquora classæ
 Ad Phrygias/ac demum concordia fœdere iunctæ
 Mygdoniæ Regi metam inuenere viarum:
 Erroriq; modum posuere in finibus illis:
 Hi sunt quos vulgus Galatas vocat: aspera bello.
 Progenies/stricto genus implacabile ferro.
 Pars cui Pannoniæ cessit custodia/regno
 Nescio cur nisi q; fatis impellimur/vltro
 Neglecto in turmas cobit/atq; ambagibus acta
 Multujs duce me vicit Triballica regna.
 Portio parua tamen reuens vestigia ferre
 Longius/ad ripas Istri tentoria fixit:
 Constituensq; lares inter duo flumina sese
 Cordiscam æterno dixit cognomine gentem.
 Venimus Aemathiam tandem: bellumq; inituri
 Consulamus Diuos. Cædem malefausta cruentam
 Extæ canunt. Diuorum iras ita posse putantes
 Placari/extemplo nostrorum in vulnera versi
 Cædimus infantes, primos vlscimur annos.
 Sic nostri aduerso delusi a Dæmone sensus
 Post immane scelus pugnam exordimur atrocem.

LIBER PRIMVS.

Antigonus Victor. Pauci quos Iupiter illo
 Traxit ab excidio/ferimur circum omnia dudum
 A ruæ vagi vim graiorum insidiasq; timentes/
 Omnibus inuisi mortalibus. omnium egeni
 Dardanos montes Aepyriq; inuia lustra/
 Thessalicos saltus habitauimus: antra ferarum
 Pro lare: pro baccho fontes: Syluestria poma
 Pro dape: nudi hyemes extremaq; frigora passi.
 Vt vos auditum est classem vsurpasse Leucæam:
 Nescio quis nostras mentes Deus impulit/omnes
 Littus ad Aetolum confluximus agmine facto:
 Vt tua conspecta est classis/tuaq; agnita signa
 Misimus oratum veniam. prima ista reluxit
 Spes miseris. Tua nos longis Clementia tandem
 Liberat ærumnis Et ab imo educit auerno.
 Has animas tibi debemus: vitalibus auris
 Quod fruimur: tanti nobis tu muneris Autor.
 In patriam duce te ferimur: quam si (bona faxint
 Numina) fas fuerit cursu contigere/grates
 Soluendæ tibi pro patriæ/pro munere vitæ.
 Hæc vbi spumantis pelagi recitata per undas
 Democrates Spartæ teneris nutritus ab annis
 Mox ad Cecropias cum iam pubesceret/arces
 Missus/et Astriloqui stellas edoctus Arati
 Incipit effari. Siculæ presentia terræ.
 O Comites annos veteres priscoq; reducit
 Ad mentem annales eius de nomine gentis:
 Deq; loci fortuna huius: quam euoluere paucis
 Expedi/ut segnes abeant cum tempore Curæ.
 Nautica postremis hæc sint bellaria mensis.
 Vltima pars orbis terrarum Hispania nostro
 Cincta mari versum mauros/versumq; Britannos

AGELARIORVM.

O ceano immenso/vicina cadentibus astris
 Vt fama est/odijs quondam ciuilibus arsit:
 Atq; diu rixis capitalibus (omnia nanq;
 Saecula/ & aetates quaedam mala sidera passae)
 Afflicta indigenas Sicoris qui rura colebant
 Turbidus admixto sicoris qui labitur auro/
 Egit in exilium: patrios mutare penates
 Compulsos longoq; maris vada verere cursu
 In latium tandem Zephyris venere secundis.
 Inde ab originibus pulsus tenuere latinos
 Campanosq; lares. longe lateq; vagati/
 Vt generi humano dominandi innata libido
 Ac fors laeta tulit. Verum mutata repente
 M ore suo res in melius fortuna latinas
 Rettulit: & Tyberis contra hostem armatus Iberum
 Vendicat ammissas pulsus raptoribus vrbes.
 Hesperij rursum tanq; sua regna carinas
 Ingressi legere diu freta/nunc Aquilone/
 Nunc Austro illusi/tandem tenuere sicanium
 Littus. & audentes animis bella altera contra
 Trinacriam Coelo/ac diuis gessere secundis.
 Nanq; breui rebus siculis regnoq; potiti
 A patrio sicori nomen fecere sicanium.
 Trinacriae: quam nos graio de more vocamus
 Siceliam: mansitq; datum per saecula nomen.
 Talia de siculis/siculis spartanus in vndis.
 Iam quater occasum Titan quater egerat ortum/
 Cum freta sicanae sinuosaq; littora tandem
 Agressis mare Tyrrbenum vasta aequora pandit.
 Detegitur latus Italiae, quod respicit Austros/
 Sine quod a prima sextam decurrit in boram.
 Et pars illa prius/quae quondam Graecia maior.

LIBER PRIMVS.

Dicit: peregrinis gaudent sua nomina terris
 Inuenisse: optantq; illud lustrare Lacones
 Littus: & hinc latices cereremq; & caetera longe
 Opportuna viae petere atq; agnoscere mores
 Gentis/ & antiquas graeci cognominis vrbes.
 Ergo aliud radunt siculum latus/alta ferente
 Vela Notbo: Sed post paulo redeuntibus Euris
 Mutauere viam vento parere coacti:
 Ventus enim pelagi dominator, & imperat vndis.
 Aeoliam subeunt: & qua statione resedit
 Troius Aeneas quaerens Lauinia regna,
 Vela legunt, proramq; adigunt, vbi concaua vernant
 Littora myrtetis, Lauroq; vmbrosa virenti.
 Hic magno armari rursum molimine Romam
 Auditum aduersus Ligures, gentemq; liburnam,
 Aduersum Insubres genus intrectabile gallos.
 Sic cecidit cura Italiam studiumq; videndi.
 Sed gelidum nemus ingressi videre per herbam
 Pascere syluestres Capreas, & magna ferarum
 Agmina turmatim per opaca silentia saltus
 Tendere nescio quo seruant: tacitq; sequuntur.
 Fons erat introrsum syluis absconditus altis
 Fons gelidae foecundus aquae, quo tendere potum
 Omnibus ex syluis sitibunda armenta solebant.
 Dorcades ex altis demissae montibus, Vrsi
 Ore truces, ciliosis Aper, Damaeque fugaces,
 Fidentes pedibus lepores: & tergores Lynces
 Versicolore, leuis surgensq; in cornua Ceruus.
 Quotq; sub vmbroso stabulant pecuaria saltu.
 Mittitur ad naues, socijs qui nunciet amplam
 Offerri (mox arma ferant venatica) praedam.
 Ex templo accinctus pbaretra Leonicus & arcu

AGELARIORVM

Emicat/ & Comites sumptis iuueniliter armis
 S altu agiles/ ausi plantis preuerrere/ Quando
 R aptorem insequitur redimenda ad pignora Tigrim:
 P arua loquor: mens est bor eam peruerrere & Austrū
 L æti alacres/ venandi/ auidi pernicious omnes
 A ssmiles Pardis: longam pertesa quietem
 Viuida vis cupit ex membris arcere Veternum.
 C ontinuo socios quasi longa indagine tendat
 R etia/partitur geminas Leonicus in alas
 D extrum Celtus agit Cornu: tenet ipse sinistrum:
 S igna& decernens quando duo Cornua in vnum
 S e reuocent clausura feras/ per frigida gressum
 F ert condensa leuem: cunctisq; silentibus intrat.
 N il canibus/ nil casse opus est. ¶ Animosa Iuuentus
 C onscia virtutis fidit sibi/ & acriter audet:
 A t pecus berbofo pascens in margine fontis
 A udito a longe strepitu: ceruice leuata
 S tat pauidis suspension animis/ & lumina figit
 S uspicio/ ac rectas in frontem porrigit aures.
 D ux Eurotæus cum iam pecus autumat alis
 C onclusum/ lituo clangi iubet. Ocyus agmen
 F unditur in circum rediens. armenta repente
 H uc illuc trepidanter eunt: virgulta fragorem
 V i subita complosa cient. Caua spiritus implet
 C ornua: sylua graui late intonat vndiq; bombo.
 Q uo fugiat pecus bac tam atroci indagine clausum
 N escit/ ut in gyrum preceps/ latebra& subintrat
 I nsequitur iaculorum imber: cretensia nerui
 T ela fugant/ & lustra rubis defensa sagittam.
 E xbaurit pbaretras lætus furor: omnia versis
 I n varias cædes volitant mucronibus arma,
 Q uo nequeunt acies/ penetrant bastilia/ & arcus

LIBER PRIMVS.

S pe elati satagunt omnes/ imbellia nulli
 B racbia/ certatim saluunt in vulnere cœcum
 P er nemus/ in dumeta ruunt/ ac sentibus ora
 O bvia dant/ sequitur strages ignota ferarum
 F it minor in campis strepitus/ cum fulminat agros
 G randine Ripheus boreas & turbidus Auster.
 L audis amor vires acuit/ furit œmula virtus/
 E t loca quisq; subit magis inuidia: plurima saltus
 F ortia facta operit: nam quis magis acriter castit
 I nuda sylua oculos inbibens sciri atq; notari
 N on patitur/ speratus bonos irascitur umbris.
 S citur ab euentu virtus: vt iam satis actum
 E x feruore operis ratus est Leonicus in vnum
 C astra vocans positis pacem denunciat armis.
 T um predam censere iubet: per cornua densis
 E xpediunt dumis immani corpore ceruos
 Q uattuor: bærebant perfosso bastilia tergo
 H irsutas iaculis Dâmas pendentibus octo
 S emineces: & adhuc spiranti gutture septem
 D orcadas/ ac totidem lepores. cum pignore bino
 F œtam Vrsam rabido mādentem spicula morsus
 E t trahere annexam manibus de vulnere ferrum.
 T ris quoq; producunt versuta animalia vulpes:
 A c Lynxem maculis insignem pluribus. Aprum
 T erribilem/ quem congressu Leonicus aperto
 F ixe rat: bastilis mansit quæ in pectore partem
 A gnouere omnes: sic facti proditus autor.
 S ic data palma Duci. Iuuenes Agis/ Archidamuscq;
 E ndamidas/ Alij& simul Galli atq; lacones
 P erfusi sudore artus ignem ore ferentes
 P er dumos ammissa legunt venabula/ & arcus
 E xonerant neruis/ & cædem in gramine tergunt.
 BB ij

AGELARIORVM.

Mox bumeris predam inuoluunt/ clasemq̄ petentes
 Syluanum & Dryades venatricēq̄ Dianam
 Arcemorumq̄ canunt celebrem nemēa per arua.
 Interea Oceano Titam vicinis Ibero
 Cœperat inclinare diem: locupletibus ergo
 Cum spolijs & onusti omnes ad littora tendunt.
 Partem epulis coenæq̄ parant: & tergora in vtres
 Diripiunt: partem præ sale condit Acestes
 Præfectus penori: stratisq̄ in littore mensis
 Exbilarati omnes pinguem absumpsere ferinam.
 Altera lux terræ humentem conuerterat ymbra
 Subter aquas pelagi: placidum mare vela recusat.
 Aeolus æoliam ventos ascūerat omnes
 Et freta tranquillo stabant æquissima tergo.
 Insurgunt igitur remis: tyrrbenaq̄ frangunt
 Equora/ protractis ad pectora nuda lacertis
 Milie vident arces in collibus/ oppida mille
 In freta proijciunt turres/ & imaginis ymbra
 Illudentem oculis. citrosa videtur Amalpbis/
 Palladis/ & bacchi domus inclyta. mille colores
 Arua ferunt: ibi ceruleum ver purpureūq̄
 Semper: & bybernis ignota rigoribus ora
 Semper olet: Venus & Nymphæ per rosida ludunt
 Prata/ Ceres grauibus Culmos inclinat baristis/
 Et centena animat pingues in scenora sulcos.
 Turba salax Satyri Dryades per opaca sequuntur
 Laurorum nemora/ & myrteta silentia furtis
 Apta volant acti circum cursu atq̄ recurſu
 Per virgulta sonant volucres. Philomena perenni
 Carmine: nec canis Icarij mala sidera sentit/
 Nec timet bybernae glacialia frigora brummæ.
 Scindit iter classis: ventoq̄ impulsa retortos

LIBER PRIMVS.

Ad Capreas abigit fluctus, spumamq̄ natantem.
 Tam procul Eneæ Nutrix/ procul albicat Anxur.
 Et Cyrcæus apex/ sinuosa Neapolis vndis
 Vapulat æquorea: fumos attollit Auernus
 Sulfureasq̄ vomit nubes, Confusa Vesenus
 Vitifer eructat nebulis incendia nigris.
 Euboicas fauces, Baiani littoris oram
 Prætereunt Cupidi patrias cognoscere Amyclas.
 Quas fama est dum forte nefas animantia cædi
 More putant samio/ nocuas seruasse paludes/
 Et perijſſe/ vrbem diro inuadente veneno.
 Thybridis ora vident/ radunt loca proxima romæ
 Miranturq̄ nouas arces super Hostia nuper
 Extructas/ & littoream cum moenibus vrbem
 Turrigeris/ Autor fuerat cui belliger Ancus.
 Tam dudum ingenijs/ & maiestate locorum
 Democrates motus Diuum sate sanguine dixit
 Spartancq̄ salus ac spes amplissima gentis
 His quoq̄ nostrorum superant monumenta parentum
 Magna locis. ¶ Et enim (versant sic omnia seu fors
 Seu Diui/ siue æternis Cœlum ignibus ardens)
 Littore ab arcadico soluens Euander ad oras
 Appulit bas quondam: posuitq̄ in collibus arcem
 Quos modo fama refert intra sua moenia Romam
 Claudere & amplecti. mater Carmenta Sacerdos
 Et Vates Phœbea fuit: ferturq̄ latinis
 Ingenuas artes ac prima elementa dedisse.
 Rex fuit Arcadiæ Pallas Nicostrata coniunx/
 Filius Euander/ qui seditione coactus
 Hos annare locos/ genuit Pallanta secundum
 More hominum tali renouans in pignore patrem
 Nomine/ & exemplum perhibens imitabile nato.

AGELARIORVM.

Quæ carmenta fuit/fuit & Nicostrata duplex
 Vni nomen erat. Turnus Pallanta secundum
 Acrifioneæ Danaes a sanguine Turnus
 Sustulit: & Turnum Eneæ. Lauinia virgo
 Causa mali. Nam dum Eneæ & Turnus ad vnum
 Connubium aspirant/post longa atq; aspera bella
 (Sic amor eludit mentes) iniere duellum.
 Prætulit Eneam mater Venus atq; Deorum
 Concilium: fuit Eneæ tamen addita Iuno.
 Vna sed in Coetu poterat quid fœmina tanto
 Cœlitum? Causati omnes sic voluere fœta.
 Ac si fata Deos vincant/& Numina (si sunt
 Numina) non præ sint Erebo/cælo atq; elementis.
 Talia Democrates/cum protinus ore diserto
 Antiqua veniens Periandri a gente Lycopbron
 Doctus Aristippum/medijq; imbutus Athenis.
 Adde q; Alcides dixit de semine Cadmi
 Dum redit extremo spolijs ditatus ab orbe
 Venit ad Euandrum: furem q; in collibus illis
 Furem imanem/oculis flâmas atq; ore vomentem
 Illisit manibus/quibus omnia monstra subegit.
 Sunt quoq; qui referant istis regionibus Argum
 Dum parat insidias Euandro & fata/necatim.
 Adde Themistocles dum strenua ferueret ætas
 Inter olympiacos pugiles clarissimus inquit
 Quod Iouis arma pater fugiens Saturnus ad arua
 Ausoniæ enasit: tellus regio saturnia. ab illo
 Dicta est Ausoniæ. regio: & saturnia dicta
 Sæcula/ab antiquis quæ fortunata vocatur.
 Sidera qui explorât/diuumq; oracula/iurât
 Dæberi Romæ imperium terræq; marisq;.
 Et fore romulidas dominos Aquilonis & Austri.

LIBER PRIMVS.

Gloria tanta manet genus hoc/vrbemq; latinam
 Vt leges latura alijs sit gentibus/atq;
 Se mundi visura caput/rerumq; potentem.
 Martigenæ fratres facturi nomina Romæ
 Consuluisse Deos gentis de more feruntur.
 Templaq; metati ter sex vidisse volucres
 Carniuoras/oculis solitas occurrere raro/
 Mole graui tardas/prolem sine patre ferentes:
 Longaq; tradentes in seram sæcula mortem.
 Nomen aui Vultur: nidi cui tertia semper
 Pars perit/& natis foetat contenta duobus.
 Rupibus in summis parit/& presaga futuræ
 Cædis adit tepido spargendas sanguine terras.
 Ille sacer numerus portendere creditur annos
 Vrbis. At imperium certis capitolia signis
 Ostendisse volunt. Nam dum primordia prisca
 (Priscus enim vouisse Ioui Capitolia fertur)
 Poneret. humanum fama est tellure subacta
 Inuenisse caput/quod nomina fecerit Arci.
 Omne dixerunt illo gens dedita sacris
 Tyrrbeni veteres Diuos ostendere Romæ
 Imperium: & terrarum illic caput esse futurum.
 Forsitan Eurydamas cui fata arcana reuelat
 Iupiter/bis aliquid potis est adiungere fando.
 Ista Themistocles vbi dicta/silentia fecit.
 Continuo Eurydamas iam dudum in verba paratus
 Vt pote qui veteres sæclorum euoluerat annos
 Mente valens memori toto admirante Lacomum
 Concilio/& Galatis suspensio hærentibus ore.
 Dux spartane licet si credere sortibus inquit
 Fatidicis/Diuum nisi vana oracula, Romæ
 Dijs aliquid surget (veniam date Numina) matius.

AGELARIORVM.

Magna loquor/maiora fide/tamen omnia possunt
 Que latitant magno mundi hoc in corpore cause.
 Romæ aliquis Ioue maior erit: qui sæcula ducat
 Vltima/qui ritus alios/quiq; altera templa
 Altera sacra ferat/terrenoq; imperet orbi:
 Forsitan & cælo: sed cur ego forsitan addo?
 Immo etiam Cælo/Venietq; incognitus ore
 Sub nostrate latens/& habens mortalia membra:
 Qualia terrigenæ/felix ea/sed neq; felix
 Quæ delere Virum/si fas hunc dicere si fas
 Esse virum/vi/fraude/odij/conabitur ætas.
 Talia iam dudum mirans presagia/grandem
 Rem Eurydama/miram/insolitam/cui credere forsitan
 Impietas, Leonicus ait. De principe Diuum
 Fatus es/beu. Quid nam nostro Ioue maior in orbe
 Est aut esse potest? Si Iupiter omnia complet?
 Si Iouis omnipotens complectitur omnia Virtus?
 Vt perbibent omnes/etiam Garamantes & Indi?
 An tua Socraticæ mens est sibi conscia culpæ?
 Et male de superis sentis? Num forte gigantes
 Bellaturi iterum? pellendaq; Numina olympo?
 An sua quæsitum veniet genitalia forsitan
 Saturni pater Antiquus/cui nomina Cælo?
 Sic ait indignans/vultuq; umbrosus acerbo.
 Tum Vaser & doctus tumidas compescere mentes
 Parce animis ait Eurydamas: sermone vagari
 Fas vario Nautas/& fallere tempora fando.
 At quoniam vulgata tibi/reliqua omnia noram
 Vt pote qui Martem fueris simul atq; Mineruam
 A/teneris foris atq; domi sedatus: habebam
 Nil aliud/quo te possem oblectare loquendo:
 Et gressum/qua trita minus via visa/ferebam.

LIBER PRIMVS.

S c bonus Eurydamas/Animo sedatus & ore.
 Continuo Eudamidum princeps iniuria Diuum
 Eurydama mihi visa grauis: sed cætera dixit
 Exequere/& Diuum in primis decus aspice fando:
 Sic igitur rediens ad prima exorsa loquutus:

F I N I S.

LIBER SECVNDVS.

Væ solymos vates satrapas Babylōis/ & Indos

Q Inter prima ferunt habuisse arcana sopsistas/
Prosequar: audite & quāmes: quæ credere dignū

Credite: quæ indignum/ridendo explodite: vestrum.

Est censere: meum Censuræ accedere vestræ.

Dij nostri maiorum animæ: quos dicere manes

Seu Genios fas est. Istæ mortalia quondam

Membra pares/nobis habuere/ & funera passæ

Deposuer. Solum quod ad huc habet ossa/ videri

Testariq; potest: superant monumenta Deorum.

At quoniam magnis olim dum vita superstes

Versatæ in rebus visæ precellere/ & ultra

Mortales alios longe se attollere/ vulgus

Credidit orbe alio in numerum transisse Deorum/

Cœlitium/ qui corporea sine mole vagantur

Cuncta peragrantes terram/ maria/ aera/ & astra.

Credimus id: nec enim diuos explodere mens est.

Nec graue credulitas ea q; rediuiua perennet

Semper & excelsis ea spes nos eleuet ausis.

Est etenim nobis ad magna negocia calcar

Ista fides/ posse in sortem nos ire deorum.

Sed numen quoddam esse aliud contendimus astris

Altius/ amplectens magnis cœlum omne lacertis.

Quod mundi æthereos quondam incuruauerit orbes

Cuncta immortali claudens mortalia cœlo.

Nam neq; rectorem magna hac in mole putandum

De fore/ qui cœlos verset/ qui tempora certis

Digerat ordinibus: Qui accōmodet omnibus annum

Frugibus/ & totum hoc opus admirabile curet.

Sic quoq; si quando excelsam per cerula puppim

Artifici gressu videas incœdere/ q; q;

Te lateant qui vela regunt/ clauumq; gubernant/

AGELARIORVM

Vim tamē aduertes/motum quæ temperet vllam.
 Hoc ego pretulerim diuis dignissima risu
 Res audere hominem rerum componere patri
 Omnipotens cui sit sine fine & origine virtus.
 Fare Themistocles/illem inter Numina membris
 Arpocrates (scio dum studio noua regna videndi
 Et iuges in mensa epulas/& Memnona primo
 Mane salutantem/cum surgit ab æquore Phœbium/
 Latius es aduerso quondam Nilo vsq; Syenem/
 Vidisti Arpocratem) Quid vult sibi cum premit orat
 Quæ digitis mento admotis arcana notantur?
 Nempe alios ritus/alias occultius aras
 Quæ veniat furtim nullo aduertente, silendo
 Innuat. & signo illo aliud prenuiciat æuum,
 Quo deus exclusis nouus euocet orgia Diuis.
 Hæc igitur vis illa ingens, quæ sidera nutu
 Quæ causas, quæ fata regit sine fine sine ortu.
 Atq; ideo nostro maior Ioue. Iupiter ipse
 Non (reor) inficias ierit, si Iupiter ad sit.
 Huic regnum diuorum etiam mutare potestas.
 Et noua pro antiquis erebo tellure & olympo
 Imperia, & totum leges excire per orbem,
 Atq; magistratus exautorare vetustos.
 Ipsum igitur cui tota subest natura, putamus
 Venturum auxilio terris, nec tempus in omne
 Passurum in tantis conuolui erroribus orbem,
 Vt domino rerum nulli referantur honores.
 Subiciendum oculis hominum sub imagine quadam
 Inculta, atq; rudi fas credere, quod genus atrox
 Temporis illius putet execrabile monstrum:
 Indignum cui iura ferant, cui sacra litentur:
 Et quod posthabitis babeant pro Numine Diuis.

LIBER SECVNDVS.

Vt si quando greges domini quibus agnita nondum
 Ora sui, raptorem illum furemve putantes
 Ausugiant, aut oppressum facto agmine mactent.
 His etiam grandi ostento Capitolia quondam
 Attestata ferunt Rex augustissime, vosq;
 Magnanimi Proceres animos adhibete Canenti
 Grandia, & etatis referanti arcana futuræ.
 Cum iam structa forent immania templa Tonanti
 Consecranda adytis iussi discedere Diui
 Quotquot erant omnes (mora nulla) videntibus ipsis
 Pontificum turmis omnes Diui agmine facto
 Discessere locis, & concessere Tonanti.
 Terminis inter eos aderat sub imagine saxi
 Grandis & inculti sine maiestate iacentis.
 Ille Iouem nostrum visus contemnere nunq;
 Declinauit. adhuc manet hoc immobile saxum:
 Et Ioue contempto, nunq; vestigia mouit.
 Pontifices moti casus nouitate, nec ausi
 Pellere vi templo: verum admirabile quiddam
 Esse in mole rati toto astipulante senatu
 Decreuere aditum fieri: & testudine in alta
 Delubri ingentem speculam iussere relinqui,
 Vt si quando animus fuerit, discedat in auras
 Sponte sua, nocte ipsa etiam, cum nullus eunt i
 Sit rubor in tenebris: ita relligiosa vetustas
 Illa fuit, sic est soboles male cognita Diuum.
 Hic lapis: hic aliquis maior Ioue: Sed rude quiddam
 Ante oculos, ante ora hominum, quod cedere Diuis
 Atq; Ioui forte illa velint temeraria sæcla.
 Ille scit, ille feret: Coelo cum fluxerit ætas
 Debita tam miris venturi legibus æui.
 Terminis hic nimirum ille est, quem dicitur olim

AGELARIORVM

Commendasse suis: & præcepisse colendum
 Maximus Alcides a posteritate nepotum.
 Sic fore progeniem longam/sic regna canebat
 Tutam/nec hostiles formidatura tumultus
 Quot varij rerum euentus/quot bella per orbem
 Ante illos arsura dies? Quibus illa tueri
 Tempora fata dabunt? Et enim longissima rerum
 Hæc series: & nos cum posteritate sub orbem
 Tota ager: illa nouæ spectabunt sæcula. gentes.
 Spero equidem Leonicus ait/si sidera quicquid
 Tale ferent/aliquem nostra de stirpe futurum
 Qui videat: qui pars rerum sit magna nouarum.
 Nos neque enim frustra geniti/moribundæ turba/
 Dijs inuisa. Iouis volucres (vocem hausimus istis
 Auribus) esse monent rebus super æthera duos
 Qui inuigilent nostris: & nos quoque Iupiter audit.
 Audiat: & si quis Ioue forte potentior/oro/
 Et si quid proauo credi Ioue grandius est fas:
 Terminus ille quidem (fateor) celebratus ab alte
 Dicitur Alcida. Sic nos docuere parentes
 Protestati illo miranda arcana latere
 Nomine sub: sed quæ incertum. ventura docebunt
 Sæcula: ab his longe semota hæc cura diebus:
 Sic Leonicus. Agis longo iam grandior æuo
 Et quæquam sermone Lacon/tamen ore disertio/
 Continuo fatus: postquam de gente latina
 Mentio iam dudum volat ora per omnia/quædam
 Subijciam/& vestris aliquid sermonibus addam.
 Legimus/& fama est/nostrum genus esse sabinos
 Qui vicina colunt Romæ loca. Nam lacedæmon
 Cum fremeret quondam bellis ciuilibus ardens/
 Pars populi compulsam nouas sibi quærere sedes

LIBER SECVNDVS.

In freta se misit: diuis & fluctibus ausa
 Credere se/ primo explicuit sua garbasa vento:
 Atque ignara viæ casu saturnia regna
 Contigit: & tractis aduerso nauibus amne
 Constitit ad Tyberim: Tuscum qui partit ab ymbro.
 Hac igitur Spartæ Ciuem regione potiti
 Aductore Sabo sese dixere sabinos.
 Inde/ubi Romanæ iaceret noua Romulus vrbis
 Fundamenta Nurus rapuit. quæ tempore matres
 Euasere breui. fluxit genus inde latinum.
 Quo fit vt affinis nobis romana propago
 Facta sit. hæc ratio quæ sediciosa tumultus
 Gens tantos romana feret. Nam semine constat
 Argolico & P brygio. gens ex discordibus orta.
 Gentibus instinctas iras odiumque duorum
 Seruabit populorum: & ager non extera solum
 Et foris: Ast interna domi/& ciuilia bella/
 Vim lacedæmoniam troiano in pectore voluens.
 Sic Agis. Oranti simul applausere Lacones.
 Ista recensentes italis in fluctibus ibant
 Cum procul incipiunt caelo apparere sereno
 Adextera Tyrrhenæ vrbes: Pyrgi/atque Grauisacæ:
 Mœniaque a priscis Alsi fundata pelægis.
 Ecce vetus Cæræ vestalibus hospita sacris
 Cum Iouis obsedit victor Capitolia gallus.
 En Telamon: fluit en pelago iam proximus Umbro?
 Montanosque ferens iam prospicit æquora fontes.
 Ilia metallificis semper fumosa caminis
 Raditur. ostentatque nouos Populonia muros.
 Quarta dies contra Pisas in fluctibus orta
 Humentim nimbosa austro subducere naues
 Suasit/& aduersis Tyrrheni in faucibus Arni

AGELARIORVM.

Sistere iter: cereremq; & dulces quædere lymphas.
 Dux/ & Ericthbonius/ Crates/ Menelaus/ & Alcon
 Conscendere leuem modico cum remige lembum
 Argolicam petituri urbem placidumq; per amnem
 Alphei memores tuscos adiere penates.
 Mœniaq; intrantes excelso in limine portæ
 Græca vident elementa cauis incisa figuris
 Quæ memorent pelopem tyrrbena ad littora vectum
 Illic prima nouæ posuisse exordia Pijæ:
 Fit mora/ & in viuo spectant certamina saxo:
 Totaq; per postes legitur pelopeia superbos.
 Concubitus primos fraudis pro munere pactus
 Virgineos Auriga salax plumbo impedit axes.
 Hippodamia rotis vebitur pernicious. aura
 Obiia fert crines/ agitatq; per aera amictus.
 Tantalides irritat equos: & verberere crebro
 Sollicitans prono fugientibus ingruit ore.
 Ardor inest oculis: animumq; ostendit imago
 Anxia feruentem. volucres desiderat alas.
 Iam Iuuenis tergo incubens quadriga parentis
 Hippodames sequitur Pelopem/ iaculumq; lacerto
 Elleuat in vulnus senior. Iuga segnius yrget
 Myrtilus/ & cursum neptunia terminat ara
 Littus ad Isthmiacum celsæ subiecta Corinthe.
 Pellitur in fluctus clamans Auriga: puellam
 Tantalides curru rapit in sua regna citato.
 Demum urbem ingressi vicos/ fora/ templa peragranti
 Graiorum inueniunt passim vestigia morum:
 Incessumq; habitumq; grauem vultusq; seueros.
 Menta intonsa virum/ demissam in pectora barbam.
 Sermo erat Arcadicus linguæ confusus etruscæ.
 Festa dies tum forte fuit sacrata Lycæo:

LIBER SECVNDVS.

Nam deus Arcadiæ deus hic turbæq; frequentes
 Ibant ad solenne sacrum. Lux omnibus illa
 Religiosa fuit. Grai quoq; numen adorant
 Poscentes mare tranquillum/ cursusq; secundos.
 Mox dape libata redituri ad littora/ Limen
 Urbanum exierant: Illic Pisana Iuuentus
 Præmia tum casu tria suspendebat ab alta
 Arbore lucentem galeam/ leuibusq; pbaretram
 Horrentem iaculis. ductamq; in cornua taxum.
 Signaq; certantum leuibus ferienda sagittis
 Fixerat excelsæ rugoso in cortice Pbagi.
 Cuncta notant Grai: generosaq; pectora pulsant
 Laudis amor. certare arcu si copia detur
 Ingenio Iuuenili ardent Menelaus & Alcon.
 O Alcon Menelaus ait certamine in isto
 Si fortuna locum dederit, sunt præmia nobis
 Debita/ ni virtus tua te/ mea meq; reliquit:
 Sic Iuuenes. Casus fecit felicia vota.
 Talia dum secum fantur/ vir gnosius aurem
 Arguo sermoni adbibens compellat amico
 Vultu ambos/ causamq; viæ patriamq; requirit.
 Miles erat cinctus longo latus ense/ senectæ
 Proximus/ armorum ferrugine tinctus & æstu/
 Quem pilata cobors circū stipabat euntem.
 Ad patrias voces Alcon conuersus aueto
 Miles ait preclare: Sumus lacedæmone nati
 Eudamidum de stirpe sati. Tum vertice aperto
 Gnosius, & prono fatur reuerentius ore.
 Heu quænam Iuuenes tantis genitoribus ortos
 Ad nos causa tulit? Tyrrbenæq; appulit oræ?
 Tum Iuuenis fato patrijs de finibus acti
 Venimus/ & sorte extremas annamus ad vrbes

AGELARIORVM.

Hesperiae: sic sancta monent oracula Diuum
 Nos etenim longis postquam vexauimus vrbes
 Finitimas bellis assueti vincere/tandem
 Regna/potentatus/et martia vidimus arma
 Casu/non virtute regi. et fato omnia vinci
 Si magnis me berce animis/si viribus atque
 Consilio niti satis/et victoria in ipsa
 Sola esset virtute/Lacon sua regna teneret.
 Nec foret errandum/nec tot freta voluere remis
 Esset opus. Regem atque Epboros spartanus haberet
 Sed fortuna hominum vani aduersante labores.
 Cum prolapsa foret Lacedaemone sancta Lycurgi
 Religio/et tetricas iam longa incuria leges
 Abligasset: erat probitas infamia/bonestas
 Sordida vivebant ut erat sua cuique libido.
 Visum igitur nobis nostros accedere rursus
 Ad decus antiqui Cives/Sybarumque subortam
 E nostris turbare adytis/ac more parentum
 Degere/et ex legem primorum extinguere luxum.
 Principio res visa quidem factu asperat. Verum
 Venit ut in morem/facilis fuit: orta repente
 Disciplinas vetus.gymnasmata aperta palestra
 In populum missae.priscis pulsa oia ludis.
 Castigata venus/ diuisa aequaliter arua.
 Hoc Agis. hoc Agidis fecit post fata Cleomnes
 Rex armis/Rex pace ingens.confessa Deorum
 Progenies/vsque a magno genus Hercule ductum
 Tantum igitur facinus sanctum atque imitabile traxit
 Vicinas ad spartam vrbes/et legibus bisdem
 Submisere Caput: regnumque auxere laconum.
 Prosperitas tanta haec fuit inuidiosa/superbum
 Hoc decus immisit quorundam in corda venenum

LIBER SECVNDVS.

Acrius: ac stimulis liuorem incendit amaris
 Pestis ea in primis crudelem inuasit Aratum
 Qui senio gravis/et princeps erat inter Achaeos.
 Hunc malus obiecit Daemon sapientibus orsis.
 Nec potis ipse tamen spartanam extinguere laudem.
 Ut pote cui virtus aderat generosa Cleomnis/
 Et Leonicenae vigilans prudentia curae
 Amatibios igitur Reges quos egerat ipse
 Lampridem ex Pelopis regno pertesus auaram
 Atque superbam hominum rabiem/sibi foedere iungit
 Antigonumque ciet qui non c pellaea per arua
 Imperat/et veteri macedum dominatur in aula:
 Ipse prius Galatas quorum pars maxima nostris
 Nauigat auspicijs/patrios aditura penates
 Fuderat infestos illis regionibus/aufos
 Mygdonios fines crudeli inuadere bello
 Hic igitur gallis magno certamine fractis
 In nos vertit iter/bimarisque ingressa Corinthe
 Ora angusta ingens peditumque equitumque caterua
 Occupat omne solium/totisque infundit agris.
 Rex macedum numero maior/virtute Cleomnes
 Certare diu bellis vtrinque cruentis
 Coniunctae titubare vrbes/magnasque vereri
 Regis opes Macedum caepere/et segnibus armis
 Rem gerere/ac sumptu impensas restringere auaro
 At quid opus multis? tandem malefida Cleomne
 In praecipua fortuna tulit Lacedaemone pulsus
 Cum socijs quos non potuit fortuna tenere
 Aequore transmissis Lagidarum in regna recessit.
 Nos vero qui tum procul a lacedaemone nostro
 Cum duce Cenebrenum versus mare/et ellada versus
 Castra tenebamus quibus expugnare Pblumtem

AGELARIORVM.

Mens erat/audita Regis patriæq; ruina
 Dilapsi extemplo ad littus/nauesq; repertas
 Quotquot erant clausæ portus in fauce Lecebæi
 Cœpimus & captis iniecimus arma virosq;
 Et procul in latum classem subduximus æquor.
 Nec mora/suspensas dum sustinet anchora puppes
 Cymba volans paribus remis de littore grauium
 Soluit:& oratum venit/yt tellure vagantes
 Gallos relliquias macedum regisq; superbi
 Per freta nobiscum diuersa in regna feramus.
 Annuimus miseris.& tempestatibus bisdem
 Iactatos vebimus pelago/ventisq; secundis
 Aequora sulcantes bis tandem allabimur oris.
 Stant sale vicino classes in faucibus Arni
 Nos Lembo arcadicam visuri ascendimus urbem:
 Talia Spartanus. Contra sic Gnosius orsus.
 O Iuuenes genere insignes regum atq; Deorum
 Conditio vetus heroum est contendere contra
 Fortunæ insidias:& vincere cuncta ferendo.
 Progenies id tota Iouis testata/sed ipse
 Ante alios vestri generis Tirintibus Autor.
 Nam fama est illum semper sudore madentem
 Puluere conspersum domuisse imania monstra
 Omnibus in terris:& tum finisse labores
 Cum subijt coelum/& mortales exiit artus.
 Quid Laertiadem memorem? Quid thesea? Quid te
 Diuorum Saturne pater? per multa vagari
 Nil opus/ad superos iter hoc heroibus vnum est.
 Sic Diui/sic fata ferunt. Qui ignaua sequuntur
 Ocia/degeneres:& nil coeleste nec altum
 Mente volutantes curas & tempora perdunt.
 Et tandem obscuri quasi bruta in fata feruntur.

LIBER SECVNDVS.

Fortunam bene ferte igitur. Cum viderit alto
 Vos animo dur os casus contemnere/fiet
 Prospera/& euentus faciet mutata secundos
 Antigoni pugnas & spartæ immania fata
 Scimus/& inuiti dura illa audiuimus arma.
 O Iuuenes ego iam senio veniente fatisco:
 Sed cum sanguis erat melior/spartana sequutus
 Olim castra fui: vester Xantippus habebat
 Me Comitum iunctus patriæq; & sanguine vobis
 Xantippus: cum pro obsessa Cartbagine/missus
 In Libyam vestra vicit Lacedæmone Romam:
 Ille nihil sine me bello attentare solebat.
 Noctes atq; dies aderam. Cum Regulus astru
 Captus in hostiles laqueos ruit/ipse tetendi
 Insidias/vinctumq; ducem sub moenia duxi.
 Heu quantos illis gemitus/quot funera campis
 Vidimus: hæc tantos possunt meminisse tumultus
 Littora:& hoc illis infectum cœdibus æquor.
 Romanos etenim melior fortuna sequuta est
 Post ducis interitum: bellis naualibus orta est
 Horrida tempesta. victrix romana Iuuentus
 Imposuit iuga Cervici Cartbaginis altæ.
 Confractis stratum tabulis mare. Gaza per vndas
 Punica ad extremas Gades ad nostra natauit
 Littora:& eo is furor iste auditus ab indis:
 Dii pelagi tantum armorum expauere fragorem:
 Et procul a strepitu cœco latuere profundo:
 Fimbis a siculis vsq; ad sardoæ cruentum
 Saxa/mare in spūmas ibat fluctusq; rubentes.
 Nunc quoq; peruenit nouus a Cartbagine rumor
 Moliri Hannibalem bellum graue/& aspera contra
 Cogere Romanos odijs flagrantibus arma.

AGELARIORVM.

Propterea recto fatalia tramite regna
 Quærite/ne tanto deprebensi turbine rerum
 Imploretis opem frustra diuinumq; hominumq;.
 Vidi illum pene infantem: memini illius ora.
 Frons/oculi/labra/ingenium versatile/ & atrox
 Acrem animum gaudentem armis/ac bellipotentem
 Significant: corpus solidum/patienſq; laborum.
 Sed tandem orbatæ passurum incōmoda frontis
 Atq; procul patrijs moriturum a finibus olim.
 Vidi alium Romæ Iuuenem/cui vincere Byrsam
 Fas fuerit/tantam astrorum/tantam ore Deorum
 Vim gerit: hic Romæ mucro est/Carthaginis ille.
 Sic Diu inter se certant/sic sidera contra
 Sidera: terrigenisq; gerunt hæc bella ministris.
 Si rursus hæc gentes ineant certamina/mauors
 Asper ad interitum alterius desœuiet urbis.
 Quæ vitrix bello euadet/ceruicibus altis
 Ibit: & omnem animis terræ amplexabitur orbem.
 Romanos ego prætulerim: quia publica Romæ
 Quæritur utilitas atq; obseruantia legum
 Maxima. Relligio & Diuum reuerentia nusq;
 Maior/in aduersis animus sublimis & audax
 Non præceps tamen/aut vano temerarius ausu.
 Apbris nulla fides/nulla est Clementia/nulla
 Relligio. immanes mactant sua pignora ad aras:
 Infandum/rituq; fero gens barbara censet
 Oblectare deos: quem morem sustulit olim
 Eudamidum pater Alcides a gente latina:
 Iussit enim pro corporibus sub Thybridis vndam
 Demergi humanis simulacra carentia vita.
 Vtq; feris tergo varium/sic gentibus Apbris
 Subdola mens/vafrum ingenium/& mutabile i bordis.

LIBER SECVNDVS.

Propterea quocūq; feret vos aura latinum
 Obseruate genus/quod Diu quoq; & omnia seruant
 Sidera: quod genti probitas alte insita poscit.
 His (fateor) cum bella olim me in punica misi
 His infensus eram. Sed postq; cognita virtus
 Romulidum/visa est terra mihi gnoside Romæ
 Dulcior: & viuo addictus latialibus armis
 Non secus ac natus Gabijs mediaue Sabura.
 Hætenus hæc. Verum quia mens certare sagittis
 Idq; opus ingenium/Ludis accedite nostris.
 Sic ait. Ac Iuuenes ore alto atq; indole magna
 Conspicuos trahit in medios: accōmodat arcum
 Laue babilem/& rostris dat tela/Cydonia abenis.
 Illi arcus tracto pertentat robora nervo:
 Et paribus cristata legunt bastilia pinnis.
 In loca decretis pugiles distantia iussi
 Ire simul spacijs: & fors super ordine missa.
 Tum Pelopis fortuna videns audere nepotes
 Faut/& in venerem fecit decurrere talos/
 In quibus est felix signum Venus. Ergo Lacones
 Marti animis/Alcon primus quia grandior æuo/
 Prima petunt loca: stant circum Pisana Iuventus
 Scq; premunt digitis innixi/& lumina contra
 Signa intenta tenent. flexis iam cornibus Alcon
 Pressa acie/fronte admota/leuat & premit arcum/
 Nunc telum/nunc signa notans/atq; omnia caute
 Metitus mente atq; oculis/dat lora sagittæ.
 Fallit iens oculos/volat aura; abscondita arundo
 Nec dum visa stetit: scopuloq; affixa pependit
 Vndiq; ab extremo fugiens æqualiter orbe.
 Continuo in populis ortus clamorq;/favorq;
 Et Iuuenem vulgi voces ad sidera tollunt.

AGELARIORVM

Subridens Menelao Alcon dū porrigit arcum
 Te Menelae inquit similis fortuna sequatur.
 Ille sui compos totū se colligit:ictum
 Librat/ & o dixit fueris mihi dexter Apollo
 Arcitenens/ Tuq; alma soror/ cui Cymbia curæ
 Littora/ cui Dryades & Oreades arma ministrant:
 Tela regas. Vix finierat cū visa repente
 Altera sic primæ se coniunxisse sagittæ/
 Vt neq; si plures sit fas/ aut vna videri.
 Certa ratæ talem euentum miracula turbæ
 Certatim danda Argolicis ea premia iurant.
 Tum miles. Quid opus longo certamine clamat
 Gnosius: bi diui duo sunt. duo pignora Lædæ
 Credite/ qui sub nostra bodie se lumina mittunt.
 Ite sagittandi melius cum nulla super sit
 Spes cuiquā/ date amyclæis/ date premia Diuis.
 Voce fauent turbæ: pugiles quoq; cedere sese
 Confessi Argolicis. galeam Menelaus/ & Alcon
 Cum iaculis arcum & pbaretram quernasq; coronas
 Accipiunt/ plausu turbam resonante per omnem.
 Continuo allata in medium spūmantia baccho
 Cymbia/ & adducti veniunt ad pocula Grai
 Inde iter ad tuscum populis comitantibus amnem
 Vertitur/ insiliunt proram: fluuioq; secundo
 Ad socios inter vernantes gramine ripas
 Cymba volat rapido radens vada cærule cursu.
 Dum redeunt/ rediere Euri/ mare lenibus vndis
 Ludit & in lygures iter expedit. Ocuis omnes
 Annixi erecto tendunt caua carbasa malo
 Equor arant læti socijs victoribus omnes
 Arrident: super hoc illi certamine iactant
 Plurima signantes urbem / popopuliq; docentes

LIBER SECVNDVS.

Ingenia & mores/ graiæq; simillima Pisæ
 Mœnia: iucū dūq; canunt pœana volantes.
 Consita myrtetis redolent limensia dextra
 Littora: vernantes oleis ac palmite multo
 Mirantur colles/ miratur & æmula olimpo/
 Æmula rypheis iuga molibus Apennini
 Et per saxosas errantia nubila rupes.
 Vt venit a gallis italas vt diuidit oras
 Hic tam vastus apex/ vt sese porrigit vsq;
 Ad Calabros siculis tandem finitus in vndis
 Commemorās rector docet & candentia lunæ
 Saxa Caristæos lapides æquantia/ regū
 Ornatura domos/ decus allatura tbeatris:
 Insignesq; deum templis factura columnas.
 Urbem in secessu genuam specularē ab alto
 Egregiam portu/ populis ac moenibus urbem.
 A/ Zepbyro vada Porciferæ/ quæ ex alpibus altis
 Neptunū ingreditur resonans. Feritoris ab Euro
 Alueus alterius fluxu torrentis adauctus
 Qui fert vere niues/ æstu in freta proxima nubes
 Idcirco indigenæ vallem dixere bisamnem
 Quod gremio accipiat binos ex montibus amnes.
 Tunc aduersa graui prospectās littora vultu
 Democrates sic ora iterum facunda resoluit.
 Hanc in littoribus Comites quam cernitis urbem
 Monte sub aereo positam non vberē glebæ
 Credite non pecorum foetu pinguem atq; opulentam.
 Arret enim saxosus ager/ neq; sentit aratrum.
 Terra inculta feras pascit: sub vallibus altis
 Syluicolæ degunt homines venabula docti
 Acce genus/ belloq; bonum/ durata iuuentus
 Fert longas sub diuo byemes. fert vertice nudo

AGELARICRVM.

Aestatis flagrantem aestum/pluuiasq; nivesq;
Brachia setto si/settosi pectora/et omne
Corpus:eunt venatum omnes:per summa sequuntur
Saxa feras/gelidasq; cubant in marmore nostras.
Ante casas sibi quisq; suas suspendit ab alta
Arbore reliquias praedae.truculenta luporum
Ora vides/capita Aprorum cum dentibus vncis:
Vrforum obscuros vultus/ramosaq; multis
Cornua Cervorum mucronibus.atrta tali
Nobilitant cultu:montanae haec gloria genti.
Sed neq; littoreis desunt vineta Colonis
Quae nostris certare queant/quae lesbia vina
Gnostia quae superent,fruticans in cotibus aspris
Vinea palmitibus modicis breuibuscq; lacertis
Nectareas fruges parit,ambrosiosq; racemos.
At Capiti Lygurum Genuae solertia tantas
Fecit opes,parcaeq; sagax industria vitae.
Nam mare sollicitant remis:atq; aequora tranant
Grandibus inuerti prorae ac pupibus altis.
Multaq; per libycos et circum littora ponti
Vndiq; non tenui tractant comertia lucro.
Huc veniunt libycae merces/Europica gaza
Hic habet emporium.Tanta quis conditor urbis
Ambigitur,longum abscondit primordia tempus.
Rectius a Genuo positam sentire videntur
Qui priscos legere dies.Fuit ille gigantum
Progenies,satus antiquo de sanguine Noe:
Cui Iano cognomen erat:Nam repperit vsu
Vitis.ab inuento traxit cognomina vino.
Nanq; quod Hebrei Iain dixere,Latini.
Appellare solent vinum:de nomine Iain
Formauere Syri Iainum,viciata parumper

LIBER SECVNDVS.

Vox ea ab Ausonijs est facta bisyllaba/sicq;
Pro Iaino mansit Romana per oppida Ianus.
Hic fuit humani generis pater ille refuso
Aequore diluuium passus/qui fugit in altos
Armeniae montes/et in ipsa cacumina Tauri.
Ipse homines defunctus aquis transmisit ad vrbes
Quas mare et immodico caelum deleuerat imbre.
Mallotages Tuscos/alemanica regna Tuiscon/
Atq; alij sedes alias tenuere per orbem
Tunc vacuum/leges Noe imperiumq; sequuti.
At quia dum bellum terris inferret olympus
Ac maris illuuias/cunctis animantibus arcam
Praebuit hospitium/foribusq; recepit apertis
Vna hominum pecudumq; genus/cum bella gerebat
Roma foris/Iani valuas aperire solebat:
Sicq; Dei poscebat opem/memorabile tanta
Significans pietatis opus:sed tempora causam
Abscondere sacri ritus.ignota remansit
Gentibus Ausonijs prisci obseruantia facti.
Forma biceps ideo quoniam duo saecula vidit.
Ante maris fluctus vnum/dum conderet arcam:
Post pelagi fluctus aliud:mare littora postq;
In sua se cobibens altam remeavit in alium.
Ianua sacra Deo:fuerit q; Ianua saeculi
Alterius:dederitq; nouae primordia genti.
Saturno pater ipse fuit:descendit ab illo
Et Phaeton nostris factus vaga fabula grais.
Hic regnum penes Insubres Veneto scq; tenebat:
Et quaedam Italiae loca conflagrassent sub illo
Fama antiqua refert.Ideo finxere volantes
Natum Solis equos terram incendisse poetae.
Discedens (discessit enim/quia nave per amnem

AGELARIORVM

Eridanum vettus nunq̄ in sua regna rediit/
Indigenæ dixere hominem sub flumine mersum.
Et quia quicquid inest istis annalibus ortum
Traxit ab Armenijs/qui post veterem Cataclysmum
Primi hominum sese vacuum effudere per orbem/
Pauca super prima fruticantis origine mundi
Adiciens quos nam primos Europa Colonos
Nacta sit/et quæ sint regnorum exordia pandam.
Arcadius Ematbio Comes in nostratia primum
Littora descendens pelopnesia rura/solumq̄
Omnem quod a grais colitur (genitura duobus
Tam bona) natorum impleuit fruge atq̄ nepotum.
Thracia regna Tyras Tyriam qui condidit urbem
Pannonas. Illyriam/Moesos/et pontica circum
Littora dispersas gentes babilonijs Ister
Protulit/et Moese/Iapeti generosa propago.
Hic est ille Tyras rapido qui vortice raptus
Icarus vt quondam necnon Tiberinus/et Helle/
Traddidit æternum nomen fatalibus vndis
Ac fluuio/qui Dacorum confinia lambit.
Primus in Italiam ventis auibusq̄ secundis
Venit et ausonijs Comarus consedit in oris.
Sarmaticos primus campos habuisse Tuiscon
Fertur/et a Tanai longe vsq̄ ad flumina Rbeni
Belgarumq̄ domos gelidas regnasse per oras.
Transijt ad Celtas et gallica regna Samotes
Scrutator naturæ ingens diuumq̄ Samotes.
Vnde volunt Dryidas ortos/et sacra Deorum.
Hesperiam vero magnus Iubal armiger omnem
Est sortitus iens q̄tum vestigia tellus
Ferre potest/ipso duce ad vltima littora Pæbo.
Saturnum veteres Nemrod dixere gigantem

LIBER SECVNDVS.

Extractorem urbis primæ. Babylona vocarunt
Armenij/Medi/Assyrij/Persæ/atq̄ Sabæi/
Quem Dia nos/Italiq̄ Ionem/Babylonia bellum.
Dixit/ab Assyrijs omnes venere Colonis.
Tum Genuus cum prole sua peregrinus ad istos
Næue locos veniens posuit sub montibus urbem.
Et q̄q̄ cõmenti aliter grai atq̄ Latini
Omnia mutantem primæna vocabula rerum/
Hi veri tamen annales/quos Persia et omnes
Assyrij/Mediq̄ tenent ab origine prima.
Plurima versato iam sæcula neuerat orbe
Sol noctes vigil atq̄ dies ac cætera mundi
Sidera. Cum pbrygios post diruta moenia Troiæ
Huc annasse viros fama est/gentemq̄ Pbrygosam
Hic fecisse/genus belli molimine et armis
Ac pietate/procul nostra vsq̄ ad littora notum.
Has igitur petiere oras ductore Bagæo.
Hic Troiæ auxilio missus cum Mennone duxit
Vxorem. at pbrygijs postq̄ de regibus actum est
Quicquid nocturno potuit subducere ab igne
Transtulit in naues proprias rediturus ad oras:
Sed mutata Viri mens est a Coniuge Procri:
Quæ magis Ausonias/postq̄ discedere in orbem
Sors dabat externum/migrare: optabat ad oras.
Cum soceris igitur tenerisq̄ infantibus illum huc
Coniugis egit amor: tanti est mortalibus ardor
Fœmineus: sobolis pietas ita pectora cogit.
Omnem suum genus et patrios oriente penates
Linquit in extremo/profugusq̄ per æquora transit
Solis ad occasum/Sic Dii/sic sidera voluunt.
Hic tandem excelsa parua sibi condidit urbem
His in colle locis. et ab ipso Autore Bagæam.

AGELARIORVM.

Posteritas dixit. claris genus inde pbrygosis
Qui se primates Lygurum fecere merendo.
Dumq̄ ea Democrates recitans tenet ora virorum
Plurima prætereunt fama loca cognita: Cymum
Coralio insignem Cymum/sarđoaq̄ saxa/
Iebnusæq̄ domos/ & sandalioica rura:
Quæ quondam incoluit magno satus Hercule sardus/
Tespiadumq̄ genus: quod progenuere sorores
Quinquaginta vno factæ de semine matres
Luce vna: Luce vna omnes sua pignora nixæ.
Albicat ad dextram muris Albinga superbis:
Herculeusq̄ sinus: portum dixere monæci.
Iam Nicæa patent procul arua sub alpibus vltra.
Nubila porrectis: quæ gallica regna domoq̄
Theutonicas amplexæ abeunt in Tbracia longe
Littora visuræ Euxini vada frigida Ponti
Iam sua regna vident Galatæ. Nicæa salutant
Mœnia. mox fractum pelagus fluuijalibus vndis
Vt videre/rati Rhodanum/ conuertite Clamant
(Sic amor est præceps) proras conuertite ab alto
Ocys ad terras/ & littora prendite nostra.
Tum gnarus terræ atq̄ maris/ quisnam furor inquit
Rector agit mentes? Non sunt Rhodanensia non sunt
Hostia: Sed Varri fauces. confinia iungit
Ipse Itali/galliq̄ soli: durissima passus
Saxa venit Pelagi ventos passurus in vndis.
Venerat in summum coelorum altissimus orbem
Sol Cava littorei currens per brachia Cancri
Cum pbocense solum positamq̄ in littore prendunt
Massiliam: vela Antemnæ posuere cadentes.
Optatisq̄ diu portu potiuntur & vrbe.
Tum Galatæ in patrios certi remeare penates

LIBER SECVNDVS

Testofagumq̄ lares terrestri inquirere gressu
Cum gravis suprema parant conuiuia ritu
Solenni celebrare. Alij mantilia longis
Expediunt mensis/pateras/aurumq̄ repostum
Quod Diuum ex adytis varias rapuere per oras/
Ostentare parant. abacis argentea in altis
Vasa nitent: & tota patet preciosa supellex.
Fulcra leuant alij/ cœsisq̄ vmbraçula texunt
Frondebis/important alacres spūmantia baccho
Cymbia. Læticiamq̄ cient crateribus bauistis,
Fumantes vocat hora epulas. pincerna cubandi
Tempus ait: iam stricto meunt conuiuia ferro.
Prosilit in medium penori præfectus Acestes
Nescio quid portans patinis regaliter altis.
Atq̄ ait: ecce tuæ partem Dux maxime prædæ
Quam sale condieram Campanæ in littore syluæ.
Sic memorans infert Apri femur/atq̄ morantem
Ista sitim dixit reuocare absonia possunt.
His mihi nil opus est/cui fumo arrentia semper
Gutturæ: & hæc referens magnum cratera rubenti
Spūmantem bromio leuat/ & se ingurgitat auro.
Laudauere hominem/meritumq̄ ea premia mensæ
Dux quoq̄ testatæ. rediens vestigia visus
Ferre incerta: pedes & crura labantia casum
Significare: ruit præceps in puluere figens
Lumina/ & extenta tellurem verberat alio:
Aciacet exanimo similis. ciet ita repente
Nubem bimus/absconditq̄ volatilis vmbra iacentem.
Casu obliti epulas/dulci exultantia pascunt
Corda ioco: atq̄ alacri resonant conuiuia plausu.
Accurrunt famuli, & tentantem surgere tollunt
Ad tormenta grauem somno/vinoq̄ Calentem.

AGELARIORVM.

Vt sedata fames, Galatæ Argolicæ per ampla
 Littora se exercent ludis. bi brachia lato
 Disco onerant: illi nudæ dant membra palestræ.
 Pars leuibus plantis cursuq; fatigat harenam:
 Pars operam impartit iaculis/pars littore factis
 Carceribus longo se tollit in aera saltu.
 Pars natat in pectus/pars palpitat ore supino.
 Sunt qui præcipites summi de vertice mali
 In freta se mittant/cedit mare/et vnda reclamans
 Spumat: eunt imo quæsitum Nerea fundo.
 Mox procul egressi ductis vada summa lacertis
 Nando equitant/madidosq; abigunt in terga capillos.
 Et sale membra lauant tepido. Iam pulsa tenebris
 Læta dies/resident clausis maria omnia ventis.
 Inducuntq; graues nocturna silentia somnos.
 Lucifer exoriens tremulis radiabat in vndis
 Toraq; iam pleno lucebat Cynthia vultu
 Hesperio vicina freto: dare vela Lacones/
 Ire parant Galatæ: faciunt lachrymabile gentes
 Dissidium geminæ. felix concordia/longæ
 Pax tranquilla viæ/similis fortuna virorum
 Vnierant animos: et erant præcordia nexu
 Iuncta pari/et morem iam consentanea in vnum.
 Oscula dant igitur flentes: dant mutua dona.
 Accipe dicebant nostrum testantia amorem
 Quæliacunq; finit tempus/testantia casus
 Dona pares/longamq; viæ testantia pacem
 Aeternamq; fidem. monumenta exilia certe/
 Verum quanta sint presens fortuna/locisq;
 Hæc nostri agnoscant post funera nostra nepotes
 Quæ loca cunq; dabunt illis sors numina et astra
 Conspirentq; animis/et amore ferantur eodem.

LIBER SECVNDVS.

Talia magnanimæ celebrant diuortia gentes.
 Arua secant Galatæ: Grai æquora: Gallia nostris
 Littoribus prætenta (fides si annalibus vlla est)
 Dicta olim braccata fuit: noua nomina Narbo
 Martius induxit genti/quam longa Gebennæ
 A/reliquis dirimunt iuga/et alta cacumina gallis.
 Vt patrios tandem Galatæ tetigere penates
 Heu grauis ærumnam morbi tabemq; veneno
 Pestiferam grassante virum per corpora passi.
 Sanguifluas febris venas carnem ossa medullas
 Ignibus inflamans stygijs torquebat atroci
 Supplicio miseros. Liparea incendia/et Aetnæ
 Ardorem leuius/leuius pbleget bonta tulissent.
 Pectora pulmonem vix eluctata meatus
 Aura per angustos tussi laniabat anbella:
 Sternebatur bumi ægrotans membra omnia et ipsam
 Mordicus inuadens linguam/crudelia clamans
 Numina præ rabie atq; doloribus intestinis.
 Religio casu funebri excita per urbem
 Continuo: pauidæ matres altaria circum
 Sese in vota ferunt: prece sollicitata frequenti
 Numina respondent causam scelus esse malorum.
 Placari nec posse Iouem/nisi noxia turba
 Sacrilegum/raptas templis in gurgite vasto
 Mergat opes/baratroq; nefas abscondat opaco.
 Non procul obscuris lymphas stagnare Lacustres
 Aequoribus memores/atq; inscrutabilis vndæ
 Sacrum erebo Ditiq; lacum facto agmine Cites
 Quicquid erat prædæ externæ/vasa aurea/gemmas/
 Signa/ebur/argentum/tripodes/opobalsama/vestes
 Expediunt/et subter aquas simul omnia mittunt
 Manibus/et Diti/sacrum solenne ferentes.

AGELARIORVM.

Has tantas Romanus opes (Nam fama per orbem
Vndiq; peruolitans omnes impleuerat oras)
Non secus ac Boreas quotiens emissus ab arcto
Turbine precipiti terras atq; æquora perflat/
Cepio cum patrie ingenti discrimine iussit
Expiscari omnes: fundoq; retraxit ab imo
Indignata ferunt hac improbitate Deorum
Numina romanis duro incubuisse flagello.
Nam veluti Vates facti atq; oracula passim
Attestata/buius noxæ execrabilis ergo
Motus ab extremo terrarum cardine Cimber
Ceu turbo agrorum demoliturus bonorem,
Protinus Italiae in foribus tentoria fixit.
Continuo vt subiti peruasit fama tumultus
Trans alpes/trans Euganeos/trans Eridanumq;
Tinnuere aures Italis/Ligur/Vmbria, Etrusci
Picentesq; fremunt, & gens mauortia Samnis,
Ac Campanus ager titubant: volat vsq; Tarentum
Rumor: & audito quæstæ est Trinacria bello.
Quod nisi tam vastis vndarum molibus ingens
Obijceret vallum Arpinas, capitolia forsan
Seruasset, neq; tempestas nimbofa, nec Anser.
Interea Argolici caua vela ferentibus euris
Alta secant maria, atq; oculis ad littora versis
Prospiciunt magni claros bello Herculis agros.
Hæc etenim penetrans olim Tyrinthius arua
Incidit in geminos neptunia semina fratres
Ingenio immani solitos armenta, gregeq;
Prædari, iugulare homines, ac viuere rapto.
Hos contra Alcides veniens consumpserat arma
Omnia, nec telum quod mittere posset in bostem
Conspiciens, dextra in pugnam tendebat inermis:

LIBER SECVNDVS

Vis ea diuino dem sscæ a sanguine Proli.
Iupiter extemplo Natum miseratus ab aura
Saxa pluit quibus armatus fera monstra peremit.
Herculeæ in campis signum memorabile pugnae
Restat adhuc. saxis late loca grandibus borrent.
Sexta rubescentes radios aurora per vndas
Sparserat & vento mare vela vocabat eoo
Cum procul a dextra/quædam contermina Cælo
Alonge iuga prospiciunt/ & in æquore terras
Fluctibus ambitas versus maurusia regna.
Ecce Pyrenæi clamat Nauarchus ab alta
Puppe apices. hic extremos hispania campos
Ineboat/ & longe in fines fugit vsq; Britannos.
Terra armis/opibusq; potens/terra inclyta toto
Orbe. duæ (frontem contra lyba vertitæ) terræ
Ecce velut maculae duplices/balearica regna
Argolici dicunt/populis habitantur iberis.
Finierat. Cum Democrates sermonibus ora
Sic iterum soluit. Genus hoc Leonice vagatum est:
Et varios casus ipsum quoq; & aspera sensit
Sidera. mortales eadem complectitur omnis
Conditio. aduersis sunt regna inclyta rebus.
Gens hispana igitur casus longe ante Sicanos
Et prius Hippotades q; sceptrâ teneret in vndis
Aeolus æolijs, nondum Cyclopibus ætina
Nota erat, Antipbate nondum mala venerat ætas,
Seditione graui rixisq; agitata Colonos
Finibus eiecit patrijs, & in æquora misit
Illi autem longis inuerti nauibus omne
Ionium ægæumq; fretum sulcare coacti
Trans pbrygas & Tbraces per mille pericula tandem
Littora venerunt ad pontica: regnaq; Colcbos

AGELARIORVM.

Inter **Q** Armenios pulsus cepere Colonis.
 Et fecere suo terris cognomen ab anne.
 Subdidit Endymion Rhodius Cleobulica proles.
 Herculeam qui se sobolem iactare solebat.
 Sunt **Q** qui memorent post diruta moenia Troiae
 Laomedontiadem Teucrum genitoris ob iram
 E patria pulsam venisse ad littora tandem
 Hesperiae/dictamq; suo de nomine Teucram
 Hoc urbem statuisse solo: gentisq; relicta
 Parte suae procul ad Cyprios anasse penates.
 Ac posuisse nouam Salamina in finibus illis.
 Continuo Eudoxus magni scrutator olympi
 Qualis auus quondam/causas qui scripsit **Q** annum.
 Legimus besperio positas in littore gades
 Pbaentium genus esse/suis quod sedibus olim
 Fugit/**Q** extremo posuit sibi moenia mundo.
 Verum a finitimis cum vexarentur Iberis
 Conduxisse ferunt missos ab origine eadem
 Ac sibi congenere vsq; a Carthagine poenos:
 Quorum ope rixosos agerent defnibus hostes.
 Haec via prima fuit poenis in iberica regna:
 Quae illecti meliore solo dum subdere tentant
 Excitare Italos romanaq; protinus arma
 Iam semel/ac rursus/si veri nuncia fama est/
 Nunc excire parant arsuræ incendia Byrsæ:

F I N I S.

LIBER TERTIVS.

272

P Er varios casus sic alternantibus ibant.
 Colloquijs: cum mox alium videre superbo
 Vertice porrectum pene vsq; ad sidera motum:
 Tum maria, et terras, scopulos, et littora dos
 Reator ait tantam hanc molem quae nubila transit (ctus
 Indigenae Iouis appellant/quia sacra Tonanti
 Tempora gerit/montem/quo religiosa quotannis
 Dona ferunt vrbes/**Q** qui maris aequora verrunt.
 Rex pius audito raptim Ioue surgit/**Q** ora
 Versus ad aereas rupes Bone Iupiter inquit
 Auspicij cuius legimus freta/querimus arua/
 Ac fatale solum/Scis quid promiseris ante
 Chthonio in saltu/tua Numina sancta precamur
 Hic quoq; summe Deum profugam ne desere gentem,
 Talia Dux subito Celsi de vertice montis
 Nasci ignem videre omnes/sidusq; coruscum
 Crescere in ingentem flammam: caeloq; volare
 Instar avis/ferricq; procul per nubila: demum
 Stare Valentine super arua virentia terrae.
 Omnibus hoc signo supplex immissa repente
 Religio/se submittunt/ac Numen adorant.
 Ista terapnaeus mirans ostenta leuatis
 Euridamas oculis nam somnia doctus **Q** omnes
 Diuinae artes erat a Iuuenilibus annis/
 Taliter horrendae narrat miracula flammæ.
 O Comites nobis bona Iupiter omnia monstrat/
 Iupiter omnipotens qui aequaliter omnibus oris
 Regnat/**Q** est miseris Numen mortalibus æquum:
 Flamma situ terras vbi surgant moenia signat.
 Quod vero minor orta ignem se effudit in amplum/
 Augendam late gentem q; splendida lucem
 Creuit in immensam/nostra de stirpe Nepotes
 DD iij

AGELARIORVM

Significat fore præclaros/in nomen ituros
 Perpetuum. Dum sic fatur/res mira/ tetendit
 Ignis ad Oceani fines duo brachia contra
 Littora Cimbrorum: caudam mox tendere visus
 Qua via per gallos venit altæ ad mœnia Romæ
 Trans iuga/ & excelsam radijs transire Pyrenem:
 Viderunt bucusq; iubar/ si forsitan iuit
 Longius/infirmo mortalia lumina visis
 Non valere sequi/tandemq; euauit ardor.
 Tum rursus Eurymachus. o fortunate Laconum
 Dux Leonice nepos magni Herculis aspice sacrae
 Quod tibi in Epiro dudum cecinere Columbae/
 Iupiter hic rursus coelesti enunciat igne
 Ibit ad extremas nostrum pars maxima terras/
 Ibit & ad gallos/italas migrabit ad oras.
 Talibus Eurymachus in spem certam erigit omnes.
 Lætior augurij Diuum leonicus & omnes
 Quotquot erant in classe viri descendere in agros
 Hesperiae/explorare locos/& discere gentem
 Constituit. Duo Democrates seniorq; Lycopbron
 Argolicus missi vicina per oppida pacem
 Quærere & hospitium. Tum regem hispania nullâ
 Forte habuit: gentes in libertate trabebant
 Tranquillos sine Marte dies/res gentibus illis
 Rara/ quibus semper ferrum & certamina in usu
 Lecti oratores multa cum pube suorum
 Resuscepta abeunt: circumpositasq; per vrbes
 Hæc mandata ferunt: sese genus esse Laconum
 Vi armorum patrijs depulsum sedibus/ ista
 Auspicij Diuum venisse ad littora tandem.
 Pacificos sese non vi/non fraude penates
 Quærere/telluris tantum se poscere/ q̄tñ

LIBER TERTIVS.

Vrbs velit/vrbs leges obseruatura/deosq;
 Præterea esse sibi regem quo iustior alter
 Non fuerit/post q̄ fratres Rbadamantus & ingens
 Iusticiae cultor Minos uere sub umbras.
 Antiquo regem demissum a sanguine magni
 Herculis in toto qui monstra peremerit orbe:
 Nec sibi sed populis solitum regnare/Deorum
 Cultorem/belli insignem/pacisq; magistrum:
 Ut pote qui spartæ genitus/qui sancta Lycurgi
 Iura puer tulerit: cui sit placabile & æquum.
 Ingenium/patribus socium/plæbiq; parentem.
 Talia narrantes casu venere Saguntum.
 Continuo Ciues postq̄ didicere Laconum
 Esse genus/regemq; satum de semine Diui
 Herculis/assurgunt omnes/& in oscula tendunt:
 Et fletum elicit pietas/mox talia fantur.
 Si fortuna fuit vobis aduersa Lacones
 Gens Augusta/solo dum vos eiecit auito
 Prospera in aduentu tali (deponite curas)
 Esse parat: vobis factum satis. omnia nanq;
 Quæ tunc surripuit vobis bona/reddidit vrbis
 Huius in ingressu. vobis hæc mœnia/vobis
 Accipite has animas: & nos a sedibus illis
 Venimus Alcides nobis banc condidit urbem.
 Nostri Atani Comites eius/quos legerat ipse
 Sparte Argis/fidens tales excellere bello.
 Vivimus auspicijs eius. Sub Numine tanto
 Creuimus bis agris. rerumq; opulentia nobis
 Maxima. per nostros fruges vberrima campos
 Vos etiam ditare potest. Communia iure
 Arua/quibus cõmune genus: succedite vestris
 Mœnibus audenter. vestris succedite rebus.

AGELARIORVM.

Sunt & in his pleræq; alie regionibus vrbes
 Quas posuere olim grai: cum rumor ad illas
 Venerit aduentasse nouam Lacedæmone gentem
 Occurrent læti hospitibus dona ampla ferentes.
 Xantippi auspicijs vestri spartaria quondam
 Condita in his agris. At mox ab Amilcare Pœno
 Qui vobis infensus erat deleta recessit
 In nihilum: & noua Carthago surrexit eodem
 Quo stetit illa loco: sed mox deletus Amilcar
 Vindice Xantippo soluit pro crimine pœnam.
 Hic a gente Numæ venisse Nummantia fertur:
 Vnde deum memorant sortes post plurima quendam
 Sæcula venturum/Romam qui vendicet urbem.
 Et premat imperio terras/ac iudicet orbem.
 Sunt Abdera labor thracum: cernetis Iaccham
 Bacchi opus antiquum. vestras venistis in oras.
 Sic fati inuoluunt plaustris amplissima Regi
 Dona cadous Bromij grandes/cerere mæ quadrigis
 Impositam/taurosq; decem/pernasq; Suillas
 Grande onus/ac modo deductos a matribus agnos,
 Missi etiam qui certa ferant mandata senatus.
 Dumq; ea tractantur, profert de classe Iuuentus
 Cum Duce & annosis patribus vestigia longa
 Tarda mora: & plantis vadunt titubantibus omnes
 Visaq; sub pedibus tellus nutare. subintrant
 Iugera: pretentosaq; marinis fluctibus agros.
 Naturam Geniumq; loci, florentia rura
 Collibus ex altis riuos potare cadentes,
 Et iuga prospectant baccho vernantia, oliuis
 Consiata paulatim molli se attolere cliuo.
 Cuncta probant, mirantur/amant: sua regna videntur
 Sortiti, & positas, alio sub sidere Amyclas.

LIBER TERTIVS.

Montibus arcetur Boreas: exponitur Austro
 Tota vlgneis tellus vberissima glebis.
 Etiam cum Xenijs aderant ex vrbe sagunto
 Ordine legati longo pompaq; frequenti,
 Dux redit ad naues reptans, vestigia longo
 Lenta mouet passu, meditans. Et vt agmina sensit
 Continet extemplo gressus: ac munera & ipsos
 Ore saguntinos alacri, & regaliter alto
 Suscipit affatu laudans, paucisq; subinfert.
 Vestra Saguntini pietas nos omnium egenos
 Errantes, toto orbe vagos ad littora vestra
 Augurijs Diuum appulsos, tam comiter, atq;
 Magnifice accipiens casus ita frangit acerbos,
 Vt videar spartam, non aduentasse saguntum:
 Vt fatear nulli æque hominum debere Lacones.
 Quod si promissa dederit consistere terra
 Iupiter/ & nostri generis Tirintibus Autor/
 Omnes officij memores in sæcula tanti
 Longa erimus/ quantum nostros durare nepotes.
 Fata sinent/ factosq; magis persoluere grates
 Quam sermone animus. Sic Dux. Tum protinus illa
 Dimissi patriam vertunt vestigia ad urbem.
 Grata reportantes adsunt responsa Lycopbron
 Democratesq; simul. populis miserantibus orbam
 Hospitio gentem tellus concorditer Vrbi
 Est data condendæ: populum qui pascere possit
 Est concessus ager. rebus feliciter actis
 Illa dies merito patrijs est addita fastis.
 Mœnia iam sacris solenni more peractis
 Et Ioue placato sulcis metantur/ & vrbant.
 Rex operi incumbens capit Eurydamante magistro
 Auguria. & munita magis loca destinat Arci.

AGELARIORVM

Curia/templa/viæ fixis signata per agrum
 Et fora stipitibus/curuo loca facta Theatro
 Porticibus scriptis: signant & in æquore portum.
 Omnia quæ veterem norant docuisse Lycurgum
 Obseruare parant/sacros ante omnia ritus/
 Atq; deos immortales/componere mores
 Ocia segnitiamq; procul depellere/legi
 Ut superis (etenim leges a Numine Diuum
 Proveniunt) parere, nefas restringere duris
 Supplicijs, partiri omnes æqualiter agros
 Limitibus positis/& opes augere colendo
 Non furto non insidijs/non viuere rapto:
 Et si visus erat concedere furta Lycurgus,
 Nil somni causa Iuuenes substernere, cultus
 Omnibus æqualis, toto satis omnibus anno
 Vna cblamys, cenare palam, pulmenta iuuentæ
 Interdicta: nefas aurum signare/nomisma
 Cudere, Connubium fieri sine dotibus vllis.
 Castigare nouam ætatem: seniumq; docere
 Non fulgentem auro colere: obseruare parentes
 Ieiunare: sitim ad gelidos restringere fontes:
 Fronte pati brumam nuda/pede frigora nudo:
 Et sub sole dies sudando abscondere longos:
 Ruri inter sulcos pubescere: magna natatu
 Flumina/precipites aditus transmittere saltu:
 Fulgentes capiti galeas/bastilia dextre
 Inserere, & thoraca bumeris: celeremq; sagittam
 Mittere/declinare ictus/bostemq; ferire
 Cautius: hispanæ certamina discere fundæ:
 Et loro dare vim saxis:frenare superbium
 Quadrupedem/venari apros/bastilibus vrsos
 Figere: veloci Damnam preuerrere cursu:

LIBER TERTIVS.

Mortem ignominie preponere/vulnera tergo
 Nulla pati/bostilem non formidare tumultum.
 Non bellis inflare tubas/neq; cornua, tanq;
 Precipites factura animos/tibicine martem
 Incipere, ac leni & modulato prelia sensu:
 Et per bella sagis velare rubentibus armos:
 Non legere Ephoros: patrijs de legibus vnum
 Hoc est postbabitum: Quoniam lacedæmone rixas
 Sæpius excierat: bellumq; accenderat intra
 Mœnia: & ingressum dederat ciuilibus armis.
 Indigenæ sanctos mores generosaq; corda
 Intuiti graios adunt, & fœdera iungunt.
 Mutuaq; allatis ineunt cõmercia rebus.
 Enadunt gens vna breui: connubia tractant:
 Vna omnes celebrant ludos: conuiuia ponunt
 Aedificantq; simul, gaudetq; exurgere muros
 Tectaq; non minus hispanus q; doricus bospes.
 Igne coquunt lapides: voluunt ad mœnia saxa,
 Importantq; trabes: fodiunt sola, marmora quadrant,
 Ut membris formica animal breue, viribus amplum
 Præualidumq; animis subter caua tecta vebendæ
 Dant operam annonæ, durisq; laboribus omne
 Dum varias fruges terit area, dum fauet æstas
 Tempus in byberno pergunt consumere victu.
 Sic noua concordēs iudant ad mœnia turbæ.
 Talibus auspicijs vrbs est fundata: breuiq;
 Creuit, & a populis cœpit Leonica vocari.
 Mox vbi crescenti data sunt primordia regno
 Rex memori voluens animo quæ templa Tonanti
 Vouerat in sacro saltu, trans æquora classem
 In Libyam properare iubet, Latomosq; repertum
 Marmora per Numidium rupes, & per uiga Mauri.

AGELARIORVM.

Ex Atlante vebunt Citros/regalia quondam
Ligna/Cypressorum præse ferme ora ferentes.
Palma venit/montana abies descendit in æquor
Et Tiliæ nemora/et sylvas populantur aceruas:
Materiam templo clarisq; penatibus omnem
Accumulant:magnasq; rates ad littora vectant.
Sculptores quos fama probat/quos gloria maior
Prædicat/ex libia/ex gallis/ex vrbe sagunto
Rex vocat ac preclaro operi prefecit Amyntam
Oebalum/qui templa Epbesi/qui Mausoleum
Qui Pbaron et turrestrantem Cyzicon altas
Viderat:ac structuræ ois perceperat artem.
Hic ergo inuigilans operi proceras columnas
Fulcra parat/quasdam æquali cute dedala tornat
Cælatura/cauat quasdam:ducitq; canales
Apede productos ad summa cacumina recto
Limite/diffundunt edere vestigia circum
Ima Corymbiferas spargentia brachia frondes.
Subiectæq; bases latum elabuntur in orbem.
Sunt quibus insculptæ vitæ pendentibus vitis
Mille ferant volucres/prono hæc petit ore racemos:
Elleuat illa caput protento ad pabula collo.
Altera se rostro scalpens soli obicit alam:
Nec Picus/nec pica deest/non Psitacus ore
Garrulus incuruo/non crure Ciconia longo.
Hic auis est quæ si totos inspexeris artus
Iterus est/croceo solum fraudatur amictu.
Sculptor enim rerum formas de marmore ducit
Sed nequit innatum rebus prebere colorem.
Hic sedet et modulosecum meditatur Achantis.
Cui comes est prognæ necnon celeberrima dulci
Voce soror:guttur plumis surgentibus inflat

LIBER TERTIVS

Oscæ aperit.dicas studio gestire canendi.
Immumeræq; alie volucres/quæ stagna frequentant:
Quæ per rura volant: Sed cur ego tempora perdo?
Singula connumerans? doctus facit emula veris
Euentu felici opifex/per marmora ludit
Omnia quæ fertur Pbradmon finxisse Myronq;
Mentor/et Alcámenes/alijq; illustria quorum
Nomina non audet veniens abscondere tempus.
Sub pedibus faciunt Abacos/Pantheres/Hyene/
Indica bos/Elephas prono sola pectore calcans:
Lynces/Apri/Taurusq; iacens in pectus et alium/
Et prostratus bumi Primos Leo porrigit vngues
Oscæ leuans oneri latos accomodat armos.
Spe laudis faber accensus molimine magno
Iam leuat et solido grandes iugat cere colūnas
Ac super immani fallant sublimia visum
Culmina)cōuexa incuruat testudine coelum/
Sideribus:coelum insculptis/et imagine multa
Picturatum. Illic Aries et cætera mundi
Astra vagi/quæ sol vertenti circuit anno.
Præsertimq; Iouis genus inter sidera missum.
Bacchus et Alcides/et amatæ pignora Lædæ.
Totæq; progenies Coelum sortita Tonantis
Circūfusa thronum. folio stat iupiter alto
Fulmen habens dextra/maiestatēq; tremēdam
Terrigenum populis totiēq; ostentat olympo.
Illic astra poli contraria. Circulus illic
Lacteus/et quicquid Memphis/Babilonia quicquid
Nocte serenato potuit deprehendere Coelo.
Sacra quoq; in templi Cilio exteriore locauit
Vestibulum supra/procul apparentia rerum
Signa futurarum/quæ in Religionem inari

AGELARIORVM.

Multiplices casus memorant cœlestia docti.
Finxit enim cum Saturno, cum sidere Martis
Cum Titane Iouem, cum Lucifero Cythereo/
Cum puero Maiae, noctis cum principe Luna,
Quæ modo plena meat, mō cornibus ambulat haustis
Et super aerei statuit pinnacula templi
Pana Deum Naturæ olim per acbœa vocatum
Regna figurantem difformibus omnia formis:
Signa q̄ subuasfro taxantem mystica nutu.
Et saxum prope Pana expers sculptoris & artis
Collocat ad dextram: nostro cui terminus ore
Nomen inest: magnum venturi temporis omen.
Sacra, sacerdotes, aras de more Laconum
Instituit: bobusq̄ dicat noua templa litatis!
Vt tellure seges pingui sata cespite multo
Luxuriat votis bene responsura Coloni
Semen Agefilei paucis ita fronduit annis.
Et iam Spartanis non sunt satis omnibus vna
Mœnia propterea Regis duo pignora missis
Sortibus (antiquo mos hic inoleuit ab æuo)
Transmigrare, nouasq̄ alio subsole coacta
Vestigare domos. Sic missa Colonia duplex.
Vna per Herculeas Euro aspirante columnas
Qualeuat in cœlum Caput hinc tartessia calpe,
Inde Abilæ vertex, libycis vbi terminus oris.
Dux primæ bellator atrox Eluacus, ad annos
Iam veniens fortes, & pro lanugine barbam
Nigrantem incipiens mento proferre. Secundæ
Nomen habens a gente Lacon: & si minor æuo,
Non tamen ingenio, nec strenuitate, nec armis.
Qui conuertit iter versus Cantabrica regna:
Hos de quinq̄ duos iussit discedere natos

LIBER TERTIVS.

Vt mandasse deos superos & fata videbat/
Iam senio pater incuruus/Iam segnior annis.
Cum geminos igitur fratres iam sciret ituros
Hunc pelago hunc terris/sic est affatus vtrūq̄
Inmitens folio aurato: Mea dulcia fratres
Pignora/non ego vos genui terrestribus agris
Sed Dīs atq̄ Ioui. fruges vt arata Colono
Debet terra suo/Sic nos quasi vna Deorum
Prædia nos ipsos debemus & omnia Diuis.
Vos igitur Nati superis deuota propago
Este deum memores. ipsi dominantur olympo/
Ipsi Erebo: nobis etiam cum gignimur/adsunt.
Quicquid inest homini certum est opus esse Deorum.
Saturni lacrymæ: Iouis est genitura facultas.
Mars animum. Pœbus visum facit. Illa libido
Quæ trahit incobitum, Veneris. facundia linguæ
Mercurij. Somnus Lunæ. Et quæcūq̄ putantur
Sorte dari/diuorum opus est. Dat Iupiter aurum
Regna/magistratus. Sed quid per singula Curro?
Omnia dispensant. Igitur super omnia Diuum
Conciliandus amor. Nitendum insontibus actis.
Placat enim superos (melior nulla hostia) virtus.
Ast odere virum sine religione cruentum
Elatum/delatorem/vasfrum/atq̄ rapacem
Liuidum/& Aspbalti redolentem infame bitumen.
Diuū etiam pelagus/ventos/elementa gubernant
Omnia/nec sine dīs locus est. hic Iupiter æque
Ac Pylj Orchomeni/Tebis/Lacedæmone/ & Argis.
Propterea seruare hominem tutela Deorum
Sive colat terras/liquidum seu nauiget æquor/
Sola potis/nec per noctem gradientibus astris
Fidite nec sorti. solis sed fidite Diuis.

AGELARIORVM.

Vos tamen est nescire nefas/ quæ seminis Aut: or
Traddiderit nostri nobis Tirimbis olim.
Scilicet in primis a posteritate colendum
Esse sua superum quendam/ qui terminus ore
Dicitur ausonio. Deus hic in sæcula fertur
Vltima venturus/renouaturusq; Deorum
Orgia/ & insolitum iubar eliciturus olympo.
Neu taceam quæ nos sancti docuere parentes/
Pars homini duplex. Vna ex tellure caducam
Corporis in molem veniens/ diffusa per artus
Mortales. hæc ingenium sortita ferarum
Nil ambit nisi terrenum/ turpe/ atq; nefandum.
Hinc scelus/ vinct scelerum mater famosa voluptas:
Cui neq; de Diuis/ neq; de virtutibus vlla
Mentio: more suum semper ceno bumida sordet.
Altera cælestis sublimi in vertice sedem/
Et sacram sortita domum. subiecta gubernat
Corpora/ terrestremq; animam/ quasi rector in alta
Puppereatem/ quasi sessor equum: Cum venit olympo
Iupiter banc docuit quo sint cælestia cultu
Numina digna/ quibus celebranda altaria sacris
Mortales quæ iura pati/ quas pendere pœnas
Sacrilegos opus est/ quæ ducere debeat insons
Præmia: & hæc diuis similis contraria lentos
Ad studia inflectit sensus/ vt inutile quoddam
Vulgus agens/ primum violenter: at aspera postq;
Paulatim abrasa est feritas/ mandata sequuntur
Sponte sua. tantum valet ars: & iniusta colendo
Consuetudo animis hominum/ natura ministrat
Principia. ac media ac fines oriuntur ab arte.
Hanc moneo Nati (sic vestra monebitis olim
Cum Deus & grauior patres vos fecerit ætas

LIBER TERTIVS.

Pignora vos etiam) Venerari addiscite patrem
Atq; salubres monitus audite Deorum.
Nanq; deos habet autbores: Diis omnia ab ipsis
Traxit: & vtuntur magni hac interprete Diui.
Regia progenies estis de sanguine Diuum
Proueniens: quem Di; cupiant regem esse docebo.
Inter aues præsit Aquilæ: inter bruta Leones
Quod membris valeant/ animisq; ferocibus ausint.
Inter mortales autem Prudentia regnat
Et pietas, & quæ partit rite omnia Virtus
Cuiq; suum tribuens/ & quæ scit dura ferendo
Vincere/ & hostilem bello infrenare tumultum.
Nec satis hæc/ nisi quæ ventrem/ Veneremq; iibactio
Temperat affectu/ simul & quæ temperat iram/
Quæ contemnit opes/ & quæ inter verbera dextram
Contrahit humanos miserans Clementia casus/
Assideat: Diuisq; hominem cælestibus æquet,
Adde fidem, quæ dicta facit, quæ fœdera seruat
Adde ilares vultus, animiq; affabilis ora
Rem populis gratam/ & momenti in principe magni.
Rex est/ iudicium cuius cõmuniter omnes
Ferre velint/ q; sit cunctis mortalibus æquum.
Fucus apum non Rex/ qui non ante omnia fertur
In cõmune bonum. Cordi quibus est sua tantum
Vulitas/ inuisi Erebo cæloq; Tyranni.
Rex opibus/ Rex vitæ hominum, Rex parcit bonori.
Ipse in fata feror curis confectus & annis.
Vos quibus est ætas melior, curate nepotes
Et seruate genus. ¶ Grandi est sine crimine nomen
Præsidio inter mortales. innoxia, nulli
Tam crudum os, quod non faciat placabile fama:
Mens hominum meritis emitur. benefacta ferarum

AGELARIORVM.

E mollire valent animos: sic ducite vitam.
 Ne cum fata volent/pudeat ferre ora. Deorum.
 Quando erimus simul ante Iouem: Nā vos quoq; nati
 S tare opus est olim ante Iouem/morū improba si vos
 A rgnet impietas/ego vos genuisse negabo/
 S ed fore suppositos/alioq; ex semine partus/
 N on de stirpe Deum/magno nec ab Hercule ductos
 C ausabor/generi virtus innata Laconum est.
 I te bonis igitur quos vos responsa Tonantis
 I re tibent Nati ite aibus/fortuna/Deusq;
 F auerit incēptis: Quā consistere terra
 D ij dederint/Dij nāq; dabūt/nec Iupiter ipse
 V sq; abērit/quo sint etiam communia nobis
 G audia de rerum euentu mihi nunciū adsit.
 A nxius interea digitis labentia mecum
 T empora diuumerans noctesq; diesq; manebo.
 T alia cum natis Senior mandata dedisset
 N omine quemq; vocans proprio procedite Nati
 D ixit: Quā extendens vlnas complectitur ore
 C eruus incano: lacrymisq; dat vltima obortis
 O scula discedunt Iuuenes: sua quēq; sequuta
 A gmīna: per campos iter bis. Illi æquora sulcant
 R ex pius Quā teneris semper Leonicus ab annis
 O bseruare deos solitus/iam grandior æuo
 E t positus longæ supremo in margine vitæ
 C um nocturna quies aliquando aggressa iacentem
 I sset in auroram/virus sublimia templa
 C ernere (quæ vasto æquarent curuamine coelū
 I ngressusq; fores magnū spectabat inane
 V ndiq; parietibus multo fulgentibus auro
 C æruleaq; super clausum testudine/ Quā alto
 C ulmine/quod varijs lustrent splendoribus astra.

LIBER TERTIVS.

P endentemq; virum vacua miratur in aura
 C ui niue candidior mento/cui vertice pendet
 C oncolor argento latos coma fusa per armos/
 C ui toga gemmarum radijs scintillet ad imos
 F usa pedes.os quale iubar Titanis ab vnda
 O ceani cum mane leuat vultum igne rubentem.
 O s procul apparens vnum/quia lumina grandi
 L uce repercitens visum impedit: vt prope fixis
 C ernere fas oculis/triplex se ostendit imago
 I ndiuisa: volant tenues per inania formæ:
 E t Capita ac genua ante senis vestigia curuant
 A udet: Quā accedens animis considerat altis
 S ingula spirituum videt agmina magna volatū
 A ereo ferri ante senem/feriq; tbeatrum
 G rande sinu immenso: cui mille sedilia circum
 A urea/Quā in medio spacium vitrei maris instat,
 T alia miranti species occurrere visa
 S tareq; Quā aspectu sic regem affata benigno.
 R ex spartane tuis forsā regionibus vnq;
 T ale aliquid vidisti oculis mortalibus? Ille
 N ec vidi/nec posse inquit toto orbe videri
 C rediderint. sed fare precor. Num Iupiter hic est
 Q uem video tanta cum maiestate leuatum
 N ec folio inniti/sed inani incumbere vento?
 H ic Deus hic rerum est opifex/hæc intima magno
 M ens operi/respondit. Vti mortalia membra
 V iuificant animæ/sic Quā Deus omnia quæ sunt
 S ustinet ac seruat. tolle hunc/quæcunq; Videntur
 S ustuleris. sicut cum mens e corpore fugit
 C orpus it in cineres. hic est quem Pana vocari
 F orsitā audisti graias aliquando per vrbes.
 T erminus hic idem: signo quem Roma triformi

AGELARIORVM

Fingit Θ . ω . magnum quondam dicetur Θ Alpha.
 Mira tibi es labor: tuus est cum manibus orci
 Iupiter: Θ vestri quot babent altaria Diui
 Tum visus meminisse borum quæ dixerat olim
 Proudus Eurydamas Latiae prope littora Romæ
 Hæc grauis ex alto ducens suspiria corde
 Rex ait: impietas nobis mortalibus ergo
 Ingruit/ Θ turpis tam longi temporis error.
 Quo nam igitur pacto scelus hoc inolescere tantum
 Fert Deus? esse rati diuos simulacra litamus
 Sacra illis libanda Deo. si fallimur ipsi
 Vos superi illuso cur non succurritis orbi?
 Spiritus/ banc vobis causam mortalibus inquit
 Scire nefas: vt enim tellus habitacula vobis
 Impartitur/ ita satis est cognoscere terras.
 Verum tempus erit/ quo cum Ioue tota Deorum
 Progenies aras/ Θ templa/ Θ nomina perdet.
 Hanc deus etatem Coelo dimittere dudum
 Cogitat: hos ordiri annos festinat olympus.
 Huc ideo extoto diuos pater euocat orbe:
 Conciliumq; hominum pro libertate frequentant.
 Veni ego pro Hesperijs: teq; Θ tua pignora noui.
 Nos omnis regimus terras/ Θ iussa Tonantis
 Exequimur: diuis etiam q; plurima vestris
 Assentimur/ vti nobis deus annuit. Ille
 Ille vides? magno sedes cui proxima Patri?
 Rex solyme/ sub quo legem Philadelphus bebream
 Transtulit/ iudicium nequaq; exile futuri
 Temporis: atq; noui signum memorabile sæclî.
 Nam deus ingenijs hominum innotescere sensim
 Incipit: Θ sinit in gentes sua dogmata ferri.
 Qui sequitur/ Syrie princeps. Memphticus alter

LIBER TERTIVS

Alter Arabs, Quintus qui per sica regna gubernat:
 Sextus habet Medos. Tiriae Cartbaginis arua
 Septimus Aeoliam/ Cares/ Asiamq; minorem
 Proximus: Aethæos Θ acbaica littora nonus:
 Roma subest decimo/ numeri sub limite primo
 Roma sedet. Viden vt vigor est in principe romæ
 Viuidus. Ast alijs tristi confecta veterno
 Ora cadant? Itali surgent: regnoq; sub illo
 Dij veteres ibunt pessum: noua secula surgent!
 Iupiter imperium perdet: neq; iupiter ipse
 Sed vulgata hominum mentiti nomina manes
 Proximus besperiam gentem regit/ atq; britannos.
 Aethiopes. alius Pontum armeniosq; Colonos
 Vltimus. Expectant Θ qui germanica regna
 Et qui sarmaticas procul vsq; ad littora gentes
 Temperat: atq; alios quibus insulae Θ æquora subsunt
 Ordo alius regnis imponitur. omnia in vnum
 Sunt redigenda. cadent Reges orientis Θ Austri.
 Se deus ad Tyberum transfert. Romæq; triumphos
 Destinât/ instituit rerum caput esse latinorum.
 Tuq; faueto Italis. faueat genus omne tuorum.
 Emersura breui flagrantia bella per orbem.
 Concurrent italis Libici/ Θ delebitur ingens
 Sidonice Didonis opus. delebitur omne
 Semen Alexandri: nec erit nisi Roma per orbem.
 Ipsa quoq; in senium vergens patietur ab hoste
 Multiplici varias clades/ sed maxima surget
 Atellure Lues Arabum. Cum vana superbum
 Religio caput attollens dominabitur Apbris
 Atq; Asiæ populis/ quot sunt Euphratis ab amnæ
 Vsq; ad pbasiaci glacialia littora ponti.
 Ista quoq; besperice clades populabitur oras

AGELARIORVM

Sed tamen Asturiam seruare licebit/ & omnem
Cantabriam/ pelagi quam verberat vnda Britani/
Progeniemq; tuam/ quæ tempestatibus illis
Haud minimam prestabit opem: Nam magna nepotes
Bella gerent vestri pro religione Tonantis,
Et pro reliquis regum patriæq;: nec vlli
In genus illud atrox ibunt melioribus armis.
Sors tamen illorum multis erit inuida, magnum
Ablatura decus terris: Nam sæcula surgent
Bruta, oblita bonas artis, & nescia laudem
Reddere virtuti, & famam celebrare virorum
Nam bene de patria de religione merendo
Nomina nulla ferent, generans obliuia tempus
Inijciet claris illorum laudibus vmbra.
Nec tamen idcirco minus ad preclara laborum
Gesta ferant: studeantue minus sublimibus ausis:
Nam licet in terris & apud mortalia regna
Langueat interdum: tamen hic sua premia virtus
Semper habet nulli fato nulli obuia sorti.
Vltima sæcla dabunt vestro de sanguine quædam,
Qui velit ex longa maiorum nomina nocte
Asserere, æternamq; ataus inducere lucem.
Felix, si poterit votorum euadere compos.
Talia sopito cernebat somnia sensu,
Cum subito euigilans quasi quædam oracula Diuum
Visa recensabat secū: nec tempore ab illo
Ad simulacra Deum voluit libare: Nepotes
Cuncta docens. Senio tandem concessit & annis.
Et iam transierat fauces Eluacus apertas
Aequoris Herculei, qua se via solis in altum
Cum cadit Oceanum, sublimi inclinat ab axe.
Tunc Atbamas patria Argiuis, regumq; ducumq;

LIBER TERTIVS.

Gesta tenens animo memori/ sic protinus orsus/
Dux Eluace nepos magni Herculis ab Ioue Diuum
Principe demissi nomen tenet Herculis istud
Aequor ad huc/ q; in has fauces victricia signa/
Transstulerit quondam subigens duro omnia marte.
At sunt qui nostro cognomen ab Hercule ductum
Esse negent: aliumq; velint hoc nomine ductum
A/Pbaraoniæ venisse per æquora terris
Littora ad hæc: similiq; errorem a nomine natum.
Vtq; fidem faciant/ templum esse in gadibus aiunt
Herculis in quo sint simulacra ægyptia/ Osiris
Isis/ & Arpocrates/ ac cætera Numina gentis
Eius: vt interpret Diuum latrator/ & Apis.
O Atbamas Eluacus ait Tirinthia proles
Possidet hoc dudum decus: hæc in sanguine nostro
Gloria consenuit: sine re celeberrima fama hæc
Nec potuit nasci/ nec tanta in sæcula duci.
Quod si forte huius fuit vnq; nominis beros
Alter ad has vetus terras/ cui templa dicarunt
Angulus hic/ alijs certe nondum agnitus oris
Exulat ex toto tanq; procul orbe fugatus.
At nostrum sonat omne hominum genus: Ipse gigantes
Ipse domat Lapithas/ atq; agmina Centaurorum.
Ipsitura cremant aræ Libycas per barenas/
Atq; per Europam/ per littora Gangis/ & Indi.
Nihil & Egyptus placeant sibi. Græcia certe
Clarior ingenijs/ opibus/ facundia/ & armis.
Quod si quem decus hoc nostrum qui polluat vsq;
Repperero/ dextra hac faciam me intelligat ortum
Ducere ab Alcidae/ non sordido ab Hercule quodam.
Talia Dux. Cuncti Comites Atbamasq; fatentur
Herculis Argiui missam vltra sidera famam.

AGELARIORVM.

Et quæcūq; alio memorentur ab Hercule facta
 Esse leues nugas: quas vaniloquentia turbæ
 Niliacæ nostræ confinxerit æmula laudi.
 Dumq; ea sermorum multa vice fantur: Ab Austro
 Aura recens leni veniens ad garbasa flatu
 Proram agit in Cbaurum. ducto pede nauita flectit
 Cornua, & Antemnas: alioq; arat æquora sulco,
 A/Libe doctus iter. tria promontoria longe
 Prospiciunt dextra, Cuneum sic nomine dicunt
 Hesperij, sacrum, & magnum, qua surgit Olysson.
 Qua Tagus immensi disungit littora ponti:
 Et qua Nereidum viridis choros æquore lato
 Regnat & includit grauis arua feracia plumbi.
 Mox vt conuersis procul ora britannica proris
 Est conspecta, nigris subtexi nubibus æther
 Incipit, & flare obscuro grauis Euris ab ortu.
 Nant magno grege Delphines: dorsoq; repando
 Aequor arant sumo captantes æra rictu.
 Crudescit sensim Nereus, & proijcit iram
 Cum fremitu in maria: & coelum nigrescit in vndis.
 Heu quidnam Nauarcbus ait, parat Aeolus ore
 Fluctifico? Subita quid tempestate minantur
 Dii maris & Coeli? Nunq; ne iter ire quietum
 Sors sinet? & sic semper erit cito mobile coelum?
 Sancta precor Tetbys, Nymphæ oceanitides omnes
 Tuq; pater cui dant veteres primordia rerum
 Oceane, ab profugos terra pelagoq; Lacones
 Abseruate, marisq; minas auertite, & auræ.
 Sic ait: atq; animi compos totam excitat artem.
 Scuit byems magis atq; magis, neq; prebendere terras
 Fas aliquas rapiente salo, qua littora pontum
 Nulla tenent, sed abit saliens sine fine sub ima

LIBER TERTIVS.

Fundamenta orbis/rursumq; recurrit ad ortum.
 Scæpius annexi deponere vela: rudentes
 Aura onerat: pugnatq; manus & fortia contra
 Brachia: pendentesq; agit at tunicasq; comasq;/
 Obtunditq; aures: & verba retorquet in ora.
 Pontus & aura sonant altum: nec Nauta magistrum
 Audit: & in vultus saliens mare lumina vexat.
 Fluctibus ita gemunt latera insultantibus: instat
 Pontus: & assurgens puppim leuat, atq; debiscens
 Precipitat. ferri dicas in tartara proram.
 Transilit vnda rates, & dissipat æquora ventus
 In pluiam/ quæ aspersa cadit per transtra/ forosq;.
 Solliciti satagunt omnes: nihil omnia agendo
 Proficiunt: vix stant pedibus, vix cruribus bærent.
 Iam nimbi grauis æstus adest. tonat vndiq; mundus
 Terrifico mugitu: ardens secat æra fulgur
 Igniferum: stridentq; illisi fulmine fluctus.
 Attoniti incipiunt vitæ diffidere: & ægra
 Mente bærent/ Nimbus, venti, mare/ fulmina mortem.
 Subijciunt oculis: lucemq; exterminat vmbra
 Nubis/ & effundens omnem cæli impetus iram.
 Nec satis hæc, nebulis erumpere saxea grando
 Incipit. & magnos imber duratus in orbis
 Verberat exanimos. madidas ad tempora vestes
 Corripunt miseri: Clauo proreta relicto
 Pellitur in preceps/ & agit frons ita cruorem.
 In ventos nimbiumq; putes ruere astra/ polumq;:
 Neptunumq; deos superos se attollere contra.
 Tunc instare videns extrema pericula Ductor
 Ellenat os/ piceumq; tuens Eliacus olympum.
 Iupiter altitonans semper mortalibus æquum
 Numen ait/ tua quæ nescit clementiâ finem.

AGELARIORVM

Eruat ex tanto Coeliq; marisq; periclo
 Has animas: neq; nos iratum absorbeat æquor.
 Nos neq; Neptuno nati certare/nec ipsi
 Dñs superis. si fata vocant mittamur in enses:
 Pugnemusq; viris/vbi fas & robore & armis.
 Niti aliquid. sub Marte viros occubere pulchrum.
 Sanguine non lymphis madidum decet ire sub ymbrae
 Bellatorem hominem/rigidoq; occubere ferro
 Non pelago nihil audentem/lentum/atq; iacentem.
 O duo Amyclæi Lædæ & Iouis inclyta fratres.
 Pignora/dij patrij indigetes/sanctiq; Penates
 Et tu Bacche pater qui fers Minoïda ab alto
 Ad superos. Tuq; o domitor telluris & yndæ
 Vnde genus nostrum Alcide: date fluctibus istis
 Defungi; atq; aliquo sortiri in littore portum.
 Sic ait. Extemplo Antennis insistere visæ
 (Castores appellant) flammæ felicia Nautis
 Omina iactatis pelago: & rarefcere Coelum
 Atq; serenari/pontus mitescere/venti
 Concidere/& Zepbyrus fieri contrarius Euro.
 Læti omnes imbrem excutiunt: frontemq; cruentam
 Tum demum aduertunt Rectoris & ora tuentur
 Sancia: stant circum/tepidoq; medentur olivo
 Quod bonus Eurytion medicis infecerat herbis
 Pæonia Eurytion Lydus nulli arte secundus.
 Affuit & Bitias/magico qui vulnera cantu
 Pellere doctus erat manesq; excire sepulchris.
 Gestit ouans pubes/discrimine functa Lyæo
 Ac Cerere & dulci solantur pectora risu:
 Velaq; soluentes conuulsa atq; bumida nimbis
 Sedulo in antennas Nautæ noua lintea tendunt:
 Atq; leuant tractim nauale celestina canentes.

LIBER TERTIVS.

Incuruata sinu mox vela Fauonius amplo
 Porrigit/& celeres adiungit nauibus alas.
 Iamq; Calidonios saltus finesq; Britannos
 Transgressis/aperit pineta virentia magno
 Insula in oceano gallos & celtica contra
 Littora/fatidicis olim sacrata puellis
 Quæ nautis ventura canant. buc Eurymedontis
 Consilio appulsi demittunt vela/parantes
 Prandia, & ignotæ mensas in margine terræ.
 Murmur vt auditum/visæq; ad littora puppes
 Insolitæ/vultusq; noui numerosaq; turba/
 Virginei Cætus custos Pheebiq; sacerdos
 Affuit extemplo Dryidum comitante caterua:
 Et quo annare velint tranquillo interrogat ore.
 Alius intuitus senis os venerabile Cæni
 Eurymedon/genus hispanum Sumus inquit/ad oras
 Labimur incertas profugi/nihil insidiarum
 Molituri vsq; fatalia quærimus arua
 Sortibus admoniti nobis hæc littora circum
 Deberi patriam/& condendis mœnibus agrum.
 Tum senior barbam mulcens in pectora lapsam
 Hesperij genus armipotens, Dii vestra secudent
 Cæpta inquit: delubra colunt ea Pheebades alta.
 Quæ procul apparent: illis se infundit Apollo:
 Et ventura docet. scitari oracula fas est.
 Vos ideo ad nostras aliquis Deus appulit oras.
 Hæc ait/vt templum maiestatemq; Deorum
 Gens verita abstineat furto/violentia/& armis.
 Tum Eurymedon paucis altam comitantibus ædem
 Mox adit/& Numen Pheebi inclinatus adorat.
 Nec mora Nympharum Antistes quæ prescia casus
 Illabente Deo linguamq; in verba mouente

AGELARIORVM.

Procebas adest, adytisq; hominem compellat Achæum
Sic memorans. Lacedæmonicæ non gentis Iberæ
Eurymedon soboles, tecum est Eliacus ab alto
Hercule descendens, Ioue quæritis auspice terras.
Chaonio in saltu vobis responsa dedere
Fatidicæ volucres: celsa vidistis ab arce
Ignem, & multifidis presaga incendia flammis.
Ibitis ad Cimbro: sed non ea debita vobis
Regna: reuertentes amnis vada lata sicabri
Inuadetis. apud Belgas loca debita vobis:
Dixit/ & in tecti redijt penetralia Virgo.
Tum Senior mirari homines oracula cernens
Veracq; prodentem vultu Eurymedonta loquentam,
Subiecit. Viden Eurymedon q̄ certa puellæ
Dent responsa: priusq; quid quæsieris, vltro
Fata genus, causamq; vice. manifestus in ista
Voce deus, nec adhuc desunt qui credere nolint
Esse deos: dicantq; regi mortalia casu.
Tum Eurymedon, Venerande senex nil sortibus istis
Certius, audiu Lycias: ad delphica veni
Limina. Consului Delon, nil certius istis
Sortibus: ipsa vias, ipsa est semel omnia fata.
O decus, o cæli lux immortalis Apollo.
Dexter ades nobis, & nostra incepta secunda.
Sed tu sancte Senex mecum dignabere fari
Pluribus. Auditum nobis & fama per orbem
Missa diu, dryidas quosdam regionibus istis
Degere, qui Diuos, qui sint coelestia docti
Omnia. de Dryidis si quæ tibi cognita, fare.
Ipse inter gratios quorum prudentia magnum
Nomen habet, genitus Dryidas audisse recordor
Vicere apud gallos, & scire arcana Deorum.

LIBER TERTIVS.

Eurymedon Senior dixit, cognoscere post q̄
Tantus amor Dryidæ quid sint, absolvere paucis
Rem aggrediar. Dryidæ quoddam mortale Deorum
Sunt genus in terris cœlestia numina agentes,
Semoti a turbis hominum, nemora alta colentes
Vnde & nomen habent, æterna silentia seruant:
Et meditabundi reptant: incuria victus
Summa viris. poma esuries absomit, & verbas.
Abstemi semper, fontes & flumina potant.
Delicias & opes, venerem & conuiuia damnant
Mirifice, vt laqueos animi, & fomenta malorum
Maxima. Iusticiæ memores, mortalia parui
Omnia pendentes, in religione senescunt.
In pietate obeunt: humiles minimumq; molesti:
Inculti, impexi cum dijs cōmertia habentes.
Noticie rerum incumbunt, & rusticitatem
Ingemo exturbant vigili: Quid numina, quid sint
Sidera/ quid Cœlum, qua lege feratur olympus
Quidue elementa sciunt: q̄tum aere rarior ignis
Quam lenior tellure liquor: Quis fluctibus ordo,
Quæ natura soli, Quantusue sit ambitus orbis
Terrarum: quanta ad manes via, quantus ad astra
Cursus/ aquis quæ forma. fretum si tartara subter
Ambulet, & si sit tellus habitata sub orco,
Vnde niues, & qua veniant ab origine venti
Nubila, fulgetræ, pluuiæ, quæ, fulmina causæ
Sic acuant, nihil ignorant, prudentia rerum
Summa gerendarum, & venturi prescia sæcli.
Hos populi, regesq; adeunt, ceu numina quædam
Consilium dubijs prestare scientia rebus.
His ego me addicens vixi ab iuuenilibus annis
Inter eos: post q̄ senui, templa ista guberno

AGELARIORVM.

Virginibus sacrata nouem/quibus altus Apollo
Præsidet: vt totidem misis. buc munera mittunt
Qui presunt opibus Reges: in fluctibus istis
Claudimur/vt quodam orbe alio consortia vulgi
Nulla admittentes nostros hic viuimus annos
Post obitus loca cum diuis meliora habituri:
Nanq̄ animas/secum quæ nulla piacula veſtant
Morte obita/cum Dñs superis regnare putamus.
Sic Senior: tandem ad naues sociosq̄ reuersus
Eurymedon regem & Comites affatur/& inter
Prandia Pboebee recitat responsa Sibyllæ.
Littore soluentes igitur dant garbasa ventis.
Et scopulos vitans fugit in maria alta magister
Oebalus: ipse etenim cœli scrutator & vndæ
Maximus/atq̄ vias doctus quot in æquore toto.
Littoraq̄ & portus omnes descripserat ipse
In talibus/& quæ loca sunt imperua nautis
Principium sumens ab Ioppe & flumine Nilo
Ad Tanaim/a Tanai ad Gades/a gadibus vsq̄
Ad Cimbros: rursus a Cimbris ad Gorgonas vsq̄/
Hesperiosq̄ hortos magno sub Atlante iacentes
Perueniens: nondum nostris erat agnita Tethys
Aetbiopum/non Indorum/nec Hyperboreorum/
Vt modo/Gallaici postq̄ maria omnia reges
Scrutati inuenere nouum/si credere fas est
Rumori/& Nautis famam facientibus/orbem/
Qua Libys aura inter Zepbyros aperitur & Austrum.
Orcades egressis recto contendere cursu
Mens erat ad Cimbros. Verum vestigia puppes
Nunc libe/nunc Zepbyro/nunc Euro/nunc Aquilone
Perturbante viam/varias traxere per vndas.
Monna procul visa est nigro sub sidere tergo

LIBER QVARTVS.

Aequoris in campis: pertransuere Siambinæ
Videre Axantim/gyroq̄ per æquora tracto
Scandia se ostendit. Venere ad littora veſtris.
Ex Nerigo lati in Bergon/gelidamq̄ somnon/
Frigida sulcarunt Cronij confinia ponti.
Hæ sunt sub geminæ radijs argentibus Vrſæ
Insule in oceano, quas clausa sub æquore tellus
Porrigit ad Cœli aspectum sensura per illas
Solis. & astrorum vires/almūq̄ teporem.
Meta fuit Tbulæ: nihil banc habet amplius vltra
Terrarum oceanus: Sed possidet omnia Tethys/
Concretumq̄ gelu. glacies/imperua ventis
Non sinit in tumidos Neptunum exurgere fluctus.
Donec ab Arturo fugiens substernitur astris
Mitibus æstiuum Pboebi reuocatus ad ortum.

F I N I S.

LIBER QVARTVS.

Vlius ardebat: subiecta trionibus ora
Frigidior tñ bybernos poscebat amictus.
I Dñ sp̄sas pelago terras, dñq̄ iuia lustrant
Aequora/mobilibus facti ludibria ventis
Plurima mirati/sed nil magis æquore in oī
Quam totos durare diem sine nocte per æstus.
Sex menses habet vna dies (mirabile dictu)
Sex menses nox vna: cadunt semel atq̄ resurgunt
Luciferi toto currus Hyperionis anno.
Has quoq̄ mortales quosdam videre per oras
Deformes: pote quis corpus totum auribus amplis
Tectum erat/vt quodam longæ velamine pallæ.

FF

AGELARIORVM.

Visa etiam memorant crudi miracula monstri
Per maris huius aquas/quo tota exterrita cepit
Continuo vires animumq; ammittere classis.
Piscis enim pelago emergens se corpore tanto
Extulit/ut cauda sibiens freta surgeret alto
Vertice in antemnas/malis procerior ipsis.
Pbysetrem Grai appellant/et spargeret ore
Nimbifero in naues tantum salis atq; procellae
Qantum nulla potest nubes/cum faucibus amplis
Subuertit maria et terras garumanticus Auster.
Visa quoq; extemplo turris se rorida in auras
Tollere: et elatum caput usq; ad sidera ferre.
Contremuere omnes/ver sicq; in vota/Deorum
Aequoris et coeli precibus dum numina pulsant
Bellua subducto discessit in aequora collo.
Ergo maris postq; longis ambagibus acti
Aduenere locos/vbi fracto cortice flauas
Sylua parit gemmas. Glessum dixere Coloni.
Dorica gens electra vocant. hinc lenibus auris
Cimbrorum in patriam glacialis regna/gelucq;
Aspera perpetuo/genticq; inimica Laconum
Itur. et exhaustae tandem dant littora classi.
Cimbrorum genus acre/ferox/immane/remotum
A reliquis longe mortalibus/ultima mundi
Littora sub stellis habitans Erymanthidos Visae.
Incubuit quondam Italiae/magno agmine Romam
Depopulaturum: sumptis sed protinus armis
Impiger hostilem Marius compefcuit iram.
Pisce/feris/gregibus viuunt. pars maxima victus
Lancium. spolijs ouium varioq; ferarum
Tergore vix byemem cobibent/Boreaeq; resistunt.
It Pelopis terrae similis peninsula longos

LIBER QVARTVS.

Oceani in fluctus/tellus abscondita nigris
Nubibus: incompas lucis/subiecta tenebris
Assiduis/quando aemonium sol languidus arcum
Circuit/et reduci torquet vestigia curru.
Cimber ut appulsam videt ad sua littora classem
Infremuit/quasi multisono cum sylua latratu
Intonat/irritatus aper/qui lumina toruo
Igne rubet/spumamq; ruens in vulnere mandit.
Hispida per rupes tinnitu impulsa citato
Tympana cerbereis frangunt latratibus auras.
Et mugire procul ferali rustica bombo
Cornua sunt audita. Iugis decurrit ab altis
Plaebis armata/velut riuus per saxa cadentes
Cum grauis aestiuos aer descendit in imbres.
Ille Lycaonio defendit pectora tergo/
Hic caput obnubit corio bouis/altraq; tollit
Cornua. sunt quibus est Vituli cute cincta marini
Tibia: Sunt tecti vniacibus ilia cervis:
Fert Macblis/fert arma Bison/fert pluribus Alce/
Vrus: et Albentes Vrsi: Nam frigidus aer
Parturit albentes istis in saltibus Vrsos.
Est qui fronte gerat vulpes/et subrigat aures.
Sunt quibus amphibium pecus est pro casside Fiber.
Piscosq; vorax habitans in gurgite Lucra.
His settosus Apri vertex cum dentibus albis
Cassis erat misso super ora minatia ricu.
Ast alijs Grypbes late bipatentibus alis.
Et iugulo sese in rostrum tollente recuruum.
Nam Gryps est animal duplex: aquilamq; figurat
Pars prior: in libycum transit postrema leonem.
Propterea a tergo pellis demissa trabebat
Praemia verrentem domini vestigia caudam:

AGELARIORVM.

Brachiaq; in nodum pectus complexa coibant,
 Viere venatu soliti dant viscera mensis/
 Exustias in bella ferunt/ & frigora contra.
 Turmatim bastati cobeunt/ & lata repente
 Barbaricum frendens vulgus rude littora complet.
 Arma Lacon Dux/arma vocat. Spartana Iuuentus
 Vultibus insuetis, & agresti territa forma
 Principio/in se mox rediens bruta agmina risit.
 Læti omnes venisse aliquem post ocia tanti
 Temporis vsu armis tandem de more volucrum
 Exultant/cum post byemem noua panditur æstas.
 Iste sibi thoracem bumeris/ac porrigit vlnas
 In manicas/ & se tunicis loricat abenis.
 Expediunt alij fundas: alij latus armant
 Ensisibus: incuruant arcus/cinctiq; pbaretris
 Dant capiti galeas/ & longa bastilia vibrant.
 Mox vallum factura suis pro puppibus altis
 Stat scutata pbalanx/ac primos excipit icus.
 Post clypeos veniunt longis mucronibus bastæ/
 Agmine in extremo fundæ statuuntur/ & arcus.
 Pugna fit/bos virtus/illos agit impetus ardens.
 De tellure volant bastæ: de classe sagittæ
 Saxaq;. Spartani capiunt volitantia in auris
 Spicula Cimbrorum: tanta est industria genti/
 Tanta est dexteritas/correptaq; tela remittunt
 In dominos. Cimberq; suis configitur armis.
 Barbarus vt vires pugna se effundere inani
 Conspicit in furias agitur/frenditq;/fremitq;
 Dentibus: accingunt summas conscendere puppes.
 Nec mora/nec pensi quicq;/ toto impete tendunt:
 Illatisq; ruunt scalis/ & in alta feroci
 Rostra animo se proripiunt: neq; vulnere curat

LIBER QVARTVS.

Irritata odio rabies. Spartana Iuuentus
 Ingruit/ & contis turbam atq; securibus vrget
 Ictibus assiduus pulsans/ & vulnere fœdans
 Tempora/terga/bumeros/setosaq; pectora. & ora.
 Hic aliquid saltem vires industria & arma
 Profuerint nobis: hic saltem agnoscitur hostis
 Rex Eliacus ait: iam non contra æquora bellum est.
 Hic est dulce mori/cum vinci & vincere fas est.
 Dixit. & elata Cimbri petit ora bipenni
 Euertitq; gradus retrorsum: in terga ruentes
 Per freta semineces magnis cumulantur acerviis.
 Nec minus instantem telis pro littore turbam
 Sollicitant. cotes tortis iaculantur habenis.
 Mille fugant tractis calamos vno impete neruis:
 Mille rotant filices: torquent bastilia mille:
 Telorūq; graui fodiunt caua tergora nimbo.
 Vt furor intepuit Cimbris/ & lassâ parumper
 Membra videt cessare Lacon/nam barbarâ norat.
 Corpora post primos solita elanguescere nixus:
 E micat & toto aggreditur lentum agmine vulgus.
 Consternati animis Cimbri dant terga: Lacones
 Terga premunt iaculis. Pauci quibus tra pepercit.
 Martia/per sylvas fusi euasere silentes.
 Dux erat Alciden referens & imagine patrum
 Grandanimis/vix dum prima lanugine maior
 Sed virtute annos superans/diis omnia magnis
 Persimilis/vegetos sensus/faciemq; animumq;.
 Ipse igitur quot erant captiui ex hostibus/vltro
 Liberat accumulans donis ac laudibus amplis
 Magnifice de gente loquens. doctusq; locorum
 Ingenium atq; vias eius regionis & vrbes
 Eurymedonta virum insignem/qui Nestora totum

AGELARIORVM

A equiperet/mittens populos in foedera traxit:
 A tē locum pactus descendit ab æquore in agros:
 Nec dum multa dies ierat/cum nata repente
 Indigenis bella aduersus contermina regna/
 Bella cruenta/animis vtrinq; in fata paratis
 Concilium de more vocant: iam facta Laconum
 Inclita per populos Virtus & gloria passim
 Tam vulgata: ducem tanti certaminis ergo
 Gentis Agellariæ Dominum legere/ Iuuentam
 Nil veriti/sed mirantes sublimia corda
 A tē sagacem animum/moderariq; arma scientem.
 At neq; lectores spes aut fortuna fefellit:
 Dux et enim (sic fama volans perterritus hostem)
 Quam primum in campos positus certo ordine castris
 Exiit aduersas acies diffidere torpor
 Compulit & trepidare animis labentibus hostes.
 Non aliter q̄ cum visa Iouis alite languet
 Plæbs auium/volucresq; fugæ dare cogitat alas.
 Adde q̄ Alcides cupiens sine cæde nepotem
 Ne quē forte abiens comitum desideret olim/
 Reddere victorem/satyros nymphasq; locorum
 Ac genios omnis iussit prisca ora gigantum
 Illaq; Titanum foeda atq; immania membra
 Sumere/& ante aciem informes ostendere vultus
 Hostibus/ac centum manibus pretendere pbagos
 Aut piceas/solida sue suis cum frondibus ornos.
 Extemplo audiuerunt Deum/ miracula docti
 Fingere/& humanos consueti eludere sensus.
 Palladios inquit hic habitus: descendit ad imos
 Pala pedes/teretēq; manu complectitur bastam:
 Pectora gorgoneis extant armata colubris.
 Et tellure iacens scutum vestigia tangunt.

LIBER QVARTVS.

Hic Libycum gerit Atlantem. subit ille Mimantem
 Ionium/quem vix iaculantem saxa Gradus
 Reppulit. hic Zanclum: siculis quem moenia terris
 Extruxisse ferunt alto vicina peloro.
 Iste manu tantam porgebat in aera falcem
 Quanta foret satis Atlanti in duo frustra secando.
 Iapetus Coeusq; humeros attollit in altum.
 Et caput in nubes mittens procerus Ophion.
 Apparet grauis Enceladus/ferus Alcyoneusq;.
 Porphyriionq; trabens plantis maculosa draconum
 Tergora: & ora ferens caelo settofa Damastor:
 Et truculentus Atbos/a quo data noia monti
 Tbricio: q̄ eas rupes inuoluit olympo
 Cum violare Deos attentauere gigantes.
 Cinnus adest/prodit Celadum/Siculusq; Pelorus.
 Et cui Pallene fecit cognomina: & Almops
 Qui coluit macetum campos: mouet arma Typbeust
 Tortaq; in anguinos ducit vestigia gressus.
 Et quem Plutonis cōiunx Proserpina læto
 Vix potuit dare besbicos/Antæus/ & Ascus
 Et quem Neptunus saxo allisit Polybutes.
 Saxo inq; /quod ad huc medijs apparet in vndis:
 Titanum & genus omne deos pblegræa per arua
 Annixum patrio quondam detrudere Cælo.
 Lestriigo & Cyclops fratres: Polyphemus & ingens
 Antipates nati/syluis quoq; dura ferentes
 Ora/feras toruis solita absterrere figuris.
 Ista cohors stetit ante alias fugentibus armis
 Splēdida/cum trabibus pene ipsa aduentibus astra.
 Hanc vbi barbaries aciem mirata/ reliquit
 Corda calor: pleriq; animas fudere tuendo
 Dñ quoq; contractis horrorem frōtib; auigent

AGELARIORVM

Terrificum: toruoq; intentant lumine mortem.
 Tali ope dilectis superi mortalibus adsunt:
 Et taciti inter se rident commenta dolumq;
 Sic turbati hostes subito (mora nulla) tumultu
 Proiectis dilabi armis/ac castra resoluunt
 Non secus incipiunt/q; cum libycas per barenas
 Venantem pauidi Lepores videre leenam.
 His meritis populorum animos Eluacus adeptum
 Se recolens/cum sedem illis regionibus aptam.
 Conspiceret nisiq;/sterilesq; aduerteret agros/
 Atq; hominum genus infrenum/discedere certus
 Poscit opem/qua possit iter conuertere ad oras
 Longinquas a sole minus/pelagoq; reuerti.
 Ipse etiam memorans habitas ab Apolline sortes
 Eurymedon populos sic voluere fata monebat:
 Sic mandare deos: G byems vicina minari
 Cæperat vrentem brumæ intolerabilis æstum.
 Et glacie torrentem ponti irremeabilis vndam.
 Barbara gens omni posita feritate dolorem
 (Mortales benefacta ligant) concepit acerbum
 Conatq; animos blandis inflectere verbis
 Orauere diu. Quin et pulcherrima quædam
 Principis illius gentis fata semine Virgo
 Compulsura Iouem Cygnivestire figuram
 Est promissa Duci coniunx. spes reddere mentem
 Cæperat hæc dubiam/ tenerosq; illudere sensus.
 Nam iuuenili animo vis nulla cupidine maior
 Sed iuueni in somnis vultum turbatus Apollo
 Astitit/agnouit Cytbaram/Laurūq; virentem
 Ad Crines/apicēq; arcus/summamq; pbaretram.
 Et graue supplicium minitans discedere iussit
 Protinus. Ille animū magnis conatibus ægre

LIBER QVARTVS.

Traxit ab his curis: sic est violenta libido:
 Insidiosus amor primis ita pestifer annis.
 Virus ægens tabem occultam precordia torquens
 Vsq; ad singultus abigens somnūq; dapesq;
 Alte erat immersum/toruo iam squallidus ore
 Palluerat. totos macies affecerat artus.
 Verum fata deos sancti documenta Parentis
 Mente putans memori curam impugnabat inanē
 Ac veluti quotiens se missum in retia Ceruus
 Perspicit/eluctans certat se absolueret vinculis/
 Et nodosa premit toto retinacula nixu/
 Sic Iuuenis voto ipse suo contrarius obstat
 Insano ardori. genio crudelis G asper
 Vsq; suo demum elisum sepeliuit amorem.
 Ut videre Ducem nulla prece posse teneri
 Exuias omnes preclamq; ex hoste petitam
 Largiti hospitibus Cimbri studuere benignam
 In lacedæmonios magnis ostendere mentem
 Muneribus dignasq; viris persoluere grates
 Classe instaurata spolijs opulentus opimis
 Rex abit/G velis dat. Nauta patentibus Euros.
 Sæpe tamen secum fugiens defleuit amatam
 Fleuit G/ipsa diu Iuuenem sine sanguine Virgo
 Pallida: nec potuit nisi sero extinguere curam
 Læti opibus/mactiq; animis in aperta feruntur
 Aequora. Quinta dies Rbeni monstravit ab alto
 Hostia: visæ etiam magno grege nare volucres
 Aera per vacuum: pelagoq; intrare relicto
 Tellurem/ac prætentâ vadis rbenensibus arua.
 Auspiciū Nicander ait (Conuertite proras).
 Dant superi faustum. foelix dat Iupiter omen
 O Comites/podijs in lænam adducite tractis

AGELARIORVM.

Garbasa/nanq̄ viam volucres docuere marinae.
 A tra igitur gelidi spaciosa per æquora Rbeni
 Classis iter fistit/qua se Cameratia rura
 Obijciunt.illic fluium descendere ab oris
 Audiuere italis/nasciq̄ in montibus bisdem
 Danubij fontes/Rbodaniq̄ fluentis in æquor
 Massiliense/suos visi inuenisse penates.
 Continuo gauissi omnes sermone vocari
 Argolico flumen.tellus hæc debita nobis
 Vociferant.patriæ sic blanda vocabula lingue
 Depulsis lare natali/et peragrantibus orbem.
 Adde q̄ appositos ripæ audiuere Sicambros/
 Et sibi per sortes annem meminere Sicambrum
 Promitti. Quid Nicander/quid quærimus inquit
 Eurymedon tellurem aliam? Quod Numina vbiq̄
 Promisere datum:fatalem agnoscite terram.
 His igitur melius cœlum/melioraq̄ nacti
 Corda hominum campis finem fecere vagandi.
 Cômiserans vero profugos tum Iupiter vrbes
 Finitimas tacito illapsu vatunq̄ per ora
 Concilians grais/simul et Ioue natus Apollo
 Ac generis pater Alcides fecere benignos
 Hospitibus Belgas/et coniungere pelasgis.
 Rura colunt:noua tecta locant:urbemq̄ superbam
 Aedificant:Eluaca Ducis de nomine dicta
 Mœnia:vulgatum hoc et longa in sæcula nomen
 Mansit apud Belgas/nam gens bis belgica in agris.
 Sed rude Belgarum genus illa in tempora nullis
 Artibus excultum bellis erat vtile tantum.
 E rudiere bomines grai:docuere Deorum
 Orgia:telluris cultum/serere ordea/vitem
 P angere:nauigijs fluuios trannare/fretunq̄:

LIBER QVARTVS.

Obseruare graues annos:pubemq̄ colendo
 Fingere:et vtilibus studijs formare Iuuentam:
 Discere cœlestes cursus/auumq̄ volatum.
 Extaq̄:Dñs illis fuit hæc industria/gentes
 Ut male persuasas/simulataq̄ numina doctas
 Exilijs agerent longe/quo falsa per orbem
 Sacra/malos ritus/documentaq̄ noxia ferrent.
 Hic igitur longos mansit fortuna Lacomum
 Firma dies/donec Cæsar per gallica regna
 Iulius irrumpens/Belgas iuga ferre coegit.
 Ipse bonas artes/graicq̄ idiomatica lingue
 Atteneris doctus claram Lacedæmona/et Argos
 Nouerat/et genus Eudamidum/fortemq̄ Cleomnem:
 Magnanimosq̄ Agidas totamq̄ ex ordine gentem.
 Propterea veneratus auos in stirpe nepotum
 Regem/vrbem/Ciues eluacensesq̄ Colonos
 Reliquias magni Alcidae seruauit ab omni
 Excidio:quin et Latio donauit et vrbe
 Cæretis ad tabulas referens eluacida gentem.
 Tanta potest fama antiquæ probitatis/Auorum
 Nobilitas tanti: Virtus heroica tanti/
 Ut valeat seris placare nepotibus hostes.
 Pars tamen illorum migrans ad iberica regna
 Et grauios quos Tydeis Aetolia ab agris
 Misit ad occiduo pontum sub sole rubentem
 Auspiciis diuis aliam melioribus urbem
 Constituit terris/Eluacæ nomine primæ
 Appellatam olim.Caucam dixere minores.
 Altera quæ terris breuiore Colonia gressit
 Finita suis fati/per iberica littora venit
 Ad loca quæ Bethys fuso late vndiq̄ inundat
 Amne lacum faciens:et delectata virentis

A GELARIORVM.

Vbere agri voluit vestigia sistere adyndam.
 Sed bonus augurio Poltys bizantijs auram
 Suspiciens vidit volucres ex gurgite magno
 Agmine sublatis nare ad vicina cadenti
 Arua magis p̄bebo: & monuit iam fixa refigi
 Esse opus/inq̄ alios ferri tentoria campos.
 Transmisere annē latum: volucresq̄ secundum
 Inuasere viam. Decimum reuocarat ad indos
 Vix aurora diem/cum mane rapacibus v̄ndis
 Sese obiecit Anas. multis consistere rursum
 Mens fuit bis campis. Verum consultus Apollo
 Cui sacra pro fluij ripis erat ardua moles
 Magnanimo fertur sic respondisse Laconi/
 Emeritæ locus hic. hic claram Vetones Urbem
 Constituent. Transite vadum. fatalia regna
 Proxima iam/ vestris quæ sunt cōtermina gr̄is.
 Sorte igitur profugos tali dignatus Apollo.
 Flumine transmissio spartana Colonia tandem
 In loca peruenit/quæ cum tenuisset Olysses
 Fecit olyssonicas arces/monumenta laborum
 Dux erat ore Lacon nitido/longe inclytus armis
 Tum quoq̄. Martis amor puero inspiratus ab astris
 Arsit & imberbi placuit bellona iuuetæ.
 Nec morum integritas cuiq̄/nec copia linguæ
 Nec superum cultus/nec munificentia maior.
 Ipse igitur sortes diuorum/& fata sequutus
 Vidit vt agrorum ingenium/vimq̄ vberis arui
 Ac Cereris fruges/bromijq̄ in summa vagantes
 Vlmorum tabulata comas siluamq̄ mineruæ
 Baccatam radijs/& oliuiferum nemus omnes
 Surgere per campos/collesq̄ v̄brare supinos
 Hic locus est vr̄bis: dabit hæc ait oppida tellus.

LIBER QVARTVS.

Mirabatur aquis bumedta salubribus arua:
 Vtq̄ serenati facies blandissima cœli
 Afflaret Zephyris omnem clementibus oram.
 Non morbosa palus illic/non nubibus ægræ
 Mortiferis auræ/sed aperti solibus agri
 Semper & expulsa ridens calligine cœlum.
 Mirabatur equos/Asturconesq̄ voluto
 Ire gradu celeres. & quos antiqua ferebat
 Fama satos Zephyro/plantis pernicious euros
 Vincere/& ocypten volucris superare volatu.
 Quales nunc Franciscus alit gonzaga/ferentes
 Præmia/& ex omni cursus certamine palmam
 Ex quibus inuictus/potuit qui a principe vendi
 Argenti totidem pondo/quot reddere posset
 Ad lancem libratus equus: sed vendere longe
 Turpe putans dedit Anglorum pro munere regi
 Nec fuit hic multis opus oratoribus. vltro
 Nomen vt auditum Lacedæmonis/ Eudamidumq̄/
 Euigilauit amor/pietas antiqua reuixit/
 Leniuatq̄ animos. ita conciliata Colonis
 Hospitibus clementer agros concessit olyspo.
 Nec concessit agros tantum/sed contulit ingens
 Pluribus auxilium donis/ferro/arbore/plumbo/
 Marmore/Cæmentis /operis fabrilibus /auro.
 Fundamenta locant/vr̄biq̄ exordia surgunt
 Tam facili euentu. Qui condidit omnia/fecit
 Fata Deus/fatisq̄ viam. noua moenia clarum
 Gentis & Auditoris tenere. Lacobryca nomen.
 Huius amor traxit profugos a flumine Rbeno:
 Quando Eluacææ sub Cæsare moenia Caucæ
 Linq̄ere persuasi patrios fugere penates:
 Sunt & in bespericæ campis/quos alluit v̄nda

AGELARIORVM

Betbyca (testantur veteres quibus omnia mundi
 Cura fuit loca rimandi tabulisq; notandi
 Lustratum terrarum orbem) monumenta laconum
 Plura: sed hæc raptim satis est memorasse volentem
 Currere ad ætatis grauiam infortunia nostræ:
 Iamq; novos inter libyam gentemq; latinam
 Cæperat ambitio liuorq; excire tumultus.
 Inde Numantini strepitus/longiq; labores:
 Hinc fragor Herculeæ flammæ excidiumq; sagunti.
 Quippe duo ingentes populi duo grandia regna
 Vt quondam Pbriges & grai dum viribus æquis
 De imperio certare parant/hispania campum
 Præbuit ad pugnam longum visura duellum.
 Sic gentis diuisi animi/dum punica malunt
 Hi/romana illi/mos vt mortalibus/arma.
 Stirpis Agellaricæ/dum res hispana sub ista
 Mole labat/fortuna fuit pro tempore acerba
 Firma satis. Nam signa magis romana sequuta est/
 Strenuus hispanis postq; Viriatus ab armis
 Destitit: illi etenim quoad est fortuna fauorem
 Impartita/magis visum est hæerere/volenti
 Asserere besperias leges patriamq; tueri.
 Gerionæ populos illo Sertorius æuo
 Dum regnare cupit/demensq; asiatica querit
 Auxilia/& nimium infidis se credit amicis
 Egit in errorem: Quos Roma coegerat vnum
 In consensum animos/alijs a Ciuibus ipse
 Dissidium faciens plura in diuortia traxit.
 Ergo per errorem tunc illius arma lacones
 Dum pergunt augere/senem domuere Metellum
 Sæpius: & Romæ recitata Laconica virtus
 Fecit vt in magnum tanti molimina belli

LIBER QVARTVS.

Prouidatransstulerint sacri consulta Senatus.
 Et q̄q̄ toto iam formidabilis orbe
 Ille foret/totiens victor/totiensq; triumphis
 Vetus ad alta Iouis sacro capitolia curru.
 Sæpe tamen visa est illi victoria longe
 Difficilis: timuit fabri de more secantem
 Frangere tam duro bellorum in robore ferram.
 Interea crescens romana potentia totum
 Perdomuit terrarum orbem. ventura Tonantis
 Proxima iam terris proles noua sæcula fecit:
 Atq; suæ statuens genti caput esse latinum
 Imperium/Romæ Europam Libyamq; Asiamq;
 Subiecit. Regina super regna omnia Roma
 Sola dabat leges/atq; omnia sola tenebat.
 Vtq; solet stellarum ignes abscondere Titan
 Exoriens/solusq; suo splendore per auras
 Apparere/fugans byades/& cætera mundi
 Sidera/sic gentes alias monumentaq; laudum
 Extera deleuit dominæ excellentia Romæ.
 Istud Agellarios fatum cõmune redegit
 Ad minus illustris vitæ genus: omnia nanq;
 Martia Roma suis Ducibus romana gerebat
 Bella viris pollens/reliqui nihil indiga mundi.
 Tum longos in pace dies egere ferendo
 Aegre annos segnes/& desidiofa perosi
 Tempora. Non aliter q̄ si dum fulmina portat
 Ignibus arrentes lædat Iouis armiger alas/
 Et cogatur bumi plūmam expectare/quietis
 Impatiens lentæ vix fert fastidia vitæ.
 Vtq; sub ardenti latitantia sidera Pbæbo
 Lucida sunt/nostro q̄uis incognita visu/
 Sic generosa virum Virtus sub rege potenti

AGELARIORVM.

Et si lenta cubat/nec sese illustrat agendo/
 Stat tamen/vt sonipes præsepia ad alta capistro
 Vincit/et expectat accenso classica corde.
 Strenuus ad strepitus omnes leuat ora/solumq;
 Vngue cauat/micat aure/binnit/tremat igneus artus.
 Regnauere tamen positis ciuilibus armis/
 Sacra/Lycurgæas leges/moremq; sequuti/
 Quem tenuit primis antiqua Laconia ab annis.
 Vt noua surrexit pietas/et sæcula terris
 Altera luxerunt/sanctum duxere Iacobum
 In sua tecta/suis voluere accubere mensis:
 Miratq; virum tanto verba enthea corde
 Spargere per populos/et nil mortale sonantem
 Abicere Iouem/saturnigenumq; Deorum
 Sacra et templa: pio caput immergere lauacro.
 Cognitus hic genti post plurima sæcula tandem
 Terminus ille Deum princeps/qui tartara vicit:
 Quicq; triumphato remeavit ad æthera limbo.
 At veluti natura potens flagrante Iuuenta
 Exuperat morbos/vitæq; adiuta recentis
 Robore/langorum potis est excludere causas/
 Sed cum iam senio labat/ac laxata fatiscit
 Omnibus obruitur iam decoctura procellis/
 Sic Iuuenis Romæ imperium florentibus annis
 Creuit/et hostiles toto orbe cohercuit iras.
 Tunc gallos, tunc Hannibalem, Numidamq; Iugurtham
 Tum domuit Persas, et pontica regna, Scythasq;
 Sub iuga tunc Rhenus: tunc sub iuga barbarus Ister
 Missus: et irrumpens extremo a litore Cimber.
 Tum romana ferox audiuit classica Dacus,
 Armataq;, et nomen Sartæ tremuere latinum.
 Tunc infame malum ciuilia sustulit arma

LIBER QVARTVS.

Seruilesq; minas/quasi quædam tormina duro
 Intestina agræ matris torquentia morsu.
 Tum potuit partbos/et Araxem/altumq; Nipbatem
 Infrenare. Gotbos æuo luxata caduco
 Non valuit genus hoc atrox ab origine misit
 Scandia in extremo latitans peninsula ponto.
 Hinc velut in libycos Austro spirante locustæ
 Infunduntur agros longe/lateq; per orbem
 Effusi deuastarunt europica regna.
 Transiuere alpes/Rhodani vada/et arua Garünæ.
 Ista per Italice campos diffusa cucurrit
 Pestis in hispanos/vbi terra est vltima/fines.
 Herculeæ infelix casus imitata Sagunti
 Dum vult Cauca fidem romanæq; iura tueri
 Passa est excidium radicibus eruta ab imis.
 Incolumes aliæ mansere Laconibus vrbes.
 Reliquiæ gentis quas post incendia Caucæ
 Erunt ex grauib; Diuum custodia bellis
 Mutauere locos/et traduxere penates
 Ad senecæ campos: de tempestatibus illis
 Heroum domus illa ferax tibi bethyca grandes
 Corduba de Mauris venit latura triumphos.
 Scilicet hæc domus est/quæ post tot sæcula nostro
 Tempore Consaluum genuit/qui tantus in armis
 Quantus in æthereis splendor Titanius astris.
 Latius hunc alibi memorabimus: ante per annos
 Cursus erit veteres/et per præconia patrum.
 Hæc ea tempestatas tam dira/hæc tempora tantis
 Perturbata malis/cum gens ignota repente
 Ebulliuit agens totum pblegethonta per orbem.
 Insula sarmaticis recubans in fluctibus Hunnos
 Ona produxit quæ q; sit messibus orba

AGELARIORVM

Cogit vt ad victum legat onā palustria vulgus
 Barbaricum foetas spolians per stagna volucres.
 Sunt quoq̄ qui a Scythicis venisse penatibus Hunnos
 Commemorant/vbi trans Tanaim borealibus auris
 Expositi nullis vernant prouentibus agri.
 Aedidit immanes quondam Franconibus ora
 Proxima tunc sitiens atq̄ infœcunda Suenos.
 Barbarus esurtem patiens exire coactus
 Sedibus e patrijs/alias migravit ad vrbes.
 Et conuertit iter/frugum qua copia maior
 Perniciem fatumq̄ ferens acberonica turba.
 Vandalus extremis Scythicæ de finibus ultra
 Quos habitant Gryphes/peccus attingentibus aurum
 Infestum indigenis/fugiens glacialia regna
 Et Gotbus esuriens secum duxere Arimaspos/
 Sauromatas/et Hamaxobios/pictos Agatbirjos/
 Eshedones/et qui mæotica rura Satarebas
 Dura colunt:necnon gentem sine Numine Tapbram
 Tauricumq̄ genus minus a Titane remotum
 Sed crudele tamen.Dianæ humana litantur
 Membra.neci deuoti homines ad sacra trabuntur
 More boum:ueniens illuc vix fertur Orestes
 Effugisse istos ritus/arasp̄ cruentas.
 Necnon Massagetæ genus implacabile Alani
 Vnde habet hispanæ nomen Gotbalonia terræ.
 Agmine in Europam magno erupere trabentes
 Curribus inualidas paruo cum pignore matres.
 Colluies hæc tanta hominum saturanda per omnem
 Irruit Europam:longis grassata diebus
 Pannonas/Ausonios/Celtas populata/et Iberos.
 Elmeones gelidis misit germania ab oris
 Vltima/Sarmaticos vbi Vistula terminat agros.

LIBER QVARTVS.

Et quia settofo pendeat plurima mento
 Cæsaries/Macropogones cognomine graio
 Longobardi italo dicti.mutata parumper
 A vulgo Ausoniam fraudauit littera vocem.
 Sunt tamen a longis etiam qui nomina barbīs
 Hæc exorta negent:sed cum promiscua plæbes
 Lingones et Bardi colerent ea regna/putantur
 Talia nominibus fecisse vocabula mixtis.
 Sed genus id sese Italiam non protulit ultra/
 Extinctum a magno Francorum principe tandem
 Ad vada Ticini/sedes vbi regia quondam.
 Prætereo Scythici missos a littore ponti
 Torcos progeniem stygiam et Cocytida gentem:
 Namq̄ per Europam non est effusa diebus
 Hæc primis tam dira lues:sed caspia linquens
 Littora caucaseas rupes conscendit:et austrum
 Versus iens sese effudit per persica regna/
 Per Cbaldeæ/Syros/Arabes subuertit et oram
 Vnde per æquoreas Europam Iupiter vndas
 Transtulit in Cretam/totoq̄ oriente vagata est.
 Sed tandem Plutone viam faciente pelasgos
 Intraxere lares:et nunc confinia mittunt
 Littus ad badriacum:speculisq̄ tuuntur ab altis
 Italian: nostræ tantum discordia gentis
 Fuit eis:tanto affecta est ecclesia damno.
 Illud Agellarios fatum graue rumpere fecit
 Ocia:et armatis prodire in bella cateruis
 Et certare diu varijs euentibus/Vt fors
 Nunq̄ fida tulit.Verum tam scæua fuerunt
 Tempora tunc/tam dura ægris mortalibus astra
 Vt fugisse necem posset victoria dici.
 Non secus ac quando crudelibus æstuat vndis

AGELARIORVM

Pontus/ & intētant nautis maria ardua mortem,
Mercibus ammissis lucrum euasisse putandum est
Sat locuplex/vitamq; tulisse ad littora Solam
Irritati istis/ & ad aspera bella redacti
Cladibus ad priscum decus emer fere Lacones.
Quo rapitis fessum Libetbrides? iste iuuentæ
Est labor. istud onus quod erat melioribus annis
Cum cecini Alfosum/mantoaq; bella/ferendum
Ante senectutem/labenti imponitis æuo.
Nil tamen inceptum minus exequar. adūce vires
Cbriste hominum Diuumq; pater. pelagoq; volantem
Remige iam fesso duc ad tua littora cymbam.
Constantinus apud gallos dum castra teneret
Vidit Agellario geminos de sanguine fratres
Romanos anteire duces/ & surgere in boras
Altius. Ardiburem/celeri qui vincere planta
Posset aues/solitum cursu transmittere latos
(Tanta pedum leuitas)intacto puluere campos.
Insignemq; armis belliq; labore sisulfum.
Hos voluit Comites. aderant cum nomen adeptus
Cæsaris ascendit magnæ capitolia Romæ.
Cum Crucis explicuit diuinum insigne per auras.
Et subijt moriens tuscum Maxentius annem.
Et cum attestatus toti solenniter orbi
Aequoris ac terræ Christum dominumq; Deumq;
Alta sacerdoti cessit Capitolia magno.
Hos quoq; cum peteret gratios & tbracia regna
Rettulit antiquam in patriam: donauit & urbem
Vt genus agnouit Iuuenum/Lacedæmona priscam.
Sic post multa suos iterum tenuere penates
Sæcla. piæ mater lachrymas super ora Nepotum
Dulcibus irrorans votis sibi visa videre

LIBER QVARTVS.

Se iuuenem: regumq; genus mirata reuixit.
Sunt tamen hæc antiqua minus qui gesta putarit:
Et tua Constanti reuocet in sæcula: sed nos
Cædimus banc alijs/modo quæ recitauimus acta
Digna fide annuerint/numerandi tempora curam.
Aeditus hinc magni domitor Belisarius orbis:
Qui nouus Alcides immania monstra tyrannos
Eterris pontoq; tulit: genus ipse Gotthorum
Italicæ longo incumbens ceruicibus æuo
Contudit/vt quondam volucres stymphalidas ingens
Ambirroniades: barpyiarumq; voracem
Inglūniem Zetus rapta satus Oritbyia.
Vandalus hoc Libycis duce profligatus in oris
Quo quasi diluuiio maris vltra littora misso
Obruta sorduerat longo tota Apbrica luctu.
Posteritas borum longos possedit in annos
Quicquid ad ætatem venit Lacedæmonis istam.
Nec spartani nostro sed nec lacedæmona sæclo
Appellant grati: fortuna vocabula cum re
Prisca tulit: fecitq; nouum Mistrata nomen.
Taigeti vt perhibent sedet alto in culmine montis
Arx noua/subiecto vicus protenditur agro:
Vicus inops/modo turcorum ditione superba
Squallidus: & vulgi immanis feritate sepultus.
Hic paucos Virgo ante dies q̄ regna supremis
Corruerent fati(dixerunt Pbyllida grati)
Se confessa genus magno magni Herculis ausu
Claruit: & Venetis patriam seruauit ab armis:
Nam veneti longis aduerti nauibus arcem
Assidue magno bellandi ardore premebant
Hæc dum feruet opus marti/pro mœnibus altis
Armigeros inter pugnans duo tela pbaretra

AGELARIORVM.

P rompsit: & attracto curuatis cornibus arcu
 B is iaculans telis Veneti ducis ora duobus
 P erculit: ille gemens ammisso robore in auras
 S pirauit languentē animā/ & prona bæsit bumi frons.
 S ic urbem afferuit/ sic est genus vltā Virago
 O ritbya tibi similis/ tibi Pantefilea
 C ompar: & Harpalicen referens volscamq; Camilla.
 H uic ataus Bernardus erat Caprarius olim
 A ppellatus: ab hoc fluxit Ramirus: ab ipso
 R amiro Baptista pater tibi bellica virgo
 N asceris Eridani propter vada: nubis Acbiuo
 P arua viro: qui spartanis regnabat in oris.
 I mperium postq; Cæsar tradduxit ad oras
 T braiciās Partbi infrenes cepere latinum
 D etrectare iugum: magnosq; excire tumultus.
 B arbariem Cæsar cupiens frenare Sisulfum
 M isit. & Ardiburem fratres/ qui partbica magnis
 A rma represserunt animis: post bella triumphi
 P articipes fecit: Crines innexuit auro/
 M urice donauit/ curruq; inuexit eburno.
 D icitur Ardiburi posuisse Lacobrica septem.
 V ictori totiens statuas/ totiensq; per illum
 E ruta Vandalicis bello incumbente procelis:
 V nde fit vt fratres istos de gente Laconis
 C rediderim/ duce quo positam memorauimus urbem
 P ropter olysponicas arces/ qua tortus in anguem
 A d mare proripitur Tagus auricoloribus vndis:
 A t defensa semel cum vexaretur ab Hunnis
 B arcino ad æternum decus alta in mole locauit.
 I nsignes illi titulos & Abenea signa.
 N imirum Alcidae similis/ cum fama ferebat
 M onstrum aliquod graue/ pestiferū mortalibus/ vltro

LIBER QVARTVS.

S uppetias populis non exposcentibus ibat.
 E t mercedis inops (erat illi gloria merces
 M axima) nunc aciem ducens/ nunc solus in hostem
 M artius berculeis certabat viribus beros.
 V t vero nunq; occumbunt duo pignora Ledæ
 E merguntq; simul/ sed cum cadit iste/ Resurgit
 A lter/ & alternis redimunt se mortibus ambo/
 S ic genus hoc tam longa manens in secula nunq;
 T otum obiit: plures vno moriente renati
 S emper: & æternum durat rediuiua propago
 I am senior firma sed ad huc virtute Sisulfus
 H esperios fines ausos vastare Sueuos
 P ræcipites egit: prædamq; recepit/ & omnes
 E xuias/ onus argenti memorabile & auri.
 H ic aderat pugnaq; fuit pars maxima/ quando.
 A etius ausonias acies romanaq; signa
 D uxit ad Aluernos contra cōmune flagellum
 T artareas Attilam flammis toruo ore vomentem.
 T estosagum meminisse potest/ Tolosa/ Nemausus.
 H i certe elatis animis & viribus vltra
 M ortales altos freti suppesta fuerunt
 F ulcra orbi: mundumq; humeris tenere cadentem.
 E t quia fortunæ leuitas offendere nunq;
 C essat in bis bellis animosa Lacobryca duris
 C asibus attrita est/ nam vi concussa Gothorum
 V ix potuit tam longa pati tormenta/ tyrannis
 V na tribus ter præda fuit: dum sancta Lycurgi
 I ura cupit/ regumq; decus seruare Laconum.
 F ractus in bis tandem rex Termodonius armis
 P ro regno pro gente sua/ pro ciuibus inter
 M alia telorum fato concessit acerbo.
 H unc postq; Cædis grandes Gothus inter aceruos.
 GG iij

AGELARIORVM.

Repperit/eductum solenni funere in urbem
 Transtulit/ & lugens tumulo sepeliuit auito.
 Hæc probitas audita procul per iberica regna
 Illexit populorum animos: nec barbara tanto
 Gens fuit horrore posthac: truculenta Gotborum
 Frons prius humanum visa est pretendere morem
 Talibus officijs/ & significare quietem
 Gente sub hac olim populis post bella futuram.
 Nec fuit indicium mendax. Hispania nanq̃
 Gente sub hac vixit longos regnata per annos:
 Et regnatur adhuc pulso iam libera Mauro.
 At nec Agellario cum regnatore sepultum est
 Omne genus: superest Calitro/ superest Aginolson/
 Qui simul e patrijs elapsi cladibus omnes
 Asturiae populos totidem quasi fulmina contra
 Ostrogobos rursus in pugnam duxere furentem.
 Sicq̃ suos iterum fines/iterumq̃ penates
 Ingressi patrios tenuere laconica regna.
 Post tot bella pie genti sudata/quietos
 Fas erat euentus populis sperare laconum.
 Sed postq̃ Scythici posuerunt arma tumultus
 Noluît besperias fortuna quiescere gentes.
 Alter Agellarios ingenti turbine nimbus
 Percussurus adest: noua fert ardentia grando
 Fulmina: & irascens alijs tonat aura procellis:
 Ite/canes adsunt erebi/crinita colubris
 Tisiphone/spiransq̃ venenum ignemq̃ Megæra
 Et soror/atq̃ mali manes/ & Cerberus ipse
 Totaq̃ tartarei gens coniuurata profundi
 Mille trabens secum magno volat agmine monstra.
 Ite Animæ insignes. domino squallentis Auerni
 Et furis vestra hæc grassandi in regna potestas

LIBER QVARTVS.

A/superis iam facta. Cano de Carcere Pluto
 Exit: & infidis genus omne coegit ab oris.
 Assur adest: auditur Arabs/nasamoniam clamant
 Tympana/qui Nili stagnata paludibus arua
 Qui Cirenem habitant. Psilli/Garamantes/ & omnis
 Aþrica/Getullos/Nomadescq̃ in castra redactos
 Vna vebit. grande excidium reseratur ab Austro:
 Tempestasq̃ dies longos ac plurima sæcla
 Duratura: venit crucianda doloribus ætas.
 Causa mali stuprum/quod dum per flumina Letbes
 Ducimus Alfonsi manes/memorauimus olim.
 Tanta hæc illuies igitur pessumdedit omnem
 Hesperiam: vix Cantabriam/vix asturis oram
 Seruauere duces profugi/sanctæq̃ Laconum
 Reliquiæ: fera barbaries tenet vsq̃ pyrenem
 Vsq̃ mare berculeum late omnia & omnia longe.
 Sacra silent/squallere situ sacraria passim
 Incipiunt/stabulantur equi per templa per aras.
 Heu scelus infandum. velut ægrum Hispania corpus
 Tota iacet. vita in solo vix pectore pulsu
 Palpitat exiguo. reliquos mors occupat artus.
 Cantaber immunis superest/immunis & Astur.
 Huc velut in summos nebulosa cacumina montes
 Pelion aut Otbrym fugiens neptunia bella
 Deucalion/venere omnes/quibus illa pepercit.
 Prima lues: ipsi reges a stirpe Gotborum
 Progeniti sceptro amisso quasi naufraga turba
 Asturiae positis latuere in saltibus armis.
 Huc & Agellarij tota cum gente Laconum
 Conuenere duces cõmunia fata sequuti.
 Omnibus hospitiũ sancti tutela sepulchri
 Præbuit/ & recubans illis Iacobus in oris.

AGELARIORVM

H en quantas hominum strages/quot funera passim
 D iri illi videre dies. fortuna reliquit
 P ræsidium: totosq; aditus patefecit Erinny.
 H is noua moliti rursum sibi tecta Lacones
 M œnibus ambitam posuere in collibus urbem/
 A stures effecti: Deus hæc plantaria genti
 F ecit Agellariæ/nolens abolere piorum
 P rogeniem. genus hinc alias vt barbara sensim
 C ompressa est maurum impietas/descendit in vrbes.
 I gnis vt in stipulis crepitans Aquilone vel Austro
 F lante volat fumum agglomerans atq; æra lambens.
 N ec satis est agros absumere: si nemus adsit
 P orrigit audaces flammæ.rapidoq; fragore
 C orripiens frondes summa in tabulata volatu
 I t volucris: totasq; sonans completitur ornos.
 S ic maurum Ingluuias (mauros saracena vocabant
 C astra/q; a mauris venire per æquora campis)
 A mplius excurrens/nec dum saturata cruore
 H esperio/sitit & gallos: & biantia pandens
 G uttura pernici volat ad noua pabula cursus:
 C arolus id metuens/nam gallica regna tenebat
 C arolus armatur: regnis ex omnibus vna
 C oncurrunt in castra equitum peditumq; manipuli:
 Q uos duce Tancredo raptim conuertit ad oras
 V asconicæ/qua rumor erat descendere mauros.
 H ic autem Tancredus erat genus Herculis olim
 O strogotbos contra longis exercitus armis.
 M aurum ductor erat niger Abbidiramus/opaca
 F ronte gigas/satus Antei de semine/longo
 E nse bouem solitus semel in duo frustra secare/
 A tq; vna solus semiassum absumere cenæ:
 S ic satur & membris fidens in manibus ibat

LIBER QVARTVS.

S olus in aduersas acies/ferricq; vetabat
 A uxilium monstri sibi mens elata superbi.
 S æpius ergo suis hostilia castra relictis
 I ngrediens vires vultu ostentabat acerbo.
 N on secus ac cum dente Elephas armatus eburno
 P er nemora Indorum/vel per getullica vetus
 M agna mole feras fugat/insequiturq; minores.
 T ancredo gemini fratres Agelarius œuo
 G randior/ & Syluanus erant/paucosq; sepulto
 A nte dies ex fratre nepos pulcherrima Thomas
 P rogenies: istis nullos torrentia casus,
 P ectora nil preter veram affectantia laudem.
 Q uattuor bi structas acies educere contra
 M illia tot maurum/quot aues vix æra trānant
 Q uot freta peruolitant pisces, ingentibus ausis
 N il veriti vallem inuadunt cognomine Corbam:
 D ifficili positos grauis in discrimine pugnae
 S pes incerta diu tenuit. Victoria nutans
 H os modo suspecto vultu modo respicit illos.
 C æde manus/cæde armatubent/cæde arua lutescunt:
 E t sola sternuntur peditumq;/equitumq; ruinis.
 H orrendum. volitat fragor vsq; ad sidera mixtus
 M ille sonis: & confuso mæs murmure mugit.
 A rma impulsa/virum vocis/tuba/tympana/equorum
 H innitus/litui obtundunt & cornua olympum:
 E t meditans nescit quid ad hæc respondeat Echo.
 A gmina retrorsum fenis Abbidiramus agebat
 N unc trabe ferrata inuarens/ & millia solus
 M ulta fugans: nunc ense/rouem qui ductus in vlnas
 A/Capulo pugnans/ & ab alto vertice ad vngues
 C orpora concidens castris toto altior ibat
 I nguine. & excelsum radiaat gorgone pectus.

AGELARIORVM.

Non errat immani posset qui obistere monstro
Ut pote quod dextra armatos potuisset inermi
Funderet: quadrupedesq; feros auertere fronte
Terrifica/ & vultus flammantis imagine dira:

F I N I S.

LIBER QVINTVS.

Oc aiaduertens fratres Tancredus in vnum
Cōtrahit o mēorās fidissima pectora nūq̄
H Territa bellorū strepitu/dependet ab vno
Hoc tā grādi ac terrifico victoria mōstro.
Hoc mihi si mecum vobis in bella venire

Est animus Cyclopem orco dimittere mens est.
Sic ait. Illi operam spondent: & foedere facto
Tela manu stringunt/oculisq; ferocibus hostem
Mirantes vlcisci optant tot fata suorum.
Irrumpens igitur medios Tancredus in hostes
Fulminat: insequitur fratrem Sylvanus/ & hastam
Vibrat iens/nutantq; agitatæ in casside pennæ.
Ipse etiam toruo bellax Agelarius ore
Significans iram se tollit in aera saltu
Armifono/lenior Pardo. poteratq; videri
Non pede sed pennis/cen cum mandata ferebat
Patris Atlantides niti: tres Hectoras vno
Impete dixisses Agarena per agmina ferri.
Vi fecere viam: stratis tandem vndiq; Mauris
Ductorem incessunt iaculis. Ille arduus ensem
Elleuat: ast illi viso elabuntur ab ictu
Ocyus: ipse velut moles immobilis hæret:
Et quasi cum pueris sibi sint certamina ridet.
Illi instant: dicas totidem certare Leones
In libyco saltu: pulsus fragor intonat armis:
Ergo videns iam non sibi rem cum imbellibus/ira
Concitus ardescit: cilijs abscondita longis
Lumina scintillant: grandiq; simillimus apro
Grunit: & in gyrum gladians diuerberat aurās:
In fratresq; ruens sublato effulgurat ense.
Illi in terga volant/repetuntq; animosius hostem:
Et prius adductum q̄ rursus assurgat in ensem

A GELARIORVM.

(Nanq̄ cadens in stirpem ierat tellure sepultum)
 Verberat bastili iugulum Tancredus/ & istum
 Crebrius inculcat repetens. Agelarius basta
 Os petit: ipse bastas ducto diuerberat ense:
 Assiliunt. rursus/ & protectum gorgone pectus
 Impete Sylvanus magno ferit/ ille retrorsum
 Pulsus it. impulso incumbunt/ crebrisq̄ fatigant
 Ictibus. ille gradu cædens in terga labanti
 Casuro assimilis/ sumpto mox robore sese
 Erigit/ ac longo redit in certamina ferro
 Nec mora/ contorquens iaculum Tancredus in alta
 Ora viri/ toruam felici vulnere frontem
 Strinxit: & basta alte infixo mucrone pependit:
 Inclinatq̄ caput telum graue stipite longo.
 Ille indignatus foetæ de more Leenæ
 Quando inuasorem contra pro pignore certat
 Rugit/ & admotis manibus dum educere contum
 Nititur insultu subito/ nam tempora casus
 Opportuna dabat/ rabidum Tancredus in hostem
 Fertur & apprehenso quod adhuc in fronte crueta
 Fixum erat bastili premit/ atq̄ in terga gigantem
 Inclinat subeunt fratres/ hostemq̄ labantem/
 Attonitum/ nec longo uti mucrone scientem/
 Nam dolor ymbrabat sensus/ & lumina sanguis/
 Sternere conantur/ missis in pectora contis.
 Nec mora Ceu duris excissa securibus ilex
 Corruit: arma sonant: membris immanibus ita
 Terra tremit/ puluisq̄ leuem glomeratur in ymbram
 Continuo dextram aggrediens Agelarius enssem
 Viribus extorquet magnis: at barbarus hostem
 Mordicus apprehensum retinens/ duroq̄ reluctans
 Robore/ vix tandem euitto dedit arma lacerto.

LIBER QVINTVS.

Interea iugulo incumbens Tancredus acerbum
 Os ferit/ & strato insultans Saracene sub orcum
 Ad machometigenas alios tristi omine dixit
 Mergere: & hæc memorans caput a ceruice reuulsum
 Terribiles dum ducit adhuc oculosq̄ genasq̄
 Labraq̄ configit conto: ac sustollit in altum.
 Truncum autē iacuit per sanguinolenta cadauer
 Saxa/ tegens grandem membris immanibus agrum
 Terrifica par mole tibi Neptunie orion.
 Par tibi cui stigius pascit precordia Vultur.
 Quotquot ad istius tanti spectacula monstri
 Conuenere/ omnes autem venerunt Lacones
 Hispani & Celtæ/ vix ausi accedere ad vlnas
 Quattuor/ berebant primum/ mox lumine fixo
 Quæ precor aiebant quæ vis prosternere molē
 Dijs metuendam ipsis potuit? P bytona fatemur
 Rem minus horrendam: fuit hoc vel Appollinis arcu
 Vel Iouis ardenti tollendum fulmine monstrum.
 Quis facinus neget hoc maius mortalibus armis.
 Signabant alij porrecta bastilia ad vlnas
 Ad femora ad plantas metiri immensa volentes
 Membra modum nostræ longe excedentia formeæ:
 Continuo volitans agarena per agmina rumor
 Spargitur: Ast vbi mox proceræ apparuit bastæ
 In mucrone caput/ monstriq̄ immanis imago est
 Visa procul/ tanq̄ volucres cum vulture viso
 Diffugiunt/ magno mauri dant terga tumultu
 Precipites. nostri spolijs onerantur opimis.
 Dum lustrare locos omnis/ dum singula certo
 Ertere ex tenebris/ & in aera mittere apertum/
 Rerum mole labant vires: numeroq̄ virorum
 O bruta non meminit tot facta ingentia Clyo.

AGELARIORVM.

Rex erat Asturibus veterum de sanguine Regum
 A ldefonsus/opum quia bella asperrima passus,
 I ndigus: Ast ætate virens & robore præstans.
 H uic erat Alcidae similis Bocaredus in armis
 C larus. & ipse Lacon demissus ab Hercule/Ductor.
 E ius apud regem/postq̄ tot millia maurum
 S unt euerfa/fides licet inuiolata/nec vlla
 L abe madens/suspecta fuit. Regalia corda
 S uspicio stimulis solet infestare malignis:
 V tq̄ ingressa semel/nulla est reuocabilis arte.
 P ost igitur tanto partos ex boſte triumphos
 H æc data Victori decora/& redimita coronis
 T alibus est perpeſſa omnes patientia casus/
 Q uos vebit indomiti furioſa licentia martis.
 S cilicet bis tecbuis paci aduerſantia fata
 A diuere Arabes/& concuſſere iacentem
 H eſperiam: necnon fatiſ hoc obijce concors
 I n longum fortuna grauis rem traxit Iberam
 P ropterea ad Gallos fugiens a principe gentis
 C ui magno cognomen erat/regalia dona
 A /profugis olim poſitam pbocensibus vrbem
 A ccipit Emporias/ad Iberi littora ponti
 A d iuga Pyrenes/propter vada fluminis Albæ.
 S æpius in patria minus obſeruata/suiſq̄
 V illis ab externis recipit ſua præmia virtus.
 V rbem a patre habitam puer Hermengarius auxit.
 A tq̄ ſuæ genti fecit caput. Hic ſua magnis
 S umptibus arma locans poſuit monumenta parentum
 G randia. ſculpſit auos: Leonicenofq̄ nepotes:
 E t loca graiorum celeberrima/pinxit Athenas:
 C allirboemq̄ vagis ructantem fontibus vndam:
 E t muſis beliconæ ſacrum: Bæotia Thebas

LIBER QUINTVS.

M œnia & Orcomenum: Delphos adiungit/Eleuſin.
 R bammuntēq̄ ſacrā Nemefi/Lacedæmona/& Argos:
 I ungit Amyclæas arces: Rbodiumq̄ Coloffum,
 E lidaq̄, & Piſam/Hermionen/veterēſq̄ Mycænas.
 L euitra/& Thermopylas/spartanorumq̄ trophæa
 A erijs impoſta iugis. medicamq̄ Epidaurum:
 E t pellam/& tumulis claram regalibus Eglen.
 A dditur & Calydon: necnon & Clade Philippi
 I nclya Metbone: Pſopbis: Pylos: & tua Troezen
 M œnia/cui Pelopis tribuit ſua nomina proles.
 A e Maratbon tot perſarum memoranda ſepulcbris.
 C æteraq̄ antiquæ titulis inſignia famæ/
 Q uæ Iuuenis patriæ veteris compulſus amore
 N ec dum oblitus auos/vt ſingula mente gerebat
 A edidit: atq̄ oculis voluit ſubiecta videri.
 N unc opus æternos iam tum memorabile in annos
 D um pubeſcit ad huc, referunt more Herculis auſum.
 N anq̄ animis vt erat magnis ex tempore pontum
 I nſiliens ſardos adiit: Numidaſq̄ per illa
 L ittora baccantes ſubito dare terga coegit.
 A d mare turmatim pulſos claſſemq̄ volentes
 S candere/& æquoreis ſaluari in fluctibus igne
 I nſequitur/ſlammiſq̄ dedit claſſemq̄/Viroſq̄
 Q uos igni ſuperēſſe videt/demergit in vndam/
 E nſe necat/prohibetq̄ genus ſuperēſſe nefandum:
 E t veluti euerſa fecit Carthagine nomen
 A phrica victori/paribuſq̄ Numantia fatiſ/
 I nſula ſic aſſerta Duci. Cæpitq̄ vocari
 S ardinus. ſic fama frequens cum laude per omnes
 D um volitat terras facta eſt manſura diebus
 G loria perpetuus/fortunæ obnoxia nulli.
 A ltera progenies nam tris Bocaredus ab aruis

AGELARIORVM.

Duxerat besperijs natos ad gallica regna/
 Mittitur a Magno gelidas Sismundus ad oras
 Saxonice/imperio gentem pressurus acerbam
 Et populos sola notos feritate seueris
 (Sic sua fors egit Iuuenem)recturus habenis.
 Hic fuit ille potens animis Sismundus & armis
 Qui bolioneum fertur iugulasse Leontem
 Et traxisse nouum victo cognomen ab hoste/
 Quod dedit & natis:nam gens Bolionica ab illo
 Venit:& vbertim fruticans genus iuit in amplum.
 Hac celebri de stirpe tuus cum fratribus ortum
 Te Gotfrede ferunt:in quem descendit olympo
 Spiritus ille ingens/qui te ad pbenicia misit
 Littora:qui victa fecit regnare Damasco.
 Tertia progenies profugum comitata parentem
 Inclytus Archeleos dux ingeniosus & acer
 Pippino sub rege diu regnavit in armis:
 Hunc velut ante patrem/caput omnia castra vocabant.
 Atq; erat in bellis illi hoc quasi tessera/signum.
 Hinc noua mutatis subiere vocabula primis:
 Nam quod Agellarium dici genus ante solebat
 Nunc apud Ausonios (sic res & nomina rerum
 Mutat longa dies) vulgo Capacia proles.
 Dicitur. Ista virum soboles foecunda feraxq;
 In varias it secta domos/porrectaq; longe.
 Insiber istud habet genus.istud aquatica Manto:
 Vdaq; per vicos currentibus vndiq; riuus
 Brixia/& in nostris aliae regionibus vrbes.
 Heroum genus & fortes qui grandia volumt
 Facta viros/ita fors gaudet iactare per orbem/
 Vt pelago & ventis ausos se credere Nautas
 Rhyppens Boreas/aut libis/aut indicus Euris.

LIBER QVINTVS.

Italiam rerum dominam dum regna manebant
 Romulidum quondam/Sed mox cum proxima rugis
 Iam foret/exanguem ac gelidam pace inclyta & armis
 Franconis magni soboles Pippinus babebar.
 Hic recolens quanto Archeleos pugnaerat astu
 Reliquias contra Hunnorum/macbometica contra
 Castra/virum latias secum perduxit ad vrbes
 Presidium pacis validum belliq; futurum.
 N omine Rex Pippinus erat. regna omnia Ductor
 Ipse gubernabat:rerumq; tenebat habenas.
 Huc erat illustris geminoq; insignis honore
 Progenies/qualis Chiron medicamine & armis
 Constantinus opem magnam mortalibus arte
 Ferre potens duplici. Non tot bona gramina Pæon
 Non tot phillirides/non tot vidisse Machaon
 Dixerit. bic animas quibus Atropos vltima filum
 Ruperat/inuito succis retinebat auerno.
 Saepe etiam diuos/saepe & fata ipsa fefellit.
 Istius auspicio regis palatia proles
 Chimæa sub rupe habitans peruenit ad oras
 Italiae: Venit soboles generosa latronum
 Qui iuga Germanis habitant contermina/& axem
 Versus hyperboreum regnant in montibus altis.
 Nec minus Hesperiae pro libertate laborum
 Pertulit Henricus/qui bella mouentibus Hunnis
 Obstitit:& Vallum sese tibi fecit Arago.
 Hic patruū Bocarede tui de sanguine cretus
 Tarraco quicquid habet/quæcunq; valentia rura
 Possidet & maria/& terras vbi diuitis agri
 Delitias inter recubat pulcherrima rerum
 Barcino/florentemq; nouæ Cartbaginis oram
 Sic protexit/vti moles obiecta marinis

AGELARIORVM.

Fluctibus appulsas irata per æquora puppes.
 Deniq; quot gessit pugnās cum Vandalus/ & cum
 Hunnis/ & ostrogothi/ vulgusq; immane sueni.
 Ac Numidæ indomiti bella intestina mouebant
 His veluti neruis pollens hispania gessit.
 Quid memorem te bella mari Bernarde gerentem
 Cum Venetis Genuam contra? Lyguresq; fugatos?
 Qua sedet in medio tellus sardoniam ponto?
 Tu Tyrrhena legis victor freta/ tu mare sulcas
 Ionium/ protæa adigens ad littora classem
 Cypron adis positam contra Pamphilyca regna:
 Auxilioq; venis regi quem barbara Memphis
 Quem syrus/ & feritas armis nabatæa premebat
 Regius Ausonias rediens orator ad vrbes
 In subres manuorte leuas/ fortēq; Carillum
 Conciliās: bello auertim grauiore frementem
 Atq; Caledonias acies a principe missas
 Anguigero extremū cogis discedere ad orbem.
 Maeste Deo presente Lacon/ maeste ausibus altis
 Laus tua vi nostra maior/ tua gloria cantu
 Nil eget Aonio. volitans terrasq; / fretumq;
 Circuit/ & nubes/ ac sidera vertice transit.
 Sunt quoq; qui memorent isto te sanguine Cretum
 Italicæ Traiane decus/ decus orbis/ olympi
 Incola/ nanq; lacu non sunt te passa teneri
 Numina tartareo: q; relligiosa parentum
 Disciplina nouo fidei te asperserat imbræ.
 Quid Theodosiacum referam genus? Vna duorum
 Gens fuit/ vna fides/ pietas fuit vna duorum
 Cerne quid ad laudes generis superaddere tanti
 Tam liceat/ quando imperij peruenit ad altum
 Romulidarum apicem/ & terrarum est orbe potitum.

LIBER Q VINTVS.

Pone lyram precor beroum quæ grandia Clio
 Gestacanis: pelago non est opus addere lymphas.
 Pone lyram: frustra solem qui cætera lustrat
 Sidera/ qui mare/ qui terras/ lustrare quid optas?
 Nulla erit/ æternis q; q; sine fine ferantur
 Astra polis/ tam sera vnq; tam longa nepotum
 Posteritas/ quæ tantarum miracula rerum
 Nesciat? hæc diuis cura est. berouca virtus
 Tangit eos: beroes enim gens proxima Diuis.
 Nymphæ quas memorant vsu genitore creatas
 M nemo sineq; satas/ quæ mente reconditis alta
 Fortia facta ducum/ decora immortalia regum
 Semideum titulos/ scriptasq; in marmore laudes
 Dicite Agelariæ si quem meministis auorum
 Forte domus dignum tantis quem beroibus addam.
 Talia dum memoro mihi vir radiatibus armis
 Lucidus & longo succintus ad ilia ferro
 Confestim siue a superis/ seu missus ab orco
 Astitit: humana qui visus imagine maior
 Oraq; flaminis soluit resonantia verbis.
 Quis furor o Vates tãto mentem impulit igne
 Gentis vt auderes nostræ memorare triumphos?
 Atq; breui tãtum pelagus trãsmittere cymba?
 Fas potius numerare greges quot in æquore Protheus
 Pascit: & aereum quod eunt per inane volucres
 Quam fortes censere Agidas Lacedæmone missos
 Per terrarum orbem primo Titanis ab ortu
 Ad patris Alcidæ positas super alta columnas
 Saxa/ subinfusis Nereus quæ separat vndis.
 Nec tamen inceptis ideo desiste. sepultos
 Delectat nos iste labor: delectat & ipsos
 Qui superant/ grateq; ferent tibi forsitam vllas

AGELARIORVM

Hos tibi apud ciues superos quod possumus vnum
 Consulimus: dominumq; tibi placamus olympi:
 Isto ego quem celebras qui venit ab Hercule magno
 Sanguine descendi/sic me monuere parentes
 Sicipater armipotens/et auus memorare solebat.
 A/veteri nostre gentis longæna propago
 Ortum habet Archeleo/gallis qui primus ab oris
 Venit in Italiam pipinia signa sequutus.
 Hinc quoq; si qua fides nostris annalibus/orata est
 Quæ tenet Insubres campos Somalia proles.
 Albricio mihi nomen erat. Cumq; tenebam
 Imperium tenue atq; meis longe ausibus impar.
 Ergo minus patrijs opibus contentus ad arma
 Conuerti auspicjs teneros felicibus annos.
 Desidia et torpor grauis exarmauerat omnes
 Tunc Italos/nec erat quisq; de gente latina
 Qui martis curaret opus/discordia si quos
 Publica vexabat/si lis mortalibus vlla
 Forte erat arbitrio bellorum et iudice ferro
 Dissoluenda/Italæ gentes externa vocabant
 Auxilia.externis miles veniebat ab oris.
 Deducis hoc indignatus tantamq; perosus
 Segniciem gentis nostræ gymnasmata martis
 Institui/et residem;coepi exercere Iuuentam
 Ense/basta/iaculis/arcu/leuibusq; sagittis:
 Et munire nouis hominum thoracibus armos.
 Nam rudis illa ætas (ita degenerauerat) artus
 Pellibus birsutis corioq; armare solebat.
 Non longos post castra dies ex gente latina
 Composui/Carolus fudi qui missus ab oris
 Pannoniæ in venetos multis cum millibus ibat:
 Insubrium tutela fui.Florentia sensit,

LIBER QVINTVS.

Sensit et effusis Minti quæ cingitur vndis
 Mantua Bellantem/mea magna Bononia sensit
 Classica:deprensusq; meis Antonius armis
 Bentiuolus/vir marte potens/vir grandibus ausis.
 Adde Faentinam quæ contra gessimus urbem
 Prelia.Campanos longum est narrare tumultus
 Cum Carolo primis victo congressibus olim
 Suppetias iui. Tunc omnis Daunia et omnis
 Proxima Trinacrio sese Mesapia ponto
 Subdidit imperijs/et nostra in fœdera venit.
 Constitui nostræ,ne quis dare nomina posset
 Militiæ/nisi qui natus genitoribus esset
 Ausonijs.studium decoris mihi tale latini.
 Deniq; quisquis erat vitam qui vellet in armis
 Ducere/et illustrem bellando extendere famam
 Ad mea/gymnasium velut ad cômune ferebat
 Castra pedem:sesecq; mihi credebat alendum.
 Sfortia militiæ me prima elementa magistro
 Perdidicit:teneris me mirabatur ab annis
 Bracius.bis post me pubes romana duobus
 Est innixa,polis velut innituntur olympi
 Sidera duplicibus:peregrinaq; reppulit arma:
 Non mihi signabant picti vexilla Dracones/
 Non Aquilæ:nostris erat ipse Gæorgius auspex
 Tesseraq; et signum castris.cognomina miles
 Ista meus tenuit.Bellona/Gæorgius/et Mars
 Tunc euasit/et hunc seruabunt sæcula morem
 Ut sit in Ausonijs pro marte Gæorgius armis.
 Plura supersedeo:tecum data copia fandi
 Transit.babent functi terris et corpore manes
 Aedita/et leges,quarum inuiolabile nomen/
 His subito dictis liquidas discessit in auras.

AGELARIORVM.

Progenies tot clara viris insignibus, alto
 Par domui superum Coelo: quod nocte serena.
 Tot micat astrorum flammis. Et vt omnibus astris
 Splendorem ac radios dat luminis Auctor Apollo,
 Sic opifex rerum pater atq; habitator olympi
 His dedit elatos animos Et idonea bello
 Corpora quæ martem, quæ pallada, Centimanosq;
 Terrigenas domitent. immanem Ageona, Cottum
 Atq; Gygem, superis ausos indicere bellum.
 Et velut Aegyptus Coeli studiosa, Deorum
 Prodigiola parens, Babylonq; ardentia mundi
 Sidera non valuit labentibus omnia sæclis
 Discere, cum longe ac late dispersa per orbem
 S telliferos habeant proprias tot millia vires,
 Sic neq; scire viros omnis ab origine prima
 Gentis Agellariæ nostra vsq; ad tempora fas est.
 Tot claræ periere domus. Gens portia/proles
 Aenobarba iacet. Iacet illa potentia gentis
 Aeneadum, quæ cum superis diuiserat orbem.
 Fabricij, ac Fabij/qui seruauere latinum
 Imperium, Gracci/Aemilij/belloq; potentes
 Scipiadae velut in tenues abeunte fauillas
 Tandem flamma rogo longis obiire diebus.
 Nec minus Arfacidæ Partborum antiqua potestas/
 Cæcropidæ Et veniens a Laomedonte propago
 Et genus a Belo ductum/genus Aeacidarum
 Ac Pbaraoniadum/sobolesq; argiua recessit.
 Adijce Amazonidum populos quæ punica regna
 Quæ scythicas tenuere domos: Nec Agenoris vsq;
 Reliquiæ superant. Lagidas absorbuît omnes
 Tempus: Et antiqui proles abscondita Pici est.
 Nec solum antiquis fuit hæc fortuna. recentes

LIBER QVINTVS.

Vicinasq; domos nostro complectitur æuo.
 Normanum stirps tota ruit. ruit Hunnus. Alani
 Ac Vinuli solo superant cognomine. Victa
 Vandalus Europa libycis sepelitur in oris.
 Quid Francos referam reges? tria sæcula nondum
 Finierant/regale decus defecit ad austros.
 Hos vbi sublimes fecit fortuna/repente
 Transtulit ad Belgas regnum. caput extulit Hugo
 Gallus. Et illius nostris genus imperat annis.
 Regna ruunt: faciem mutat labentibus astris
 Inferior mundus. nascuntur in æquore terræ
 Littora consumunt fluctus. mare corripit vrbes.
 Conuulsos magno montes deglutit biatu
 Terra tremens. genitrix domus ista Laconica regum
 Regnorum domitrix se in tempora tanta propagat.
 Ne uenuisse putes animos post plurima gentis
 Sæcula/ Et in natis vim degenerasse parentum:
 Vixit adhuc vetus ille vigor: mauortia viuunt
 Corda senescenti non consentanea mundo:
 Et tota Alcides in posteritate remansit.
 Quid memorem decus eximium/laudemq; superbam
 Sanguinoli? cui sfortiadum sub principe quondam
 Francisco indultum primas ductare cohortes?
 Ipse sequens ausu proauos quæcunq; per agrum
 Insubrem/ac Lygiurem quondam ammisere parentes
 Casibus eluxi varijs/vt fata tulerunt
 Ac fortuna viris vix vnq; fortibus æqua
 Plurima Francisco super adicijente recepit.
 At neq; pace virum celebrem belloq; Facinum
 Quem vulgo dixere Canem/testata sagacem
 Ante alios/vigilemq; ducem cognomina in armis
 Prætereo intactum. Rutilant in signia tanti

AGELARIORVM.

Gesta Ducis/spargitq̄ immensam gloria lucem
 Ac vitale iubar/quali inter sidera flagrant
 Iupiter Atq̄ Venus/maioraq̄ lumina olympi
 Absconditq̄ nequit/quod fama per omnia longe/
 Ora volans Boreæ facit illucescere q̄ austro.
 Hic vt fama refert natus genitore Ramiro
 Postq̄ Vercellis fuit q̄ Dertone potitus
 Finitimos bello q̄ longis exercuit armis.
 Progenies huius regno Benedictus auito
 Fraudatus/fatis hominem cogentibus oras
 Iuit in externas versus benacida terram:
 Et consedit vbi diffusa sub alpihus arua
 Irrigat eliciens montanos brixia fontes.
 Nec tamē istius q̄q̄ fortuna negarit
 Imperium meritis/iacuit sine nomine virtus.
 Dant homini facinus dignum Lacedæmone dignum
 Hercule. pro Venetis pugnans magno impete primus
 Mœnia transiit:magno impete primus in alto
 Vertice Cbinncæi montis vexilla locauit:
 Dumq̄ subit portas/summā dum scandit in arcem
 Strenuus/illius cadit ad vestigia frater
 Collisus grauis ingenti sub pondere saxi.
 Cumq̄ foret cæptis potior via nulla/cadauer
 Fraternali pede calcavit/nevinceret hostis:
 Non fuit inferius tantum vicisse dolorem
 Quā vicisse hostem:virtus certauit amori:
 Cessit amor:vicit virtus confessa. Laconem.
 Nam fuit antiquis mos iste Laconibus olim.
 Tum non asurrexit domus insignita parentum
 Tot titulis animo nusq̄ maioribus impar.
 Tu quoq̄ progenies atavis dignissima tantis
 Carole Ticinum propter cui predia q̄ arces.

LIBER QVINTVS.

Nam tua q̄ in terris q̄ in æquore cognita virtus
 Te Alcide testata genus.piratica tollis
 Arma latrocinij totum infestantia pontum:
 Et facis vt quondam magnus/neptunia regna
 Peruia nauigijs:mercesq̄ per omnia tutas
 Das ferri maria:q̄ magno benecōsulis orbi.
 Ecce nouum magnis aliud splendoribus astrum
 Surgit ab occasu:pendet tua mœnia supra
 Corduba.tu genitrix.Betby imminet ardor in vnda
 Fulgurat/q̄ face flagranti pœbi aspicit ortum.
 Apparet Gallorum oris: spectatur ab alta
 Arce Iouis/sub qua latos Padus irrigat agros
 Italiae.videt Illyricum/germania/q̄ vrbes
 Sicanice videt atq̄ tremit getulia/q̄ Atlas/
 Et Psilli q̄ garamas/q̄ punica litora quondam
 Sub iuga Sidoniae colum incuruantia Byisæ.
 Sed tamē ante ducem quē nostra in Carmina tantum
 Accipiam patriæ quosdam percurrere casus
 Paucaq̄ precipua de religione parentum
 De pietate loqui/facinusq̄ ostendere diuum
 Par/meritis dignum cuius resplendeat auctor
 Inter bonoratos cœli/vltra sidera Cives/
 Fas sit:q̄ heroi breuibus precludere sancto.
 Corduba musarum domus bospiciumq̄ virorum
 Nobile prestantum postq̄ saracenus mundans
 Obruit besperiam/mauros est passa Tyrannos:
 Seruuitq̄ diu indignans iuga barbara/morem
 Ismaelitæum/sine mansuetudine vulgus
 Meccbigenum:sine lege feram/sine Numine gentem
 Deuotam æternis alti fornacibus orci.
 Christum igitur statuens rursus in sua tēpla vocare
 Atq̄ iterum dignis aras accendere flammis/

AGELARIORVM.

In secreta pios traxit conclauia Cines.
 Prima domus preclaræ vrbis de gente laconum
 Fluxerat asturicis ducta propagine ab oris.
 Horum ergo auspicijs operi primordia tanto
 Tradidit/ & in finem cursu perducta secundo.
 Ipsi etenim regem qui tunc antiqua Gotborum
 Regna per Asturiam legionæosq; penates
 Cantabricosq; lares Carpetenosq; tenebat/
 Ferrantem eliciunt Regem bello omnipotentem.
 Ferranti dux Ciddus erat. Mendocia Ciddus
 Vnde genus traxit fortes domus inter Iberos
 Inclyta maiorum titulis. hic nocte per vmbra
 Castra mouens magnam confestim accedit ad vrbem.
 Sub duce Agellario populi pars maxima in armis
 Stabat: & aduentus signum expectabat ab arce.
 Ecce velut pacti fuerant/micat ignis in alto
 Culmine vicini montis/nec plura morati
 Vociferant: & portarum claustra omnia pandunt.
 Mox tuba: mox litui/mox ærea tympana Coelo
 Increpitant piceo: noctisq; silentia rumpunt
 Coniuratæ acies: ipsi intra moenia Cines
 Astures ad muros: subit alta palatia miles
 Cantaber: & mauris cædem atq; incendia portant
 Singula nil opus est tanti memorare tumultus
 Nunc opera: expulso Ciddus tenet omnia mauro:
 Et data Agellarijs patriæ tutela receptæ.
 Sic iuga contritis excussit Corduba loris.
 Scilicet hæc ratio q; gens ea dedita regum
 Obsequio/patriæ semper meditata salutem
 Consilijs armisq; potens euasit in altum
 Aucta opibus numeroq; virum ferre arma valentum.
 Quippe velut magnæ si quis tentauerit omnes.

LIBER QVINTVS.

Hercyniæ saltus vno succidere ferro/
 Fallitur/ & vano demens eluditur ausu/
 Sic preclara huius gentis numerare volentem
 Facta labor vincet/nec erit conatibus ætas
 Vna satis: fuerit satius fastigia quædam
 Pauca sequi/q; frustra bumeris inuoluere totum
 Hoc onus/ & tantæ victum succubere moli:
 Betyca terrarum nostri prope littora ponti
 Optima preruptas tetricis in montibus arces
 Tollit/ & banc mauri longos tenere per annos/
 Vt pote quis natura fuit munita locorum
 Presidio/ sed continuo in discrimine semper
 Solliciti. populis etenim capitale duobus
 Assiduas odium rixas exciuit: & arma
 Virus iniustum animis nuncq; sopita reliquit.
 Gentis Agellaricæ munus fuit auspice Cbristo
 Perpetuis maurum bellis contundere/gentes
 Hespericæ bortari/reges accendere/totis
 Viribus anniti/pro religione periculum
 Omne pati/contenere opes/nil pendere mortem.
 Hic fortuna diu varijs euentibus anceps
 Lusit: & vt visum superis/victoria/nunc bis
 Nunc illis alterna dedit felicia bella
 At pater omnipotens tandem maurusia fata
 Maturare volens ad idonea tempora vertit
 Intuitum æternis famulantia legibus astra
 Cuncta putans magno causas molimine iunxit.
 Ferrantem in primis regno præfecit iberis:
 Ferrantem nostra qui tempestate per omnes
 Imperat besperias/ & qui sardoæ gubernat
 Aequora/cui siculi parent/cui partbenopæa
 Terra subest/vsq; ad sacræ confinia Romæ.

AGELARIORVM.

Heroasq; nouos/ quales pagasæus Iason
 Attulit ad Colchos/ quales Menelaus ad altum
 I lion/ ad Thebas proles Talaonis Adrastus/
 Ex alijs alios domibus de gente Laconum
 Et magni Eudamidæ prisco de sanguine fortem
 Protulit Alfonso/ proau mentemq; animumq;
 Herculis/ & totum spirans in pectora martem.
 Hunc experta diu postq; sua Corduba in omni
 Munere mortales vidit præcellere cunctos
 Est confessa patrem patriæ/ dominumq; ducemq;
 Rex quoq; ab hoc vno regni pendere salutem
 Vt pote militiam docto stratagemata maurum
 Omnia callenti/ dum Corde sagaciter alto
 Cogitat/ & magno dare vult exordia bello/
 In conclaue vocat solum/ & quid mente volutet
 Fando aperit/ rebusq; super consultat agendis:
 Vt responsa viri ceu diuum oracula pondus
 Vidit habere/ tuam dixit spartane superbium
 Hesperia Eudamidumq; decus presentia poscunt
 Tempora opem/ tu bella reges/ tu lora tenebis/
 Tu dictator eris/ tu martis in agmine Censor.
 Sic ait: atq; Ducem statuens præfecit agendo
 Præsidio. mox explicitis castra omnia signis
 Ducit in antiquum magnis clangoribus hostem.
 Continuo Alfonso veluti cum murmure longo
 In nebulis concreta prius circumq; per auras
 Aëta diu tandem iaculante tonitrua nimbo
 Soluitur ingenti sternens sata turbine grando
 Hostibus incubuit/ tempestatemq; fragosam
 Inuebit inuoluens montes mare flumina campos.
 Hunc vnum trepidant hostes/ hunc omnia maurum
 Ora sonant. Cum nocte sopor labentibus astris

LIBER QVINTVS.

Cuncta premit/ vagus explorat iuga/ saxa viaq;
 Difficiles/ vada rimatur/ circumuenit hostem/
 Insidiatur/ agit preda. Cum creditur absens
 Fulminat ad portas/ & circum moenia clangit.
 Deniq; quicquid erat dictu mirabile/ factu
 Difficile ac durum/ labor, & solertia/ & ingens
 Vis animi/ & laudum poterat generosa Cupido.
 Tum furor ille Arabum violentus & illa superbi
 Tanta animi feritas/ rabiesq; innata domari
 Cæpit: erant vrbes trepidæ: regniq; labantis
 Iam pars magna graui armorum sub pondere anbellas
 Colla iugo dederat/ legesq; ferebat iberas.
 Tantus opum mauris octo per sæcula aceruus
 Accumularum defluerat: omnia regum
 Munimenta ierant pessum/ & spes funditus hausta.
 Cum iam omnis quas bella dabant romana coronas
 Promeritus/ staret supremo in culmine honorum
 Inuida victori totiens fortuna tetendit
 Insidias certa Alfonso detrudere vita:
 Et fati ellecta dies infauista sinisteris:
 Luna erat in coitu/ solemq; amplexa vetabat
 Ferre orbi vitale iubar. dea perfida cursu
 Trans styga præcipiti fugiens Acherontis in vndam
 Labitur/ ac furias omnis secum euocat orco.
 Venerat in campos radiens/ vbi fulminis ictum
 Cum subit/ abstrusum fracta cute detegit aurum
 Mons sacer/ besperij decus atq; opulentia regni.
 Hic ordita dolos. & montem in præmia tanti
 Pacta operis: veniunt in fœdus Erinnyes omnes:
 Infrenumq; odio mauris ardente furorem
 Incutiunt/ stimulisq; iras acuentibus armant.
 Ergo animo maiore fremunt/ solitoq; feruntur

AGELARIORVM

Acrius in bellum. contra soluantur iberis
Corda gelu. sensus moles onerosa retundit:
Diffidensq; armis langor. Nam dira Megera
Sparserat in castris haustos Acheronte liquores.
Pectoraq; obscura Cocyti asperserat vnda.
Neu quicq; quod possit eos offendere desit/
Omnis infausti volucres de saltibus actas
Tisiphone in campos strepitu ciet importuno.
Visus ad ipsa Ducis veniens tentoria Bubo
Sole altam ducente diem/ & consistere in alto
Culmine triste canens. Stigijs quoq; nubibus atrum
Nescio quid graue ferre oculis spirabile coelum.
Augurijs offensi omnes. & credere q; q;
Augurijs vanum agnoscant. presaga malorum
Mens tamen ostentis offensa minacibus horret.
Nec minus vt tristi maurosum cornua bombo
Impleuere auras/ & murmure tympana toruo/
Impiger Alfonsus vocat ocyus arma/ virosq;
Quadrupedemq; ferum. campoq; infertur aperto/
Non velut ante sui compos tamen. arma monebat
Infausta suspecta die sine lumine solem
Monstrat/ & ecclipsim memorat Feremundus. at illi
Fert ignominiae timor alta & fortia corda:
Et decori intentus nescit parere monenti
Vtiliter: segnesq; animos/ in se arguit veros.
Et secum luctatur iens. longe anxia sentit
Sollicitum (nec scit causas) precordia petrus.
It tamen in pugnam furias & sidera contra.
Et iam confertis manibus glomerantur in vnum
Hesperij mauricq; simul. gens vtraq; vitæ
Prodiga. certa mori. post se contenta superbum
Nomen/ & egregiam post fata relinquere laudem.

LIBER QVINTVS.

Et quia turpe pati conuerso vulnera tergo
Pectora dant telis atq; ora minatia iungunt
Cominus in gladios proni/ bacchatur Erinny
Circuit Alecto: volitantq; per agmina Mauors
Tempus adesse monet/ quo vlcisci fata suorum
Fas fit/ marDESCunt animis/ & more Leonum
Cum laniant armenta furunt/ nactiq; fauorem
Ditis eunt supra humanas in vulnera vires.
Tum pater Alfonsus/ cum iam cecidisse suorum
Milia multa videt/ fixo se colligit ore
Omnia mente putans volucris. deliberat inter
Confertos/ cum terga fugæ dare nesciat/ hostes
Oppetere/ & pulcbram facere inter vulnera mortem.
Proxima cura subit Petrus charissima patri
Progenies/ quem pugnandi procul egerat ardor.
Nam mauro incumbens pondus belli omne ferebat.
Illum ergo e tristi saltem subducere casu
Cogitat/ & seruare genus: circum omnia lustrat
Obseruans acies/ Cristas vt nouit in alto
Vertice nutantes/ magno impete dirigit hastam:
Quadrupedemq; premens medios incurrit in hostes:
Et raptum ex acie vix tandem educit in agrum:
Vnde queat fatis deuotam euadere lucem.
Dumq; ea postrema patris pietate geruntur
Ecce leuis Nomadum legio de colle volantum.
Vrget equos. ex insidijs egressa repente
Imminet hispanis cladem latura supremam.
Hanc pater Alfonsus tumulto speculatus ab alto,
Atum ait. I. mi Nate viam/ tua pluribus annis
Digna recens ætas/ quam cum splendore memento
Degere preponens vitæ decus/ Hercule ab alto
Te venisse memor/ veteriq; a gente Laconum

AGELARIORVM.

Per tot duos factis celebres & nomine claros,
 Vade moram mi Nate omnem tolle/omnia nobis
 Tempora longæuis iam sunt decursa: periclis
 Obuia nil trepidat mortis securâ senectus.
 Ista dies (si vita Comes mihi forte super sit)
 Auferet omne decus. si forte occumbere læto
 Fas fuerit/nobis decus immortale relinquet.
 Sic extrema dabat verbis mandata supremis
 Magnanimus Genitor/ducens suspiria ab alto
 Pectore/Tum dulci lachrymans nato oscula iungit
 Casside deposita/pressoq; amplectitur ore.
 Supremumq; vale curis singultit amaris.
 Ille patrem paribus lachrymis hortatur, & vrget
 Ire magis/se quem melior magis adiuuet ætas,
 Fortiter acturum. Pietas certamine in isto
 Altercata diu. vicit pater. atq; reuertens
 Inter densa virum sese ingerit agmina/conto
 Hac illacq; premens mauros/stragemq; cruentam
 Accumulans: qualem caulas ingressus apertas
 Aedere nocte Lupus rabido solet improbus ore.
 Spes erecta parum besperijs: fusa agmina maurum
 Terga dabant inuito Erebo. reuocabat euntes
 Tisiphone/simulansq; ducem toruo increpat ore.
 Quo ruitis clamans fugitiua & perdita turba?
 In manibus cum iam nostris victoria/tergum
 Vertitis? hic nobis labor vltimus. Vndiq; fuis
 Cantaber it preceps. trepidans elabitur Astur:
 Et superest hæc vna cohors. Conuertite fortes
 Ora Viri: mecumq; alacres in bella venite
 Vltima. ab hoc vno pendet victoria nixu.
 Sic ait. hispanos animant non concita verba
 Verum exempla Ducis: rursus reuocantur/eruntq;

LIBER QVINTVS.

Acribus in mauros animis/bauritq; cruorem
 Pugna atrox libicum: potuitq; asperrima virtus
 Vincere fata/nisi Alecro immisisset Iberis
 Lucrandi ingluuiem Sanci sub imagine nota:
 (Sancus Alfonsi fuit armiger) ite rapinis
 Maurorum Hispani/ditescite/vincitis hostem
 Clamabat volitans/spemq; incutiebat auarâ.
 Tum maior dilapsa cohors. Alfonsus ab hoste
 Clausus in ingenti maurorum absconditur vnda.
 Vltus ad extremum numero atq; labore/caducum
 Pectus in excelso Numidarum inclinat aceruo.
 Heu male consultum mauris in funere tanti
 Principis. Accingunt non inferioribus armis
 Tres simul amisso nati genitore/potentes
 Pro capite vnus læto dare plurima maurum
 Millia/Franciscus/referensq; & nomina & ora
 Petrus auu: & Iannes non iam virtute sed annis
 Vltimus/Alfonsi totidem/totidem Leonici
 Alcide totidem. poenas dabis impia maurum
 Barbaries. malefida tibi fortuna reposcet
 Pro Duce Granatam. patrijsq; eris exul ab oris.
 Tu quoq; Ferrantes superes Consalue iacentis
 Alfonsi germane/ferens vltima signa
 Et pelago/& terris. iam se tua gloria celo
 Inserit/& totum radians illuminat orbem.
 Te duce quos trepidet casus hispania nescit:
 Et quos non liceat sub te sperare triumphos.
 Tu patriæ defensor eris/tutela nepotum:
 Tu decus armorum/Tu fama æterna tuorum.
 Omnia tu quondam rigidi discrimina martis
 Doctus adhuc iam pene puer/genitore sub ipso
 Creuisti/yt vicina Pado noua populus/ arbor

AGELARIORVM.

Herculis/ante diem veniens/senioraq; vincens
Robora: & intonson caput vsq; ad sidera tollens.
Maurorum occasum granatensiq; ruinam
Vidisti/& florens annis iuuenilibus arma
Contra semen Agar pro religione tulisti
Vltus auos/fratrem/atq; Deum/temerataq; sacra.
Hallora te sensit:sensit Marbella: solumq;
Menobium:necno regio turrata prealtis
Oretana iugis:gemini sensere Cunicli.
Cartbamaq;: & setbnil pbebo vicina cadenti
Tunc aderas cum Rbonda Deum/cum loxa recepit/
Cæteraq; illius quot erant insignia regni
Oppida/& aereæ duris in cotibus arces.
OMacbometigenæ gentes/bic maximus ille
Belliger/armatus qui vos cobibere solebat
Moenibus effusos/& in aspera bella ruentes.
Lpse aderat quando atrati sine murice reges
Ad regum venere pedes/cum victa superbos
Deposuit Granata oculos.ipse inter ouantes
Quando triumphato patefecit moenia regno
Vrbs ea/stipatus magnis heroibus ibat.
In Latium veniens ad Tybridis hostia classem
Egit: vbi impositas tyrrbenis fluctibus arces
Munierant Galli stantes pro turribus altis.
Nec mora/scararum gradibus ad moenia missis
Hesperij velut ardentis circum arida flammæ
Ligna volant tecti clipeis: & in aere pugnant.
Quid moror? euadunt victis in culmina gallis
Protinus Hesperij, senones de turribus acti
Præcipites fosse residem voluntur in vndam.
Par fortuna tuos nutrix eneia belgas
Insequitur/tua seruabant qui moenia missi

LIBER QVINTVS.

Præsidio:saxūq; illud quod in æthera surgens
Prospicit irato salientes æquore fluctus.
Sors eadem fuit Vrbi Aquilæ/ quæ celsa superbunt
Insistens apicē videt hinc samnitica rura/
Hinc Umbros/Tuscosq; procul/gentemq; sabellam.
Nanq; vbi Concubiæ venere silentia noctis
Moenia Ferrantes superans/obscura peragrat
Compita cum paucis.primoq; sopore iacentes
Et nil tale ratos (Quis enim formidet in vrbe
Tales nocte dolos) intra ipsa cubilia Gallos
Occupat: & cæde ingenti tenebrosa cruentat
Atria: & exorto redit in sua castra tumultu
Incolumis. Tanta in magnis solertia rebus.
Cum Duce Mantoo/qui iam concluderat intra
Attelana Duces Gallorum moenia/ totam
Afferit Ausoniam/Campanaq; liberat arua.
Nec satis est terras vicisse.Per æquora victor
Nauigat.Ionio procul est audita profundo
Fama viri.Nam cum Veneti naualibus armis
Arua Cepbalenum premerent (Tum Tbracibus illa
Insula parebat dominis)cum classe vocatus
Venit in auxilium/clademq; inuexit acerbam.
Nanq; locos vbi sisyphus regnabat Olysses
Alcinouseq; senex/Epiri littora & agros
Sic contrahit/vti solet arua virentia grandæ
Aspera/cum geminos fratres inuasit Apollo.
Dumq; per id tempus (sic sors tulit) arua Zacynthi
Viseret/excelsa montis de rupe patrenses
Vidit aquas.vidit longe nigressere in vndis
Aequoreis terram Pelopis monstrante Nicandro
Indigna/qua fama refert regnasse Coænos
Regibus Assyrijs reges Sycionis & Argo/

AGELARIORVM

Tum memor antiquæ Lacedæmonis/vnde sciebat
 Discendisse Ataus/patriæq; impulsus amore
 Belligerum Iuuenem musis ab origine sacrum
 Congeneremq; sibi sic compellauit Iacchum.
 Ecce in conspectu generis natalia nostri
 Arua vides: vbi scis nostros regnasse parentes:
 Et centum tenuisse vrbes/ecatombica regna.
 Interea dum bella gero/gentemq; nefandam
 Finibus arcemus Venetis/da garbasa ventis
 Quando viam Zepbyrus facilem facit: atq; sereni
 Nil crudele minans Nantis clementia coeli.
 Vade vide quid sparta facit. mora nulla biremen
 Scandit/et Ionias Iuuenis secat impiger vndas.
 It Comes Andreas/Comes it Traianus: in vnam
 Tres isti cobiere fidem/tria fœdere iuncta
 Pectora perpetuo/nullis dirimenda periclis:

F I N I S.

LIBER. SEXTVS.

Cciderat Titan/et nox calligine pontum
 Inuoluens picea æthereos accēderat ignes/
 Cum tetigit primas ephiræi littoris oras
 Nauita: succedūt Icbti/ qua curua theatrū
 Ripa facit spargēte comā sup æquora lauro.

Hic sumptis ad lunam epulis (Nam luna meabat
 Bissenos tunc nata dies) data membra quieti.
 Et iam somniferæ caput inclinauerat vmbrae
 Pœbus in occasum, labens incognita subter
 Aequora et extremis auroram ostenderat Indis,
 Cum Iuueni Deus illabens tenuissima rerum
 Signa sub arcano mentis seruata recessu
 Excitat ac fingit contextu somnia miro
 Visus enim summo martis cōsistere in orbe,
 Diuorūq; choros de summo audire loquentes
 Multa deo et fatis, venturūq; ordine sæcli
 Quæ vulgare nefas. Quid cœlum et sidera voluant,
 Et quibus excidium regnis vicina minentur
 Tempora: Consaluo qui decernantur honores.
 Visus et a superum quondam se in moenia duci
 Quæ a priscis veterum genū habitata locorum
 Diceret, et genū sese petūisse doceri
 Quid valeant, quid sint, quid agant: Et protinus illum
 Gressu intermisso verba hæc audire loquentem
 O Iuuenis mortalis ad huc archana Deorum
 Quod tibi scire datum, grates persolue Tonāti.
 Ille Deus molem banc tantam, qui condidit, arcem
 Supremam cœlorum habitat, nutu omnia solo
 Quæ subiecta videt moderans vsq; ad caua nigri
 Antra Erebi: et visu penetrās et viribus ipsum
 Legibus æternis subigens acherunta, Iouemq;
 Tartareum. Tanti potis est vigor illius ingens.

II iii

AGELARIORVM

Cuncta ministerio Diuum gerit/bos modo mittens
 Quo res cūq; vocant/illos modo:regna reguntur
 Præsidibus nobis.fatalia sidera certe
 Multa valent/sed nos (quæ res tam plurima fallit
 Sæcula mortales)flammas moderamur olympi:
 Non secus ac solet argenti fabricator & auri
 Dans adimensq; focis vires/nunc follibus ignem
 Irritans/nunc amne premens incendia fuso.
 Et pro Diuorum ingenijs/nec enim omnibus vna est
 Vis genijs/dispar venit & diuersa locorum
 Atq; hominum natura. Quibus custodia Diuum
 Est noua/mutati mores hominum atq; locorum.
 Sunt Diui qui magna animo atq; ingentia voluant.
 Hos vetus heroes ætas vocat. Altera longe est
 Mens alijs. Nam sunt qui religione ferantur/
 Et pietate magis: populoscq; in pace gubernent.
 Mopsopie gentis præses (dixere Mineruam)
 Quod sapiens esset/studijs precellere Athenas
 Fecit: & ad rerum causas attollere mentes:
 Transit a gratis ad Celtica regna:tenetq;
 Nunc quoq; parrisios.animum per singula volue
 Oppida:& edisces genios.Lacedæmona priscam
 Magnanimus qui rexit erat: Qui rexit Amyclas
 Quiq; Argos studijs bellandi intentus/& armis.
 Quando tui fugere patres Lacedæmone capta
 Iuit & ipse loci deus ad Bebrycia regna:
 Successitq; minor quidam de plebe Deorum:
 Quo duce paulatim virtus spartana recessit.
 At prior est genti vestræ datus.auspice tanto
 Res vestræ creuere alibi.reuocata Lycurgi
 Illa vetus probitas studio atq; labore Cleomnis:
 Et Leonicene sancto moderamine curæ.

LIBER SEXTVS.

Contulit hoc vobis/vt sint in semine vestro
 Magnanimæ fortesq; animæ:quod temporis breuis
 Nunc quoq; significant res atq; ingentia facta.
 Aspice Consaluum: Viden illa ardentia corda
 Humanum transgressa modum? sine numine nulli
 Fas hominum tantos bellando euoluere casus.
 Sed nihil est quod gessit adhuc:maiora videbunt
 Post paucos ventura dies in finibus acta
 Ausonijs Galli/atq; Itali tepida arma ferentes.
 Nuper ab extrema mundi vertigine rumor
 Fluxit in hos orbes quendam de littore Ibero
 Missurum in pelagus classem quæ nauiget omne
 Aequor ab occasu veniens Titanis ad ortum:
 Si Consaluus erit/nondum res cognita:certo
 Certius est ipsum gallis Campana fugatis
 Regna recepturum toto admirante triumphum
 Orbe Ducis talem/rerum tam mobile fatum/
 Tam instabiles fortunæ animos/tam incognita Diuum
 Consulta/& fatis hominum contraria fata.
 Tunc fundanus ager/vicinaq; fluctibus Anxur
 Liris/& Aeneæ nutrix bella aspera & ingens
 Excidium cernent/& lubrica sanguine rura.
 More ouium cum visa lupi venientis imago
 Martia/proripient sese per aquosa volantes
 Arua leues Galatæ facti ludibria toti
 Italia:cui tam elati insultare solebant.
 Arx noua Parthenopes quæ martia nulla timebat
 Instrumenta prius/quæ sulfura risit & ignes/
 Consalui subigenda manu:quod Gallia nunq;
 Venturum persuasa nihil trepidare videtur
 Impropera Gonzaga viam/Quid tempora perdis?
 Contra fata venis.Sors est tua vincere gallos:

AGELARIORVM.

Vincere pro gallo Nemesis vetat/exue martem:
 Vade: animos grandes meliora in tempora serua.
 Talia in æthereis cernentem oracula campis
 Aurea perfluctus radians aurora rubentes
 Excitat/ & frondes crepitans Libys aura per altas.
 Aequora subreptant remis in aperta/leuantas
 Lintea: & accepto sulcant croceum mare vento.
 At Iuuenis secum nocturna oracula voluens:
 Gestit: & auditos recolit Ferrantis honores.
 It vento spirante canens. tenuiq; suspirat
 Murmure/nescio quid: positaq; in montibus arces
 Nunc hac/nunc illac visu considerat actro:
 Alphei vada prætereunt: A sinæa relinquunt
 Littora. Leuætra legunt circum: subeuntq; laconii
 Aequor: ad Eurotæ ripas vestigia sistunt.
 Mox iuuenis laureta ligans ad odora biremen
 Exit/ & in læuam gradiens qua respicit alti
 Cornua Taygeti/vicum (Mysistrata vulgo
 Dicitur) exilem subiit. Lacedæmona credunt.
 His sedisse locis/cum res spartana manebat.
 Omnia perlustrat quærens monumenta per agros
 Si qua forent sparte indicium facientia: tandem
 Inuenit agresti vestitam gramine molem:
 Et raris annosa comis Caprificus in alto
 Culmine erat radicem adigens per biantia saxa.
 Per fruticosa ferens gressum virgulta/rubosq;
 Et propius scrutandi avidus: gladioq; sequaces
 Abradens ederas, aperit candentia saxa.
 Instat, & in lapidem pronus cauat ensis adacto
 Inuentas mucrone notas, attentius hæret:
 Abstergitq; situm ferro: titulumq; recurrens
 Sæpius Eudamidum Persas legit esse fugatos

LIBER SEXTVS.

Auspicijs/ & Ages: truncata vocabula regis.
 Cætera præterijt cariosa extincta senectia.
 Altera laureto circūfruticante reperta est
 Non procul inde virens spartano e marmore moles
 P bidiacam testata manum. pendeat ab alto
 Margine pars clauæ: partem consumpserat ætas.
 Lernæe pars prima Hydræ: quæ guttura septem
 Porrigit: & linguis septem vibrantibus ora.
 Arcus/Acarnanis fluij duo cornua frugum
 Plena. molorchæo pellis detracta Leoni.
 Stant fixis in molem oculis. & biantia versant
 Ora per excelsos lapides: Epigramma figuras
 Ecce vident pregrande canis descendere in verbas.
 Nanq; ager ad Calcem multis accreuerat annis.
 Hic aliquid preclari merat: sed longa senectus
 Inuida maiorum titulis incōmoda secum
 Mille ferens versus fcedæ interciderat omnes:
 Verbaq; vix licuit quædam fragmenta notari
 Vnde nihil certi possint baurire legentes.
 Tunc Iuuenis notæ illac brymans telluris amore
 O/ait a nostris regnata parentibus olim
 Sparta vetus salue/quæ tot tegis ossa virorum
 Quos miramur ad huc/ & quos mirabitur ætas
 Omnis/vbi illustres illæ regumq; Ducumq;
 Ac diuinæ animæ/quæ tot gessere per altum
 Bella/per Europæ campos/Asiamq; per omnem?
 Terra tot insignis titulis/tot clara triumphis
 Nunc ignota iaces. Vbi tot delubra Deorum?
 Testa tot in cælum sculptis surgentia saxis?
 Tot fora? & illa vias diffusa frequentia in omnes
 Belligere gentis? sepelit simul omnia tempus.
 Nil superest modo tantarum nisi nomina rerum

AGELARIORVM.

O quicūq; habitas Cenomana per oppida gente
 Aedite Agellaria patris memor Herculis esto.
 Et cole ducentem Cælo noua sæcula Cbristum.
 Hic Deus ille tuo qui dictus ab Hercule quondam
 Terminus: huic Cerere & Baccho monet esse litandum
 Ne tu Cives imitare tuos: externa peragra
 Mœnia: & ante oculos babeas exempla virorum/
 Indole qui magna fuerint/genioq; potenti.
 Externas tibi quære Nurus/tibi nubat Amazon
 Vlla/vel antiquæ si qua est de sanguine Romæ.
 Nam vicio matrum tellus Cbinnaea iacentes
 Fert animos/qui segnicem/qui sordida lucra
 Anteferant immortalī famæ atq; triumphis:
 Sic ait. & Nautas repetens dat vela: reuersum
 Multa super terris rogitans Consalvus Aebæis.
 Suscipit/ille locos omnis enarrat/& vrbis.
 Reliquias tenues: inuentaq; nomina gentis.
 Fatidiciq; aperit diuina oracula somni.
 Nec mora. Confecto Tyrrbena per æquora bello
 In patriam læti decus immortale reportant.
 Rex vbi cognouit reditum Ferrantis ad oras
 Hesperia (virtus quid non emolliat ingens)?
 Venit in occursum. Laribus Regina relictis:
 Venit: & insolito reducem suscepit bonore.
 Res nulli concessa Ducum. Cum regibus ingens
 More triumphali/plebisq; patrumq; Caterna.
 Ad festum Laureta diem misere videntes
 Et myrteta comas. sacræ solennibus aræ
 Illuxere focis/fumoq; oliuere sabæo.
 Fronde Thymi sparsere solum/luxere coruscæ
 Nocte faces prima/& sonuere in turribus æra.
 Tum gausus Anas: & qui facit aurea Betyss

LIBER SEXTVS.

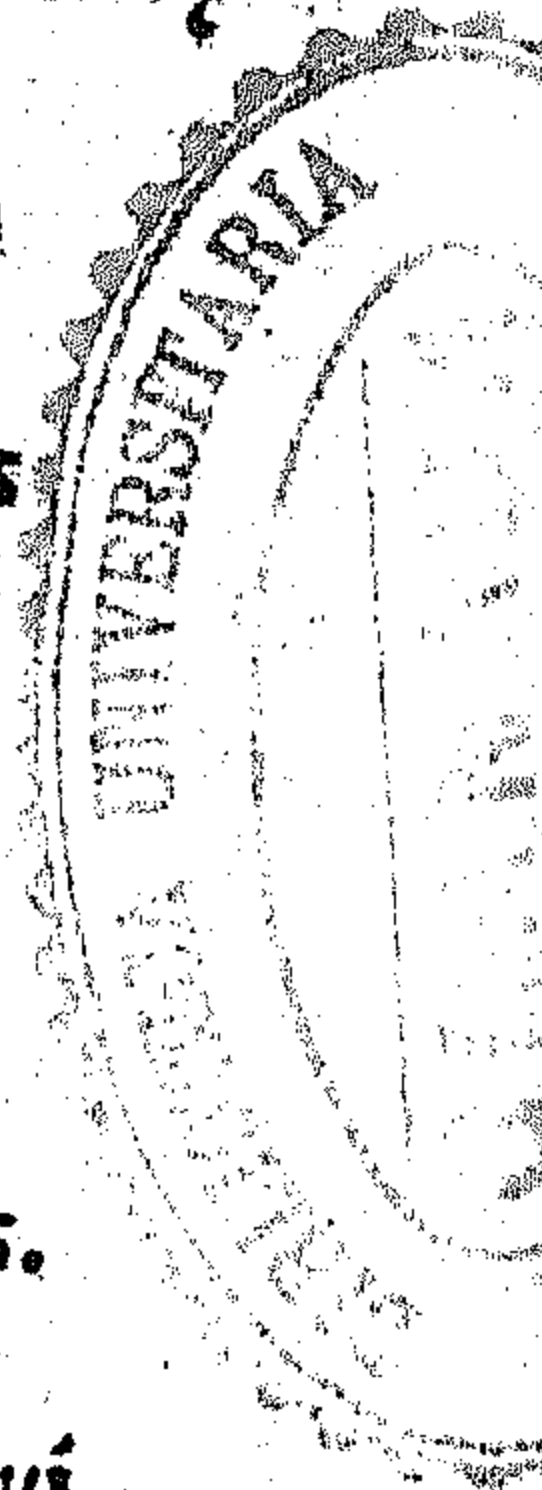
Velera/& auratis Tagus inuidiosus barenis:
 Cinga simul sicorisq; Comes. gausus Iberus
 Cantaber Hispaniæ faciens cognomina terræ.
 Bibilis/ac durius/ferro ille/bic inclytus auro:
 Atq; Cbalibs/atq; Eunemius/Miniusq; colorem
 Purpureum vultu referens: & Turia multo
 Flore nitens. Quid multa moror? langore sepulto
 Tota triumphalem celebravit Iberia plausum.
 Sed Coniurati reges post tempore paruo
 Gallus & Hesperius violenter Aragone pulsa
 Regnum vsurparant. Gallo Campania cessit:
 Hesperio Cbalabri colles/& Dania tota.
 Ferrantes igitur Cbalabros rexturus & arua
 Dania in Italiam rursus cum remige multo
 Mittitur: & Tyrrbena secat grandi æquora classe.
 Et nunc bella super regni consimibus orta
 Temperat armifono sternens molimine Gallum.
 Orta duos inter reges discordia in vnum
 Vult partes reuocare duas. Concordia regum
 Diuidit & lacerat regnum. Discordia cogit.
 Tanta senescentis reputans discrimina mundi
 Tam varios hominum casus/tot funera regum/
 Tot spes frustratas/tot regna extincta/tot vrbes
 Funditus euersas/videor freta concita ventis
 Cernere? iactatasq; rates/bas vortice torto
 Absorberi/illas scopulorum incurere cautes
 Has bætere vadis/totoq; eferuere ponto
 Horrendum Protbei pecus/& neptunia monstræ
 Et tutum nihil immenso lunæ esse sub orbe.
 Seu Cælum id faciat/seu fors/animæue profundæ
 Sive aliud quicq; quod nos latet/omnia nutant/
 Cuncta labant. Si mens vlla est incredula/nostræ

AGELARIORVM.

Viderit Italiæ durum/ac miserabile fatum
 Hac ætate/viros adigens sua limina fortes
 Linqere/et ignotum profugos errare per orbem
 Premia nec meritis hominum poscentibus istam
 Debita sic reddi quisq̃ respondeat iram.
 In fontes/sontesq̃ eadem discrimine nullo
 Multa premit. Iustus princeps æque atq̃ Tyrannus
 Exulat: atq̃ omnes strepitu inuoluuntur eodem.
 Mitto alios. Iannes nobis se antonius offert
 Semen ab Archeleo veniens. longa abdidit ætas
 Stëmata. maiorum series inuoluitur annis.
 Non aliter q̃ cum sursum exsudata cauernis
 Fumat byems/Aether nigro subtextitur imbre.
 Hic postq̃ Domino Insubrum fortuna tetendit
 Retia/et e Cælo pulsum sepeliuit Auerno/
 Cum nusq̃ terris esset locus/iuit ad vndas
 Aequoris: et pelago ac ventis se credidit beros.
 Tanta etenim gallis erat orta licentia in omnem
 Italiam/tantus terror peruaserat omnes
 Ausonios/ut gallorum terra ipsa negaret
 Ferre hostes. Sicut diræ Iunonis ob iram
 Respuit/ut fama est quondam titanida matrem/
 Aequoris donec tellus noua prodijt vndis.
 Tum Venetus gallo concors precluserat omnes
 Sforciadis/et seclæ omni/Cæloq̃/Ereboq̃
 Inuisis aditus: et erant indagine cincta
 Omnia/Conualles/syluæ/ingula/flumina/et arua.
 Tum quoq̃ non habita mitræ ratione nec ymbre
 Puniceæ Ascanius sacri pars tanta senatus
 A Venetis captus/loca dum per inospita et altos
 Proripitur montes/regi pro munere magno
 Mittitur/eximij monumentum in signe triumph.

LIBER SEXTVS

Per medios igitur gallos/Venetumq̃ per ipsa
 Castra/secus Trebiæ ripas/vi irrumpere adortus
 Cum socis inuenit iter: totamq̃ cohortem
 Incolumen (vis tanta animis præstantibus) ultra
 Gallorum insidias/tandem in loca tuta recepit.
 O diri stellarum ignes/o impia/si fas
 Dicere fata: Quid hic scelerum comiserat beros?
 Non cædes, non furta virum, non prodita regna,
 Iudice quæ fecit leges et iura lycurgo
 Arguerint. sine labe fides/sine crimine vita:
 Ingenui mores forsan/patrimonia nullis
 Aucta dolis, pietas. sancti consortia lecti,
 Religio in superum patræ, clementia in omnes
 Hoc meruere? animis visum hoc coelestibus æquum?
 Ergo vbi circuitu veniens ad littora longo
 Cum socis stetit in campis vbi fluctibus Ancon
 Vapulat incuruans hispano littora portu.
 Mox rate conducta penus instruit: atq̃ marinos
 Ingredditur fluctus. Boreas ad garbasa ludens
 Incipit afflatu salis vndam excire secundo.
 Soluite proclamans Antonius, æquora duduz
 Vela vocant, inquit: terris inimica, per altum
 Prospera, spondet iter nobis fortuna secundum.
 Querite Corcyram, graiaq̃ annemus ad vrbes.
 Quod felix faustum velit regnator olympi
 Maximus, et dextri quot sunt super ætbera Diui.
 Portu abeunt/leniq̃ implent caua garbasa vento.
 Iam proa in fluctus medios cædentia longe
 Arua fugit: silcatq̃ fretum spumantibus vndis.
 Vastus ab arcturi plastro decurrit in austrum
 Adria: et aggeribus dextra leuaq̃ superbis
 Cingitur: illyricos montes aurora, latinos.

AGELARIORVM.

Hesperus besperijs qui fecit nomina terris
 Aspicit. bos inter populos campo aestuat amplo.
 Fusus ad Hydruntem duplices diuerberat vndas
 Tyrreni/Ionijs freti. mox nomina perdens
 Desinit: & magna Neptuni absconditur aluo.
 Ora leuans/circũq; ferens Antonius altos
 Per maria & montes oculos in colle supino
 Prospicit albentes muros/turrinq; minantem.
 Pyramide in Caelum/missosq; in sidera Cono.
 Atq; ait o Rector quæ nam hæc in collibus altis
 Italiae moles aspectu læta decoro?
 Quicquid idest/preclari aliquid promittit imago.
 Tum rector quod cernis ait picentia iuxta
 Littora/Delibrum est illud venerabile magnæ
 Matris/ab Assyrijs quod Dijs super æquora quondam
 Huc manibus vexere suis: visa ire per vndas
 Hæc (res mira) domus/visi ire per æquora Diui.
 Nam Diuum regina Arabis offensa tyrannus
 Qui temere Assyriam sese effudere per omnem
 Fugit/& buc voluit secum migrare penates.
 Quotquot ab Assyrijs hæc vsq; ad littora pontum
 Iuxta habitant fecere fidem. Pampbylia iurat
 Se vidisse/Cilix/Lycius/minoria tellus:
 Tænarus affirmat: Delphine & Arione vecto
 Tænarus insignis. facti meminisse fatentur
 Arcades. Aetoli. scopulis Epirus ab altis
 Ad mare tota ruit. thalamo fuit hospita sancto.
 Illyris. Illyricos primum diuertit in agros:
 Sed pertesa locos paruo post tempore rursus
 Prodigio grandi volitans de littore in vndas
 Italiam versus gressum aspirantibus euris
 Vertit/& vt tetigit terras/sublimis in auram.

LIBER SEXTVS.

Exiliens (vidit. Picens miracula/& Vmber)
 Hos tenuit colles/illaq; resedit in arce.
 Et quia transuetam mulier Laureta recepit
 Virginis ædiculam/præbens vbi sisteret agrum/
 Lauretæ delubra vocant. Ne crede superbam.
 Hanc ædem venisse fretis: superaddidit ista
 Tempa sacerdotum princeps ingentia Paulus.
 At breue sublimi latet hac sub mole sacellum/
 Quod fugat infernos manes/quod discutit omne
 Morborum genus: extremis venit vnde periclis
 Auxilium/seu fors terra seu seniat alto.
 Huc Itali siculiq; ferunt solennia vota.
 Huc fuit Epirus/fluit Illyris/accola Rbeni:
 Accola Danubij. Venit vsq; a littore Narbo
 Gallia/& Istbmiacæ spartanus ab æquore terræ:
 Tanta fides nunq; Delphis: & Iupiter Hæmon
 Et claros/& Delos longe minor. omnia vincit
 Quotquot erant olim veterum delubra Deorum.
 Hæc vbi dicta manus tendens Antonius ambas.
 Surgit: & ad templum verso sic incipit ore.
 Diua Parens magnum partu cõnixa Tonantem
 Virgineo/quæ sceptrâ tenes fulgentis olympi
 Audieram: nam terrarum fama amplior orbe est/
 His tibi sacra locis imania surgere templa
 Quæ veneror: quæ si dederis me ad nostra reuerti
 Littora cum socijs/multo cum munere visam.
 Audieram, voluicq; aliquando accedere motus
 Mæstare loci. Verum in discrimine rerum
 Magno incertarum posito vota irrita fecit
 Aspera fors/quæ me in ventos/& in æquora misit.
 Salue sancta Domus lætenti conscia Christo
 Conscia Diuinorum operum/domus hospita Diuum.

AGELARIORVM.

Da facilem da sancta Parens ad littora cursum
 T bracia: da placidos reditus buc ad tua rursum
 L imina/ & Italice fer opem Regina iacenti.
 T alia finierat/ cum mox longinqua Truenti
 H ostia prospectant/ vbi se samnitica iungunt
 L ittora picenis. Leua procul albicat Aulon/
 O drijs Aulon dudum possessa Tyrannis.
 V elaq; rara vident niueas referentia nubes
 S cindere iter liquidum: & vento contraria eodem
 L ittora/ & oppositos serpendo inquirere portus.
 I am minor est Ancon procul aspicientibus. intrant
 I n nebulas Urbini apices: Recinatia sensim
 E x oculis abeunt iuga. Cæruleumq; colorem
 A ccipiens vix apparet domus alta Sibyllæ.
 V ertice Gargani residens Archangelus alto
 F rondosas aperit rupes/ & porrigit ymbra
 A d Diomedæ sibi proxima littora terræ.
 B rundisij iam portus abit. fugit ora Tarenti/
 Q uo memorant olim genius aduentasse Laconum
 E t noua magnifico struxisse palatia sumptu.
 T unc beros conuersa tenens Titanis ad ortum
 L umina/ Dic inquit Rector memorabile si quid
 F orsitan Italiam contra sita continet ora.
 I lle loqui iussus cano sic incipit ore.
 I sta Liburnorum terra est/ quæ surgit in altos
 D ucta apices. hac sunt priscis ignota Buennæ
 H ostia (sic istud flumen dixerunt Liburni.
 B oianam Ausonij quod vulgatissima fama est
 E sse nouum. vapor abstrusus terræ intima rumpens
 V iscera fecit iter lymphæ. Conuallis in amplos
 I bat fusa sinus/ gremioq; incurua capaci
 C lausit aquas: fecitq; in grandem excrescere campum

LIBER SEXTVS.

Sic ingens lacus euasit/ qui tolleret vndas
 Quicq; graues veberet tergo insultante carinas.
 Sed res mira magis/ veterem q; dispulit alueo
 V nda recens Drinum/ qui dicitur arua rigasse
 Illa prius/ ripisq; suis eiecerit amnem.
 T andem vbi diffusæ complerunt æquora lymphæ
 I n mare delabi cursu didicere coactio.
 S codra lacu vicina sedet: Scodra inclyta bello
 T braicio/ & nulli armorum virtute secunda.
 Sed modo Lunigeri patitur iuga dura Tyranni.
 C redimus audieris bella illa imania nostris
 G esta (obtundit adhuc aures fragor ille) diebus:
 I lluc militiæ robur contraxerat omne
 T urcus ab Aetolis/ a Phocycle/ & ab Hellade tota/
 A/ Ponto/ a Galatis/ Cilices/ Lycijsq; P brygesq;
 E t Cares fixere illis tentoria campis.
 Nec maiore putant Xersem venisse tumultu
 I n gratias citra fauces maris Helleponti.
 S codra nihil pendens ea barbarica castra sedebat
 T uta supercilio montis/ tuta auspice Cbristo/
 T uta viris/ quotiens tantas ad moenia vires
 A dmouere hostes/ totiens per saxa ruebant
 P recipites pulsi ferro atq; trabalibus bastis
 V ertice de summo montis de turribus altis.
 N on poterat tellus cædem absorbere. redundans
 I bat in arua cruor/ riuu de colle rubentes
 P er dumeta Vagi subiecta in castra fluebant.
 N ulla fames urbem/ nulli potuere labores
 I ncuruare: omni demum certamine victrix
 D esperare hostes atq; obsidione soluta
 S epius infectis egit discedere rebus.
 A t Veneti longo attoniti discrimine pacem

AGELARIORVM.

Vrbe emere data/ruerent ne regna/ senatus
 Nautarum exemplo/cum tempestate laborant/
 Extenuauit omis: spar sitq; per æquora merces:
 Sic perbibent Fibrium quotiens per pontica rura
 Se videt yrgeri canibus iaculisq; sequentum
 Vulnere se petere/obscenasq; relinquere partes.
 Talia dum summa fatus de puppe magister
 Iam prora Ionium subit: E puri leguntur
 Aequora; Corcyram fugiunt/ & Echinadas ori
 Obiectas Acheloce tuo: quem Thessala Pindi
 Saxa vomunt: quem iuxta habitant Aetolus/ Acarnan.
 Dum ratis inflato currit prope littora velo
 Ductor Agellarius gelida vidiſſe ſub ymbra
 Forte feram ſimilem caput ora iudicq; Leoni
 Viſus ait Nauarche ferunt hæc arua leones
 Forſitan? hoc Libyæ ſoli pecus aſſe putabam.
 Immo Gubernator pecus hoc Europica tellus
 Fert inquit: ſaltuſq; duo quos flumina claudunt
 Aborea Neſtus labens/Achelous ab Auſtro.
 Vidi ego (& id genus eſt longe magis Acre. Leonum
 Quam quod in exuſtis Libyæ ſpaciatur barenis)
 Cum reuocat primi venerem Clementia Veris.
 Ire greges: & per vacuos ſe effundere campos:
 Talia narrantes ibant: Zephyrumq; ſequuti
 Prætereunt ſtrophadum ſcopulos: gyroq; per altum
 Ionium ducto patrenſia littora linquunt
 Ad leuam/ætolumq; ſalum/peloponſia circum
 Arua tenent curſus. Verum famaſa Maleæ
 In mare currentis facit vnda recedere in Auſtrum.
 Hic memor auditæ cladis/belliq; recentis
 Torcigenum: fare o dixit ſomallius beros.
 O prime fare precor/ regio cui nota magiſter:

LIBER SEXTVS.

Quod ſtetit ante loco quondam præclara Metbonæ?
 Paſſa tot vt memorant ſtrages & Marte furenti
 Debellata? trabens genitum Nauarcbus ab alto
 Pectore clinofa muros in littore monſtrat
 Semirutos: & parue vrbis veſtigia tantæ:
 Oſtendit vacuos portus tot nauibus olim
 Hoſpitiū: fluūt in lacrymas & talia fatur:
 Oſidei magnum noſtræ Decus. o memorandum
 Humano exemplum generi poſt ſæcula mille.
 Vrbs ea pro Venetis pro religione Sagunto
 Fortior antiqua/ Thracum tulit vna trecenta
 Millia/quæ vidi bis oculis effuſa per iſtos
 Ebullire agros/ratibuſq; abſcondere pontum.
 Ipſe videns nil poſſe duces ea moenia contra
 Et fundi in caſſum tot opes/tantâq; virorum
 Perniciem amitti/ſolio deſcendit ab alto
 Rex Aſiæ Thracum ac ponti danaumq; ſuperbus
 Imperijs. Urbemq; petens ſeſſam atq; labantem
 Applicat ad muros hominum tot millia quot vix
 Roma habuit/cum magna fuit cum maxima rerum
 Quot vix ferre ſolum poterat/tormenta q; magnis
 Faucibus/in validas ſemper iaculantia turres
 Noctes atq; dies. Libycoſ audiſſe putarim
 Clamorem ac ſtrepitus/ & ſaxa tonantia celo.
 Aequarant campis foſſas: ſuper ora ſuorum
 Sanguinolenta ibat veniens ad moenia Turcus.
 Ponſq; erat ad ſummos cædes altiffima muros.
 Armati ſtabant ad propugnacula Ciues
 Impauidi/inſtracti quaſi contra armenta Leones.
 Nec poterant niſi morte loco veſtigia pelli.
 Thracij poſt longa Duces certamina tandem
 Cum viſ nulla ſatis/verſi ad cõmentâ dolocq;

AGELARIORVM.

More Italo septem properant armare triremes:
 Et Venetum mendax signum in sublime leuantes
 Auxilium simulant vrbi/res credita/pandunt
 Limina portarum: ducuntq; in moenia turcos
 Esse rati Venetos. o execrabile fatum,
 O fraudis crudele genus. mora nulla tumultus
 Fulminat ad muros: vis circum moenia & arma.
 Magnanimi Ciuēs postq; stratagema dolumq;
 Aduertere/animis prestantibus vltima/Clamant
 In virtute dies cum laude & gloria agenda est
 Fortiter o Comites: & Coelum hoc sanguine nobis
 Qui superest post tot caedes/& vulnera/emendum.
 Vna hodie in diuos pro religione obeundo
 Tendimus. Ante oculos patrum versetur imago
 Quos colimus templis. illum sibi sanguine honorem
 Emerunt. Via mors breuis est ad olympica regna.
 Sic animis macti/& plusq; mortalia possint
 Ora loqui audentes/supremo occumbere fato
 Certi/ignes in tecta ferunt/atrumq; penates
 In cinerem vertunt: dumq; urbem incendia totam
 Corripiunt/ipsi in pugnam ferrumq; ruentes
 Ellegere necem potiusq; Thracibus ire
 Seruitum Dominis/agarenaq; cernere sacra.
 Sponte igitur vacuam turcis victoribus urbem
 Linquentes semel occasu periere cruento.
 Sic ait: excidium lacrymis stillantibus omnes
 Magnanimæ fleuere vrbis. Tum maximus Heros
 O Comites quid mcerori indulgemus? & ora
 Frigida segnities funesta obnubilat vmbra?
 Nostra isti collata potest fortuna videri
 Pyrrbica/vel quaedam innocuo certamine Troia.
 Nam neq; nos vita eiecti/sed limine tantum

LIBER SEXTVS

Italiae ad tempus vento iactamur & vnda.
 Stat nobis patria incolumis: stant moenia & arces
 Vt prius: superest portæ Iouis ardua moles:
 Templaq; Romanorum operum excedentia laudem.
 Nec sortis natura vetat finire laborum
 Quicquid idest: in spem potius nos erigit altam,
 Vt pote quæ inconstans/incircūspectaq; semper
 Propositi possit cceptiq; oblita putari.
 Nec styga sulcamus rate/ne phlegethonta vadamus/
 Stagna vbi perpetua squallent abscondita nocte.
 Hæc quoq; sub cælo tellus. regionibus istis
 Nulla Abatos: nautis hæc sunt freta peruia: Titan
 Has quoq; non secus ac nostras illuminat auras:
 At neq; dictæo deuoti in pabula Tauro
 Mittimur vt quondam Thesæus. non sicut Orestes
 Ad Truiæ cultros/non vt Pagæseus Iason
 Ad pecua ardentem referentia naribus ætnam.
 Et genus humanum Torci quoq;: pectora nec sunt
 Ferrea/terrigenis etiam Deus omnibus idem,
 Altera religio quis/arq; altera iura.
 Durandum/& quid nostra ferant hic fata/videndum.
 Talibus orabat/cum se detexit ab ortu
 Insula/quæ magni Iouis incunabula vidit
 Nobilis Assyrj furto bouis/ac labyrintho
 Dedaleo: illustris Tauro/memoranda volatu
 Icario/qui moesta dedit cognomina ponto
 Et Minoe: tulit Iouis armigeros Corybantas.
 Vt pleriq; volunt/Creta vrbibus inclyta Centum.
 Atq; ideo dicta a Graiis Hecatompolis olim.
 Suspiciunt oras/vbi quondam florida Troezen
 Claruit, & parua radunt vicina Calauræ
 Aequora. Neptuni quondam breuis insula templo

AGELARIORVM.

Nota fuit nomen fato Demosthenis auctum.
 Nam macedum fugiens iras & atrociam regum
 Arma illic sumpto petijt pblegetbonta veneno.
 Calcidis euadunt rapidum mare: saxa Carysti
 Inclyta per sexti fauces labuntur: Abydo
 Præterita flexo sporades/ & Cycladas intrant
 Limite: nunc illac/nunc hac flectente magistro.
 Per Delum & Myconem/Gyariq; infamia saxa
 Delati Pbrygiam dextra leuacq; relinquunt
 Hellada: iam apparet samos illustrata sibyllæ
 Carmine/Pythagora/templo Iunonis: & arce
 Vnde licet Priami muros discernere & Idam.
 Omnia mirantes veteri loca cognita fama
 Circulata nouis pascebant lumina rebus.
 Curarum immemores/obliti prandia/tensis
 Cuncta vorant oculis. Quærent bizantia longe
 Mœnia/& insistent fixis vestigia plantis
 Sublato in Boream vultu/cupidumq; videndi
 Ad Cilium porrecta manus visum adiuvat ymbra.
 Certatim intendunt acies. sublimia quædam
 Tecta vident sole aduerso radiantia. templum
 Rector ait templum ecce ingens/quod nubila tangit
 Culmine liuenti/stant alta cacumina plumbo
 Incuruata graui/titulis insignia Diuæ
 (Sic memorant illam) Sophiæ. non vidimus vsq;
 Maius opus. q; q; Insubres vestri sua iactent
 Temppla/ferè æterno multum sudata labore.
 Cernitur æquorei moles imensa tbeatri
 Infima ad ægeos mittens vestigia fluctus.
 Iam turres/obeli/ac metæ/geminæq; Columnæ
 Sculptura insignes celebri/iam regia celsam
 Frontem aperit/tenui effigie per inane videri

LIBER SEXTVS.

Incipiunt mali teretes. exilia dicas
 Stamina Ceruleo procul impendentia ponto
 Cuncta legunt oculis regum monumeta priorum
 Ac fidei. plorantq; vrbis fata impia tantæ/
 Aemula quæ Romæ quondam fuit/æmula & omne
 Imperium & titulos Asiæ atq; orientis adeptæ.
 Iam subeunt portum. dicas naualibus illis
 Stare rates quod arant terris ex omnibus æquor.
 Inuenta ad littus vix est via. littora merces
 Non capiunt. magnis passim cumulantur aceruis.
 Exonerant alij naues/& pontibus actis
 Exportantur opes: alij in sublimia rostra
 Fune trahunt onera: & ratiùm latera ardua complent.
 Hac illac it turba frequens/græciq;/Arabesq;
 Massagetæ/Pbryges/& Cilices/Galliq;/Italiq;
 Mixti omnes: varijsq; sonant incognita linguis
 Murmura. Se populo immiscent/vrbemq; subintrant
 Ignoti prius. at post q; peruenit ad aures
 Principis/ex Italarum oris magna indole quosdam
 Aduentasse viros: subito data copia fandi.
 Cum socijs igitur gradiens Leonicius beros
 Intrat in Augustas ædes/vbi mille colūnis
 Marmoreis innixa domus se regia pandit
 Aequa iugis/picta argento/spectabilis auro.
 Vt stetit ad magni solium regale Tyranni
 Aula omnis mirata hominem. Rex ipse tueri
 Visus in berois vultu venerabile/grande/
 Ac diuinum aliquid/veteremq; in imagine Romam
 Casarea. putat Italiam/gentemq; latinam
 Voluit/& antiquum Latij decus/atq; triumphos
 Maestate viri monitus. Tum talibus beros
 Incipit ingenti Satraparum astante corona.

AGELARIORVM.

Maxime Turcorum princeps/cui grandia regna
 Per maria & terras/ideo regnator olympi
 Fecit vt humanum serues genus vt tua consors
 Diuini imperij pietas mortalibus amplam
 Possit opem ferre/ac duos compescere casus.
 Venimus Italia pulsi/dum fortiter omnes
 Gallica pro Insubrum Duce contra nitimur arma.
 Ipse dolus regno .pulsus tenet omnia gallus
 Italiae inferssus:nos ad tua regna coacti
 Transmigrare/tuis regum fortissime castris
 Iungi oramus:opem tibi qua magis arte valemus
 Impartiri animus. Tu qui potes omnia/nobis
 Portus eris. Sub te tanq̄ sub Numine quodam
 Terrestris(Nec enim reges sine Numine)casus
 Quotquot erunt & fortunam tolerabimus omnem
 Militiam teneris aliquo cum nomine ab annis
 Experti/& martem per mille pericula docti
 Non erimus damno:tua nec frustra arma feremus
 Sic ait.annutans placido Rex incipit ore.
 Magnanimi Italidae nostras quos egit ad oras
 Gallica non virtus sed fulta superbia fraudes
 Cedere fortunae quotiens irata proteruit
 Fas homini:& melius fatum expectare ferendo.
 Fas & /in aduersis rebus curare potentum
 Auxilium:id nature omni commune. Leonem
 Saepius auditum est homines adijisse rogatum
 Vulneri opem.Reges etiam quando aspera surgunt
 Tempora/coguntur multis ambire Tonantem
 Supplicijs diuosq̄ omnes in vota vocare.
 Lecti etiam precibus iustis Clementia regum
 Non negat:humanis humanum est casibus anḡ.
 Istae igitur quae corda etiam generosa fatigant

LIBER SEXTVS.

Curæ abeant/si vos gallus procul egit ab oris
 Italiae:sunt ampla satis nobisq̄ Italisc̄
 Imperia/& regno & castris accedite nostris.
 Atq̄ vtinam Dux vester ad hæc mea littora pulsus
 Venisset:fecissem illi communia regna.
 Sed modo posthabitis qui vos tam atrociter vrgent
 Casibus/ad latiae decora immortalia gentis
 Sortiadumq̄ genus clarum atq̄ illustre parumper
 Conuertamur/& id primo repetatur ab ortu:
 Fare igitur/quando nobis sunt ocia. & aures
 Ne longo sermone oneres/desiste vereri:
 Dixit:& in summos vix dum peruenerat axes
 Longa dies/rapidum p̄cebo ingrediente Leonem.
 Continuo famuli constrata sedilia Coo
 Velere bombycum/Coccoq̄ ardentia & auro
 In medium contra speculas vbi flantibus euris
 Mitior æstus erat/gressu admonere citato.
 Hic Tracesq̄ Italisc̄ simul discumbere iussi
 Ora omnes suspensa tenent.Somalius beros.
 Proximior regis solio sic ora resoluit.
 Postq̄ tanta tibi fortunatissime regum
 Cura Latinorum felicia fata/nouamq̄
 Sortiadum gentem primo cognoscere ab ortu
 Parebo:laetisc̄ animis tua iussa capeffo.
 Italia postq̄. sub te modo vera fateri
 Fas mihi/nec maius quicq̄/nec pulchrius vnq̄
 Vidit in immensis cum res romana vigebat
 Incolumi imperio/sol qui videt omnia/terrīs,
 Nam neq̄ Alexandri qui victo oriente tetendit
 Tam late imperium/nostræ par gloria Romæ.
 Et Babylon/q̄uis rerum pulcherrima quondam
 Extiterit/nil tam eximium spectabile & altum

AGELARIORVM.

Vidit. erant vnum Romæ regna omnia regnum.
 Quicquid babent reges nostri modo: quo tua late
 Quæ rerum pars magna quidem/ confinia tendunt
 Cappadocem/ Medum/ Armenium/ Babylona/ Syriâq;
 P unica/ & Aethiopes vsq; ad maurusia rura
 Quæ Getullus arat/ Veteres tenuere Latini.
 Nec breuis hæc fortuna fuit: tot splendida facta
 Tot domitas gentes/ fractum tot classibus æquor
 Totq; triumphales pompas/ tot nomina regum
 Quis numeret? pelagus pene inscrutabile rerum est.
 Percita finitimo mittebat dona tumultu
 India Cæsaribus nostris: nam proximus Indis
 Imperij limes nostri fuit. vltima Romam
 Qua modo Cattaicum genus est/ aurora timebat.
 Nobiscum genitor rerum diuiserat orbem
 Aethere contentus/ nobis maria omnia & omnes
 Cæsserat ambitas vnda oceanitide terras.
 At postq; a Geticis emerfit Vandalus oris
 Et Gotbus/ atq; Gotbo longe crudelior Hunnus/
 Consenuit tandem imperium/ Romæq; venustas
 Transit in rugas/ & anili impalluit ore:
 Romanam asseruit rem Iustinianus in amplos
 Rursus agens fines/ Libyam Ausoniamq; recepit
 Italicæ/ vt memorant contrito in limine mundo.
 Nam tunc rumor erat/ cum nostra ad regna redisset
 Apbrica/ mox cum prole sua mundum interiturum
 Vulgus id ad Cœlum referens terramq; putabat
 Omnia cõmuni peritura animantia fato.
 Nec fuit omnino fama irrita. pluribus vnum
 Conueniens nomen lusit mortalia corda.
 Hunc tulit euentum rumor. Post punica Cæsar
 Arma Gotbos cupiens italis depellere regnis.

LIBER SEXTVS.

Præficit huic operi Mundum/ qui magnus in armis
 Dux erat. hic igitur tanti molimine belli
 Suscepto/ dum castra mouens iam permeat Istros
 Hostiles subit insidias/ & in arma Gotborum
 Missus obit cum prole sua: Nam pignora patrem
 Consectata pari venerè in funera fato.
 Sic sunt ambiguae sortes/ oracula Diuum
 Tanta ambage solent nostras deludere mentes.
 Cœlituum dubio tantum in sermone pericli est.
 Verum prosperitas hæc iustiniã serencæ
 Par byemi fuit inconstans. paucisq; recessit
 Impatiens legis mundus dum fluctuat/ annis.
 Longobardi Italos subigunt. Babylona/ Syrosq;
 Persicus inuadit spolians vulgo omnia Cõsdras.
 Gallia francones dominos tulit. Hesperiamq;
 Maurus inundauit: Sese saracenus ab ortu/
 A/Borea innumeræ gentes fudere per orbem.
 Gens tua quæ vicit graios/ Asiamq; minorem
 Inelyta gens armis/ atq; omni munere prestans
 Venit in hos agros. sic Cœlum & sidera voluunt.
 At nedum imperium Romæ/ sed Dii quoq; fatum
 Id sensere. noui ritus/ noua condita templa
 Et noua religio/ quam vatum oracula finem
 Ignorare volunt/ totum fusa iuit in orbem.
 Post longam nox longa diem successit: & altis
 Id iubar immersum tenebris non claruit vnq;
 Amplius. infami permissa licentia vulgo
 Vexandi Italiam altricem regumq; Ducumq;
 O Decus/ o latice laudes & gloria gentis
 Quo cecidistis? erunt ne vllis ea gentibus vnq;
 Nomina. Num tantam poterunt fors Numia & astra
 Tam felix/ tam læta olim tam clara potensq;

AGELARIORVM.

Nunc eadem superest tellus/fortuna recessit.
 Secta potentatus plures accepit/ & Istbmo
 Persimilis triplex inter mare tendit ad Austrum:
 Inde Ligur/Lydumq; sonant: binc Adria clamat.
 Appulus/ & Calaber/Samnīs/Campanus ad agrum
 Vsq; Reatinum/mediam qui limite iusto
 Diuidit Italiam/regnum coguntur in vnum
 Partbenopes/vbi nunc Gallus nunc regnat Iberus.
 Pontifices Latium/Veios/gentemq; saliscam
 Flaminiamq; omnem/Picentia littora & vmbros
 Sortiti: partimq; agro dominantur Etrusco.
 Partem sena vetus/partem Florentia/partem
 Luca/Ligur partem Tyrrbenæ possidet oræ.
 Rbeti/Istri/Euganei latis Cenomania campis
 Sub Venetis degunt. Venetis tamen extera subsunt
 Regna. Liburnorum colles/montanaq; rura
 Dalmaticæ/illyricum littus/cum Cbaonis ora/
 Corcyræ/Pelopisq; solum/Creta/vltima Cyprus.
 Arua Pado pretenta magis vergentia ad æquor
 Vsq; Rauennates campos/Adriæq; paludes
 Gonzagæ/Estensesq; tenent. hic insula magno
 Cintra lacu residens/sicco fert moenia tergo:
 Mantua cui nomen solas adeunda per vndas:
 Verum iniecit aquis longos industria pontes
 Coctile opus/dupliciq; patet via pensilis actu.
 Vrbis antiqua/ferax frugum/pecorumq;/hominumq;
 Ingenijs pollens, nec vi expugnanda nec arte.
 Mantua Francisco sub principe sola tumultus
 Non experta nouos, dictu mirabile, sola
 Nondum passa atrox, quod nos ita dissipat Astrum.
 Cætera, quæ Italiæ pars est vberima, ad alpes
 Vsq; salassorum, geniam, liguresq; marinos

LIBER SEXTVS.

Insubrum tenuere duces, ac Sforciadarum
 Progenies, genus acre Virum, gens inclyta bello.
 Hi primum resides animos, vt Romulus olim
 Martia progenies, ad classica & aspera rursus
 Arma retraxerunt, & corda tepentia longa
 Seginie tandem duras acuere per artes.
 Omnibus bis vt Fabricio patribusq; latinis
 Vt Mario. Cipo, atq; Lyco, siculoq; Agatboeli,
 Principio genus a tenui. Nam Sfortia gentem
 Sfortia Flaminiae pauperrimus incola terræ
 Hanc tulit. Ipse nouæ vix dum lanuginis annos
 Natus ab agresti studio properauit ad arma:
 Et cultu agrorum functus genitore relicto
 Inter aratra domi, lituos & classica (tantum
 Astra valent) patriæ antetulit, laribusq; paternis.
 Iam pro bobus equos, enses pro vomere, contum
 Pro stimulo tractans ad magna negotia mentem.
 Appulit: & toto concepit pectore martem.
 Ingenium Iuueni solers, versatile, promptum
 Circūspectum. Animus cui formidabile nullum
 Martis opus, vegeti sensus: babitudine corpus
 Compactum solida: armorum ferrugine semper
 Affectum, setis borrens, venisq; redundans,
 Procerum, crudo horrificum martem ore figurans:
 Mars erat: & veluti scintilla in fomite sicco
 Rapta parit flammæ, & in ampla incendia surgit
 In magnum euasit subito decus. ipse per omnem
 Italiam factus belli pacisq; magister
 Regna, magistratus, vrbes, populosq; mouebat
 Arbitrio nutuq; suo: & regnabat in armis.
 Sunt tamen in Pborcum, Pborcum qui dicitur olim
 Sardo regnasse solo, & Cynræa per arua

AGELARIORVM

Qui genis hoc referant longis abscondita sæclis
 Maiorum series stemma hoc ignobile fecit.
 Tempus enim facit ætates/atq; omnia ducens
 In senium tandem cogit succumbere morti:
 Huic soboles numero prestans/prestantior armis:
 Tota etenim domus a teneris genitore sub ipso
 Docta grauem tboraca pati/discrimina docta
 Martia/et borrendis bellorum exposita periclis
 Duruit/ac totis robur membrisque animisque
 Tale tulit/qualem ardenti noua vasa camino
 Accipiunt: quali eximius faber afficit arma
 Bellica cum chalybem medica magis asperat arte:
 Cum gladios acuit succo atq; potentibus herbis.
 Tum quoq; in ausonijs clarebat Braccius armis
 Montibus in tuscis genitus Trasimena proles:
 Ortus et ipse loco tenui: Sed origine virtus
 Clarior abscondit tenebrosa exordia. Virtus
 Ignea quæ Martis veteres æquauit alūnos
 Scipiadas/Marium/Hanibalem. duo magna latina
 Fulmina militiæ simul orta/simulq; sepulta.
 Sic sortes cecinisse ferunt: oracula nanq;
 Braccius audierat/sibi quæ vicina canebant
 Funera/cum summam clausisset sfortia lucem.
 Ambo igitur simul extincti: sub flumine Aterno
 Sfortia, belligerans Aquilæ sub mœnibus altis
 Braccius inuenit pulchram inter spicula mortem.
 Hos memor antiquæ tellus ænotria laudis
 Est enixa/decus cupiens reparare latinum.
 Talia dum memorat/mœstum in suspiria pectus
 Ibat et in fletus italiæ dulcedine laudis
 Lumina. Conticuit paulum/linoq; madentes
 Exsiccans oculos/rursum sic ore loquutus.

LIBER. SEXTVS.

Ardua res omnes gentis percurrere casus
 Sfortiadum verbisq; genus comprehendere totum.
 Ardua res inq; Citbara Colopbonis/et Andis
 Et fide dircea celebranda/et Apolline toto.
 Præteriens alios igitur de principe tanti
 Seminis attinget rerum fastigia sermo.
 Tota suum soboles animis confessa parentem
 Tota ardens/tota armifero formata sub astro.
 Francisco fortuna tamen propensius auxit
 Res et opes/ac regna dedit ditissima et ampla:
 Atq; vtinam sic firma/malis sic inuia fatis.
 Nam Domino Insubrum sine successore Philippo
 Decedente/vrbes studia in contraria versæ
 Antiquis arsere odijs. Sub principe duplex
 Factio/quæ Italiæ populos pessundedit omnes
 Pressa diu/sumpta mox libertate reuixit:
 Inq; nouas ausu rixas inuicta proteruo/
 Non secus ac sonipes longum retinacula passus
 Ore capistrato/fractis præsepia vinclis
 Cum fugit/et campo insultans bacchatur aperto.
 Ausonias omnis Rex Clementissime gentes
 Auditores mira quidem/nam tempore longo
 Conditio feralis agit/pblegetbontis ab alto
 Gurgite consurgens/atq; a plutone profundo
 Per furias missa excidio telluris et vnda.
 Quondam etenim magno flagrans discordia motu
 Inter pontifices nostros regemq; Latini
 Imperij qui lora tenet/surrexit: et omnem
 Complexa Italiam populos diuisit, et vrbes
 Egit in ambages longas/et in aspera bella.
 Factio Pontificum Gelfo duce bella gerebat.
 Regia Gibello. pars vtraq; protinus horum

AGELARIORVM.

Appellata Ducum cognomine: tanta Megeræ
Vis in corda hominum. mansere vocabula/mansit
Mens diuisa. odium manet immortale. nepotes
Totaq; posteritas duplici incestata veneno.
Transijt ad plantas/ad aues/pecudum genus omne
Coripuit /fruges etiam teterrima pestis
Tangit/ & a gelfo quædam cognomina /quædam
Aduce gibello capiunt/res cognita vulgo.
Styx ea sic animos stimulat sic excitat iras
Vt sæpe a solo surgant cognomine bella
In testina domos/arces & mœnia magno
Impete/ & immixtis segetes/vinetaq; passim
Arboreum genus & pecudes sternentia flammis.
Vidi ego & hi mecum Comites in collibus altis
Pluribus in campis/fuerant quæ florida quondam
Oppida/nunc laceris deserta & inhospita muris.
Abscondere domos spineta/feræq; ruinas
Syluestres habitant. sola hæc cognomina tanti
Causa mali. sic est animis hoc virus iniustum/
Nec consanguineis parcens/nec fœdera iungi
Vlla ferens/nulloq; potens mansuescere pacto.
Quisquis ab externis bellum regionibus infert
Italiæ/belli socios in qualibet urbe
Inuenit: & semper prebens vnam hostibus ansam
Factio demoliri aliam tali incubat arte.
Signa docent dominos/seu sint animantia seu res
Quædam alicæ: ceu nocturnas quæ illuminat umbras
Gentis luna tuæ signum/tot adepta triumphos
Et pelago & terris: & ab hoc discrimine vulgus
Non solum hos quibus est tenuis fortuna/sed ipsos
Gibelli Gelfue notant cognomine Reges.
Sic gallos Italum dominos non gallica virtus

LIBER SEXTVS.

Qui soliti Italiæ quondam seruire/sed excors
Italia/infelixq; hominum discordia fecit.
Factio pontificum gallis adiuncta recepit
Hoc genus: banc molem nostros conuoluit in armos.
Hæc via Francisco regnis fuit inuadendis.
Adde q; in thalamos eius sata Blanca Philippo
Venerat ipsa Duci nubens pulcherrima virgo
Spartanæ par foma Helenæ/par moribus ipsis
Dis superis: par Mercurio lingua/ingenioq;
Flectebat primatum animos. Ducis inclytæ virtus
Momenti non villis erat: nam gloria semper
Pectora/ & audite capiunt mortalia laudes.
Et generis sordem abscondunt. **Q**ui flumina cernit
Voluerit prægrandes undas non respicit ortum.
Hic erat insignis forma/facundus: ad arma
Impiger/acer eques/pedes acer/ad omnia promptus
Munia militiæ/gladio impetuosis & basta/
Hectora qui posset/qui sistere posset Achilem:
Cautus/in euentus omnes oculatus: & villo
Nec casu elusus/nec circumuentus ab hoste.
Mille vias euadendi/mille insidiandi
Semp habens/contemptor opum/sitibundus bonorum
Pro digus in laudes Comitum: nam fortiter acta
Quæ in bello acciderant/non usurpare volebat
Vt pleriq; solent/sed reiciebat honorem.
In socios decorans omnes: placabilis iræ
Non segnis tamen/at clemens pro tempore & atrox
Splendidus & cunctis tranquillo affabilis ore
Nec pacem melius quisq; /nec prelia rexit:
Quando in bella ibat/pacem ignorare putasses.
Pacificus potuit bellum nescire videri:
Fatum erat armorum/ quo se inclinabat/eodem

AGELARIORVM

Influxus astrorum ibant vexilla sequentes
 Ut magnetæ Cbalybs/belicæq; sidera Magnes.
 Coniurati ambo Mars & bellona sonantes
 Qua audierant lituos & classica/protinus atto
 Ad strepitum cursu Comites se in bella ferebant.
 Sic igitur facili benefortunatus olympo
 Ibat per populos & regna per omnia victor.
 Dux itaq; Insubrum post bella asperrima tandem
 Lectus ad augendas studijs melioribus vrbes
 Ingenium vertens/curâq; animumq; paternum
 Induit:ac populos æque ac sua pignora fouit
 Scilicet hi veri reges quos sidera mittunt
 Ad commune bonum populorum orbisq; salutem.
 Hos natura facit dominos.bos publica vulgi
 Vota vocant reges. Vltro bis se subiicit orbis
 Ius regnandi aliud nullum est prestantius. omne
 Stema minus.minor est maiorum purpura. & dicitur.
 Nec refert qua gente sati /quo semine nati:
 Nam veluti solis laudandum a frugibus aruum
 Sic hominum decus a sola virtute petendum est
 Qui bonus est orbi/credendus ab æthere missus
 Lex quæ non habita meriti ratione parenti
 Imperat in regno primos succedere natos
 Lex iniusta/nihil pendens quod pendere supra
 Omnia debuerat meritum:Natura reliquit
 Imperium dignis/ & non in murice natis.
 Præteriens natos/digni mea regna sequantur
 Clamat Alexander moriens:ea principe digna
 Testamenta.Nihil sanguis valet/omnia virtus.
 Quem voluit regno Cbristus succedere/ dignum
 Fecit:& banc lator facto legem indice sanxit.
 Ad Francisci annos igitur sobolemq; reuertor.

LIBER SEXTVS.

Tum pietas/tum religio/tum floruit omne
 Iuris opus/legum officium.Preceserat ætas
 Cruda byemi similis:fueratq; abscondita virtus
 Sub vicio/velut byberno sub frigore messis
 Cum sopita rigent scythicis aquilonibus arua
 Iste nefas rescecans probitatem exurgere fecit
 Per genus humanum/& sanctos reuiescere mores/
 Non secus ac Maio tellus animata reuerso
 Fronde noua vires:& primi decus induit anni.
 Quid longo sermone vagor?sub principe iusto
 Sæcula viderunt nostræ saturnia gentes.
 Nil melius prestare queunt mortalibus astra
 Rege pio. Que libertas æquauerit vnq;
 Tale iugum?curas omnis/onus omne/ periculum
 Regnator fert omne bonus:populiq; sub illo
 Ocia tuta trahunt:vt grex æstate sub ymbra
 Ilicis.ipse summus solus felicitat æuum. |
 Canicie tandem longa senioq; solutus
 Transijt ad superos Nato in ditioe relicto
 Hic potuit patrem meritis æquare/ iuuentam
 Si frenare potens legem imposuisset amori.
 Vicit amor Iuuenem. tulit impetiosa libido
 Præcipitem. stravit Boios:Florentia ab hoste
 Istius auspicijs defensa.potentibus armis:
 Terruit Italiam/Gallos/Germanica regna:
 Vicitus amore perit:nam dum non parcit honori
 Fæmineo(sic fama fuit)crudelia passus
 Tela obijt medio in templo dum sacra litantur/
 Coniurata manus Iuuenem confecit inermen/
 Securum/formidantem nihil insidiarum.
 Heu Iuuenis formose decorem vtriusq; parentis
 Ore ferens/animis ardens/quo funere raptus

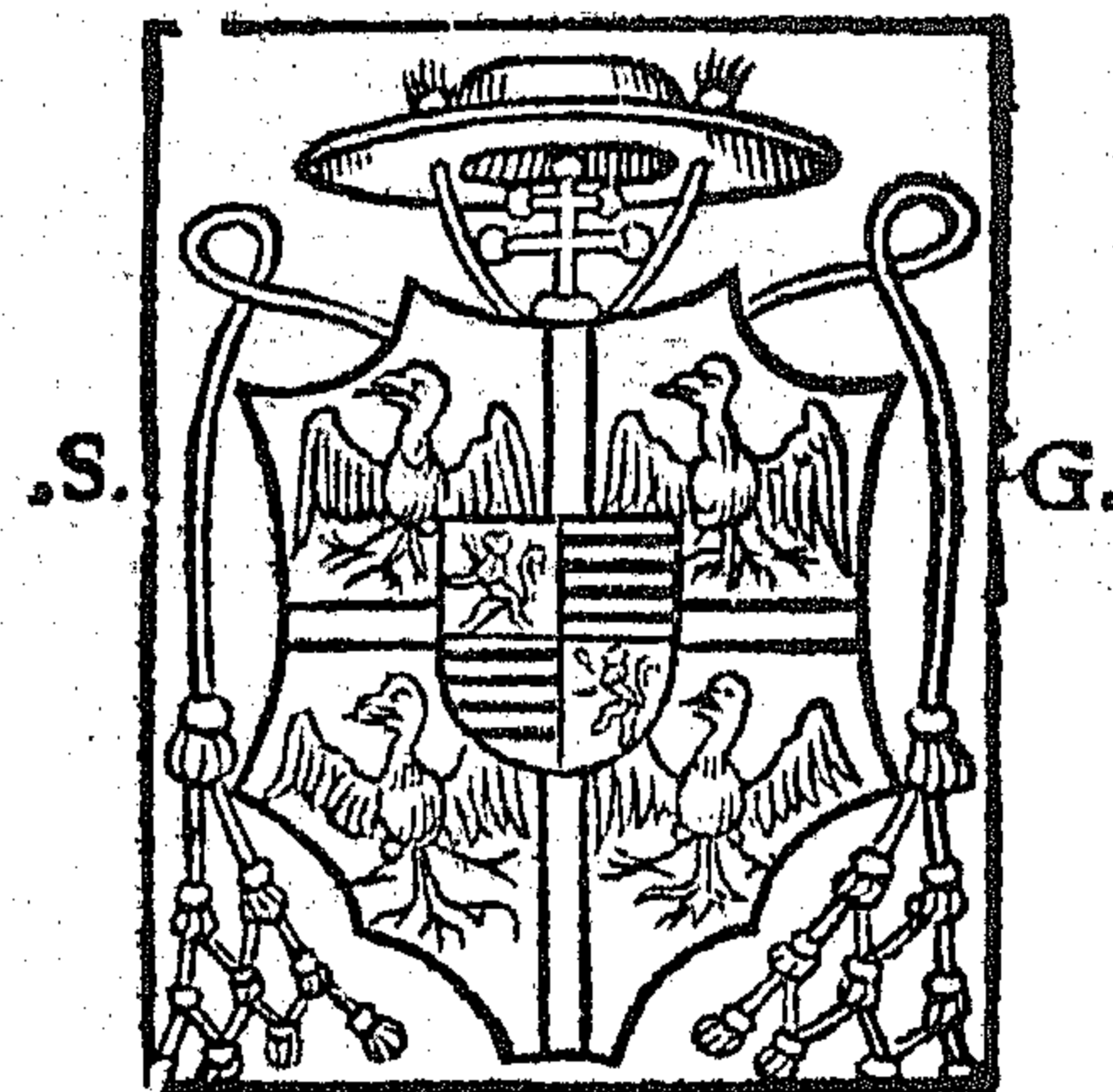
AGELARIORVM.

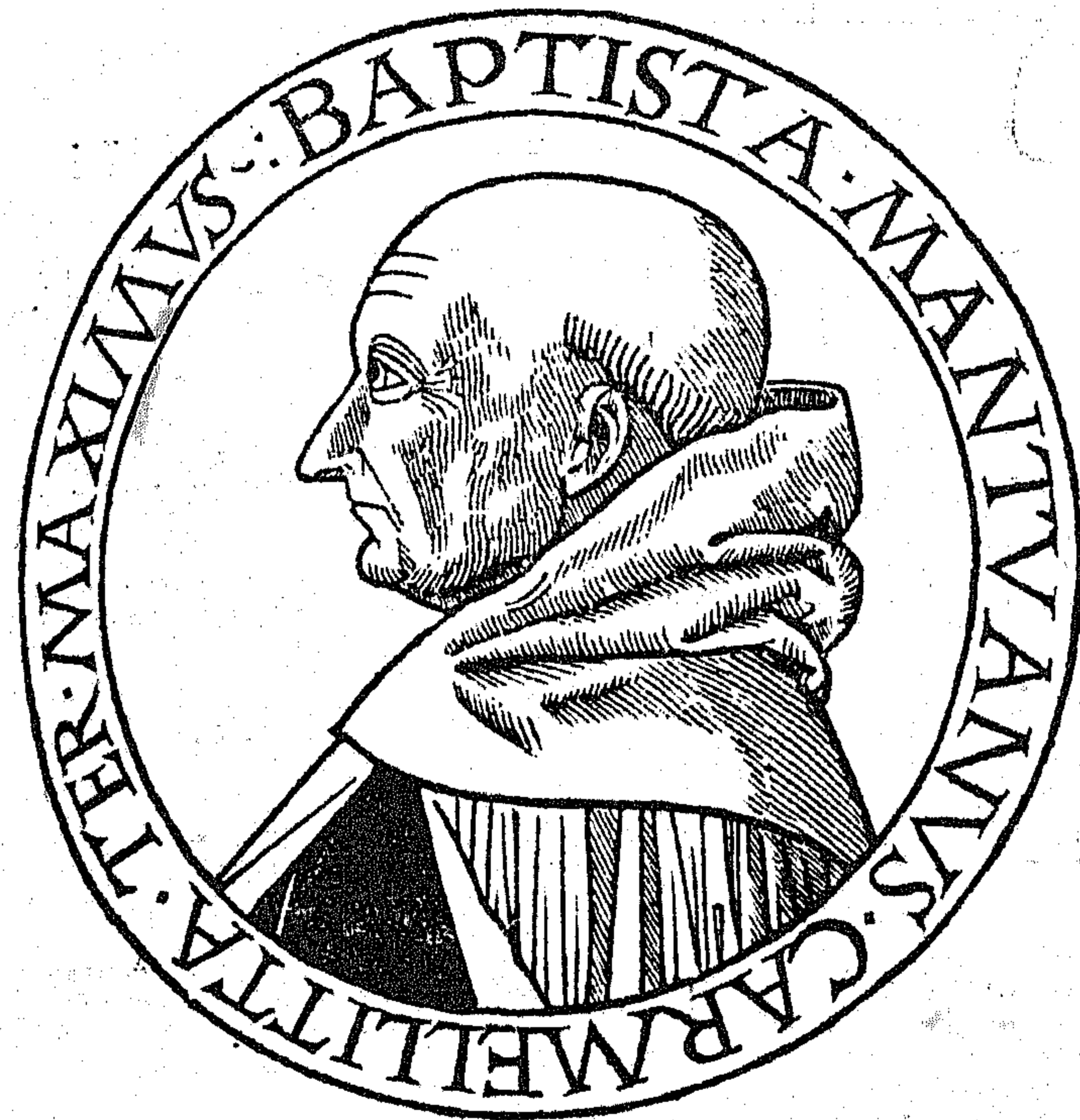
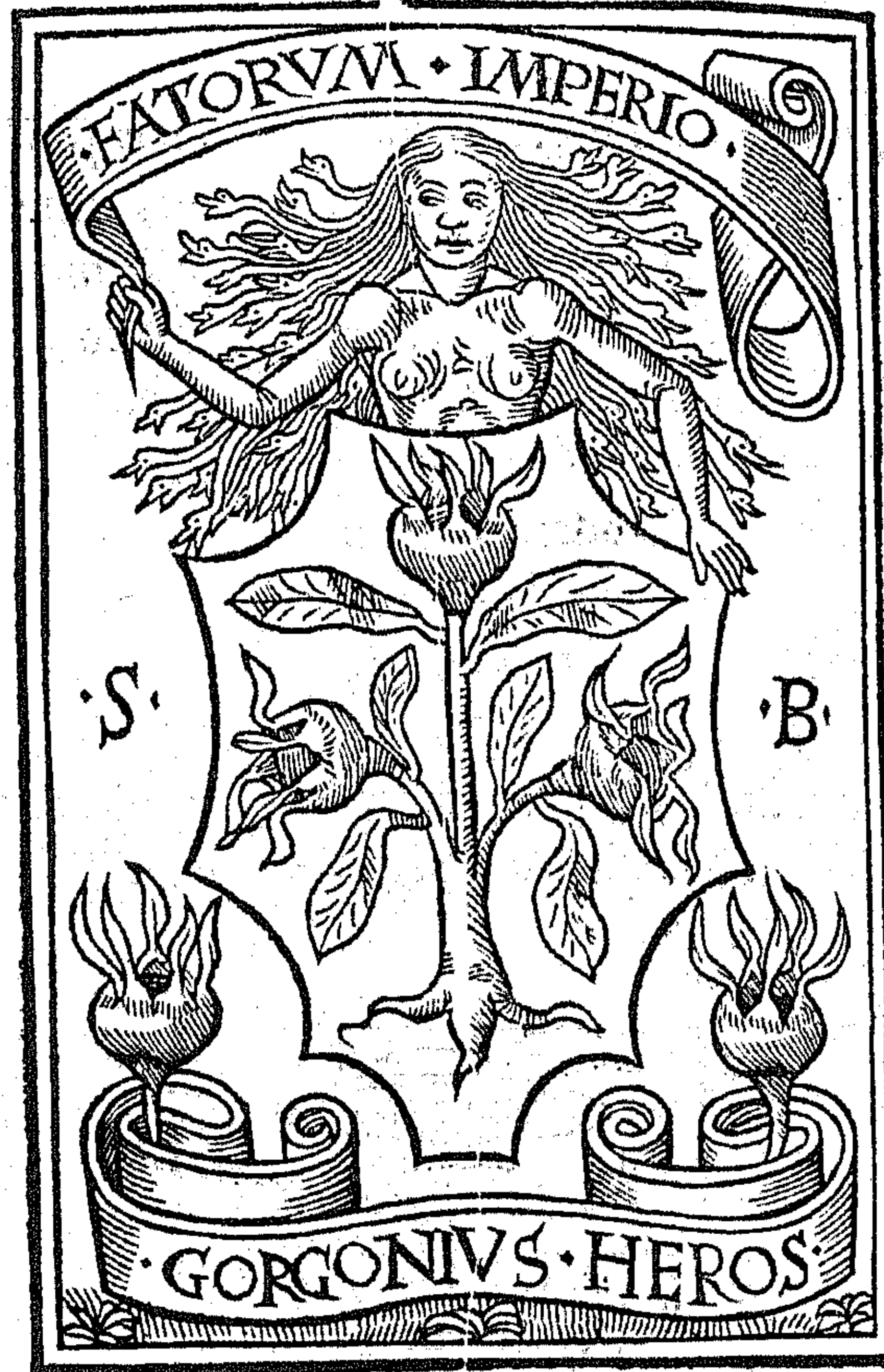
Ex oculis hominum fugis atra in fata repente?
Frater ob ingenium solers a Cæsare nostro
Legitimas regni sumpsit Lodouicus habenas.
Iste per Insubrum Campos Ligurumq; per alpes
Regnabat maris & terræ ditioe superbus.
Et regnaret adhuc/nisi tam crudelibus armis
Contra hominem fortuna atrox conuersa fuisset.
A socijs etenim quibus imperumq; animamq;
Crediderat fuit infami tam turpiter auro
Venditus: & datus a turbis immanibus hosti.
Dixit/ & abstergens rorantia lumina fletu
Imposuit longis finem sermonibus heros.
At postq; Celtæ rebus regnoq; potiti
Visti animos sapere humanos/ac mentibus æquis
Respicere Italiam/rediens sua predia & agros
Oppidaq; a Gallis dudum possessa/recepit.
Atq; per ignotas alijs latitantibus Vrbes
Liber apud Gallos cum maiestate remansit.
Gentis Agellaricæ proceres & stēmata ab ortu
Tempus ad hoc quantum licuit cognoscere tandem
Carminē complexus quasi qui longa æquora fessa
Iam rate sulcauit metam inuenisse laborum
Lætor: & auspitijs portum felicibus intro.

F I N I S.

Impressum .In Florentissima Lugdunensi Ciuitate.
Solertia. Stephani de Basignana. Gorgonij. Car
melitæ. Doctoris. Theologi. In officina
Bernardi Lescuyer. Regnante. victo
riossimo Francisco Francorum
Rege. Christiani orbem.
Moderate Leone. deci
mo. Animarum tu
tissimo Me
dico.

Anno domini Millesimo quingentesimo decimosexto.
Mensis Iunij vigesimotertio.

**FRATRIS BAPTISTAE MANTVANI
 CARMELITAE THEOLOGI AD
 PTOLEMEVM GONZA. VI
 RVM MAGNIFICVM
 EQVITEMQVE AV
 RATVM CON
 TRADTRA
 CTORES
 DIALO
 GVS.**

**CVM GRATIA ET PRIVILE
 GIO VSQVE AD QVAT
 TVORANNOS.**

CONTRA DETRACTORES.

DE LOCO CONCEPTIONIS CHRISTI.

DE VARIIS INTERPRETATIONIBVS SACRE SCRIPTVRE.

APOLOGIA PRO ORDINE CARMELITA.

EPISTO. CONTRA CALVMNIATORES.

MARIIAE QVICOLI EPISTOLA.

PTHOLEMEI SPAN. CONZAGE.

CONTRA DETRAHENTES OPERIBVS MANTVANI.

PTHOLEMEI SPAN. DE LICENTIIS ANTIQVORVM POETARVM.

EPISTOLA.

Christianorum fastorum diuinum opus ac imortale ingenijs polioribus iam diutine Exoptatum . nunc Demum in lucē Exit per te Stepbane. S. T. Magister. Eruditissime quo factum est vt non minus tibi quā Baptiste musarū lampadi fulgentissimo debeamus . Nam vt Iurisperitū vtat sententia: paria sunt aut nō multum omnino distantie non esse quidpiam vel ad publicam vtilitatem nō apere. quid q opus per se optimum longe melius sedendo reddidisti siquidem illud verissimum est & Experitissimo pbilosopbie sacrario depromptum . Omne bonū eo fieri melius quo cōmuni efficiatur . Huc accedit q nec citra laborem in mēsum nec sine sumptu maximo id prestare elegantioris emūtorisq litterature hominibus potuisti. Sio. n. ego parum ornatissime qui cum antea sepissime de hac. Editione cōmunicasti/ quos labores que pericula quas rei familiaris alioquin tenuissime iacturas feceris dum per alpes & salebrosos mōtes. Hisq rediscq viā totiens . Tu autem vt tandem pro virili & rem litterarum iuuares & Christianam religionem q maxime aueres & omnibus vere studiosis plurimum pdesse oia contēpisti. Illud Chatonis optime tenens ferrum si non vtaris obduci rubigine animi vigorem relanguescere/ nixi preclaris negotijs. Exerceas. pro his omnibus illud imprimis lucris non mediocri loco tibi ponendum est : parum amplissime/ q felicissime voti tui compos factus es. Et si vt Plinius inquit deus est mortali iuuare mortalem non metus officio nec te certasse priorem peniteat/ siquidem ex hac editione immortalis omnino futurus es qui non solum mortalem vnum pro vniuersos nec mortales tantum pro diuos ipsos hoc perpetuo & in mortali munere tibi

deuinxisti/ De laudibus autem auctoris nihil attinet imo
presentiarum dicere id. n. opus alterum Baptistam Exi-
geret verum q̄ potest vir huius sacratissimi vatis semper
cultor & admirator maximus id facio & Thimantis
Exemplo libentissime vtor qui Epbigeniā pingens cum ce-
terorum affabre expressisset agamēnonis patris vultum
vello obtexit q̄ in morte filie paternam affectionē nequi-
ret pro dignitate satis explicare. Vale & ad reliqua mun-
di ornāmēta salutaria diuulganda quā citissime propera
& humanū genus talibus munerib⁹ indies magis atq̄
magis tibi obligaueris Ticini. 12. Kalen. Februa. 1516.

DIALOGVS CONTRA DETRACTORES.

FRATRIS BAPTISTAE MANTVANI
CARMELITAE THEOLOGI AD
PTOLEMEVM GONZA. VI
RVM MAGNIFICVM
EQVITEMQVE AV
RATVM CON-
TRA DETRA-
CTORES
DIALO-
GVS.

Cum inductus Calumnijs meorū Cri-
ticorum Magnifice Ptolemee frater
suauissime Disputatiunculam quandā
de vitijs linguæ/quam tibi dedicarem
scribere statuissem Colloquutores fe-
ci Bartbolemeum Brunatiū: & Ale-
xandrum fratrem nostrum ambos preclaros iurisconsul-
tos & nostræ Cathedralis ecclesiæ Canonicos: Hi nāq̄
sunt vt scis Viri integerrimi/ & tali nequitia minime in-
quinati/ quod multum ad propositum facere videbatur.
Qui enim scelus aliquod volūt detestari in primis oportet
eos ab illo esse liberos ne peccatum condemnando vi-
deatur semetipsos condemnare, & ne in eos dicatur illud
Horatijs. Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum? Quod est si-
mile illi euangelico. Festucam in oculo fratris tui vides:
trabem autem quæ in oculo tuo est nō consideras. Adde-
dum etiam q̄ auditores in huiusmodi dialogis/disputans
tuum maiestas reddat attentos/dum putat id leue esse non
posse de quo ratiocinentur tales Viri: adbibetur etiam eis

deuinxisti/ De laudibus autem auctoris nihil attinet im-
presentiarum dicere id. n. opus alterum Baptistam Exis-
geret verum q̄ potest vir huius sacratissimi vatis semper
cultor & admirator maximus id facio & Tibimantis
Exemplo libentissime vtor qui Epbigeniā pingens cum ce-
terorum affabre expressisset agamēnonis patris vultum
vello obtexit q̄ in morte filie paternam affectionē nequi-
ret pro dignitate satis explicare. Vale & ad reliqua mun-
di ornāmēta salutaria divulganda quā citissime propera
& humanū genus talibus munerib⁹ indies magis atq̄
magis tibi obligaueris Ticini. 12. Kalen. Februa. 1516.

DIALOGVS CONTRA DETRACTORES.

FRATRIS BAPTISTAE MANTVANI
CARMELITAE THEOLOGI AD
PTOLEMEVM GONZA. VI
RVM MAGNIFICVM
EQVITEMQVE AV
RATVM CON-
TRA DETRA-
CTORES
DIALO-
GVS.

Cum inductus Calumnijs meorū Cri-
ticorum Magnifice Ptolemee frater
suauissime Disputatiunculam quandā
de vitijs linguae/quam tibi dedicarem
scribere statuissem Colloquutores fe-
ci Bartholemeum Brunatiū: & Ale-
xandrum fratrem nostrum ambos preclaros iurisconsul-
tos & nostrae Cathedralis ecclesiae Canonicos: Hi nāq̄
sunt vt scis Viri integerrimi/ & tali nequitia minime in-
quinati/ quod multum ad propositum facere videbatur.
Qui enim scelus aliquod volūt detestari in primis oportet
eos ab illo esse liberos ne peccatum condemnando vi-
deatur semetipsos condemnare, & ne in eos dicatur illud
Horatij. Cum tua peruideas oculis mala lippus iunctis
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum? Quod est si-
mile illi euangelico. Festucam in oculo fratris tui vides:
trabem autem quae in oculo tuo est nō consideras. Adde-
dum etiam q̄ auditores in huiusmodi dialogis/disputatio-
num maiestas reddit attentos/ dum putat id leue esse non
posse de quo ratiocinentur tales Viri: adbibetur etiam eis

DIALOGVS.

fides maior: seruaturq̄ illud qđ teste Cicerōe in libris de officijs a græcis πρεπου: a latinis Decorū appellat: cuius magna poetis solet esse cura. Si Leāder vel Paris aut aliq̄ q̄spia ex eorū numero q̄ venereis deliramentis sunt famo si ad defensionē pudicitiae iducere/ & ad porādū cōtra lasciuia/ tota spectātū scēna rideret: & licet accōmodas te sciteq̄ diceret/ nulla tū verbis eēt auctoritas. Nam vt Augusti. inqt: oī ornatuōnis maius pōbusq̄ vita dicē tis. Recte igit̄ supradictis viris dat̄ hoc mun? vt de rebus grauibus viri graues loquant̄: & veri pbilosopbi p̄ virtute cōtra vitia bellū gerant. Ipsos igit̄ audies: & animū tuū dū Principi tuo vigilāter inferuis multa negotiorum mole laborantē correspōdētū sermonū vicissitudine & multiplicū sententiarū varietate tanq̄ cuiusdā viridarij vel picturæ amoenitate recreabis. Aliam quoq̄ prouētum ex hoc l̄ario p̄diolo potes p̄cipere. Cum. n. q̄ nā sit detra ctionis natura p̄spexeris, & quātū veneni possit expues re i eos presertim qui singulariter sicut tu apud reges & principes bonorantur cognosces ab ea tanq̄ a peste mor tifera tibi cauendum: & semper ac vbiq̄ circumspicien dum ne viuendo in securitate quam iustitiæconsciētia pa rere consuevit, eius isidys inuoluaris. & licet hoc munus culum tuis in me meritis & meo in te amorī non respon deat/benigne tamen debes accipere: Nam si quid minus b; hic paru? effect?/supplere laborabit grādis affectus.

Vid agis o Brunatiæ? immo quid pateris? Vis q̄ deor enim videre. & vultus est index/te animo vt solebas/non esse tranquillo: quo fit vt existis men/ vel aduersi aliquid te incurrisse/ vel sic tibi videri. Sæpenumero nanq̄ vel influxu coeli/vt aunt Astronos mi/ velatræ bilis redūdātia vt mediēt̄ p̄dicāt: vel dæmos nū opa/vt ferūt tbeologi/Quædā nobis icūbit obscuris

CONTRA DETRACTORES.

tas aīos ita grauds/vt cāz nesciētes plurimū cōtristemur: Sæpe quoq̄ vigilātes sōniam?dū qđā imaginamur dura & aspa/q̄ curis iportūissimis nos inuoluūt. Quo fit vt cre dā eis q̄ de insania Horestis/de illusiōe Aiācis/de furore Herculis memorant̄ a priscis. Bru. Ita ē p̄fecto/Ita est Alex, & Nautā maris/& aīum corpis/& boiez mūdi bni? toedia sentire/igetudmē ferre/ppeti onera ærūnasq̄ necesse ē: nec Iudicio meo snia stoicorū illa p̄bāda ē/quæ negat sapiētē pturbari. tāta britas/eēt em̄ beatitas/nō est bni? p̄rie/nō ē huius vitæ: De cōstati. Quidē viro dixit Hora. Si fract? illabit̄ orbis/īpaudū feriet̄ ruicæ. Dictu id facile: factu ipossibile: Peripatetici/atq̄ Academici na turæ magis memores mihi vident̄ recti? sēsisse: Cōcedū t nāq̄ eos q̄ sūt i felicitate cōstituti posse aīo consternari/ de gradu deici in miserias pelli: posse et̄ imo & d̄re dum felices sūt/mlta metuere/puta ifamiā/dedec? opprobria: Quæ q̄ t̄iet pb?/q̄ nō t̄iet ipudēs/stupid?/& ifan?. Alex xā. Aīūt stoici Fortitudinē eē virtutē p̄ æqtate/& bone state decertātē: Tu vero videris segnib? fauere/q̄ tā meti culosam facis virtutem. Bru. Non faueo segnibus. o. Alex xander. sed nolo virtuti tantum tribuere/vt eam dicam posse nos inouare/& i aliā naturā trāsmutare. Oīum na turarū certi sūt līmites/quos praterire nō difficile solum est: s; ipossibile. Admonēt nos ita eē quæ græci poetæ de Pbaetbōtis curru: de Icarī volatu: de gigātū bello fabu lant̄: p̄ bæc. n. dat̄ itelligi verū illud eē qđ vulgo d̄r. Qđ Natura negat nēo feliciter audet. Hō ē aīal rōnale/qđē: s; affectui pturbationiq̄ subiectū: hoc virt? nō tollit: sed moderat̄ & corrigit. Silis est virtus narādi peritiæ quæ facit non quidem si in aquam cecideris/ne balnearis: sed ne submergaris: Qui fortiter agendi consuetudinem hā bet sic est per virtutem institutus/vt quis timeat/timori

DIALOGVS.

non cædat: sed bonestatem seruet/ratiõĩ pareat: **¶** vitæ pietatem anteponat. **¶** vt quod sentio paucis aperiam: perturbatio cum rationem anteit, mala est: bona cũ sequitur, Scis de Cbristo cum ad Lazari sepulchrum peruenisset esse scriptum/ q̄ turbauit semetipsum: fuit ille motus quidem regularis/ quia non rationem appetitus/ sed ratio appetitum anteuenit/ **¶** ad recte dolendum prouocauit: Recte inq̄ dolendum/ nam Calamitatibus amicorum ratio vult impendi querellas/ moerorem/ cõmiserationem:

Cum vero nos turbamur, semper vel plerunq̄ primis in appetitu tanq̄ in parte plebeia/ **¶** minus circumspecta fit tumultus/ **¶** inde i ratione deriuatus facit **¶** ipsam mentem ineptire. Perturbationem ergo non damnamus/ Sed bysteron proteron/ hoc est post remum/ primum fieri vetamus. Quod vero de viris fortibus/ vt de Hercule/ de Tbeseo/ de Achille/ de Enea solet vulgo dici q̄ periculis non cædebant/ **¶** sine metu pugnam inuadebant: nõ sic accipiendum vt credamus eos nihil intus passos. Inq̄ enim.

hira

Hieronymus. Impossibile est insensum hominis non irruere motum medularum: Calorem non sentire: ille laudatur: ille predicatur beatus qui statim vt cæperit cogitare interficit cogitatus. Vincendus ergo primum est affectus qui est bostis intrinsecus/ pavor infrenandus/ sedandus appetitus/ ratione mox libera contra bostem extrinsecum fortiter dimicandum: Quo fit vt pugili recte legitimeq̄ certanti duplex si vicerit, corona sit debita: Vna de interiore/ altera de exteriori boste profligato. Vnde dicit scriptura. Meliorem esse patientem viro forti: **¶** qui animo dominatur suo, expugnatore urbium. Meministi o Alexan. meministi viri eius de quo in vitis patrum testis legimus/ q̄ cum esset matrem iam vetulam/ **¶** rugis aratam trans flumen laturus/ ne corpus muliebri con-

CONTRA DETRACTORES.

tractaret/ inuoluit manus palio/ **¶** tali antidoto contra id venenũ se muniuit. Alex. Memini o Brunaticæ: **¶** pro testo fatendum est vim concupiscibilem semper metuentam/ quippe quæ peruersæ sit Naturæ: legum rationisq̄ inimica: fomes intemperantiæ/ fons omnis nequitie: **¶** omnium deniq̄ malorum incetium. Id Iacobus apostolus luculenter ostendit cum inquit: Vnusquisq̄ tentatur & concupiscentia sua abstractus/ **¶** illectus. Audi etiam Paulum melius q̄ stoici/ de homine sentientem. Video inquit aliam legem in membris meis/ legi mentis meæ repugnantem. Bru. Quod ergo o Alex. de purgatorijs **¶** de purgatiõĩ virtutib? tradidere philosophi. Quod. S. illæ cum affectibus pugnent/ **¶** istæ vitis perturbationibus sine molestia degant/ Simile deliramentis reputarim: audierant fortasse dum disciplinæ gratia vagarentur **¶** ægyptum peragrarent/ vbi olim Moses **¶** Abrahã reliquerant veritatis quædam vestigia/ non nihil de statu innocentie/ de vi naturæ integræ/ nec dum per peccatum deprauatæ: **¶** id male intellectum pigmento græcitatatis linituerunt: Dum enim quæ Moses tradidit subfurari student/ corticis nitore delectati quæ intus laterent non vident: De naturæ integritate dicebantur/ quæ de omni statu dicit. Zeno Si adam in innocentia perstitisset/ nec persuasori malo consensisset/ vt est theologorum communis opinio/ ratio principatum tenuisset: Principatum inq̄ nõ Democraticum/ qualis est Genuensium: Non Aristocraticum/ qualis est Venetorum: Sed despoticum ac monarchicum qualis est regum ac Imperatorum. Imperasset ratio/ paruisset appetitus sempiterna seruitute compeditus. At natura viciata per peccatum, solutæ sunt induciæ: sensus interuersandi data licentia: virium animæ regnũ perturbatum: **¶** æterna iter eas orta discordia. Putauerunt

prob

pauly

DIALOGVS.

ergo philozophi rebellionis causam nesciētes / posse nos in
statū inocētie / si tū debet statū appellari i quo tā paucis
boris hō pmanferit / virtutis bñficio renocari: sed longe
aliter sese res habet: Quid em̄ sibi vult o Alex. paradisi
portæ custos adhiberi? q volētes igredi submoueret? Hic
nimirū dat̄ intelligi / nō posse in statū illum nos reuerti.
Dñs n̄ iesus xps vir mēte et corpe cōsummatissimū / cū
mercātes in tēplo flagellauit / cū numulariorū res euerit
ita cōmotus est: Cū misert̄ legit sup turbā / Cū fleuit La
zarū quatrduanū / misericordie affectū p̄se tulit. Quid
dicēdū est de illo loco / Cæpit cōtristari / et mestus esse
Item de illo / Tristis est aīa mea vsq̄ ad mortē? Et de illo
itē vbi dicit̄ pre agonia sudasse sanguinē, Nōne vident̄
hæc esse boīs signa p̄turbati? Qd̄ cōsulim? igit̄ stoicos?
Quid inter Peripateticos. vestigātes Quid ab Acades
micis mēdicamus quod exēplo xp̄i ab ūde p̄docemus? Te
rētian? Cremes mihi semp̄ visus est zenone cordatior / is
em̄ Menedemū suadere volentē ne se maceraret / sic allo
q̄tur. Homo sum: humani a me nihil alienū puto: Pbocy
lidis græci viri sapientissimi verba sunt ista κοινὰ παθη
ταυτων. passiones sunt cōmunes. Citetur mater xp̄i
Citetur et Ioseph eius marit̄ / in qbus profligat̄ erat
appetitus: Ipsa tamē dixit teste euāgelysta Fili quid fec
cisti nobis sic? ego et pater tu? dolētes quærebam? te
perturbationē cōfite? / quæ dolere angī se testatur. Sed
qd̄ iputam? ista Zenoni? Qd̄ obijcim? hoc Cbryssippo.
q fuerūt p̄cepes stoicorū nō fuit eorū ista sentētia: sed
quorūdā aliorū p̄scudo stoicorū: Qd̄ Aul? Gelius i no
tibus atticis ap̄te luculēter q̄ p̄tractat: Et i nono de Ci
uitate dei repetit Aug. Aiūt em̄ isti auctores p̄clarissi
mi / extare librū stoici Epicteti i quo scripta erāt q̄ zeno
nis et cbryssippi decretis cōgruerēt: et vt aiūt i eo lego

CONTRA DETRACTORES.

bat Animi visa quæ pb̄tasia appellatur pb̄beri non
posse / qn̄ aīs icidat: et cū ex reb? sūt terrificis necessā
rio p̄celli et sapiātes / ex iprouiso nāq̄ irruūt / anteq̄ rō
possit accurrere: sed i ptate boīs esse rationē expectare:
et inter stultū / et sapientē hoc interesse / q̄ subito ip̄te
sūtos fugetur: sapiēs vero locū nō deserat / nec opinio
nē mali recipiat: nec pb̄ f̄tasijs accōmodet mētis assens
sum: sed fortiter retineat p̄positū / et verā icōcussa mēs
te sentētiā. Alex. Post q̄ vt inq̄s et stoicis placet / sapie
te p̄turbatio nō repugnat / si sit ratioīs lege cohercita / te p̄
turbatū possum? cōfiteri. Sed velim a te doceri qd̄ cōti
gerit tibi aduersi: Qūo id feras nō regro: Nā cū te sciaz
esse sapientē / quin decēter feras non diffido. Bru. liceat
hic pauca p̄fari vt possim luculētū respōdere. A peripa
teticis definit Virtus q̄ sit mediocritas nō i diuisibilis.
sed spacioſa / et late porrecta / vt nō sit necesse in p̄ūto
cōsistere hoc est vno tātūmodo bñ agere: Et mediocri
tati b̄uic termināde p̄fecit Aristoteles sapiētē: cui? sit de
finire vbi nā sit mediū: et an actio moralis discedat ab
eo. Sed tā varia sunt eorū iudicia q̄ sapiētes et sunt et
habent vt ab ipsis quoq̄ de huiusmodi e medio cōtēda
tur. Qui em̄ natura est seuer? vt Cato / i Cōmūtiōe de
p̄b̄fos vult occidi: Qui vero bñior est / vt Cæsar dis
tator / vlt̄ relegari: et i statuēdo medio discordat: Et q̄
de vt borat: inq̄t. Est mod? i reb? / sūt certi deniq̄ fines
Quos vltra Citraq̄ neq̄ cōsistere rectū. Fines istos. eē
facile cōcludit: s; eos sine errore disqrere / verbis explis
care / nō plane ē facile: s; tō aut̄ cōseq̄ difficilimū. Quæ
rūt p̄ctores ac Geometræ Vtrū difficilū man? ne dex
teritate p̄fectū semel circulū d̄scribere: vel i Circulo cō
trū subito inuenire: S; id vt cūq̄ sit / hoc certe cōfessū ē /
ardua rē esse mediū i virtute cōspicari: Prope em̄ infini
torū habenda est rō / puta personarū / rerum / temporū

DIALOGVS

locorum/Casuum presentium/ac futurorum/habitudinū
corporum & consuetudinū/& cæterorum / quæ quia
connumerare nimis est longum/ Consulto pretereo/et ad
interrogationē tuam me conuerto. Videor igitur vt tibi
respondeam/in perferendis aduersitatibus/vel modicis
tate seruare/vel certe ab ea non longe discedere:Hæc mea
sententia verum quia mea est/suspecta mihi est Te autē
modo nactus de cuius sapientia certiores sumus æque mihi
bi gratulor/ac si de auri dubitans bonitate forte fortuna
indicē reperissem, Narrabo igitur tibi vt æquissimo Iudici
aduersitatē meam:& quomodo eā feram: In te nāq;
tria illa conspicio/quæ Plato in Gorgia bonum obiurgato-
torem vult habere. S. vt obiurgandum cognoscat/ amet/
& audeat: Audies igitur me patienter/ & vbi ex re esse
iudicabis arbitrati tuo me interpellabis. Perturbationis
mee causa est quedam Calumnia gratis/ & fontica con-
tra vnum ex meis necessarijs sic fabrefacta/sic concinna-
ta/vt accipi a plerisq; possit pro vera. Scis falsariorū mo-
res. adulterinas merces sic expoliūt/ita interpollāt et mā-
gonizāt/vt ipsi etiā in discernēdis eis fallantur artifices.
Alex. Probe inq; o Bru. Due nāq; sūt vt Auguīnq; ma-
tres erroris Cōiunctio. S. et similitudo: vbi plura sic cō-
iungunt vt nō discernat facile cōmisura/ vnum pro alio
sepe se ingerit/& prestigium facit: deprehendimus id in
Romanis structuris: vbi duo lapides sit copulantur/ vt
quia iūctura visu nō cernitur/sic opus sensu tactus: Hinc
natū vt scis/ Quod ad vnguem dicit/ tractū a marmo-
rarū/q; vnguibus cōmissuraz explorabant: hæc de cōiū-
ctione/sic dixerim De similitudine vero apud Trāquillū
legimus Iuuenem quendā gallū oris lineamentis ac toto
corporis filo fuisse Augusto vsq; adeo similem/ vt sena-
tores quoq; deluserit. Trāsit et ad virtutes ista deceptio:

CONTRA DETRACTORES.

babet enim teste Platone in Gorgia Viciū emulationē
cū virtute. Imitatur Audacia Fortitudinē: Crudelitas in-
sticia: pusillanimitas modestiā Adulatio amiciciā: Auari-
tia parsimoniā. Calliditas prudētiā. Quo fit vt qui ad in-
dicandū sunt procliuēs facile prolabātur/sep̄ius eludātur
Et hic principum omnium Cōmunis est morbus, nimis
enim aude/nimis incaute audiūt delatores: et cū arces et
castella diligēter custodiāt/aures in custoditas semp̄ ha-
bēt. Apelles ille pictor tam illustris falso accusatus est a
Discipulo Antipbilo apud Ptolemē regē ægypti/q; Ty-
riæ defectiōnis conscius fuisse. Eo. N. tēpore Tyrus des-
fecerat. cōtinuo Rex credul⁹ habēs pro cōperta veritate
mēdaciū cepit altius furere/& minus ac cōtumelijs Apel-
lā incesse: & nisi quidā ex Cōiuratis eum expurgasset
erat prope diē capite plectendus. Postq; aut̄ fraus inno-
tuat/erubuisse rex dicit: et p̄ illatis cōtumelijs Cētū talē
tis apellē donauit: eiq; Antipbilū: delatorē i perpetuū ser-
uum mācipauit. Bru. Ptolemē? i principio pueriliter: i fine
vero se gessit regaliter/ cōfessus igeuue culpā iud: et moe-
rentē amicū benigne consolatus. Sed pleriq; nō ita agūt:
Nam si paulopost falsitatē deprehēderint/ Credulitatis
incantē pudore confusi/nec intueri audēt reum/nec affa-
ri. Alex. Apelles imitatus suum periculum vt tradidit. Lu-
cianus auctor perlepidus pinxit Calumniā/pictura vero
erat huiusmodi. Vir sedebat admodum auritus/ Midæq;
per similis: quem poete ferunt auriculas a sininas habuisse.
Hic accedenti calumniæ porrigebat manū: astabantq;
ei due mulieres/ Ignorātia/& Suspicio: e regiōe vero ad
Iudicē stabat Calūnia forma per egregia/ sed iram &
indignationem pre se ferens/dexterāq; Iuuenem trabens
manibus eleuatis beylātem: Calumniā precedebat Liuor
pallidulus/ defecti senis gerens effigiē/ Similisque homini q

DIALOGVS

fuiſſet lōgo morbo afflicta: ſeq̄bāt Calūniā duæ pedie ſeq̄ pulcbritudī, adulātes/ & circa ei⁹ ornātū ſatagentes: vni nomē fra: alteri Inſidiæ: ſeq̄bāt & mulier veſte i pluuiata ac lacera flēs vberti/ & multū ſe macerās: & bāc eē volebat pñiam: Quæ veniētē veritatē p̄ſpiciens/ pudore depibat: & talis Apellis erat pictura: ex qua Lucian⁹ Calūnie diffinitionē ſic collegit. Calūnia eſt reū abſentē latēs & ſine cōtraditōe credita accuſatio. Bru. Pro be Lucian⁹ cui⁹ cū eēm iunior/ & græcæ l̄aturæ opam ipēderē/lectiōe p̄fruebar. Alex. Putam aliqui falſū eē qđ legerā iuueis apđ Hierony. Impoſſibile. ſ. eē ſine morſu boīm vitæ p̄ntis trāſire curriculū: & ad bonā famā ſufficere putabā Innocētiā: ſecur⁹ viuebā: & teſtimōio Cōſciæ ac p̄ſidio Iuſticiæ fidēs/nihil a maledictis metuebā: mirabar cū Hieronymū legebā appellare detractores ca nes ſuos: & eorū latratib⁹ p̄ ſingula opuſcula rīdere. At vbi exp̄imēto didici veriffimū id eē qđ ſine exp̄imēto de bebat p̄ſuadere ei⁹ authoritas/aiaduerti Ariſtotele redde dixiſſe i Iuene ſciam eē poſſe/prudētiā nō poſſe: tradidi em a p̄ceptorib⁹ pōt ſciā: ſed ex lōgo rerū vſu/a nō cadit in Iuene/ſit prudētia: Quo ſit vt plurimū tēpori debeamus: ſine quo neq̄ prudētia/neq̄ artiū cōſūmatio haberi poſſit. Sed contēplare o Brunatiæ qđ mihi mō venit in mētē/vt mūdus hic quē inhabitamus plenus ſit fraudum & inſidiarū: Inſidiari voco quidpiam nocume clam moliri. Audi Virgi. conterraneum noſtrum.

Torna Leua Lupum ſequitur: Lupus : ipſe Capellam Florentē Cytifum ſequitur laſcina Capella

Sic poeta n̄ aiantiū naturā & affectū oñdit. At nō ſolū in aiantib⁹/ſed i oī fere ope Naturæ qđ Cœli abitu cōtinēt hoc ifelicitatis gen⁹ iuenies. Nā ſi Eudoxo/Hipparcho/Petofyri/Necepo/Beroſo/Epigeni/Firmico/Manilio/Ptolemeo/ & Cœteris aſtronomis fidē adhibem⁹/ſi

Azonomi

CONTRA DETRACTORES.

gnā ēt Cœleſtia ſibi ſūt contraria/adeoq̄ inimica vt qđ ab vno/deſtruat ab alio. Omitto qđ ſaturn⁹ ſit malig nus. Iupiter benign⁹: Scorpius humid⁹: ſiccus Sagittarius: & qđ ab eis cōtrarij pducant effect⁹: bæc em ſunt vbiq̄ iā vulgata: Elemēta quoq̄ Vt pbifici & Ariſto. p̄diderūt ſibi inſidiant: Ignis aerē: Aer aquā: Aqua terram nō ceſſat erodere/ & exercent aſſiduā cū p̄petua ſimilitate diſcordiā: Nec Elemēta ſolū: ſed ea ēt quæ ex elemētis Natura cōpoſuit/ rubigo ſegetes vrit: Erugo ferrū cōſumit: Tinea veſtes: Tereſo lignū: Cāpæ folia Bruc⁹ olera: Blattæ libros ſemp exulcerāt: Herbæ ēt berbīs iſte ſunt: vtilib⁹ inutiles/ſœcūdis ſteriles. Dixit ēt Exopus vt in eius vita legiſſe me memini/ terrā malis berbīs eſſe matrē: bonis nouercā. Eſt ēt apud græcos illud Adagiū. Eſt quicq̄ dies m̄/quicq̄ nouerca. Vt ergo ex vniuerſi naturalis bæc exorta. Si ergo a Natura ſic affecti ſum⁹ vt ſemp diſceptem⁹/ nec remediū iueniri morbo iſti/ neq̄ culpa iputari vlla pōt: Quod em eſt a Natura neq̄ imutat/ neq̄ imputat. Naſcit & aliud ex hoc incōmodū qđ videlz Natura rerū oīum parēs & maḡa/ quaſi cœcūtiēs & qđ agat ignara/ videat ſeiſpā deſtructū ire: Nā ſi reb⁹ a ſe p̄genitis ididit iſtud vir⁹ vt iuicē digladien⁹ ſe ſeq̄ deſtruat/ quō nō ppriū q̄rit iteritū? Nec p̄ſiſtere in bæc qōne ſi a p̄poſito eēt aliēa: S; rei de q̄ loq̄mur ſic eſt t̄neca/ vt illā cōſiderāti iſta ſe offerat. Quis ergo nō miret in mutuū iteritū nos eē ita p̄nos/ itaq̄ p̄cipites vt nū q̄ ceſſem⁹/ aut verbo/ aut factō colluctari: neq̄ id diuerſarū gētū eſt vitū/ vt lōginq̄tatē i cā eē dicas: in eadem vrbē vel oppido/ i eadē gēte/ i eiſdē ædib⁹/ intra eoſdē parietes regnat bæc peſtis. Taceo Scyllas, & Marios/ Catilinas/ & Graccos/ Cæſares/ & Pūpeios: Cicerōes & Antonios: quos qđ eſſent Allopblyli reſpondere quis poſſet gratia deſtitutos. Venio ad ſacras litteras in eodem

omnes

CONTRA DETRACTORES.

Rebecæ utero duo Infantuli nondum in lucem editi de-
certasse leguntur: ut ad id quod diximus intra eosdem pa-
rietes superaddi possit/ & in eodem utero regnare banc
belluam. Duo primi fratres tanto se odio persequébatur/
tanto inuidiæ Zelo laborabant ut maior nequiverit a mi-
noris excidio temperare. Filij Iacob tanto in Iosepb sto-
macho exarserunt/ ut omnes dempto vno in eius mortem
conspirarint: & ne sit iter eos quisq; innocens/ ipse quoq;
qui dissen sit in mortem consilium dedit de veditioe. Am-
biuit Absalon regnum paternum/ & vsq; adeo insaniuit
ut David discedere/ & salutē quæerere fuga coactus sit.
Bru. Tu more oratorio sermonē ampliasti p naturas res-
rum/ p historias antiquorū circūactus/ & entbymemati-
bus ac exēplis argumentās: me vero opus est loq laconice/
& Dialecticorū more paucis agere. Cōditur mūdū
Deus, ut varium & multiplex opus euaderet/ quædam
fecit icorporea/ quædam corporea: Corporeorum quoq;
quædam perpetua ut Cœlestes orbes. Quædam mortua-
lia ut inferiora. Mortalia quoq; diuisit. i ea quæ sunt sim-
plicia/ & que composita. Simplicia pbilosopbi dicūt ele-
menta quorum cobitu procreantur mixta, quæ bifariam
sunt diuisa: Nonnulla enim fecit mox solubilia/ ut gradie-
nes/ rores/ pluuie/ pruinæ. Quædam perdurantia/ qualia
sunt metallam: perdurantium etiam genus est multiplex.
Nam pars eorum viuit/ pars est sine vita. & quæ vitæ
sunt capacia non sunt vniformia: sunt. N. quæ sentiant:
Sunt & quæ sensu careant/ ut arbores & berbæ/ licet
poetæ dixerint Dryades/ & Napæas in eis viuere. Sen-
tientia quoq; placuit partiri in ratione vtentia/ qualis est
homo/ & in ea quæ pollent solo sensu / ut aues & pecu-
des. Hæc naturarū mundi breuis est summa. Quæ Deus
voluit semper permanere contrarietatis fecit expertia/ ut

CONTRA DETRACTORES.

Cœlestes orbes & sidera: contrarietas enim semen est
mortis: & q̄q̄ Cœli partes videantur cōtrariæ, q̄ hæc
ut Saturnus frigescere/ illa ut Mars dicatur calefcere/ nō
tamen sunt contrarie: non enim sunt illic istæ qualitates
Calor, & frigiditas/ siccitas humiditas: accidētales for-
mæ: sed solum virtutes earum productiuæ. Saturnus ergo
frigidus non est q̄ ipse frigeat: sed q̄ frigus gignat: hoc
est quod pbilosopbi clamant per. scolas, quædam formis
esse contraria, ut ignis & aqua, quædam virtutibus, ut
piper & cāfora/ Gingiber & rosa. Si dicas vltorius sal-
tem Cœli ptes in hoc discordare, quia q̄ Mars cōstruit/
Saturnus dissoluit: respondetur paucis, q̄ niti in contras-
rium non sit discordare: Respice funarios, seu restiones,
quos græci vocant Sebœnoplocos, quando funes contin-
gunt vnus dextrorsum, alter sinistrorsum filum torquēt.
& videntur in effectu discordare, & tamen sunt con-
cordes. Audi & Cantores, quando modulantur si quali-
tatem attenderis vocum, hoc est graue, & acutum tibi
videbuntur sibi aduersari: Contraria nāq; sūt graue &
acutum. Contraria enim vocant pbilosopbi quæ sub eo-
dem genere maxime distant: ut dulce, & amarū sub sa-
pore: album & nigrum sub colore: & similiter sub sono
acutum & graue: Concordes tamen canunt quod Sym-
phonice hoc est consonantie nomen ostendit. Cœli ergo
partes seu sint animatæ sicut homo, seu habeant animas
sibi assistentes, ut Nauis habet Nautas, non sibi aduers-
santur, sed Vnanimi consensu cuncta pertractant: In infe-
rioribus vero Naturis, in homine quoq; regnat discordia
in alijs sine culpa, in homine cum culpa, q̄ illa Naturæ
necessitate ferantur: homo Volūtatis libertate fungatur:
& ad id quod dicebas naturam esse cœcam, ut pote quæ
per contrarietatem Naturarum, procurasse videat suum

DIALOGVS

interitum. Responderi potest/rerum species a Deo pro
 creatas accepisse ab eo talē instinctum sibi controuersari
 di seseq; corrūpendi: quia nolebat eas semper subsistere:
 Cum vero subungebas q; si Natura genuit nos tales vt
 colluctari semper studeamus/nō debere imputari ad pecca-
 tum quod nobis naturaliter est insitum/Sciebas credo
 posse respōderi duplicē in nobis esse naturam/vnam cō-
 mūne nobis & brutis: alterā quæ Dei gerat imaginem:
 De prima dixit Moses sensus & Cogitatio Cordis hūa-
 ni prona est ad malū: & si sola eēt/soluta lege eēt/nēq;
 peccaret. Ait enim Paulus se peccatum nescire nisi per le-
 gem: Sed quia est coniuncta/ & sub secundæ potestate
 constituta sicut Agar sub sarrā/si quid ea suadente p nos
 peccatur/nobis imputatur. De Iacob & Esau q; in ma-
 tris vtero colluctarint. Hoc solum dicēdum est Collucta-
 tionem illam a Natura non fluxisse: sed a Dei voluntate
 futuram discordiam sic significante: & de his p capti-
 meo satis multa. Sed caue mi Alexander ne in tales sym-
 plegades me deinceps mittas. breui cymba nauigo. tantilla
 læ nauiculæ habenda est ratio. Alexāder. Apte me Cbri-
 sto venerande mi Brunatie respondi: nodos omnes lū-
 culenter exoluisti: & nisi tua singularis prudētia fuisset
 antea satis mihi perspecta/tam perplexis questionibus te
 non vexassem. Procedamus ergo nisi molestum est. Bru.
 Molestum ne dixeris/quod ab adolescentia vsq; ad bos-
 canos iucundissimi diuersorij loco habuerim/studia. s. lita-
 terarū: de quibus inquit noster Hierony. Ama scientiam
scripturarum/ & Carnis vicia nō amabis. Quod magis
 iuaue/qd magis cōueniens aīo pabulum q̄ disciplina mor-
 ralis/quæ cōtinet legibus tā sacris q̄ Ciuilibus? Quid æq;
 amœnum q̄ percurrere gesta tot sæculorum/quæ narrat
 historia/videre abscondita Naturarū/quæ docet pbiloso-

CONTRA DETRACTORES.

pbia: Diuinarū rerū habere noticiā/quæ theologorum li-
 bris est inclusa. Hoc est quodāmodo esse Deū: Oia scire/
 oia videre/oia corā se habere: & aīo cōplecti totū orbē:
 Pergamus igitur. Sed quia peripatetici satis iam fumus/
 Sedeamus. Alex. Bū monēti parēt vtiliter/sedeamus: &
 ad detractiōne nostrā reuertamur. Bru. De Calūnia dis-
 cere inceperamus: sed q̄ susurratio/contumelia & detra-
 ctio ei sunt affines/ & quodāmodo germanæ De naturis
 earū mirum disputemus. Susurrationis Natura sicut no-
 men indicat est submisso loquēdo discordiā inter amicos
 seminare: hic est eius finis/buc sagittā mittit/buc vires in-
 geniumq; conuertit: & semp pugnāt cōtra concordiam.
 Contumelia vero a contēnendo dictabile amarissima cō-
 citata salit ī faciē/pugnāt cōiūctis/ & nō submissa voce/
 Sed increpitando iacit opprobria/ & proximi bonorem
 nititur cōculcare. Studet Detractor famam auferre: &
eam quoad potest Diasyrcticis caulationib; laborat extin-
guere vel obscurare. Calumniari vero est falso Crimina-
 ri/sicut supradixisti/cū de Apellis pictura loquereris. Ve-
 nenosa hæc flagitia ferarum vident naturā imitari. Fere
 em cū pugnāt naturali sagacitate vidēt cognoscere qua p-
 te possint magis offēdere vulpes cor cōprimit: Verticē
 Accipiter rostro p̄ūdit: Iugulū Lup; petit cōtra quē mil-
 lo Canes armanē. Alex. Horū qd graui? Bru. Videvnt
 qd q; bōi qd auferat. Alex. Cōtra amiciciā susurratio mi-
 litat: Cōtumelia bonorē. Detractio famā p̄mit & dissipa-
 pat. Tria ergo hæc amicicia/bonor/ & fama quæ gradū
 bēant iter hūana bōa disgram?: & qdē dicūt pbi triplex
 eēt bonū/aī/ Corpis/atq; fortūæ. Aī vt virt; corpis vt sa-
 nitas. Fortūæ vt diuitiæ. Et ipsa hæc tria de qb; e sermo.
 de amicicia tū dubitat d. quo mox ifra & hæc pculdubio
 tāti apd multos extimāt vt ea diuitijs opib; poterit. e imo

DIALOGVS.

et ipsi vitæ sæpius anteponant. De Amicitia dicit Aristoteles sine amicis nullus eligeret vivere etiam si cuncta possideat bona: Idem dicit bonorē optimū esse quod dijs persoluatur. De fama circūfertur illa iam passim vulgata sententia Melior est bonū nomē q̄ Diuitiæ multæ. Sunt q̄ inter hæc tria præferant bonorem. Sūt qui famam: sunt q̄ amicitiam. Qui preferūt amicitia dicit eā suo pulcherrimo sinu rationē oēm bonitatis amplecti: nā si voluptatē quæris qd iucūdius amicis? honestatē / quid Diuini? si vtilitatē qd cōmodius? Tria em̄ ḡna sunt bonorū: honestum / vtile / & delectabile: Et extra hæc tria nulla est bonitas. Quæ omnia Amicitia videtur includere. Nōne deserta est vita hominis: Nullius amicitiaē fulta presidio. Crispus Salustius de ea sic inquit Idem velle / & idem nolle ea demum firma est amicitia. vt Ciceroni placet / Est humanarum diuinarūq̄ rerum cum beniuolentia et c̄haritate consensus. Pythagoras vero dixit eam esse vnā animam in duobus corporibus: Quo dicto vir sapiens innuere voluit Amicitiaē esse mutuum amoris i vnus fidei integritate consensus Scythæ populi natura immanes vt refert Lucianus. Amicitia cunctis bonis anteponunt / & q̄ duos tresue amicos fideles habuisset, pluris apud eos extimabatur / q̄ qui immensas opes & regnum possedisset. Nullum certe est presentius in aduersis auxilium: nullum dulcius in prosperis solatium: Nullum humane societatis fidelius vinculum. Quapropter non dubitant aliqui consanguinitati preferre amicitiam. Quæ consanguinitas casu contingit & est fortuita / & ex ea tolli potest beniuolentia: At amicitia solido iudicio voluntas incubat: ete fedus ac vinculū habet cū beniuolentia et c̄haritatē ppetuū. Propterea legim⁹ socratē dixisse i amicis inuidis electionē necessitate meliorē: & Cicero i primo de officijs sic p̄cla

CONTRA DETRACTORES.

re inq̄: Omnium societatum nulla est prestantior / nulla firmitior q̄ cum viri boni moribus similes sunt familiaritate cōiuncti. sed quid plura psequar cū nostri saluatoris habeam⁹ exemplū documētis oib⁹ preferendū: ipse em̄ cū sibi esset dictū q̄ a matre & fratrib⁹ expectaretur / quæ inq̄ est mater mea? & qui sunt fratres mei / Quicūq̄ p̄ris mei facit voluntatē / ipse mihi est frater & soror et mater. Quo respōso / Quid aliud nos docuit q̄ cōiunctionem Carnis & pietati sanguinis necessitudinē spūs et amoris unitatē preferendā? Tantū ergo ac tam diuinū bonū cū abolere nitatur susurriones / quo q̄so supplicatio sunt plectendū? Aristoteles quoq̄ i octauo ethicorū fert Amicitiaē gradē testimoniū / dicit em̄ eā vel virtutē esse vel cū virtute: qd dictū declarātes pleriq̄ philosophi dixerūt inter virtutes collocandā / quo fit vt nō inter externa / sed inter aī bona sit ponēda: Et idem philosophus libro supradicto sic eā cōmendat / & extollit vt preferre Iusticiaē nō dubitet nil veritus subferre Nō esse opus Iusticia: vbi vera amicitia principetur. Dicitq̄ Amicitia a beniuolentia & Cōcordia sic differre / q̄ beniuolentia sit quodā p̄cipiū amicitia: Cōcordia autē verset iter eos q̄ tractāt negotia / et i gerēdis reb⁹ fœderant: et hæc de amicitia. qui p̄ferūt bonorē argumēto hoc vtunt⁹, q̄ ea quæ p̄bent disponūtq̄ boies ad certū bonū / vidēt inferiora tali bono / sicut virtus & probitas / quibus idonei sumus ad gloriam & ad vitam eternam tanq̄ ad summum bonū / comparandæ non vidētur tali fini sed longe ab eo bonitate p̄celli: Fama autē ad Amicitiam & ad bonorem sicut Diaconatus a sacerdotium quodam mō nos inicit et aptos reddit. Citant etiam Aristotelem in libro ethicorum sic dicētem. Honor est premium virtutis & ibidem / Virtuti omnino perfectæ nunq̄ satis dignus honor exhiberi posset. Verūtamē

DIALOGVS

accipiet quoniam meliora exhiberi non possunt: hoc profecto dicto visus est honorem cunctis. Fortunæ bonis pretulisse/cum dixit virtuti nullum maius premiū dari posse. pretulit diuitijs. Famæ anteposuit: dixit insuper ex omnibus humanis bonis honorem preelectum tanquā quid prestantissimum quod Dīs daretur: Semper etiā apud mortales vixit hæc opinio quod omnium premiorum honor sit maximum. Hinc orta sunt apud græcos sacra certamina olympicum in Arcadia in honorem Pelopis ab Hercule institutum/quod erat gymnicum & equestre: Pythium Apollini. Sacrum ob serpentem occisum. Isthmium Neptuno a Theseo dedicatum: Nemeum ob Herculis memoriam qui Leonem illic interfecit: Hinc triumphandi mos est natus/& primum vt aiunt a Baccho incoatus/& postmodum a Carthaginensibus & Romanis obseruatus: hinc processit Ouatō / qui minor triumphus dicitur: hinc Coronarum decus inuentum: triumphalis/muralis/Castrensis/naualis: adde obsidionalem quam Plinius cunctis antepont: & dabatur ei Duci qui aliquos obsidione liberasset: Adde & Ciuicam militum virtutis insigne clarissimum/quæ erat ex quercu Ioui consecrata: bis adiunge rostratas/vallares/gemmatas & spiceas: Consuetudinem autem coronas donandi Cueses coronandi primi Athenienses inuenerunt. Vberissimo hoc honore virtutis alimento periculum decorantes: hinc fluxerunt statuæ & simulacra/quæ dicitur Prometheus inuenisse: Ferunt autem Athenienses primum statuas posuisse Armodio/& Aristogitoni tyrannicidis. Taceo Pyramides/memoriæ regum in Aegypto constructas apud Memphim/& in tantam porrectas altitudinem / vt mirarentur homines illuc vsq̄ cemeta subuehi potuisse: Taceo sepulchrorum mis-

CONTRA DETRACTORES.

randæ ornamenta/vt Mausoli in Caria/& Adriani Romæ: Taceo Colossos: pretereo obeliscos/quæ sunt trabes marmoreæ In Heliopoli vrbe ægypti primum excogitata: possem labyrinthos/& Assylla numerare: quorum vnum erat apud hostium Canopicū In ægypto Herculi sacrum/vnde serui confugientes reuocari non poterant: Recenseri etiā possent Arcus triumphales: titulorum inscriptiones/& infinita monumenta illustrium: Altaria delubra/templa/sacrificia: Hæc nimirum omnia fuerunt a mortalibus adinuenta/ad honorandos eos/qui aliqua singulari virtute claruerant: Vel qui eos aliquo grandi beneficio affecissent / & vt Vergilius inquit. Quisq̄ sui memores alios fecere merendo. Hæc de honore hactenus. Qui vero volunt famæ suffragari/eamq̄ bonestare/dicunt eam si bona est magnum mortalibus esse presidium: Qui namq̄ honorem perdiderit fama seruata reperire potest vbiq̄ refugium/& omnes ad commiserationem inclinabit/qui retenta opinione innocentie/de bonoris sublimitate sit deiectus: Demetrius Phalerens tot statuæ equestribus ab Atheniensibus honoratus/postq̄ mutata fortuna capitali sententia fuit condemnatus/inuenit vbiq̄ vitæ subsidium. Sic & Scipio Aþricanus: Sic Camillus/sic Coriolanus. At Nero & plures alij Romanorum imperatores tantæ maiestatis honore seruato cum male viuendo famam amisissent cōmune odium incurrerunt. & vitā cum imperio perdidit. Plato a Dionysio Siciliæ tyrāno, Polydi lacedæmonio traditus vendit̄ in Egina: priuatus honore/fit seruus ex libero/cōtumelijs afficit: fama tū virtutis icolumis mouit Anicearidē/erat hic Crenæus/& viginti numis redēit Platonē redēptūq̄ Athenis

de plato

DIALOGVS.

nas ad amicos misit a quibus restituta mox pecunia maior/ vt inqt Hieronim? emente se fuit. Concedamus etiā bonorem nobilitate Naturæ preferendū famæ Quid tū postea o mi Brunatie? Nonne & passerculus est auro nobilior? Dicit. N. Augustinus/ Inuisibilia visibilib? in corporea corporeis/ animata inanimatis/ viuentia nō viuentibus? preferenda. Viuit passerculus/ Aurū nō viuit. Quid furtum ergo grauius/ passeris an auri? & quis dubitabit auri respondere? Aurum nanq; maiori est vsui necessarium/ & in eius ammissione maius infertur nobis detrimentum. Quanto autē proximus plus leditur/ tanto peccatum grauius sequitur. Quando ergo de peccati grauitate diseritur/ non quod est nobilius/ vel natura melius/ Sed quod dicit vtilius aduertendum. Hac igitur per motus ratione quicquid alij dixerint/ iudico detractiōe Contumeliæ in malicia præponendam/ & peiorem contumelioso detractorē: Accedit ad hoc/ qd contumeliæ adhibetur fides infirmior: Contumeliosus enim feruore iracundiæ calefactus (fit. N. ab iracundia Contumelia) non dissimulata perturbatione/ prorumpit in verba admodū atrocia: & quanto se inimicum fatetur apertius/ tanto minus infer nocumentum: occludit enim credulitati viā: Nam credi minus sinitur qd ex impetu erumpere/ & non ex iudicio procedere iudicatur. At detractor & suo surro simulata amicicia/ mentito supercilio/ vultu composito/ gestu accommodato/ expectata/ & interdum etiā facta occasione/ capta opportunitate/ clam/ & per insidias ad nocendum venit: inuitum se iurat id minus assumere/ se detractores exberrere/ nescire se male dicis credere/ nec se vnq; crediturum ea fuisse/ nisi vis disset/ temere assentiri noluisse/ bene de eo homine semper sensisse/ sæpius delatorem increpasse/ famam quoad

CONTRA DETRACTORES.

boneste potuerit defendisse/ diu ac multum se cogitasse ea ne diuulgare/ an occultare præstaret/ cōsuluisse se religiosos viros quos sciret conscientia esse mundissime/ si deiq; perspectæ & demum postq; compererit id publico & priuato bono conducere/ vix adduci potuisse vt contra consuetudinem ac naturam suam tam noxiū/ tam indignum/ tam nefarium scelus tanq; serpentem tortuosum e suis latebris traxisse in apertum/ adhiber suspiciā/ lacrymas adiungit/ cœlum Suspicit/ Deum testatur/ allegat conscientiam. suam accusat simplicitatem/ quod ante non aduerterit/ tarditatem suam dānat/ qd monentibus non crediderit/ se nanq; premonitum dicit a multis/ interdū indignabundus in detestationem sceleris insurgit/ detestatur & inspuit, scelus se odisse non personam iurat/ mirari se dicit hominis astutiam qd culpam suam tam diu obtexerit/ audaciam qd tantum scelus ausus sit: dementiam/ qd occultandum sperarit/ Cum Christus dicat: Nihil occultum qd non reueletur: His verbis hac hypocrisis circumuentus auditor cogitur assentiri/ & fit quod Bernardus inquit Detractorem. s. vno ictu tres confodere: eum videlicet cui detrahit: auditorem: & se ipsum. Et super his tribus ista sic dixerim: tuum est modo Brunatiæ partibus auditis ferre sententiam. Brunat. Est iam dudum apud me o Alexander mi suauissime super hoc negocio lata sententia & Quid multis opus est. dictis a stipulor atq; subscribo. De vna quaq; re disputatio debet inuenta veritate cessare sicut vt inquit Aristoteles acquisito termino cessat motus. Alexander. Vnde hæc ora te mi Brunatie? Vnde hæc vis dicendi detractori? vnde hæc suadela susurroni? verbis. n. potentibus videntur auditorem mancipare/ immo & fascinare: adeoq; implicare vt ex eius laqueis nequeat se exsoluere. Bru. Arte

dictu
ber nar

DIALOGVS.

et affectu id consequuntur. Dealcone sagittario qui serua
to filio iactu sagittae serpentem occidit dixit. M. Manilius
Ars erat esse patrem: Naturalis enim affectio paternae
pietas cum videret serpentem Nato incumbentem sic sese
acuit/sic excitauit vt tota vis animae illuc confluerit: hic
processit illud poete dictum. Pedibus timor addidit alas.
Et item illud Facundum faciebat Amor. Qui de dicendi
arte precipiunt/docent oratorem propositis casibus seip
sum accendere. Hinc illud Horatii. Si vis me flere/ dole
rum est/ primum ipi tibi. Et iterum. Format. N. Natura
prius nos intus ad omnem. Fortunarum habitum / Inuadit
aut impellit ad iram. Nec odij & Inuidiae minus impetu
tuosus est affectus: fertur enim detractor natura maleuo
lus/odij furore: & ad gloriam labefactandam veneno
atrocis flagrat inuidiae: tota scq; animi vires in mucrone
linguae cogit/vt fulminet. Alex. De Detractoris auscul
tatore quid dicendum? Bru. Apostoli est sententia/non so
lum qui faciunt/sed & qui consentiunt dignos esse moro
te: si tamen detrahenti non consentiat/si eum vel obiri
get/vel pre se lata tristitia vultu redarguat / & se vitium
illud fastidire significet/venenum non recipit/ & a mor
tifero anbelitu se defendit. Modi autem quibus Calumniator
susurro & detractor solent vti sunt. pene infiniti: eos
tamen theologi in compendium hoc adducunt. Aunt naq;
dupliciter ista exerceri/directe/et obliquae: Directe quae
dupliciter Cum falsum alicui Crimen imponitur: Cum
verum est Crimen / sed exaggeratur: Cum boni quippe
pian quia negari non potest confirmatur/sed prauo id
animo/ac peruersa intentione factum dicitur: Cum occu
cultum peccatum/verbo/scripto/nutibus/signis/cantibus
nis etiam astute compositis aperitur: vt de Dato Atele

CONTRA DETRACTORES.

narum Istrione refert Tranquillus: qui cum fabulae grae
cae verba cantaret/Vale pater/vale mater/in Heronem
versus more actoris bibentem & natantem representa
uit: Neronem .S. Notans q; patrem Claudium veneno
epoto/& matrem Agripinam machinoso nauigio perdis
disset: propter quod Istrionem submouit Italia. Si scrio
ptis vtatur/libelli sunt famosi/ contra quos leges acriter
vt dicemus inuebuntur/Obliquae vero dupliciter. Vel bo
num quod inest inesse negando/ vel silentio pretereundo
quando sese offert dicendi occasio. Sunt etiam quida qui
ne inuidere videatur laudant quidem proximum/sed exie
liter ac frigide: & quae in laudem dicantur videntur me
dicare: Laudis haec tenuitas eo magis nocet quanto ficta
amicicia magis persuadet: Est etiam in plerisque sinonis
astutia: qui spargunt voces in vulgum ambiguas / et qui
non accusant sed suspectos faciunt. Sunt quoq; qui clam
vituperent quos pauloante palam laudauerant: bi simi
les sunt medicis/qui mederi simulant & occidunt. Et bi
sunt vt arbitror quos Iobannes Baptista genimina vi
perarum appellauit/& de quibus Cbristus dixit Vos
ex patre diabolo estis: & ad quos Paulus clamabat/
Qui talia agunt regnum Dei non possidebunt. Venit ad
banc palestram etiam Ironia/Venit Antiphrasis. Ironia
cum a suo sensu insensum contrarium torquetur oratio
vt apud Vergiliu: Egregia vero laude et spolia apla res
fertis/Tuq; puerq; tuus magnu et memorabile nome. An
tiphrasis vero cu p vno verbo ponit i derisu ei? opposi
tu/vt p gigante ponitur Pumlilio/ Caddid? pro nigro Sa

DIALOGVS

piens pro stulto. Venit **C**auillatio/quam Iurecon-
 sulti solent pro Calumnia vsurpare. Est autē Cauillatio sub
 dola ratio, qñ. s. conscij falsitatis mendacium ad victoriā
 cōcinnatum. Sed Cicero in libro de officijs Cauillationē
 videt accipere pro specie quadam facectarū/ Non multū
 a Dicacitate dissidētū: Venit **C**scōma quod tñ est **C**au-
 uillum/**C**a Macrobio morsus appellatur. Venit et **L**e-
 doria, quæ est: cōiucium **C** non nunq̄ vrbānitas irris-
 tante nequicia non conditur sale/sed exacerbatur veneno
Cfelle. It enim aliqñ sermo personatus/**C** sub canina
 pelle **L**upus absconditur. Addamus bis **C** fraudem pel-
 lacis **V**lix. Bello Troiano cum frumentandi gratia nauē
 gasset in Tbraciam/vacuūq̄ rediisset/Mox **P**alamedes
 eodem profectus maximam annonæ copiā aduexit: voc-
 tanto successu cōtristatus **V**lixes liuore contabuit/**C** glo-
 riæ **P**alamedis tetendit insidias: Sed quid inq̄ gloria/te-
 tendit **C** vitæ: vt conatu vno cuncta dirueret: Sub orna-
 to enim **P**alamedis seruo magnum auri pondus sub eius
 tabernaculo sepeliuit: mox litteras finxit quibus scribeba-
 tur **P**alamedem cum **P**riamo de prodēdis græcis fecerit
 inisse: eumq̄ a **P**riamo iam pecuniam ingētem recepisse.
 Quid plura? **P**rocurante **V**lijse scelerū fabricatore: missi
 exploratores aurum inueniunt. **C** sic habetur fides dela-
 tori: fama in vulgus missa subito fit concursus: **C** immo-
 cens **P**alamedes a tumultuāribus turbis lapidatur. **O** in-
 felix conditio vitæ mortalis/quando virtus **C** innocen-
 tia talibus figmentis est supposita: Tam pudet hic viuere
 vbi est Calumniandi tanta licentia/vbi tātum detractio
 exercet imperium, vt nulla sit probitas tam solida/nulla
 religio tam sincera, quæ possit in terris habitare securā.
 Trabunt **C** profopopceias in banc militiam: Trabunt
C periphrases cum videlicet suppressis personarum no-

lixes
 trahit
 eandem
 palamedem

8
 n

CONTRA DETRACTORES.

minibus eas circumscribunt. Sunt qui nomie alicuius qua-
 si per linguæ lapsus expresso, digito os comprimāt: **C**
 more penitentium pectus tūdant: Adbibent **C** alias dia-
 syrticas fraudes/vt ea fuit Acclamatio contra **N**eronem
 a populo facta. Tu facies **A**uguste: de qua legimus apud
Tranquillum: Nam cum legeretur in senatu eius oratio
 contra **I**ulium vindicem, peruentum est ad particulā illā
 orationis in qua dicebatur daturus poenas sceleratos/ ac
 breui dignum exitum facturos: Acclamatum est ab vni-
 uersis: tu facies **A**uguste: **I**psi quidem acclamantes. vide-
 bantur dicere/ Tu facies **A**uguste, vt dignum exitum fas-
 ciant scelerati: sed volebant intelligi: Tu facies **A**uguste
 tuis facinoribus exitum condignum. Non pigeat bis ad-
 dere/quod recitatur a **T**raquillo de **A**ugusto: Nam cum
 in sacris **D**eæ **C**ybelis gallus quidam eius **D**eæ sacerdos
 eurratus apte tympanizasset/versus ille galiambus ab in-
 certo auctore fuit prolatus: Vides ne vt **C**ynedus iste ora-
 bem digito temperet? visus est ille qui protulit de sacerdo-
 te loqui orbem idest tympanum digito temperante/ qui
 quod erat eurratus/**C** mollis/**C**ynedus dici poterat: sed
 intelligi volebat de **A**ugusto/quem **C**ynedum vocabat ora-
 bem idest mundum digito, idest arbitrio facile gubernan-
 tem. Addam **C** aliud **C**hroma reboriticum/quam occasio-
 nationem dicunt grammatici. Cum videlicet aiunt se ta-
 cere quod maxime audiri sciriq̄ cupiunt: Vt taceo eius
 auaritiā/ ambitionem/superbiam/de gula **C** luxuria
 verba non facio. His **C** alijs modis prope infinitis quos
 iam pridem excogitauit/**C** in dies excogitat ista peruer-
 sitas/ maxima pars mortalium vulneratur. **A**lexander.
 Habet ergo detrahēdi versutia sicut **C** ars militaris tra-
 tagemata sua/quorum vnum/ quia videtur insignē nunc
 exponam. **Q**uidam frugi homo nebulonis cuiusdā odiuz

597

Handwritten scribble or mark on the right margin.

DIALOGVS

incurrerat ea de causa solum/ q̄ eius nequitiam sæpius
 obiurgabat: Nam obsequium amicos veritas odium par
 rit/ vt Comicus inquit. Indignatus ergo nebulo cum alie
 ter ei nocere non p̄sser/ tecum adiuuenit/ calumniã sine
 xit/ quæ facile credi suadericq̄ p̄sser: et vt ipse in iudicio
 testis eẽ p̄sser/ dedit in manu alteri nebulo sibi p̄simi
 li/ vt accusaret: Tandem in iudicium deuenitur / Et cum
 ad testificandũ nebulo peruenisset/ primum finxit se mi
 rari cur ascitus esset/ Et quasi noscitur abundius quid id ne
 gocij esset perquirebat: vt explicata est causa contracto
 supercilio/ Et iunctis pectinatim manibus diu hæsitant
 Et subsistit: mox quasi inuitus loqueretur/ dicam inquit
 quæ vt verum fatear/ ne in rebus indignis animum occu
 parem/ obliuisci de industria studueram: hac igitur p̄ca
 fatione facta Et purulenti cordis vomica iam aperta sa
 niem virosam ccepit euomere. Sed affectu linguam vt sit/
 transportante dum plus longe responderet q̄ requirebatur
 et longe ac late culpam exagerat/ se suspectum fecit: de iu
 dicio eijcitur: suãq̄ ipsius arte conuictus est. Paucis post
 diebus ab immundo spiritu: Nebulo obsidetur/ Et exor
 cismis adhibitis cum quæreretur a Dæmone cur eũ ve
 xaret/ Calumniatorem torquere se respondit. Hoc respõ
 so exorcista redijt in memoriam fraudis supradictæ: Et
 arbitratus se non solum frustra niti/ sed etiam peccare/ si
 iuste vltioni contraret/ confestim diceffit / et diabolo cru
 ciandum dereliquit: Sunt alia quoq̄ apud detractores et
 pene infinitæ scbematium species/ tropologicæ locutiões/
 quæ a grammaticis aliquando ad significationẽ/ aliquan
 do ad decorẽ/ modo proprijs/ modo trãslatis verbis vsur
 pantur. At susurrones naturæ humanæ hostes/ pacis Et
 quietis inuadentes/ gloriæ Sicarij / famæ Carnifices hæc

CONTRA DETRACTORES.

omnia in perniciem hominum conuerterunt: ex borum
 numero videntur censendi Satyrici noui/ non illi anti
 quiorum satyrarum genus est duplex: antiquum pas
 rum a Comœdia differebat eo scilicet q̄ erat paulo la
 sciuius: nouum autem Cynicos imitatur/ qui ab Antis
 stene progressi vitia hominum palam insectari taxa
 re ac sugillare consueuerant: quod officium si gratia
 correctionis assumatur/ plane laudauerim: Sinautem
 q̄ mordere ac stigmatizare cupiant, ex hominum col
 legio tanq̄ rabidi canes abigantur. Brunatæ. Te
 neo Alexander quæ scite sapienterq̄ dixisti: Et reco
 lens ea quæ diu viuẽdo, multarum me rerum vsus edo
 cuit/ Non dubito affirmare Calamitatum omnium
 quæ homini ab homine domi ac foris vnq̄ sunt illatæ
 diuinam hanc pestem causam prestitisse. de quo qui am
 bigit ruinae humanæ seriem decurrat. Nonne vt Mo
 ses narrat serpentis antiqui versuta Calliditas cum
 veller hominem paradiso priuare ab ipsa detractone
 sumpsit exordium: Simulata enim amicitia dixit mu
 lieri quam habebat pro machina ad expugnandum vi
 rum/ Cur precepit vobis deus vt non comederetis de
 omni ligno? Sternit sibi nequitia ad fallendum viam:
 Et veneno instillando facit introitum: cum respondi
 set mulier Deum sic velle: Et cum mortis intermina
 tione precepisset/ nequaquam moriemini serpens subs
 titulit: Ecce iã Deum fecit mendacẽ: Et adiecit dicẽs/
 scit enĩ Deus q̄ quacũq̄ die comederitis aperiẽtur ocu
 li v̄ri/ Et eritis sicut Dij bonũ atq̄ malũ cognoscentes:
 His verbis inuidiã cõstituit/ deum quẽ pauloante fecerat
 mendacẽ: quo fit vt Calamitates neciũ quæ homini ab ho
 mine (vt ante dixi) Sed etiam quæ quouis alio modo hæc

DIALOGVS

ctenus euenierunt/ & deinceps euenient/ex hoc nequitiae fonte prolabantur: tam ferax & fecunda malorum est lingua/ tot peruersis vsibus accommodata/ vt vix possint haec vitia infinitis appellationibus explicari: Nam irridere/ imprecari/ carpere/ mentiri, blasphemare, prodere, Simulare/ dissimulare, deuouere, detestari, deierare, adulari, peierare, assentari, iactare/ gloriari, insultare, cominari/ blacterare/ caullari/ circumuenire/ rixari/ contendere/ lacessere/ mordere/ irritare/ vituperare/ conuiciari/ condemnare/ criminari/ exprobrare/ reprobare/ calumniari improbare/ contumeliari/ imputare/ susurrare/ subsanare linguæ sunt fructus. Potest etiam addi seditioes parere/ factioes suscitare/ suscitatas conseruare/ conseruatas propagare/ bonestatem impugnare/ veritatem conculcare/ sanctam fidem abnegare/ bella & mortes suscitare. Sed quid per singula fertur oratio? Dicam semel oia. Bonum e mundo tollere linguæ semper fuit/ nostris quoque diebus est officium. Alexander. Si omnia linguæ vitia vis complecti Cur non addis & Blesos, qui pronunciano litteras pretermittunt? Adungas & Balbos/ qui verbum aliquod proferre non possunt. Addas & Opicos qui verba incultant atque subplantant: Trasilos quoque qui luctari videntur cum sermone. Bru. Iocaris Alexander/ an ineptias meas forte sugillas? Alexander. Non iocor/ non subfanno: Sed occasionez magis præbeo maioris doctrine aliquid explicandi. Bru. Melioris doctrine quid habeam nescio/ nisi vt ostendam non facere ad propositum quæ dixisti: quod/ vt armis dialecticorum me tuear/ trimembri distinctione declarabo: Vitium ergo est triplex, in natura, in artibus, & in moribus: vitia in natura nonnunquam ad materiam reducuntur vt cum est superflua vel diminuta si fetus habuerit membra superflua puta sex digitos/

CONTRA DETRACTORES.

materiæ superfluitas est in causa: si vero habuerit solito pauciora diminutioni materiæ imputato. Aliquando vitium pronenit ex agente vt cum eius debilitas nequit inceptum opus absolueret sicut sol in hyeme nequit ad maturitatem fruges perducere. Solet etiam nonnunquam tanta in materia esse rebellio vt ab agente etiam preualido vinci non possit sicut vsu euenit in cancro, in pestilentia in quartana quorum materia medico non obedit, & ad hoc reduci possunt balbi/ blesi/ opici/ trauli in quorum formatione natura impedita delirauit. Aliquando etiam fetus receptaculum/ putata uteris siue vulua est in causa vt si itergerini parietes sint diuisi/ tunc. n. diffluente materia geminorum corpuscula coniectuntur. In arte vitium est cum opifex perperam operatur/ & a regulis artis per ignorantiam vel in curiam declinat. Sunt tamen quedam in artibus vitia quæ latent vt metaphora/ figuræque alia grammaticorum quæ secundum rationem vitia appellamus: & a regulis videtur ita differre sicut quodammodo ætas ab iusticia quia indulgentior: vel Chromaticum musicæ genus a diaconico/ quia mollius/ blandius atque suauius. Vitium in moribus committitur cum prudentiæ leges non seruantur. Prudentia enim quæ est in intellectu/ moderat quæ in appetitu sunt virtutes fortitudinem iusticiam/ ac temperantiam: & de his vitijs nobis est sermo. Linguæ autem vitia quæ attulisti/ non morum vitia sunt/ sed nature Nisi quod opicus interdum accipitur pro eo quod ad libidinem verba frangit/ & obscena loquitur/ ideoque oscus dicitur quod osci Campaniæ populi solebant olim vti verbis infamibus ac impudicis. Et hoc pacto opicus vitium erit moris non nature. Ad mores quoque pertinent linguarum bilinguis/ loquutuleius: quæ vocabula eos significat qui imprudenter inconsideranterque loquuntur/ vt vituperones nostri Timoni persimiles/ qui sicut ppheta inquit

DIALOGVS.

Acuunt linguas suas sicut serpentes. Alexander. Hæc sunt quæ volebam ne supprimeres / nec enim vlllo pacto pretermittenda erat hæc distinctio: Et mentio de Timone / quæ obiter incidit / hic optime quadrat / quando detractores Timones dici possunt. Bruna. Timones duos legimus si recte memini: Vnum apolloniasum philosophum / Ptolemeo Philadelpho contemporaneum / qui apud Chalcedoniam docuit philosophiam et oratoriam: Hic amarulentus et mordax ideo est appellatus quod Syllos scripserit / hoc est sales et dicacitates. Alium Arbeniensem qui ob Naturæ asperitatem cum esset inhumans et inhospitalis Misantropos / hoc est osor hominum dicebatur: fugiebat namque hominum congressus præterquam vnius Alcibiadis. In eius vero sepulchro hoc erat epitaphium. quod ipse sibi dicitur fecisse.

Hic sum post vitam miseramque / inopemque sepultus. Nomen non queras: Dilector te male perdat, Abeant ergo in malam Crucem maledicentissimi semperque garrientes gerrones isti / et nugigeruli sycophantæque detractores / qui nulla probitatis habita ratione conspuunt omnes / et linguis passim excreant purulentis: excrementisque foeditissimis sicut barpæ domos inquinant. Alexander. Cur oro te mi Brunati in deliciarum paradiso loco tam ameno / tam tuto / tam tranquillo / tot mala dicuntur sumpsisse principum? Forte ne ut ostenderetur opulentiam et ocium delicias et gaudium esse incitamentum viciorum? radicem et fomitem? quæ solent oscitantium esse solatium. Et profecto ut mihi videtur quædam sunt vitia quæ excusari quæ non debeant / generositatis tamen nescio quid habeant / et a virilitate ac fortitudine minus absint: ut

CONTRA DETRACTORES.

trasci et insultare. Sed detractio scelus est bumile abiectum / vile / sordidum / fugax / timidum / imbel-
le / femineum / seruale / olidum despectum: Vulpinatur enim semper detractores / et decipulas tendunt / de quibus illud psal. dici potest: Sedet in insidijs cum diuitibus in occultis ut interficiat innocentem. Brunati. Quam verum sit illud / Commoditas omnis sua fert incommoda Secum / Hinc patere potest quod Sermo nis commoditati tantum detractionis hæsit incommosum / ut non facile sit discernere maiori ne emolumento quam damno sit sermo / Diferendi que facultas / et inuenta ad explicandos conceptus oratio. Quod si in disceptationem veniat / magna utrinque argumenta nascuntur / quæ faciant iudices hæsitare: Sed audiamus si placet Iacobi apostoli de lingua iudicium. Ecce inquit naues cum magnæ sint / et a ventis validis misentur / Circumferuntur autem a modico gubernaculo vbi impetus dirigentis voluerit: Ita et lingua modicum quidem membrum est / sed magna exaltat / Ecce quantus ignis quam magnam syluam incendit? lingua ignis est / et vniuersitas iniquitatis: lingua constituitur in membris nostris / et maculat totum corpus et inflammat rotam nativitatæ nostræ / inflammata a gebena / Omnis enim natura bestiarum volucrum et serpentum etiam / et cæterorum domantur / et domita sunt a natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest: inquietum malum: plenum veneno mortifero / in ipsa benedicimus Deum patrem et in ipsa maledicimus homines / qui ad imaginem et similitudinem Dei facti sunt: Sic Iacobus. Non est autem pretereundum gubernaculo et igni linguam comparari

DIALOGVS.

S
n
 Prius ergo de gubernaculo/mox de igne pauca subinfe-
 ram/ & primo notandum/ q̄ quēadmodum naues clauo/
 sic homines eloquentia gubernantur. Suadella nanq̄ hoc
 est persuasio vel vis suadendi quam nonnulli antiquorū
 Deam crediderunt/ Nihil est aliud q̄ linguę strenuitas
 acōmodata ad vsū Concionum. Auctor est Cicero Cū
 initio rerum & gentium essent homines indisciplinati qui
 palantes & vagi sine vlla lege sedibus incertis fereban-
 tur/ fuisse quosdam viros ingenio & eloquentia preditos
 qui linguę dexteritate persuaserint eis societatem/ & cons-
 uictum: & sic Coetus hominum coactos/ celebrata Con-
 cilia/ vrbes extructas/ leges conditas/ nec refert an Con-
 gregationē huiusmodi persuaserit vtilitas/ vt vult Ari-
 stoteles: an vt ciceroni placet/ natura cōiunxerit: Vtrūq̄
 enim fuit in causa/ & neutrum potuisset in effectū per-
 duci/ nisi copia dicendi/ & cōmoditas orationis: accessis-
 set: Hoc est quod antiqui poete fabulātur Amphionē the-
 banū muros Thebarū citbara extruxisse: Orpheū lyrę
 modulatione feras ac syluas/ hoc est homines feros ac syl-
 nestres emolisse/ & ad humanitatis studiū mansuetudin-
 nisq̄ cultum mellifluis persuasionibus allexisse: Et quo-
 niam societas hisdem artibus seruat̄ q̄bus ab initio par-
 ta est/ eloquentia res publicę cōstit̄erūt/ bella susceperūt/
S
n
 hostes debellarunt: Demetrius Phalereus dicere solitus
 erat eloquentiā in vr̄ibus tantū valere/ quantū in bellis
 ferrū. Extant cōciones Ducū ac Imperatorū q̄bus milites
 animati pulchrū & optabile putauerūt mori: & qd̄
 est oī animatiū generi natura terribile lingua fecit suauē
 Probāt hoc historie tū gręcę/ tū latinę: Nā apud has
 duas natiōes claruit ī primis eloquentia: sed satis sit causa
 breuitatis Leonidę meminisse: q̄ eo tpe quo Xerxes des-
 cēdit ī gręcā cū trecētis lacedemonijs/ viginti milia bar-

CONTRA DETRACTORES.

barorū occidit: sic erāt Ducis orōne psuasi/ vt dulci? pu-
 tarent mori/ q̄ in patriā reuerti ad amicos ad liberos ad
 vxores: Pergite dixit Leonidas forti aīo o Lacedæmonij
 bodie apud inferos cænabim?: scribit etiā Cato legiones
 Romanorū verbis Ducū islāmatas sepe ī eum locū ala-
 crit̄ pfectas Vnde se credebāt nunq̄ redituras. Aristi-
 dē legim? apud Atheniēses innocētice rarę ac prudētice
 singularis extitisse? & de tota republica meritū poptio
 meritū sic est Themistodis lingua afflicta? vt cōtra ius et
 fas sit decē annorū mulctatus exilio: De Cicerone latino
 rū eloquētissimo sic scribit Silii? Ille sup Gāgē supexau-
 ditus & Indos: Implebit terras/ voce & furialia bella/
 Fulmine cōpescet linguę eū vero Plini? ī naturalis histo-
 ricę libro septimo sic alloquit̄. te dicēte legē Agrariā hoc
 est alimēta sua abdicarūt trib?: Te suadēte Roscio theas-
 tralis seditionis auctori leges ignouerūt/ notatasq̄ sedes
 ignominie discrimine æquo animo tulerūt: Te orante pe-
 scriptorū liberos honores petere puduit: tuū catilina fuit
 ingeniū/ tu Marcū Antonū proscripsisti: sic Plini? ad
 verbū. Tāta quoq̄ dicēdi vis ī Archilocho fuit/ vt Lycā-
 bē & Neobolem iambicis versibus ad suspendiūz impi-
 lerit: tantę indignationis causa fuit q̄ Lycambes filiam
 Neobolem ei in coniugem promissam alteri tradiderat
 Moses ad Pbaraonē mittendus a Deo cum sciret quans-
 ti momenti sic eloquutio legationē renuit. Et obsecro in-
 quit Domine Nō sum eloquens ab heri et nudius tertius?
 ex quo loquutus es ad seruum tuum impeditioris &
 tardioris linguę sum: respondit ei Deus / Aaron frater
 tuus scio q̄ eloquens sit/ ipse loquetur pro te: ad populum
 & erit os tuum: Propter eloquentiam ergo Moses in-
 terpres et Dei nuncius Aaron est factus. Pisistrati ora-
 tione capti Athenienses / ei regium imperiū cōtranitente

Aristi
 dē
 dāma

vici
 eloqu
 facte

DIALOGVS.

solone viro sapiētissimo concesserunt. Hegeſias Cirenai-
cus ſic humanæ vite miſerias dicendo explicabat/ vt ho-
mines ad conſciſcendam ſibi mortē induceret: Quapro-
pter fuit a Ptolemæo rege ægypti de hoc amplius diſpu-
tare prohibitus. Linguae regnis fines imponunt/ populos
distingunt: nationes terminant. Nam cum omnes Vna
lingua loquebantur/ & vnum erat omnibus labium/ vnus
quoque erat populus: Deus enim cum ad videndam Ciuita-
tem/ & turrim Babel deſendiſſet / Ecce dixit vnus est
populus/ & cauſam ſubdidit inquiens: Vnum est labium
omnibus. diuiſis ergo linguis diſperſi ſunt homines in vni-
uerſas terras/ & facta pro diuerſitate linguarum regna
diuerſa/ regesque diuerſi. Vides ergo quod ſapienter linguam
gubernaculo compararit: ſed clauo iam dimiſſo accedamus
ad ignem. Ecce inquit Iacobus quod tuſ ignis quod magna ſyl-
ua incendit: Syluae que lingue flamma ſuccenduntur/ ſunt
provinciae/ regna/ nationes: Cum Paris Helenam rapuit
lingua ex parta nuncium ardentem tulit ad grecos: eos in
flammauit: & conflagrare fecit: latebat Achilles in In-
ſula Seiro/ & eius incendii flammam non ſenſerat: miſſus
est Ulixes ad animoſum Iuuenem/ & ignitis verbis eum
incendit: Lingua hunc ignem tulit in Aſiam Coguntur
principatus/ conſpirant nationes: tumultus excitantur: et
ex graui duarum orbis partium conſlictione tanquam ex duo-
rum duriffimorum ſilicium collisione tantus ignis exiit
vt adhuc eius flamma perduret. Hinc ciuilia: hinc dome-
ſtica/ atque inſterna bella profluxerunt: lingua enim Ciues
in Ciues/ parentes in liberos/ filios in parentes / fratres
fratres accendit & armat. Cæſar Augu. accuſatorum ſug-
geſtionibus irritatus duarum Iuliarum neptis & filiae
probra & dedecora fecit in ſenatu recitari: Mox poeniten-
tia ductus & ad ſe reuerſus/ non egiſſem hoc inquit ſi

CONTRA DETRACTORES.

Agrippa/ & Mæcenas in vita eſſent/ et ſummopere de-
ſiderare ſe dicebat Marci Agrippe paciētia/ & Mæce-
natis taciturnitatē. Sūt namque hæc virtutes in agēdis reb?
et in conſeruanda ſocietate neceſſariæ: ſed nihil eſt quod eas
ſic diſſipet vt lingua fraudulētra detractoris: ſed et aliud
priuilegiū habet lingua/ quod irriſionis eſt nota Cū petulā-
ter ex ore porrigit/ iuxta illud Perſij: Nec lingue tatum
ſtat Canis appula quātū: reſert Augeli. Q. Claudij
verba de Gallo illo qui pugnauit cum Torquato: Deinde i-
quit/ Gallus irridere cepit/ atque linguam exertare. Quod
autem dicit Iacobus linguam in membris nris conſtitutam cogit me-
morari quædam a medicis: et de ea loquitur paulo diſſuſus? Lin-
gua ergo autem quia eſt mobilis alligari parti firmæ & in-
mobilitate enim mobiliū nature comune eſt/ vt inuitat fixis:
alligat ergo offi quod ex figuræ ſimilitudine dicitur lauda/ ſicut
ea pars ægypti vbi Nilus diuidit dicitur Delta. Sciendum itē
duas in gutture fiſtulas eſſe Cibalem. ſ. quæ a Latrante
Curculio/ & a Cornelio Celſo quod ſtomacho comes
ſtatur / ſtomachus dicitur. & Vocalem / quæ græce
τραχεια. Latine vero aſpera eſt appellata: huius pars
ſuperior dicitur Epigloſſis/ vel epiglottis nam. t. & s.
litteræ ſibi cædunt: Vnde pulſo et pulſo teſte Quintiliano
dicitur antiqitas. Inferior vero pars pulmonē ingreſſa/ reſpi-
rādi aerem/ & formandæ vocis ſumit officiū: De lingua
ſimul et voce dicit Latrante/ Lingua in reſpi-
rādi voce i ver-
ba diſtēdit/ & eſt interpres autem: nec tamē ſola poteſt per
ſe loquēdi munus implere/ niſi acumē ſuū palato illiſerit/
et niſi adiuta/ vel offēſione dentiū/ vel cōpreſſiōe labiorū
Aucena in ſexta tertij dicit linguam eſſe membrū carnoſū laxū
et albū/ in qua cōcurrunt per ſenſu guſtū neruorū ac venarū
certa pluralitas/ et eā conſtare dicit ex carne et pāniculo
carne inuolūtē/ & ex venis et arterijs miſculisque nouem

DIALOGVS.

vt possit quāq; versum moueri ac flecti. Quadruplicē autem eius vsus dicitur/primū vt Cibos liget & voluat & demum conglobatos in ventrem demittat: Vnde teste Varrone q̄ Cibos liget lingua est dicta. Secundus vsus est ad incidendam vocem/vnde & nonnunq; appellatur plectrum. Tertius vsus est litterarum expressio quarum quædam crasso vt aspiratæ/quædam exbili sono proferuntur: Quartus est circa gustus voluptatem/saporūq; differentias/& ea vis vt Lactantio videtur in extremis eius lateribus/vt vero Auicencæ placet: in radice vel prope est cōstituta. Sed valde mirum est quod adiungit Iacobus/omnem naturam bestiarū ac volucrum fuisse perdomitam: & linguam a nemine domari potuisse: & certe quo ad serpētes/hoc est idubitatū. Ego enim dum essem Iunior vidisse me memini mansuetos bydros ad hominem quasi catulos venire: Cibum de manu capere: inter boīes versari innocentissime. De psillis apbricæ & / De Marsis Italiæ populis nihil attinet dicere. Ipsis nāq; a natura cum serpentibus amicitiam esse fama vetusta est: Aiunt & in Hellepōto esse ophigenas/ quos Crates pergamenus scribit serpentum ictus contra eū curare: & manu adhibita venena extrahere: Quod de volucris dicit/Vulgatissimum est. De feris vero legimus Scaurum in ædilitate sua centum quinquaginta Panthera/Romæ ostendisse: Deinde Pompeius magnus Quadringentas decem populo exhibuit: Cesar August. Quatringentas viginti. Elephāti vero qui terræ animantibus Corporis immensitate sunt prelati/Succo bordei cito mansuescunt. Liber pater/qui & Bacchus dicitur India deuicta eos subiugauit/& ad currum iunxit: Idem & Pompeius fecit: Elephantes Italia Pyrrbi regis bello primum vidit: & eos boues Lucas vocare q̄ pri-

CONTRA DETRACTORES

mum in Lucania sunt conspecti. Marcus Antonius Leonem primus iugo submisit/& currui suppositos p̄ Italiam duxit. Leonem contrectare ac posita feritate mansuetum ostendere primus ausus est Hanno Cartbaginensis: Apion poliistor narrat Dacum quēdam in circo maximo Cæsare presente feris obiectum/& a leone quodam cui claudicanti olim de vestigio stirpem euulserat/sic agnitum fuisse vt eum repente fera demulserit/eiq; familiariter sese coniunxerit: absolutū insuper a Cæsare Dacum narrat/eiq; suffragijs populi leonem donatum: Beatissimi patris nostri Hieronymi Leo citari posset nisi picti parietes tacentibus nobis illum predicarēt. Perdomitis igitur ferarum generibus Venenum lingue mansit indomitum. Reges gentium! & Romanorū imperatores qui per orbem terrarum barbaras nationes domuerunt cum humana lingua certare noluerunt: Alexander magnus cum se conuicijs affici a quodam didicisset Quāq; iræ impatiens ac furibundus esset patienter tulit: sed ne victus videretur dixit Regum esse beneficientem male audire: Augustus Cesar Tiberio mox nati Helianum quendam Cordubensem de eo male sentire ac male loqui/respondit in hæc verba. Aetati tuæ mi Tiberi noli in hac re indulgere/& nimium indignari quemq; esse qui de me loquatur male/ satis enim est si habemus/ne quis nobis malefacere possit. Tiberius post eum factus Imperator Senatui roganti vt detractores suos aliqua animaduersione compesceret: respondit se tantum oculi non habere: & qui tantam fenestram aperiret aures delationibus plenas semper habiturum. Nero auctores Carminum contra se æditorum teste Tranquillo non requisit: & quosdam per indicem delatos ad Senatū / affici grauiore pœna prohibuit.

- ad defendendū maximozes regum et principū. - tiberio nulli talē defendi.

DIALOGVS.

q̄ videlicet ingenia scribentium aduersum se irritare metueret. Non ab re igitur fingunt poetæ famam post gigantes ex terra progenitam. Aiunt enim bello inter deos & gigantes olim exorto terram cum gigantes videret trucidari / dolore correptam: & cum aduersus Deos arma non haberet & natorum interitum quæcumq̄ via posset / vellet vlisci / famam peperisse: quæ Deorum scelera in vulgare & passim disseminare nõ cessaret: Poeticum hoc figmentum veritate non caret: Vult enim innuere eos qui se aliter nequeunt vindicare solitos confugere ad detractionem: hæc namq̄ sunt tela cunctis babilia / quibus mulierculæ quoq̄ vtuntur. Alexander. Quam optabile foret detractori accidere quod Cicadis locrensibus aiunt euenisse: Aiunt enim eas cum vocalissimæ essent ad imperium Herculis propter strepitum earum dormire non valentis subito obmutuisse / & mutas in perpetuum remansisse. Bruna. Quid si elingues essent vt Crocodilli? vel postq̄ iocari libet, moreragnarum linguam haberet superiore parte faucibus coherentem / intimo vero gutture absolutam / qua vlulatum edunt: vnde mares earum Ololygones / hoc est vlulatores nuncupantur. Alexander. Si magno Dei munere sic plecterentur / infinitis incommodis leuaretur hic mundus. Bruna. Dicat mihi qui nouit cui sanctorum lingua non nocuit (Habraam de Caldea murmur eiecit: arguebatur enim a magis / sicut Socrates a græcis q̄ de Dijs eorum male sentiret: parumq̄ abfuit quin sit trucidatus (Isaac propter Calumnias de Gerris fugit: Dicebat enim q̄ ppter diuitias esset elatus / & inter vicinos ambiret principatum. eadẽ p̄m fortuna laborauit Iacob: nam filij Laban fecerunt

CONTRA DETRACTORES.

sui permolestes ferentes eius profectum susurrare non cessabant, & apud patrem fraudis accusabant: & crescentes quottidie iniurijs dare locum iræ & reuersum ad Cananeos est coactus. Ioseph filius Iacob post fratrum contumelias / & violentiam apud regem egypti falso accusatur: & in Carcerem coniectus vix post duos annos liberatur. Quid dicendum de Mose qui facie ad faciem cum Deo loquebatur? Quottidie populi ferebat opprobria / murmura / conuicia / & nisi diuina ope fuisset adiutus / & miraculorum euidentia quæ plebem infrenabat / custoditus fuisset a turba seuiente disceptus / & hæc fuit causa q̄ contra gentem illam duram & ceruicofam sic diuina indignationis furor exarsit: Undecimo enim capite libri Numerorum legitur vt nosti magnam populi partem missa de Cælo flamma conflagrasse / & Paulo infra Soror Mosis Maria propter detractionem lepra percutitur. Decimoquarto Capite recitatur Deum rursus indignatum / & vix a Mose placari potuisse / ne pestilentie morbo deleteret vniuersos: eodem Capite legimus Deum sic locutum / & banc in eos tulisse sententiam: Omnes qui murmura stis a viginti annis & supra non intrabitis terram super quam leuaui manum meam vt habitare vos facerem preter Caleb & Iosue: paruos autem nostros de quibus dixistis q̄ predæ hostibus forent / introducam vt videant terram quæ vobis displicuit: vestra cadauera iacebunt in solitudine / filij vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta. Item Capite sextodecimo Datan & Abirõ Mosi obijcietes q̄ p̄pria auctoritate sacerdotiũ & p̄cipatũ usurpasset singulari supplicio puniunt. ab sorbuit enim eos terra cũ tabernaculis

Sententia dñi super mutos detractores

Datan et Abirõ

DIALOGVS.

et omni substātia/ & viui ad inferos descenderunt: sicut trecentesimo anno post dicitur Amphiarao contigisse. Dauid ille vir secundum cor Dei/ dum adhuc esset adole- scens cum in Philisteū venisset pugnaturus fratru cōtra meliys est affectus: Dixit enim Eliab frater eius: ego non ui superbiam tuam/ & nequitiam cordis tui satis perspe- xi: Taceo in eum saulis insidias/ Micol conuicia: Absaliū proteruiam: sufficiat referre semei opprobria. Nam cum videret eum fugientem/ egredere clamabat egredere vir sanguinum/ & vir Belial/ reddidit tibi dominus vniuer- sum sanguinem domus saul: et paulo infra Ecce premiū te mala tua: tu es enim vir sanguinolentus: Propter huius- modi probra ac dedecora quæ pie ac religiose viuendo sustinebat/ in psalmo centesimo decimo nono Dicere videtur linguā dolosam sagittis acutis cōfigendam/ & carbonibus desolatorijs adurendam. Miror tamē o Alex- ander cur pro desolatorijs Hieronymus transulerit Iu- niperorū/ cum ἐρημικοῖς legatur a grecis: quod recte in- terpretatur desolatorijs. Tuum est o Alexander hoc eno- dare qui litterarū hebraicarum es studiosus. Alex. Apud hebreos ponitur Retamim/ cuius singulare Rotem, est in libris regum/ vbi dicitur Heliam subter Iuniperum dese- disse quocunq; ergo legatur a grecis/ sic hebrei legunt/ vt dicit Hieronimum transulisse. Bru. Nunc hæc misse- sa faciamus: erit aliud tempus bis colloquijs post hæc ergo eccliam reuertamur ad ineptias detractorum. Ad- uersus omnes Calamitates & contra instantia vitæ per- rricula aliquid remedij tempus inuenit & quæ omnia vi- remedij cit extrema necessitas. Contra terremotum valere aiunt tra terra terre fossiones/ puteos prealtos: quibus terra conceptus motu vapor expiret: Contra fulmina valere volunt Laurū qua- tempestuoso celo vt Tranquillus inquit/ Tiberius ca- tra fulmina

remedij
tra terra
motu
tra fulmina

CONTRA DETRACTORES.

557
Iar se coronabat: Item pellis vituli marini: qua pro ten- torio ea de causa utebatur Augustus. Caput item Aquilæ/ & habitationes subterraneæ: Sub terras nanq; vt tes- tatur Plinius plus quinque pedibus fulmen nō penetrat: Contra fascinationes volunt valere baccarem herbam/ quæ alio nomine dicitur Asarum/ de qua Maro noster inquit Et baccare frontem Cingite ne Vati noceat mala li- qua futuro: Romæ triumphaturi. contra inuidiæ liuorez et veneficia maleficorum gestabant ad pectus vasculum quoddam aureum/ quibusdam rebus ad id conferētibz plenim: Quod greci vocant Alexicacon/ hoc est de fen- sione a malis. Latini prebium dicunt/ & Amuletum Pli- nius ait ad id valere plurimum vasculum ex succino / si collo suspendatur: Item grana Vuæ amineæ: ex qua vi- num fiebat quod falernum vocabant: In agro salertrita- no nasci aiunt radicem Ciclamini qui vulgo porcinus pa- nis appellatur: ea dicunt domum in qua fuerit/ sic fortu- nari/ vt contra eam sit omne maleficij genus inuadidum: Idem posse volunt fel canis nigri: scarabeorum nocte vo- lantium Cornua ferrata: Item Coralia quæ etiā nūc in- fantibus alligantur: Quæ omnia si virtutē habent hanc a natura nō sunt aspernanda. Sunt etiā singulis venenis Secundum medicos singula remedia / quæ barbaro vo- cabulo Bezoar vocant. At contra detractores nullum remedij genus est validum. Indicat hoc Christus in Mattheo dicens: Venit Iobannes neq; manducans neq; bibens / & dicunt dæmonium habet: Venit: si- lius hominis manducans & bibens/ & dicunt ecce bo- mo vorax/ & potator vini/ publicanorum & pec- catorum amicus: Christo quoq; preter illa quæ ipse dixit Vitio datum est qd turbas seduceret / qd Dei fio- lium falso se faceret / qd ex iactantia dixisset se templum

Contra
fascina-
tiones

Contra
inuidiā

DIALOGVS.

Dei posse destruere/ & intriduo rebedificare/ q̄ sabbatum violaret/ q̄ discipuli eius patrum traditiones preterirent/ q̄ dari tributum Cæsari probiberet/ q̄ inaniter regem se diceret: & in properabant ei q̄ samaritanus esset/ q̄ in belzeub demonia eijceret/ immo etiam q̄ demonium haberet/ q̄ miracula quæ negari non poterant non virtute sanctitatis/ sed per nomen Tetragramaton. quod proferre sciret/ exerceret/ q̄ nimium familiariter Lazari sororibus vteretur: q̄ a peccatrice se tangi permiserit: q̄ ad gentes transire voluerit/ & earum fauorem aucupari: q̄ in adulterio deprehensam absoluerit/ obiectum est etiam ei a paganis q̄ bonus quidem fuerit sed incautus. Et quis oro te o Alexander tot flagitiosorum hominum latratibus non fatigetur/ non obrundatur/ non frangatur non extabescat? Habuit & nostra fides quæ mera est veritas suos detractores: primum Iudeos/ post modum gentiles/ deinde hereticos: nunc quoq̄ patitur pseudochristianos/ & horum quidam nō linguis solum/ sed voluminibus magnis/ gladijs quoq̄ in eam seuerūt. Scripsit autem transeuntes contra eam Tranquillus in Nerone dicens: Afflicti supplicij Christiani generis hominum superstitionis nouæ ac maleficæ. Item Corn. Tacitus abolendo rumori Nero subdidit reos/ & exquisitissimis penis affecit quos propter flagitia iniuriosos vulgus appellat Christianos. autbor eius nominis Christus Tiberio imperante per procuratorem Pontium supplicio affectus fuerat. repressa in presens exitialis superstitio rursus erumpebat non modo per Indeam vbi origo eius mali/ sed per urbem etiam/ quocuncta vndiq̄ atrocita aut pudenda confluent/ celebranturq̄. Hoc autem supplicio in primis affecti sunt a Nerone vt ferarum tergis coniecti laniatu canum

CONTRA DETRACTORES.

interirent: Aut Crucibus affixi. aut flammis in usum nocturni luminis: vrerentur: scripsit & Porphyrius contra eam: scripsit & Celsus: quæ Origenes longa ac luculentissima responsione confutauit. scripsit & Hierocles Apollonium thianum Christo comparans/ Cui peritissime respondit Eusebius. Scripserunt & alij q̄ plurimi/ quorum breuitas meminisse non sinit. Ipsa tamen tanq̄ ingens moles maximorum fluctuum graues affultus forti & inconcussa firmitate propellit. Alexander. Quid ergo mirum o Brunatie si nos detractorum malis discerpimur/ si atroci sua rabie in nostram humilitatem assidue grassantur/ Cum semper impugnata fuerit veritas/ calcata Innocentia/ violata puritas/ & virtus insidijs circumquaq̄ dispositis profligata? Petrus & Paulus malefici vocantur/ apostoli omnes sic persticiosi/ magi Venefici acclamantur: & nos ergo cum proteruentium linguarum flagellis atterimur/ habentes patientiæ sanctorum exempla gaudere magis oportet q̄ tristari/ & sperare nos olim sicut & Calamitatum fuerimus/ sic eorum gloriæ fore participes. Quare & Petrus inquit/ Sic est voluntas Dei vt benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Brunatus. Recte mones o Alexander equanimiter mala ferre oportere. sed rogo te obnixè ne nostræ professionis videamur oblitum/ paulum commemorare/ quid de peste ista sentiant leges: Tu enim facillime prestare id potest/ Qui summa cum auctoritate in foro iudiciali versaris assidue/ et frequenter i iudicijs exercis q̄ memoria et ingenio plurimū vales: Ego senio ignarescete dicere id possim illud Virgilij Nunc oblita mihi tot Carmina. Alex. Præceptorib? parere decet discipulos

DIALOGVS.

di. ta. In
ista

Faciam quod precipis quātū mibi suppetit facultas: eo libentius onus id suscipiam q̄ tu mibi ades qui facillime potes & errorem corrigere & defectum supplere. Iudiciale forum vt scis, est duplex, Ciuile/ & ecclesiasticum, quod vocant Canonicum. Canonicum item duplex, publicum, & secretum. In cuius foro puniuntur iniuriæ/quarum species in institutione de iniurijs explicantur: Inter quas fit mentio de libellis famosis & de Calumniis: ibidem quoq̄ dicitur poenam iniuriarum ex lege duodecim tabularum introductam. In digestis de Iniurijs lex Cornelia sic habetur: Si quis librum ad infamiam alicuius pertinentem scripserit composuerit ædiderit: dolone malo fecerit q̄ quid eorum fieret/ si cōdemnatus sit q̄ id fecit instabilis ex lege esse iubet: Sic ea lex: Quis vero sit instabilis digestis de testamentis sic exprimitur: Si quis ob Carmen famosum damnetur Senatuscōsulto expressum est vt instabilis sit: ergo nec testamentum facere poterit: nec ad testamentum adhiberi testis: Addit huic legi iureconsulti huiusmodi hominem qui instabilis dicitur/ nec pro se beneficio testium vti/ nec ex testamento capere villo modo posse. Codice libro nono titulo de famosis libellis Imperator Valētinianus & Valerius sic aiunt. Si quis famosum libellum siue domi siue in publico/ vel quocūq̄ loco ignarus repererit/ aut corrumperit priusq̄ alter inueniat/ aut nulli confiteatur inuentum: Si vero non statim easdem chartulas vel corrumperit vel igni consumpserit/ sed vim earum manifestauerit sciat se quasi authorem huiusmodi delicti capitali sententiæ subingatum: Sane si quis deuotiōis suæ ac salutis publicæ custodiam gerit nomen suum profiteatur & que per famosum libellum prosequenda putauit ore proprio edicat: Ita vt absq̄ vlla trepidatione accedat sciens q̄

CONTRA DETRACTORES.

si assertionibus suis veri fides fuerit opitulata/ laudē maximam ac premium a nostra Clementia consequetur: Sin vero minime hæc vera ostenderit, Capitali poena plectetur. Quod vero dicit Capitali poena plectendum sic expositor moderatur si libellus crimē capitale contineat. Potest autem secundum leges in iniuriantē dupliciter agi/ Ciuilitur. s. & criminaliter: Subijciam verba institutionis de iniurijs: in ea sic legitur: in summa sciendum de omni iniuria eū qui passus est posse criminaliter agere vel ciuilitur: & si quidem ciuilitur agatur estimatione facta poena reo imponitur: sin autem criminaliter / officio iudicis extraordinaria poena reo irrogatur: extraordinariam autem poenam expositores dicunt poenam esse Capitis/ vel status/ vel pecuniariam fisco inferendam. Quid etiam sit actio Ciuilis non nihil exprimitur digestis de iniurijs lege Constitutionibus principalibus cauetur ea quæ infamandi alterius causa in monumenta publica posita sunt tolli e medio: Etiam ex lege Cornelia iniuriarum actio Ciuilitur moueri potest condemnatione estimatione iudicis faciēda: Quid etiam sit Criminalis actio digestis de iniurijs lege de iniuria sic explicatur: De iniuria nunc extra ordinem ex causa/ & ex persona statui solet: & serui quidem flagellis cæsi Dñis restituntur: Liberi vero humilioris quidem loci fustibus subiiciuntur: Coeteri autē vel exilio temporali vel interdictione rei certæ cohercentur In hoc foro autem iudicandi regulæ sunt, leges curiatæ duodecim tabulæ/ plæbiscita/ Ius papyrianum: Ius Helianū: Senatuscōsulta/ Prætorum ædicta: Quod ius Honorarium nuncupat. Principū placita/ responsa prudentum: Sed iniuriarū primū duodecim tabulæ/ mox prætores arbitrio suo/ postea lex Cornelia / postremo placita

DIALOGVS.

principum quæ pro legibus habentur/vim represserunt
 Anno aut post iniuriam reuoluto/vel reconciliatione ses
 quita/Iurisconsulti dicunt iniuriarum actione extingu
 Hæc de Ciuili foro dicta sint hætenus. In ecclesiastico
 autem foro contra Calumniam non inuenire solet iudica
 ri: Nam in decretis Causa quinta questione prima sic in
 quit Adrianus: Qui in alterius famam publice scriptu
 ram aut verba contumeliosa cõfinxerit/et repertus scri
 pturam non probauerit flagelletur: et qui eam primus
 inuenerit rumpat/si non vult auctoris facti causam iur
 rere: Eadem questione Gregorius eum qui cõtra Casto
 rium nocturno silentio in Ciuitatis loco cõestatione po
 suit in eius Crimen loquentem Corporis et sanguinis
 Christi participatione priuat. Quod si non pareat Ana
 thematis ultione percussus a mystico Christi corpore/
 hoc est ab ecclesie cõmunitate dispartit. ¶ In foro au
 tem secreto quod est poenitentia Calumniatores et detra
 ctors sic plectuntur vt ad famæ restitutionem compella
 tur/quo absolutionis beneficium consequantur. Bru. Quid
 si verum dixerint? Alex. Sicut Theologi nequaquam icebres/que
 putet detractore eo casu oportere prestari se male loqui
 tum/pperam dixisse/in lingua peccasse. Bru. Istud mihi v
 Alex. neque bene/neque belle dictum esse. Talis enim famæ re
 sarcitor vult velle intelligi mendacium in maledicto contineri/
 et posse ex genere spiritum inferri: quod regulæ Dialecticorum
 non admittunt. Non enim si animal est hominem quocumque esse est
 necesse: Cum ergo genus ad mendacium sit maledictum/
 Mendacium ex maledicto non infertur: et hæc intelligi
 debent affirmando: Vera ergo palynodia est falsi male
 dictique confessio. Alex. Hoc loquendi genere cum hominibus
 idiotis/et minime malis olim utebantur: At diebus nostris
 sunt homines sagaces/ambibologiarum coniectores/enigma

CONTRA DETRACTORES.

tum interpretes/solertes/astuti/callidi/versuti/versipes
 les/plani apud hominum homines talis excusatio est conuictum.
 et videtur recurrere in illud prouerbiū/malum sed verum.
 Bru. Eo igitur casu vel omnino est silendum/vel aliqua
 excusatione quæ possit et non ledat est agendum: vt si dicas
 tur/temporū malitia reducat tantam corruptionem morum
 insequat/ut cui quod credendum sit nesciat: et vt plurimum
 esse calumnias ea quibus fama corrumpitur. Recordari et se quocumque
 aliquem propter loquentem contra proximum: Sed hac improbatione
 premissa reuertamur ad leges. Alex. Sicut ergo Imp
 tores dantur Calumnias: sic legitimas accusationes non re
 bendunt. Bru. Immo tamquam bono cõi cõducibiles saluberris
 masque cõmendant/si correctionis tamen ordo seruetur. Quæ euan
 gelica docet historia: Præcedat ergo prius secreta moni
 tio/que si non suffecerit/duos tresue testes adhibeto: quos si
 Reus non audierit/denique ad iudicem recurrendum: nequaquam
 accusanda/boc est pcedenda: Sicut enim a Video fit visum: et
 a visum visio frequenter inuenitur/ut et a grammatice aliquid mutue
 mur/Sic a Cudo fit cusu supinum: et a cusu cuso verbum
 a quo accuso profuit: quod significat peccatorem in poenitentem/
 durum/contumacem cui non profuit bina correctio/et a firma
 monitione non proficit/Cedere todere/et vi emolire. Alex.
 Salubre id Cõsiliū/et ordo Charitati accommodatus vt
 vno eodemque remedio cõsulat bonori et anime salutem. Sile est
 institutum medicorum/que in curatione morborum docet a leuio
 ribus incipere/que si non sufficiunt tetantur grauiora usque ad fer
 rum usque ad ignem: iuxta illud Ouid. Cuta prius tetanda: sed in
 medicabile vulnere Ense recidendum est/ne per sincera trahatur.
 Ait tamen auctores idonei tale ordinem in mimis non seruandum/
 nec et cum cõi bono mora prudicat sicut si scires quempiam
 velle prius perdere: et cuiuslibet periculum. Sed putasne
 o Bru. proximorum errata esse vestiganda atque perscrutanda?
 d ij

529

Devin
 no. l. u
 et
 obi an

DIALOGVS.

eis accusandis opam impededa/ quo eos a vicijis redimam?
 Bru. Querit seneca scribes ad Lucilium an continue obin-
 gationi/ correctionis effidua dada sit opa? Demum rindet
 sagittarios imitados: q non i oem volucres sed i ea solu qua
 putat se consequuturos sagitta emittit: Ergo nec alioru
 nisi sint curae tuae crediti vt filij & serui vita ingres: nec
 oes/ nec semper oburgabis: sed eos quibus profuturu id
 putabis/ & tum cu non quae sita venit occasio Pro fra-
 terne Correctionis declaratione placet subycere dictum
 Augustini Qd causa scda qstioe prima citat Gratian?
 Si peccauerit inquit in te frater tu? corripe eu inter te et
 ipsum solu Quare/ quia in te peccauit? Quid est in te
 peccauit? Tu scis quia peccauit. Et paulo infra: Illa ves-
 ro corripeda sunt secretius quae peccatur secretius/ dis-
 tribuite tempora & concordabit scriptura: sic agamus/
 & sic agendum est non solu quando in nos peccatur/
 sed etia quando sic peccatur ab aliquo vt ab altero nescia-
 tur: Nescio quem homicidam nouit Epus/ & nemo alij
 illu nouit: ego nolo eu publice corripere/ & tu quae is
 scribere/ Prorsus nec pdo/ nec tm negligo/ corripio secre-
 to/ pono ante oculos ei? Dei iudiciu/ terreo cruentu eius
 consciencia/ psuadeo penitencia. Et paulo infra: Sunt boies
 adulteri in domib? suis secreto peccates/ aliqui nobis ab
 vxorib? plerumq zelatib?/ aliqui maritoru salute qrenti-
 bus pduntur Nos no pdimus/ sed secreto arguimus/ vt
 vbi contigerit malu ibi moriat: sic Augustin? Et de cor-
 rectione fraterna satis haec basten? Deiceps de accusatio-
 ne diseredu. In decretis Causa scda qstioe tertia dr. ac-
 cusatori no pbati poena statuit. Et rursus Causa sexta.
 q. septima Adrian? papa iqt: Ois q alijs falsa intulerit
 puniat: et p falsitate ferat ifamia: et eade qstioe Greg.
 dicit. Qui calumia illata no pbat poena debet icurrere/

Sen.
o/o

Handwritten flourish

CONTRA DETRACTORES.

qua si pbasset re? sustineret: et haec poena talionis apo-
 pellat. Itē ex decreto Adriani pape Delatori aut lingua
 capulet/ aut conicto caput aputet. In Digestis aut de i-
 iuris lege lex Cornelia circa fine pbat qd dixisti veri-
 dicos. s. accusatores a legib? ipatoris comedari. dicit em
 vlpian? Et ei q indicasset supple delatorē vel libelli au-
 tborē/ siue liber/ siue seru? sit p modo substatie accusatae
 psone/ extimatioe Iudicis pciu constituit seruo forsitā et
 libertate pstadā soluta. s. p eo ex fisco pecunia: & rō
 subycit cu dr. Quid em si publica vtilitas ex hoc emer-
 serit? & ga in Digestis lege Eū q/ in principio dr. Pcta
 em nocetiu nota esse oportere et expedire: Qui rite accu-
 sat/ nec inimic? nec maliuol?: sed poti? conscie rei medic?/
 et cois boni qd maxime leges ispiciunt tutor e babed? Ex-
 tat circa haec sententia patrū innumerabiles/ quarū multae
 in decretis anotan? Causa qnta qstio. qnta: Sed hac Au-
 gustini recitasse sufficiat. No vos iudicetis ee maliuolos
 qm Crimē alterius idicatis/ magis qppe nocetes no estis
 indicado Crimē/ q si frēs vros quos indicado corrigere
 potestis tacedo pite pmittatis. si frater tu? vuln? beat i
 corpore qd vult occultari du timet secari/ none crudelio-
 ter a te silet ac misericorditer indicat. Quato ergo poti?
 debes manifestare Crimē ne deteri? putrescat in corde.
 Et de Accusatore pauca haec dixerim? De Iudice quo-
 q breuiter trasigam?. Causa secuda. qstio. prima. Gras-
 tian? inqt: His oibus autoritatibus dat intelligi: q null?
 codenand? est nisi iudicio ordinate habito/ aut conuincat
 aut reū seipm fateat. Verū haec de bis itelligeda sūt/ quo-
 ru Crimia sūt occultiora: Caeterū quae manifesta sūt iu-
 diciariū ordinē no reqrūt sic Gra. cu aut manifesta dicit
 de notorijs itelligit: vbi no ignoradu aliud ee fama/ aliud
 manifestū: aliud notoriū. Fama quāq ex scia/ quāq ex sus-
 d ij

Handwritten flourish

Handwritten flourish

Handwritten flourish

DIALOGVS.

spitio/ quadoq; ex certo/ quadoq; ex incerto auctore p
 cedit. Manifestum id est quod semper ex scia aut ex fa
 ma a certo auctore conflata & notu est & coprobati
 potest. Notoriu dr qd est p confessione vel pbationem/
 vel p rei euidentia manifestu. Notoriu ite triplex/ Iuris/
 facti/ psumptiois: facti qd sic se exhibet/ et oim oculis sic
 offert/ vt dissimulari negariue neqat: & in hoc appella
 tio no audit. Est aut quoddam factu cotinu iuge ac pma
 nes/ vt in foro turrin esse/ i hoc nullius ordo iuris exigit
 Quoddam interruptu vt publicu vsurariu scenerari/ in
 hoc semiplena pbatio reqreda. Quoddam trasies & non
 redies/ vt homine in conspectu populi esse necatu. hoc ne/
 gari pot/ & quari aliqua via subterfugiu. Notoriu Iu
 ris est de quo qs p codenatione vel confessione conuictu e
 Notoriu psumptionis vt si qs publicae p filio alicuius
 beatur: Et haec sunt quae ex Iuris consultoru glossarijs
 memoriae occurrerunt/ Sed quia caeperas enumerare sano
 tos viros q stigmata linguaru ptulerunt/ & ad aposto
 los vsq; perueneras/ sine dicendi facio/ quo possis et alios
 si placet adiungere: vt toleratia mundi senescentis non
 minor q recetis astruatur. Bru. Faciatz si bortaris: Alex.
 Immo bortor & prouoco etia hac ratione vt eoru exem
 pla sint contra hoc venenu nobis antidotu. Bru. Maior
 est eoru multitudo q possint i pntia numerari: Nec pu
 tandu est tepius vnq; fuisse tam sanctu/ tam synceru/ in
 quo male dicendi vsus non fuerit/ At ne in tata copia vis
 deat esurire/ paucos adduca quos haec inqtas du pessun
 dare nititur exaltauit/ du obscurare studet illustrauit.
 Narrat Eusebius Cesariensis ecclesiastice historiae libro sex
 to re exqstia ac memorabile de Narciso epo hierosoly
 mitano: erat iste vir tati apud Deu meriti vt i die solca
 ni vigiliaru paschatis deficietib; p inopia i ecclia lumib;

5/0

CONTRA DETRACTORES.

insserit afferr aqua/ et alata bndices i olei pinguedine co
 mutarit Is cu iter caetera virtutum suaru bona esset ai
 valde costatis & Iustitiae ac rectitudinis syncerissime
 tenax/ qd homoculi male sibi conscu metuertes ne si accus
 sarent no possent sub eo pena effugere/ ceperunt factios
 nib; se tueri/ & en circuenire curi iudiciu ptinescebant:
 Cocinauerunt igit aduersus eu satis ifame Crime et no
 xiu: & vt paucis expedia/ coueniunt auditores: accusato
 res ex semetipsis testes pducunt/ q. vt maiore medacio fa
 ceret fide se diris iprecationib; si falsa diceret danaue
 runt: Prim; em sibi combustione/ secund; morbū regiu Ter
 tius cecitate est imprecatus: Et quis ne in tamēris qdem
 istis quisq; fidelium & timetiu; Deu crederet/ eo q vita
 Narcisi & institutio ac pudicitia ab oibus nosceretur:
 ipse tu eoru quae sibi iputabant indignitate non ferens
 simul & secretā ac pbilosopbicā vitā habere desideras
 eccliae mltitudine subterfugit/ et i desertis locis atq; agel
 lis secretiorib; delituit anis q plurimis. at ille magn; Di
 umae puidetiae ocul; diu no qeuit: sed i ipios vltione p ea
 ipsa quae sibi iprecati fuerat maledicta couertit. Prim;
 Naq; parua ignis scitilla noctis tpe domo succesa cu to
 to gnie/ totaq; familia coflagrauit. Ali; ab imis pedib; vs
 q; ad Capitis vertice regio morbo repete correct; e: ter
 ti; aut prioru exitu vidēs et diuinu oculu se no latuisse
 aduertēs prupit i mediū: et audiētib; cūctis vniuersuz
 sceleris ordine padit: tatis at lacrymis imane facin; de
 fleuit/ et vsq; a deo die noctuq; pdurauit i fletib;/ donec
 lumib; orbaret: delicti ergo ta ifamis ac pnciosi buiusce
 modi penas luit iprobitas. Alex. o iustu ac tremedu dei
 iudicium q ex amissim vertit in maledicos quae quisq;
 sibi mala poposcerat: Et quis tandem oro te qs tandem
 exit; bñit Narcisu. Bru. Laet; ac felix: sicut Ioseph iob.

6. falsos testes dei
 pnti m. /

DIALOGVS

¶ Tobiam. Nam postq̄ pro eo sunt tres ordine succes-
 sionis suffecti episcopi Dius/Germanus / ¶ Ingordius
 credentibus omnibus eum iam vita functum ecce subito
 velut rediit ac de celo redditus repente appuit: rur-
 susq̄ a fratribus ad presidendum rogatur: multo. n. ara-
 dentius ab omnibus amatus est/ ¶ quod Criminosus in-
 nocens cessisset pbilosopbicamq̄ vitā delegisset/ ¶ qd̄
 euidentissime perspexissent completum in eo dictum pro-
 pbeticum: Mibi vindictam/ ¶ ego retribuam. vixit ¶
 postea vitam longissimam/ completisq̄ Centum sexdes-
 cim ¶ amplius annis in pace obdormiens requieuit. Ad-
 dam huic parem virtutem: fortitudinemq̄ in scētia pre-
 clarissimam: atq̄ imitatione dignam Constantiam: Ma-
 rinæ. s. virginis: quæ contēpto mulieri mūdo scēmineq̄
 mollicie conculcata quasi/ vt de Tiresia fabulantur/ sex-
 xum mutasset/ statuit vitam agere iter mōachos: patre
 igitur consentiente monasterium adiens petijt ab Abba-
 te habitum monachorum: Ille adolescentulum putās/ ¶
 videns eam ingenio miti ac facie liberali/ ¶ spiritualis
 profectus signa q̄ plurima/ facile assentitus est: facta
 ergo mōachis ccepit singulari sanctitate nitere/ ¶ om-
 ni virtutum genere precellere etiā eos, qui longa beneui-
 uendi perseverantia videbantur in angelos esse conuersi.
 Tantis successibus inuidit diabolus: ¶ quam Deo ser-
 uante peccatorum iaculis ferire nō potuit fabrefacta in-
 famia maculauit: Virgo quædam vicina monasterio cō-
 cepit ex stupro/ magnum rei nouitas murmur exciuit:
 crebrescit rumor in populo/ de autbore facti disputatur
 coniecturis agitur: tandem diabolo qui erat doli artifex
 instigante fuerunt qui dicerēt vidisse se Marinum (hoc
 enim in monasterio nomē ei fuit) domum virginis noctu
 ingredientem: Die quoq̄ habuisse cum ea cōmertij. Sūt

Alim
 rem
 in /

CONTRA DETRACTORES.

quoq̄ qui dicant miseram illam mulierculam accusasse
 Marinum: Quid plura? serpit rumor vt Lepra: breui in
 ora vulgi res deuenit: ¶ qm̄ erat facie venusta. ¶ tos-
 to corporis filo tam elegans vt facile amari/ imo vt dif-
 ficile posset non amari/ scelus est creditum. Alex. o quan-
 to diabolus exultauit gaudio cum nequitiam tam atrocē
 vidit contextam. o misellam virginem quanto mcer ore
 debuit ardere cum sensit banc fraudem cum tam ifamā
 maculæ se vidit expositam/ ¶ se patere tanto dedecori.
 Heu q̄ visæ sunt duræ teneris auribus illæ Calumniæ:
 potuit aliquando nisi iactasset in Deum cogitatū/ de Di-
 uina prouidentia dubitare/ conqueri de Angelis/ q̄ bene-
 beateq̄ viuendo fuisset ab eis ita destituta: ¶ quasi de-
 bilis nauicula ventorum iniurijs ¶ iracundiæ maris pe-
 nitus exposita. ¶ profecto conuictijs tā iniuste peti/ ma-
 ledictis sic obrui nec turbari/ videtur verū anime mar-
 tyrium. Heu q̄ verum est illud sapientis: Fili accedens ad
 seruitutem Dei prepara animam tuam ad tentationem.
 Bru. Consolabat eā recordatio Cbristi: ¶ sicut Apes
 ex floribus colligunt mella/ sic ipsa solatium ex sanctorū
 exemplis colligebat: ¶ super firmum imitadi Cbristū
 propositum patientiæ ædificium cōstruebat. Insurrexit
 vt dignum erat in eam monasterium: Monachi omnes
 mero hoc miraculo consternati bærebant vultu/ gestu/
 verbis/ hoc tam imane scelus exprobrantes: ipsa vero pre-
 angustia spiritus obiectum crimen excusare non audens
 ino neq̄ potēs/ elegit imitari Cbristi patientiā magisq̄
 cū monachis litigare. In penā ergo tam grauis flagitij
 sordissimis officijs subiugāt: fit Cocus/ fit lixa/ fit vespi-
 to/ fit opilio/ fit subulcus/ sic Agaso/ si quis aliquo foedo
 ac imundo morbo laborabat ei ministrabat. Deniq̄ omne
 munus in quo aliquis locus iniuriæ videbat subire coges

DIALOGVS.

batur: Continuis ergo exprobrationibus exposita tñ aīo
 vulnus/tantū corpore sudorē/tantā oculis confusionem/
 tantā auribus vim Calūniarū vsq; in finē æquanimiter
 tulit/De nullo vnq; criē nisi de falso hoc accusata. Tān-
 dem mortuæ Cadauer dū ex more lauaret veritatē dū
 occultam declarauit/et nuditas quæ alijs mulieribus pa-
 rit obprobriū Marincæ virginis aboleuit infamiā: Tum
 monachi cū abbate mirari scemine constantiā q; infra-
 cto aīo tam diu tolerasset eam nequiciam/q; tam audaci
 proteruitate rem tam falsam delator confinxisset/leuitas
 tem suam accusare/q; tante impietati facile credidissent/
 poenitere cum lacrymis/percutere pectus conuocare vi-
 ciniam/et breui factū est vt odium in amorem/calūnia
 in laudem/infamia in gloriam cum oīum admiratione sit
 conuersa: Eant nunc sæculi huius veteratores inexperti
 precipites/improvidi insolentes/et prurientes aures des-
 tractoribus porrigant: tot Sanctorū Patrū sententijs ad-
 moniti/tot rationib; et argumētis edocti/tot manifestis
 et euidentibus exemplis ita conuicti vt nequeant tergio-
 uersari nō mutantur/non erubescant/non respiscant/et
 quid de Bricio Turonensium epō Martini successore no-
 bis dicendum? Nonne et ipse poenas luit Conuitorum
 eorū quib; Martinū olim affecerat/quē eum celestia me-
 ditantē et oculis cælo inærentē dicebat mētecaptū: et
 id ei obieciat/q; Aristophanes socrati cū i Comœdia
 q; nepbele dī eū cū nubibus diserētē inducit? Vincto enim
 in ep̄m Bricio mulier innupta et habitu religiosa cuius
 opa Cubicularij in abluendis pānis utebant infantulum
 peperit: res innotuit/latissim; cāpus detractoribus patuit
 amplissima cōtumeliādi materia emer sit: suspitiōes enigi-
 lāt/iudicia surgūt/liguæ acuumt/aurēs erigunt/fama ali-
 quādiu circūuaga et mō hūc/mō illū yellicās appbēdit

Uma

CONTRA DETRACTORES.

eadē ep̄m/nec prius dimisit q; oēm populū concitauit in
 eū: factō ciues cōuētū frequētissimo scēnit ais in Briciū
 et obliuī reuerētiæ p̄ncæ q; debet p̄sulib; obprobria et
 cōtumelias iaculantē miratus Brici; talē p̄teruā/et q; q; *mira*
 se sciebat inocētē nō dubitās fidere diuino auxilio afferte *li p in*
 inqt ad me infantulū: spero em̄ satis me bodie vobis factie *certia*
 rum apportato igit̄ triginta dierū infantulo/ A diuro te in-
 fans Brici; inqt p̄ Iesum Crucifixū saluatorē n̄m/vt si
 ego te genui palā hic facias/et nō sinas veritatē cōculca-
 ri: Fidei et inocētiae affuit Deus/et ex ore infantis ser-
 monē elicit/quē cū summa admiratione turbæ circūstā-
 tes audierūt. Non es tu mihi p̄ dixit ifans, Alex. Pur-
 gationē Retbores dicūt cū crimē cōcedit/sed culpa remo-
 net/q; tres si recte mēini cōtinet p̄tes/iproductiā casū/ ne-
 cessitatē/at hæc melior lōge purgatio i q; nō cl̄pasolū/sed
 et oē crimē extirpat. Bru. Purgatio vt nosti duplex ē i le-
 gib; vna vulgaris altā Cāonica. Vulgaris fiebat ferro cā-
 deti/aq; seruēti/certamē singulari. vt cū David aduersus
 Philistē decertauit. Cāonica vt cū qs aliq; laborās ifas-
 mia q; ab æmulis nō bz originē se nō cōmississe crimē id iu-
 rat/et aliquot p̄ iudicē electiq; verū iurauerit putare se
 iurat: priā quōdā licita/nūc aut vt scis ē lege p̄hibita/vt
 ex Decretis p̄t; Cā. ij. q. v. et dicēdi finē hic facerē nisi
 b̄tissimi p̄ris n̄ri Hierony. venerāda mēoria cogeret. me-
 vlteri; sermonē extēdere: Ipse nāq; cū ad huc pene adole-
 scēs sciarū studijs sic p̄fecisset vt ea ætate q; ali; discer̄ iei-
 piūt ipse fuerit a romāis i libaliū artū maḡ; elect; tāta
 cūlad virilitatē puēit/scitimōia niteret vt sūmo p̄tificati
 dign; h̄ret tā singlarē ē pass; calūniā vt mirū sit quonā
 pacto De; ops/et illæ sup̄ncæ virtutes a qb; hūc mūdū
 regi nō dubiū/subito nō aiaduerterit i tātæ pueritatis i
 uētores: et qs non indigne ferat tantam malis in bonos

DIALOGVS.

esse licētā sic rerū ordinē esse puer sum vt malicia vicat
 pbitatē/et passim de virtute triūpbet iniquitas. Igit̄ Hie
 ronymo noctis cōcubiā meditatio tumultuariesurgere/
 et ire ad diuinas laudes sine lumine solito concinnauerūt
 æmuli talē technam. palio quo vtebat̄ occulte subtrahō
 vestē muliebrē quam corpori eius habilē delegerāt sibi
 tulerūt: Hieronim⁹ igit̄ signo audito vix dū bene exper
 rectus de strato exiliūt: Et muliebri indumēto qd̄ i abas
 co repperit se vestiuit: sicq̄ in chorū psallentiū sese pro
 ripuit: Tu extimato quale ludibrium. aurbores fraudis
 aderāt/ Et se aliud meditari simulantes cordibus gestie
 bant/ Et stuporē vultu pre se ferentes execrabātur ges
 nus muliebre quo diabolus pro laqueo semper. sit vsus/et
 de tāti viri ruina conquerentes dicebant ab oib⁹ esse do
 lendū. Tandēq̄ se cognoscere non ab re fuisse dicūt ab
 Apostolo/ qui stat videat ne cadat: Post matutinas lau
 des Hieronimū cōueniūt: bono ac forti aīo sit hortātur
 daturus se operam pollicētur ne tā ifame Crimē inulget
 ne radices mittat/neue ppageat: Iurāt se famæ ei⁹ affutu
 ros: Et amicitie iure maledicorū audaciā repressuros/q̄
 id solū erāt curaturi vt magis i hora fama crebreceat.
 Alex. Hi sunt de qbus Cicero i primo de officijs libro sic
 inq̄ Toti⁹ aut̄ iniusticie nulla est capitalior q̄ eorū q̄ tū
 cū maximi fallūt id agūt vt viri boni eē videāt. Bru. Ro
 ma relicta nauigauit i Asiā. tēpestuosæq̄ vrbi p̄tulit so
 litudinē/et cū feris et scorpionib⁹ potiusq̄ cū huiusmodi
 boib⁹ bitare cōsensit. Alex. Qd̄ d̄r a Iobāne i apocalis
 p̄si stellas de Cælo cadere nō incōgrue meo iudicio pōt
 ad bos extēdi q̄ cū i ecclie firmamēto essent pri⁹ fixi Et
 rerū sciētia ac scitatis exēplo radiarēt/et si Deo q̄ cor
 da ituet nō tenebrescāt/nobis tñ mortalib⁹ q̄ p̄ suspitio
 nū caliginē ābulam⁹ p̄pterea occidūt q̄ p̄ opintonū mū

CONTRA DETRACTORES.

tationē de prioris auctoritatis bemisperio cadūt. Sed vn
 de sit/o Brunatie id enim prudentiā tuā latere nō puto/
 vt siue bene boies siue male viuāt nūq̄ desint q̄ maledic
 cāt/ Et siue quid agas/siue in ocio marceas nō possis eua
 dere detractores: Immo q̄ p̄claris negotijs animū inten
 dūt/istorū morsib⁹ p̄q̄ maxime patēt/vt poete Et scri
 ptores q̄ suos Criticos vbiq̄ reperiūt/suos vbiq̄ quorū
 iudicijs lancinētur mastigopporos habēt. Bt̄issimus p̄
 Hieronymus cui fatale fuit habere cū detractoribus bel
 lū assiduū/si fiscellam inq̄ iunco texerem aut palmarū
 folia cōplicarē vt in sudore vult⁹ mei. panē comederē et
 ventris opns sollicita mete pertactarem/nullus morderet
 nemo reprebēderet: Nunc aut̄ quia iuxta sententiā saluas
 toris volo operari cibū qui nō perit/ Et antiquā diuino
 rū voluminū viā sentibus virgultisq̄ purgare/error mi
 bi duplex impinguit/Corrector viciorū falsari⁹ vocor/
 et errores nō auferre sed serere. Bru. Vnde hoc fiat bre
 uiter vestigem⁹: dicā ego ex tēpore quod occurret/quod
 minus dictum fuerit tu supplebis. Aut̄ poetæ Tantalū
 regē Pbrygū sic apud inferos cruciari: siti semper ardet
 Et ten⁹ labris mersus in flumine dū lymphā vitreā leni
 ter fluentē dulce murmurātē ori alludētē/ritu inseqtur
 nūq̄ cōsequit: esuriē patit̄ Et mala p̄maturavisu amcenis
 sima/gustu suauiā/odore periocūda pendēt ad tempora
 quæ cū morsu petit/Mox dilabūtur/ semp̄q̄ fraudatus
 suo desiderio mœret Et luget. Tātalus o Alexander ipi
 nos sumus qui siti Et fame/ hoc est sciendi libidine sem
 per afficimur: vnde dicit̄ ab Aristotele Omnes homines
 sciendi desiderio naturaliter ferri/ quæ sciri possint cir
 ca nos habemus/terrenas celestesq̄ substantias: Quo
 rum noticiam semper aucupantes quo plus laboramus eo
 indies minus proficimus. Ideo Academicis cogor assens

DIALOGVS.

tiri qui nihil sciri posse voluerūt: Sed quorsum hæc de
 vano cognoscendi sciēdiq̄ appetitū: nēpe vt ostēdat ex
 isto superfluo cognoscēdi studio/ & ex nostræ cogni-
 tionis imbecillitate nasci in intellectu bos errores/quædam
 modū ex salendi desiderio/et ex tibiariū infirmitate sit
 casus: Nos igit̄ Cæcutienti similes qui palpādo icædēs
 quæ occurrūt sentit/quid tamē sint nescit/signis conie-
 cturisq̄ delusi raro ad sciētiā frequēter vsq̄ ad opinio-
 nē fidēq̄ perducimur: & falsa pro veris/dubia pro cer-
 tis amplexati dum volumus cum socrate confiteri igno-
 rantiā dñi cupim⁹ haberi solertissimi/et vanitatē ac stulti-
 tiā frenare nō possum⁹/p temeraria iudicia puagamur.
 Et hæc detrahēdi cōis est causa/venio ad particulares.
 Sūt q̄ ad hoc scel⁹ natura sint pni/ vt inuidi: sicut et in-
 ter mala licet omnia sint rotunda/sunt quædam rotun-
 diora: & volubilitati magis accōmoda / & huiusmodi
 naturā (loquor de inuidis) sequitur hoc vitii sicut erugo
 ferrum. Cōtemplatus hoc malū dæmoniū ex habitu ac
 ingenio corporū n̄orū viā iuestigat qua possit irretire se
 sus nostros opportune se ingerit: occasione quærit/ cor-
 da sollicitat: linguā exacuit: & quo id verū esse non am-
 bigas meminisse nos decet quid in secundo Paralipome-
 non libro de Achab rege/ & de Michea propheta refe-
 ratur. Cum enim rex Achab non crederet Michea de
 belli euentu vera respondentem/ Micheas continuo visionē
 istam vidisse se dixit. vidi inquit Dominū in solio seden-
 tē & omnē exercitū cœli assistentem/dixitq̄ Dñs quis
 decipiet Achab regem: Israel vt ascendat & corruat in
 ramot Galaad: Cūq̄ diceret vnus hoc modo/ & alter
 alio spūs quidam stetit coram Domino & ait: Ego De-
 cipia: cui Dñs in quo iquit decipies? Ille r̄dit. Ero spūs
 mēdax in ore oim ipsi⁹ prophetarū: dixit Dñs decipies

CONTRA DETRACTORES.

& p̄ualebis/egredere & fac ita: Quibus verbis datur
 intelligi pessimarū huiusmodiq̄ temeritatū diaboli liuos-
 rem esse architectum/ & permissione diuina fieri vt per-
 uersi boies sicut alios fallere studēt/ sic & ipsi fallant
 & prauis psuasionib⁹ potiusq̄ rectis delectentur. Alex.
 Quid ē o Bruna. qd̄ aiūt qdā platonici/mutata vita dæ-
 monē mutari/et quo dæmone regūtur detractores? Bru.
 Plotinus platonicus origeni nostro contēporaneus va-
 rias esse dixit demonū naturas: & nobis sociari modo
 hunc/modo illū/secundū vitæ genus & exercitiū: Qui
 enim pbilosophant vt ip̄e opinat⁹ est demonē mercuria-
 le sortiunt. Qd̄ si pbilozoph⁹ ad militiā se trāsserat dæ-
 monē mutabit/et geniū ex natura Martis/ vt aiūt bēbit
 Sed neq̄ hæc iudicio meo multū a n̄is sunt dissidētia: si-
 cut enī ex Catholicorū libris colligim⁹ quæadmodū spūs
 q̄ sanctus d̄r sapiētiae & intellectus est spūs q̄ eos qb⁹
 inest intelligere facit. & sapere: sic & alij spūs/bic qui
 de fornicationis/ille vero gulæ/alius superbic/alij inuidic
 nuncupat q̄ taliū mercū sint institores. & eis cōiungū-
 tur apud quos aduertūt sua lenocinia pl⁹ valitura. Aiūt
 etiam pbilozophorū quidam stellas esse animatas quod
 in abiguo reliq̄t Augustin⁹: & huiusmodi aīas iter spūs
 tenere principatū. Nā quæ inest stellæ Mercurij mercu-
 rialij spiritū principē dicūt: & sicut ille i cœlo p̄sunt
 sic & istos in terris certis vicissitudinib⁹ p̄cipari. Quo-
 fit vt regnāte Venere fornicationū spūs sint acriores:
 et libidinis magis ifesti et sic de alijs dicēdū existimāt
 forte id accidit/nō q̄ aliqua superiorū siderū vi cōpellant
 sed q̄ ipsi naturalij rerū nō ignari tūc boies ad ea pl⁹ p-
 uocēt ad quæ magis iclināt a Cœlo. qb⁹ vero dæmōib⁹
 susurrōes regāt: pquirendū si vt plotin⁹ iqt p planetarū
 varietate distingunt ex saturni Natura eos crediderim:

DIALOGVS.

Stella enim quam saturnum dicunt si Astronomis credimus/Acidiam/Liuorem pertinaciam/duriciem/malinolentiam/rancorem/odium/suspitionēq; producit: Tali ergo dæmone detractor accensus/dum venenum continere nō potest nihil fraudum/nihil insidiarum/nihil demum prauitatis omittit. Alex. Cum hominum inclinationes varias multiplicesq; cōsidero reddor ambiguus: Si enim vt philosophi aiunt cōmunis est hominibus vna natura/et inclinationes huiusmodi pullulant ab ea/cur ergo in riuulis ex vno et eodem fonte manantibus tanta diuersitas reperitur? Bru. Postq; me cogis philosophari quis non sum ego Plato neq; Zeno qui erant in sciētis (vt verbo græco utar) Sophotati/boc est sapientissimi/ exponam tamen me periculo/et ex mea pingui Minerua respondebo: cum naturæ vnitatis stat hæc diuersitas/et a corporum varietate deriuat. Omnibus enim hominibus nō est vna corporum conditura. Alex. At cum teste Aristotele non forma puta aīa materiæ/sed materia pura Corpus formæ accommodetur/babilisq; reddatur/cur non sunt corpora vniiformia cum animæ nostræ sint vniformes? Bru. Natura varietate delectatur quod in suis operibus manifestat: Vide herbas/cōtemplare arbores/cerone animalia aquatica/aerea/atq; terrestria: et aiaduerte quæ in eis varietas. Cum veller ergo homines reddere diuersos respexit ad corpus/et quandam temperiē tantæ latitudinis ei constituit quæ magnæ varietatis capax esset/fecitq; corpora sicut fieri solent aluearia: quæ et si non sunt omnino conformia modo sunt concaua/sunt tamen apibus claustra idonea/et aptæ ad mellificandum officinæ: Accidit hoc idem in aliarum naturarum singularibus quæ indiuidua vocant: videmus enim inter canes quosdam immanes/quosdam mansuetos/et hoc per na-

CONTRA DETRACTORES.

turam anteq; p disciplinā sint formati: Lata ē ergo hæc dispositio: et terminos eius nesciure philosophi/sed vt paucis absoluā tot in corporibus sunt dīcæ quot in ea latitudine puncta cōsistunt humorū nāq; syntaxi paulum alterata et hac vel illac a medio diuaticata aliud atq; aliud corpus euadit: Quam primum autē intra terminos illius cōis Crasis quā vocant cōplexionē Neoterici/constitucionē vero magis idonei/corpus puenerit/in quouis gradu punctone cōsistat capax est aīa. quo fit vt cōpago Corporū nrorū in infinitas differētiās possit labi: Distributionē vero harum diuersitatum dant celo Astronomi. nā sicut Augures aerē in quattuor ptes/scilicet Anticā posticā/dextrā/et sinistrā: sic cœlum Astronomi in duodecim domos partiuēt: et inuēto vniuscuiusq; nascētis horoscopo hoc est signo ascēdente quū quis nascitur Quid astrorum i eis sit et maxie in angulis contēplati de vita de moribus/et de fortunis boīm ploquunt/ Exēpli grā locum vnum ex Firmico et vnum ex Manilio q ad ppositum faciunt pferemus: in quinto Matheos li. Firmicus sic inq;. Si Mars in horoscopo fuerit constitutus/et i mediū cœli pte Mercuri? posit? quadrata Marti radiatōe iungat publicos ac malignos accusatores efficit. Manlius vero in quarto Astronomico libro de natis sub piscibus ita dicit.

Garrulitas odiosa datur/linguæq; venenum.

Verba maligna nouas mittentes semper ad aures

Crimina per populum populi feret ore bilingui:

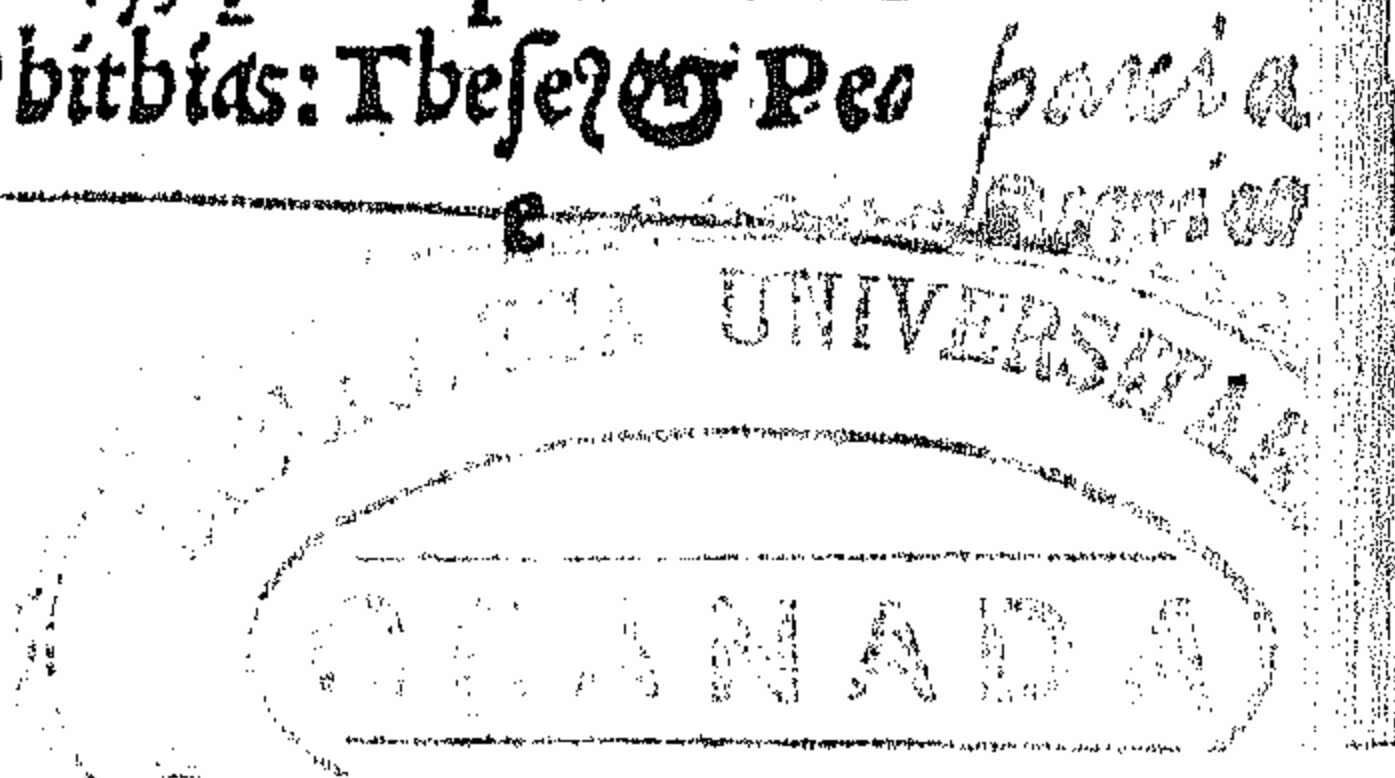
Nulla fides inerit natis. Fit demum in aīs vnicuiq; fluat

tāta varietas vt ab initio rerum tot sæculis hacten? euoc

litis grā ifinita inimicitarum pauca veræ Amicitiae res

citent exēpla: afferunt at hæc paria/s; pudet paucitatis:

Orestes et Pylades: Damō et Pbitbias: Tbesē? et Peo

DIALOGVS.

ritbons: Nisus & Eurialus: Scipio & Lelius: Tydeus &
 Polimices: Alex. & Ephestio: Alex. Hic est ille Ephestio
 quem dicitur Alex. in Deos retulisse/ & cui vita functo diuis
 nos honores voluit exhiberi. Sed audi nouum genus insa
 niae: & vide quod sit facile credulos principes verbis delu
 dere: Agatocles Sami? Cetero apud Alexandrum honorat
 tunc fuit accusatus quod propter Ephestiois transiens sepulchrum
 lacrymasset/ visusque esset vultu lugubri significare Ephe
 stione potius secundum comam hominum conditionem mortuum esse quam
 deificatum: haec obrere ab Alex. Leoni immanissimo iussus est
 obijci/ Factumque mox fuisse/ nisi Perdicae figmento fuisse
 seruatum: Is enim pro Deos & pro Ephestiois Numen iuravit
 sibi venditum esse appuisse/ mandasseque Regi diceret Agatoc
 cli parcendum quod non quia mortuum credidisset/ sed ob veteris
 consuetudinis recordationem lacrymasset. Adulatori credidit
 Alex. quod prius crediderat delatori: Quo fit ut ausim
 dicere nihil esse piculosius principem quam facile circumferat bis
 mugis/ Familiaresque habeat delatores: sub tali namque Domino
 nulla esse potest tanta sinceritas nulla vitae integritas tam
 perfecta quam securim ad radicem se non habeat: Sed haec missa fac
 ciamus. ad honestam amicitiae paucitatem per aliud ami
 corum addi potest/ hoc est David & Ionatas filius Saulis.
 Bru. Hec ego penes me per aliud non negligendum quod iure
 supradictis possit adiungi. Petrum videlicet primum virum
 ornatissimum ac splendidissimum sub huius nostri Principis pre
 atque Aulo domi forisque in preclaris negotiis summa cum laude se
 versatum/ cui Ptolemeus filius piensissimus ob singularem
 fidem atque industriam in Gonzagarum familiam privilegio
 ascitus emussicatum illam posuit sepulturam: & Iohannem
 Bruna. huius Cathedralis ecclesiae quondam Canonicum
 patrum meum doctrina & religione singularem. Hi namque
 duo viri cum essem adolescens tanta erant caritate coniuncti

CONTRA DETRACTORES.

si ut esse videret sicut graeci dicunt Mia psichi en disi
 somisi: hoc est una anima in duobus corporibus: ostendebat
 hoc familiarissimus conuictus/ crebri congressus/ & in om
 bus negotiis sumus consensus: Nihil erat inter eos simula
 tum nihil fictum Concubantque inuicem non cogitationes so
 lum atque consilia/ sed omnes fortunas habebant communes. Hoc addi
 disse volui quod eorum mihi sit iocunda memoria: & ne in
 officiosus videretur sermo noster sicut iofficiosum dicitur te
 stamentum in quo parentes & filii perireuntur. Addi ad
 causas huius improbitatis multa quae possent/ sed praesertim
 Consuetudo improborum. trahunt enim ut Seneca inquit a
 conuersantibus mores/ & propheta dicit Cum sancto san
 ctus eris/ & cum pueris puerteris/ Quod est illi simile
 quod dicitur Astronomi de Mercurio quod scilicet cum bonis sit pro
 pitius & cum malis sideribus sit aduersus/ totum se so
 ciorum naturis accommodans. Est etiam in causa natura vir
 tutis ut ad causas vniuersales reuertamur. Virtus namque ut inquit
 Hesiodus in altissimo loco constituta non nisi cum sudore
 re potest adiri: Volentibus enim ad eam peruenire sen
 sus & concupiscentia se opponunt/ & omnes fere homi
 nes fraudibus & dolis ita prepediunt ut suscepti itine
 ris faciant penitere. Talis ergo Naturae malignitas ge
 nita in damnum commune mortalium bonos persequi/ vir
 tuti insidiari/ pacem perturbare famam lacerare/ diabo
 lo semper instigante non cessat. Alexan. De his o Bruna
 tie dictum iam satis: hodie vere viximus/ numerari inter
 felices debet haec dies/ & albo nobis signanda lapillo in
 qua frui meruimus vario dulci sanctoque colloquio. Amen.

F I N I S.

EPISTOLA AD CARDINA. GONZAGA.
Reuerēdissimo in xpo p̄ri ac Illustrissi. Dño Sigismūdo
Gōzagæ ep̄o Mātua. S. R. Ecclesiæ: Marchiæ Anconis
tanæ legato: Protectori piētissimo. Fr̄ Baptista Mātua.
Carmeli. theologus salutē/felicitatēq̄ perpetuam Dicit.

X antiq̄ cōsuetudie sicut p̄onos decet p̄na cliē
E tes cbaritate cōplecti. sic debēt **U** Cliētes loco
parētū b̄re p̄onos: **U** p̄sertiz tales: q̄lē se nobis
exhibet tua Dignatio. s. b̄ignos affabiles/strenuos/fideles/
U ad p̄tectionē semp̄ itētos. Propterea op̄ ē Cliētes
aliquā eis gratitudis signū oīdere/**U** frequēter p̄ter
stari se acceptorū b̄nificiorū nō oblitos. Hac de cā breuē
tractatū sup̄ rixa q̄dragesimæ p̄teritæ p̄ q̄ tua Reuerē.
Dñatio tm̄ laborauit/paulopost pascha ceditū tuōq̄ cla
rissimo noī dedicatū tibi mitto. Vt gaudeas nos quōq̄ q̄
tui sum? p̄ xpi fide laborare/cognoscasq̄ nos de q̄one illa
recte sēsisse: qm̄ eūdē exitū lis b̄uit Romæ quē sub te p̄ri?
b̄nerat Mātua. Mitto ēt breue Apologema ī quo m̄deo
q̄busdā maledicis/q̄ cōtra ordinē n̄m nup̄ iuncti sunt/ut
tua Reuerē. Dñatio tāto diligētiz tueri nos studeat: q̄to
magis ab iūdis p̄mi nos viderit: **U** vt simul accipiat ali
quā degustationē rerū n̄rarū: Videatq̄ quāta ordīs n̄ri
fuerit atiq̄tas: quāta sanctitas: quāta nobilitas: nec assum
ptæ p̄ctiōis eā p̄niteat: Cū sciat se ap̄d deū intercesso
res b̄re/nō solū nos q̄ viuim? s; ēt quotquot ex aīcessori
bus n̄ris ab Helia bucisq̄ ī ccelū recepti sūt: ip̄azq̄ m̄rez
xpi/q̄ peculiari p̄ocinio sp̄ nos fouit. Subiūxi **U** eplam
de cā varietatis trāslationū sacræ scripturæ/Ad s̄rez Hie
ro. Medio. q̄ eā fore iudicaueri tuæ Reuerē. D. nō iūctū
dam/cum plura cōtineat q̄ viros ecclīasticos ignorare nō
deceat. Lege igitur feliciter/**U** nos sub Reuerēdis. D. T.
p̄ctiōe cōstitutos/die noctūq̄ custodire digneris. Vale.

TRACTA. DE CONCEPTIO. CHRISTI.

**CF. BAPTISTAE MANTVANI CARMELI
TAE THEOLOGI CONTRA NO
VAM OPINIONEM DE LO
CO CONCEPTIONIS
CHRISTI TRA
CTAVS.**

Vper p̄dicante in ecclesia cathedrāli Man
tuae Petro Lucensi canonico regulari/nata
N est q̄o/Vtrum beata virgo Maria in p̄coro
dijs/an vtero Cbristū conceperit. Dicebat
ipse Petr? quidā mulieri sanctitatis eximie
fuisse diuinitus reuclatū Cbristū nō in vtero loco cōi
bitū manē genituræ: sed iuxta cor in pectore fuisse conceptū
fotum **U** alitū: **U** huic opinioni satis astipulari bone
statē rei: v̄. n. longe honestius tm̄ hospitem n̄ræ salutis
gratia ad nos diuertentē quodā peculiari hospitio recipi/
q̄ ad cōe Xenodochiū mitti. Afferebāt alij cōtra eū text
us scripturarū/in q̄bus d̄r Cbristū in vtero fuisse cōces
ptū. Nā in Matthei euāgelio legitur Inuēta est in vtero
babens de sp̄u sancto: **U** ipse Mattheus allegat Esaiam
dicentē: Ecce Virgo concipiet in vtero. **U** in Luca dicit
Angelus ad Mariā. Ecce cōcipies in vtero. Rūdebat Pe
trus: poni nōnūq̄ vterū improprie pro alio **U** v̄tre:
U metaphoricos pro loci cōcauitate vt apud Virgilium
in secundo Eneidos. Vterūq̄ armato milite cōplent: Sup
quo loco vterū esse mulierum dicit Seruius. **U** multis tā
dem verbis vltro citroq̄ b̄itis in rixā non mediocrē res
enāsit. Videēt ergo aliqd sup̄ hoc lucubrādum vt veritas
elucescat: **U** fidei puritas quā discordiæ seminator dia
bolus technis b̄mōi p̄git lacerare integra cōseruet. Volent
e iij

TRACTATUS

tes autem probare quod fuerit in utero facta conceptio per
temus argumenta a veritate scripturæ & ab ordinata
operatione naturæ: mox subinferemus quid de opinio-
nis promulgatore sentiamus: Notandum igitur per vte-
rum proprie significari id quod medici neoterici vocant
matricem/quod recto vocabulo dicitur Vulua. Et propter
ea nostri putant vanam esse questionem ut pote quæ sine vl-
la ulteriori vestigatione exipsis scripturæ verbis sit so-
luta. Si enim supradicti testes. s. Mattheus/Esaias/Angel-
lus/& Lucas dicunt in utero: iam quodammodo videtur
lata sententia: Nam ut aiunt Dialectici & aristoteles
ipse Cum duæ syllogismi propositiones rite sunt pre-
missæ / statim quid sequatur videt inducens. Sed isti
non aduertunt quod neque Mattheus neque Esaias neque An-
gelus/neque Lucas latinæ loquebatur: & propterea mil-
lus eorum dixit in utero: Sed quia res gesta est inter
hebreos / fuit necessarium loqui hebraicæ. Quod si
dicant isti se presupponere translatores bene fideliterque
transtulisse? Respondetur quod periti scripturarum sciunt
interpretes sæpe numero discordare/decipi & errare/
ut in multis & pene infinitis scripturarum tam genti-
lium quam nostrarum locis apparet: & si huic certamini se
exponerent hi nostri amici magnam eis ab aduersariis da-
retur negocium: quod ut exploratum habeas subijcio exem-
plum: In psalmo. c. x. communiter legimus / & a tota ecclesia
tam græca quam latina mos iste receptus est. Tecum principium
in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum ex utero
ante luciferum genui te. Tunc Hieronymus in translatione ad
Cromatum/quam secundum hebraicam veritatem dicit factam/mul-
to aliter transtulit: dixit namque. Populi tui spontanei erunt in die
fortitudinis tuæ in motibus sanctis de vulua orietur tibi ros
adoloscentiæ tuæ: Et hinc cognosci potest quod sit periculosus

DE CONCEPTIO. CHRISTI.

in re tanti momenti fidere translationi: & per locum tam
salebrosam clausis luminibus/& sine aliquo adminiculo
lo pertransire. Ista autem tanta varietas propter quid accidat
alias dicemus. Cum ergo supradicti contestes non fuerint
vbi hoc vocabulo uterus/græce litteraturæ petendum est
auxilium. Prius enim scriptura sacra deuenit ad græcos
per septuaginta interpretes: per Theodotionem/& Aquila-
m: per Symachum/& Originem: & videamus quid
apud eos legatur pro utero. Cum huius rei gratia per-
rerem hos locos in libris græcanicis/continuo mihi occur-
rit pro utero Gastros: qui est tam ablativus quam genitivus a
recto Gastir/Gastir autem neque uterum/neque vuluam
sed ventrem significat: qui uterum & alium continens a pectore
ad pubem terminatur. Ostendit hoc Gastirmargia quod
interpretatur ventris voracitas seu gulositas. Componi-
tur enim. ex gastir & margao quod est festinanter ago
vel deuoro. Per hoc ergo nondum inuenimus quod
vestigabamus: nisi quis dicat nos per verba hæc sal-
tem hoc lucratos quod foetus in ventrem descendit ex
pectore: licet adhuc in uterum non sit redactus. Ista
ergo considerans cogor admirari cur supradicti inter-
pretes ab hebraica veritate ut infra patebit receden-
tes ita transtulerint cum haberent vocabula magis ido-
nea/& quæ ad propositum magis faciebant & vte-
ro ac vuluæ exanimis conuenirent / puta nidis. mi-
tra delphys: bystera: quibus si vbi fuissent per græca
exemplaria lis terminaretur: & non esset ad hebreos
prouocandum. Ergo propter istorum negligentiam
volentes huius dubium propulsare caliginem / cogimur
ad hebreos tanquam ad eos qui facti interfuerunt trans-
migrare: & in rem ut aiunt presentem venire. Hoc

TRACTATUS

adaduerrens codicē bebraicū psalmorum euoluit: Et in illo versiculo psalmi quem supra citauit ubi Hieronymus dixit de vulua repperi scriptum mi rebem. **¶** Et quia trāslatio hæc secundum bebraicā veritatē titulā/ aduersti dictionē illā nō posse verti vere pprieq; latine/ nisi in vterū trāseat vel in vuluā. habēt qdē bebrei aliaz dictionē. s. **¶** **וְ** beten quæ ventres significat/ Et puer biorū tertio decimo capite est posita ubi dicitur Vēter ipiorū insaturabilis: trāsserē quoq; nō nūq; in vterū vt Hieremice capite primo: Prusq; te formarem in vtero noui te. **¶** **וְ** rebē quoq; vertit i vētrē sed solū muliebrē cū vēter iproprie ponit p vtero: vt supradicto loco/ anteq; exires de vētre. quo fit vt beten **וְ** cōmune sit vocabulū ad vterū et ad vētrē tā muliebrē q; virilē rebē **וְ** vero ppriū est vuluæ Et vtero: cōuenit etiā vētri muliebrī/ q; s. vēter ponit p vtero siue p vuluā Sed hic ē virgilatissime aduertēdū q; i Esaiæ loco præallegato nō ponit vtero: imō ita legitur ad verbū. Ine abalmarā / veioladet ben. idest Ecce puella cōcipiet et pariet filiū. Vñ p3 verbū illud vtero falso esse additū tā in græcis codicibus q; in latinis/ falso inq; secundū litterā nō secundū sensum: Nā sup illū Esaiæ locū dicit Hieronymus Mattheū accepisse nō verba sed sensū. nazm qd in bebreo dicitur Ara idest concipiet. Mat. dixit in vtero hēbit: Et hinc esse Esaiæ sensum existimauit. Et sic credendū est Angelū loquūtū vt dicit Lucas cū Mariæ mysteriū hoc nūciatū. Cōcludim; ergo scripturarū veritate nos cōpelēte debere hic accipi vterū pprie p vuluā: Et p eo qd neoterici dicūt matricē: et qd apud bebreos rebē **וְ** Et apud græcos Nidis delphis bystera Et mitra nūciapata. Ex quo inferē q; dicere Xpm extra vterū fuisse cōceptū sit cōtradicerē enāgelio Matthei/ Et ppbetiæ

DE CONCEPTIO. CHRISTI.

Esaiæ scdm sensum vt inqt Hieronymus. Et hæc sūt quæ ex scripturarū veritate sunt collecta: vt in distinctione xxxvii. decretorū capite relatū Clemēs papa docuit faciendū Ex ordine Nature vt ad scdm veniam; videtur idē posse cōcludi. Hic ergo sūt nobis tria pagēda. Primum quō in Cōceptiōe natura pcedit: Et quo ordine ad maturitatē fetus perducatur. Secundum quid ex his quæ naturalis ordo requirit fuerit hic retentum/ quid pretermissum. Tertium an Conceptio ista dicenda sit naturalis/ an miraculosa. Circa primū vidēda sunt decem quæ hæc sunt videlicet Generationi tempus idoneum. Cōmixtio seminū maris Et feminae: ex quo sequitur Tertium quæ est violatio claustrī virginalis. Quartum est seminum receptaculum. Quintum materia formandi embryonis. Sextum instrumentorum animæ cōstructio seu vt neoterici dicunt organizatio. Septimum animatio Octauum fetus immaturi nutrimentum. Nonum parturitio seu partus vel partio. Decimum via partus educendi. Generationi tempus idoneum secundum omnes est pubertas. tunc mulier est fecunda / viro matu- ra: Et propagationis officio deleganda. Quod autem dicit Hieronymus in epistola ad vitalem presbyterum de salomone Et Achaz q; in vndecimo anno filium generarint/ non fuit ex cōmuni lege: sed ex speciali priuilegio nature: sicut illud quod de Lynceo quodam dicitur/ videlicet eum a Lylibeo siciliæ promontorio numerasse naues e portu Carthaginensi exeuntes cum: iter ea loca centum trigintaquinque Millia passuum legantur interest. Item quod de Gen. Papyrio Carbone: Et de Marco Curione dentato recitatur/ q; . s. cum dentibus nati sint Talia enim sunt rara Et a cōmuni ordine. Nature recedentia: Et ideo inter miracula a Valeri.

TRACTATUS.

maximo recitata. hæc hæten? de primo ¶ De seminibus autem quod erat secundum breuiter transigendum. Dicit Aristoteles in libris de animalibus in generatione parilis marem tenere personam artificis: foeminam vero solam materiam ministrare: Et esse in virili semine quaedam virtutem quam vocat diuinam: quæ quasi sapiens architectus materiam tractat fingit & perficit: & ad animæ officia variasque functiones corpus accommodat. Hanc dicunt medici vim formatiuam: quæ resultare creditur ex compositione trium spirituum. s. animalis/vitalis/ & naturalis/ qui ita remanent in illo quarto/ sicut elementorum virtus in mixto. Qui vero ex Galeni sunt diatriba dant etiam mulieri vim actiuam minus tamen principalem/ minusque efficacem: Et aunt virtutem mulieris actiuam non procedere naturaliter ad agendum/ nisi a virtute maris provocatam: & hoc est quod aunt philosophi causam inferiorem cum sola est cessare: & habere quodam modo potentiam remotam ab operatione: sed a superiore fieri propinquam: Vis enim mulieris apta generare tanquam sui oblita videtur dormire donec vi masculina fuerit lacepsita. Hæc autem virtutis excitatio non fuit naturalis in Maria: sed magis diuina: ideo dixit Damascenus spiritum sanctum dedisse Mariæ virtutem receptiuam Diuini verbi/ & generatiuam corporis humani: quia videlicet eam expergefecit: & ab ocio ad negocium suscitauit. ¶ De Tertio. s. Virginitatis violatione nihil fere attinet dicere: scitum est enim virginalem pelliculam/ quæ hymen dicitur/ in primo cobitu frangi: & propter seminis immersionem oportere pudoris portam aperiri: & Carnis integritate violata fieri ex virgine mulierem. Et hæc est molis natura corporeæ/ vt nequeat locum subtrahere/ nisi corpus aliud quod locum occupabat extrudatur: hoc idem

DE CONCEPTIO. CHRISTI.

in serendis frugibus obseruatur: neque enim in tellurem integram semen proijciunt: sed prius versatur et aperitur. ¶ Quartum est seminum receptaculum quod aruum genitale appellat Vergilius. Ipse est uterus: & vulua/ vel Volua ab innouendo foetu sic nuncupata. de qua in prima parte plura iam diximus. & plura mox dicemus. Locis iste inter ea quæ ad generationem concurrunt sic est necessarius/ vt eum Deus & Natura quæ vt philopbi aunt nec deficiunt in necessarijs/ nec in superuacuis tempus amittunt/ mirabili artificio fabricarint. Et propterea de industria ventrem mulieri fecerint ampliore: vt esset capax uteri pregnantis: & crescente foetu late intumesceret & laxaretur. In utero insuper tanquam in nature penore menstrua conseruantur: ex quibus vt mox dicitur/ multiplex in foetum manat utilitas. Denique videmus Nature providentiam generandis omnibus certos locos tanquam suos uteros assignasse: sine quibus concreari nullo modo possint. habent oua & nuges suas testas. habent legumina siliquas: frumeta aristas & paleas quibus inuoluantur. Sunt purpuris & margaritis suæ consubulæ: habent semina pomorum substantiam illam corpulentam quæ manditur a nobis: sunt etiam vino vitisque seminibus sui folliculi. nec metalis desunt suæ vuluæ quas vocant mineras: extra quas quicquid dicant alchimistæ/ metallica corpora gigni non possunt. ¶ Quintum est materia formandi embryonis. vbi secundum medicos est sciendum membra Embryonis esse duplicia: spermatica s. & carniformia: spermatica quoque duplicia/ magis & minus principalia. prima sunt ex spermate maris: scilicet vero ex spermate mulieris. dicunt enim & foeminas habere semen/ quod semine virili sit liquidius minusque efficacius: habere tamen vim actiuam: & ex similitudine filiorum hoc

TRACTATUS

arguunt. Aiunt namque filios nonnunquam euadere matris similes / quod eius semen fuerit potentius: Agens namque ut ait Aristoteles / nititur assimilare sibi passum: et quod fortius agit magis assimilatur. Sed id argumentum videtur inualidum cum possit aliunde similitudo fluere: puta ex imaginatione / ut recitatur de uirginis Iacob / et de illa muliere quae propter aethiopem in thalamo pictum peperisse filium nigrum. Hanc opinionem de semine muliebri videtur sequi beatus Bernardus cum in sermone de laudibus sanctissime Virginis ita inquit Quia enim consequentia eius lacte credatur nutritus / cuius semine negatur coceptus: cum ex vniuerso eiusdemque fontis origine secundum philosophicos uterque liquor emanare probetur. Membra carniformia componuntur ex menstruo. Dicunt namque medici ex vna menstrui parte carnem generari / quia membra vestiantur / loca vacua oppleantur: et decentissime figuratum corpus resultet. dant nutriendo foetui partem vnam: partem etiam mittunt in mamillas ut illic excoquantur / et in lac conuertatur / ex quo post partum vivat infans. Quartam vero partem / nam quadrifariam diuidunt hunc humorē / dicunt usque ad partum reservari: ut cum foetu effluat: et per eum fiat ad faciliorem partum via lubricior Sic est provida vigilansque natura. Sequitur sextum id est instrumentorum animae formatio: proposita enim materia vis illa formativa de qua supradiximus massam illam complexa corpus orditur ossa coagmetur ac tubulat: nervos extendit: Cerebrum / cor eparque coagulat: Venas arteriasque disponit. villos / cordas ligamenta contextit: fistulas / spiramentaque expedit / metatur loca sensibilia nutrimento / et excremento vias praebet. Intrinsecus utilitatis extrinsecus habet rationem venustatis: reddit membra leuia / et ac si torno rasa sint teretia demum si corpus est masculi

DE CONCEPTIO. CHRISTI.

quadragesima: si vero est feminae octuagesima die casus pax est anima. Sequitur ergo septimum id est animae in fustio: quae tanquam flatus vivens vitaeque spiraculum mox per totum corpus illabitur: eique colligatur adeo firma solidaque compage / ut non possit amplius nisi cum a Deo revocatur absolui. Immergitur enim anima corpori per eas potentias quas per instrumentis videntur dicunt organicas / sicut arbor telluri per radices: et quemadmodum arbor trunco et ramis extat / sic animae pars rationalis voluntatem intellectumque complexa supra corpus eminent: eique dominatur et praesidet. De octavo hoc est de nutrimento verba non faciam cum sit dictum supra menstruum foetus esse nutrimentum. Transendum ergo sine mora ad nonum. Tempus pariendi nonus est mensis: septimum etiam Natura non respuit. octavum vero damnat / quod eo creditus infans non vivat. Causam esse aiunt quod primo mensi Saturnus qui planetarum est primus / dominetur: et sic vicissim singulis mensibus singuli planetae usque ad Lunam: sub qua qui nascitur vitam auspiciose feliciter creditur: qui vero transierit ad mensem octavum / quia relabitur rursus ad saturnum / quod est sidus maleficium / dicunt male affici: nec tute posse nasci nisi nono mense Iouis benignitatem expectarit. De exitu foetus decimo est agendum: nec dubium quin via naturalis sit porta pudoris: qua namque cecidit semine naturale est ut exeat germen. At quia sunt qui dicant natum nullo modo dici debere qui ad lucez venerit aliunde / cogor basitare altiusque meditari / an tali nascendi modo sit natiuitatis nomen obnoxium. Audio frequenter in ecclesia cantari ex patre natum ante omnia saecula. Ecce nati appellatio / ubi non est talis foetus explicatio. Videmus etiam semina arborum et barbarum si aliquo imo

TRACTATUS

pedimento prohibita nequeant ubi sunt seminata germinare/querere nouas vias: alibiq; fruticari. Legimus etiam filios quomodocunq; sint cediti appellari natos
 Et id nomen et ad nepotes Modestinus extendit. Dicunt et q; omnia nasci faciat appellari naturam vim rebus insitam/qua Seneca Deum esse existimauit. Memini et in quinto decimo Metamorpho. li. legisse me olim qd sit nasci. Ingeniosissi. n. poeta Ouidi? dogma pythagoricum versibus intexens ita inquit.
 Non perit in toto quicq; mihi credite mundo.
 Sed variat faciemq; nouat. Nasciq; vocatur
 Incipere esse aliud q; quod fuit ante: moriq;
 Desinere illud idē. Ex bis cogor dicere mihi videri tum demum rem quampiam nasci/cum debita naturae periodo iam completa quauiscunq; via prodit ex utero: atq; ita plures modos esse nascendi: Et si. n. natura vnum instituit sciens tamen illum posse impediri alios reliquit/ quibus cum opus esset vteretur. Quod si maturo iam partu porta pudoris sic obstruatur vt nulla naturae vi possit recludi/negabitur ne foetui posse aliter nasci. Legimus vnu Gorgiā epirotā in funere matris de utero elapsam: Scipio Apbricanus Et pleriq; alij caesis matrum vteris leguntur exempti: Et nihilominus dicuntur nati Et geniti. Ad verba Vlpiani quae sunt in. ff. de verbo. significa. glossema quoddam vidi appositum quod taliter exemptos velit esse natos/licet dici non possit matrem peperisse parere enim est vi materna foetum emittere vnde que peperit dicitur connixa idest simul cum foetu nitendo exonerata: foetui Et enim danda est actiuitas in hoc actu/qua se etiam ipse nitatur exoluere/Et id patet in exemplo suprascripti Epirotae qui de matre iam mortua legitur elapsus. Videndum iam breuiter quenam ex

DE CONCEPTIO. CHRISTI.

508
 istis decem in Christi generatione concurrerunt: ex quo patebit naturalem vterum fuisse nullo pacto pretermisum. Primum omnino fuit obseruatum. Virgo enim erat in pubertate cum ab Angelo salutata cōcepit. In secundo ceperunt prodire miracula patris. n. semen qd in generatione naturali maxime est necessariū/fuit ptermisus: Et spūssandus imo tota Trinitas suppleuit hunc defectum: quod exprimitur cū dī spūssandus superueniet in te/Et virtus Altissimi obumbrabit tibi: Nam vt dicit Hieronymus in expositione symboli ad Laurentium Pampam/per altissimum itelligit pater/per eius virtutem filius: Et in hoc concordant omnes theologi/q; Dei operationes circa Creaturas sint cōes toti Trinitati penitusq; indiuisae: tribus nāq; psonis vna est essentia/vna voluntas/vna potentia. Cur vero sic factū sit/Beat? Bernardus in sermone de virgine. Cām hāc assignat. Nō enim inqt alius decebat partus Virginē nisi dei fili? Nec aliam decebat filiū Dei nisi Virgo. Tertiu pariter hoc est virginitatis violatio/fuit exclusum: postposito nāq; maris officio nihil fuit circa hoc attendendum. Nec sit aliquis adeo inruditus vt putet p eam viam Diuinitatem Verbi subintrasse Mariam: Deus enim cū per essentia Et p̄sentiam sit vbiq;/nō pōt de loco ad locū accedere Sed vt inqt Boeti? Seuerin?: Stabilisq; manēs dat cūta moueri. Vnde dī ab Augustino q; deus est intra oīa non inclusus/Et extra oīa nō exclusus: qd dicitū qdā poeta bebreus volens vsurpare dixit Deū mecbom acol ve en acol mecbomo idest Deū eē oīm locū/Et oīa nō eē locū ei?. In Virginē ergo nō vēit: sed i ea existēs humanitatē iduit. Venio ad quartum. s. ad vterū: Vbi ne primae questionis videamur oblitū: Et vt quod nunc instat peragamus/est aduertendum q; si aliquis fuisset locus in mu

liere qui esset idoneus generatiōi/Deus vterum nunquā fecisset: quia frustra fecisset: Theologi enim & philosophi in hoc conveniunt quod Deus & natura nihil frustra faciunt. Item si Christus extra vterum fuisset conceptus, Deus videretur condemnare seipsum/ quod scilicet fecerit instrumentum quod non esset conveniens suo fini: Nec ad manicheorum dicta quis recurrat: Dicebāt enim Manichei maiestati Divinae non convenire in sordes illas descendere/in fecibus illis volitari/venire in sentinam humorum putridorum.& multa bis similia/quae procedunt ex diacentis imperitia: Si. n. Deus ubique locorum est/nec potest quod plus est ubique non esse/quae demētia est putare sordes ei displicere? O curvae in terras Animae/ & Coelestium manes. Nihil preter peccatum Deo est imundum. In actibus apostolorum recitat Lucas Petrum audivisse vocem hanc de coelo: Quod Deus creavit immundum ne dixeris: Omnis ergo Creatura Deo est munda. Quod si Deus detestatur loca sordida/non erit in Averno Campaniae lacu/quem pre putore non possunt volucres super volare: Non erit in Ansancto: fugiet mephitim: Non poterit ferre Lazarum mendicum: cuius ulcera purulenta taube manantia lungebant canes: Iob in sterquilinio iacentē/ & testa lateritia sanem abradentem intueri non poterit. quod si sordes non detestatur cur ergo exhorrebit Virginitus vterum/ qui non exhorret cloacas/ qui non abominatur stygem & infernum. Scribitur enim de eo/ si ascendero in coelum tu illic es: Si descendero ad infernum ades. Videmus solis radios transire super sordes nec contaminari/ & credimus Deum posse inquinari. quod vane sunt nostrae cogitationes / quod falsa iudicia/ quod stulta prudentia. Dicunt theologi rationalem animā in qualibet parte corporis esse totam: habitat in pudēdis/ versat in obscenis:

Exequitur sordida officia aequae ac splendida/ & aequali caritate curat universa. Ex quo patet incorporea non timere sordes: sed ubique vivere munda ac nitida: Confirmat hoc per id quod quotidie catat ecclesia/quae Ambrosij/ & Augustini verba fuerunt. Tu ad liberandum suscepturus boiem non borruisti virginis vterum. Quod si haec alicui forte non sufficiat/ & obstinate dicat magis convenisse dignitati christi extra vterum concipi: respondemus non debere hic dignitatis eius haberi rationem: Ipse enim sic voluit: nam cum in forma Dei esset ut inquit Apostolus/ non rapinam arbitratus est esse aequalē Deo: sed pro nostra redemptione ut Graeci aiunt εἰς τοῦτα οὐκ ἦλθεν: non coacte sed sponte semetipsum exinanivit formam servi accipiens in similitudinem hominum factus & bitu inventus ut homo. Confitentur et Theologi nostros defectus esse assumpsisse non qui ad culpam pertinent sed qui ad poenam/ excepta ignorantia: quam licet ad poenam pertineret/ non assumpsit: quia legislatorē/ & dei atque hominum mediatorē esse non decebat ignorantem. Et quomodo/ rogo vos/ potuit credi locum esse in pectore mulieris tantae capacitatis/ ut capiendo infanti esset idoneus? Solet usu evenire ut nonnumquam foeminae praegnantēs respirandi difficultatem & nescio quid astmati simile patiantur: Vterus enim latius effusus/ & crescēte foetu sursum extētus praecordia pulmonūque coarctat/ & nonnumquam cordis ledit officium/ syncopamque inducit. Quomodo ergo si supra vterum plures fuisset matrem non suffocasset? Sed non minus ea quae de Ioseph scribuntur probant Christum in utero conceptum. Scribit enim Evangelista quod voluit Mariam occulte dimittere/ eo quod esset inventa in utero habere. Nam cum ab Elisabeth visitatione post tres ab Annuntiatione menses rediisset/ vterum eius intumuisse deprehendit: ex quo arguebant eam pregnantem. Si non fuisset in utero foetus non intumisset

TRACTATUS.

uterus/sed alius locus ubi fuisset foetus: & non fuisset
 pregnans iudicata/Sed aliquod morbi genus incurrisse.
 Preterea ut dicit Origenes inter alias cas propter quas
 Deus Virginem maritavit hæc quoque affertur: ut divi-
 nus partus diabolo cœlaret. Quò ergo cœlaretur si no-
 uo & inusitato mō & nunquā amplius viso conceptum
 cognovisset? Quò non continuo iudicasset divinitus fieri
 quod vidisset contra naturæ lege potestatemque procedere?
 Possem hæc confirmare per cōciliorū decreta & p san-
 ctorū dicta/& maxime Cyrilli nri patriarchæ Alexan-
 drini qui in laudē Virginis multa disputavit/& preser-
 tim/que Theotocos idest Dei Genitrix appellāda sit dū
 illis concilijs interesset quorū euāgelio par est auctoritas
 Duos enim Cyrillos habuit ordo meus istum. s. de quo
 nunc est sermo: & aliū presbyterū natione græcum: cui
 multa divinitus super statu ecclesiæ fuerunt reuelata.
 Possem inq̄ ad confirmationē istorū multa producere:
 sed institutū nrm est ista probare ex ordine Naturæ po-
 tiusq̄ ex doctorū testimonio & auctoritate. Quintum
 quoad Virgine fuit servatū: ipsa enim materiā prestitit:
 & omnes theologi volūt ex purissimis eius sanguinibus
 spūssancti potentia quæ virtutis formativæ gerebat offi-
 cium Christi corpusculum fuisse concretum. Sed siue
 isti sanguines in uteri receptaculo congregati fluxerint
 ex corde ut aiunt voluisse Albertum magnū: seu sint
 aliunde derivati/quia scitu est impossibile nihil nobis cur-
 randum/nec inquirendum. Transeo ad sextum hoc est
 ad instrumentorum animæ formationem: Hic ordinem
 Naturæ volūt pretermisissimū: nam quod Natura diebus
 quadraginta vel circiter consumasset subito spiritus san-
 ctus creditur absoluisse: & hoc propter infinitam Dei
 potentiam/quæ in momento/immo sine momento & su-

DE CONCEPTIO. CHRISTI.

ne mora temporis operatur: Propterea philosophi frenā
 dæ illi rapidissimæ virtuti secundarum Causarum sine
 quibus eam nolunt operari/tarditatem annectunt: &
 aiunt successionem inde procedere: Potest tamen Deus
 quia voluntate ut nos dicimus/non necessitate ut illi sine
 gebant/operatur/vim suam temperare/pedetentim ire:
 sicut patet in mundi creatione/quem absoluit sex diebus/
 & cooperantis imbecilitatem expectare: quod pleriq̄
 in hac formatione factum putant: & huic opinio-
 ni videtur astipulari dictum Augustini. Quod per
 theologorum scholas circumfertur. Ait enim Augu-
 stinus. Sic Deus res quas condidit administrat ut eas
 agere proprios motus sinat. Tres autem motus in tertiu
 sententiarum recitat Scotus/qui cum generatio sit natu-
 raliter animæ infusionē semper preveniunt. primo nāq̄
 ad naturalē locū qui est uterus movetur materia secun-
 do accipit figuram quandam rudem ac diminutam. Ter-
 tio fit densior: seseq̄ cōtrahendo minus loci capit. ad hoc
 igitur tres motus potuit concurrere matris aetivitas/nis
 si fortasse fuit omnino spiritus sancti virtute preventa:
 de quo quid tenendum nec doctores definiunt/nec huma-
 na speculatione possumus consequi. Circa infusionem ani-
 mæ quod erat septimum a nobis videndum fuit natura-
 lis ordo postergatus. statim enī sine cōsuetā mora sine
 temporis intercapedie figuratis organis atq̄ dispositis
 supvenit vita/& infusa est aīa rōnalis cōtinens virtute
 duas inferiores/vegetatiuam. s. & sensitivam: quarum
 operationes prius apparent. s. nutrire Crescere / sentire
 & moveri: propriæ vero rationis functiones defecatio-
 nē membrorum presupponunt. Circa octavū & nonū
 nullū accidit naturæ preiudicium: vīa est enī libere suo
 iure: ministravit mater alimentum: & tēpore opportu-

TRACTATUS.

no partus est editus. At qm̄ vt volunt grammatici partu
rire est in partu laborare: parere vero foetum emittere:
Sciendum est virginem peperisse quidem sed non partu
risse: Nam sine doloris angustia/ sine omni laboris mole
stia foetum emisit. De decimo autē. s. de exitu dubitatur
sunt nanq̄ qui dicunt Christum nascendo seruasse quō
dam claustra pudoris: sed tamen per id claustrum exi
nisse: neq̄ enī vt supra meminimus/ aliter concederetur
esse natus. Sunt qui id non curent dicentes postq̄ exiit
salua virginitate non minus potuisse prodire aliunde: sicut
quando ad discipulos intrauit ianuis clausis tam pot
uit intrare per alium q̄ per ianuae locum. Illud autem
quod dixit Deus ad Ezechielem de porta orientali/ q̄
s. clausa esset: & solus princeps transiret per eam Hiero
nymus exponit de intellectu scripturarum per solum
Christum aperto sed tamē quia quidam volunt de bea
tissima Virgine hoc fuisse dictum q̄. s. Christus intraue
rit exiueritq̄ per eam/ respondent id verum esse sed viā
illam non tamen obseruasse: Sic enī de Diuina maiestate
putandum est/ cui nuda & aperta sunt oīa. Addunt etiā
q̄ ab istis sensibus mysticis expositionibusq̄ allegoricis
firma trahi non possunt argumenta: nam pro ingeniorū
varietate mutantur: vnus enim per portam illam dicit in
telligendū scripturarum intellectum: Alius beatam Vir
ginē: alius introitum vitæ æternæ: quæ aperta est per
Christū: Vt ipse i multis fratribus teneret principatum.
Sed bis iā posthabitis videam? breuiter an gñatio bec
dicēda sit naturalis an miraculosa. Non sum nesci? An
selmū in libro de conceptu virginali videri dicere miracu
losam potius q̄ naturalē: nos autē putamus ex parte mi
raculosam/ & ex parte naturalem: miraculosam quo ad
ea quæ spūssctūs fuit operatus: naturalem vero quatenus

DE CONCEPTIO. CHRISTI.

31
Mariæ virtus concurrisse videtur. Ipsa enī vt dictum ē/
corpori formando materiā prestitit: vteruz subministra
uit/ alimentum prebuit: nouē mensibus fouit. Simili mo
do theologi dicunt theologiam partim naturalem respec
tu intellectus eam recipientis/ q̄ habet naturaliter hanc
capacitatē: partim supernaturalē respectu reuelantis. Et
magister sententiarum dicit Christum si ad Dei opera
tionem spectes/ dici factum: Si ad matrē respicis/ appella
ri natum: Dicit enim Apostolus Natū ex muliere factum
sub lege: superest vt aliquid de opinionis promul
gatore subiungamus. Prius ergo notanduz q̄ dogmatis
huius inuentrix est mulier quæ spūssctū prophetiæ dicitur
habere: & vitæ sanctitate creditur precellere: sed ppter
hoc tamē vestigia non muto: ex proposito non discedo.
Scriptum est enī a Paulo apostolo q̄ satanas in angelū
lucis se transfiguratur: & q̄ probare debemus spūs an ex
Deo sint/ & eatenus audiendi quatenus doctrinæ Chri
sti sunt cōformes: dicit item Paulus spūssctū discretionē
donum esse Dei/ nec omnibus concedi: Ex his profecto
dictis reuelationes huiusmodi redduntur suspectæ: nec eis
leuiter adhibendæ sunt aures. Vtrum autem Is qui ista
promulgauit sit habendus hereticus vt volunt eius ad
uersarij grauitatē atq̄ atrociter eum insectantes / dicam
quod sentio. Omnes theologi concorditer asserunt &
presertim Guido ordinis mei qui fuit episcopus maiori cō
sis & generalis inquisitor hereticorum/ ad veram heresi
sim plura concurrere/ quæ hic subnectam. Primum est
error in intellectu circa aliqua quæ sunt fidei: Nam si cir
ca omnia erraretur/ non iam hereticus sed apostata dice
retur. Dicitur autem in intellectu / quia quando erratur
a sola voluntate/ peccatum quidem committitur/ sed pec
cans hereticus non constituitur. Item obstinatio/ & in
f iij

TRACTATUS

corrigibilitas: & hec est consumatio talis malitiae: Adhuc
 alij errorem in voluntate/ qui tamen comprobatur i ob
 stinatione: potest etiam ad illud referrri quod dicit Augu-
 stinus & habetur in decretis/causa.xxiiij. questione tere-
 tia/vbi dicitur hereticum esse qui alicuius temporalis co-
 modi & maxime Vanæ gloriæ principatusq; sui gra-
 tia falsas ac novas opiniones vel gignit vel sequitur: Acc-
 cedo iam ad Petrum Videbat vir iste modestissimus sic
 sentire propter tria. Primum erat qd mulierem illam cele-
 brem faciebat sanctitatis opinio: & magnam authorita-
 tem sibi consciuerat non apud vulgus solum/ sed etiam
 apud primarios ciues vrbis Bononiæ: adeo vt cum ad ea
 ibant viderentur ad quandam sibyllam accedere. Secun-
 dum erat qd opinio videbatur ex reuerentia Christi pro-
 fisci/ & magnam pietatem presse ferre Tertium qd pu-
 tabat dictionem banc Vterus posse extendi/ & improp-
 rie poni pro thorace. Legerat enim in hymnis ecclesiæ
 sticis qui de hac conceptione faciunt mentionē / venera-
 bilem illum uterum vocari aliquando viscera/ aliquando
 ventrem/nōnunq; etiam alium/atq; claustrum/ vt est vide-
 re in hymno qui incipit. Quem terra potius æthera: Et
 bis de causis permotus pendebat in banc partem / citra
 tamen contumaciam: Semper namq; protestabat si doc-
 ceretur de errore pariturum se vtiq; saniori doctrinæ/di-
 cebatq; hoc modo Christi dec? se procurare: sanctissimāq;
 eius Conceptionē honestare: magisq; Deo honore quæ-
 rere qd humanā gloriā sibi aucupari. In omnibus etiā
 dictis ac responsis quibus esset ab aduersarijs atrocissime
 prouocatus/ mitissime/modestissimeq; semper se habuit.
 Audiui eum publice concionari: & videbatur mihi con-
 sumatus orator/ idest vir bonus dicendi peritus. His igitur
 consideratis iudico cum eo mitius agendum: & pro

DE CONCEPTIO. CHRISTI.

beretico nequaquam habendum: & de eo posse dici illud
 Christi hæc infirmitas nō est ad mortē cito enim futurū
 est Deo cuius bonor procurator largiente/ vt ableget a
 se banc febriculam: & recuperata sanitate perfruatur.
 Ad rationes eius quæ re vera sunt enervæ & imbecillæ
 & a quouis etiā minus litterato solui possunt / nihil res-
 spondeo: Videtur enim per illas potius tētare voluisse/ qd
 aduersarij responderent/ qd dictam opinionē confirmare
 Dum hæc dictarem superuenerūt litteræ de litis termi-
 natione: & vt mihi relatum est non fuit ipse petrus con-
 demnatus: sed tali ordine iudices processerunt: Conuo-
 catis enim ex omnium religiosorum ordinibus viris theo-
 logiæ peritis questio fuit proposita/ & ad dubium exas-
 minandum tempus assignatum. Demum secundum res-
 sponsa eorū lata est sententia: Atq; ita Romæ sicut pri-
 us fuerat Mantuæ/ damnata est opinio/ Ipse vero Pe-
 trus benigne absolutus/ atq; dimissus.

F I N I S.

f. iij

VARIE INTERPRE. SACRE SCRIPTVRE.

CF. BAPTISTAE MANTVANI CARMELI
TAE THEOLOGI. FRATRI HIERO
NYMO DE MEDIOLANO E
IVSDEM ORDINIS. EPI
STOLA DE CAUSA DI
VERSITATIS IN
TER INTERPRE
TES SACRE
SCRIP
TVRE.

Scribis Hieronyme frater charissime me in
tractatu quem contra nouā opinionem de
loco generationis Iesu Christi nuper edidit/
promisisse quandoq; declaraturū cur in
ter interpretes sacrarum scripturarum sit/
vt apparet/tanta diuersitas: & dicis te summopere id
desiderare: rogāsq; vt huic voto tuo velim satisfacere/&
onus hoc assumere/ea presertim de causa/vt sanctissimo
patri Hieronymo suppeticas feram/qui quotidie lacerat
ab hebreis inuerecunde temerarieq; dicentibus ipsum in
consulte tale onus subiisse: cū hebraici sermonis eēt igna
rus: Fateor id verū esse qd̄ ais de hebreis: & saepe nume
ro nō sine graui stomacho taliter calumniantes audiuissē
se me memini/mecūq; dixisse Virgilianum illud: Exoriat
re aliquis nostris ex ossibus ultor. Propterea mi Hiero
nyme si parem me agnoscerem tali negotio/non eēt mihi
opus hortatore: satis enim sum ad banc pugnam anima
tus/& tam indignis latratibus satis prouocatus. Sanctis
simum patrem Hieronymum tam magno tam excel
lenti ingenio Virum perdiscendae linguae gratia tam diu

573
INTERPRETA. SACRE SCRIPTVRE.

inter hebreorum doctissimos. versatum/tam longo trās
ferendi studio exercitatum dicunt ignorasse hebraicam
linguam/quam pleriq; nostrae aetatis homines pauculis
annis/& mediocri cum labore didicere. Quorum vnus
est Iobannes Reuelim: qui nuper grammaticam hebrai
cam fecit latinam/& nobis sua vigilantia munus hoc cō
tulit/vt post priā elemēta p̄ceptorib; hebreis nō egeam?
Septuaginta interpretes quorum h̄istoriam scripsit Ari
steas/sub Eleazaro sūmo sacerdote/fuere doctissimi: con
stat tamen eos in plerisq; defecisse:& nullus hebreorum
in eos inuebitur. Ruunt omnes contra Hieronymum: res
litis omnibus alijs totum belli pondus vertunt in eum.
Tamen Hieronyme ne te patiar tādū esurire/faciam te
participem micarum paucularum quas sub doctorū mē
sis collegi: & ex quibusdam paucis locis/presertim ex
vno psal. versiculo quem quotidie legimus tibi ostens
dam/vnde pro maiori parte videt emanasse talis discor
dia:& ne multis te morer sic habeto fere totam hāc di
uersitatem ex similitudine quadam valde captiosa pro
fluxisse. In canticis Canticorum capite primo damna
tur ab hebreis nostra translatio/i qua sic legitur: Melio
ra sunt ybera tua vino: Aiunt enim doct̄ 777 cum van/
quae illo loco ponitur significare non ybera sed dilectio
nem: Sine van autem significare ybera/sive mamillas:
& volūt illic legi debere dilectiones. Ecce quomodo ex
vocum similitudine tanta sit illic ista varietas. At dices
fortasse debuisse interpretes non voces attendere: sed or
tographiam diligenter inspicere: respondetur ex vocum
similitudine Codices quoq; fuisse variatos/& librario
rum vitio talia errata passim inoleuisse. Venio ad psal
mi centesimūnoni versiculum qui quotidie est in ore can
entium. Tecum principium in die virtutis tuae in splen

TRACTATUS:

Splendoribus stōrū ex utero ante luciferū genui te: In greco idē legit̄ μιταὰ σου ἢ ἀρχὴ ἐν ἡμίρᾳ τῆς σου ἀγαθῆς ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων σου ἐκ τῆς τῶν πρὸ ἑωσφοῦρον ἐπισημασῆ. Et hæc existimatur septuaginta interpretum fuisse trāslatio: ideoq̄ credenda est fuisse conformis bebreorum libris qui tunc legebātur. Et ex hoc sequitur codices bebraicos vel fuisse tūc varios: vel post illud tempus fuisse mutatos. Lōge enim aliter tempore Hieronimi legebatur / Et nunc quoq̄ legitur vt ex eius translatione / Et ex ipsis bebreorum libris ostenditur. Vbi tunc erat baimecba / nunc est bammeca: primum significat tecum: Secundam populus tuus. Vbi tunc erat nediuot / quod est duces vel principes: nunc est nedauot quod est spontanei vel vltroanei. Vbi tunc scribebatur be adre vel adere: nunc ponitur be arere. primum significat in splendoribus vel ornamentis: Secundum vero in montibus. Vbi prius erat Ieliditciba quod ē genui te: nunc est Ialduteciba quod interpretatur Adolescentiæ tuæ. Ecce Hieronimæ q̄pta diuersitas ex similitudine tum dictionum tum litterarum ē introducta. Mille tales loci possent afferrī ex scriptura sacra / quælis etiam est ille in psalmo. xix. in quo vulgata editio habet / foderunt græci codices ωρυζαι quod est idem Hieronymus dixit circūdederunt: pro quo in bebreo fuit olim Caru / quod predictæ interpretationes satis ostendunt: Nunc autem est Caari quod vertitur sicut leo. Aspice quanta sit sequuta mutatio seu per errorem casu acciderit / seu per fraudem de industria fuerit a iudeis excogitata. Ab ipsis iudeis audiuisse meminisse olim duos bebreos linguæ suæ peritissimos quorum vnus Ben Neptalim: alter Ben aser vocabatur Et hos cum sacras scripturas huiusmodi varietati

DE CONCEPTIO. CHRISTI.

bis viderent: resperfas / suscepisse aiunt curam corrigendi: Et circa eas diu multumq̄ defudasse / vt in vna omnia formam reuocarent: remansisse tamen tandem in plerisq̄ locis discordes: vt verificetur illud antiquū Adazium / Quod capita / tot sententiæ Ex hac deligentia duorum istorum supplantati fuerunt veteres translatores: Nam sublatis expunctisq̄ dictionibus primis quas nostri transtulerant / similes sunt suppositæ / quæ sensus longe alium pepererunt. His adiunge q̄ antiquitus Iudei scribebant sine punctis sicut nunc quoq̄ scribunt pentateuchū quo vtuntur in synagogis. Postmodum excogitarunt puncta Et virgulas / quæ vocalium vicem gerunt: scribunt enim bebrei non nunq̄ consonātes sine vocalibus / quo fit vt nescias / nisi per q̄ familiarem habeas scripturam quomodo sit legendum. Nedauot / Et Nedi not duæ dictiones ex iam supradictis scribuntur bisdem litteris: Et si puncta non addantur / liberum est proferre vt lector voluerit: punctis vero additis libertas aufertur / Et legendi licentia cobibetur: Habent insuper bebrei quædam elementa sibi inuicem ita similia lector emq̄ interdum adeo fallentia vt quid legat nesciat: sicut caf. bet. iot. van. res. dalet. Habes exemplum ex duabus dictionum supradictarum. s. adere. Et arere. Habeo ego librum bebraicum psalmorum manu exaratum: habeo Et impressum. In primo arere cum r. in secundo / adere cum .d. notatum est. arere autem significat montes: adere ornamenta vel splendores: quo factum. fuit vt aliqui translatores dixerint in splendoribus / vt habet nostra communis editio: aliqui vero in montibus vt Hieronymus. Dñ hæc mecum meditor supuenit q̄ diceret in psalmo octuagesimo quarto p̄ eo qd̄ nos dicim⁹. Et i eos q̄ conuertunt̄ ad Cor / meli⁹ dici a græcis

TRACTATUS.

καὶ ἐπὶ τοὺς ἐπιτρέφοντας καρδίας ἐπὶ αὐτοῦ. Quod est et inconuertentes cor ad eum mox ad Codicē bebrai cū me cōuertī reperīq; scriptū. אֶתְּחַיֵּיבֶנְךָ לְבַיְתִּי וְעַל יָסוּבֵי לֶבִישָׁלָא Quod interpretatur/ & non cōuertantur ad stultitiam. Aripuiq; mox Hieronymi translationē ad Gromatium / quam testui bebraico repperi cōformen. Et ecce dum cogito unde recordes bi / cor illud traxissent / quod non sit in Hieronymo neq; in bebreo: Verti oculos ad. Caf. quod ponitur pro. Le. in principio dictionis. chislab. & manifeste deprehēdi translatores bet. pro. caf. posuisse / & litterarum affinitate deceptos ex Le. & caf. in bet. conuersa fecisse Leb. quod cor significat: Et sic ex parte stultitie cor illud emanasse. Est igitur sole ipō clarius / vel interpretes errasse / vel textus post modum immutatos fuisse. At quia difficile adduci possum ut credam septuaginta quorum translatione græci utuntur caf. a bet discernere nesciuisse. puto magis textus deprauatos: sed ut cūq; res ierit / bunc quoq; similitudo errorem fecit. Sed hic est altera fraudis occasio / nam ex alepb & lamed sine punctis non minus fit. el. quod est / ad prepositio / q̄ al. quod est negatio. qui volunt. el. idest ad supponūt duo puncta: quibus vero placet non / virgulam subscribunt. Hieronymus al. & caf. repperit si cut modo scribunt bebrei. Alij el / & bet / vel reppererūt vel ta scribendum legendumq; putarunt. sic vtrāq; lectio saluari potest. Sed vtra sit verior quia sciri non potest sequimur coniecturas. Potest iam tibi innotuisse ac persuasum esse varietatem scripturarum ex similitudine ut ante dixi profluxisse. Persuadeo hoc idem per nostra exemplaria. In ultimo capite Euangelij Iobannis fere omnes legunt Simon Iobannis diligis me. cum ex codicibus græcis & ex commento Cyrilli patriarchæ alexā

DE CONCEPTIO. CHRISTI.

drini Carmelitæ nostri manifeste constat / Iona / non Iobannis legi debere. Quod alteri loco conuenit: vbi Christus dixit. Simon bar Iona. i. Simon fili Iona. Capite eodem legitur: Sic cum volo manere donec veniam: Quod sic occupauit mentes latinorum / ut veritatem audire nullo pacto velint: & hinc deprehenditur vis cōsuetudinis de qua dixit Aristoteles ī metabaphysicis Quod pleriq; propter consuetudinem audiendi fabulas resistunt veritati. græce sic legitur εαυ αὐτοῦ τελωμευει Quod ē seum volo manere: εαυ. em̄ in si & non in sic trāsserri debet. Sed similitudo fecit hoc vitium / quod sine græco exemplari non potest curari. Euangelista. enim Iobannes euangelicam historiam græce cōscripsit / ad quā oportet haberi recursus. In psalmo quoq; quadragesimo primo vbi legitur / Sitiuit anima mea ad deum fontem Legi debet fortem: nam in bebreo est. Quod fortem significat: & septuaginta interpretes ἰσχυροῦ idest fortem traduxerunt. Subijciam transeunter alium locum in quo frequenter erratur a nostris In Canticis Cantorum Capite sexto & septimo ponitur Sulamit̄ nomen mulieris / nos corrupto vocabulo. L. in. n. commutantes dicimus Sunamit̄ / vel sunamitis: Sunamit̄ autem per n. cognomen fuit Aisag puellæ quæ cum Dauid quondā decrepito dormiebat ut legitur in principio tertij libri regum. Alia quoq; causa potest adduci. Sunt enim apud bebreos quedam dictiones æquiuocæ / seu pluriuocæ quæ appellatur a græcis homonymæ quando. s. correspondet vna multis rebus appellatio: propter istas etiam non parua translatores ligat perplexitas: adeo ut sæpius alucinentur: sicut accidit viatoribus cum in locum multum sunt redacti. Affero huius rei solum hoc exemplum Iad significat propbetiam / Consilium / virtutem ripam /

TRACTATUS.

latus/locum/manum: nonnūq̄ ēt pro incrustatura legimus positus: vt Exodi vigesimo sexto capite reperitur. Istis adiungam tanq̄ Corollarium/ & bos duos locos: in quibus quottidie/ & q̄dem turpiter erratur a nostris In psal. cxli. nos legimus/ viduam eius b̄ndicens b̄ndicā/ Vbi nullo modo vidua legi potest: error iste venit a græcis natus ex similitudine duarum dictionum. s. ἄρα & ἕρα. prima venatio/ secunda vero vidua interpretatur: qui ergo viduam transtulit ἕρα in græco scriptum inuenit/ quæ lectio nullo modo stare potest/ quia Zeda legitur ab hebreis: Zeda autem viaticū/ vel venatio interpretatur/ non vidua/ quæ bebraice d̄r Almana. Alius itē error venit a græcis/ nam in psal. lxxxvi. legitur a nobis Nunqd̄ Sion dicet. qui sic transtulit scriptum in græco reperit. οὐτι, quod est Nūquid. Alibi legitur mater sion & qui sic transtulerunt/ οὐτηρ/ in græco reppererunt Neutrū aut̄ p̄t̄ defendi: nam in hebreo est/ v̄le/ vel v̄l, Zion: q̄d̄ est ad Sion. Legi ergo debet vt transtert Hierony. Ad Sion aut̄ dicetur: vel/ & ad Sion dicet. Quibus fit vt verū sit q̄d̄ dicit Hieronymus. s. translationem esse opus piculosum/ & obrectatorū latratib⁹ patens: & varietatē istā nō provenire vt isti calūniant ex ignorantia/ sed ex ipsa rei natura difficili intricata atq̄ p̄plexa qualis est via p̄ loca senticosa lubrica ac salebrosa. Hēs mi Hieronyme & si non fortasse totum quod optabas/ saltē q̄d̄ ego in p̄is aliūde occupatus potui prestare tunc c̄baritati. Concludam ergo illo Horatiano. Vire vale. si quid nouisti rectius istis. Candidus impartī: Si non bis vtere mecum.

F I N I S.

510
APOLOGIA.

FRATRIS BAPTISTAE MANTVANI
CARMELITAE THEOLOGI. CONTRA
EOS QVIDE TRAHVNT ORDINI
CARMELITARVM AD REVE
REN. DO. SIS MVNDVM
GONZA. SAN. RO. EC
CLESIE CARDINA
LEM EIVSDEM
ORDI. PRO
TECTO
REMA
POLO
GIA.

Oleo Reuerendissime. Pater ac Illustrissi.
Dñe q̄ non tā occasione inducar/ q̄ necessari
D ta compellar respondere maledictis impro
borum: & q̄ contra morem ac institutum
meum compellar rixari/ & videri litigios
sus: quod vicium a teneris annis ad banc vsq̄ etatem ne
sciebā: Apprehendam ergo stilum: & q̄d̄ coram loq̄ nō
datur/ litteris cōmittā: vt ingrediatur sermo per oculos/
cū negatur intrare per aures. Patienter ergo fertō/ si im
portune te adior/ si intempestiue te interpello/ si nugis
te onero: Nolumus litteras tibi esse molestas Iube eas si
lere/ d̄fer arbitrato tuo eas legere/ quousq̄ earum incun
da sit lectio: Est hæc in epistolis maior cōmoditas/ q̄ in
viva voce/ q̄ lectoris arbitrio loquuntur & silent. Tecū
ergo paulum expostulabo/ & nō meæ laudis gratia/ sed
p̄ gētis meæ deffensioē/ quā nō possū sine c̄pa idēffensā
relinq̄re/ pauca subinferā: q̄ si i hoc certamē quicq̄ mas
li exēpli forte videbit/ i litis authores retorq̄to. Nos ei nō

PRO CARMELITIS.

ad offendendum sicut ipsi: sed ad defendendum arma
 suscipimus: non mittim? in eos tela/ sed pot? repellimus
 in nos missa. Qd si inter repellendū quēquā eorū ferri
 cōtigerit/faciet hoc casus/nō nocēdi aūs: displicet vel mi
 nimū eorū p me læsū iri: nec minus ægre fero q nomen
 Innocentiæ cogar amittere/ qd q nos videā tātis eorum
 patere calumnijs. In digestis de iustitia/lege/vt Natu
 ra Florentius ita inquit: Iure hoc euenit/vt quod quis ob
 tutelam sui corporis fecerit/iure fecisse existimetur: Et
 cum inter nos cognationem quandam Natura constitue
 rit/consequens est hominem homini insidiari nefas esse.
 Sic lex. Quod si hoc licet vnicuiq? pro sui defensione/
 Quid pro suorum omnium Et pro religionis salute lice
 bit? Audies res nefariam/nauseosamq? subsannatem, ple
 nam iniuriarum, plenam scurrilitatis. Et ytinam metiar/
 euidentis facinorose mentis indicium. Hæc est iudorum
 superbiorumq? hominum Cōsuetudo supraq? dici potest
 foeda/supraq? ferri possit onerosa/vt illi qua proximo
 rum bonis offenduntur/Hi quia certant videri Celsio
 res/semper moliantur ea conuellere si possunt/vel obscu
 rare/si non possunt/quibus superari videntur ab alijs. Id
 totius fere Christianismus intelligit Et est tam nostris
 qd alienis notatum annalibus/apostolicis etiā litteris ap
 probatum sacrum ordinem nostrū Beatissimæ Dei Ge
 nitricis Mariæ titulo insignitum. Sed quosdam homines
 fecit sua malicia tam linguaces/tam ingeniosos ad caru
 landum/tam versutos ad sigillandum/vt nōnullos sim
 plices/Et idiotas garrulitate sua prouocent ad creden
 dum Mariam quæ in nostro scribitur titulo fuisse illam
 ægyptiam meretricem/quæ post spurcissimam vitæ ob
 scænitatem ad se tandem reuersa more Magdalene ve
 nit ad Christum? Et per longam grauemq? poenitentia

277
 APOLOGIA PRO CARMELITIS.

facta est de illarum numero meretricum de quibus Cbri
 stus dicit Meretrices precedent vos in regno coelorum.
 Vide queso Pater Reuerendissime. Si homo iste iocatur
 quanta sit in ioco illeberalitas qta petulantia/quanta ob
 scenitas. Si serio loquitur/quanta sit in eius verbis acer
 bitas/in intellectu obscuritas/qd sit atrox Et amarū istud
 scōma/quanto igne flamigeret ista pbalarica: profecto
 bis conuenit illud psal. Exacuerunt linguas vt serpentes:
 Et illud. Non est in ore eorum veritas/Cor eorum va
 num est/sepulcrum patens est guttur eorū/linguis suis
 dolose agebant. Et quomodo bone Deus nō extimescunt
 illud psal. Perdes omnes qui loquuntur mendacium: Sed
 dubito verificatur illud in eis: Excecavit enī eos malicia
 eorum. O nos infelices in quos annos lapsi sumus in qua
 temporum calamitatem iam peruenimus? Certe in eā de
 qua predictum est. Refrigescet cbaritas multorum. O
 lamentabile morum excidium/o virtutum iacturam de
 plorandam. Qui debent esse sal terræ/Lucerna accensa
 super candelabrum/Et Ciuitas supra montem posita
 ad condiendam terrenam inscitiam ad fugandas sæculi
 tenebras/ad piorum innocentiam ptegendam facti sūt
 insulsi Et obscuri/Et ammissis diuine gratiæ muris dis
 sipati/solo æquati/funditus euer si/mutat? est color opo
 timus: defecit sanctus/diminue sunt veritates a filijs ho
 minum. Sed gratias ago Deo meo qd vt cunq? res eat/
 tandem sapientia vincit maliciam. Nam in summorum
 pontificum priuilegijs/Et precipue Sixti qui nos miris
 sice studuit decorare/nō dictum est Mariæ simpliciter
 Sed additum est dei Genitricis quod græce dicit Theo
 tocos. Sunt eiusdem rei plura testimonia: Legimus enī
 in antiquis historijs quas viri litteratissimi non solum
 nostræ professionis/sed etiam extranei scripserunt pa
 g

518
APOLOGIA.

tres nostros non Carmelum Nabal/sed Carmelum Helice inhabitasse/ qui est inter Iudeam/ & pbeniciam in dioecesi Cæsariensi: & in eo cōstruxisse sacellum matri Cbristi paulopostq̄ e vita migravit: & fuisse sacellum illud a palestinis & pbenicibus/galileisq̄ gentibus celebratum/& in summa semper habitum reuerentia/vt pote quod estimabatur ædium Mariæ primam esse. Quo factum est vt populis in eam appellationem cōsentientibus ab eo sacello cognomen habuerint/& merito quidē/ decuit enim eos tantæ Virginis titulo insigniri/ qui primum ei templum dedicarunt. Iosephus antiochenus in speculo perfectæ militiæ ecclesiæ primitiæ sic de nobis inquit. Perfectorum militum Cbristi Coadiutores surrexerunt strenuissimi Viri solitarij/contemplationisq̄ dediti/sanctorum propbetarum Helicæ & Helisei imitatores/qui de monte Carmelo descendentes per Galileam/Samariam/& Palestinam fidem Cbristi constantissime sparserunt: Quicq̄ in virginis Mariæ honore in Carmeli mōtis decliuo fabricantes oratoriū saluatoris matri specialissime seruiuerunt. Legimus et̄/& Barptolomeus. Platina meminit in vitis Pontificū Honorū quartū voluisse patres nostros pro palijs variatis atq̄ virgatis/quebus more Palestinorum utebatur/vestiri candidis insignum puritatis Beatissime Virginis/cuius titulo erant insigniti. Quod futurū aliqui multo ante Deus ostendebat. Nā vt recitat Petrus Comestor scholasticæ historie scriptor/sabacha pater Helicæ nondum nati vidit in somnis viros candidatos se inuicem salutantes. Sed de his iam satis: Sublata est iā verbi æquocatio/obstrusus est aditus his offucijs. Qua via deinceps insidiaberis nobis/ o noster Zoile quicumq̄ es/qui non prohibes linguā tuā a malo/nec cobibes labia ne loquantur dolum? Sed quid

PRO CARMELITIS.

non audeat diruere superbia? Quid coinquinare ne n pergit Inuidia? Aiunt rursum nos gentem obscuram regulam non habere ab ecclesia approbatam: Pissime Deus Quod genus hoc hominum? Quæue hunc tam barbaram morem obseruat patria? Hospitio probibemur bare: ne Gens beri aut nudius tertius nata non veretur fratres nostros antiquorum patrum reliquias taxare tam irreligiose tam inhumane/vt nihil religionis pre se ferant/nihil humanitatis videantur habere. Regulam dicunt nos non habere: Ante Cbristi aduentū regulam habebamus quā discipuli Helicæ filij propbetarum obseruabāt. Post Cbristi aduentum pro vitæ regula semper habuimus Cbristi euangelium/acta/ & epistolas apostolorum. Hanc eandem regulam habuit Basilius/babuit Augustinus: babuit Būdictus: Vñ didicit Franciscus quæ obseruanda dedit discipulis? forte ne excogitauit a seipso? Nōne accepit ex euangelio? Nōne Euangelium est approbatum? Quam regulam habebant Paulus & Antonius in ægypto: Hilarion in Assyria: Benedictus in Italia/eandem nos habebamus in Carmelo/in montanis Iudeæ/in tota Assyria/in ægypto/in Arabia/in Pbenicia/in Cypro. Accidit sub Cbristo qd̄ & añ legit accidisse: quādiu ei vixit memoria disciplinæ Adæ/nō erat opus hominibus alia lege. At vbi subrepere cœpit obliuio: & lux primitiua veritatis extingui/ pro face iam finita prolata est altera lex. s. Mosaica / quæ vsq̄ ad Cbristum nobis luxit. At vbi venit plenitudo temporis / & sol Iusticiæ Cbristus apparuit / iam non facibus non lucernis non luce mendicata nobis opus fuit: sol enim emicuit & omni tenebrarum expulsa calligine cunctis gentibus dies illuxit. Tunc fides / tum charitas / tum religio / tum pietas / non per vrbes tantum & castella sed per nemo

APOLOGIA

ra ipsa per loca deserta arida & inaquosa longe lateque floruerunt. Tum erat passim vnus vitæ modus/vna morum regula/vna forma sanctitatis vbiq̃. Tunc martyres venerunt: Virgines prodierunt/monachibere mitæ/& anacoritæ pullularunt. At vbi paulum feruor intepuit/nubes quædam Suborta est. i. obliuio primæ sanctitatis: quæ solem aliquantisper obscurauit. Prodierunt mox doctores: qui varijs doctrinis soli. i. Christo succurrerunt. Tum pleriq̃ Laici religionis studio si lucem a doctoribus acceperunt/ quam ab ipso sole primi capiebant. Hinc sunt egressæ regulæ istæ quas isti dicunt nos non habere. Sed de hoc rursus paulo infra dicemus redeo ad propositum: Nos vocant genus ignobile/quorum fuit vt antedictum est/ tam antiquum tam illustre principium/ vt ex ea saltem parte cunctis religionum ordinibus (quod sine inuidia dictum sit) non solum possimus/ sed etiam debeamus anteferri. Nos respiciebat Hieronymus. cum dicebat: Princeps noster Helias/ dux noster Heliseus/ duces nostri filij prophetarum. Quid si dicerem ipsum Hieronymum/ ipsum quoq̃ Basilium qui monachis orientalibus regulam scripsit/ fuisse de nostris? Riderent forte isti/ qui q̃ ceci sunt/ & historiarum penitus ignari/nos appellant gentem obscuram/ Cæcis omnia videntur obscura: Tamen hæc vera esse Authores idonei prodiderunt. Quin & Iobannem baptistam nostris ascribunt: quod & videtur Christus innuere cum de ipso dixit Et si vultis scire ipse est Helias: cuius quoq̃ signum est q̃ inter duos Helix discipulos Heliseum. s. & Abdiam fuit sepultus. sed nolo in presens plura congerere: nec plures merces in mundinas ferre. Reperimus & in promptu omnibus est/ & oculo ad oculum potest videri/ Leonem

PRO CARMELITIS.

quartum pontificem maximum largas indulgentias nostris benefactoribus elargitum/quem constat pontificatum gessisse anno salutis nostræ octingentesimo quinquagesimo quarto: Franciscum vero et Dominicum viros quidem sanctissimos constat circa millesimum ducentesimum annum floruisse. Quo fit vt arctissimo iudicij articulo concludi possit nos Carmelitas saltem p̃ trecentos & quinquaginta annos antecessisse Minores/ & Predicatores hoc inq̃ conuinci potest scriptis & litteris apostolicis contra quas nulla exceptio fieri possit. Ex historijs vero nostris & alienis / quibus saltem tanta est fides/ quanta isti volunt dari suis: aliter nostra tedit antiquitas. Vnde & in sexto decretalium libro cum de religiosis domibus agitur post quorundam nouorum ordinum mentionem ita legitur. Heremitarum autem sancti Augustini & Carmelitarum ordines qui dictum hoc est lateranense Concilium precesserunt/in solido statu volumus permanere: Quibus verbis & nostra antiquitas/ & approbatio ipsa satis constat. Nam cum illic dicatur nos Concilium lateranense precessisse/ & nos debere in statu solido permanere/ compendio luculento & efficaci nostræ vetustati testimonium fertur. Sed sunt nonnulli qui solito non soldio putent legendum. Verum glossema id parui putamus. Cum habeamus firmiore apostolicum sermonem/ cui magis ioberere nos oportet. Nam Iobannes. xxij. in solenni privilegio nobis concesso locum illum Decretalis exponit dicens hoc pacto. Sacer ordo vester in agro Domini diuina dispositione plantatus/ & titulo Beatissimæ Dei genitricis Mariæ specialiter insignitus/ quem in statu solido stabili et firmo volumus permanere/ et reliqua. Ecce quod sapienter iste sumus ecclie pater duobus adiectis nominibus id est est stabili & firmo/ fecit clarum quod similitudo dictionum

APOLOGIA.

obscurarat. Quod si subinferat aliquis quem admodum solent plerique nugari/ Cur ergo vetustatis locum non tenemus? Respondemus futurum forte ut olim teneamus: possumus id sperare/ quoniam iure nobis est debitus: interea sicut Christus consulit/ in loco nouissimo humiliter recubemus donec veniat qui nobis dicat/ ascende superiorem. Nec ad hanc presidentiam multum anbellamus. Nam cum ut Paulus inquit non habeamus hanc Civitatem permanentem sed futuram inquiramus stultum putamus peregrinos in via de honore contedere/ qui solum conari debent in patriam cum salute pervenire. Aiunt nos gentem obscuram/ quorum maiores vestra diximus/ fuerunt Apostolorum Coadiutores/ Samaritanorum/ galileorum/ et palestinarum Evangeliste. Quorum multos Lodovicus rex Francorum e Syriaco bello rediens secum adduxit in Gallias/ ut eos haberet domi intercessores/ quos foris habuerat coadiutores. Nos gentem ignobilem vocant Quorum multi sunt sancti Confessores Quorum multi fuerunt doctores eximii/ disputatores acerrimi/ ut eorum scripta indicant/ quae adhuc extant/ et ubique leguntur. Alios brevitatis causa praeterire non possum/ Cyrillum Alexandrinum antiquissimum/ qui in Concilio ephefino legem ferri obtinuit quae cautum est ut mater Christi Maria Theotocos id est Dei genitrix appelletur Et Cyrillum presbyterum natione graecum/ qui per longum tempus in monte Carmelo legitur habitasse/ et spiritu prophetico claruisse. Accidit enim sanctitati eius res dictu mirabilis/ et quae nullo pacto sit reticenda. Illo ergo missam celebrante/ tabulae duae argenteae litteris graecis exaratae repente super altare descenderunt/ quas completo sacrificio summa cum religione/ quippe quas indicabat caelitus sibi missas/ accepit ac perlegit. Cum autem vidisset

PRO CARMELITIS.

eadem multis obscuritatibus involutas (fecit eas latinas) et misit in siciliam ad Ioachim abbatem Floriacensem: et scripsit in eas Commentum/ multa inde eliciens supra futuris religionum ordinibus/ et super venturo ecclesiae statu/ et precipue super ordine Minorum/ et Praedicatorum/ qui paulo post pullularunt. Et ne videamur ista somniasse/ quod Tabulae isti forte dicturi sunt/ lege librum Barptolemei Pissani/ quem scripsit de laudibus Beati Francisci: Ibi videbis fieri mentionem de omnibus quae dixi/ de Cyrillo/ de Ioachim/ de tabulis/ et de omnibus vaticinijs antedictis. Venio ad tertium Angelum martyrio coronatum/ qui praeter sanctimoniam Splendorem claruit etiam spiritu prophetiae: et multa de futuris vera predixit/ praesertim de regno Turcorum ampliando: de re. p. Christianorum affligenda usque ad ea tempora quibus turci in Italiam pervenerunt: quae omnia fuerunt haec tenus adimpleta Hunc virum sanctissimum Romae quondam repertum beatus Franciscus ita est veneratus/ ut prostratus in terram pedes eius sit deosculatus/ eumque praedixerit martyrem futurum. Angelus autem mox ut surrexit eum intuitus in haec verba prorupit. Beatus tu Francisce qui Christi Stigmatibus es decorandus: Nec habent Minores pro Francisci Stigmatibus testimonium aliud magis idoneum: et huiusmodi colloquijs fuit praesens Beatus Dominicus. Placet hoc loco interferere testimonium Cartusienensis illius qui scripsit libellum de temporibus Fasciculum temporum vulgo appellatum: hic recitas gesta anni millesimi ducentissimi nonagesimi primi sic inquit ad verbum: Nobilissima Civitas Aconensis a saracenis destruitur: ac demum deiferæ Mariae in Carmelo monasterium ad quattuor miliaria

APOLOGIA.

Ciuitati vicinum ab eis igne crematur / fratribus i eo de gentibus perfidorum gladijs trucidatis. Et tunc / probo dolor / Ordo Carmelitarum melifluum locum ex toto perdidit / In quo a tempore Heliae / Et Helisei prophetarum duobus millibus ducentis viginti Et vno annis perstiterant. Sic ille. Habes igitur Reuerendissime. Pater ex libro bello illo perquam vigilantissime lucubrato / Et loci Et originis / Et antiquitatis nostrae validum testimonium / quo durissimae frontes conterantur: Subijciam hic transsemiter quod idoneo loco legisse me memini / animas. scilicet fratrum illorum qui sunt a saracenis tunc trucidati visas in caelum ab angelis deferri / Et ad Christum ire cum palma martyrum. Nos vocant gentem ignobilem Quorum plerique fuerunt patriarchae / vt de quo supradictum est Cyrillus Alexandrinus: vt Albertus patriarcha Hierosolymitanus: qui Carmeli montis monasterium in melius erexit: Et vetustate iam collapsum instaurauit: Regulam quoque seu viuendi formam de Basilij regula excerptam ante lateranense Concilium quando nouas religiones institui non erat prohibitum / auctoritate qua legitime fungebantur fratribus dedit: Quam postmodum Innocentius Alexander / Nicolaus / Clemens / Iohannes / Urbanus / Bonifatius / Eugenius / Sixtus / Innocentius / Et plures alij summi pontifices confirmauerunt. Et dicunt bi tam impudenter nos regulam non habere. O genus hominum preceps Et incircumspectum / adeo improvidi sunt / Et inconsulti vt ineptis suis nos impellant ad suam ignominiam detegendam: Et similes vento qui dicitur Coecias ad se stolide nubes alliciunt. Scimus qui regulam habeat propriam. scimus qui Communem. Minores propriam habent / quam Franciscus. tulit / Et Innocentius declarauit. Monachi nigri propriam: Heremita / Et Canonici

PRO CARMELITIS

ci sancti Augustini. propriam Nos propriam. Praedicatorum vero propriam non habet. Sed aliorum castris inserti militant sub communi duce Augustino. Abeat ergo hinc in malam Crucem quicumque sunt maledici isti / Sathanæ Lictores / alienae famae Sicarii / Claustralis vitae perturbatores / Et piarum mentium Sæui carnifices. Res deo ad patriarchas. Iohannes patriarcha Hierosolymitanus ad hanc dignitatem ex Carmelo venit: ipse antiquorum Carmelitarum vitas scripsit: incipiens ab Helia vsque ad sua tempora: Et extat ad hunc vsque diem liber ille / quem ego vidi / tenui ac legi. Adde supradictis Petrum Thomæ patriarcham Constantinopolitanum: qui post multas clades saracenis illatas / ipse namque Alexandriae aegypti urbem nobilissimam cum Petro Cypri rege Christo restituit. post multos libros catholice Et ingeniose conscriptos iacet in Cypro Famaugustae sanctitatis opinione diffamatus. Nos vocant ignobiles qui olim dum Asia / Et Aethiopia Christum sapiebant in regionibus illis / vt in nostris annalibus continetur habuimus septuaginta Et amplius monasteria ampla pulcherrima. atque magnifica: inter quae erant fere omnia loca quae Christus Et mater eius sua conuersatione celebrarunt. Quod si vicio dant quod ea perdidimus: vicio dent reipublicae Christianae / quod ea regna iam diu amiserit / Et amissa recuperare nondum curet. Habeo apud me Decretum Godfredi / qui capta Hierosolyma de Syris triumphauit, super quadam pietate quam omni sabbato inebat exhiberi fratribus nostris qui tunc incolebant montanae Iudaeae / per quae transiit Maria cum ad salutandum Elisabeth se conferret. Floruit autem Godfredus circa annum Christi millesimum centesimum ante Franciscum Et Dominicum saltem annis centum. Attulit autem de

APOLOGIA.

cretum hoc ex Cypro cum quattuor bullis romānorum pontificū in fratrum nostrorum fauorē ad patriarchas hierosolymitanos olim missis/frater Iordanis mātuam ordinis nri qui loca terre sancte uisitauit: Et ad uideādas pyramides regum ægyptiorum Mēpbim quondā urbē clarissimam/modo Cbairum appellatam vsq; peruenit. Accidit nobis quod Et Basilij monachis: Basilij inq; monachis/proposito uinēdi/ Et habitus affinitate nobis imitatis. Nam ipsi quoq; eisdem de causis/hoc est ob frequentes barbarorū incursus/ Et ob desolationem fidei nostre plurima Et opulentissima monasteria in Cappadocia/ in Tbracia/in Græcia/in P brygia/ Et i Cycladib; iam pridem ammisere. Nostri ergo patres vel sola antiquitate uenerabiles ex eorum numero sunt qui in uinēdā patris familias euangelici priā bora uenerūt Iuniores isti, Minores/ Et Prædicatores undecia bora cōducti sunt/ una bora laborarunt/ Et cū pares nobis a uinēdā Dño facti essent/ ipsi sese nobis pretulerunt/ qui portauimus pōdus diei Et æstus. Quod si forte uisi sumus batten?/ aut numero pauciores/ aut facultatib; tenuiores/ nil mirū est. Sumus. n. extorres/ ex proprijs sedibus pulsi/ palantes ac uagi rabiei barbarorum expositi: cæpimusq; a paucis annis hoc est a tempore predicti Lodouici regis Francorum in Italia/in Gallia/in Germania in Hispania/ Et demū in tota Europa frutificari: Et iam Deo pientissimo/ Et beatissima Dei Genitrice Maria curā nri gerētib; adeo coaluimus/ instauratiq; sum? ut nos Caudices cariosi/ Et iā senio Et bello ac lōga peregrinatione cōsumpti cōuulsisq; cum nouellis istis plantationibus possimus aliquādo de paritate cōtēdere/ aliquā de p̄sidētia gaudere. Et nisi misericors De; reliq;isset nobis semē q̄si sodoma fuisset? extircti hoc ē ad unū oēs extirpati. Noluūt autem fidelis

PRO CARMELITIS.

de; antiquā in nobis mutare sententiā: sumus em̄ de filijs Recab/ de qb; i Hieremie capite. xxxv. ita dī Pro eo qd obedistis p̄cepto Ionadab p̄ris v̄ri/ et custodistis oīa eius mādata Et fecistis vniuersa quæ p̄cepit uobis/ p̄pterea hæc dī Dñs De; exercitū de; Isrl?/ Nō deficiet uir de stirpe Ionadab filij Recab i æternū stās i cōspectu meo et bi discipulis Helice postmodū adbæserūt. Accidit hoc i nobis admiratiōe dignū/ et p̄ctiois Diuine manifestū indicium qd s. more nascētis ecclie ex p̄sequutionib; increo mētū sūpsim?/ et dñ extirpamur p̄pagati sum? nulla nā q̄ aliarū/ religionū/ quæcūq; illa sit/ p? similitudine suorum calamitatē/ post tale naufragiū potuit tm̄ se se attollere: Sed multæ etiā spē sua quasi dī gubernatiōe destitutæ corruerūt: Nos autē post uolētā dep̄dationē/ post tumultuosam n̄rorū non expulsionē solū/ uerū etiā occisionē post tantam barbarici furoris inundationem Et bellorum incendia tam crudelia reuiximus: Et quasi ex transplā tatione magis aucti sumus Factumq; uidet in nobis qd in psalmo dicitur. Et pertransierunt de gente in gentem Et de regno in populum alterum. Non reliquit hominē nocere eis/ et corripuit p̄ eis reges. Nolite tāgere Cbris tos meos/ et i p̄betis meis nolite malignari: Qd dñm eo maxime cōgruit nobis/ qd Helice discipuli sicut testatur Regū historia/ filij p̄betarū appellabāt. Nos ergo quōdā oriētales/ nūc uero p̄pter fidē catholicā p̄ occidētē et septētrionē sparsi/ p̄pter euāgelij eueti p̄pter xp̄i nomē exules/ tā ib̄uane tractamur ab istis / ut nos neq; recto dignēt̄ ituitu: Una eorū/ una fellis/ et botr? amarissim? Est aliqd̄ mēoratu dignissimū qd ad uniuersalē pietatis p̄fectū cupio cūctis esse notissimū / idq; p̄p̄ pauis ex plicare conabor Nazaret opidū magis illustre q̄ opulē tū uirgo maria gen? traxit/ nō lōge distat a mōte car

APOLOGIA

melo: Quo factum est sicut accepimus ab antiquis / ut patres nostri filij prophetarum / Helice successores cum Ioachim & cum anna Mariæ parentibus sicut vicini solent / conuersarentur : Et quia summopere studebant mundi contemptui / & ante omnia more Helice & Helisei cœlibatui ac Virginitati / Mariam infantulam / quæ tam quoq̃ nescio quid Diuinitatis pretendebat / ad nuptiarum abdicationem / & ad perpetuam continentiam sic animarunt / ut virginitatis perpetuæ suscepit votum propterea Angelo Gabrieli legitur respondisse. Quo modo fiet istud / quia virum non cognosco. Et quoniam mons Carmelus erat sanctitatis nomine difamatissimus accedebant illuc frequenter cum vacabat / ex vicinis locis religionis amatores viri ac mulieres / & presertim cœ matre Virgo paruula / & iam adulta : & cum viris illis sanctissimis quos auctores habuerat sancti propositi tantam familiaritatem contraxit / ut quotiens poterat vel ad eos accederet / vel eos ad se accersiret sub ministrans etiam eis secundum facultates multa necessaria erant enim pauperes / ac mendici / contemplationi diuinorum penitus addicti. Post Christi passionem cum iam apostolus presertim Iobanes euangelista cui fuerat a Christo comendata / pulsus a iudeis ad gentes transmigrasset domus se retraxit : Nazaret peruenit / & frequenter veniebat in Carmelum quærens medicinam suo Cordolio familiariter alloquebatur viros illos / curas eis suas explicabat / cum fiducia lamentabatur : & ipsi cum ea pariter affecti tristabantur mutuo / & collacrymabant. restabat ei solum hoc solatium / non habebat alios cum quibus posset libere loqui / aperte lamentari : & mitigare suspirijs mentis ardorem : Tandem moritura eos aduocauit : & in medio eorum tradidit spiritum / eos deprecans

PRO CARMELITIS.

ans & ad iurans / ut haberent æternam sui memoriam : Se pulchre interfuerunt æternam vale dixerunt. Demum cum summa animi amaritudine reuersi / mox sacelli fundamens taecerunt / et Mariæ titulum imponentes / ut illuc quotis die tanquam in Mariæ domum conuenirent. Et hoc vno solatio fruebantur / ut amantes solent quod eius quam videre amplius non poterant / domum videbant. Hinc sicut antedixi factum est ut a loco illo cognominati sint Fratres beate Mariæ in monte Carmeli Tu vide tu existima / tu perpende / tu iudica Pater reuerendissime quid tibi debeamus facere titulum quem quidam obscuro nituntur auferre. Sub hoc titulo militauimus Christo iam mille quingentos circiter annos / a morte. s. Mariæ ad hæc usque tempora : Sic ubique terrarum nuncupamur. Christi Vicarij / pontifices Romani sic nos appellant. Et hoc illustrissimum tituli decus ut patet intuenti nostra privilegia nobis confirmarunt. Videtur hinc ordinem nostrum Ioban. Euangelistæ successisse / qui post eam Mariæ dum viueret curam habuerit / & post mortem titulum eius hereditarij. Sint modo qui nos calunniantur / sint qui conturbent. Dum modo Tu sis qui nos diligas ac tuearis. Vale.

F I N I S.

FRATRIS BAPTISTAE MANTVA
NI CARMELITAE THEOLOGI
AD PTOLEMEVM FRA
TREM EPISTOLA
CONTRA CA
LVMNIA
TORES.

CVM GRATIA ET PRIVILE
GIO VSQVE AD QVAT
TVORANNOS.

FRATRIS BAPTISTAE MANTVANI
 CARMELITAE THEOLOGI AD
 PTOLEMEVM FRATREM
 EPISTOLA CONTRA
 CALVMNIA
 TORES.

Pro amoris integritate quem inter nos natura incubavit / Virtus consumavit Ptoles
 mee frater suavissime me mones vicio mibi
 dari/a/ nonnullis/q̄ in opusculis meis sint
 quaedam errata: Et q̄ quibusdam vtar vo
 cabulis/quae latinam p̄brasim non observant. Ego qui
 (vt verum fatear) fui vt plurimum in observatione voc
 cum parum diligens/Et animū habui ad sensa magis in
 tentum/q̄ ad verba/Nō ausim negare id mibi accidisse/
 in quo etiam peritissimi diligentissimiq̄ Viri peccauerūt
 Nemo.n.tam oculatus/nemo tā circūspectus esse potest/
 etiā si sit ipse aut Argus/aut Ianus/q̄bus a tergo nulla
 Ciconia pinsere poterat: Quin aliqui labat̄ Et cadat/in
 lingua p̄cipue/quae sua naturali lubricitate ad Casum sp̄
 prona/nunq̄ a p̄cipitio longe distat. Primum igit̄ gr̄as
 ago q̄ protectionē meā tam benigne suscipias/Et pollic
 tearis te onus suscepturū refellendi eorum maledicta/Et
 vt fratrem decet fratri subuenias. Deinde velim scias non
 esse detractoribus facile credēdū/quia non mature et si
 docti sint/sed p̄cipitanter singula iudicant/Et putantes
 nugas suas iudicem non habituras/nec vllō incerniculo
 excutiendas/ex omni herba/vt aiunt fascē faciūt. Quod
 si pedepressim contanter q̄ id agerent vel nullū reprebē
 derent/vel eos tantum qui peccauissent. At nequaquā ita

CONTRA

contingit. Videmus enim **¶** exempla subijciam manifesta/ plerisque patere istis calūnijs/ qui omni culpa vacant immo qui laudandi sunt/ vnde culpantur: Ex quo colligitur quotquot huic inofficioso officio sese dedunt/ esse temerarios **¶** et vecordes. Pauca igitur breuiter temeritatis huius exempla subijciam vt aduertat non esse eis passim fidem adhibendam: Plinius i. xxxv. naturalis hysto. libro Taxat Virgiliū q̄ sandicem crediderit esse herbam/ cui dixit in Buc. Sponte sua sandix pascentes vestiet agnos Est autē Sandix vt ipse dicit Species coloris: sed Virgilius dicere voluit lanas agnorum pascentiū spōte sua cōtracturas hunc colorem: Et non debuit Plinius dicere Virgiliū putasse herbā esse Sandicē: Vbi **¶** ipse seruit vt grāmatici nostri volunt/ est prolapsus: cum dixit sandicem esse herbam: Quod Virgilius neq̄ dixit/ neq̄ putauit. Scandix tamē per se herba est/ de qua Dioscorides pene ad verbum sic inquit. Scandix est **¶** hoc olus syluestre subacre amarūq̄ aliq̄tis per: coctum **¶** et crudum in cibo sumptum ventri confer ac stomacho: decocti vero ius potum vesicæ/ renibus/ **¶** et epati vtile est: Sic Diosco. Et de hac sunt qui putent Virgiliū/ seruitūq̄ intellexisse: licet apud eos non scribatur Scandis per se.

Quod erratum librarijs imputandum.

Quidam (de superstitib⁹ loquor/ ideo **¶** nomē supprimo) dum vult sigillare aureliū Augusti. q̄ ecclesiæ Dei lumē est magnū/ more eius q̄ in ventum spūit/ sese contaminauit: **¶** et instar forioli sese coinquinauit. Nam cum Augustin⁹ i libro de Ciuitate Dei quinto. Capite. vi. dicat si geminos cōtingat ex eodē coitu **¶** et semine concipi/ vnū post alterū nō formari: sed ambos simul incobari: Quia natura cū (vt aiūt theologi agat necessario/ oēs seminis partes simul aggredit/ Dicit stulte **¶** et iperte sup

reapit⁹ con
it⁹ inep
a. plimio

Augustin⁹
epit. inep

CALVMNIATORES.

fecundationē / quæ longe alia res est) eum negare: Superfecundatio enim non est geminorum/ sed per diuersos cōcubitus pluribus ex seminibus conceptorum. Conceptus autem de quo loquitur. Augu. est geminorū ex eodē coitu / ex eodē semine/ quod simul **¶** et eodem temporis momento natura incipit fouere / sic q̄ vnū post alterum concipi sit impossibile. Vnde sic conceptos eadē momenta et eadē dem boroscopum habere est necesse: borum dicit Augustinus/ Cum vnū conceperit fœmina/ nō posse deinde alterum concipere/ quia tanta vis est naturæ/ vt proposita simul amborum materia/ necessario simul ad amborū exordium conuertatur. Et cum hac indiuidua duorū cōceptione potest mulier superfœtare. Sed cum quis ex suo superfœtatione conceptus est non potest eundem boroscopum habere cum priore: temporis enim intercapedo necessario aliū inducit boroscopum. Hic est loci illius san⁹ intellectus. Et quod ipse ait de superfœtatione / nugatorius omnino est **¶** et puerile/ nullo pbilosophiæ sale cōditū Viro ergo isti q̄ cū sit mer⁹ grāmaticus in messem pbilosophorū falcē mittit/ recte dici potest quod Apelles pictor dixit sutori: Supra crepidam nō ascēdas. **¶** Ali⁹ q̄ dā dicit Hieronymū falsa scripsisse de Apollonio Tyaneō/ q̄ narrat eū vidisse Iarchā gymnosophistā nō p̄ci p̄ i throno sedetē aureo/ cū Phyllostrat⁹ dicat thronū illum nō aureū / sed æreū fuisse. Itē q̄ cū alias dixerit pbison esse Gangē: post modū de Apollonio loquēs quasi p̄ μυμουχοῦ ἀμαρτία, hoc est per memoriæ peccatum / velit eē Indū. Et q̄ cū indus ex carcasso veniat/ nō possit esse Pbisson/ q̄ ex paradiso terrestri deriuat. Itē q̄ Apollonius iuit in Aethiopiā nō vt refert Hieronym⁹ ad vidēdā mēsa; solis i sabulo: sed poti⁹ vt inqt Phyllostrotus ad vidēdā. Mēnonis statuā/ quæ mane oriēte sole loq̄

didit
egregiu

CONTRA

batur. Vide qua vecordia tantilli bonificationes prouocent
 tantos viros/ & Pigmei audeant surgere in gigantes.
 Primum ergo quod Hieronymo obicitur diluendo sic or
 dimur. Quid vetat credendum esse Hieronymum disciplina
 rum ac linguarum omnium peritissimum scripsisse non aureum
 sed cereum/ & postea vicio librariorum passim omnia bo
 na exemplaria corrumpentium/ dum sunt affinitate delu
 duntur/dictionem cereum transisse in aureum? Et sic est
 aureum commutatum? Et ne abudemus insuperfluis/de hoc
 satis. Quod autem Hieronymus cum dixit latissimo Pbi
 son amne transmissio / intellexit de Indo/qui omnium quos
 transiit Apollonius sit maximus. Gangem enim qui est orie
 talior/ & Indo maior non transmisit. Bragmane nam
 que ad quos ibat inter Indum & Gangem sunt positi
 totum conceditur: Sed cum subinfert. Hieronymus alibi
 hoc est in genesim dixisse P bison esse Gangem/plane
 negamus: nec ipse accusator quid dicat aduertit. Hiero
 nymus namque non ait eum esse Gangem/ sed solum quos
 dam ita putare. Vide in questionibus hebraicis super
 Genesim. De tribus enim illorum quattuor fluminum pa
 radisi/ Nilo/ Tigri/ & Euphrate non est contentio. De
 P bison tantum dubitatur Ganges ne sit an Indus/ quia ea
 duo flumina in India tenent principatum/ vbi terra est
 Euilat/ qua a P bison circumdari scripsit Moses. Nec mi
 rum si Hieronymus putat P bison esse Indum/ quem alii asse
 uerent esse Gangem: Nam ut inquit Apostolus in huiusmodi
 quae. s. fide non tangunt/ vnusquisque abudat in sensu suo.
 Quod autem inquit de paradiso & Caucaaso est vanum pro
 sus et frivolum. Nam copertum est/ et omnes Cosmographi trad
 diderunt Pleraque flumina tellure pluries absorberi/ ac plu
 ries enasci. Ut dicitur de Ana flumio Hispaniae: & Aretusa
 fonte siciliae. Et de hoc ista dixisse sufficiat. cur sim respoo

CALVMNIATORES.

dendum ad aliud: Cum aduersarius dicit Apollonium ad me
 sam solis non iuisse ut dicit Hieronymus: Ego P bistratum
 magis admiro/ quia non scripserit curam. Apollonio fuisse
 videndi mesam illam in sabulo/ cum teste Herodoto/ et alijs
 quibus plurimis/ fuerit & ipsa apud aethiopes/ vbi tunc erat
 Apollonius/ habita pro magno ac Illustri miraculo: De
 hac P oponius mella ita inquit. Est locus apparatus/ epi
 lis semper refertus/ & quia ut liber/ vesci volentibus licet
 Helium Trapezam/ hoc est/ solis mesam appellant: et quae
 passim apposita sunt/ affirmant in nasci subinde diuinitatem
 sic ille. Hanc Nicolaus delirus quia non repperit in Ca
 tholico/ finxit insulse Zodiacum fuisse in barena aethiopia
 ca figuratum/ et ad eum videndum iuisse Apollonium. Sed for
 tasse P bistratum cum sciret Apollonium esse Pythagoricum /
 veritatem est eum mittere ad nidorem carnium illarum ne Pytha
 goricam regulam violaret. Sed quid pluribus opus? Videtur ma
 gis Hieronymus taxare P bistratum voluisse/ quia cum illic
 duo essent tam admiranda ad vnum tantum illorum misere
 rit Apollonium/ nulla de alio facta mentione: Ac si velit
 dicere Cur P bistratum de vno tantum loquutus es?
 Cur de alio quoque quod aequae/ immo magis mirum erat
 tacuisti? Audet rursum hiscere / & incestare famam
 tanti Viri. Ait enim perabsurdum esse cum ad hominem
 latinum scribat / vti hebraica dictione / hoc est P bison.
 Videtur isto loco nodum in scirpo quaerere/ & occasio
 nem detrahendi mendicare. Scribens enim Hieronymus
 ad hominem latinum/ qui sit/ ut erat ipse Paulinus/ scri
 pturarum sanctarum studiosissimus/ recte immo aptissime
 hac hebraica dictione est usus / quae facta illi erat
 familiaris ex assidua lectione scripturarum / & ex
 consuetudine sanctorum doctorum. Sic & nos cum
 ad quempiam latinum scribimus vti solemus graecis
 A a iij

CONTRA

ditionibus/quæ iam vsu longo factæ sunt nostræ/ut et
dicimus syllabam syncopam/syllepsim plepsim/et mil
le huiusmodi/quas constat esse græcas dictiones. At non
dum quiescit accusator. Obijcit enim Hieronymo q non
scripserit contra Hieroclem/qui Christo Apolloniã cõ
parauit/Cum Eusebius scripserit contra eum. Quid da
mus medicinæ huic morbo? Vulnus acbillæo quæ quon
dam fecerat hosti vulneris auxilium Pelias basta tulit.
Sic nimirum fert medicinam istud relum: Dicens enim
Eusebium scripsisse contra Hieroclem/quod Hierony
mus siluerit/causam assignat: Quod enim vidit Hiero
nymus bene esse per Eusebium cõfutatam: Quid debuit
rursus verbis supernuacaneis insectari? Cum precipue
ut accusator ipse confitetur/esset Hieronymus in trans
ferendis libris occupatus. Vbi aduertendum q hic Cris
minator callide commendat Hieronymum/ut ex cõmen
datione probet aliquod vicium. Ideo nanq dicit eum oc
cupatum/ut credi faciat factum ex occupatione obliuio
sum. Genus id profecto laudis egregium/quo quis ut vi
tuperet quẽpiam laudat. Non quiescit adhuc censor hic
tetricus/sed more partiborum fugiens sagittat. Impingit
Hieronymo q Apolloniã vitã/quã scripsit Philostratus
et dñat Eusebius/approbare se ostendat/cũ scribens
ad Paulinum eã allegat. Respondetur hic paucis a Diuo
Hieronymo non tantum in Apollonio/sed et in Pythagora
in Platone/in Gallis/et hispanis/qui ad Titum Liui.
venisse leguntur In Paulo ipso apostolo/quorum oim
meminit illo loco/id tantum approbare ad quod eorum
exemplo Paulinum presbyterũ volebat inducere/ad stu
dium. s. sapientiæ/et labores assumptos gratia videndi
eos/quorum in sapientia nomen est grande: hoc est quod
in Apollonio Tyaneo laudat Hieronymus. Ex qbus con

CALVMNIATORES.

stat hominem istum sicut in libro sapientiæ est scriptũ/
occasione quæ fuisse ut recederet ab amico/ et ex alio
rum depressione voluisse videri se excelsum: Sed magis
accidet ei quod Paulus dicit: Quæ seminauerit homo/
bæc et metet: Sic ergo errare solent homines qui factis
procil et verbis tenuis sunt sapientes. Idẽ accusat Hie
ronymum q male transtulerit psalmographi versiculũ.
Non sic impij/non sic: sed tanq puluis quem projicit vẽ
tus a facie terræ: dicit enim in bebreo haberi tantum seo
mel Non sic. Illam vero particulam a facie terræ/nõ ha
beri/nec addi debuisse a fideli interprete. Item non de
buisse transferri tanq puluis: sed tanq acus/quæ est pa
lea minutissima. Moz. enim dictionem bebraicam dicit
latine interpretari Acus non puluerem: et hæc omnia ab
bebreo doctissimo dicit se accepisse. Sed aduerte qui le
gis q multifariam hæc inscite conscripserit. Versiculus
ille quem male translatus criminatur dicit esse psalmo
graphi/quod certe dubium est: Nam dicitur a plerisq
prefatio Esræ/quam preposuit Sepher Telm/boc est li
bro psalmorum/cum i ordinem illũ eos rede gisset. Item
falso dicit eam esse Hieronymi translationem/quæ vulga
ta est æditio. Criminator iste scire debuerat psalmos q
bus vtimur/teste Augustino in libro de doctrina Chris
tiana tot traductores habuisse/quot olim in ecclesia la
tina liguæ græcæ noticiam vel imperfectam habuerũt:
Transferebat enim vnusquisq psalmos suo sensu. Mani
festum hoc Romæ vbitot traductioes fere sunt/quot
ecclesiæ. Sed finge esse Hieronymi/nihil ex hoc habet ad
uersus eum. Nam illæ particulæ quæ in bebreo non ha
bentur,cum in græcis Codicibus habeantur: transferri
debuerunt ab interprete Codicum græcorum. Cum ergo
psalmos pluries traduxerit Hieronymus, ex græco ali

372
dicitur
pau h

CONTRA

quādo/aliquādo ex bebreo/nō mirū si in aliqua eiꝝ trāslatione particulae illae reperiat̄ur. In trāslatione autē ad Cromatium/quā fecit ex bebreo in latinum / particulas illas in illis Codicibus nō inuētas pretermisit. Sed trāslationē illam Calūmator iste nunq̄ vidit: & putabat omnes translationes quotquot reperit̄ur/bonas aeque ac malas/esse Hieronymi/sic est in eum beneanimat̄/sic est res ecclesiasticas male doct̄us. Quod vero addit de acere Iudico irreuerenter & ignoranter dictum Cum enim Moꝝ trāsseratur in puluerem non solum a Hieronymo/sed etiam a græcis trāslatoribus. Χυουο enim habetur in græcis Codicibus / qui latine puluis dicitur. Nescio cur iste sic deliret/vt magis credat vni Iudeo tēpestatis nostrae in qua omnes bebrei minimā suae grammaticae habent peritiā: q̄ Hieronymo Theodocioni. Symacbo. Aquilae. Origeni & ipsis septuaginta interpretibus / qui fuerunt doct̄issimi bebreorum / missi ab Eleasaro summo Sacerdote ad Ptolemeum philadelphū regem aegypti/vt testatur Aristēas qui illam historiam accuratissime scripsit. Inuenitur eadem dictio moꝝ / Osee Capite tertio decimo puluis trāslata: vbi legitur / sicut puluis turbine raptus: & Sophoniae secundo. Quasi puluere trāseuntē diē. Vertitur etiā aliquādo fauilla: vt Iob Capite Vigesimo primo: Et sicut fauilla quā turbo dispergit. Quo fit vt putari possit moꝝ. accipi posse p̄ omni purgamento sicut accipitur a græcis Periplemā. Quā multiplex vero & ambigua sit quorūdam vocabulorum etymologia / sciunt qui trāsserunt. Nullus enim eorum qui laborem hunc hactenus susceperunt potuit sine nota pertrāsire: exemplū habet dictiois soter σωτηρι / quae latine trāsserri nō potest / cum non saluatore / Sed cū q̄ saluauit significet. Subiungit aliud & q̄dē iperite

CALVMNIATORES.

vt non videatur videre quod videt: ait enim psalmograꝝ pbū comparasse virum iustū frumēto / impiū vero acerri: contra quod stat ipse Codex: ibi enim legitur. Et erit tanq̄ lignū quod plantatū est secus decursus aquarum. Cōparat ergo ligno non frumento: sed hoc ille confingebat/vt acus suum carius venderet: Bone Deus q̄tū in ep̄iarū passim effutunt isti Sugillatores / omnes inquit nant / oēs debonestant / in omnes pretereuntes expiunt suae atrae billis excrementa. Alter quidam (loquor de hominibus habitu religioꝝ) Dum nuper concionaretur / videretq̄ esse frequens auditoriū / vt grande aliquid loqueretur / quo alios Concionatores anteiret / voce tragica exclamabat psalmos nō esse fideliter trāslatos: & profesrens ex psalmo sexto illū versiculum. Anima mea turbata est valde: Et tu domine vsq̄ quo? Pro vsq̄ quo assueuerabat debuisse trāsserri aliquantulū: iactabundusq̄ dānabat omnes antiquos trāslatores / q̄ nemo eorū id aduertisset. Mouit hęc insolens Calumnia multos viros et litteratos / & religiosos / qui quotidie versum illū inter psalmos poenitētiales sic legebant. Et cum me consulerēt confestim misi manū ad exemplaria græca atq̄ bebraica quae in mea bibliotheca habebam recondita Inuenitq̄ in græco Codice scriptum εωσποτε. In bebreo vero idest Ad matai / quae dictiones vbicunq̄ reperuntur i sacris litteris semper ad idoneis vsq̄ quo interpretant̄ Vide psalmū octuagesimū primū. et octuagesimū nonū / et inuenies eadē verba sic interpretata: ideq̄ ē intelligēti adeo clarū / vt pudeat nō solū negare sed etiā dubitare: Mirabar hominem huiꝝ p̄fessionis tā p̄tinaciter asserere quae nesciebat. S; mlto apliꝝ sū mirat̄ q̄ post q̄ hoc ei declaratū ē i faciēq̄ dictū / et sole clarū demonstratū / testimonio ē iporū bebreorū cōfirmatū / tā durae cervicis

CONTRA

erat ut nō sit motus ex sentētia/et veritatis lucem oculis se
offundentem/vel nō aduerterit/vel quod magis Credo
aduertere dissimularit/quo circūstantē plēbem in opi
nione falsa quam docuerat frontis duricie/et vocis pri
nata ad sui laudē cōfirmaret. Vide iam quid de reliquis
sentiendum / Cum bi qui aliquātulū sapere vidētur ita
desipiunt/et qui predicande veritatis officium vsurpāt
magis eam deprehēduntur cōculcare: et id solū curare
quod dicit Persius. At pulchrum est digito monstrari/
et dicitur/bic est. Sed agant ut lubet et ineptiāt suo mo
do sine fine/mibi certe magis frequēs tbeatrū/ sunt tres
quattuorue sapientes/et infinitus numerus ignorantum.

3
2

Virgilij
non per. i. sed per. e. debere scribi/ et producit cōtra nos
ipsa saxa/ ut duræ frontes testimonio duriore conterant

8
7

Clamat Politianus in orthographia latinorum men
dam esse/et nomē Virgilij nō recte scribi: Cū ipse teste
quodam saxo repperit nomen illud in prima syllaba
non per. i. sed per. e. debere scribi/ et producit cōtra nos
ipsa saxa/ ut duræ frontes testimonio duriore conterant
Vide q̄ frivolo nitatur argumento/ et cum lapidis pu
gnaturus mutilata basta/ et strigoso equo venit in cam
pum. Dum Romæ sub Sixto quarto agerem. Pom
ponius lætus mihi familiarissimus / ostendit tabulam
marmoream perquam vetustissimam in circo flamini
in qua quosdam errores deprehendisse se monstrabat.
in ea enim pro Venox/Vennocens/ et Publius pro Po
blio/et Politicus pro perico mendose scriptum erat: hoc
idem refert Hermolaus in plinianis correctionibus li
bro sexto/et tertiodécimo Cur oro te non potuit scil
ptor errasse/ sicut eos sæpe errasse in multis titulis Ro
mæ percepimus? et cur non potuit illud nomen quod
in eo saxo legit fuisse non Virgilij nostri sed alteri
us cuiuspiam nati sub Vergilij. Cicero in epistolis ad
Atticum dicit se vidisse in Capitolio statuam Scipio

CALVMNIATORES.

nis Africani cum subscriptione Serapionis / et dicit
se putasse id erratum fabrilis: Constat ergo Ciceros
nis iudicio et fabros statuarios errare posse. Addit
etiam Politianus ut maior auctoritas sit in fabula/le
gisse se ita scriptum in biblioteca quadam percelebri:
et aliquando scriptum litteris longobardis/ aliquando
litteris maiusculis/ quasi longobardi / et qui litteras fa
ciunt maiusculas non sit fas errare/ Et quasi non creden
dum sit magis auctoritati quidecim et amplius seculorū
et Codicum prope infinitorum / q̄ tribus Codicibus
barbaris / et duobus saxis: Et audet impudenter de
ridere q̄ id nomen ductum sit a virga vel virgula:
Cum legatur in vita eius eo loco / et ea die qua natus
est virgilius virgam populeam depectam Breui supra
alias coaluisse/et Virgilij populum appellatam/ad quā
puerperæ summa religione vota susciperent atq̄ per
soluerent: A virgula ergo illa/non a virga laurea/id em̄
ut ait puerile est nomen hoc ductum sit: sicut vult Pris
cianus in quarto quando agit de Denominatiuis. Certe
ut cunq̄ res eat/scio illud nomen per. i. a græcis scribi.
Nuper nanq̄ cum Stephanum de vrbibus legerē vidi i
dictione mantua Virgilium p. i. nō per. e. scriptum. Me
mini etiam me legisse in epigrammatum græcorū libro
quem Iohannes Lascaris vir linguarum eruditione cla
rissimus dono mihi dedit/ nomē id græce non per. e. sed
per. i. scriptū. Nā Christodor⁹ poeta Thebanus descri
bēs imagines virorū illustriū positas i quodam publico
gymnasio/inter quas erat et imago Virgilij/sic fere in
quit. Ego enim epigramma illud ita transtuli:
Charus et ausonj/siquido (deciisset olorem)
Spirans ore melos Virgilius. Extulit olim
Hunc sermo faciens alium Tyberinus Homerum.

CONTRA

Sed nec te moueat q̄ duplicato. ll. scribatur contra mo-
rem nostrū. Id nāq̄ a poeta græco factum est causa me-
tri. Græcis enim maior est licentia q̄ latinis: Vnde Mar-
tialis de Earino Domitiani: Dicunt Earino tamen poe-
tæ: Sed græci quibus est nihil negatum: Et quos Ares
Ares decet sonare. Nobis non licet esse tam disertis. Sed
vt nos quoq̄ in iudicium lapides adducamus/ Addi pos-
test testimonium Elogij quod in Basi statuæ Claudiani
Romæ nuper repertæ litteris græcis scriptus est sic eu-
επι βιρβιλιοιοιοου καιμουσαυ ομηρου Et cætera vbi
non per/e/sed per.i. Virgilius notatur. Voluit Et hic cer-
te nimis arroganter tollere melos de versu Persiano/qd̄
mille Et quingentorum annorum decursu locū satis pre-
scripserat/cum posset saluare per legem. λ. duplicis con-
sonantis vim habentis/ vel duplicando. λλ. vt fieri dicit
in eloria apud bomerum in primo Iliados/quod tamen
arbitror esse superfluum. Nam. λ. Simplex videtur eam
vim sibi vendicare. Vnde Homerus in decimo. Iliados
producit eadem ratione secundam. syllabā dictionis Aeo-
lus dicens βῆρ εἶσ' αἰολοῦ κλυτὰ δ' ὄμοτα Et in hym-
no ad Mercurium profert melos correpta Et producta
prima syllaba sic. πλυκτρῶ εἰπεινήζε καταμελοσ' ἠδὲ
πο καλοῦ. Ἰμεροεῦ κοῦ ἄρνεσθεδοσ' ἀυπομελοσ' ἀείσοι
Sed voluit se auctorem facere nouæ regulæ qui melius
poterat antiquam defendere. Verū id quoq̄ peius q̄ pro
melos nectar supposuit/cum melius Carmen poni potue-
rit. Quid enim facit nectar ad Cantare? Cantatur car-
men/non cantat nectar. Multo certe modestius verius
Et doctius egit Hermolaus in Castigationibus plinias
nis: qui si potest seruare antiquam lectionem nunq̄ mu-
tat. Taceo Laurentium Vallam. Iobannem Tortelium/
Nicolaum Perotum/Georgium Merulam/qui omnes in

CALVMNIATORES.

alios dicere paratissimi/repbēdunt passim ab alijs/q̄ Et
ipsi multa mala dixerit: Et pperā alios sæpe taxauerit.
Hinc igit̄ satis cōstat qd̄ dicebā o Ptolemee nos esse nāe
tura pnos ad carpēdū: Et vero verius esse qd̄ Aristote-
les inquit in etbicus/Nō esse oim de rebus diffinire. Item
qd̄ dixit Persius. Vt nemo i sese tētat descendere nemo.
Sed pcedētū spectat mātica tergo. Idē Politian? cū posse
set seruū saluare maluīt dānare: Nā in enarratiōe illius
virgilij versus: Et rapidum Cretæ veniemus Oaxem:
dixit eum foede lapsū q̄ Oaxem dixerit Messopota-
miæ fluiūm/Cū alius Oaxes sit in Creta. Si enim duo
sunt Oaxes/verisimilius est Virgiliū intellexisse de lon-
ginq̄iore/cum inducat pastorem dicentem se Et suos in
extrema terrarū loca dispergendos: noiat enim apbros/
Britannos/ Et Scybas. q̄ si dicat nō bene rustico attri-
bui peritiā naturæ Oaxis Assyrj/q̄. s. sit lutulentus:
Dicit q̄ neq̄ bene attribuit peritiā naturæ Oaxis Cre-
tici/q̄ sit rapidus: magis miror q̄ Virgiliū non accus-
sauerit/cum non videatur cōuenire rustico mantuano lo-
qui vllō pacto de Oaxe. Non enim est ille fluiūm. Sic
illustris sicut Nilus/ Et Padus/vt a pastore mantuano
possit sciri: Cū vix Itali docti sciant vbi sit Oaxes/ Et
multo pauciores noscāt hūc rapidū/illū lutulentū. Ipse
quoq̄ cū de scrutis ageret/dixit tm̄ scruta eē numeri plu-
ralis: significatū eius vocis tacuit: qd̄ oēs scire desidera-
bāt: per scruta vero significari aiūt res senio iuitiles: qua-
les sunt dimidiatæ strigiles: clauī refixi/vestes contritæ/
et id gen? alia. ¶ Sed post hāc Ecbasim ad me iā redeo.
Volui at̄ ista cōmemorare: vt simul Et assūptū pbarē/
nō esse. s. detractorib? fidē adhibēdā/ Et eos ad iudican-
dū temere plabi/siml̄ et vt eis succurrerē q̄ mecū patiūt
hāc vomitā. Libet hic o Prole. quia Et licet mihi apud

CONTRA.

te libere loq/ & tecū apte expostulare/cū res poscit, de
me/ & pme pauca loq. Neq; id pfecto a pbilosophis est
repbensum. Aristoteles enī in et bicis vtriscq; iter dissimula
torem qui more socratis sua semper extenuat/ac facit mi
nora/ & Tactatorem/ qui se plus iusto magnificat/ veridi
cum tanq; laude dignum collocat. Neq; id a Cbristia
nis est explosum. Paulus enim de seipso loquens ait. &
si imperitus sermone/ sed non sciētia. Dicam ergo pauca
pro me ipso. Me nanq; oportet mei esse memorē qui Cē
sares sum sortitus tam austeros. Leguntur vbiq; libelli
mei/ & videntur esse toti? orbis iudicio approbati: Nō
omnes tamen/ sed qui iā pridem sunt cediti/ ac Bononie
per Benedictum Hectoris impressi: fere enim in totum
Cbristianismum peruenerunt/ quacūq; latina lingua est
diffusa. Sunt apud me quedam alia nondum cedita: ad
quæ reprehendenda anbellant Critici/ quasi ad nouam
offam Minotaurus. Veniunt ad me crebro epistolæ ex
gallijs/ ex Britannijs/ ab Germania/ ex Dacia/ ab oceano
vsq; Cimbrico/ quibus intelligo opuscula mea illic esse
in precio/ ab omnibus legi/ ab omnibus laudari. Quidam
Iodocus gallus diu versatus in illo celeberrimo Parisio
rum gymnasio vir certe (vt ex opere constat) vtriusq;
linguæ/ac liberalium artium/ pbilosophicæ quoq; tā hu
manæ q̄ diuinæ peritissimus nuper Commentarium in
opuscula mea doctē curiosoq; conscripsit/ quod vidisti.
Sed doleo plurimum q̄ in exemplar mendosum incide
rit/ vbi vicio impressorum legebatur sermo pro seruo in
Calamitatib?: & in Partbenice mariana Procyō vsq;
pro quo erat in meo exemplari Procyonq; perustū: &
aliud simile in vita Virgi. Catbarinæ. Comaregia Pro
cion vsq;: pro quo erat in prototypo Procyon Comare
gia & vsq;: Quæ tamē omnia post ea i alia impressio

has medel

CALVMNIATORES.

ne sunt correcta. Respondebit fortasse aduersariorū ali
quis non magnum imo forsitan & turpe esse q̄ lauder
a barbaris/ vt pote omnia quæ non intelligūt magis mi
rantibus/ ac latini sermonis omnino ignaris: propterea q̄
subscriptionem eorum esse Vanam. Se vero omnibus his
preferendum/ qui latinum idioma/ & nostræ orationis
vsū sciāt. Omitto q̄ hoc responsum plenū sit vanitas
tis/ & insolentiæ/ & oīm rerū barbarū barbarissimū:
Quis est iste qui vult asseuerare linguam latinam nescio
ria barbaris? Senecæ duo/ Lucanus/ Pomponius Mella/
Martialis poeta epigrāmaticus/ & vt quidam putant
Quintilianus/ nō sunt in Latio nati/ neq; in Italia/ verū
in hispania/ Latini tamen lingua/ & ipsorum latinorum
comparatione latinissimi. Sunt tamen qui contendant.
Quintilianum fuisse Romanum: sed ego Eusebio magis
crediderim qui dicit eū Calaguritanum. Terentius Co
micus apber/ & Claudianus ægyptius natione/ lingua ita
latini vt magis nemo. Apuleius item apber: Augustinus.
quoq; atq; Fulgentius apbri origine lingua latinissimi.
Cyprianus Cartbaginensis non est omittendus qui lati
ne eloquentiæ teste Lactantio specumen fuit. Ausonius/
& Sidonius Apollinaris/ & Hilarius pictauiēsis ep̄s
galli latinissimi. Nostra tēpestate Iobannes pannonius
latinissimus nō minus q̄ Politianus/ ac Pomponius: stu
diosorum est latinitas/ non eorum qui Romæ Tyburene
nascuntur. Non enim modo sunt ea tempora/ quibus lati
na lingua a matribus sine vsu litterarum discebatur. Le
gimus nāq; apud Ciceronē in libro de claris oratoribus
plerosq; bene loquutos latine/ cum essent omnino littera
rum ignari. Aduertendum item o Ptolemee per q̄ calli
de ab aduersarijs limites figi latino sermoni/ vt accusare
possint transgressores: existimāt enim ex his accusatio
B b

CONTRA

nibus se posse clarescere: limites inq̄ occultos quos ipsi
 soli sciunt/ut nos incautos qui per latine orationis cam
 pos/quasi per quaedam nostra rura securi incedimus/
 quotiens libuerit taxandi ius babeant. Id quoq̄ ignora
 re te nolo q̄ testes ex conuentione sua semp̄ citant: Sūt
 enim Coniurati & quasi Colubri latitantes in sepibus
 venenoso morfu impetunt transeuntes. Ad huius funda
 menti subuersionem duo sunt scienda/latinum. s. sermonē
 nunq̄ eūdem tenorem obseruasse/ & hominum iudicia
 sic esse diuersa/ut omnibus hominibus idem quantū
 bonitate precellat/placere ac satisfacere nunq̄ possit.
 Ad primi probationem hoc axioma declarandum assu
 mo. Genus omne sermonis & vocabula quibus animo
 rum conceptum exprimimus /simul cum ceteris rebus
 humanis patitur cariem senum & mortem. Quis nescit
 hostis nomine quondam appellatum eum fuisse qui nūc
 bospes dicitur/ & modo solum eum significat a quo. no
 bis publice bellum infertur? Quis nescit sanguen pro san
 guis usurpatum ab antiquis? & eos ita loquutos ut di
 cerent Valeſius pro Valerius: Fusius pro Furius/maioſi
 bus/pro maioribus /melioſibus pro melioribus/ laſibus
 pro laribus/feſijs pro ferijs/frequentarum pro frequē
 nuperum pro nouo/ & recenti: Antiqui qui eleganter lo
 quebantur inquit. A. Gellius dicebant Die quinti & die
 quinte/pro die quita: Die crastini pro die Crastina: Die
 proximi pro die proxima: Die pristini pro pridie: Dies
 & di in genitiuo pro diei. Diruncio pro diritatem reſp
 cio: fortesco pro fortis fio: fastibiliter pro fastidiose/ac
 stomachose: Falla pro fallacia: Differitas pro differen
 tia: Ponderitas pro grauitas: minabiliter pro minaciter:
 & minacitas pro cōminatio: reapse pro re ipsa: Ningui
 lus pro nullus: garritare pro garrire, Item peposci/mex

CALVMNIATORES.

577
 mordi/ſpepondi/pro poposci/momordi/ſpopondi. Item
 raius pro obtuſo/ & absente nobis pro absentib? nobis
 fuit etiam pro fuerit. Itē proplura & complura dice
 bant/pluria & cōpluria/vnde pluries aduerbium/ quo
 adhuc vtimur factum. Nō dubium etiam eos garrulum
 poſuiſſe pro Gordato. Comest quoq̄ pro Comedit/ &
 expectorare pro extra pect? mittere: & Comedim pro
 Comedam: Vescium quoq̄ pro puſillo ponebant/quibus
 quia nondum oīo ex vſu abierant/aliqui eſt vſus ipse Ci
 cero. Redit in mentem illud Catonis i re rustica/Viduer
 tatem vaſtitudinēq̄ Calamitates intēperiaſq̄ probibes
 ſis defendas arunces: arunces quippe dixit pro repellas:
 qua voce vſi ſunt & Cicero & Lūius/q̄ in cōfinio fue
 rint illarum cetatum quasi inter nouū & vetus testamē
 tum apostoli. Dixit etiā Cicero muginari pro murmu
 rare/ & vſq̄ eodem pro vſq̄ quo more antiquorū. Gn.
 Martius dixit recentare pro renouare edulcare/pro dul
 cem reddere. Laberius & Cloacius fuerunt apud anti
 quos/qualis apud Iuniores Apuleius nouorum vocabu
 lorum repertores. A. Gellius. xiiij. libro dicit iſta vocabu
 la fuiſſe olim an cipita & media: periculum/venenum
 contagiū bonorem: ita vt malus bonor diceretur & ſi
 gnificaret iniuriam: ſurfur frumēti dicebatur Aplauda:
 & feces vini/floces. Varro & Nigidius dixerunt do
 mus pro domus in genitiuo. Similiter etiam fluctuis Se
 natuis. Lucilius in eodē caſu dixit victu & anu: quem in
 ſimilibus Cæſar ſequutus eſt in libris analogicis. Plau
 tus dixit puluerat pro puluere plenum eſt. Varro dixit
 mutant pro mutantur. Sicut Virgilius ponit precipitat
 pro precipitatur in ſecundo Eneidos. Et iam nox bumio
 da Cælo p̄cipitat. Et Gn. Velli? dixit tēpeſtas ſedauit p̄
 ſedata ē: Dicebāt quoq̄ antiq̄ teſte A. Gellio i. xix. c. xij.
 B b ij

CONTRA

muneror pro munero/significor pro significo/assentior
 pro assentio/sceneror pro scenero/pigneror pro pignero
 Dicebant & intertio pro interficio. Lucr. in secundo
 Aut flammis interficiat/malifera ferarum. Et quoniam rei huius
 ius sunt exempla prope infinita/quae etiam grammaticae
 triviales non ignorant: hinc me absoluo: & Horatium cito
 optimum in hac causa patronum et iudicem Ipe ergo in poetica
 sic inquit. Multa resuscitantur quae iam cecidere / cad
 detur. Quae nunc sunt in honore vocabula si volet usus
 Quae penes arbitrium est & vis & norma loquendi. Quae
 grauius testimonium? quae maior auctoritas? quae fortior
 probatio dari potest? Habet ergo usus totum Latini sermo
 nis arbitrium: & Consuetudo est Latine loquendi nor
 ma verissima: Id oculo ad oculum videmus in auctori
 bus antiquis probatissimis/ qui ut aetate/sic quoque sermo
 ne sunt differentes: Nam nec Terentius ut Plautus: nec
 Virgilius ut Ennius: nec Cicero ut Cato: nec Apuleius
 ut Cicero est loquutus: Immo ut sciant isti vaniloqui in
 sermone usum observandum/legant libellum Ciceronis de
 Claris oratoribus/vbi dicitur Sisennam in senatu fuisse a
 C. Ruffio derisum quod sputatilica dixisset/vocabulum. s. i. a.
 exautoratum/& a loquendi consuetudine reprobatum.
 Erat hic Sisenna homo Ceruicosus similis his nostris quae
 punitio si sunt bonis ingenijs/ut maiales Calligines frugibus
 nouis/& dicere solebat (ut eo libro p3) recte loqui esse
 inusitate loqui. In cuius sententiam vadit quidam grammaticus
 familiaris noster/qui ad vnius vocabuli obscuri declara
 tionem/solet adhibere quinque obscuriora: ac si quis ut clari
 rius Crepusculum fiat/noctis intempestae tenebras ad
 iungat. De Caesare autem dicit ibidem quod originem eloquentiae
 dicebat esse verborum delectum: & paulo infra qualem
 verborum delectum faceret declaratur cum inquit/Po

CALVMNIATORES.

ponius Consuetudinem vitiosam & corruptam pura et
 incorrupta consuetudine emendabat: Sic illo loco scri
 ptum. Ex quo patet Caesarem de quo praedicendi elegan
 tia dicitur quod sanos homines a scribendo deterruit nunquam
 a Consuetudine discessisse. De Augusto dicit Suetonius
 quod genus eloquendi sequutus est elegans & temperatum
 vitatis sententiarum ineptijs atque incōmitate/& recon
 ditorum verborum ut ipse dicebat foetoribus: & subin
 fert eum deridere solitum Mœcenatem quod esset Cacoze
 los. i. malus affectator/& Tiberium quod esset antiquarius
 hoc est exoletarum & reconditarum vocum aucupator
 Apud. A. Gellium legimus Favorinum philosophum scitissime
 ridisse adolescenti verborum antiquorum studioso et fastidie
 ti phrasim sui temporis. Vive moribus antiquis/et loquere partibus
verbis. Quid ergo inepte satagunt isti? et conant nos reuo
 care a presenti Consuetudine laudabili ad antiquam lar
 tinitatem iam explosam: quod plane damnant omnes viri
 docti tam noui quam antiqui? Reuertor ad Horatium qui inquit
 Ut sylue folijs pronos mutantur in annos
 Prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas. Et Iuue
 num ritu florent modo nata/vigentque. Et paulo supra cum
 dixisset non negandum Virgilio & Varro quod antiqui
 concesserunt Cæcilio & Plauto/mox subiecit per licen
 tiam & improprie loquens Cur acquirere pauca si pos
 sum inuideor/nō enim dicunt Latini Inuideor: sed ut prophy
 rion inquit mihi inuidetur: sed voluit ostendere Horatium
 poetam non coercendum tam rigida censura grammatico
 rum ut nunquam liceat ei suo arbitrio loqui: quemadmodum etiam fe
 cit Cuius propter consuetudinem & omnem regulam grammaticorum
 ultimam syllabam in dictione palus breuiavit. Et ut cognos
 scas poetis semper istos fuisse grammaticos/ subijcio breui
 ter quod de Virgilio legisse me memini. Virgilius cum iter
 B b iij

CONTRA

rogaretur a Cornificio & Pediano / & ab alijs gram-
maticis de versu illo. Tris pateat Coeli spacium nō am-
plus vlnas / respondit perlepide se in versu illo fixisse
Crucem gramaticis: vt in excogitando & disquirendo
loco illo cruciarētur / et distorquerentur. Dicent forsità
isti se nolle nos ad Enniana tēpora reuocare: sed ad aeta-
tem mox insequutam. Qua poete meliores / & oratores
clariore floruerunt: & illius vsu vt pote defecatis-
simum ac syncerissimum omni diligentia obseruandum
Verum si mortalium naturam non minus ac latina ver-
ba pensarent / id factu impossibile sat cognoscerent
Tanta est in hominum gustu diuersitas tā multiformia
iudicia / tam multiplices varietates sententiae / vt in rebus hu-
manis nil constare possit: quae etiam sunt legibus institu-
ta & poenis impositis seuerissime sancita vsu in contra-
rium nitente corrumpuntur: quāto magis ea quae sunt arbi-
traria? Propterea legimus apud antiquos quattuor lin-
guas fuisse: primā quā dicunt priscam vsq; ad Latium
regem latinā sub ipso rege Latino vsq; ad exactos reges.
Romanā vsq; ad Imperatores: Mixtam sub Imperato-
ribus: Sunt ergo isti vsq; adeo imperiti & humanarum
rerum ignari / vt velint sermonē quo nihil est fluxi? cobi-
bere. Dicit Aristoteles futurum esse vt vbi nunc est
mare aliquādo sit terra: adeo mutationi subiecta ē tota
mūdi haec machina nedū sermo cōparabilis Murenae /
quae teste Hieronymo quāto magis stringit / tāto magis
solet elabi. Satiat mēs humana vetustate: & aeterna vo-
cabula quasi cibos nimium familiares pertesa sempingrit
noua. Nō fuit apud antiquos vox haec possibile / sicut et
multae aliae: nunc passim ab oibus est recepta. Horatius
in .ij. epistolarū ad Iulium Florū loquēs de his q. sua poe-
mata diligēter emēdat / dicit Obscurata diu populo boni

CALVMNIATORES.

eruet: atq; peret i lucē speciosa vocabula rerū et pseqt
Quae priscis memorata Catonib; atq; Cethegis /
Nunc situs informis premit / & deserta vetustas.
Assiscet noua / quae genitor produxerit vsus.
Ecce vt dicat desertam vetustate situ informē / & vsus
vocalulorum genitorem.
Adde q. in dies exurgunt res nouae / quibus sunt
danda noua vocabula. Alienigenarum quoq; Consue-
tudines / barbarorūq; Conmertia tollunt orationis pu-
ritate / & latinā eloquētiā debonestant. Quo fit vt dici
poscit nullā fuisse aetate quae aliqua ex parte sermonē p-
teritae addēdo vel minuēdo nō mutarit. Antiqui ad istar
nō dixerūt: vt virg. in .ij. Eneid. Instar mōtis equū. Sed
quāda ex recentioribus vti ceperūt ea pbrasi: Vt solinus.
Apuleius. Aurelius. Serenus. Substantia & essentia in
raro vsu sunt apud antiquos / nūc passim omnes vsurpāt
Cicero putauit Beatitas & Beatitudo dura esse / et Bea-
titas esse magis latinū: tamē Beatitas repudiātū: Btitus
do receptū. Quintiliani tēpore vix quisq; dicere audebat
fauore / & vrbānū / & ea Cicero noua esse testatur. In-
quit em sic in epistola ad Brutū. Eū amorē et eū vt hoc
verbo vtar fauore: Et ad Apū pulchrū dicit. Te boiem
nō solū sapietē / verū etiā vt nunc loquimur vrbānū. Sūt
qui putant primū a Terētio dictū obsequiū: Cervicem
singulari numero primus Hortenūus dicere est ausus.
Vetres enim tantum numero plurali vtebantur. In quo
notat Serui / q. dicat Cervices in plurali significare su-
perbiam. Elegans etiam vsq; ad aetatem Ciceronis
vitij non lauds vt Gellius est testis / nomen fuit /
& magnificus videtur aliquando vitium importasse
quīs nunc in laudem vsurpetur. Iege Iulū. Capitolinū
Eliū Spartianū. Eliū Lāpridiū Vulcatiū gallū trebelliū
B b iij

Sed longe aliter sentit Horatius sic enim ait de eo in poetica
 At nostri proavi plantinos & numeros et laudare se
 les/nimium patienter utrumque/Ne dicam stulte mirari: &
 reliqua Vul ergo Horatius Plantum & sales et metri scien-
 tiam nesciuisse: & in metris & in iocis teste acrone im-
 moderatum fuisse. Hoc si quis nunc dicere inciperet parum
 abesset quin lapidaret. Vbi Virg. in quinto loquens de Da-
 rete dixit. Ostenditque humeros latos. Serui? putat melius
 dici potuisse/ostendat. Et iudicio virgilij suum audet preferre
 iudicium. Audi sententiam adhuc magis mirabilem/atque opinio-
 nem magis portentosam. Sidonij Apollinaris fastidit Cice-
 roniam eloquentiam: & ait ipsum Ciceronem scribere supinum/
 flaccida/biulca copagibus dissilientibus male coagmetata
 parum abest quin dicat litteras necesse ciceronem: Cice-
 ronem inquit de quo Silius inquit.

Ille super Gangem super exauditus / & Indos
 Implebit terras voce / & furialia bella
 Fulmine compestet Linguae: nec deinde relinquet
 Par decus eloquio cuius sperare nepotum.

Cum legerem nuper correctiones plinianas vidi aliquid portento-
 sum iudicium. Hermolanus. n. dicit sibi non saepe dictionem hanc/
 Ignitum nec dignam esse quae in penitus latinum admittatur / et ad-
 tum ut ipse confitetur / Apuleius utitur / & ipse in penitissimis
 latinorum adytis Lucretius educatus.

¶ Sed dic sodes Illi magis antiqui fuerunt ne forte mode-
 stiores in taxandis laboribus alienis? pueris quibus iudicium preferre
 dis? Demosthenis oratio quibusdam sicca. Demadi lucerna ole-
 re / Escbini barbara videbatur Ciceronis sermo apud Calpurnium
 exanguis et tritus: apud Brutum fractus et elubris / apud alios
 aridus putabatur: contra alij tumet et inflatus / nec satis pressus
 sed exultante supra modum / et superfluo iudicabatur: Alii dice-
 bant frigidam in iocis eius orationem / alij parum antiquam alij molliorem

et supersticiosam. Lucilius quod primus ut ait condidit stili nas-
 sum / hoc est irrisione & vituperatione / Laceravit quo ad-
 potuit poetas antiquos Eurypidem / Accium / Ennium / Pacu-
 num: Horatius autem taxat hunc / dicens enim & si fluit / tamen esse
 lutulentum. Redeo ad Neotericos. Priscianus. dicit errare quod
 scribit / adfat / adludit / adrideo / adsumo p. d. an. f. l. d. s.
 Politianus quod fuit aetate nostra vir litteratus id negabat / et Pri-
 sciano infensus sic scribi debere affirmabat: producebatque
 in iudicium lapides puetustos: quos crediderim Priscianum
 vidisse / sed contempsisse propter illud Horatij: Multa renascen-
 tur quae iam cecidere / cadentque quae nunc sunt in bonore voca-
 bula / si volet usus. Possem plura de corruptis bonum iudi-
 cium afferre testimonia: Sed consilium est fabulae finem imponere
 Cum hoc unum raptim addidero. Dydimus graecus sex libros
 conscripsit aduersus Ciceronem Et Argyropylus Bizantius
 eundem Ciceronem plurimum damnabat / dicitque eum ignarum
 philosophiae fuisse / & graecarum litterarum / eo quod ipse Cicero
 dixerit aliquid graeciam fuisse inopem vocabulorum . Et qua-
 rogo te potest habere sermo constantiam quam quod iste probat aliter
 est qui improbat: & quod hic adorat / ille execratur? Ad-
 do per quod paucis aliud exemplum: quo recitato verbum non
 amplius addam Cacozeliam grammatici et praesertim Dio-
 medes vocant vitium quoddam orationis / quod tum
 committi volunt cum eo quis orationem debonestat quo
 ornare se putat. Exemplum afferunt ex secundo libro me-
 tamorpho. Ouidij. Aureus axis erat / temo aureus /
 aurea summae Curvatura rotae / radiorum argenteus ordo. In
 his ergo versibus dicunt committi cacozeliam: et viciosa esse hanc
 orationem: tale est iudicium grammaticorum. Mibi autem et plerisque
 alijs videntur esse irreprehensibiles / et carere omni labe / et ha-
 bere comata omnia concinnissimae copulata: putamusque vi-
 cium / Si quod est / potius esse in criticorum cerebro / quam

CONTRA

in Ouidio/ & eis accidere fere idem quod accidit lippitudinem & Scotomiam patiensibus/ qui viciū quod putant esse in rebus visis/ habent in oculis. Talis illusio contingit & nautis: Naue enim p̄teruolante qui in navi sūt putant arbores difugere: cum ipsi/ non arbores moneantur. Sed bis generaliter ita dicitis Tempus est vt redeat ad me ipsum. Imputat̄ mibi q̄ opuscula mea viuis cedit̄ derim: nouum genus conuēt̄/ quasi quod omnibus licet/ mibi non liceat. Recordari cogor isto loco quod legi de Apelle/ solit̄. m. s. eum tabulas suas in pergula cunctis videndas exponere/ & ipsum latētem post eas iudicia pretereuntium auscultasse. Aedidi & ego viuens opera mea/ vt vicia audiam quæ annotantur/ & quæ excusari possunt/ excusam viuis. Sciebam enim naturale esse vt vicia maturæ a vespis impetantur: & mantilia cādida a muscis maculeantur: & vestes per æstatem a blattis corrodamur. Non dubitabam affuturos qui mea paupercula opuscula mox vt essent cedita in iudicium traberent/ vt si condemnare non possent, saltem suspecta facerent: & vt inquit maronianus Sinon qui in meam sugillationem confestim inciperet spargere voces in vulgū ambiguas. Feci quoq̄ hoc eorsum/ vt manum aliquā leuarem de tabula: & vt bis curis absolutus ad theologicæ studiū quo longe plus oblector me conferrem. Ego nāq̄ poema omne carptim composui/ cursim absolui/ non fere aliter q̄ Canes aiunt bibere in ægypto. Aiunt etiam q̄ in operibus meorum principio grandis appareo/ magna polliceor/ Sed in processu ab altitudine illa mox excido/ ac si mibi opponant illud Horatij. Parturient montes/ nascetur ridiculus mus. Huic obiectioni non respondeo: opera ipsa satis respondebunt: sententiam ferat qui recte intelligit: in omnem virum doctum qui careat perturbatione com-

CALVMNIA TORES.

promitto. Sed moneo dictum ab Aristotele. in libro politicorum octauo Impossibile esse/ vel certe admodū difficile/ vt qui opera ipsa non tractat perite valeat iudicare. Sed quid ego frustra pergo/ omnem labem diluere/ ad omnia quæ imputantur respondere? Sordidum aliquid relinquendum/ vnde pascantur qui cibo isto viuunt. Oportet & Scarabeos finum habere/ ex quo pro generositate suæ naturæ pedibus auersi pilulas volitent. & quæ admodum obscenium id animal loco Numinis babeat Aegyptij Sic forioli isti/ qui omnia fluxu linguæ debonestant/ apud nonnullos habentur in precio. Quod est o Ptolemee/ quod est infelicitatis genus hoc pertinet quod mortalium principes/ & ipsos presertim literatos odio tam atroci consecratur? Vt scilicet tot Calumnijs pateant/ totiens incessantur a maledicis. Habuit Homerus. Zoilum mastigophorum: Maro noster quendam Paronem æglogarum derisorem/ & Carbiliū qui dicitur scripsisse Eneidomastigem: & Herennium qui vicia: & Faustinum qui furta contraxit: & Batillum Carmina ab eo facta suffragantem. Anneus Cornutus vt refert Aul. Gellius reprehensione insulsa & odiosa inquamuit Virgilium in Veneris & Vulcani Concubitus descriptione. Probus quoq̄ taxat eundem q̄ male transtulit ad Didonem quod dixit Homerus de Nausicaa/ cum Dianæ venatrici confert eam. Vipsianus dixit Maronem nouæ Cæconzelix. i. malæ affectationis repertorem/ nec tumidum nec exilem ex communibus vocabulis opus confecisse. Sunt quoq̄ qui reprobant eundem poetam re vera diuinum potius/ q̄ humanum/ q̄ Erypbilem dixerit moestam/ quam apud græcos legitur stygerem. i. nocentem: & putat̄ Virgilium ex ignorantia linguæ græcæ stygerem in moestam transtulisse:

CONTRA.

Stulti & tardi corde/ac ingenio prauo atq; ignaui/non vident poni posse effectum pro causa/ vt cum sudor ponitur pro calore/vel labore/Sicut apud Mosem in Gene si. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: hoc est cū labore viues. naturalis autem effectus conscientie nocētis est moestitia. Quis item prohibebat Virgilium discedere a græco & diræ illi sceminæ aliud Epitbeton? Nōne conuenienter poterat eam quæ tale Crimen cōmisset/vocare perfidam impiam auaram? Cur ergo non moestam/ licet moesta ad stygerem non attineret? Notatur & a Fa uorino philosopho/ q; in describēda montis. Etnæ flagrantia Pindarum ifeliciter æmuletur. Cui Pontanus noster in Dialogo quem Antonium appellauit in facies resistit ostendens ratione manifesta melius Pindaro Virgilium de illo incendio loquutum: & in illis notibus atticis dicit. A. Gellium aliquando dormitasse: vt ipse quoq; . A. Gellius qui alios taxat sine morfu hominum nō euadat. Huius rei causas duas inuenio/ vnam q; supra alios mortales claro atq; illustri loco constituti omnibus pateant/ & siquid agunt latere non potest/ iuxta illud Cbristi/ Non potest Ciuitas abscondi supra montem posita: & a Crispo dictum est in maxima fortuna minima licētia. Alteram q; sicut Auster serenitatis apud nos/ sic vbiq; gloriæ inimicus est liuor. Tertiam causam addo/ vt. s. dū illustres viros persequuntur/ aliquod sibi nomen acquirant/ qui aliter ignobiles permansissent. Sicut de eo dicitur qui i Epbesiæ Dianæ templum ignem misit. Sic & Pilatus ex scelere suo factus est famosus/ & assidue cū Cbristo cantatur in Symbolo. Huiusmodi homines virulenti si inter legendum aliquid quod aptius exierit conspicantur/ cur sūm pertranseunt/ quasi aliud quærant. & more muscarum relictis integris ac syncæris partibus/

CALVMNIATORES.

ibi tandem Sidunt/ Vbi de suppuratione aliqua iam matura emanat humor purulentus & teter. & recte profecto primus nominum impositor quisquis ille fuit/vitium istud dixit inuidiam. Videntur enim inuidi non videre: & inter aliena bona pati Aorasiā: Dum in ea solum configunt oculos/quæ possint vel videantur posse taxari. & valde ægreferentes/ q; non offendant vitia grauiora/ notant veruculas/ signant neues/ damnant pilos/ nil non fastidiunt. & mirum est q; ea quæ maxime diligunt acerrime taxant/ vitia scilicet & errata/ in quibus/ cum ea quæ bona sunt/ muti/ flacci/ defectiq; viderint, oppido exultant: Sed illud taxant/ non vt illud taxent. Verū vt per illud auctorem cōfodiant, & sibi laudem & nomen acquirant/ in illo inuidi/ in isto vani/ in vtroq; stolidi. At viderint ipsi quid agant/ & agant vt lubet/ dum modo sciant aliquando se inuitos nobis prodesse. Fimus enim longe celebriores dum accusantium/ atq; excusantium linguarum conflictu & multa contentione ventilamur. Ego quidem sum semper nō virtute/ sed naturæ potius benignitate sic affectus (norunt hoc qui me norunt) vt non possim non laudare quæ sunt recte dicta. Coniesci tamen & ego (vt verum fatear) oculos aliquando in ea quæ Vitiligatores isti cudent: & inueni ea nihil i medio habere: & esse vt Horatius inquit versus inopes rerum/nugasq; canoras/ & quasi nuces sine nucleis/ & Castaneam a tineis corrosam/ quæ (vt aiunt) in cute nitet & intus putret. Docet recte Horatius i poematibus qd sit venia dignum qd indignum/ ait enim in poetica. Sunt delicta tamē quibus ignouisse velimus: Nam neq; chorda sonum reddet quem vult manus & mens. P oscentiq; grauem persepe remittit acutum. Nec semper feriet quodcūq; minabitur arcus.

CONTRA

Verum ubi plura nitent in Carminæ/non ego paucis offe-
 dar maculis/ quas aut incuria fudit/aut humana parum
 cavuit natura. Incidi & ego ut ingenue fatear i aliquot
 errores per incuriam quorum hic unum libet subijcere cui
 Horati? ut ex verbis eius deprehenditur facile ignosce-
 ret. Dum Junior olim Demosthenis vitam e græco i la-
 tinum per Leonardum versam per legerem/ et ad locum mor-
 tis eius peruenissem pro Calauræa / Calabriam scriptum
 reperi: & ex illo tempore in ea opinione semper permansi
 si Ut crederem Demosthenem vita functum esse in Cal-
 labria. Et propterea postmodum scribens Thropæum
 mantuanum cum quædam Calabriæ loca percurrerem
 dixi Demosthenem occidisse in calabria: q non in Calabria
 parte Italiae: sed in Calaura scopulo vel insula iuxta Pe-
 loponnesum ad orientem posita vitam veneno commuta-
 vit in mortem: Et de hoc sero certior factus sum ex le-
 ctione Codicis græci Strabonis Cosmographi/ quæ tunc
 non legeram. Meminit etiam Calauricæ Plinius contra Thoe-
 zenium agrum eam locans/ Demosthenis autem non memi-
 nit. Pomponius Mella de Demosthenis morte mentio-
 nem adiungit. Tum demum cognovi impossibile esse/ vel cer-
 te admodum difficile eum qui multa scribat/ vel suo vel
 aliorum vicio non errare/ & recte dici posse tot esse qui
 errent/ quod qui aliquid faciant. Nam & a vulgaribus
 dici solet: Qui nil facit non errat. At mihi quidem videtur
multo magis eum errare qui nihil facit/ & in ocio natu-
rae contrario se sepelit / ac more suis gurgit in Cæno:

Qui agunt ergo & qui non agunt omnes errant.
 Similis hallucinatio Lucano imputatur/ q in sexto Phar-
 salicæ dixit Que tetigit Phylace Pteleosq & Dorion
 ira Flebile pieridum. Putavit enim Dorion urbem Achaicæ
 ubi Tamyrae vati succensuere pierides/ esse i Thessalia/

errore
ca vii

CALVMNIATORES.

seductus vocis similitudine. Nam urbem Thessaliæ quæ
 dicitur Dorion/putavit Dorion appellari: & quod factum
 est in Achaia/ Credidit accidisse in Thessalia. Vis-
 de Hermolaum in nonum caput Quarti libri Plinij de
 naturali historia. & ut verum constet esse quod vulgo
 dicitur: Humanum est peccare: Cōmemorabo quædam
 peccata veterum Auctorum quorum comparatione no-
 stra videri possunt venia digna. Pomponius Mella in
 secundo Geographiæ libro dicit Istrum fluvium mare
 Adriaticum influere: quod constat esse falsissimum. &
 Ptolemæus de Padi ortu insigniter erravit. Orpheus in
 Agonastico dixit. Termodontem, Pbasim/ & Tanaim
 fluere ex Araxe: quod postea deprehensum fuit esse fal-
 sum. Eschilus Philoxenus, Nicæder Euripides ut refert
 Plinius in ultimo loco libro naturalis historiæ dixerunt
 Electrum nasci ad ripas Padi: quod quæ verum sit nemo
 ignorat. Dixerunt insulas electridas in mari esse Adria-
 tico, quo nomine nullæ in eo sunt. Eschilus dixit in Ibe-
 ria quæ est hispania Eridanum esse/ & Rhodanum ap-
 pellari, quod est falso falsus: Euripides, & Apollonius
 dicunt in mare Adriaticum confluere Rhodanum, qui
 fluit in gallicum. Sophocles tragicus dicit electrum fieri
 ultra Indiam/ & esse lacrymas avium meleagridum
 qui error est manifestarius Eratosthenes reprehendit
 Homerum/ q in locis & locorum distantijs sæpius erra-
 verit. Strabo autem in primo geographiæ libro licet nis-
 tatur Homerum excusare, non tamen potest eum omni-
 no ab errore defendere: Sed dicit non esse a poetis quæ-
 rendam rerum cognitionem exquisitam. Dicitur & Pli-
 nius errasse vitio librariorum ut patere dicunt in .xxvij.
 naturalis historiæ, capite. viij. ubi transtulit porrum pro
 marrubio. Iulius Higinus ut refert A. Gellius in .x. noc

Cc

CONTRA

Etiam suarum dixit Virgilium circa historiam romanam multipliciter errasse: Et presertim cum inducit Palinurum Eneae dicentem: portusque require velinos: Velia enim unde Velius dicitur non erat eo tempore: Et condita est/ a Phocensibus profugis post annum amplius sextentesimumque Eneas in Italiam venit. Quomodo ergo quaeratur portus dictos ab oppido cuius nomen eo tempore nescientium erat. Item cum dixit Thebesum liberatum ab Hercule rediisse ab inferis: Et postea de eo dicit. Sedet aeternumque sedebit infelix Thebesus. Item cum dixit. Eruet ille Argos agamemnoninasque Mycenae/ Ipsumque Eacidem id est Pyrrum/ quasi ille quem ostendebat pater Anchises/ fecerit illa omnia: hoc est eruerit Argos/ Et Mycenae/ ac Pyrrum: Quod constat esse impossibile: Nam non eodem tempore/ nec per eosdem homines cum Achaeanis cum Pyrrho pugnatum est/ Et bellum achaicum multis post Pyrrum annis est confectum: Existimabat ergo versus illum subtrahendum/ Ipsumque Eacidem genus armipotens Achilli. Idem in Egloga/ Formosum pastor cum dixisset Testbylis Et rapido fessis messoribus aestu. Item At mecum raucis tua dum vestigia lustris sole sub ardenti resonant arbusta Cicadis In fine subintulit. Semiputata tibi frondosa vitis in ulmo est/ ac si duo tempora in unum coirent. s. tempus messis Et putationis/ quae tam longe distant: Et ac si cum putantur vites ulmi sint frondosae/ quae non conveniunt Marcus Manilius in quinto dicit Andromaden Aethiopicam Cephei regis filiam habuisse cervicem niveam. Sic enim ait: Nivea ceruice reclinis. Ovidius autem de eadem dicit. Andromade patriae fusca colore sue.

Et taxatur Ovidius quinquaginta filias Thebesum vel Thebis ut dicit Diodorus quas Hercules una nocte gravidas

CALVMNIATORES.

404
uit vocet turbam Teuclantiam/ quasi fuerint filiae Teuclantis qui tenuit partem Phrygiae ad Caicum.
Item in xv. metamorphosis inducit Pythagoram Mycenae Spartam Thebas Athenas tunc non habere nisi nomen: quae si fuerint abolitae Et penitus extinctae/ quod est omnino falsum Et ridiculum. Idem Ovidius in libro fastorum describens raptum Proserpinae lapsus est in descriptione florum bybleorum: nam dicit eam cum Comitibus suis legisse violas/ rosas/ lilia alba/ Amarantibus Et Croci flores/ qui nequaquam legi possunt una die/ sed nec uno mense. Viola namque florere Veris initio/ rosae Vere iam precipiti: Et paulo post rosas lilia alba/ Amarantus itrante Autumno: Et Crocum mense Octobri. Quo modo ergo colligi possunt una die? Erat intentus florum varietati describenda/ Et florendi tempora non advertit Immo quod magis miror ipsi Commentatores qui locum illum enarrant id non advertunt.
Scientes ergo Critici nostri naturae humanae Conditionem esse/ ut errare/ labi/ decipi possit/ deberent se cohibere/ Et minima cum Horatio transientes ad magna errata servare censuram. Sed scio non debent illud Ovidii. Neve monedo profecisse putes: nec tempora prode loquedo. Meminerint tamen sibi cavendum esse/ videndumque quod habent. Non deerunt enim quae eos cribrerunt/ quae pinsant/ Et molant: Et in posteritate nostra erunt quae contra eos Et mediant/ Et aliorum tueantur. Sed ut advertito nimis sermo noster euagat/ Et vrceus meus exit in amphoram. Feramus igitur nos o Ptolemee feramus aequo animo linguas eorum: Et in ultionem tot iniuriarum eis parcamus: atque idies magis ac magis virtute nitamur Claris operibus unde consequamur Laudem/ insudemus: Nam ad quanto maiorem gloriam venisse nos viderit/ tanto ipsi qui postquam quoad primum malignati fuerint/ longo intervallo nos sequentur/ magis atque magis affligent. Si vero contigat aliquando

CONTRA CALVMNIATORES.

nos errare: nil tamen propterea est minus agendum. Sicut nanq; in moribus Gbaritas operit multitudinē peccatorum: sic in scientijs pauca errata a multis benedictis absorbentur. Philosophi vniuersi/ fere omnes ecclesie sacri doctores Gratianus qui patrum decreta collegit: Petrus Lombardus qui librum sententiarum scripsit/ errauerunt/ In summo tamen precio remanent/ laudantur/ videntur/ relegendur, amantur. Concludamus ergo illo Petri apostoli dicto. Hæc est voluntas Dei vt benefacientes obmutescere faciamus imprudentium hominū ignorantiam. Hæc satis ad presens generaliter dixisse: Si qd vero ad singula obiecta dici sit necesse/ relinquo tibi totā banc prouinciam: Quod litterarum peritia facit vt possis: & fraterna Gbaritas facit vt velis. Bene Vale.

MARIVS AEQVICOLVS.

MARIVS AEQVICOLVS
IOAN. IACOBO BARO
DELLONIO SA
LVTEM.

Er Cymacii vndas cum Domina Isabella Estensi vaganti mihi tuæ litteræ redditæ sunt: Quibus inter Cætera certio rem reddis Ptolemeum Gonzagam iam vltimā manum imponere Apologiae/ quam p Germano Carmelita Baptista ter maximo contra litteratores suscepit. Laudo officium: Sed miror cur in mea prouincia/ quam liberis suffragijs ex nostri ordinis quasi Senatus. C. sortitus sum/ tantum sibi iuris vendicet. Scio hominem ingenio fissimum/ lectionis plurimæ/ & acris iudicij: Verum qualia parat ociosorum sunt/ vt nunc nos sumus/ non eius qui in rebus publicis maximi momenti. (vt priuata omittā) sit amplissime occupatus: Ex omni Europa ad suum principem Cuius humeris libertas & salus nititur Italiae Regum/ & rerum publi. Confluunt Oratores: Huic cū Ptolemeus a secretis solus primus sit voluntatū & Consiliorū adiutor & particeps. Nō sit verisimile vt ad defendendū vacet/ Cū vix ad vsus vitæ necessarios ocij supsit tantillū: Sinat me hoc agere. Testor me relicturū aduersarijs nullū prouocationis locū/ Si quid in iustissima. cā/ & in diligentia fidendū est: Si potest igitur desistere rem gratam faciet/ si minus/ scribamus vterq;. Te tñ rogo vt illi persuadeas/ ne paria induat arma: Nos enim de ortu lingue latinæ/ & vt altera facta sit/ vt in banc quā vulgo loquimur veteris vrbem paulatim defluxerit longa oratione disputamus.

Cc iij

CONTRA

Mox ut Carmelita verborū & simplitiū/ & collocatorum summā habeat rationem / ut priscis ad decorem parce/ ut nouis verecunde ad necessitatem utatur/ ut proprijs/ & vsitatis latinis insistat semper: ostendem?/ ut illorū conglutinatio dulciores numeros & suauē sapiat. Porro ut personæ ac tēpori consentaneus/ quod Græci p̄pon/ Cicero decorū dixit vbiq; miro artificio obseruet. Hæc summa est: Locos p̄terea obiter illius p̄clarissimos excutimus/ ut sententijs ex abdito Erutis poema redūdet ut oīm artiū & disciplinarum humane diuineq; p̄bilos p̄biæ sit refertissimum: ut succi multum/ sanguinis et neruorum habeat plurimum: Ut natura ipsa lætum & secundum ingenium prese ferat/ ut proprijs ductib? uena indefesse scatens fluat: sic ante oculos ponemus ut diuino interdum afflatum Numine non possit negari. Habes rem omnem/ & Consiliū meum: Cura ne mibi cū Ptolemæo amicissimo concurrendum sit. Do illi hæc de re litteras: Sed breues admodū/ tū ne ambitiois accuser. cum quia nulla res maiori precio emitur q̄ quæ precib? Fran. zerbinatus adolescens elegans & virilis tuus est. Ioban. Iacobum Calandram eruditissimum Egidiiq; meum Immo nostrum saluto. Cum ero Ferrariæ Caluicidiū/ & Proclum habebis Bene vale Cymacii quarto Idus Nouembris.

M.D.VIII.

CONTRA DE TRAHENTES.

PTOLEMEI SPAN. APOLOGIA CONTRA DETRAHENTES OPE RIBVS. FRATRIS BAPTISTAE MANTVANI CARMELITAE THEOLOGICI.

Cum audissem nuper Baptiste mantuani Carmelitæ fratris mei opera taxari a nonnullis/ minime me Christo miratus sum/ & quod sciebā omnes qui aliquid ædunt / sent sint scriptores/ seu alij opifices huic infelicitati esse subiectos/ ut habeant semper sugillatores / sicut & vestes habet tineas/ & ligna teredines quibus erodantur: Et q̄ recordabar eū quasi semper aliud agentē oīa sua cudisse poemata/ atq; ea cum sit minime gloriæ cupidus/ atq; derisor auræ popularis / quasi quid onerosum ac permolestum: & ut ipse solitus est dicere / meliorum meditationum impedimentum/ proiecisse a se / & tanq̄ vita idigna exposuisse/ magisq; ædidisse. Existimabam enim esse satis verisimile in multis eum peccasse/ Qui Horatiani precepti neglector/ neq; in decimum annum sua seruasset: Ut Isocrates suum Panegyricum: Neq; in nonum ut Cynna suam Smyrnā / neq; limæ laborem & moram pertulisset/ Sed potius omnia fecisset quasi extempore/ Subitario quodam furore/ tanq̄ syluas. Et hac adductus ratione iudicabam fore satius dissimulando pertransisse bos rumusculos/ quasi si indelebiles / vel sponte sua aliquando quieturos: Sicut medici solent quasdam leues corporum mole

C c iij

40

APOLOGIA

stias Naturæ curandas relinquere / quasdam etiam periculosas respuere: Ne frustra laborando malorum medicorum nomē incurrat. At pietate fratena me indies magis sollicitate / Cui more Apellis / quasi post tabulam latitans haberem aures semper intentas ad ea quæ in eum Crimina ingerebantur manifeste deprehendi ægritudinē hanc fonticā nō esse: Immo & sola dieta curabilem: & quædam ex his quæ obijciuntur esse impressorum errores: Quædam esse meras calumnias: Quædam vero poeticas licentias / & ab alijs poetis etiā laudatissimis in usum missas / & passim ab antiquis usurpatis. Quædam & ea paucissima noue dicta / & contra consuetudinem antiquorum / quæ Nauici sunt pendenda. Quis est enim qui loquendo vel scribendo multum vel parum ab ætate præcedenti nō discendat? Suscepi ergo curam / ut fratrem decuit / diluendas labeculas / & quidē confidenter / videns eas smigmate non multo indigere / & medico peritiorē opus nō esse. Præmitto ergo illud Horatii summi in arte poetica preceptoris antipharicum salutare.

Verum ubi plura nitent in carmine non ego paucis. Offendar maculis. Sint ergo aliquæ maculæ / sint aliquot Neui: Sint non nullæ Veruculæ in tanta Corporis mole poetici. Quid tum postea? O Critice quisquis es / visne propterea dare in interitum? Noli sic desipere / sic ineptire / noli huic iudicio submittere autores tot clarorum operum Si enim et in antiquos velim esse censes tā austeri / ut non admittamus nisi oīno sanctos / nisi penitus immaculatos: explodetur / fortasse ad unum oēs? cōsidera illud Horatii in primo libro Sermonum / sermone decimo Age quæso Tu nihil in magno doctore deprædis Homero? Nil Comis tragici mutat Lucilli? Acci? Qui versus cum interrogatiōe & ironia pronuntiandi sunt / & ex contrario intel

CONTRA DE TRAHENTES.

ligendi / quasi dicat in oībus poetis aliquid emendandum inueniri a doctis. Audi quid dicat Quintilianus in decimo libro capite de imitatione / ut cognoscas oēs antiquos posse aliqua ex parte taxari: ait enim sic. In magnis quoque auctoribus incidunt aliqua viciosa / & a doctis inter ipsos etiā mutuo reprobata / sic ille. Didimus grammaticus alexandrinus scripsit contra Ciceronem. Itē Gallus Asinius / & Lartius Licinius: Contra Theophrastum dicit scripsisse metrix quædam: & ei magnū ut aiunt intulisse negocium. Recordare Pollionem deprehendisse in Lilio tanto auctore / patavinatē / hoc est aliqua verba patavina. Et ab eodem reprehendi etiā salustium / qui in romana historia tenet principatum / quod in primo historiæ libro eos qui transiitum maris fecerant dicit / transgressos / quos transfretasse dicit solitum est: Nā transgressus a pedum gressu appellatur Satis ergo tibi factum putes si plura ut inquit Horatius niteret in Carmine / nec usque adeo paucis maculis offendare ut imoderate ac importune te ingerens & sacrosanctos vates commaculare non parcens ex doctorum hominum coetu non iniuria forsitan explodare. Utque id benignius facias subiungo hic quæ de summis virorum ingenijs eodem libro capite primo dicit Quintilianus. Neque id statim legenti persuasum sit omnia quæ omnes auctores dixerint utique esse perfecta: Nam & labant aliquando / & oneri cadunt / & indulgent ingeniorum suorum voluptati non semper intendunt animum / nonnunquam fatigantur. cum Ciceroni dormire interdum non solum Demosthenis oratio: Verum etiam Homerus ipse videatur / sic Quintili. Sed venio iam ad singula / sequens ordinem non quidem librorum / sed magis memoriæ: ut id prius ponatur quod remiscendo prius occurrerit.

APOLOGIA

I N cipio igitur a rancore qui solet esse causa
 borum tumultuū. Aiunt poetam ea voce, si
 Rancore vti / quæ apud auctores idoneos
 non legatur: manifesta hæc Calumnia: Ego enim rāco-
 rem legisse me memini apud Palladiū in libro de rebus
 rusticis / vbi sic inquit. Receptacula olei semp sunt muna-
 da ne nouos sapes vetri rancore corrumpant. vbi vi-
 detur velle rācorem esse putore quendā / Et idem fere
 quod rancidum / a ranceo verbo: Transfertur hoc viciū
 ad animū / Cum significare volumus malum affectum.
 Et presertim liuorē / ac similitatē / quæ iudicium deprā-
 uat / Et faciunt homines in damnum aliorū ire precipites.
 ¶ Aiunt item eum hoc vocabulo referare male vsū: Cū
 dixit in Alphōso Infantes animas referaret ab orco Nō
 enim animæ (vt aiunt) sed bestia seris clausa referantur
 Manifesta Et hæc Calumnia / Et hominis indiscipli-
 ti Certum argumentum / q̄ non nouerit proprietatē vo-
 cabulorum a poetis obseruari non oportere / vt infra ostē-
 detur: Nec virgiliū legerit in .ij. Aeneidos Dixisse homi-
 nes laxari / cum proprie homines non laxentur / sed loca
 Et claustra: ait enim sic.
 Inclusos vtero Danaos / Et pinea furtim
 Laxat claustra sinon. Et in sexto dixit
 Aperit ramum qui Veste latebat.
 Audiuī etiā spectari limis / Et vt inquit Apuleius morfa-
 cātibus oculis a quibusdam quot nisi male memini in pri-
 ma est Partbenice. Cū Olympiacū ponit p̄ celesti. Vo-
 lunt enim ab olympo qui ponitur pro Coelo / fieri olym-
 piū / Et olympicum / ab olympia vero vrbe olympiacū.
 Huic obiectioni paucis rñdeo / sumi etiā olympiacū pro
 Coelesti: Qd̄ vnico exēplo declarabo. In vndecimo li-
 bro Apulei de Asino aureo Legit̄ Apuleiū ip̄m cū scdo

CONTRA DETRAHENTES.

Romæ iniciatus fuit Osiridi / cblamidam (sic em̄ ipse di-
 cit) accepisse / quam olympiacā sacrati appellabāt. Expos-
 nens autem noster Philippus Beroaldus locū illum di-
 cit olympiacā idest Coelestē Et diuinā ac Dñs olympijs
 dicatam sic quoq̄ nos exponimus dictū a poeta nostro
 Christum esse stirpem olympiacam / non ab olympia vr-
 be / sed a Deo olympio idest Coelesti Dicebatur etiā ab
 antiquis Iupiter olympius Et Dñs olympij vocabantur /
 qui in gigātomachia Ioui olympio suppetias iuerāt. De-
 us autem noster qui secundum nominis Etymologiam
 verus est Iupiter potest recte dici olympius / hoc est Cee-
 lestis: Et ab ipso Deo olympio Christus naturalis Dei
 filius olympiaca stirps potest appellari. Volunt itē eum
 male armos ponere pro bumeris hominum. aiūt nanq̄ ar-
 mos nō hominum dici ab idoneis / sed belluarum. Manis-
 festa hæc Calumnia / Et non sine eorum rubore refel-
 enda. Pompeius enim dicit arma vocari quæ armis deo-
 pendent / Et non ea quibus eminus pugnamus quæ tes-
 la appellamus. Lex Laurentum erat ne pomum ex alieo
 no legatur in armum / idest quod bumeri onus sit. Antis-
 quitus quoq̄ virgo sacrificans q̄ laciniam togæ in bu-
 merum reijceret / armata dicebatur / q̄ videlicet Laciniam
 in armo haberet. Item armillæ dicebantur ornamenta
 quedam militaria / quæ militi a duce donabantur / q̄
 in armis hoc est brachijs gererentur. Nā antiqui bumeros
 cum brachijs armos vocabant. Est Et armillum
 vas vinarium dictum q̄ armo portaretur. In his oibus
 constat de hoīs armo semper intelligi. Qui tamen defes-
 dere vellet armos dici proprie brutorum / habet Autore
 satis idoneū Ouidiū .s. i. deci. Metamorphoseō i fabula
 Atlētæ Et Hippomantis. Sic enim dicit. Dignū curuans
 tur in Vngues: Ex bumeris armi sunt. Et hoc etiam

APOLOGIA

concesso nil tamen minus poeta saluatur q̄ iste vocabulo-
 rum proprietates confunduntur ab auctorib⁹/ & pre-
 fertim a poetis Quibus ex privilegio concedit̄ nō libera-
 tas: solum/ sed etiā licētia: Nam cum auriculæ sint bruto-
 rum/ vt quidā volunt. Tamen Lucretius dicit in quarto.
 Et gen⁹ humanū est avidū nimis auricularum. Idē p̄ ele-
 pbantem & pro Centaurea verba di-
 cit Centaurum & Centaureum.

¶ In primo libro Throppei mantuani dānat q̄ primā
 Isauri syllabam ponat productam/ quam solent alij quō-
 dam breuiare. Manifesta & hæc Calūnia/ et nescio qd
 indisciplinatū præ se ferens. Volunt enim eum licētia pri-
 uare/ quæ ab oibus poetis vsurpatur: Licentia inq̄ quæ
 passim in nominib⁹ proprijs est concessa Subijcio ergo
 verba serui in locum illuz primi Aeneidos. Huic conu-
 sicbeus erat. Cum nomina a verbis abhorrentia inue-
 nit poeta/ aut ea mutat/ aut aliquid inde mutilat. Et paulo
 infra Sicbeus Primam natura corripit: Sed hic estas-
 sim facit licentia quæ in proprijs est noibus i quib⁹ licet
 in quavis parte mutare syllabæ naturam. Idē euenit in
 appellatiuis si a proprijs sunt/ Vt sicario pretenta simi-
 sic Seruus. Et idem virgilius paulo mox posuit eandem
 syllabam breuiem sibiinferens. Quos intermedius venit
 furor/ ille sicbeus. Addo qd̄ in decimū Aeneidos dicit ser-
 uū: ait em̄ sic. Cydon si nomē ē appellatiuū/ corripit Cy-
 si propriū pducit. Sed tñ statius i pprio corripuit/ vtes
 licētia quæ in proprijs est nominib⁹. Hec regi promissa:
 Cydon/ hæc Lampe dabamus ¶ Reprehēdit etiā q̄
 spūale dixerit p̄ incorporeo: sed ea vox iā diu est in vsu
 in scriptorib⁹ ecclesiasticis bisq̄ approbatissimis/ Qua-
 lis Ambro. Augu. Hieronim⁹ p̄p̄ familiaris/ et recte per
 Analogiā iflexa a spū/ sicut a manu manuale/ Q̄ d̄ En-

CONTRA DETRAHENTES.

907
 chirdion d̄ græce/ & a ritu rituale. Vñ libri quidā Etru-
 scorū dicebātur ab antiqs rituales/ q̄ in eis cōtineretur
 quo ritu vrbes cōdantur/ Aræ/ ædesq̄ sacrētur/ Curia/
 tribus/ & Centuriæ distribuuntur. Fateor dictionē hęc
 in tibullo Catullo/ & Propertio non inueniri: sed nō est
 in arbitrio istorum/ vt Critici putant terminos stastues
 re linguæ latinæ quæ magis indies ppagatur & crescit
 etiā bis inuitis/ qui vellēt eā claudere intra vnus ætas
 tis angustias/ contra iudiciū iporum antiquorū q̄ linguā
 latinam curauerūt non certis coartare limitib⁹/ sed indi-
 es magis ac magis proferre: Vñ Lucreti⁹ i primo: Mulo-
 ta nouis verbis presertim cū sit agendū p̄pter ægestatē
 linguæ/ & rerum nouitatem. Et Quintilianus in primo
 libro Capite de trib⁹ virtutib⁹ in eloquutione de nouis
 verbis sic inquit. Noua nō sine quodā piculo fingimus.
 Nā si recepta sunt modicā laudē afferunt oratori/ repu-
 diata etiā in iocos exeunt: Audendum tamen Nā vt
 Cicero ait: Etiā quæ primo dura visa sūt vsu molliūtur
 sic Quintilianus. Facit ad hæc quod dicit Varro de lin-
 gua latina. s. Leliū doctissimum illo æuo / & alios senes
 euitasse dictionē/ Nouissim⁹/ q̄ nimirū nouū esset verbū
 Et tamē Cicero vsus est eam oratore dicens: Quæ duo
 sunt ad iudicādū nouissima. Et i epistola ad Octauium:
 Nā vt ordiar ab inicio & perducā ad extremū. & no-
 uissima conferam primis. Cicero abstiniuit verbo iniūgo
 qd̄ ponit p̄ aliquid agendum mado: Vsus ē eo Papinius
 pfatione primi libri syluarū / & post eū alij: & modo
 receptum est passim ab omnibus Carpitur etiā q̄ vta-
 tur hac dictione/ vidualis/ Cum dicere vult vel bitū/ vel
 vultum tristē ac humile/ quali solent Viduæ incedere:
 Quid ad hoc rñdendū? Nisi vt eāt ad Ludi magistros/
 & discant ab Horatio sic nomina/ a nominib⁹ derivari

APOLOGIA

ait enim Horatius. Licuit semperque licebit signatum presentem te nota producere nomen. Nomen hoc viduale et si ante te productum non fuit/satis est/nota presente esse signatum. Est autem nota signum/forma/Caracter/figura/lineamentum. Talis ergo formae seu figurae/cum ab alijs nominibus multa deriuntur. Cur hoc instar aliorum formatum reprehensione dignum reputatur? Nonne a pluvia pluuiialis: a Borea borealis a Bruma brumalis/a vita vitalis deriuatur? ducunt etiam a multra multrale/a flora floralia/a parapberna parapbernalialia/ et mille alia similiter ab alijs producuntur/ Quae apud approbatissimos auctores sunt in usu. Non pretereo quod memoriae modo occurrit legisse me apud Solinum/ Vesperalis/ Nam de Macedonia loquens dicit A vesperali plaga Dardani sunt/ et Illyrii. Apud Lucretium legitur principiale in secundo/ baud sine principali aliquo leniore creata est: et in quinto/ Principiale aliquod tempus clademque futuram. et in primo libro ab eodem ponitur perniciale: et in quinto dicit Scenalem speciem patrum matrumque Deorumque. Formantur quotidie secundum ut praedictum est analogiam: hoc est ad similitudinem aliorum nouae voces pro arbitrio et voluntate scribentium. Legi apud Sidorium/ Cordicitus/ sicut radicitus: et apud Beroaldum/ Mensurnus per Analogiam deductum a mense: sicut diurnus a Die: et nocturnus a nocte: Quod ut existio isti vel riderent/ vel exborrerent praeter ignoti suae incertae obscuritate. Cum audisset sibi vicio dari quod neutro genere Polenta dixerat/ paulum subrisit/ et ut est facetus in me conuersus ait. Hui me miserum Ptolemee vocor in iudicium de polenta quod non edi: et continuo attulit versus illos ex quinto libro. Metamorpho. Nasonis.

Prodit anus/ diuamque videt/lympbamque roganti.

CONTRA DETRAHENTES.

908

Dulce dedit testa quod coxerat ante polenta. et paulo infra. Offensa est/ nec adhuc epota parte loquentem. Cum liquido mixta perfudit Diua Polenta.

In primis duobus versibus iungit dulce cum polenta: in alijs duobus dicit cum liquido polenta: Quo essent et Critici non iure perfundendi/ et in stelliones deformesque bestiolas conuertendi. Philippus. Beroaldus in sexto libro Apulei de aureo Asino loquens de polenta dicit. Apud Onidium neutraliter enuntiatum illo versu: Dulce dedit testa quod coxerat ante polenta. P. bocas grammaticus dicit neutro genere duo lecta apud Salustium nomina fluminum in a/ terminata/ ut hoc Mulucba: et hoc Turia/ qui amnis est Citerioris hispaniae/ quod addidi ne tibi nouum videatur nomina primae inflexionis in a terminata posse esse neutra: est et pascha: et quod omnis generis est aduenat. Taxatur et quod primam in Metbone corripit/ quam Homerus longat/ et p. b. litteram semper apud graecos longam scribat. Respondetur id quidem verum esse/ et in hoc a stephano notari Homerum/ quod s. eam dictionem p. b. scribat: Cum omnes graeci auctores scribant per e/ micron: Vide Strabonem et Ptolemeum: quo fit ut poeta noster non errarit: sed magis legitime usus fuit ea syllaba quam Homerus: quam et alibi ad imitationem Homeri ex indistria longam posuerit: Volens ostendere ut ipse dicebat Homeri auctoritatem pro lege habendam.

Reprehenditur etiam quod fecerit passuum a regno/ et dixerit quodam in loco. Credo loquens de hispania/ et regnatur adhuc. Nam Seruius in tertium Aeneidos exponens illud Virgilij. Acri quondam regnata Lycurgo/ dixit regnata participium sine verbi origine. Huic respondetur quicquid dixerit Seruius poetam non dixisse hoc sine idoneo auctore. Cor. Tacitus in. xvij.

CONTRA

Nec enim hic ut in cæteris gentibus quæ regnant cetera dominorum domus. Sic ille:
 Quodam loco in syluis dixit.
 Fœminas antiquas una triumphat opes.
 Contra hoc dicunt latine dici triumpho de opibus/non triumpho opes: nec opes triumphantur. Contra hoc est locus in libro septimo. Capite. xxiii. Diuinarum institutionum Lactantij/ubi sic ait. Gentes vero non extinguuntur omnino/sed quædam relinquuntur in victoriam Dei ut triumphentur a iustis/ac subiunguntur perpetuæ seruituti. Si igitur dicere possumus passiuè quod impij triumphantur a iustis/ut dixit Lactantius: cur non dicemus etiam actiuè quod iusti triumphent impios? Quod si Lactantius non videtur Criticis auctor idoneus/non recusat poeta damnari cum eo. Non ignorandum etiã quod θριαμβωσ apud græcos iungitur accusatiuo: et significat publicare: et θριαμβωσ dicitur demonstratio victoriæ vel pompe.
 Venio ad vnum quod posset non quidem redargui/sed trivales grammatas tenere suspensos/Secundam in dictione Lycaonius syllabam ponit breuem in quarto libro Trophei mantuani. et φ.α. Sit littera dycrona/semper tamen a græcis in ea dictione prolangatur/ut etiam in dictione Laos: ut Phecolides λαοσ και/υδωρ και/πυρ.
 Item in dictione Amphiarus. Id cum ab eo quærerem cur factum esset? Dic sodes inquit o Ptolemee. Homo qui ex græcia Romam domicilium transferat: nonne legibus romanis vivere debet? Respondi sic videri: Sed aliud iudicium esse de hominibus/aliud de vocabulis.
 Tunc ille/sic nimirum ait dictionem a græcis ad nos translata oportebit regulam pati latinam/quæ est vocalem ante vocalem breuiari/quod ne mireris lege Quintilianum in primo libro. Capite de tribus virtutibus in eos

CONTRA DETRAHENTES

409
 quatione. Vbi dicit grammaticum vetustatis amatorum velle peregrina declinari more nostro et dici Castorem/et Hectorem/et similia media syllaba producta/quia hæc nostris nominibus accedunt/quæ in easdem quas Castor et Hector litteras exeunt: ut sunt amor amoris/et Lector lectoris: Ea de causa dicimus Palemio/Telamio/et Plato abiecta. n. littera finali/quæ habent apud græcos. Eadem ratione Cicero dixit. Hermagora abiecta. s. finali: et plerique dixerunt Enea in rector: nam si talia nomina retinerent. s. quam apud græcos habent/viderentur declinanda sicut Mecenas/Suffenas/Aspernas/Rauennas Sic Quintilianus. Priscianus quoque in libello de duodecim Carminibus dicit antiquos huiusmodi nomina sine. s. scripsisse. Vides ut extimarint idem iudicium esse de hominibus atque vocabulis? Si ergo secundum latinos sequens vocalis breuiare potest diphthongum precedentem quæ natura est longa: Ut sudibusque preustis: Cur non breuiare poterit dycronam vocalem/qualis est/a/apud græcos cum ad nos est translata. Seruius in illud Virgilij. Eoasque acies et nigri Menonis arma. dicit in eous primam syllabam natura esse longam: Sicut est et in Lycaonius secunda: Sed eam aliquando breuiari quod sequatur eam vocalis: Ut primo surgebat eoo: Cur in Lycaonius idem non fiat? et hoc potest iure satisfacere dubitanti. Sic poeta. Subiecit etiam quæ sequuntur o Ptolemee monuit me ut sic facerem Marcus manlius in Astronomia/qui ponens in principio versus heroici phaetontem videtur fecisse ex a/et/e/ litteris græcis latinam diphthongum cogens eas in vnam syllabam/quæ apud græcos sunt diuisæ/ ut et apud Horatium in Odis. Teret ambustos Phaeton ad aras: Sapphicus est versus. et cur oro te hoc egit/nisi ut illa dicitio intelligeret se non esse amplius in græcia?
 D d

APOLOGIA

Et debere uti lege latina. Marci

Manilij versus hic est.

Pbaetontem patrio curru per signa volantem.

Affert Quintilianus aliud tale exemplū ex Varone. Cū te flagranti deiectum fulmine Pbaeton.

Tali licentia utitur et græci: Et vocatur apud eos Synepbonefis: quando duæ syllabæ inter quas nulla sit consonans intermedia pro vna sumuntur: quod quattuor modis fit: Nam vel duas longas in vnam longā: vel breuem Et longam in vnam longam vertunt: vel duas breues in vnam breuem: vel duas breues in vnam longam, ut in dictione Pbaeton de qua supra dixi: reperitur in poetis græcis exempla. Quæ plurima, quæ citare modo non curamus. Rei huius ignorantes derident fortunatum poetam Christianum quæ fecerit Achæia dictionem trisyllabam iungendo, i, cum, a, ultimo. eius enim est versus ille. Nobilis Andream misit Achæia sum.

Simile quid putauit Diomedes/ Et Priscianus de Constructione fecisse virgilium in versu illo. Fixerit cerpede Ceruam. dixit namque poetam posuisse cerpedem pro aripedem, quasi quæ aerios, hoc est leuissimos haberet, pedes Et ex duabus syllabis vnam fecisse istar dypbtongorum. Idem sentit Probus grammaticus ad Cœlestimum vbi de eodem versu loquens ait Tetra syllabum ex penta syllabo fecit. Idem Et Sidonius. in Epitbalamio Poley in dictione aerem. Nam ex trisyllabo fecit bisyllabum contrahendo in vnam syllabam, a, Et, e. ait enim. Hinc aerem pariterque deos hinc extimat ortos. Idem fecit Calpurnius in dictione Aedon quæ lusciniam significat: Et scribitur a græcis per. a. n. diuisas syllabas: ipse vero fecit ex duabus vnam ac si sit dypbtongus: Ait enim, Vocales superat si turpior Aedona bubo. Debit potius dicere,

CONTRA DETRAHENTES

Si turpis Aedona bubo/ conuertendo. n. in. e. longā. Idez fecit ipse quoque Horatius in illo versu. O mi Laertiade quicquid dicam aut erit aut non. vbi ex. a. Et. e. in dictione Laertiade fecit vnam syllabam: Si legendum est ut docet Georgius Valla: Qui vero Horatium. nuper impresserunt/ subtraxerunt. mi. ut scopulum euitarent. Sūt enim quidam pueriliter sapientes/ qui dum metuunt poetis a prauitate syllabarum/ suo sensu libros corrigunt: Et peruertunt puritatem lectionis antiquæ. Sic factum est in illo versu Virgilij: Liquidoque potest electro/ vbi posuit Amphibrachium pro Dactylo sicut Et in pluribus alijs locis: ut Hic vir/ bic est. Et Insule ionio in magno. Semidocti autem quidam emendare volentes corruerunt. Quoddam est erratum in quito Tropæi vbi vicio impressorum/ inopia/ pro inertia est impressum. Simile aliud in Partbenice prima/ corrupta dictione Legitur enim Neipbilas pro Nepheleias. Et in vna syluarum ad Ioannem argenteum/ Vbi vicio impressorum legitur/ Et qualis riguo lilia prima solo/ pro/ Qualia sunt riguo lilia prima solo. Et in principio Agonis diuæ Agathæ legitur. Langore semestri/ pro/ langore trimestri. In Dionysio libro primo legitur/ Quos antiquus Achab: pro/ Quos Rechab antiquus. Et in Agone Diuæ Margaritæ paulum procul a principio est error qui errare fecit Commentatorē. Legitur enim: Hæc ea quæ negat aradeos Cum legi debeat non ara/ s; aera ab æs. ris. Et potest materia per materiato puta aera pro statuis Deorum æreis. Sunt qui nodum in Scirpo quærentes dicant eum hac voce/ Semel/ quæ modo non pluries/ modo cito/ modo non diuisim significat / posuisse pro eo quæ est aliquid quando. Solent namque vulgares, Et qui indocte corruerunt loquuntur dicere semel accidisse/ cum aliquando

D d ij

APOLOGIA

accidisse dicere volunt. Primum respōdeo rem nequaquam sic se habere ut inuulgant/ & debere eos poenitere Calpurnia/ & notæ quam perperam inurunt famæ alienæ Nam non pro eo quod est aliquando: sed pro eo quod est non pluries/ semel hic ponitur. Legat diligenter/ et æquo animo excutiant/ & sic ut est dictum iudicabunt: versus hic est in Bucolicis. Noctæ semel media subeunte lina furtim. In quo vult innuere id non aliquando simpliciter/ sed semel: hoc est non pluries accidisse. Ast hi vulgariter loqui omnia cōsueti magis ad cōsuetudinem vulgi/ quàm a poetæ sensum respexerunt. Sed fingamus eos verum dicere/ & semel pro aliquando illic poni/ si recte intelligerent/ id non coarguerent. Locus enim & tempus multa excusant/ quæ alias essent digna redargui. Locus ergo ille potuit illis/ immo & debuit plenæ satisfacere/ id enim est in bucolicis dictum/ ubi ridentur mores rusticorum/ & mīnerua pastoralis presentatur/ ibi etiā rusticus quidam Crates pro grates. g. m. c. versa fabulatur/ & admittandum pro ridiculo villicos/ Polux pro paulus/ Hercules pro Hercules/ Enophylus pro Onophryus/ Coitus pro Godio/ vora nona pro meridie/ & huiusmodi alia de industria ponunt/ non casu vel inscitia: ut fortasse isti Criminantur. Sed quia scio Criticos rationibus bis non assensuros: sed præ maledicendi libidine potius banc poetæ industriam damnaturos: moneo lectores banc inuentionem non nouam esse: sed ab antiquis poetis ortum habuisse. Nam in versum illum Maronis Amphion dirceus in aethæo Aracymbro dicit seruius ad verbum. Vel dicamus quod ipse veluti pastor ignarus dixerit illum Atheniensem/ qui erat Thebanus: Nam & Theocritus ad exprimendam simplicitatem multa aliter dicit quàm sint. Hac ratione potuit scilicet Virgilius dixisse Oaxem Cretæ fluium/ cum sit

CONTRA DETRAHENTES.

Messopotaniæ sic Seruius. Pretereo hic ex industria quod aliqui contra seruium dicunt in Creta quoque esse Oaxem/ nedum in Messopotania: id enim ad presens non curamus. Quod vero semel aliquando ponatur pro cito & pro non diuissim: Occurrit exemplum quod hic subiiciam. Lucius florinus in Capite de bello pyratyco sic inquit Ille. s. Pompeius dispersam toto mari pestem semel & in perpetuum volens extinguere. Dicunt etiam non minus absurde sibi non sapere derivationes quasdam nominum quæ sparsim in eius libris perueniunt ut est illud Tyrrbenyca: item illud Iberica/ et id genus alia cum pluscula quasi nunquam viderint alibi similia: Nonne a Troia fit Troius/ Troianus/ tros & troicus? Ab Italia italus italicus/italicensis? A gallia gallicus gallicanus/ gallicus/ gallius? A britania Britanus/ Britanicus? Ab Abdera abderites abderitanus/ abdericus? A Creta Cres/ Cretensis/ Creticus? A sicilia Siculus/ siciliensis/ sicelis? A græcia græcus/ græcanicus/ græciensis? A Tuscia Tuscus/ tuscanicus/ tuscaniensis/ A germania germanus/ germanicus/ germanicianus/ qui habitat in germania licet non sit in ea natus: Sicut urbanicianus qui habitat in urbe: a schola scholasticus/ scholicus/ et scholasticus secundum novos/ ut a mola molaris/ & a Nerone Neronianus/ & Neronæus. Statius in primo sylvarum Parua Neronea nec qui modo lotus in vnda Macrobius fecit a ventre ventralis a spina spinalis: Et ab alijs alia sunt huiusmodi infinita pueris etiam cognita/ quæ longiori pudet referre sermone. Sidonius quoque in panegyrico Maiorani deducit a Tanai Tanaiticus in illo versu/ Caucasus/ & scythicæ potor tanaiticus vnda. Idem in eodem a Pboloe format Pboloticus versu illo. Nubentemque nigrum non sic pbolotica monstra. Cur

APOLOGIA

ergo fieri nō pōt ab Iberia Iberic?/a Tyrrbenia tyrrbe
nicus? Et certe quibus hæc non sapiunt videntur non
sanum habere palatum/stephano teste a P sopbis/ quod
est nomen vrbis/rite & secundum analogiam fieri des
buit P sopbites vel P sopbita: Tamen valerius maxi. dix
xit Aglaum non P sopbitam / sed psopbidium: sicut ab
Archadia arcadius: ab Aulide aulidius: ab insula Tbyn
niade tbyniadius. Sed quid opus verbis tam multis? Ip
se Priscianus in translatione Dionisij ponit Ibericus/in
quit enim sic: Est primus vastis qui pontus Ibericus vn
dis. Pro quattuor bis obiectis quæ eisdem rationib? vis
dentur posse impugnari ac defendi Subijcio vnum quod
ora eorum si frontem haberent posset obstruere. Seruius
in illud noni æneidos/Quam non duo taurea terga / dis
cit taurea/vsurpauit pro taurina/alibi / Taurinus follib?
Vnde sicut & Plinius dicit/deriuationes firmas nō ha
bēt regulas/sed exeunt prout auctoribus placet. Sic Ser
uius ad verbum. Quod si legissent Critici nostri tam
inaniter non blaterarent.

¶ Perperam enī accusant q̄ in accusatio casu numeri
pluralis dicat modo omnis modo omnes/Cum omnis di
ci semper oporteat. Gaudeo plane q̄ eis ab Anlogellio p
me respondeatur. Is i libro decimonono Capite decimo
tertio noctium atticarum dicit antiquos curasse magis
Euphoniā/q̄ grammaticorum regulas/et adducit vir
gilium qui eodem casu/ modo vrbis modo vrbes dicat/
vt esse dicendum solo auris iudicio exstimabat.

Cberusci populi sunt Germaniæ/ & ea dictio scribitur
a Strabone cum dypbtongo in prima syllaba. Damnat
ergo poeta noster q̄ eam breuē posuerit alloquēs Imper
ratorē de gentibus Germaniæ. Sed sciant Critici poetā
non sine magnis auctoribus sic dixisse: eam nanq̄ syllab

CONTRA DE TRAHENTES.

bam breuiant/ & Lucanus & Claudianus. Alibi lique
re Cberusci. Item: Quæq̄ domant Cbartos immansue
tosq̄ Cberuscos. Non debent ergo Critici imperiti pero
suadere sibi similib? iperitis id a poeta factū sine exēplo
Venio ad id quod est Achilles Criticorum / putabant se
poetam in manifesto & inexcusabili errore deprens
disse/q̄ in Trophæo manu. dixerit/ Ante diem pro eo
quod vt ipsi volunt latine dicitur ante lucem/ vel sub lu
cem/vt in Virgilio: Sub lucem exportant Calatis: Et ex
stimabant banc maculam nullo vnq̄ smigmate dilui pos
se/& hoc esse telum Cephalī inuitabile: & iam cer
ti de victoria cogitare cœperant de triumpho. Ego vt re
sciui poetam conueni/remq̄ indicavi. Ille autē continuo
vt est Comis/ & urbanus. Vide inquit homines Tur
dis per similes, qui vis cum quo capiatur passim excernāt
& missa manu ad Codicem Horatianum paucis pbyllu
ris evolutis inuenit epistolam ad Lolium, vbi sic legitur
Sinolis sanis, cures hydropicus, & ni Posces ano
te diem librum cum lumine, & reliqua: Habent ergo
inq̄ locum ex auctore non triviali, sed ex ipso Horatio la
tuitatis patrono atq̄ parēte: qui sola sua auctoritate pōt
totū istorū ex exercitū pfligare: eāt nūc et trūpbēt et de il
lata Calūnia glorient: subiūxitq̄ carmē illd̄ maronianū
Inunc & verbis virtutē illude superbis.

Hoc idē ex illo virgiliano versu colligitur.

Noctes atq̄ dies patet atri ianua Ditis:

Et i Genesi legit: appellavitq̄ lucē diē, et tenebras noctē.

Accidit pfecto bis Criticis, qd̄ olim et psis recitat Paus
sanias accidisse. Scribit enī Persas gloriabūdos quasi iā
græciam vicissent, lapidem parium secum tulisse, vnde
tropheum fieret pro victoria: Lapidem hunc post eorum
fugam Pbidias in Nemeseos statuā formatū Rbānūc

415
APOLOGIA

collocavit/gratias hoc pacto deæ referens quæ iusta idig-
 natione percusserrat homines elatos & contumeliosos:
 meminit rei huius Ausonius illo epigramate. Me lapidæ
 quondam Persæ aduexere/tropæi ut fierem bello:nunc
 ego sum Nemesis:At sicut græcis victoribus asto troi-
 pem/Punio sic Persas vaniloquos Nemesis: Causas ve-
 ro q̄ pleriq̄ antiquorum potius ante lucem dicerent/q̄
 ante diem/tanq̄ Corrolarium quoddam hic subiungo.
 Dierum incoatio non vna fuit apud antiquos. Apud Ro-
 manos/a/media nocte incipiebat/sicut modo apud nos
 quoad religiosam abstinentiam ciborum quorundam. Apud
 Athenienses ab occasu tendebat ad occasum: Sicut &
 apud hebreos/quibus precepit Moses a vespera vsq̄ ad
 vesperam Sabbata celebrare. Apud Babylonios a solis
 ortu vsq̄ ad solis ortum: Apud Astronomos bodie quoq̄
 tendit a meridie in meridiem. Ergo si Athenis ubi ab oc-
 casu dies incipiebat/quis dixisset ante diem/poterat ite-
 ligi ante occasum: Apud Astronomos ante meridiem: &
 alio modo apud alios/nuxta morem gentium & nationum.
 Ut ergo tolleretur hæc dubietas dicebat pleriq̄ ante lu-
 cem/cum de die artificiali loquerentur: Est enim dies ar-
 tificialis tempus ab ortu vsq̄ ad occasum. Dies autem na-
 turalis est tempus vigintiquattuor horarum. Similitur
 etiam dies pro interminato tempore ut apud Virgilium.
 Multa dies variisq̄ labor mutabilis æui.

CDamnant etiam eum falso crimine q̄ in Dionysio di-
 cat / ad presens/pro eo q̄ aliter dicitur/in presens / vel
 in presentiarum / Contententes nusq̄ a latinis hoc esse
 usurpatum/labuntur autem in has ineptias/q̄ cum pau-
 ca legerint ac intellexerint/audet de omnibus/tanq̄ qui
 omnia sciant iudicare. Cornelius Tacitus historicus elo-
 quentiss. utitur frequenter eo modo loquendi: Sed gra-

CONTRA DETRAHENTES

tia breuitatis vnum locum citasse sufficiat in. xvij. libro
 sic inquit. Compositi ad presens qui coherceri non pote-
 rant. Eiusdem rei aliud exemplum profero ex Plinio:
 Nam in libro octavo de naturali historia/ Capite. xxij.
 ait sic. Sed in Italia quoq̄ creditur Luporum visus esse no-
 xius: vocemq̄ homini quem priores contemplantur/adi-
 mere ad presens.

CPoeta Valentiam urbem Hispaniæ florentissimam
 vocat geniosam: volens per geniosam significari omni-
 vberem glebæ refertam/ponens causam pro effectu/cogni-
 tam tamen ab effectu: ut si videas terram herbosam dis-
 cas eam esse vlliginosam. Hoc isti vocabulum/geniosam
 saccusant & conspuunt dicentes esse insolens: & apud
 idoneos non inueniri. Sed ut paucis expediamus/fateor
 istud noue dictum/ut pleraq̄ alia sunt in poetis &
 in oratoribus. Refert. A. Gellius Sisennam solitum dice-
 re in Senatu assentio: cum alij diceret/assentior/ & mul-
 tos eum sequutos. Item dicebat velitatum saltuantim cū
 dicere vellet properanter & cursim: Noue ergo dictum
 sit. Dici certe non potest incōcinne fictum/aut sine ratio-
 ne excogitatum. Vocamus ingeniosum qui ingenio sit ma-
 gno ac excellenti: Cur ergo vocare non possumus locum
 geniosum/boc est genijs multis vel vno excellenti guber-
 natum/quem herbis/arboribusq̄ confutum/& oī bona
 fruge plenū viderimus? Sed ut hoc magis cōstare facia-
 mus, cōmemorandum est antiquos putauisse genios esse
 Deos/qui rerum procreandarū vim haberet: atq̄ ita vī-
 genium posse poni pro oīum rerū copia exuberanti/sicut
 ponit Ceres p̄ frumēto/Bacchus p̄ vino/Vulcanus pro
 igne/Neptunus p̄ mari/Vesta p̄ terra/Iuno pro aere/
 Mars p̄ bello/Pluto p̄ inferno. In eundem sensum dixit
 Ouid. in Heroid. ad Leandrum Vos mō venādo/mō rus

APOLOGIA

geniale colendo. Vbi accipit geniale p frugifero. Simili derivatione ¶ nō minus audacter dixit Horatius a bel-
luarū multitudine belluosum oceanū: Cur nō licet ergo dicere locū geniosum ubi multi sunt genij sicut ipse dicit mare belluosum/vbi multæ sunt belluæ? si hoc eis nō placet/quia nouus est ¶ insolēs/diu si possūt viuāt/et vsi-
tatū videbūt. Inter alia multa hoc quoq; Nonio teste noue dictū est a Lucretio. Quā sit paruula pars / ¶ multesima constet: Ibi enim ponit multesima p minima vel vt alijs placet p maxima. Et in sc̄o libro dicit Immani maximitate sūt et in paciuianis fabulis mltæ/quæ cōsilio delectandi ¶ studio inuendū sunt inuenta / vt curuiceruicū pecus/cblamide brachium clypeare. Lucillū etiā vocat delphinos repādi rostrū pec̄: Sūt etiā cōplu-
scula alia noue dicta/quibus Furius Antias dī delectat vt lapidescere/serescere/diescere noctescere / caulescere/virescere: p eo quod est vires assumere/opulescere/lutescere: Propter quæ a Celsio vindice accusat est / q̄ in bis latinā linguā dedecoravit. Libet subicere ipsius Furij Antiatis complusculos versiculos/ in quibus continetur quædam noue dicta.

Sanguine diluitur tellus: caua terra lutescit?

Omnia noctescunt tenebris calliginis atræ.

Increpant animi/ virescit vulnere virtus

Vt fulica leuis volitat sup æquora classis sp̄s Eurorū virides cū purpurat vndas Paciui? quoq; lapire dixit p durescere/seu rigescere. Iulij Capitolin? noue dixit Cōsecraneos milites: Credo volēs itelligi p Cōsecraneos eo dē sacro militiæ obligatos. Dixiquoq; nullā Cunitatē æq̄ militanē. Inuenit et suffarane? p frumētario/ vt qdā existimāt et cōterrane?. Sidonij cōsecraneos vocat q̄ sūt eiusdē secte: et supforaneū p supuacaneo. Sex. Ruffi

CONTRA DETRAHENTES.

914
dixit reparato de limitaneis Daciæ exercitu: et hæc oia vocabula putat Hermola? i Castris eē orta: Cū Lucreti? posuit reboare/et terrā dixit Dedalā hoc ē idustriā/ Cū dixit irū p icesu Sonorē p sonitu/vagorē p vagitu Supera p supra/ strigorē aquarum p concretionē/pore sur/pro potest/ retinentiā pro memoria. Itē Variatiā Pellatiā/ ¶ multa alia noua vel rara nō sūt pscriptus a latinis: Catullus loquens de Colūbis sceminā Colūbā vocat mulierē. Virgilius Caprū vocat virū/ Vir gregis ipse Caper. Horatius dicit Capras olētis vxores mariti: quæ oia de solo humano genere pprie dicunt. Cū Atri? noue dixit Mulciberum pro vulcano: Et Ennius triste pro amaro. Potuit ea nouitas ad vomitū prouocare ali-
quē morosum: Permanserunt tamen illa vocabula: ¶ apud Virgiliū nostri vsu tot sæculorū sunt attrita. Forsitan et ista quæ modo sūt noua apud posteritatē sient trita. Simile qdā obijciebat Nigidi? virgilio/ q̄. s. male dixisset præpetibus pennis / Cum pennæ non dicantur præpetes/ sed aues Cui respōdet Anlusgelius debuisse eū dare veniā poetistranslatione ¶ similitudine nō significatione vtentibus: Vbi tandē includit ¶ pennas et locos ipos vbi aues præpetes cōfederint/ p translationē præpetes dici. Sidonij ad papā Lupum scribens ponit vicinari p appropinquare/ sic enim dicit: Cōsolatorie poti? cōpellare curauim?/ q̄a vicinaret inocētiae festinata Corretio: Solebat dicere Politianus noster vir sane erudit? ¶ plurimū dijert? placere sibi admodū noua vocabula quæ essēt apte lapideæ formata: et ex Laberio exēplū afferebat. Is em̄ dixit arietes reciprocicornes/ ¶ lanicutes. Item ex Tertuliano/ qui dixit bestias exungues ¶ excornes: Probabat etiā quæ Theodorus Gasa adimenerat vocabula deplumes / depiles / depedes / denares.

APOLOGIA

Paucis ergo concludā omnes qui bene instituti & res
 suo sunt iudicio fauent ingenijs: & inuidia liberi aliorū
 inuentis non secus ac suis delectantur. At contra qui fe-
 runt in corde malam mentem/ac prauum ingenium la-
 bores aliorum semper labefactant. Dicit Hermolaus se
 finxisse/definum/& posuisse in Themistio/ pro eo qd
 est simo contrarium. Et Theodorum Gazam dum trad-
 duceret libros Aristotelis de animalibus pro Arsenothe-
 lys dixisse masculo fœminos fideliter quidem / sed minime
 feliciter. Significant autē hęc dictiones animalia quæ
 dam quæ se ineunt: qualis est Trochus inter pisces. Eas-
 dem ratione potest alius locus excusari quem accusant /
 vbi poeta vocat aliquando alpes Apoenini iuga p transi-
 lationem/ Cum proprie alpes appellentur mōtes q Gal-
 liam trās alpinam & germaniam separant ab Italia. sic
 ob similitudinem altitudinis Cœlum olympium vocare
 solemus: eadem ratione mare marmor dicimus/ & pla-
 nitiam æquor/ & maria Campos. Vnde illud Virgilij.
 Camposq; liquentes. Nec fuit ipse primus qui vadū hoc
 attentare sit ausus. Lucanus i primo libro loquēs de Ru-
 bicone sic inquit. Tum vires prebebat byems atq; auxe-
 rat vnda. Tertia iam grauidō pluuiālis Cymbria cor-
 nu Et madidis Euri resolutæ flatibus alpes. Ecce Lucanus
 vocat alpes Apœnini iuga/ex quibus labi possunt re-
 solutæ niues in rubiconē. Iuga autē hęc nō dubiū ē esse
 inter Cesennam/ & Ariminū: quæ longe ab alpib; ve-
 ris sunt remota: poterunt ergo poeticæ alpes dici omnes
 alti montes/ sicut virgilius teste Seruio i tertio Georgi.
 posuit Gargara p oib; mōtib;: & Ascaniū p oib; flu-
 uijs cū dixit. Trans Gargara/ trās q; sonantē Ascanium.
 Supant montes & flumina tranant Sicut etiā oīa alia
 ædificia vocantur pergama teste seruio in illud Eneid.

CONTRA DETRAHENTES.

413
 Troicæ sub mœnibus altis contigit opetere.
 Subijcio hic duo/ quæ audio ab bis Veru signari / q. s.
 dixerit in tertio Alphonſi Melius post fata recepi/ In-
 dadium: Cum dicere vellet Alphonsum melorem vim
 iudicandi post mortem accepisse: Quod non multum di-
 stat ab illo Virgilij dicto. Mentēq; benignam accepit i
 Teucros Et cum dixit turpiter in luxus & numina vas-
 na deorum degenerat/ hoc est degenerādo labitur/ Qua-
 le est illud Virgilij/ Ardet Alexim. i. ardentē amat. Et
 illud Propertij in secundo. Seros insanit amores: id est is
 saniendo amat/ vel amando insanit. Et illud Maronis
 Fremit arma Iuuentus. i. fremendo capit. Et illud Persi
 si: Quis expediuit p strabaco suum Chere/ id est expeditio-
 te docuit proferre: Mirantur quasi adbuc pueri inter-
 litteratos/ has loquendi figuras/ hęc idiomata mirentur
 magis quæ reperiuntur in antiquis: Vt cum dicitur onus
 capræ/ boues/ & id genus alia: Item non est opus mihi
 medicus. Item ea quæ refert. A. Gellij/ Partim boim ve-
 nerunt pro pars hominū Venit. Item Iniuria mihi factū
 itur p iniuria mihi fit. Et illud virg. in quarto Eneid. Intē-
 ditq; locū fertis: hoc ē intendit ferta per locū/ vt Ser. ex-
 ponit. Si vellem hic latius euagari/ & nisi barū ineptia
 rū me tæderet possem ostendere/ nihil in proprie / nihil
 noue dictum: Sed vt me & lectorem paucis exsoluam
 concedamus hęc & alia quædā & noue et improprie
 esse dicta. Quid tum postea? Virgilius in Eneid. dixit.
 Quid puer Ascanius superat ne? Vbi dixit Ser. superat
 ne pro viuit ne? Noue esse dictum & exēplo carere / vt
 pauca alia in virgilio/ in. ij. Eneid. dixit ipse virgilius im-
 proprie satis Et quæ sit me circū copia lustro. Dicere
 nanq; debuit Copiæ/ si ratio versus pateretur / Nam
 copiæ dicuntur de exercitu: Copia vero de reliquis.

APOLOGIA

Video certe ad sic dicendum nulla eſt neceſſitate coacti.
 Quanti enim erat dicere/ & quæ me circum ſint/vel cir-
 cunſtent agmina luſtro. Idem dixit in octauo Eneidos.
 Frenasq; bina/meus quæ nunc habet aurea Pallas Vbi
 Ser. inquit/duo debuit dicere. bina enim ſecundum Cice-
 ronem non dicuntur niſi de his quæ ſunt tantum numeri
 pluralis: dicimus enim binas litteras/ & duas epiftolas:
 Sic Ser. Patet autē Virgilium nulla difficultate adactū
 fuiſſe/ vt ſic diceret: quæadmodum enim dixit/ frenasq; bi-
 na/ poterat dicere. & duo frena meus quæ nunc hēt au-
 rea Pallas. Quo ſit vt arbitrer eū nō difficultate cōpulo-
 ſum/ nec ignorantia deceptū/ Sed licentia delectatū. Di-
 cit Ser. Horatium male dixiſſe in verſu illo. Quod pul-
 chrae clunes. & Iuuenalem bene dixiſſe In illo tremulo
 descendunt clune puellæ. q; Clunis ſit masculini generis
 non foemini. Quæ fuit ergo ratio vt Horatius/ qui &
 antiquus & vere latinus & Cenſor eſt poetarum/ ſic
 errarit/ niſi vel q; non erat tunc grāmatica quæ nūc eſt
 vel q; grāmaticæ leges faſtidiret? Id certe mañeſtum
 vt refert Quintilianus in priō libro poetas antiquos ob
 ſolam Euphoniā/ verſuūq; modulationem regulas grā-
 maticorum contempſiſſe: binc illud/ imo de ſtirpe reciſi
 & aereæ quo congeſſere palūbes & filice in nuda/ &
 cum canibus timidi venient ad pocula Dānæ. Lucillus
 ſolis auribus inſeruiēs uſus eſt genere foeminino. Aurea
 de Coelo demiſit funis in arua. Videant iſti tandem qd
 iā diu vidiffſe debuerāt ante temeraria iſta iudicia, Quid
 Strabo in primo Geographiæ libro de licentiā poetarū
 ſit reſtatuſ. Ait enim ſic. Non enim poētā ad unguem
 ſingula perdidiciſſer emur, nec ab eo rerum diligentiaz
 exquirimus. Simile quid dicit Ariſtoteles in etbicus de q;
 buſdam philoſophis, vocans eos indiſciplinatos q; apos

CONTRA DE TRAHENTES.

410

dixim i deſt demonſtrationem euidentemq; probationez
 in omnibus quæ rant/ Cum debeant aliquando eſſe cōten-
 ti perſuaſione. Sic nimirum conſtat & eos eſſe indiſcipli-
 natos qui quærun proprietatem a poeta quam neq; vt
 dent in oratione ſoluta.

¶ Damnant etiam tanta eſt inuidia/ vel certe inſcitia
 Criticorum q; dixerit plebes biſyllabum/ pro plæbs mo-
 noſyllabo: & aiūt nō iueniri hoc apd idoneos/ Cū dicat
 Auſoni? Læta operū plebes feſtināteſq; Colōi: & alibi.
 Conſona quem celebrat modulato Carmine plebes.
 Idem accidit in alijs quoq; dictionibus.

Dixerunt enim antiqui trabes pro trabs:

Ennius. Labitur vncta trabes remis roſtrata per altum
 & duces p dux/ teſte Varone q; dicit in his dictionibus/
 trabes/ & duces/ e litteram de vltimis ſyllabis excluſaz.

¶ Vocatur poeta noſter in iudicium a Criticis q; ſin-
 gulari numero dixerit Mycenam & ſacroſanctis ſcri-
 pturis manu tactis iurant non niſi plurali numero dici
 poſſe Thebas/ Athenas/ Mycenaz/ & id genus quædaz
 alia pauca/ de quibus alias plura. Nunc oſtendendū boſ
 eſſe periuros & ſecūdum leges pro infamibus habēdos:
 & vt inquit Auctor Carminis obſceni Virgilius/ vel
 vt alij putant Ouidius/ magis teſtibus iſta res ageſtur.
 Homerus nono Iliados/ Thebas/ ægyptias dixit numero
 plurali. At Iuuenalis noſter numero ſingulari Satyra
 quintadecima ſic inquitens.

Atq; vetus Thebe centum iacet obruta portis.

Apolloni? i argonautico li. i. Thebas Boeotias ſingulari
 dixit nre. Αμφιοι και ζηθοσ απυρφατοσ δετηβη. Hōe.
 li. iiii. Iliados dixit Mycenā i nūero ſingulari. Αρσοοτε
 οταρτατε/ και ευριαςυα μυκηνη. Sene. quoq; i Aedipo
 inquit. Viduas colonis reſpicis terras miſeranda Thebe.

APOLOGIA

Memorandum ergo est mastigopboris istis dictis illud Boeotij ex prologo libri de syllogismis cathegoricis. Sic enim illic inquit. Sed qui ad hoc opus legendum accesserint ab his petendum sit/ne in his quae nunquam legerint statim audeant iudicare, neue si quid in puerilibus disciplinis acceperint/id sacrosanctum iudicent/quando quidem res teneris auribus comodatas saepe philosophiae senior tractatus eliminat/sic Boeotius in omni disciplinae genere consumatus.

In principio secundi libri Plinij de naturali historia/vbi dicitur. Si vna videlicet natura omnes incuberent/grammatici plures scribi voluerunt non vna/sed vni/ Quod verbum incubo secundum eos datum post se velit. Vt si dicatur Columna basi/ & basis terrae incubere. Sed tamen peritiores quorum vnus fuit Hermolaus/barbarus pbysicam rationem attendentes grammaticorum regulis contemptis affirmant vna non vni debere scribi: nati tali constructione verborum volunt fieri sensus cuius grammatici vix sunt capaces/mundum. s. non naturae incubere/sicut dicit/Pellibus incubuit stratis. Sed natura/boc est vi naturae mundum incubere id est stare ac consistere. Recte ergo Boeotius dicit non debere sacrosanctum videri quod puerilibus disciplinis sit acceptum.

¶ Taxatur etiam poeta noster per quod inique quod utatur particula/Num/in interrogationibus/quibus affirmatiue sit respondendum. Volunt enim tali interrogationi respondendum negatiue: Vt si dicam/Num ego Dijs bellum indixi? Quasi velim responderi/non. & non licere dici. Num Iupiter filius est Saturni? quod tali interrogationi debet affirmatiue responderi. Sed vide quaeso lector humanissime presumptio impudens quo sese ingerat. Ostendo tibi per quod facillime vanam esse istorum diligentiam:

CONTRA DETRAHENTES.

917
 & licere hac particula utronis modo uti. Lucretij in tertio. Num merito inlacet magis/ & voce increpet acri. Aufer ab hinc lacrymas Barde & compeisce querelas. Hic certe respondendum est confirmando quod dixit: & paulo infra. Num/quid ibi horribile apparet? Num triste videtur quicquam? Hic proculdubio negando debet respondere/quod probatur per id quod sequitur: Nonne omnino somno securius extat? Hoc. n. cum sit affirmandum sequitur illud praecedens esse negandum. Idem confirmatur testimonio Plinij secundi/ vt alios causa breuitatis omittam. Ipse namque in Panegyrico dicto Traiano Num est vsus/ & cum de eo quod est affirmandum/ & cum de eo quod est negandum interrogat sic inquit. Num tibi semper in medio cibi? semper mensa communis? Num ex communi nostro mutua voluptas? Num provocas reddis sermones? Haec affirmanda sunt. & paulo infra. Gaudio quoque quaedam vis inest. Num ergo modum ei tua saltim modestia imposuit? boc negandum? Vult enim dicere gaudio senatorum non potuisse Caesarem silentium imponere. Sed quid? quod etiam neutro modo positum iuenit? Dicit enim Propertius in. ij. lib. Num sibi collatam doluit venus? Vbi per interrogationem quaerit causam aegrotationis Cynthiae/ Cum nesciat affirmatiue ne ac negatiue sit respondendum. Pontanus etiam quem ipsi dicunt errare non posse/ponit affirmatiue. In ultimo. n. tumulto sic inquit. Num vestro est dignus honore rogo? Poterat hoc quod sequitur preteriri tanquam bilum/immo tanquam nihilum: sed tamen vt magis patefiat Criticorum nostrorum temeritas tanto audacior quanto imperitior/breuius attingam. Vellicant poetam quod dixerit Nuncia neutro genere & numero plurali/ quod a vera latinitate auertit abhorre. Sed citentur ex medio Latio contra eos duo
 E e

APOLOGIA

idonei testes: Et bis ineptis sine imponam. Lucretius in quarto. Nec calida ad sensus decurrunt nuncia rerum. Et Catullus de Berecynthia/ Et Aty. Gemmas deorum ad aures noua nuncia referens. Audio Et Pontanum nostrum postquam edita sunt eius opuscula carpi a quibusdam/ quibus ut quid blateret copertum habuero/ animum est respondere: Erat enim ille vir poetæ nostro sic additus / sicut constat ex eius epistolis/ ut eum loco Numinis habere videretur. Est vnum quod videtur non iniuria taxari posse nisi licentia Et antiquorum exempla prohiberent. Quaedam enim sunt nomina gentilia/ quibus in foeminino tantum genere vsi videntur tam graeci quam latini/ Vt Libyssa/ pboenissa/ Gressa/ Tbraissa/ Lacena/ His poeta noster licentiose est vsus in omni genere/ cum eum coegit metri necessitas. Et hoc exemplo Maronis nostri. Nam neque ipse Maro ex amissis moribus antiquorum obseruauit. Volunt enim approbati grammatici hanc esse legem versus bucolici quam accurate obseruat Theocritus/ ut quarto pede terminet partem orationis: Qui pes si sit Dactylus/ meliorem reddit versum debet Et primo loco habere dactylum/ ut in illo virg. Nos patriæ fines Et dulcia linquimus arua: Normam hanc in paucis obseruat virg. Vnde Terentianus. Plurimus hoc pollet siculae telluris alumnus. Noster rarum eo pastor Maro. Ser. finire versus participio viciosissimum refert apud graecos. Et propterea Latinos quoque id cauisse/ Et raro in vsu venisse/ virg. tum id curauit/ quantum aut numerum Lupus aut torrentia flumina ripas: vnum in. iij. eneid. Progredior portis classes Et littora linquens. Item in sexto: Quattuor hic inectus egs et lapada quassas: Et eodem. Principio Coelum ac terras camposque linquens. Et in. viij. Cocytumque petit sedem supra ardua linquens: Papinius quoque in quarto syluarum de Coma Earini loquens. Olim etiam ne prima genas lanugo

CONTRA DETRAHENTES.

nitentes. Et paulo infra. Leniter baud villo concussum vulnere torpēs. Et id preceptum in mille alijs locis inuenies/ a poetis conculatū. Inueniunt sunt Elegi ad quimonias describendas/ Et antiquissimi poete id obseruarunt: sed posteritas id contempsit: Et ut inquit Horatius in poetica/ cepit bis versibus includi voti sententia compositos. Versus senarius Iambicus ut de alijs taceam/ solos Iambos olim admittebat/ vnde Et nomen habet Hinc Horatius inquit primum ad extremum similis sibi Mox contempta auctoritate antiquorum cepit in fine recipere spondeum Et Trocheum/ et sic factus est scazon. i. claudicans/ quod videatur pedibus alienis sustentari: Nunc dactylum et tribrachem locis omnibus recipit praeter nouissimum. Recipit etiam locis imparibus spondeum et anapestum Sic omnia labete temporum curriculo sunt imutata. Non preteribo quod cum haec scriberes mihi occurrit: Aulus Gellius dicit apud idoneos auctores numquam legi mulieres deierare per Herculem/ nec viros per Castorem. Tum Apuleius quem sequaces dicunt auctorem non capite cesum/ non proletarium/ sed classicum hoc est primum/ siue quod tale diligentiam non aduerterit/ siue quod contempserit/ facit mulierem deierare per Herculem: In quarto enim libro de aureo asino suo inducit mulierem sic dicentem bono animo esto me Hercules. Et in quinto loquitur soror Phibes dicens Deaque quoque illam deum maritum efficiet/ sic est me Hercules. Simile etiam legi in libro. ij. Quid ergo dicemus ad hoc / nisi illud ecclesiasticum: In multiloquio peccatum non deerit Atilio quoque fortunatus in libello de metris Horatianis dicit Horatium fecisse metrum illud. Lidia dic per omnes/ ignorando quale esset/ Et in eo parum decenter errasse/ et fecisse illud asperum vno imutato pede/ spondeum per Iambo infartiendo/ Et non sequutum fuisse Alceum. Hoc autem adiungo ut constet poetarum principes disciplinam maiorum non contempsisse solum/ sed etiam ignorasse/ Et antiqua via premissa nouam fecisse

APOLOGIA

Fecit ergo poeta quod Alexandrum regem Macedonum fecisse olim recitat Iustinus: Cum enim audisset i fatis esse eum dominaturum orbi terrarum / qui lora solusset in gi Gordiani / accessit ut solueret . At cum id non posset / cultro secuit: Non fecit hoc poeta ignorans quid faceret nec vitium ambage seductus? huc venit αὐτοματός venit / Voluntarium in moribus teste Aristotele peccatum auget / in scientiis minuit. Eadem licentia videtur usus et Pontanus noster: dicit enim in Acone Mella fauis beliconis et anteferenda libyffis: Quod puto Criticos nostros non vidisse: quod enim predicant irreprehensibile. Sunt quoque quod mirantur eum in secundo Vranice dixisse / Canceris imperio atque vnde dominantibus astris. Dicunt enim apud nihil auctorem idoneum se legisse Cancer Canceris significare Cancrum signum coeleste et Imputat eide poete quaedam alia quae silentio malo preterire / quod susurro et sigillator appellari. Et quo discant Critici in huiusmodi facile indulgere poetis: subijcio hic dictum Quintiliani libro de cimo Capite primo. Nam cum ex sententia Theophrasti dixisset oratori lectionem poetarum esse inutile / subiunxit. Meminerim? tamen non per omnia poetas esse oratori sequendos. Et paulo infra de poetis loquens persequitur. Quod alligati ad certam pedum necessitatem non semper uti propriis possint: Sed depulsi a recta via necessario ad eloquendi quaedam diuerticula confugiunt / nec mutare quaedam verba sed extendere corripere / convertere / diuidere cogantur / sic Quintilianus. Audio etiam non probari quod dixerit in quarto libro Tropei mant. Natate Hydros in predam ranarum. hoc est ranas palustres ire predatum / et hoc dicunt praefatum latinam male olere . Ad quod obiectum Cum omnino sit absurdum / responderi certe nihil est opus. Aristoteles enim de physica auditione libro primo dicit / non esse

CONTRA DETRAHENTES.

argumentationibus quae manifeste absurdae sunt respondendum. Mittendi ergo sunt ad duodecimum Caput libri Auli Gellij de noctibus atticis / ubi loquitur de verbis in vtriusque partem significatione reciprocis. Quorum in auctoribus etiam antiquis magna est Copia. Adducitur illic Salustius ita dicens. Id bellum excitabat metus Pompei. Non metus quo Pompeius metuebat / sed quo metuebatur. Item Virgilius. Et vulnere tardus vlixi / Non quod Vlixes acceperat / sed quod dederat vulnus intelligit / cum de vtriusque possit intelligi. Pari modo dictum est a poeta Hydros natate in predam ranarum / non quod bydri preda essent ranis / sed quod ranas ipsi praedarentur. Virgilius in decimo loquens de Mimante posuit ignarum pro ignorato supina significatione / ut inquit Serui. In quarto quoque eo versu / Liquitque volatile ferrum Nescius: posuit nescius / pro eo qui nescitur et pro ignorato / sensu contrario / sicut et apud Lucanum ponitur Vector pro eo qui vehitur. Vectoris patiens tuum midum superenat amnem. Item teste Seruo in decimo eneid. formidolosus cum significet timidum / ponitur pro timendo. Similis locus est in libro Geor. virgilij primo ubi dicit. Cur tantum Oceano properent se condere soles Hyberni / vel quae tardis mora noctibus obstet Seruius dicit hoc intelligendum de noctibus aestatis / quae propter diuersum longitudinem differunt venire. Sunt qui putent intelligendum de bybernis. nam non minus dicit morari quod differt recedere / quod differt venire Apuleius. Sic me abire oppido volente suavi remoratur illecebra. Quiritia. Quid me pater detines? Quid moraris abeunte? Et remora dicit piscis qui naues detinet abire prohibendo. Mora igitur noctibus bybernis dicit obstare quia tardius recedunt. Sunt etiam quaedam loci qui intelliguntur per contrarium: ut ille. in Virgilio / Tot vos

420
APOLOGIA

luere casus idest volui tot casibus Et ille i quarto eneid.
 Intenditq locum fertis id est tendit ferta per locum vt
 exponit Seruius. Est & similis locus in Bucolicis vir-
 gilij: Nam in versu illo. Incipe parue puer risu cognos-
 scere matrem. Ambiguum est an sit intelligendum de
 risu pueri/an magis de risu matris/vt expositores illo lo-
 co referunt. Et quis haec abunde possint sufficere / tao-
 men afferam simile ex Lucano. Legitur sic in sexto Pbar-
 saliae/Cernit miserabile vulgus se in pecudum cecidisse
 cibos Potest hoc dicto intelligi / factos eos qui obsidio-
 ne cingebantur/pecudum cibos: & more pecudum fœe-
 num & herbas mandere coactos.

Damnant quoq; q instrumentum id quo Tympanum
 pulsatur dixerit plectrum/quo nomine / si quis recte iud-
 dicet/sponte confitebitur instrumēto tali nullum potuis-
 se rectius dari:dicitur nanq; a plectro vel, α, πλῆκτρον
 græco verbo quod est ferio:quo fit vt omne quo quid
 pulsatur possit recte plectrū appellari. quis consuetudo
 pectini Citbararum illud appropriet. Istoru ergo nugæ
 nō essent nobis magnipēdendæ/nisi pgerent ista in vul-
 gus quotidie magis ac magis mittere. Vbi dum nō sunt
 qui excusent/immo neq; qui rem intelligant / facile pers-
 suadent imperitis. Contra huiusmodi blaterones locutus
 leios & linguaces in verba proiectos dicit poeta Paulū
 apostolum dimicasse: & eorum offucijs coactum respon-
 dere:ne si propter eas haberetur ipse cōtemptibilis/pre-
 dicando veritatem minus proficeret. Dicit ergo Paulus
 se Gamalielis qui fuit inter Iudeos doctor insignis fuis-
 se discipulū & profecisse supra Coetaneos: scq; & si
 forte sermone / tamen non esse scientia imperitum.

¶ Usus est in Tropæo hoc verbo remulco / qd nōnulli
 cū antea nusq; illud legissent/sic exborruerūt vt Nare-

CONTRA DETRAHENTES

nienjes Cocleā quæ cornib; tensis versus urbē prepens
 adegit eos illū eximiae pulchritudinis pontē qui Narem
 flumiū cōplectebatur demoliri:et de quo Martialis i. viij.
 libro inquit. Perpetuo liceat sic tibi ponte frui. Est autē
 remulcare a scapba remigando grandē nauem trahere.
 Sifenna. Si quæ celeriter trahi poterat in altū/remulcā-
 do trahabatur. Verū ergo est Epigrāma quod allegat p
 se Demosthenes in oratione contra Escbinē. s. oia perfice-
 re/& in nullo falli Deorū est: & illud Horatij/Quisq;
 bon; dormitat Homer;. Quid q; natura quoq; ipa quæ
 tā bene/tam exacte ab ipso opifice rerum Deo est cōstis-
 tuta/quādoq; in errore est deprehensa? Nam & aliquā-
 do monstra producit:monstra enim naturæ sunt errata
 Subijcio hic Carmen quod de hoc errore ipse conscripsit
 ¶ Carmina de nostro duo sunt tollenda Tropæo

Quæ liber in primo limine quartus habet:

Dum memoro magni fatum Demosthenis/ erro:

Alterius culpam culpa sequuta mea est.

Scribo quod inuenio scriptum/seducta sefellit

Me mea Credulitas/& male cauta fides.

Scribo q; ad calabrum littus decessit. & illam

Non Calaber vidit/sed Calauræa necem

Nam Calauræa sedet pelopeniā littora contra

Insula in Ionio vel scopulus pelago.

Sine doli interpretres seu sit librarius auctor/

A simili fraus est ista suborta sono.

Cum venies illic Lector reminiscere versus

Hos vt Aristarchus esse negare meos.

Pro duorū vltimorū versū dclaratiōe nosce debes lector

iucōdissie Aristarchū fuisse virū græce doctissimū q; li-

bros Homeri/mktis/vt legit/purgauit errorib;: s; ea mo-

destia semp est vsus vt nūq; dixerit Homerum errasse:

APOLOGIA

At quod non probabat illud Homeri esse denegabat. Vnde Cicero in epistolis inquit Aristarchus Homeri versus oblatum hoc est oblitteat et necat quem non probat. Dicitur etiam Mulier quae cum videatur quibusdam breuius re penultimam in obliquis sicut acer aceris/cicer ciceris ipse tamen aliquando longam posuit motus auctoritate Prisciani et exemplo Laure Vallae et Gregorius tripertis. Versus enim hic est Laurentii Vallae. Picturata inerant ubi pallia/opus mulierum. Et hic Gregorius tripertis Strabonis interpretis in Asia. Ducunt ex balope unde ferox genus est mulierum. Item in dictione Lotium/quae videtur habere primam iure productam et tamen aliam quam ipse posuerat breuiem/sequutus documenta Lau. Vallae/Peroti et Domitii et Piladae brixiani: Qui omnes tunc erant viri summa auctoritate et grammatici ut fama ferebat consumatissimi. Ita ut eorum doctrinae fidere/se seque committere dubitaret nemo. Haec volui subiungere ut intelligant omnes quibus rationibus in illam opinionem sit deductus: licet eam non videatur approbare Pompeius. Quod si quis quaerat an sit vitium sic illas syllabas posuisse. Respondeo fuisse fortasse aliquando viciosum: quando scilicet consuetudo repugnabat: Nunc autem postquam consuetudo quae teste Quintiliano in primo institutionum est certissima loquendi magistra/videtur consentire/non est vitium/quod alio exemplo sic persuadetur. Lucretius in quinto producit penultimam in fidei: Est. n. illic iste versus. Nec iacere induma via qua munita fidei. Tamen quia Neoterici breuiant/vanum fuerit eam syllabam nunc velle extendere. Cui sententiae subscribit Priscianus. cum agit de genitivo quintae declinationis. Dicit enim penultimam in fidei breuiari/ quia non praecedit. i. a. n. e. in recto: sicut in dictionibus/ges/ et dies. Audi sodes audi Quintilianum

CONTRA DETRAHENTES

in primo institutionum sic loquentem. Inhaerendum ei iudicio. scilicet antiquitatis quoad licet/diu etiam mutantibus repugnandum/sed abolita atque abrogata retinere/insolentiae est cuiusdam/et friuolae in paruis iactantiae: Sic ille. At quoniam supra citauimus Priscianum principem grammaticorum ne fortasse vani videamur/proferat iam eius de muliere sententia/de accentibus Capite tertio sic dicit/et omnia haec et similia in obliquis corripuntur excepto mulier/eris. Ecce iam babes unde compe scaris atque respicias: et manifeste cognoscas poetam nostrum et supradictos grammaticos Laure Vallae/atque Gregorius Tripertitum quae poeta noster habuit preceptorum/non esse temere debonestados/qui tanti Auctoris/ hoc est Prisciani summi grammatici disciplinam et documenta sunt secuti. Si tamen obstinate contendas errorem esse/et de sententiae tuae puritate non vis desistere/ vide quid alijs quoque imputetur: et animaduerte forsitan longe turpius esse quod Nicolaus Perotus in Cornucopiae obicit Virgilio. Vis delictum eum/ si verum dicit nesciuisse grammaticam. Carpit enim illos versus. Viuite felices quibus est fortuna peracta. Id sua. ubi vult nullo pacto dici posse sua: Sed oportere dici vestra/ et eos versus Virgilium fuisse correcturum si vixisset. Placet hic in fauorem omnium poetarum neoterico rum commemorare quod in illud noni Eneid. Post mortem rutili bello pugnae potiti/dixerit Seruius: haec eius verba sunt. Sane sciendum est hunc locum esse unum de duodecim Virgilii/ siue per naturam obscuris/ siue insolubilibus/ siue emendandis/ siue sic relictis/ ut a nobis/ per historiam antiquae ignorantiam liquide non intelligantur. haec tamen Seruii. Si ergo tanta inter scribendum somnum obrepserit poetarum principibus quanta venia digni sunt iuniores/ cum quibus satis preclare agitur si sint illius probatae antiquitatis simulacra.

APOLOGIA

Subiicio paucis quod qdā redarguebat more canū rufi corū in lunā latratiū. Pctm̄ dicit esse in Tropæo vbi dicit Canes latrare i tergū ferarū/ & a tergo dici debere cōtendit/nō aduertēs qd a tergo latrat potest quouis versum respicere: Qui vero in tergū latrat/cōtra tergū itelligitur rictum porrigere/ac minari: sed feras nō audere morsu inuadere Simile huic est illud virgilij in ix. eneid. Excipit: hinc raptas fugiētibz ingerit bastas In tergū. Dānari etiā videbit qd scd̄am i dictione stratagema syllabā corripit. Græci em̄ scribūt στρατηγία per. n. quæ longa est vocalis. Responderi potest latinos contēpisse hanc obseruationem/ vt pluribz locis supra mōstratū est Potest item dici. n. apud nos aliquando verti in. a. breuē vt patet in his dictionibz αὐλῆ. aula. ποινῆ. pœna. φύγῃ. fuga. ῥώμῃ. Roma. στεγῇ. stega. i. casa. vnde i Genesi tria stega. Itēz Αφρικῆ. Αφρική. Αφrica. στολή. Stola. κίον. cista. Vnde Cista fellis apud medicos. κρητή. Creta. πομπή. pompa. δωδωνῆ. Dodona. φήμη. fama. πλάγῃ. plaga. vbi vtraqz. n. in a breuē conuertitur. Virgilius. Et si quæ extenta plagarum. ἀκτῆ. acta pro littore. Virgi. Secreta troades acta. Vtiqz poeta more antiquorū metaplasms tropis ac figuris apud poetas tā græcos q̄ latinos vsitatis. ¶ Propterea si quis carpat in partbenice q̄ illic dicat/ in scriptis redigi/ & in scriptum/ vel in scripta dici debere cōtēdat qm̄ melior nō occurrat r̄sio/ dicat esse antiopsis/ figura poetis p̄p̄ familiaris/ qua vtiqz ēt p̄cipēs eorū. Dixit em̄ virg. Urbē quā statuo v̄ra ē/ vbi urbem p̄ vrbs est positū. Itē hæret pede/ pes p̄ pedi: & in decimo. Forte ratis celsi cōiūcta crepidine saxi p̄ Crepidini. & Tibullus. Me mea paupertas vitæ traducat ierti p̄ vitā inertē/ vt pleriqz placet. & Catullus dicit ad Ortaliū. Fuit oibus expers vnguētis/ p̄ oim vnguentorū: expers

CONTRA DETRAHENTES

em̄ semp̄ iugit̄ genitiuo. Idē ibidē. Per mediū classi baro bara nauit Arbon. posuit classi p̄ classe. Terē. quoqz p̄cis p̄mis pprietatis obseruator sine vlla necessitate teste Donato Casum p̄ casu posuit. Dicit em̄ Donatus p̄stolari eē p̄sto eē & parere: & qd cū Teren. dixit, Quē p̄stolare hic parmeno/ noue dixit quē p̄ cui/ p̄ Antiptosim. Idē in Adelpbis. Hei mihi nō te hoc pudet? p̄ hui? pudet. Priscia. in. vii. dicit poetas ponere sæpius ablatiuū quartæ declinationis pro datiuo. Virgi. in p̄rio Eneid. Parce metu Cyberea manent imota tuorū. & in quarto Georg. Nāqz aliæ vitæ inuigilant. Item/ Concubitu indulgēt. Virgi. in. ix. dixit preceptus animi pro animo teste Seruio. Ibidem verbis virtutez illude superbis/ pro virtuti dixit virtutē teste Seruio: & Salustius in Catilinario: Multos a pueritia bonos cōsultauerat/ ponit accusatiuū pro datiuo. Virgilius O prestans animi Iuuenis/ pro animo/ teste Seruio. Idem in octauo. Volat basta Tago p̄ t̄pus vtrūqz dixit Tago p̄ in Tagū. teste Priscia. de constructione verborū. Et in septimo dixit. Alij qz ab origine res ges: vbi teste Seruio posuit ab origine p̄ ab originū gr̄a metri. Terē. in Andria/ Ex Andro cōmigravit huic vicis nice/ p̄ in hāc viciniā. Salust. in Cati. Preter rerū Capitolij cōdēnatis/ p̄ cōdēnatos teste Prisciano i lib. de Cōstructione. Cice. in. i. Verrinarū. Vt cū illius mihi t̄pis venit in mētē: p̄ illud t̄ps teste Prisciano vbi supradictus. Terē. i Adelpbis. Vereor i os te laudare/ p̄ i ore vt inqt Priscia. de cōstru. Hora. i. iij. Carmi. Deiecit acer plus vice simplici maior Neronū pōit Neronū p̄ Neronibz. Sz facio bis funē. Possēt em̄ ex b̄mōi exēplis igēs acernū cumulari. Nō possū t̄m vni nō sub̄cere exēplū qd hoc loco quadrat ex amissim/ i quo sibi mō ponit ablatiuū p̄ accusatiuū. Virg. i. x. eneid. Dū pluit i terris/ vt possit sole

423
APOLOGIA

reducto. vbi Serui? dicit/debit dicere i terras: In scie
 dñ ē bemistibū hoc Lucretij esse: qđ ita vt iuenit virg.
 trāstulit. Sic Seruius ad verbū. Fecit poeta etiā Ectasim
 ac sistolen in quibusdā locis. Primā enim figuli pduxit
 & primā Glareæ syllabam corripuit contra vsū. Itē
 in primo libro. primæ partbenices est hoc bemistibūm
 Caudā Trigonis aquosæ: in quo longat secundā i Trigo
 nis/quæ breuis est quia p .o. parū scribitur a grecis. vel
 posuit Tribraebum in quinta sede more virgilij qui dixit
 molli fultus biacyntho. vel vltimam, n, abiecit: si
 cut fecit Papi. in Agamēnon/& reduxit ad regulā no
 minū latinorum in, o, exeuntū/quæ iobliquis habēt, o,
 longuā vt sermo. nis. Et huiusmodi licētias q̄ plurimas
 leges in Corollario. Virgilius quoq̄ eandē syllabam in
 appellatiuis modo pduxit modo corripuit: vt in loco illo
 Cōnubio iungā stabili: & in tertio eneid. Pyrrbin cōn
 bia seruas. In eodem tertio mediā in steterunt corripuit
 Obstupui steterūtq̄ Comæ: et i Buc. Mri lōga decem
 tulerūt fastidia mēses: In qb? locis vsus ē Systole: q̄q̄
 nōnulli velint in Buc. legendum tulerint/pro abstulerit
 Faciunt hoc idem frequenter alij poete antiqui vt fami
 liares eorum habent compertū In vltimo libro Tropæi
 loquens de Elisabetha principe mantuanorum sic inquit
 Vires instaurare parum visa est. Vbi dicunt Critici eē
 viciū q̄ particula parū ponitur p aliquantulum/ contra
 morem antiquorum penes quos hæc particula vt aiunt
 significat semper id quod est nō multum Vt cū dī/puer
 parū pfecit. sic dicens nō intēdit affirmare puerū pro
 fecisse sed magis negare multū pfecisse: sic se aiunt obi
 seruasse apud omnes auctores linguæ latinæ. Credo Cri
 ticos cum cauillationem istam vestigaturi essent more
 Carneadis elleboro se purgasse: vt non altius sed potius

CONTRA DE TRAHENTES.

profundius specularentur: & venirent paratiores ad no
 cendum. Responderi ergo potest poetam per Apocopen
 dixisse parum pro parumper/vt apud Lucretium Gan
 nitu vocis adulant pro adulantur. Et virg. in versu illo.
 O mihi sola mei super Astianactis imago/posuit super/
 pro superes teste Prisciano de Constructione verborū
 Est autem parumper teste Seruio idem quod paulatim.
 virgi. Pulsusq̄ parumper corde dolor. At quoniā respō
 sio hæc licet vera ratione nitatur/& omnibus pturbas
 tione carentibus satisfacere possit: exemplum tamen affe
 ro quod obstruat penit? ora Criticorum. ostendo enim
 particulam illam parum/poni ab antiquis aliquādo pro
 aliquantulum/vt videtur eam poeta posuisse/& profes
 ro lucum/qui quis in promptu sit omnibus: Criticis ta
 mē nostris est ignotus. si em̄ notus esset/nunq̄ in dedec?
 suum sic delirarent. Lucanus in quarto Pbarsaliæ des
 scribens Curionē circūuentum fraudibus Pœnorum sic
 inquit. Cum procul e summis conspecti collibus hostes/
 Fraude sua cessere parū. dum colle relicto Effusam patu
 lis aciem commiteret aruis. In bis enim versibus vt ma
 nifeste apparet ponitur parum pro aliquantulū/quo mo
 do poni posse negant aduersarij. ¶ Est & in alio loco
 cuius non memini/Sycopa ab bis nō cōprobata/qa noua
 ponit em̄ redimēdus pro redimēdus a redimio quod est
 orno. Sed barum omniū figurarum vsus cū non fuerit
 etern?/aliqui fuit nouus. Nost est ergo nouitas quæ rē
 faciat malam/licet aliqui reddat vltiorē/ q̄ careat maies
 tate antiquitatis. Antiquitas em̄ nescio quid p̄stigiū vis
 det habere/& mētes n̄ras ita afficere vt videri faciat in
 terdū immo fere semper res meliores. hoc est quod in pre
 fatioe librorū de Naturali historia Plini? dicit rē. s. esse
 parduā antiqs nouitatē/ nouis auctoritatē ipartiri. P o

424
APOLOGIA

suit Horatius in poetica/Valdius pro validius/Solidum
 pro solido. pueritiæ pro pueritiæ: quæ omnia parimodo
 damnarentur forsitan a Criticis nisi vetustatis timeretur
 auctoritas. Si quis etiam aduerterit qualibet syncope tra-
 tur. Lucretius desinet more puerorum post bos papilio-
 nes cur sitare. Dicit enim Diditur pro diuiditur: Nilum
 pro nihilum: Subus pro Suibus: Singlariter pro singu-
 lariter: Alid pro aliud: Initum pro initium: Apisci
 pro adipisci/Remosse pro remouisse. Donus pro domus.
 At cum membra donus persensit frigida seruis.
 Dicit etiam metutum pro metutum: Scibam pro sciebam:
 yementi pro yehementi. Vtitur idem epontesi aliquando
 fortasse adeo dura vt a cruditate istorum possit male con-
 coqui: ponit enim indugredi pro ingredi/quod et noster
 Pontanus vsurpauit. Item indupedita pro impedita: no-
 minicamus pro nominamus: Nominicanda pro nominanda:
 da: Itiner pro iter. Redeo ad Syncopas: Posuit Propers-
 tius bospita pro bospitia. Virgilius in decimo posuit Me-
 tum p Metum. Haud pcul ide citæ Metum in diuersa qua-
 drigæ. Idem in vndecio dixit Vixet/ p vixisset q syncope
 vt duriuscula. Vixet cui vitæ de? aut sua dextra dedisset.
 Et circa finem primi libri Tropæi dicit esse mendum vbi legitur
 in principio versus ppagante: quasi dictio illa non possit
 bere primam longam: sic isti nonicij calumiant/ q sensus exer-
 citatos nodum bent: Sed videant illud Lucretij in prio. Pro-
 pagare genus possit Vitæq tueri. Item illud in quinto.
 Vt propagando possint prociudere secla.
 Obstat ac temerarie volunt oes ne parum docti ee videantur/ sp obstrepe et expimeto didici. Qui indoctores sunt
 audaciores ee. Adeo enim sunt ignorantes/ vt neq id sciunt/
 qd nesciunt. Grammaticuli qda vicio dant poetæ q media
 syllaba in dictioe Maria corripuerit. Existimant enim et

CONTRA DETRAHENTES

id i Canonem redegerunt/ Cuius dictio illa e latina/ vt apud
 Claudianum media syllaba corripere debere: Cum vero est
 hebraica/ sicut apud poetam nostrum/ producenda. Astipus
 lat bis Beda qui dicit syllaba illam proprie produci et
 aliquam improprie per licentiam corripit. Attestat et Cosue-
 tudo/ et vulgaris accentus/ Qui nomen Matris Cbristi
 pducta media semp pronunciat. Id cum poetæ retulisset/
 ille nihil cotatus media respondit huius dictionis neq lo-
 gam esse neq breue: Super quo responso cum mirarer/ ac
 suspensus essem/ ille subitult. Quod nihil est/ quo pacto
 breuiari longariue potest? Tunc ego/ none trisyllabum inq
 est nomen istud? Quod si trisyllabum/ none mediam sylla-
 bam beat necesse e? Ergo aliqd e. Mox ille. Vide inquit O
 Ptolemee q piculosum sit iudicare q pcul a vero sit vul-
 gis snia. Scis me vt inq Vitruuius/ et si non sunt Aristar-
 chus/ non ee Agramatō/ et si non sunt Timotheus/ non ee Amu-
 son: et si non sunt Esras/ l'rarum hebraicarum non ee expte. Di-
 ctio hæc Maria qcqd dicat Beda/ apud hebreos e bisylla-
 laba/ quo fit vt media bere non possit. Pria syllaba termi-
 nat i. r. scda icipit ab. i. consonate non vocali. Sed nulli hoc
 dixeris/ et sine eos circūagi opionibus falsis/ q temeritas
 ti pena est debita: sic poeta. Ex quo ptz boi qd pstat
 vt inq Comicus. Et q codenda sit borum garrulitas/ q p-
 cacis linguæ fluxum oia cotamare non verent. Adiugendum
 hic vt multis locis breuiter satisfiat qd Beda i lib. de mes-
 trica rōe scriptum reliquit: ait ergo sic ad verbum. Attm itueo
 dum e nobis qa et auctoritas nonumq et necessitas metri-
 cæ disciplinæ rlas licite cotenit. Necessitas qde i verbis q
 non alit i versu poi pnt: vt sunt ea q quattuor syllabas bre-
 ues bent/ vt Basilica/ Italia/ religio/ vl tres prias breues
 vt reliquæ/ vel vna i medio breue/ Vt veritas/ Trinitas:
 q neq Dactylum consuetum neq spodeum facer pnt/ q ppris

APOLOGIA

nomiibus maxime solent euenire. huius exemplum. Ita
 liam sequimur/ longam po fuit/ quia non aliter Italianam
 quam erat saepe nomiaturus/ appellare valebat/ nisi aut
 syllabam quae natura breuis est produceret/ aut Tribra
 cbum loco dactyli poneret. Sic Beda. Hic excusari et
 potest et debet poeta noster cui necessarium fuit tales
 dictiones intexere versibus vt Aurelianus/ Valerianus/
 Theodosius. et huiusmodi alias: nec debent presentes
 proterue accusare quod maiores nri benigne excusarunt.
 In secundo. Tropaei mantuani fortunam vocat Rha-
 nusiam: quod et ego ipse cum inconuenienter dictum pu-
 tarem/ Nemesis enim non fortuna/ dicitur Rhamnusia
 a Rhamnunte oppido atticæ regionis/ vbi colebatur/ Con-
 ueni poetam. Qui sciscitanti mihi an satis examinasset lo-
 cum illum/ satis/ respondit/ vt arbitror. Tunc vide inq
 ne cum Tortelio forsitan erraueris: Non erro iquit o Pro-
 lemee/ Nam fortuna et Nemesis diuersa quidem sunt
 nomina: Sed res est vna: Quod deprebendi ex Antimachus
 cbi poetæ græci versibus quos i. xiiij. Geographiæ libro
 recitauit Strabo: Sunt Autem hi.

Est Dea quam dicunt Nemesim/ dea magna potensq
 Quae bona Coelestum concessu cuncta Deorum
 Possidet. huic primum sacratam condidit aram
 Fluminis Esapi gelidas Adraustus ad vndas.

Vides ne inquit vt dicat Nemesim Deorum concessione
 possidere cuncta bona? Hoc idem dicitur de fortuna/ Na
 diuitiae/ potentia/ bonores/ imperia bona fortunæ nuncu-
 pantur. Indicat hoc Clauus et Copiae Cornua quae
 fortunæ solent appingi. Si esset igitur fortuna quid aliud
 a Nemese quae bona possidebit/ si Nemese cuncta vt in-
 quit Antimachus sunt subiecta. Tum ego/ cogit me inq
 ratio quam attulisti Confiteri Nemesim esse fortunam

CONTRA DETRAHENTES.

Sed obstare videtur Plinij auctoritas non floci penden-
 da/ i. xi. naq naturalis hystoriæ libro de Nemese loquens
 inquit. Quae Dea nomen latinum ne in capitolio quidem
 inuenit. Quae vero Pomponius Laetus grammatice nrae
 ætatis doctissimi. rbetor/ quoq clarissimus/ et antiquitatis
 pscrutator eximius in vita Diocletiani dicit de Nemese
 partim pro te partim contra te vident facere. Dicit enim
 Romanos in bellum profecturos Nemese sacrificare consue-
 uisse/ et q virgo et alata fingebat: q pedibus eius ro-
 ta supponebatur. Item q eam pleriq vim fortunæ/ ple-
 riq filiam Iusticiæ putauerunt. Legi etiam Nemesim
 esse vim solis/ et potestatem quae obscura illuminat: et
 clara offuscat. Sic ego. Tu ille: Quid opus est inquit Po-
 ponium citare/ Cum Pausanias et Amianus Marcelli-
 nus de gestis Galli imperatoris multo plura referant de
 hac dea? Praetereo autem consulto/ quae Pausanias dicit
 Quaedam ex Marcelli. decerpta subijcio ait ergo sic. Haec
 et huiusmodi innumerabilia vltrix facinorosi impiorum
 honorumq premiatrix/ aliquotiens operat Adrastia atq
 vindicta/ semper/ qua vocabulo duplici etiam Nemesim apo-
 pellamus. Ius quoddam sublime Numinis efficacis bnao-
 narum mentium opinione/ lunari circulo superpositum:
 vel vt diffiniunt alij substantialis tutela generali potens
 tia partilibus presidens fati/ qua Theologi veteres fin-
 gentes Iusticiæ filiam ex abdita quadam æternitate tra-
 dunt oia despectare terrena. hac disceptatrice vna foro-
 rum temperat accidentium vices alternans voluntatūq
 nostrarum exorsa interdum alio/ q quo contendebat exi-
 tu terminans/ multiplicisq actus permutando conuoluit.
 Eademq necessitas insolubili retinaculo mortalitatis vin-
 ciens fastus tumetes. Et paulo infra: Et nunc erectas me-
 tum cervices opprimit/ et enervat/ nunc bonos ab imo

APOLOGIA

fuscitās/ad bīnuendū extollit. Pinnas autē ideo illi fabu-
losa vetustas aptauit vt adesse velocitate volucris cūctis
existimet. Et pretendere gubernaculū dedit: eiq̃ subdi-
dit rotam vt vniuersitatē regere per elementa discurrēs
omnia non ignoret. Sic Amianus: Quæ ex eius lib. xiiij.
transumpta sunt ad verbum quoad fieri potuit inculpa-
te. Subiicit autem quædam de Agarhocle Et Dionysio
Tyranno quæ quia non vident ad Nemesis pertinere
consulto pretereo. Sed scisne subiecit o Ptolemee cur di-
xit Plinius Nemesis nomen latinum non habere? Nem-
pe q̃ respexit etymologiam vocis græcæ. Nemesis enī
venit a νημοσα verbo græco quod interpretari potest
succenseo vel indignum existimo. Vnde in magnis etibi-
cis dicit Aristoteles Nemesis esse indignationem ex ma-
lorum bonorum prosperitate cōceptam. Et huic rei no-
men Latini non fecerunt: sed vtebant græco vocabulo.
Fortunæ vero nomen venit a fero: q̃ fortuna more fera-
rum sine ratione ferri videat. Cicero i rhetoricis refert
Carmen Pacuū tale de fortuna. Fortunam esse Et cœ-
cam Et Brutam peribent pbilosophi saxiq̃ ad instar
globosi predicant esse volubilem. Res igit eadē respectu
diuersorū diuersam bēt nomenclationem. Vocū autem
istarū significatum nihil est aliud q̃ id qd̃ tbeologi no-
stri dicunt vim vel potentiam diuinæ providentiæ ex-
equitiuam/sive id sit diuina voluntas/sive quid aliud pre-
ter voluntatē/puta intelligentia quædam munus id obis:
Et in dispositione rerum Deo subserviens. Res ea igitur
quæcūq̃ sit Et Adrastia Et Nemesis Et fortuna nun-
cupatur. Verū Nemesis dī cum rō facti deprebēdit: vt
cum Tyrannus e patria expellitur: cum vero facti ratio
non apparet/puta cum bonis mala/cum malis bona eue-
niunt/fortuna appellatur: non q̃ quicūq̃ sine ratione fiat

CONTRA DETRAHENTES.

Deo/vel ab eius ministris: sed q̃ facti rō nobis occul-
ta sit. Quæ autē Pōponius Et Marcellinus dicūt ad no-
stra hæc alludunt: Et nobis si recte intelligas nō aduer-
santur. Rei hæc veritas: de qua non grāmaticis (res est
enim supra captum eorū) Sed solis tbeologis disputare
concessum est. Lege versus illos Tropæi mantuani: Et
cognosces me innuere fortunā esse Nemesis/cum ei at-
tribuo quæ alij quidam tribuere fortunæ. In agellarijs
nostris clarius id expressi/illic. n. scriptum est. At qm̃ no-
bis celorum incognitus ordo/Fortunā Nemesisq̃ bo-
mines/nam noīa q̃q̃ Sint duo/res tū est/si quis confide-
ret alte/Vnica/certatim accusant: vomitumq̃ furentis.
Proijciunt animi in vanū sine Numine nomen. Dixi autē
nomen fortunæ vanū esse ac sine Numine/q̃ antiqui di-
uinitatis ignari crediderūt fortunā vim quādam esse ex
legē/meritis non respondentē Sed Iusticiæ probitatiq̃
inimicā: iuxta illud Senecæ: Fortuna viris inuida fortis-
bus/q̃ nō æqua bonis premia diuidis. Plinius ad Vespā-
sianum de fortuna sic inquit: Sola laudat/sola arguitur
Et cum conuitijs colitur/volubilisq̃ a plerisq̃ vero Et
cæca et existimata/vaga/inconstans/incerta/varia/idis
gnorum faulrix Sic Plinius. Apud Scytbas eius simula-
cbrum sine pedibus fingebatur: Et manus tantū ac pen-
nas bebat. Apud Smyrnā caput simulacbrī fortunæ ful-
cire polū videbat Et manu altera Cornu Amaltbæe re-
tinebat. Neq̃ ad ea respexeris subiūxit quæ in secundo
pbysicorum libro dixit Aristoteles de fortuna/q̃ sit vis
delicet cā per accidens: non enim accepit fortunā quæade-
modū accipiebat illa ætas p̃ vi. s. q̃ distribuēdorū bono-
rū ins bebat/Et ea nō recto iudicio Sed p̃ libidiē sua di-
spesabat. Sic igit iqt: Et facti hic sine genit. Vide igit vt
allucinet isti mali rerū extiatores: vt toties repbēsi nūq̃

APOLOGIA

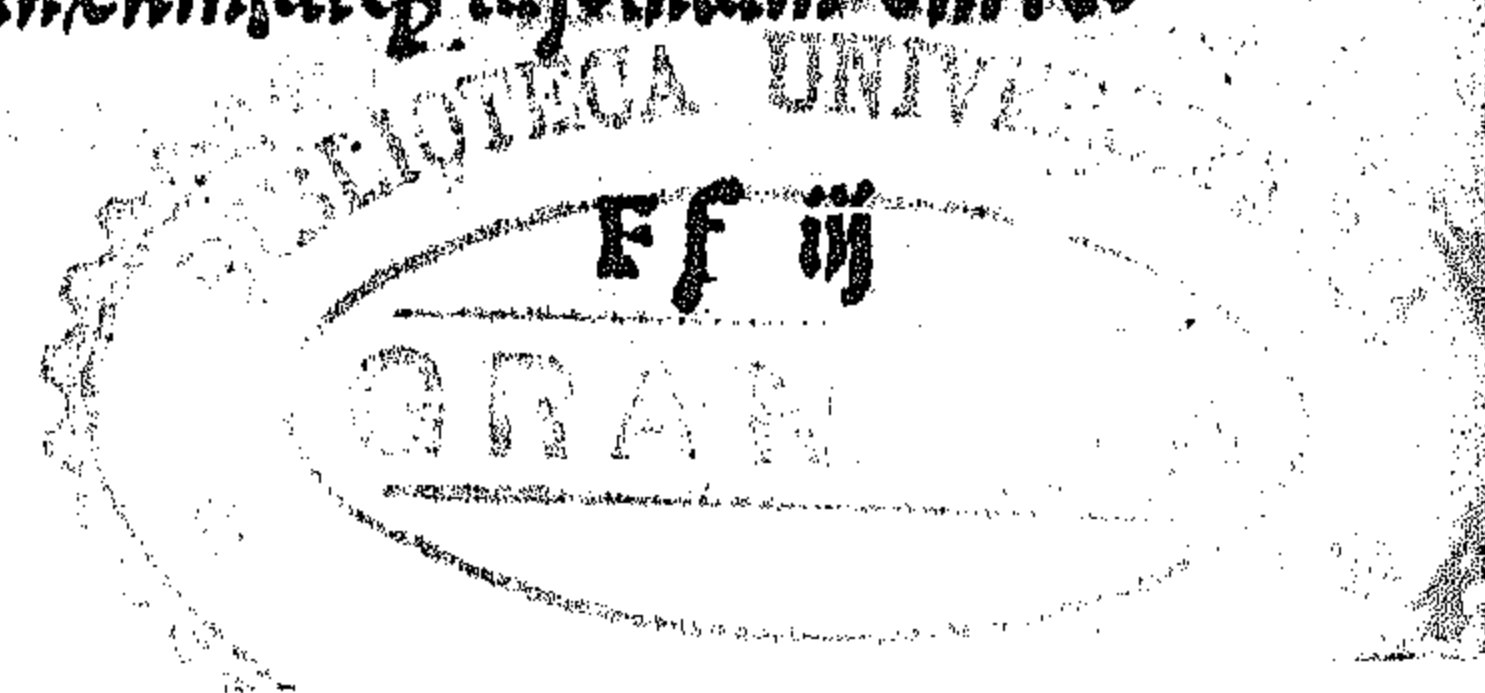
corrigant/ vt errata sequentes/ in errata labant: & cetero
te verū est illud. Sordibus imbuti nequeunt dimittere sor
des. Nec mirū est qd̄ poeta dicit de Nemese & fortuna
q̄ eadē res sint. Nā vt meminit Seruius i primū Georg.
Stoici volebant vnū Deū & vnā Deam/ & eandem
esse potestatem/ quæ pro rōne nostrorū officiorū diuersa
noib̄ appellaret: et pro locorū diuersitate sūt Deo
rum & rerū fere omnīū diuersa vocabula. Venus apud
Arabes dicebatur Alitta per duplex. tt. eandem Sidonij
vocabant Atracten/ cui Salomon dicitur aram posuisse
vnius concubinarum suarum amore deprauatus.

¶ Critici nostri ad nocendum studiosi/ ad vellicādum
prompti dum cum aliorum dedecore putant se posse cla
ros euadere/ dicunt poetam in primæ Partbenices libro
discum pro mensa posuisse in versu illo. Vt quando in le
ui stat ferrea lamina disco. Hoc autem accidit q̄ qd̄ dis
cus significet nondū satis sciunt. Poeta eo loco discū acci
pit non pro mensa escaria vt calumniantur, sed pro re
plana/ qualis est area/ qualis est Abacus: & proculdubio
si legeris Ouidiū/ Vitruuiū/ Apuleium/ & Hermo
lai nri glossemata in Pliniū inuenies discum significare
qd̄ planū. Lege ergo Hermolai glossemata i verbo Scab
pium & in verbo lenticula. Apuleius de Asino aureo li
bro secūdo sic inqt. Lucerna aio p̄grandis/ & oleum ad
lucē luci sufficiens/ & aqua cū ænophoris & calice/ Cæ
narūq̄ reliquijs discus ornatus. Vbi Philippus. Beroal
dius Iulij Polucis documenta sequutus dixit discū eē vas
escariū. Sunt qui cōtendant discum eo loco mēsam signifi
ficare: eo q̄ dicat̄ reliquijs escariū ornatū/ id enim magis
v̄ mēse cōuenire q̄ vasi: Vas nāq̄ vt aiūt potiū diceret
plenū q̄ ornatū. Sed iudicio meo p̄ vase accipit/ & in
Beroaldi sniaz vado. Vas aut̄ id nō cauo ambitū sed pla

CONTRA DETRAHENTES.

no erat/ quale id qd̄ vulgo d̄r/ Tagliero. Talis erat discū
quo in certaminib̄ olympiacis exercebant. Quod Ouid.
in. x. metamorpb̄o. li. luculenter exp̄ssit dicens. Corpora
veste leuāt: & succo pinguis oliuæ splēdescunt: latiāq̄ in
eunt certamina disci. & ifra. Tollere Tænarides orbem
p̄perabat: at illū. Vides vt discū dicat orbem latum? Sic
ergo poeta n̄ ab oī errore p̄cul discū accepit pro orbe
lato plano ac leui in quo lamina ferrea a magnete possit
trahi: Exponendū ergo in disco hoc est in plano. Confir
mant̄ hæc p̄ id qd̄ Pausanias tanq̄ miraculū quoddam
refert de Milone Crotonensi qui in athletica claruit:
q̄. s. disco vnctō isidēs a nullo detrabi poterat: vbi discū
vel p̄ mēsa vel p̄ re aliqua plana p̄culdubio accipi v̄r.
Sunt qui non probent qd̄ poeta posuit pluribus locis fe
sta bymenæa pro nuptijs. Aiunt enim vocē banc bymeo
næus nomen esse propriū & substantiuū: nec posse
dici autumant festa bymenæa: sicut neq̄ d̄ vestis Anto
nia: sed antoniana facta inflexione a principali. Respon
demus paucis reprehensionem banc esse hominis auda
culi/ male in litteris exercitati/ & q̄ bodie vel nudius ter
tius cœperit erudiri: bymenæus enim potest esse p̄prium
vt cum pro filio Veneris & Liberi ponitur: potest esse
appellatiuum vt cum pro nuptijs sumitur vt apud Vir
giliū in tercio Eneidos.

Ledaā Hermionem Lacedæmoniosq̄ bymenæos. Pōt eē
esse adiectiuū/ & iūgi substantiuo qd̄ in fili ptz. Lycæus
enī est mōs in Arcadia: & ab eo fit Lycæ? lycæa/ lycæū
Ouid. i. h. fasto. Quis vetat Arcadio dictos a mōte lupo
cos? Faunus in Arcadia tēpla Lycæus bēt. Litiū in priō.
Solēne allatū ex Arcadia instituisse vt nudi Iuuenes Ly
cæum pana venerantes per luxuria: atq̄ lasciuia curre
rent. Virgilius in octauo.

APOLOGIA

Parrhasio dicitur panos de more lycei. Papinius i. ij. lib. b. Finitimisq; agitatur agris. inuat vsq; lyceos Partbeniosq; sup salt. Dicunt etiam ludicra lycea quae Ioni lyceo vel Pani celebrabant. Item Sigeum est Ciuitas in Troade ut dicit Steph. a qua dicitur Sigeum promontorium ut vult Suidas / et Sigeus / Sigea / Sigeum. Vnde illud Ouidij in heroidibus Hac duce Sigeo dubios a litore feci / luca. Sigeasq; petit fas me mirator arenas. Item Retbeum promontorium ut retbeum rethea / rectbeum / Virgilius

Teucus retbeas primum est aduectus in oras:

Item dicuntur egaeum mare: et egaeus / egea / egaeum. Tibullus. Ibitis egaeas sine me Messala per undas. Similiter Alpheus dicitur primitiuum nomen fluminis: et Alpheus .a. um. Virgilius in iij. Georgicorum. Cuncta mihi Alpheum linquens: et in eodem. Aut Alpheia rotis plabi flumina. et idem Alpheus ab origine Pise. Item Paegeus promontorium thraciae a quo fit paegaeus .a. um. Item Lilybeum promontorium Siciliae unde lilybaeus .a. eum. Stephanus. Nec debet mirum videri quod derivatum a principali in voce non differat: id enim frequenter reperimus. Tros nomen est regis: et tros idem quod Troianus. Virg. Tros tyriusq; mihi nullo discrimine ageat. Indus est fluminis nomen / et bos ex India. Idem dicitur de nominibus Thessal / Graecus / Medus / Macedo / Phoenix / Lydi / Tyrrhenus quae et substantiua sunt et adiectiua substantiuis similia: ut etiam in quarto eneid. Quos Apbrica terra triumphis Diues alit. Sitbonia pars est Thraciae teste Stephano unde fit Sitbonius Sitbonia .um. Virgilius.

Sitboniasq; nives hyemis subeamus aquosae.

Et quoniam apud Graecos. i. i. principio dictionis videtur se vocales et postea syllabam facere / ut in Iaso Iaspis / Ne detur vocis poetae / quod id non observauit: ut in Hierotheus et in Hierophanta quae in Dionysio ponit quadrissyllaba metri necessitate co-

CONTRA DETRAHENTES.

pulsus. Idem dicitur de dictione Hieronymus in libro de fastis. Moneo lectorum alios quoque poetas Latinos id non observasse: cuius rei subiectio duo exempla. Iaziges populi sunt septemtrionales / et apud Graecos dicitur est quadrissyllaba: quod Valerius flaccus observat. Increpat et stricto sic urget Iaziges ense. Ovidius in libro de tristibus non observat.

Iaziges et Colchi metereaque turba / Getaeque Virg. quosque facit Iasius trissyllabum nam in .x. Eneid. ait.

Iasius Imbrasides. Icetaoniusque Timetes

Quia extimo poetam aliquem loci non meminisse potuisse tale per quatum ut si dicatur tantum aequor quale est egaeum: moneo lectorum ne miretur. Terentianus enim Grammaticus de positione locis dicit: siue duplici quale et ois quae producta est habet nota duplici / quale. Quoniam poeta in Dionysio dixit Istius aerumnis ducendi in millibus aerum. Admoneo te lector incanduisse me ne precipites sententiam. posses enim forte putare non debere dici millibus aerumnis / sed millibus aerumnarum. Exempla subiectio quae ostendit saluari posse figuram hanc loquendi. Vitruvius lib. i. Ducetorum quinquaginta millium stadiorum quae faciunt passus trecetis quidecies centena millia. Item Plinius lib. ij. capitulo ultimo. Ut circuitu esse .ccl. millia stadia pronunciarunt Idem in tertio libro. Capite de Corsica Intra vero .lx. millibus passibus a Corsica. Infra eodem Capite. Mox a Surrento .viiij. M. passibus distantes. Tyrrheni imperatoris arce nobiles capreae. Idem in octavo dixit milia praesagia: eius haec verba sunt. Milia praeterea ut pote cum plurimis animalibus eadem natura rerum Coeli quoque observatione et veterum et ibrium et tempestatum praesagia alia alijs dederit. Virgilius quoque in .ix. Eneid. Tot milia gētes arma ferunt Italae sic legit locum illum Georg. valla. licet possit legi gētes et non gētes: ut sensus Sit tot milia gētes Italae ferunt arma non tot milia arma.

APOLOGIA

Videor recordari me legisse i poematis poetæ nostriloo
 cū autē nequaquā recordor positum esse nedū pro nō solū
 Quod ne temere quis damnet putans apud nullū idoneo
 um reperiri subijciā hic exemplū Ciceronis ad Atticum/
 vbi sic inquit. Tu quoniā cares quartana & nedū moro
 bum remouisti sed etiam grauedinē Dixit quidā in sugil
 lationē poetæ nostri nō minus imprudēter q̄ indocte dis
 ctionē filius non cōuenire poetis maxime grandibus / q̄
 mendacium refellere possent etiā pueri. Horatius i Odis.
 O mfe pulcra / filia pulcrobior Ouidi? in primo meta.
 Filius ante diem patrios exquirat in annos Virg. in. vii.
 Filius huic fato diuum prolesq̄ virilis. Idem. stabat in
 egregijs Arcentis filius armis. ¶ Cum interrogassem
 poetam nostrum cur diceret Coelos numero plurali cui
 vt refert. A. Gellius li. xix. noctium suarum capite. vii.
 Grammatici velint id semp dici numero singulari. Respo
 dit Gregorium doctorem ecclesiasticū in prologo libri
 moralium non ab re dixisse scripturam sacra non subdi
 legibus grammaticorum. Nam cum babeamus omnes se
 re Codices sacros ex peregrinis linguis translatos in la
 tinam / vt fideliter transferent / oportuit latinitatis limites
 transilire in multis & presertim in hac dictione Coeli
 Nā cum in alijs linguis pluraliter declinetur / oportuit
 et apud nos pluraliter poni. Quomodo enim trāferret
 illud in psalmis laudate eum Coeli coelorum. Quod he
 braice dicitur Alelu semei assamaim & græce αὐτῶν
 αὐτῶν οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανοῦ / nisi daremus ei dis
 ctioni numerum pluralem? Et ideo factum esse dixit pro
 pter auctoritatem maiestatemq̄ non doctorum sacrorum
 tantum sed etiam ipsius scripturæ diuinæ / quam immu
 tare fas non est / vt sic nomen id declinandi consuetu
 do iam diu recepta sit passim / ab omnibus etiā doctissis

CONTRA DETRAHENTES.

429
 mis atq̄ grauissimis. Nec allegandos esse grammatikos /
 cum ipsimet confiteantur linguam latinam sequi magis
 anomaliam q̄ analogiam / & vsu ac consuetudine guo
 bernari. Quod maxime probatur ex dictione fames / cui
 ius genitiuus referente ipso. A. Gellio lib. noctiū. ix. fuit
 aliquādo fames / paulomox famij. deinde famei nouissia
 me famis. Qd' vero sit recepta a Neotericis talis Coe
 li declinatio / probatur eo maxime / q̄ numeratur a grā
 maticis inter eteroclitā in singulari neutra / in plurali ma
 sculina. Subiecit quoq̄ poeta Aristoteles quidem loquēs
 de corporea substantia dixit preter quattuor elemēta eē
 ynam quintam substantiam / seu essentiam quæ Cœlum
 appellatur : cum ergo Cœlum dicis / quintam illam sub
 stantiam dicis Cum vero Cœlos profers / dicis orbes
 Cœlestes / in quos illa quinta essentia distributa est : &
 cum legitur in sepberrelim / idest in libro psalmorum .
 Aquæ quæ super cœlos sunt / si super Cœlum dicas falso
 sum enunciabis. Aquæ enim illæ / idest Cœlum Cbry
 stallinū quod aqueum dicitur / non sunt super Cœlum /
 hoc est super illam quintam essentiam sed sup aliquot or
 bes / idest sup septē erroneas & firmamētū sub empyreo
 Ergo locus ille bene aliter transferri nō potuit. Sic poe
 ta. Ego quoq̄ memini me legisse apud Lucretiū eam dis
 ctionē numero plurali positam & ni male memini in se
 cundo eius libro est hic versus. Quis pariter cœlos oēs
 cōuerteret? In Dionysio lib. tertio est hoc bemisticium
 Sed adhuc seruire Luperco. In quo Pana Deum olim
 Arcadiæ Luperiū appellat. Dānabant hoc quidā : putas
 bant. enim nomen id significare non pana ipsum / sed ei?
 sacerdotem : super qua re poeta interrogatus respōdit.
 Sicut Bacchi sacrificulæ dicebātur bacchæ / & vnū no
 mē mutato genere cōmune erat Deo & sacerdotibus :

APOLOGIA

Sic Pan Θ eius sacerdos latine Luperci dicebatur. De sacerdotibus id confessum. De Deo ipso mox constare faciam: Θ bis dictis iussit Codicē Iustini afferrī: et cōfessum in libro. xliij. sic legit. Post hunc tertio loco renasse Faunū ferūt. Sub quo Euāder ab Arcadiæ vrbe Pallasteo in Italiā cum mediocri turba popularium venit: cui Faunus Θ agros Θ montē quē ille postea Palatinus appellauit/benigne assignauit. In huius radicibus tēplū Lyceo quē græci pana/Romani lupcū appellāt cōstituit. Cum audissent taxari poetā q̄ in vita Diui Georgij ferum pro equo posuerit/Cogitauī si apud aliquē antiquorū poetarum talē p̄brāsim legissem: Et cōtinuo venit in mentem illud virgilij ex secundo Eneid.

In latus inq̄ feri curuā cōpagibꝫ aluū Et illud. ex quito Spumatiāq̄ addit Erena feris: manibusq̄ oēs effundit habenas. Marcus Manilius in ultimo cum agit de imaginibus orientibus cum Ariete dicit.

Exagitare feros/pnūq̄ anterire volātes. Idē loquēs de sagittario. Terdecuma sub parte feri. Videor recordari in poete n̄ri opusculis legi alicubi marē nubere. id qm̄ pleriq̄ reprehēdendū putant/ne fiat tumultus inter Criticos æque ea quæ nesciūt/atq̄ ea quæ sciūt/si qd tamen sciunt/iudicantes/monēdū puto lectore figurā hanc loquēdi nō dānandā/cum ea sint vsi latini antiq̄ litteratissimi. Non citabo Hieronymū litterarū sacrarū interp̄tē doctissimū q̄ litteras didicerat ab ipso Donato. Nam Gretici n̄ri nolunt eū scribi in albo latinorū Barbarum eum vocāt. Si ei crederēt afferrē illud ex euāgelio: Neq̄ nubēt neq̄ nubent. Quod exponēs ipse Hieronymꝫ dicit nubunt viri/nubunt fortasse vxores. Et cōtra Heluidiū alludens ad illud euangelicū/nubebant omnes Θ nubebantur, Prætereo hæc. Venio ad gentiles quibꝫ magis

CONTRA DETRAHENTES.

credunt Plautꝫ in Cas. Cbarinū libet scire q̄ agat nō nūm nuptū. i. maritum vt exponit Prisc. Dicebat ergo vir nuptus/sicut virgo nupta. participia hæc deducunt a. nubo. Sed p̄tereo etiā hæc. Festus ex pōponio. Meus frater maior post q̄ vidit me domo eiectū/nupsit posterius dotatae Vetulæ varicosæ apbræ. Possēt hoc sufficere. Affero tamē aliud testimoniū momēti nō minoris. Valerꝫ li. iij. cap. de amore cōiugali. Quid aliud adiecerim q̄ dignas quibus Myniæ nuberent? Myniæ thessali erāt viri non mulieres: qui acceperant spartanas. mulieres: ideo dicit valerius eis eos nupsisse.

Multa genera sunt stulticiarum: sed id quoq̄ non minimum/dum quis alienam turpitudinem vult palam facere/suam detegere: hæc est misera cōdicio Criticorū p̄fertꝫ n̄rorū: q̄ dñ conāt oñdere poetā errasse/suos vbiq̄ propalant orrores. Scriptum est nisi fallor in syluis poetæ hoc emistibiū. Certamina ponat olympus. Quo vult dicere gloriam græcorum superari a nostris. Et qm̄ de gymnico certamine quod fiebat ad Alpheū et Pisam in Arcadia/Videet hoc dictū/Critici insurgentes cōfestim exclamarunt illud euāgelicū Blasphemauit: qd vobis videtur / non opus hic testibus. Putat gymnycum certamē fieri ad olympū/qui est in Thessalia. quā sinus Corinthiacus partit ab Arcadia. Hoc cum rescissem mecum dixi potest olympus locus valde inclytus poni pro græcia/sicut apud Virgiliū Germania ponit p̄ occidētē Θ Euphrates p̄ orientē versu illo. Hinc mouet Euphrates/illinc germania bellū Paulo mox euoluto codice Strabonis inuenio libro. viij. vbi loquit de Pisa sic scriptum. Urbē autē in sublimi ædificatā vertice mōstrāt duos iter mōtes. Ossam Θ olympum: quo noīe Θ alter i Thessalia nuncupatur. Sic Strabo. Corripio confessim Odas

APOLOGIA

Horatij: *Et* in quo quonam modo Comētatores endrēt
versus illos Pulverem olympicū collegisse unat: *Et* con
iectis casu oculis in Christophori Landini comētum Vi
deo scriptū pulverem olympicū dici ab lympo Arcadie:
quo fit poetā recte dixisse Certamina ponat olympū/ nō
q̄ in Thessalia/ sed q̄ in Arcadia: hoc cū intellexerint Cri
tici dubito ne forte exanimēt ipse quoq̄ Apollonij inter
pres in primū Argonauticū dicit sex olympos Macedo
nicæ/ Tessaliæ/ in quo *Et* olympia dicit Apollodor? fieri.
Myfiæ. Ciliciæ. Helidis. Arcadiæ.

Repbendebāt locum illum in vna syluarū Siste tuos He
licon cursus. putātes poetā deceptū posuisse. Heliconē p
fonte Castalio: recurri ad Protocolū/ *Et* sylua inuenta
vidi scriptum in versu/ cursus/ et superscriptū fluxus. vbi
manifestum est poetā p heliconē intelligere Parnassum
sicut ponit frequēter a poetis pars p toto/ vt Carina et
puppis p nauis/ axis *Et* rotæ pro curru: moenia p vrbes.
Et per fluxum seu cursum intelligere fontem Caballis
num qui fluit ex radicibus montis Parnassi. Vel dicēdū
q̄ imitatus sit Aratum qui loquens de Pegaso dicit eum
pede percussisse verticē beliconis: et fluxisse latices/ quibz
nomē est bippocrene versus Arati subijcio. Gorgonis
binc proles in pierio belicone Vertice cum sūmo nondū
decurreret vnda Museos fōtes dextri pedis ictibus bau
sit. Inde liquor genitus nomē dedit bippocrenen Idē res
fert Strabo i octauo de Helicone sic inq̄ns/ Fama ē equū
Pegasum cū potaret in hoc loco a Bellerophōte depben
sum fuisse. Alatū inq̄ caballū e Medusæ ceruice *Et* de
Gorgonis execto gutture psilentē. Vulgatū est etiā Ca
ballinū in belicone fontē erupisse cū subiectā rupē feru
ret vngula In vna itē syluarū loquēs de Polycrate q̄ vt
aliqd in vita pateret aduersi *Et* haberet vnde conqueri

CONTRA DETRAHENTES.

431
posset *Et* dolere annulū in mare dī picisse dixit poeta
Et ridēs percussit aquas adamāte marinas: pclamātū ē a
Criticiis gemā illam nō fuisse adamantē/ sed sardonycē
vt inq̄t Plini? in vltimo libro naturalis hystoriae. Hic re
cordatus sum libri illius/ quem Aulusgellius in. xiiij. nos
trū suarū scribit sibi datū vt inde exerpere mera mi
racula. In eo enim scribebantur multa quæ *Et* si spēm
doctrinarū haberēt nō tamē delectabāt/ neq̄ vtilia erāt:
vt quæ noīa fuerint sociorum vlyxis. Vtrū vlyxes erra
rit in mari interiori: et ex quinq̄ operimētis q̄bus Achilo
lis Clypeus munitus erat quod factū ex auro dicit Ho
merus summū fuerit an mediū: quæ oīa intēpestiua sos
nāt vanitatē. Talis est curiositas borū Criticorū q̄ non
aduertunt poetā frequēter ponere spēm pro genere/ vt
cum ponitur Ilex pro arbore Dāmæ pro quadrupedibz
Et adamas pro gemā. Horatius in odis/ Et supiecto pa
uide natarūt æquore Dāmæ. Simile quid accidit Plau
to poetæ Comico Dicētibus enim oibus antiq̄s Ionē de
disse Alcmenæ in precij stupri Carcbesij aureū ipse in
Amphitrione dicit vas illud fuisse Craterā: cū vtriusq̄
poculi forma sit longe diuersa: hoc autē fecit vt arbitror
q̄ versu suo magis cōueniebat Cratera q̄ Carcbesium
Sic et poeta noster Plautū est imitatus. Damnat quod
etiā poeta n̄r dixit in syluis. Crudā doctissimus artem
Dat enī superlatiuo casum quē regit positiuus Sed ne tē
pus in vanū conteramus/ responderetur q̄ scire Criticos
oportebat talē loquēdi modū reperiri apud Auctores po
q̄ idoneos/ quorū duos citare sufficit Cicero dixit. Pro
ximus pompeium sedebam: *Et* propius urbem mouent
Salustius dixit. Proxime hispaniā mauri sunt. Oportes
bat etiā eos nō ignorare poni aliq̄ suplatiuū p positiuo
Virgilius facit Eneam sic alloqui Euandrum in. viij.

27
APOLOGIA

Optime Graugeniū/vbi Seruius dicit poni optimū pro bono/vt sit sensus Optime Graugenum o tu qui bonus es inter græcos. Sic ¶ Home. i.ij. Iliados. ἀκεοτατος κευταυρωι. hoc ē iust? iter Cētauros. Sic ergo sero sūt docēdi qui p̄postero ordie priusq̄ dicerent/iudicant. Quidā Bauus contra poetam nostrū oblatrās dicebat nō debere dici. a. teneris/nisi adderet annis. Cuius temeritati responsum est illud Virgilij. Adeo a teneris consue scere multum est.

Eidem improperanti q̄ poeta posuisset accingo sine accusatio cum datiuo: vt accingo fugæ/accingo studio. responsum est pariter illud Virgilij. Accingunt omnes operi: pedibusq̄ rotarum/Subijciunt lapsus.

Alius homo nauici futilibus nugis vt aliquid esse videretur/aiebat patriam pluraliter non inflecti: ¶ in hoc volebat poetam peccasse: Continuo quidam bonæ indolis adolescens Virgilianum illud ex Georgicis attulit.

Diuisæ arboribus patriæ: sola India nigrum Fert Ebenum: Solis est thurea virga Sabæis.

Quidam Sciolus oīm bonarum artū in sciens quærebat vbinā ¶ apud quē idoneū auctorē poeta repisset amorē esse cœcū: cū ex tpe qdā vir frugi sic intulit/vbi nam repperit Seneca. Irā esse cœcā/cū inq̄ Cœcus est ignis stimulatus irā? Poeta ipse ¶ si alibi nō legit p se id nouit: q̄ taliū affectū ¶ pturbationū naturas intelligit/ sicut intelligebat Cato q̄ apd Salust. in Cati. dicit/Oīs boies q̄ de rebus dubijs consultant ab odio/ira/amicicia vacuos esse decet. ¶ diuus Gregori? inq̄. Vbi regnat affectio perit oē iudiciū. Dant̄ interdū eidē affectui proprietates cōtrariæ p contrarios effectus intellectu: in quibusdam enim amans aliqui est Cœcus/aliqui nimis oculatus: Quod Ouidius in. iij. metamorpbo. de Pyramo

432
CONTRA DETRAHENTES

¶ Tibi loquens expressit cum inquit.

Id viciū nulli per sæcula longa notatum

(Quid non sentit amor)? primi vidistis amantes.

Facit ad hoc q̄ pastor qdā apud Theocritū vocat amorem cœcum. Moschus autem dicit ei esse ομματα απισ μύλα και φλογοεγτα. hoc est lumia acuta ¶ flamātia.

Nōdū sunt pacati Critici n̄ri/nōdū cōquiescunt/volunt totū penus argumētōrū exbaurire/nō remanebit in scbedis eorū epichærema nō entbymema/nō Apodixis: totū suppellectilis vim effundūt. Vitiosuz dicūt in poeta n̄ro q̄ locis nō reddat antiqua vocabula: sed noua qdā pferat: q̄ vt inquit vulgus corrumpit. Rūdemus poetaz se re semper dare locis antiquis antiqua vocabula/aliquando etiam antiquis antiquiora: vt/cum pro Hierosolyma dicit Luzam: pro Antiochia Reblata/pro Bononia Felsinam. Aliquando quoq̄ noua sed citra vitium. Cum. s. dubitatur de antiquis/an talium locorum sint vocabula. vt de Ateste. Sunt enim q̄ dicāt Esse oppidū agri Patasini esse id qd olim Ateste vocabat. Sūt q̄ id negēt. Hermoda? in anotationib? plinianis non audet sup hoc ferre sententia. Ideo poeta Ferrariēsū duces dicit Estēses/nō Atestēses, q̄ ab eo oppido descendisse ferant. Veteres ēt vsi sūt silr nouis vocabulis: Dixerūt enī p Anxure Tracbynā/mox Teracyndā: Narniā p Neqno: Coere p Agillisna. At clamabunt ¶ non loqui se de integris dicent: sed de his tantum quæ vulgus corrumpit. Pacifice ¶ æquo animo respondemus ¶ huiusmodi etiam vti antiquos. Afferam causa breuitatis vnicum exemplum. Cōdidit in Daunia Diomedes vrbem quam dixit Argos bippon. nomine isto vetustate corrupto dicta est Argūipa. Rursum hoc quoq̄ nomine corrupto dicta est Arpi: Testis est Seruius in. xi. Eneid. Corrupto ergo vsus est Virgi.

APOLOGIA.

Sic dicens. Ille urbem Agiripam patriæ cognomine gē-
tis: Urbem quæ modo dicitur Ferraria Sunt idonei au-
ctores qui scripserint. Forum Arij primum appellatam:
mox vulgo corrumpente vocem illā dicta est Ferraria:
Et eam ipsi Critici vocant. Ferrariam. Quærendū ab
eis cur eam forum Arij non appellent: quid ergo restat
nisi ut discant tacere qui nunq̄ recte loqui didicerunt?
Vidi quosdam dubitare an scite fecerit poeta noster qui
quasdam syllabas nominum bebraicarum modo produ-
cat/modo corripit: Sicut in belias, cuius mediam nunc
contrahit nunc extendit. Secundam etiam in Andrea pro-
ducit/quam in quodam epigramate græco vidi breuias-
ri. Ne quis ergo temerarie Et hoc ut cætera supradicta
culpæ nitatur pauca subijcio. Priscianus in libro de ac-
centibus sic inquit ad verbum. In peregrinis. verbis Et
barbaris nominibus vel interiectionibus nulli sunt certi
accentus: Ideoq̄ in potestate vniuscuiusq̄ consistunt:
ut quod necessarium videat sic in metro ponat. Sic Pri-
scianus. Quod si quis dicat de accentibus/non de syllab-
arum quantitate loqui Priscianum/respondeo paucis/
Accentus sequi syllabarum quantitatem/Et ideo nesci-
ri accentus/quia syllabarum quantitas ignoratur. Memi-
nisse etiam debet æquus iudex licere poetis uti pro arbi-
trio nominibus proprijs/ut Servius ostendit: Et super-
ius est dictum: Subijcio exempla antiquorum poetarum
Christianorum/quia id nomen apud poetas gentiliū
non est in usu. Ausonius in precatōne matutina.
Raptus quadringo penetrat super æthera currū
Helias: Et solido cum corpore preuius Enoch.
Fortunatus bis venit Helias/illis in curribus Enoch.
Moneo etiam lectorem dictionem hanc Helias scribi ab
ebraeis per duplex. i. quorum vnum iunguntur cū. l. aliud

CONTRA DETRAHENTES.

cum. a. Et hæc potest esse ratio producendi mediam syllabam:
quæ. s. secunda. i. ponit inter duas vocales/sicut fit in dictione
ne maior. Simile quid accidit apud græcos in dictionibus
Arpyia/Oribhya/Cynomyia/Et similibus/ubi duplex
i. ponit/scilicet bypsilon. Et Iota: quæ tñ videntur acci-
pi pro vna: quia dypbtongum faciunt apud græcos. Ex
his patet poetam nostrum nulla ex parte posse redargui.
De nomine Iobanes dicit in Corollario. Venio ad Andreas/
Nomen hoc aut barbarum est/aut græcum/si barbarum/
poetarum arbitrio relinquendum est/ut tradidit Priscia-
nus/Et sic usus est epigramatarius ille græculus Ayo-
dpeao ov zaeio. i. Andrea tu viuus. Si vero est græcum
videtur deduci a ποτησ Ayo dpeiao. i. a fortitudine. Et
propterea secundam syllabam longam esse/sicut in Eneas
quod Pompilius in libro de metris approbare videtur.
ubi Fortunati versus hunc citat. Nobilis andream mit-
tit Achæia suum. Ex his ergo patet quod noster poeta fecit
scite consultissimeq̄ esse factum.

Cogam hic in vnum locum quæ videtur poeta noue vel
inuitate dixisse/usus illa licentia quæ dicit Horatius cō-
cessam Catoni/Et Ennio/Et concedendam similiter Vir-
gilio Et Varro. Stapes formauit/sicut formatum est an-
tiquitus sonipes/Aeripes/Loripes. Audio tñ hoc inuentum
fuisse Philelphi. Diuisco quod est fio diuus/sicut Dites-
co/senesco adolesco: dixit et syluas alticomates/quæ hanc
altas Comas. id est frondes: Et Diuiloquētia. i. sermo
excedens modum humanum/vel oratio de Diuinis: sicut Lu-
cretius finxit leuisomnus. ut illo versu. Et leuisomna cas-
nū fido cū pectore corda: Et cæcigena? p cæco nato/ait
em in. ij. Nā cū Cæcigeni/solis q̄ lumina nunq̄ Dispe-
xere. Medio medias/verbum nō tā finxit quod ab alijs iadū
sicut usurpauit. In sacris em lris ut ipse dicebat reperit

224
APOLOGIA

sepe Mediator nomē verbale. Christus enī dī esse mediator Dei & hominū: legit̄ ē in Euangelio secundū Iobannem capite. viij. Iam vero die festo mediantē: & sic transtulit Gæorgius trapezuntius cū tradidit Cyrilum in Iobannis Euangelium: & necessarium fuit sacris doctoribus vt rem nouam exprimerent/illo vti nouo vocabulo/iuxta illud Horatiij. Si forte necesse est.
Indicijs monstrare recentibus abdita rerum/
Fingere cinctutis non exaudita Cæbegis
Continget: dabiturq; licentia sumpta pudenter.
Cicero inquit dura qui fingit esse intelligit.
Sed molliet vsus. Vt idem refert/Zenoni licuit cum rei aliquā inuenisset inusitatā inauditum quoq; ei rei nomē imponere. Cur ergo sacris doctoribus ad explicanda diuina mysteria idem non licebit? Erāt & apud antiquos quedam vocabula formata a dictione Medius/non multum dissimilia: Vt dimidio verbum actiuū/& dimidior passiuū. Item dimidiū & dimidiatū mediastinus quoq; quo significat seruus quodā mō publicus: q̄ i medio stet vt seruiat oibus. Vsurpat s̄l̄r hoc verbū. Appropio id est appropinquo deductū a prope: sicut elongo a longe. Reperit id verbum vt inquit poeta fuisse in vsu ante annos ab hinc mille. Legit̄ em̄ in editione vulgata psalmo r̄ū/q̄ Hieronymū antecessit/Dū appropiāt sup me nocētes. Vt̄tur s̄l̄r hoc verbo approximo/qd̄ in eadem editione vulgata reperitur: illo versu: In Camo & freno maxillas eorū constringe vt nō approximent ad te. Dicebat ēt poeta se legisse a prolixus noīe verbum prolixo deriuatum sicut a proximus/sit proximo. as. Columella. n. libro q̄nto dicit monendus est putator vt plixet acie ferramenti: qd̄ si suppresso noīe Columellæ/q̄rat̄ a Criticis an sit latinum/dicent de plixio qd̄ dicunt de medio.

CONTRA DETRAHENTES.

Vt̄ ēt bac dictione potentatus/quæ in sacris litteris frequenter reperitur/vt in illo psalmo. In potentatibus Salus dextere eius: & ecclesiastici capite. x. dī oīs potentatus vita breuis Guarinus Veronensis magnæ vir auctoritatis trāsferens Strabonē in decimo cum sermo est de Epiro & Acarnania dicit Infreni potentatus successio nem. Iobānes placentinus Carmelita qui Lexicō græcū/opus laudatissimū cōposuit/cū interpretat̄ δυνατοιαυ dicit potentatus: & in psalterio quod ipse ex græco in latinū transtulit vbi est δυνατοιαυ/dixit potētatibus quīs illo loco/in quo psalmista loquitur de vitæ humanæ annis: Conuenientius vt poeta dicebat transferri potuerit fortibus: in hebreo enī est Geburot qd̄ deriuatur a gibor/quod interpretatur fortis vel potens. Sed quid mendicamus testes? Afferā vnū cui Critici tm̄ tribuunt vt eū iurent irrefragabilē. Iobānes Pontanus ea ipsa dictione vti nō est veritus: lege Cōmētationes eius in Cætiloquiū Ptolemei: videbis in Cōmētatiōe. xlix. eū sic dicere/Nō mō rei domesticæ cura verū ēt rei publicæ ac potētatus moderatio illis redat̄. Idē in libro de fortuna vtī bac dictione/dominatus/quartæ declinationis: similiter & p̄dicta dictione potentatus. Formatur autem potentatus a potente per Analogiam/puta sicut a principe principatus/a Consule Consulatus /a summo sumatus qua dictione vtitur Lucretius: a Duce ducatus/ quo vtitur Iustinus describens mortem Philippi Macedonum Regis Sic enim ait: & honoratum insuper ducatu cernens aduersarium/Iram in ipsum Philippum vertit. Vt̄tur etiam Lacenus dictione & quibusdam alijs in masculino genere contra græcorum morem/& a genio formavit geniosus/quod est noue dictum. Sed de his suis locis satis superq; diximus.

47
APOLOGIA

Vocabula latina nō vna die formata sunt oīa / sed longo
annorum succedēte curriculo: quo fit vt necesse sit oīa ali
quādo noua fuisse: si ergo quia noua / fuissent repudiata /
vt fieri debere Critici dogmatizāt / nullā bodie linguam
haberemus: q̄ si antiqui noua receperunt / cur nos quoq̄
nō recipiemus? Sat excusati erimus si quod illi fecerunt
& nos fecerimus: Fuit enim antiquis ista concertatio
dum cōtraria studia alij noua cuderēt / alij repudiarent:
semper tū inualuit inualescetq̄ Cōsuetudo linguā ppagan
di. Quid ergo agendum? Dicā quod sentio / & quod Ci
ceroni / Horatio / Quintilianoq̄ placuit / Non oīa noua
passim recipienda / nō omnia repudienda: sed ea recipien
da quæ vident magis regulis Horatij consentanea. Qua
lia sunt quæ nostris tēporibus sinxerunt Hermolaus / et
Politianus: & paulo ante nostrā aetate Theodor⁹ Ga
za. Aristoteles in metaphisicis (vt ad vocabulorū inuen
tionē reuertamur) dicit artes inuentas per additamenta
ideo dicit tēpus esse omnium sapientissimum q̄ cōsumatio
artium nō repente neq̄ in momento / nisi forte diuinitus
fieri possit: sed tēpore egeat / & quidē non breui: op⁹ est
ergo addere prius inuētis donec consumētur. Additio au
tē (de grāmatica loquor) fit aliquādo p analogiā / vt do
cuit Aristarchus. sicut cum instar antiquorū noua for
mantur: aliquādo p Anomaliā vt Crates fieri precepit.
Anomalia respectum nō habet: sed vsum cōsuetudinēq̄
sectatur. Si ergo p additamēta sunt artes / quærendū ē
a Criticis an putēt iā cōsumatas esse artes: si consuma
tæ sunt / fieri nulla potest additio: Cur ergo dixit Horatius
Licuit semp̄q̄ licebit signatū presente nota produ
cere nomē? Si cōsumatæ ad huc nō sunt / licet ergo addere
donec consumantur. In scientijs rerum quales sunt ma
thematicæ & pbilosophia / naturam rerum imitamur;

433
CONTRA DETRAHENTES.

& quod indies deprebenditur esse in rebus / id si nō est
missum / in regulas mittitur. Primi qui astronomiam in
uenerunt / de Epicyclis mentionem non fecerunt: Postea
riores epicyclos addidere: quos Aristoteles / & Auerois
eius interpres non recipiunt. Geometræ a tempore Ari
stotelis & Archimedis buciq̄ Circuli quadraturam
quesiuerunt: nec dum inuenerunt. Medici a tēpore Hip
pocratis / & Hesculapij buciq̄ quesierunt remediū
Quartanæ & podagræ nec dum repererunt. Theolo
gia terminos Christus ampliavit: et quotidie magis ac
magis extenditur. Hæc ergo est artium sciētiarumq̄ na
tura / vt accipiant quotidie incremēta. Cōqueritur Ari
stoteles in ethicorū libro ppter mutabilitatem atq̄ incō
stantiā rerū humanarū se nō posse de moribus loqui ad
amissim: & certum atq̄ infalibile dogma conscribere:
leges quæ ad moderandos contractus humanos sunt in
uentæ / quia vt aiunt plures sunt casus q̄ leges / diu consi
stere nequeunt: correctione indigent: & sepi⁹ æqtas pro
lege vsurpatur. & volunt in disciplinatis isti disciplinis
limites figere / sermonē infrenare / q̄ nullo vnq̄ tēpore fre
no est vsus. Propterea bñ dixit poeta in epistola quam
ad me scripsit quadruplicem fuisse linguam: ante Lati
num regem priscam a Latino vsq̄ ad reges exactos Lati
nam a regibus vsq̄ ad imperatores romanā. ab Impe
ratorib⁹ vsq̄ ad nos mixtā qua nos vtimur / & posteri
nri post nos vtēt: donec ars qd nūq̄ futurū puto sit cō
sumata. Dicebat autē poeta se de industria quædam voca
bula ecclesiastica suis inseruisse opusculis: sicut etiā res &
historias sacras inseruit / vt p virili portione satageret
& conaretur religionē christianā illustrare / ac quoad
posset celeberrimā reddere: maluisseq̄ se hoc pacto mino
rē grām conseq̄ apud hoīes gētilitatis studiosos / & cum
G g ij

†
APOLOGIA

aliquo suæ gloriæ detrimento sanctorum patrum vestigia potius sequi / quæ de religione in qua saluamur male meritum videri. Damnabatque episcopum siphontinum quod cum esset primi ordinis in ecclesia / rãtopere laborauit in enarratiõẽ Martialis poetæ gẽtilis epigrammatarij: Accusabat etiam per quam acerrime litterarum studiosos nostræ ætatis / quod sacras litteras sic exborreant ut eas legere nõ dignetur / Cum antiq̃ gentiles libros sibyllinos / p̃otificios / ac rituales æque rudes et incultos isũma reuerẽtia sp̃ babuerint. Dolebatque nõ quidẽ quod homines essent veræ latinitatis amatores / sed quod multi Christianorũ viderent male de ecclesiasticis litteris sentire / et nescio quid gentilitatis in animo retinere / falsoque iudicare latinã linguã a religiõẽ nrã disentire: Cũ fidei nostræ doctores Hieronimus / Ambrosius / Augustinus / Cyprianus / Tertulianus / Lactantius / Leo / Hilarius et alij quod plures litteras sacras cum humanis ita coniunxerint ut intelligere volẽtibz constare fecerint latinæ oratiõis splendorem magis Christo cõuenire quã Ioui. Dixitque mihi aliquando inter ambulandum si non nulli nostræ ætatis sunt tam seueri Censores Poetarum / quid dicturi essent si nunc primum aderetur Eneis virgilij nostri / in cuius prima pagina tot licentiæ ne dicam terrores legenti se offerunt? Suspicor eos voce / vultu / gestuque inhumano facturos / aut saltẽ conaturos ne inuulgaretur. Dicerent enim quod Tuæ et Varo quoque visum est / Maronẽ tantũ opus male incobasse: Et quattuor primos versus ex frõte tollendos. Itẽ quod dicenda male proposuerit. Cũ dicit Arma virũq̃ cano: Nam eodẽ ordine proponere debemus quo exequimur ipse aut̃ primo exequit̃ de viro / postea de bellis. Itẽ quod falso dici videatur Troiæ qui primus ab oris: nam

430
CONTRA DETRAHENTES.

Aeneas non primus / sed Diomedes ab oris Troiæ venit in Italiam / nam tempore Aeneæ iam condiderat Argyripam. Item quod Italiam dixerit pro ad Italiam. quod primam syllabam dictionis Italia produxerit / quæ natura breuis est. Item cum dixit Multum ille et terris / Ille superfluit: Item quod cum dicitur in terris iactatus et alto / improprie loquutus sit / iactatus enim conuenit Non terris / sed solum mari. Sunt etiam qui dicant debuisse eum dicere non venit / sed venerat: Et quod in illo versu Multa quoque et bello / superfluat vna illarum duarum copularum. Item quod dixerit Latto pro in Latium: et genus Latinum descendisse ab Aenea / cum ante Aeneam fuerit Latium / et Latinum genus / Item quod dixerit Deum pro Deorum. Item quod illud / Tot voluere casus per Contra rium sit intelligendum / idest volui tot casibus: et quod in illo versu vrbs antiqua fuit Tyrj tenuere / deest quam. Damnatur etiam quod Iuno fingatur nescire futura quod. Virgilius attribuit Palinuro cum dicit / Portusque require velinos: Item quod inconcinne fingat eam velle fati resistere / quibus sciebat Aeneam mitti in Italiam: Dicitur enim de ea Progeniem sed enim troiano a sanguine duci Audierat: Ecce dicunt quomodo sciebat fati id fieri. Item quod ponat presens pro futuro: Dicit enim Seruius Duci exponendum pro ductum iri: quod ponat etiam nomen pro participio / cum dicit / Hinc populum late regem pro regnantem: et cum dicit Hic illius arma / Corripuit secundam in illius quæ natura longa est Et quod in illo versu si qua fata sinant qua superfluit: Itẽ quod collisionem non fecerit in illo versu Posthabita coluisse samo / hic illius arma: Itẽ quod in particula

47

APOLOGIA

illa/Sptæq; iniuria formæ/supfluit/æ/ & in illo Troas
 reliquias geminat. ll. licentiose/ut producat syllabaz na
 tura breuē: Item q; projicit. s. finalē in dictione Achillis.
 Quod si dicas patbos fieri/cōcedo/sed patbos/tropus/
 Schema qd sunt nisi nomina viciorum quæ poetæ veteres
 cōmiserunt? Qūo tot licentias ne dicam errores Cri
 tici in prima pagina conspicati quot fere in magno volu
 mine satis essent/possent parcere graui censuræ? Qūo
 non acclamassent poetam hunc nimis licentiosum/i quo
 fere tot licentiæ reperiunt/quot & versus? Hoc volui
 subinxisse/ut lector aduertat nō in poetæ nostri tantū
 operibus/sed multo magis in antiquis quorum auctori
 tas irrefragabilis/fama immortalis/facūdia cœlestis/Cri
 ticos amplissimā carpendi & taxandi habere materiā:
 Et eos illis ideo parcere/q; iam extra omnem aleā positi
 sint: sed mira sedulitate contra novos inuehi: ac velle
 genuinum infringere in illis/priusq; legentium consensu
 fiant omni exceptione maiores. Vident enim breui futu
 rum vt cum quidam noui poetæ Calūniarum istarum
 nubes euaserint/& i altos gloriæ tractus per humanas
 laudes fuerint eleuati vituperando pdant operā & im
 pensas. Curcūeunt satagunt/& vigilāter intentis oculis
 lucernis accensis rīmant & vestigāt Si quisquiliās &
 peripsema aliqd inueniant:& ad oēm auiculā vt aiunt/
 retia trabunt/ne domum reuertant sine pda. Nec locos
 illos ex virgilio citauit vt repbēderē dixit Poeta: sunt em̄
 ab antiqs excusati: & si defensiōe egerēt defenderem?
 sed vt Maronis auctoritas nos eriperet inqt a labijs in
 quis/& a lingua dolosa. Velim Critici mibi respondeāt
 an voces a Theodoro Gaza/ab Hermolao/ a Policiano
 nuper inuentæ sint latine: latinas non esse probat ratio
 Criticorum: q; videlicet apud nullum antiquorum sunt

437

CONTRA DETRAHENTES.

in vsu: Solas enim tales volunt esse latinas: q; vero latine
 sint/argumento hoc probatur/q; v; formatæ sunt a lati
 nis/ex partibus latinis/& a dictionib; latinis deriuatæ
 & secundum regulas traditas a latinis/bisq; antiquissis
 mis quorū vnus est Horatius: Nec videtur vera definitio
 latinitatis data per Criticos/dicentes latinam esse dis
 tionem quæ sit in vsu apud antiquos: sed videtur adden
 dum/vel quæ formata sit secundum regulas antiquorū/
 vel q; apud novos latinos sit in vsu: nec enim minor est
 nouorum latinorum auctoritas circa vocabula/q; fuerit
 priscorū: Quippe qui nouam grāmaticam possent cono
 dere/sicut antiqui fecerunt Qui nouis vocabulis nouis
 declinationibus nouis casibus/nouis generibus/nouis cō
 iugationibus veterem grāmaticam excluderunt. Dicebāt
 antiquissimi/precipes/ancipes/bicipes/pro quibus poste
 riores dixerunt p̄ceps/anceps/biceps: Dicebant item La
 pi pro lapide. Ennius Occūbunt multi lætbo/ferroq; las
 piq;. Aut intra muros aut extra precipe casu. Item dice
 bant bæc amnis/bæc anguis bæc funis/nos masculina
 facimus. Dicebant item hoc sexus neutri generis Plaut.
 in rudente. Virile sexus nunq; vllum habui. Dicebāt bic
 alius genere masculino. Actius. Maia nemus retinēs gra
 uido concepit in aluo. Tunc pario erat quartæ Contugas
 tionis/quod modo est terciæ. Ennius/ Oua parere solet:
 Similiter & Sapiro/quod emittebat preteritum in iiii vt
 sapiui/dicebatur etiam tunc sepelitus/sicut auditus/nos
 dicimus sepultus. Dicebant insuper bina media: quam lo
 cutionem Cicero ptesus cepit dicere medietates. Mesal
 la reatum primus dixit. Augustus numerarium. Piratio
 cam velut musicam non audebāt dicere Quintiliani pre
 ceptores/quod in vsu adhuc non esset. Terentius primus
 dixit obsequium. Sed exempla non adducam plura/non

4

438

APOLOGIA

q̄ desint/cum prope infinita sint: sed qm̄ alibi satis multa congeſſi: & ne ſim oneroſus auditori/ illud cōmemorare non omittam/ Quintilianum dare quaedā antidota volentibus impune vti nouitate: ſunt aut̄ huiusmodi/ vt ita dicā/ ſi licet dicere quodā modo/ p̄mitte mibi: Qd̄ eſt aut̄ antidota hæc docere/ niſi nouitati viā aperiret

Cum in vita Diui Georgij quidā litteris intinctus bemſticbiū illud legiſſet Protbeum remige pontū: putans protbeum nomen eſſe primitiuum Dei marini qd̄ græce ſcribitur πρωρευο fecit vngue ſignum in margine. Tum p̄ſbyter Iobannes Gazaldus noſter/ vir litterariſſimus qui caſu aderat: quid facis inquit illepidum caput: putas protbeū eſſe primitiuum: ſi primitiuum eſſet/ diceretur protbei pontū/ nō ptbeum: Cōtinuo puduit hominē ſemidotum/ & rubo: e genarum culpā conſeſſus eſt. Subiecit Gazoldus vinum es ompbacinū/ qd̄ ex vuis immaturis eſt expreſſum/ & audes certare cū Pbalerno. Enerra verſum illum Virgilij/ Ilionea petit dextra læuāq̄ ſereſtum. Ilionea nō ne caſus eſt accuſandi ab Ilioneus/ quod in fine habet græcam dypbtongum/ ſicut Ibeſeus/ Orpbeus/ Achilleus? & tamē penultimā habet longuam/ nec poteſt dicere eſſe poſſeſſiuū: eſt em̄ nomē ppriū viri Troiani: Diſce ergo a me bodie/ quod p̄cepto rē tuū forte ad huc latet: Diſce tales caſus habere nōnūq̄ penultimam longuā/ etiā cum veniunt a recto primitiuū Sic Gazoldus. & conſeſtim attulit verſum alium ex tertio eneid. Idomeneā petens. Item alium ex ſtatio. Penrbeumq̄ trabens: & alium ex Iuuen.

Per q̄ tuū p̄ Egei Nēptune tridētē Nomina hæc inq̄t Ilioneus/ idoneus/ Pētbeus/ & Egeus habēt eus dypbtongū i fine/ ſicut Orpbeus: & tū penultimā in obliq̄ habēt interdū lōguā/ nō apd̄ latinos tātū/ ſed etiā apud

CONTRA DETRAHENTES

græcos p̄pter varia ḡna linguarū. Sapiētia n̄orū Criticorū dicit nō reperiri apud idoneos inaro verbū cōpoſitū ex in & /aro ras/ qui tāq̄ rudes pueruli merent̄ verberari ſerula & ſcutica/ q̄ nō legerint Pliniū in octauo ſic dicētē: Sunt q̄ iā natas inarēt ſegetes: & in/ xvij. li. capite de Lupino. Si depaſtus ſit in frōde inarari ptinēt ſolū op̄ eſt: & in capite. xvij. Dicunt etiā habitudinē nō eſſe antiquū vocabulum/ qd̄ nequaq̄ dicerēt ſi Cicerone in libro quarto ad Herentū legiſſent. ibi em̄ ſic dicit Nā vt Corporis bonā habitudinē tumor ſæpe imitatur Ita grauis oratio ſæpe iperitis videt̄ ea/ quæ turgēt & inflata eſt. In libris poetæ n̄i eſt bemſticbiūz hoc i verſu pentametro/ abbreviatē dies: quod quidā ſuperſticioſe extimantes dicebant breuius verbum apud idoneos non reperiri: babebam tum ego forte in manibus volumen quorundam grāmaticorū Mediolani impreſſorū/ quod cum aperuiſſem primum mibi occurrit opuſculum Victorini de metris/ vbi ſic ſcriptū erat. Il. in fine breuiat/ & paucis p̄billuris euolutis occurrit Seruius de naturis vltimarum ſyllabarum ad Albinum/ & in ſex paginis ſaltem lectitans verbum illud Vigefies repetitum inueni. Contentus ergo duorum inſignium grāmaticorum auctoritate/ nihil amplius querendum exiſtimauit.

Sunt quidā qui ſupra modum ſe mirant̄/ & inflati gloriantur ſe poetarū familias noſſe/ domos eorū pluſtraſe ſe vſq̄ ad penetralia/ vſq̄ ad ſcrinia? & cum veniunt in cōſlictum vt virtutis ſuæ periculū faciāt/ vix veſtibus vidiffe deprehendunt: & cū ſe putēt eſſe Achilles / vix inueniuntur eſſe Patrocli: De borum numero erat qui nuper notare ſtudebat poetam q̄ naturas dixerit numero plurali. Tum Marinus oliuetanus vir doctiſſimus atq̄ ornatiffimus qui factō intererat dixit.

439

4

APOLOGIA

Hæc fieret si testiculi vena ulla paterni Viveret i nobis
 Et adesdū clamauit Frāciscē / paucis te volo. Erat autē
 Frāciscē? sismundi Cātelmī principis Sorani viri fortis
 sumi fili? puer optime spei Et indolis regie? Cui cum p
 diisset/Meminiſti ne inquit Mari? legiſſe te apud Cicea
 ronē/vel apud Maronē naturas numero pluratino? Pu
 er se colligēs/aliquādū beſit cogitabundus:mox verſus
 illos ex quarto Georgicorum virgilij protulit.
 Nunc age naturas apibus quas Iupiter ipſe
 Addit/expediam pro qua mercede Cānoros
 Curetum populos/Et reliqua, Tum Marius vade iam
 inqt in rē tuā grāmaticē tā pclare doctus a puero:et da
 operā litteris/quod ſi feceris vel Prīſcianus vel Caper
 breui euades. Quidem ex illorum numero de quib? dī il
 lud Terēciacum/Faciunt ne intelligendo vt nihil intelli
 gant/Cum nuper legeret Tropei librum quartū incidit
 in verſum illū Mox Capuanæ arcis vexillū in culmine
 fluctu:Et volēs ſuo ſale pultē aſpergere / Credebat enī
 qcquid loqueret ſal merū eſſe:dixit Capuanū apud ido
 neos nuſq̄ reperiri:Et debere enī q̄ Capuæ ſit nat? dici
 Cāpanū nō Capuanū. Cōtinuo ptuli Valerū maximū
 Nā meminērā i eo legiſſe Capuanū et in vltimo Capite
 tertij libri ſic legi Capuanū ſenatū ipij decreti auctores
 funditus delere conſtituit:Et paulo infra litteras a pa
 tribus conſcriptis nequaq̄ Capuanis ſalutares accepit.
 Protuli Et ſtephanū de vrbib?/ in quo ſic legit ad ver
 bū Capua vbrs Italiæ a Capy troico gētile. Capuanus
 vt Aſianus. Volo hic venturæ Criticorum calūniæ pau
 cis occurrere. Poeta in Dionyſio ponit Sequanā q̄ flu
 uius eſt Galliæ pariſtos irrigans Et in oceanum Britā
 nicum descendens/genere ſceminino:cum ſecundū grā
 maticos nomina flumitorum ſint masculina: Reſpondeo

CONTRA DETRAHENTES.

igitur per q̄ breuiſſime ne tēpus inaniter cōteramus. Fec
 cit hoc poeta Ouidiū imitatus q̄ in.iiij.de ſaſtis li. ſic iqt
 Hoſpes Auentinis armētum pauit in aruis
 Clanger:Et tanto eſt Albula pota Deo.
 Et hæc loquendi figura talis eſt:qualis eſt cū Terētius
 dixit ſuā eunuchū reſpitiēs ad Comediā:Et cū virg. di
 xit Preneste ſub ipſa/reſpitiēs ad Ciuitatē nō ad nomen
 Sic Ouidius Et poeta n̄ ad aquam nō ad nomē reſpe
 xerunt. Poſuit aliq̄ poeta adolere pre crescere: quod q̄
 pauca legerunt dānantes dicebāt adoleo ſignificare tan
 tum incēdo. Vnde virg. in bucolicis. Verbenasq̄ adole
 pingues:Et maſcula tura. Ego vero reſpondebā verbū
 id vtrūq̄ ſignificare Et incendere. s. Et crescere. Qd
 Lucij Flori teſtimonio pbabā: ait enī ſic in principio Epi
 tomatis Si quis ergo populū romanū quaſi hominē
 conſideret totāq̄ eius ætatē pſenſeat vt ceperit/vtq̄
 adoleuerit: vt quaſi ad quendam iuuentæ florē puenerit
 Subijciam Et hoc magis vt agnoſcat quales ſunt q̄ poe
 tā vituperant: q̄ q̄ ſit locus annotatione dign?. Fuit q̄
 dā maioris auctoritatis/immo Et temeritatis q̄ doctri
 ne qui volebat ſibi credi precipito verbū eſſe neutrum/ſi
 cut cado: Per illud in ſecūdo Eneid. Et iā nos humida cæ
 lo Præcipitat/ſuadētq̄ cadentia ſidera ſomnos. Cui reſ
 pōſus ē teſte ſeruiō poni loco illo præcipitat pro p̄cipis
 tatur: q̄ vero actiue ponatur/ſicut poeta noſter ponere
 conſuevit/oſtenditur per illud Virgilij m.ij. Eneidos Eus
 ror iraq̄ mentem præcipitāt. Et per illud Senecæ in Hip
 polito. Et noctem breuib? præcipitat rotis.

F I N I S.

DE LICENTIIS ANTIQVORVM.

PTOLEMEI SPAN. CORO
LARIVM DE LICEN
TIIS ANTIQVO
RVM POE
TARVM.

E quis forte putet licentiam poetarū intra
breuē ambitū locorū istorū quos in Apolo
gia diximus/limitari/libet aliquātulū latius
euagari & colligere plures locos vt memo
riae occurrent/ex imēsitate ppe infinita lis
centiarum harum. Simul vt Scioli isti discant p quouis
minimo delicto vocem nō attollendam contra poetas.
Videmus antiquos poetas aliqui & i. & u. consonantes
vertisse in vocales. Horatius. Nūc mare nūc syluæ: vbi
syluæ est trisyllabū. In carmine obsceno scriptum est.
Pallorē maciemq; larualē vbi larualē fit quatrissyllabū.
Propertius quocq; / Pristina vota tuo munere dissoluo.
vbi dissoluo fit quadrisyllabum simile fit in illo Catulli.
Qui zonam soluit diu ligatam.
Seneca in Hippolyto ponit subiecta quadrisyllabū: &
facit ex i. consonante vocalem in illo versu sapphico. Si
qua feruenti subiecta Cancro est.
Et aliqui ex vocalibus fecerūt cōsonātes. Virg. Intexunt
abiete costas. Vbi i. & e. in vnā syllabā cōtrahunt/&
ex dictioe quatrissyllaba fit trisyllaba. Sicut in illo eiusdem
poete Tenuia nec lance. Idē fit in dictionib; Ariete &
pariete/& alijs multis cū venit occasio. Sile facit filius
in dictione sinuatis quā fecit trisyllabam Cætera sinuas
tis glomerat sub pectore curis. Sic saluantur loca illa se
cundum Probū grammaticum classicarum.

COROLARIUM

Qui latinitati student debere poni incobo sine infinito precipiunt/nec dicendum incobo legere/ Sed iugendum ei accusatiuum/ vt incobo librum/ Cōtra Lucanus in vltimo/ Longis Cæsar producere noctem. Incobatur eos quibus. Et Claudianus contra Ruffinum in. ij. Infandis iterum terras incendere bellis incobatur. Dant vero infinitum Verbo Incipio/ vt incipio legere non accusatiuum. Cōtra tamen hoc preceptum venit Virgilius. Incipe menas lios mecum mea tibia versus.

Videntur etiam dedisse aliquando ipsi. u. vocali vim consonantis vt cum alia consonante longet syllabā/ vt in illo Lucretij. Liquor aquarum. vbi producitur priā in dictio ne Liquor contra leges.

Mutant etiam terminationes nominum. Nā dicunt Valles cum debeat dici Valles in nominatiuo singulari: quod suum diminutiuum ostendit Facit enim Vallecula/ sicut Vulpecula fit a Vulpes: huius rei meminit Seruius in. xii. Eneidos/ exponens versus illum.

Est curuo anfractu valles accommoda fraudi.

Item cum quædam nomina vtriusque genus habeant masculinum. s. Et foemininum Vt pauper/ bospes/ Leo. poetæ tamen per licentiam faciunt declinationis alterius foeminina Et dicunt paupera. Plautus? Paupera est mulier. item hospita/ Dracena/ Leena/ Lea. Similiter cum dicatur hic Et hæc Nepos dixerunt tamen Neptis: quod propter successionis discretionem admissum est. Meminit huius Licetia Seruius in illud duodecimo. Eneidos. Ars fuerat pauperis domus.

Fuerunt qui posuerunt Tribachum in quinta sede versus exametri vt Papius. Crebris arietibus urbem. Et Virgilius in vndecimo. Seu mollis violæ/ Seu languentis byacinti. Item/ Molli fultus byacinto : Et Pontus

DE LICENTIIS

nus noster in tertia/ Vranies capite de lyra Et Orpbeo. Et centum geminus Opbates : Et in prima vt Virgi. Priamides Helenus. Et Dactylum in vltima. Lucretius enim ponit omnium in fine versus exametri/ sequenti versus a vocali non incipiente Sic enim posset fieri collisio: Similiter secundum quosdam Virgilius. Nam versus illum in Georgicis. Et spumas miscet argenti ac sulphura viana: volunt sic legi: Et spumas miscet argenti/ vianaque sulphura: Quibus Et Seruius assentitur ac Macrobius. Similiter Et illum in sexto Eneidos. Quin protinus omnem perlegeret oculis: volunt legi debere: Quin protinus omnia: Et bos versus vocant dactylicos.

Ionium scribitur per. ω. mega: tamen Virgilius breuiat eam syllabam/ vt Ionio in magno.

Oricbalcos habet dypbtongum/ ei/ in secunda Syllaba Et tamen breuiatur ab Horatio in poetica. Tibia non vt nunc orici alio iuncta tubæque. Et Virgilius finit sic versus in Eneidos. Alboque Oricbalco.

Dicit Hermolaus se putare etruscos dictos ab Aetria quæ aliter dicitur Adria/ Vnde Sinus Adriaticus : Et licet ea dictio scribatur cum dypbtongum/ tamen breuiat primam Martialis. Quantum sollicito natura parentis etrusco. Sunt quoque qui putent eos dictos ατρονο αιθρα. quæ æthera propter auspicia considerent. Vbi est similis ratio producendi primam propter dypbtongum.

Martia, in septimo. Hæc est illa tibi promissa Theophila canis. producitur. o. micron in Theophila: nisi recuratur ad licentiam quæ in proprijs est nominibus/ peccatum est: vel ponitur tribachus pro dactylo.

Sitbonia pars thracie teste Stephano: Vnde fit gentile Sitbonius. a. um. Et scribitur per. ω. Tamen Virgi. breuiat. Sitboniasque niues byemem subeamus aquosæ.

COROLARIUM

Aemonia scribitur a græcis $\rho.\omega.\alpha\iota\mu.\omega\upsilon\iota\alpha$. tamen poetæ latini breuiant mediam syllabam eius dictionis. Ouidius. Tipbis in æmonia puppe magister erat. Item Pelio Aemonia mons est obuersus in austros.

Itē verbū $\phi\epsilon\rho\iota\omega$ fero quod $\rho.\omega$. scribitur/nos breuiamus. Similiter $\delta\iota\omega$ duo/Sed hoc defendi potest quia secundam communem linguam scribitur non per ω . mega sed per $\omicron$. micron.

Idem fecit Virgilius in Orion cuius prima est longa Nimbus Orion. Vbi dicit Seruius ex. $\omicron\upsilon$. $\delta\upsilon\phi\tau\beta\tau\omicron\gamma\omicron$ græca cum qua olim nomen id scribebatur/nam Vrion dicebatur/demptam secundam litteram. σ . υ . τ remansisse. $\omicron$. micron. quod est breue. dum ergo poetam purgat vno crimine/coinquinat alio. Græci tamen Orion per ω . magnum in principio scribunt.

Virgilius in Cyri primam in Scoria breuiat primam syllabam quæ per ω . magnum scribitur a græcis. Sordibus τ Scoria patiar tabescere tali.

Epar quoque scribitur per η . a græcis/tamen Latini breuiant primam eius syllabam/vt illud in medicinalibus. Inter ter ternas absynthi potio lucas/Curat epar/comitur gatur modo gallica Nardus.

Crepida scribitur similiter per η . τ tamen Persius breuiat. Non hic qui in Crepida graiorum ludere gestit. Et Catullus Et Crepidas lingere carpatinas: vel vt aliqui legunt Coprotinas a $\kappa\omicron\tau\tau\omicron\sigma$ /quod est steruus.

Similiter pater/mater per η . scribuntur tamen a latinis breuiantur. Aer videtur seruasse longam ultimam syllabam/ τ eam plerique obseruauerunt propter η . græcum Claudianus tamen id contempsit cum dixit. Lucidus vmbroso miscebitur aer auerno. Et hoc exēplo poeta noster aer τ æther breuiant: Quod Probus grammaticus nō

DE LICENTIIS.

improbat: ipse enim in libro de institutis artium ad Cælestinum sic inquit. Nominatiuus singularis. R. littera terminatus in omni genere græcis latinisque nominibus breuem habet/græcis vt Hector vbi est. Latinis vt ager ille malus. Sic Probus ad verbum. Idem sentit τ Victorinus Hieronymi preceptor qui Romæ in foro Traiani statuam meruit. ait enim sic. Quicquid in. R. finitur genere masculino breue est. Et per hoc Criticis sit responsum/ qui hoc in poetam nostrum crimen impingunt.

Hector quoque per ω . magnum scribitur a græcis/nostri tamen breuiant. Ouidi. Hic alacer missos tenuit Hector equos. τ Virgili. Decimum quos distulit Hector in annum. Silius in. xiiij. contra morem produxit primam dictionis Cosyra. Et bellare Tabas docilis/Cosyraque pua. scribitur enim per $\omicron$. micron vide stephanum de urbibus.

Rbomphea penultimam producit. Valerius flaccus in sexto breuiat. Aequaque nec ferro breuior nec Rbomphea ligno. Nemo est qui nesciat Cborea τ platea scribi a græcis cum $\delta\upsilon\phi\tau\beta\tau\omicron\gamma\omicron$. ei. in penultima τ tamen antiqui poetæ nostri breuiant eam in utraque dictione quancumque aliqua minima etiam difficultate laborant. Tibu. Hic Cboreæ carusque viget. Catullus. Istos qui in platea modo huc modo illuc. Ouidij est/Henustichion Orpheo esse ratæ. vbi orpheo accusatum ponit non sequutus latinos neque græcos. latini namque Orpheum græci vero orphea dicunt.

Horatius. Qui tam emunctæ naris/esse videtur/græca ortographiam minime obseruauit Illi enim prissana quæ est bordeum decorticatum per duplex. s. s. scribunt/vt notat Theodorus in ortographia. Ipse autem primam eius dictionis breuem ponit. Quid cessas agedum. Sume hoc prissanarium Orize.

Lacus scribitur a græcis per duplex. κ . $\lambda\alpha\kappa\kappa\omicron\sigma$ tamen

COROLARIUM

latini breuiant primam. Virg. in geor. Atq; arguta lacus
circum volitant birundo.

Item grabatus scribitur a græcis per duplex. b. latini tñ
breuiant primam. Virgilius in moreto. Membra lenat
sensim mollis demissa grabato.

Item Horatius qui clamat: vos exemplaria græca no-
sturna versate manu versate diurna/et qui gloriatur se
obseruasse ad vnguem mores & leges græcorum poe-
tarum notatur ab Attilio Fortunatiano q; in Carmine
illo eboriambico. Lydia dic per omnes recesserit ab Ale-
ceo/pro Iambo Spondeum infartiendo.

Iuue. longat secundam in pbrenesis. Q. Seren. breuiat.
Ex vitio Capitis pbrenesis furiosa mouet/ q; q; nō pbrea-
nesis/ s; pbrenitis dici: deat sicut et pleuritis nō pleuresis
Propertius in secundo breuiat primam in Electra quam
Virgilius producit

Electra vt Grai perhibent Atlantide cretus. & Ouidi
in. iij. fastorū Dardanon Electra quis nescit Atlantide
natum. & recte quidē nam per. u. scribitur a græcis que
vertitur in e longum/ Quod videtur Propertius. cōtēpsisse
In Couis primam longat Propertius.

Callimachi manes/ & eboi sacra Pbiletæ & Ouidius
Si Venerem Ebous nunq; pinxisset Appelles. Illa sub
æquoreis nuda lateret aquis. Tamen Papinius breuiat i
prima sylua ni male memini

Hunc ipse Cboo plaudente Pbileta.

Macer si tñ ille liber Macri esse credendus est breuiat
secundam in clystere/ que p. u. scribitur a græcis ait naq; sic
Appositus digitis aut intus Clystere missis.

Græci scribunt Ganymedes per duplex. n. n. Latini vero
per vnum & primam syllabam breuiant. Virgilius i pri-
mo eneid. Rapti Ganymedis honores.

DE LICENTIIS.

Virgilius in tertio eneid. Infandi Cyclopes. atq; altis
montibus errant. Et paulo infra Lustra domosq; trabo/
vastosq; ab rupe Cyclopes. longat & breuiat secundā
in Cyclopes que scribitur per. ω. Quidam tamen iunio-
res qui græcas litteras venerantur versum Virgilij cor-
rexerunt/ & loco atq; ponentes/ et/ imprimi fecerunt.
Infandi Cyclopes & altis montibus errant. Sed bi mis-
bi videtur fuisse parum cauti. Accidit enim eis quod di-
citur: Incidit in Scyllam cupiens vitare Charibdim. sic
nanq; scribentes Cæsuras semiquinariam/ & semisepte-
nariam tollunt e versu quod vitium videtur q; lon-
gam syllabam breuiare: Quod si dicant posse fieri me-
trum sine Cæsuris. Respondeo posse id fieri: vitium tñ es-
se. Vnde Trentianus inquit. Rarum concedam: fieri nō
posse negabo. Respondeo item syllabam longam breuiari/
quod itidem/ vitium/ & iudicio multorum mi-
nus vitium q; pretermisio Cæsurarum/ cum minus re-
cedat ab eupho. ratione cuius/ Cæsurae obseruantur. Et
tanti erat Euphonia apud antiquos vt (quod Sapius di-
xi in apologia) Solo iudicio aurium regulas gramaticorū.
cōculcarēt His ergo pēsitatis/ li/ que a nona annotatiōe
ponit vsq; buc pcurant videt satis esse poete si vel regu-
lis vt aliquo pbato auctore nitat. vñ fit vt mirer cur ber-
mola? Sidonij appollinarem vsq; adeo iseret vt ppter
huiusmodi licētiæ vsū dicat eū litteras græcas nō scio
uisse. Accusat eū q; corripiat primā in pbonascus & p-
ducat secundā in syllogismus/ q; breuiauerit penultimā
in beraclitus: & primā in Ctesipbonte. itē penultimā
in Diastema: & primam in Iobannes. Si enim Antiqui
reperiunt breuiasse ita. u. & ω. mega/ & dyptbōgum/
vt puta in virgilio & Persio magnis auctorib;: cur hoc
Neotericis imputat? Si antiq; vt breuiet syllabas destruunt

COROLARIUM

dypthongos/ut in dictione Eneas/ex qua obijcitur idem
ta. Ut Eneade in ferrum pro libertate ruebant. Si hæc in
q̄ multa q̄ alia similia faciunt/et impune: Cur pro his
in scem.odi delictis Iuniores quotidie in ius trahuntur?
Si pro his culpis pœna infligenda est/qui prius peccave
runt prius puniantur. Et hæc quoad græcas dictiones
paucæ dixerimus.

De dictione autem Iobannes q̄ scribatur apud græcos
per ω magnū/nō est negandū. Est tamen dictio bebraica
sic a græcis māgonizata/et orthographiæ græcæ par
tim sine ratione/partim contra rationem subiecta/ Cur
n. p. ω. magnū scribi debeat magis q̄ per/o/parū/rō nō
apparet/quæ si vlla esset/petēda esset ab bebreis non a
græcis. Hæc tamen rationem assignabat poeta n̄r q̄ ea
dictio. s. Iobannes scribitur ab bebreis cum vau. et bolē:
nam vau littera cum puncto quod dicitur bolem super
posito sonat. o. et est de maioribus vocalibus apud eos:
habent enim quinque magnas/et quinque parvas vocales/
si tū puncta illa licet vocales appellare: Nam Iobannes
Reuclin qui grammaticam bebraicam fecit latinam pun
cta illa nō vocales sed voces appellat. In dictionibus er
go externis ut ex sententia Prisciani principis gramma
ticorum dixi in Apologia/non v̄r habēda rō græcæ scri
pturæ: Quod vnico (ne sim longior) patefiat exemplo.
Scribunt græci Ariminum per. ε. dypthongum in pe
nultima syllaba/Vide Stephanum de Urbibus. Breuiat
tamen Lucanus illam syllabam: ait enim sic in primo. Vi
cinumq̄ minax inuadit Ariminum/et ignes. Quod ve
ro fiat a græcis hoc nomen quatrissyllabum/non inficiat
mur: non sunt tamen in hoc sequendi/ Quando intelligi
mus in propria lingua esse trissyllabum. Vulgare namq̄
proverbium est non sequenda vestigia cum Lupum vide

DE LICENTIIS

mus. Iungitur enim apud bebreos in hac dictione I. cum
o. et fit consona: sicut in dictione Iocus apud nos. Quod
item sine aspiratione scribatur penultima eius syllaba ut
scribunt græci est contra rationem: habet namq̄ manife
stam aspirationem/cum per abet scribatur ab bebreis.
Vnde teste Hieronymo in libro questionum bebraicarū
septuaginta interpretes qui sub Ptolemeo philadelpo
legem Mosis ex bebreo in græcum transtulerūt: p abet
littera bebraica/quæ duplices seu maiore importat aspi
rationem. x. græcum quod aspirationem habet posuerūt.
Id patet in dictione Rachel/quæ scribitur sine. c. apud
bebreos/sicut nihil/et mihi apud nos. Vnde si vellemus
septuaginta imitari scriberemus Iocbanes per cb. sed me
lius est more nostro aspirationem interponere/q̄ more
græcorum non aspirare. Hermolaus ergo reduxit id nos
men ad Canones græcos/quia nesciuit bebraicos/q̄ sunt
indices harum dictionum.

et Satis imprudenter nonnulli ex litterarum bebraicas
rum ignorantia reprobendebant poetā nostrū/q̄ Nem
rod/et Mamre nomina bebraica sine. b. inter. m. et. r.
contra latinorum et græcorum consuetudine scriberet
Quibus ipse prolato Codice bebraico confestim satisfes
cit: Viderit ergo quisq̄ Quid garriat/ne in eum dicatur
illud proverbium sus mineruam: et supra Crepidam ne
ascendas.

Solent etiam truncare dictiones: et litteras longas
in breues mutare/ ut testis est Servius in illud octavi
eneid: Haud Procul hinc Tarco / et Tyrrheni tuta tes
nebant. Ait enim sic Tarco nominatiuus est de græco ve
niens ab eo quod est Tarcō/pdito/n/et/ω/ mega muta
ta in o micron/ut Απολλωυ Apollo/ πλατωυ Plato/
sic servius.

COROLARIUM.

Papinius quoque idem fecit in dictione Agamēnon: Dixit namque /stimulatque Agamēno volentes. Fecit idem poeta noster in Agellarijs / ubi Laco vltima breui pro lacon posuit.

Sidonius in panegyrico Maiorini dicit Artis mel. pbee nix palmas Lacedæmō oliuum. eo loco Baptista pius accipit Lacedæmon pro lacedæmonio / vt apud Vegetum lib. iij. Athenienses & Lacedæmones ac Macedones rerum potitos prisca testantur annales. ibi aliud noto. Lacedæmon. n. per. ω. scribitur: & tamē breuis ponitur nō seruata reuerentia linguæ græcicæ.

Puteus habet primam breuem. Virgilius. Nec puteis manare cruor cessauit. Ouidius tamē in. xiiij. dicit. Puteolosque sinus messapicæ arua reliquit Puteoli enim locus pro Neapolin dictus est a puteis.

Idem Ouidius. ij. Metamorphoseon fors mea principijs fuit irrequieta / pigetque Actorum sine fine mibi. Videtur iungere piget cum mibi.

Propertius in. ij. Non Amphiareæ prosunt tibi fata quadrigæ: producit secundam syllabam in Amphiareæ / vel ponit tribrachium pro Dactylo.

Virgilius in primo eneid. Aurea composuit sponda: mediaque locauit. fecit syrenesim trabendo / e / & a / in vnum & fecit spondeum: vel Amphimacbeum. vt alibi Insulæ ionio in magno.

In antecedenti versu ubi legitur. Cum venit auleis iam se regina superbis. ponitur improprie / cum / particula. nō enim indicatio sed subiunctiuo debet iungi. vel ponitur venit pro veniret: vel ponitur / Cum / pro / dum / Et dicit Seruius cū et dū apud latinos malo errore esse cōfusa. Priscianus in translatione Dionysij Continuoque iacent gymnæsij: bas baleares. producit secundā in gymnæsia /

DE LICENTIIS

quam alij corripunt: breuiat dypbibrongum per sequentem vocalem / & non facit debitam collisionem.

Ponunt etiam tempus pro tempore Virgilius in Georg. Quam quibus in patriam ventosa per æquora vectis. ponit enim vectis pro bis qui vebunt. Similiter ponitur Orsus pro eo qui incepit loqui / Vt virgilius Sic Iupiter Orsus: & pro eo quoque qui finiuit loqui vt virg. Sic orsus Apollo. Mortales visus medio sermone reliquit. vt notat Seruius.

Virgilius in. xi. Pulsantque pictis bellantur Amazones armis: ubi Seruius dicit bellant pro bellant: & in Georgicis. Et placidā paci nutritor oliuam. Vbi dicit Seruius futurum tempus a passiuo poni pro presenti ab actiuo: atque ita duplex ē vitiū dñ. s. genus pro genere. s. passiuū pro actiuo & tempus pro tempore vsurpatur.

Sidon. Appolinar. de laudibus Consentij & Narbonæ Ciuitatis / hæc centesima laudum tuarum. Omnes alij dicunt laudum ipse addidit / i / satis licentiose.

Item Priscianus in translatione Diony. Procurrens Pacchyno longe / & paulo infra Emmet ad Zepbyrū Lylibe. Pacchynusque sub ortum in quibus locis corripit secundam in Pacchynus / quam omnes alij produxerunt. & dicit Lylibe pro Lylibæo per apocopen.

Idem ibidem. Qui syriam mediis determinat Arabiisque producit primam in Arabia quam alij corripunt

Virgilius in. xi. eneid. Lacbrymis ita fatur abortis. Tene inquit miserande puer cum lata veniret. Cum superius dixisset fatur: superfluum certe est / inquit / & id addidisse videtur inaduertenter. Quod Critici nostri in quovis neotericorum deriderent.

Virgilius. Et rasim fecit in illo versu. Exercet diana choros producit enim primam in Diana quæ breuis

COROLARIUM

ē natura: Itē i illo Italiā fato pfug? nā Italia b; primā breuē/vel pōt dici ponere Tribrachū p Dactylo. Simili Propti? Et dom? intacta te tremit Arabia/ vbi pducit primā Arabia. Cū oēs fere poetæ pducant scđam i Latona vt Virg. Latonæ tacitum perterritant gaudia pect? tamē Papi. in primo Theb. brenat/loquēs em de Apolline inqt. Latonidē votis iterūq; iterūq; cana?. Facit Lucan? Systolē in dictione Edonis Edonis ogigio decurrit plena Lyæo. Nā Edonis bēt mediā lōgā. Idē in dictione Fidenā. Urbēq; Fidenam. Item Iuuenalis in satyra Cū possis honestius illic: nā possis habet vltimam longam. E/quoq; aliquādo sequente alia vocali supprimitur a poetis vt dicit Priscianus in. vii. in cap. de Casibus quartæ declinationis. virg. in Georg. seu lento fuerint aluea riria vimine texta: Claudianus in epitalamio Serenæ Theodosius priuatus ad huc. Propter ea dicit Victorin? ex quattuor syllabis breuibus fieri aliquā spōdeum: vt genua labant. vbi prima/e/supprimitur. Inue. Incude & Lutbeo Vulcano. vbi lutbeo est bisyllabum virg. in. vi. Ferreiq; Eumenidum tbalami.

Prob? dicit Virgiliū corripuisse scđam i feruere qā tertie est cōiugationis. Et simili mō corripuisse fulgere/cū tū sit secundæ. Illæ autē paribus quas fulgere cernis i armis/quod nō nisi licentiæ vel negligentie potest ascribi. Seru? tamē deriuat a fulgo/ q Virg. taxare non audeat. Lactārius in libello de Pbenice ponit duodecies quadri syllabum. Duodecies vndis irriget omne nemus Epentesim sæpissime faciunt antiqui medias augendo dictiones vt patet cum dicūt Induperator pro Imperator Indugredi pro ingredi quo vtitur Lucretius/ & noster Pontanus Coelituum pro Coelitum/Alituum p alitum. Itē cū addūt vñ. t. i. rettuli/et in quattuor: et/L/in pole

DE LICENTIIS

lypus: et i religio & i reliquia: & i Cybelle: & / A/in trabacæ Virg. Tribulaq; trabacæq;. Addit et Virg. t/i dictione Pattagiū. Simili/n/i Porfenna Nā Seru? i illd ostauit Eneid. Tarquinū eieatū Porfenna iubebat. dicit ad pducēdā syllabā/n/ad iunctū Proptius addit, r, i dictione præbi. Et simili Ouidi? in. xij. metamorp. Perrbæ bñ Ceneavidi. Cenea præbñ. Est aut perrbæb? Ciuitas Tessaliæ quæ p simplex, r. scribit a græcis/et bēt primā breuē Vide Stephanū de vrbib?. Lucreti? vt lōget breues syllabas i reficit duplicat, ff, in recidere duplicat, cc, in reducit duplicat, dd, Papinius i syluis diuidit dictionē Huic/Læt? Huic dono videas dare iura nepotes. Simili Paulin?. Cū subito aut illis corda hostib?/ aut huic ora. Idē diuisit/Cui/Cōscia seruitij qd gesseris & cui tandē In dictione quoq; Pleiades abicit. e. et. i. retentā breuiat. Idē cōiungit. e. cū. i. Ast ali? pitis accedit lumina Cereis Idē sibi ipi Cōtrari? primā dictionis Illissus mō corripit mō pducit. Riparū icurius illissos. Et alibi. Celauit geti cos ripis illissus amores. id aut nomē fluuij musis sacri in Attica. Dicit Beda quosdā resoluisse, r. Lraz i duas lras s. in se, et in, e, vel in, i, et dixisse itereset? p itereset?: in tercept? p itercept? prudēti? i p sicomachia/palpitat at q; aditu spiraminis itercepto. et hoc dicit factū vt, r, minus dure sonaret/qd p tinet ad Eupboniā: sicut et illud: Atq; imitis Achilli p Achillis/ & cū dicit Virg. olli p illi. Priscian? adducit versum Ennij i quo pducit scđa i. annuit/licet sequat vocalis Annuit sese mecū decernere ferro. Catull? diuidit/au dypbtōgū: & ex vna syllaba facit duas breues. Si linguā clauso tenes i ore. Itē verbosa gaudet venus loq̄la facit trisyllabum / clauso et gaudet. Lucreti? i. iij. diuidit oe dypbtōgū: licet qdā eius nouus Corrector ad id euitandum addiderit coniunctionē/ & /

COROLARIUM

vetus lectio sic habet. Premere ac siccare cepit. tpe ahe
sic mangonizavit Premere exsiccareq; cepit.

Aliquando faciunt Synaloepha/vt/Ille ego.

Aliquando non vt/vale vale inquit Iola

Aliquando breuiant vocalem longam quæ suscipitur a
vocali sequentis dictionis. Insulæ Ionio in magno. Item

Te Corydon o Alexi. Item credimus an qui amant: vbi
duplex vitium est: & q; Synaloepha preteritur/ & q;

longa breuiatur. Aliquando pretermissa Synaloepha vo
calis longitudo seruatur. Vt Aoniæ Aganippes. & secū

dum Bedam in illo versu Virgilij in primo Georgi. Sic
pecori: apibus quanta experientia parcis. Sic enim ipse

legit Sine Arq; item in illo. Antiqua Cedro Italusq; pa
terq; Sabinus.

Victorinus dicit vocalem dycronam modo corripit mo
do longari in eadem dictione. Virgili. Hic amor & stu

dium. hic mor corripitur. Omnia vicit amor/ & nos cæ
damus amor: hic mor producitur: quod addidi propter

quosdam qui dicunt talem vocalem in eadem dictione po
ni semper eodem modo: licet in diuersis modo longa mo
do breuis poni possit.

Catullus: non ita me diui (vera gemunt) iuerint pro iue
rint. Syncopa iudicio meo duriuscula. breuiat quoq; pri
mam dictionis iuerint/ quæ natura longa est ipso teste.

Nam alibi dicit. Nō possum reticere Deæ qua Mallius
in re iuerit. Et quantis iuerit officijs.

Iambum in secundo loco ponit Valerius Flaccus. Sed
qualis & quanta viris Item Silius italicus. Ni decoris
adsint. Lucanus quoq;: Dum sanguis inerat. Item Vir

gilius. Drimoq; Xantboq;. Itē idem: Euricq; Zephyricq;
Ouidius. Sideraq; ventricq; nocent. Item idem Sarculaq;

rastricq; graues. Idem Eurytidos Ioles. Virgilius. Limis

DE LICENTIIS

497
naq; laurusq; Dei. Et hoc videtur excusari per Cæsu
ram. Vbi productio spiritus in pronunciando/ defectum
quantitatis supplere videtur/ & hoc commento poetæ
excusantur.

Antiqui. s. non pronuntiabant vt dignu loco pro dignus
loco: Sed Seneca tales coactiones pronuntiari iubet/ con
tempta auctoritate antiquorum. Quod facit contra eos

qui sunt antiquitatis nimium studiosi.

Ansonius longat primam in Diogenes contra leges/ Dio
genes obiit/ non obiit sed abit.

Aliquando etiam apud antiquos sequēs vocalis breuiat
diphthongum. Pontan? roster in Meteoris: Vt cū meo

nie in campis vada ad alta Mæandri. Virgilius. Sudis
busq; præustis Idem: Frenisq; aduersa præbensis. Idez

Flerunt rhodopeiæ arces. Terentianus dicit poni Cretis
cum pedem qui aliter dicitur Amphimachrus pro dacty

lo vt illo loco: Insulæ ionio in magno: & item illo/ solus
hic inflexit sensus/ quia hic/ est lōga/ q; ab antiquis bicce

per duplex. cc. scribebatur.

Similiter/ De/ Syllabam natura longam Virgilius corri
pit. Vnda debiscens. & o. longum Virgili. breuiat. Sub
Ilio altro Idem/ Imponere Pelio ossam.

Ouidius: Quod tibi donavi perfide littus emi. In episto
la Didonis ad Enæam: vbi primam in emi breuiat con
tra legem.

Idem i. ix. His Cacus horrendum tyberino gurgite mō
strum. Vbi breuiat primam in dictione Cacus: quā Vir

gilius in octauo sæpius ponit longam vt semibois Caci.
Et paulo infra. At furis Caci mens efera. Hinc patet licē

tia quæ in proprijs est nominibus.

Ponunt primitiuum pro deriuatiuo Virgilius in quarto
Eneidos. Hauriat hunc oculis ignē crudelis ab alto Dar

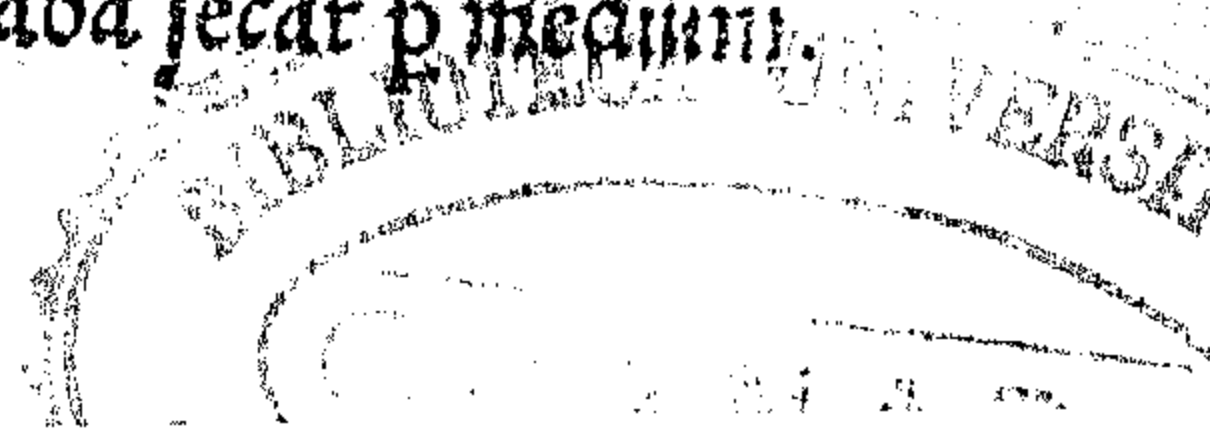
COROLARIUM

danus pro Dardanius.
 Solēt ē duo .iii. cogere in vnū Virgi. Quæ gr̄a curū
 Martia. Duo millia passū. Duo .i. i. i. vnū Virgi. Dīq̄
 Deæq̄ oēs Martia. Desijt fingere Caelius podagram.
 Martia. Capella p̄ducit primā Adonis. Hāmō arentis
 Libyes & biblios Adon: pōit aūt Adon p̄ Adōis: vbi ē
 Apocope Virg. breuiat eadē. Et formosus oues ad flumina
 pōit Adōis. Ouidi. i. iij. fasto. breuiat primā in Calones
 quā alij p̄ducūt. Claudianus p̄ducit primā i noie Darj
 v̄l Daræi. Daræi famulis māib? doluisse pemptū. Sido
 ni? ad Felicē breuiat. & primū Darj tumultuātis. Hē
 decasyllab? ē vers? . Vbi ē secūda eiusdē dictōis breuiat
 cōtra legē. Propti? i secūdo breuiat sic. Nō sic Electra
 suū saluū cū aspexit Oreste: Paulopost p̄ducit i eadem
 Elegia. Nec sic icolumē Minois tbesea vidit. pleriq̄ oēs
 p̄ducūt. Virg. i. xi. Sic ait & parib? Melapū i plia di
 ctus. Idē i. xij. Sic oēs amor vn? habet decernere ferro.
 Sidonius in panegyrico Soceri. Vltima iā claros q̄runt
 post dāna Ticini breuiat primā i Ticini alij p̄ducūt. Idē
 breuiat primā i stipēdio ad Lāpridiū. Possit scedere sub
 stipēdiali. Alibi lōgat. Quæ captiua dedit quōdā stipen
 dia Barce. Sūr Catullus pōit lōgā. Ouid. breuiat primā
 i dictōe Catull? Mātua Virg. gaudet/ Verōa Catullo.
 Ipse aūt Catullus p̄ducit. Ocū Catulle tibi molestū est
 Idē Catullus producit secūdam in Tepefacio/ quam alij
 breuiant. Alta tepefaciet permixta flumina cæde.
 Elegia primas duas breuiat Ouid. i. ep̄la/ sapph? lōgat.
 Flēdus amor me? ē. Elegia flebile Carmē. Hoc versu tā
 q̄ mōstro exteriti gr̄amatici discordāt/ Georg. Merula
 vult legi/ nō elegia/ s; elegi/ ab eligo verbo. Alij diuidunt
 dypbtbōgū gr̄cā q̄ ē i penultima syllaba. s. ei. & legūt
 elegeia/ vt priameia. Verū hic quoq̄ duplex ē/ diuisio. s.

DE LICENTIIS

dypbtbōgi/ & p̄ductio vocalis aū vocalē: p̄ducit enim
 e. aū. i. vel erit tribrach? p̄ dactylo. Sed vt oīdam? viaz
 euadēdi ex istis angustijs/ aduertēdū est scdm Linguam
 Ionicā mutari aliq̄. ei. dypbtbōgū. h. l. vt i locū. e. micri
 vel pui succedat. n. q̄ cōuertit in. e. lōgā Cui cuz succedat
 Iota q̄ de dypbtbōgo subtrācta p̄ se facit syllabā/ sūt ex
 vna dypbtbōgo duæ syllabæ/ quarū priā iure plingat:
 & sic legendū erit locis supradictis elegeia q̄nq̄ sylla
 barū quarū due priæ sunt breues. Sic saluat versus einj
 de poetæ in. vi. meta. Et nelæa Pylos nec ad huc Pit bæ
 Troezē. Nā q̄a Troezē dz esse bisyllabū pp. oe. dypbtbō
 gū q̄ ē i priā syllaba scribit. n. gr̄cæ τρoιζηυ. optz eadē
 rōe dictōne p̄cedētē augere/ & Ionice soluere dypbtbō
 gū. ei. i. h. & sic resultabit p̄tibeia quadrisyllabū. Sed
 pleriq̄ omnes codices antiqui sic habent vt predixi: &
 sic citatur ille locus a Pompilio diligentissimo grammas
 tico in libello quem nuper scripsit de metris.

Est etiam in principio tertij libri amorū Ouidij similis
 versus. Venit odoratos elegia nexa capillos. Vbi pleriq̄
 diuidūt dypbtbōgū & scribūt Elegeia vt ante dictū ē.
 Silus in. xij. punicorū primā in Pelio breuiat: Alij lon
 gant. Ossaq̄ cum Peliocunq̄ bemo cesserit Otrbrys.
 Priscia. i. Dionysij Antiochēsē. Berilli gēmas glauci ni
 tidūq̄ adamāta: lōgat primā i Beryll? Prudēti? i P sico
 macbia breuiat. Hic tibi sapphirū sociauerat i de beryllū
 Virg. Mcestāq̄ Eriphile. At Tibull? aūr. Eriphyle pbæ
 bo grataq̄ qd̄ mōuit. Virg. Qui Cerete domo. penultio
 mā p̄ducit i Cerete. alibi corripit Prope Ceretis annē.
 Est locus i virg. quē null? cōmētatorū quos legi vij? ē ad
 uertere. iij. em̄ Georg. dicit. Magnāosq̄ duces totiusq̄
 ex ordie gētis. vbi breuiat primā i dictōe toti?: fecit er
 go systolē v̄l/ us abijcit vel scd̄a syllaba secat p̄ medium.

COROLARIUM

ideſt/ ti/et/t/iungitur cum prima vt dicatur tot: et i. iun-
gitur cum tertia: & ſit conſonans/ vt dicatur ius. ſicut
Probus dicit fieri in Ariete & pariete: & ſic totius erit
biſyllabum.

Primam dictionis catholice quæ natura breuis. Sido-
nius contra Claudianum prolongat. Si quæ catholice
fidem laceſſunt: bendecaſyllabus eſt verſus. Virgilius in
x. Noua gaudia Cydon. At in. xij. Partibus/ ſive Cydon
nunc primam in Cydon breuiat/ nunc extendit. Virgilius
conuulſum remis roſtriſq; ſtridentibus æquor: breuiat
primam in ſtridentibus contra legē

Iuuenalis. Et ſonat vnctis ſtrigilibus: longat primam in
ſtrigilibus/ quam breuiat Perſius. I puer et ſtrigiles cri-
ſpini ad balnea defer.

Cupido generis maſculini ſumitur pro filio veneris. Ho-
ratius. Quam volat circum Iocus & Cupido. generis
vero ſceminini eſt efrenatus habendi appetitus. tamen
ſeneca in Hyppolyto actu ſecundo dixit Nullus bis auri
ſuit Coecus Cupido: ponit em̄ maſculinum p̄ ſceminino.
Virgilius dicit modo hic cortex/ modo hæc cortex in bu-
col. Tum phæbontiadæ muſco circumdat amaræ corti-
cis. in Eneid. Raptus de ſubere Cortex.

Q. Serenus. Quem fundit Tilia ſuccum. longat primam
in Tilia: Alij breuiant. Ouidius Quoq; minus dubites
Tiliæ contermina Quercus.

Auſonius. Itineas carianq; pati te cbarita neceſſe eſt. pri-
mam in tineas breuiat/ quam producit Quinti. Serenus.
Natura interno cum viſcere tinea ſerpens.

Catullus & Horatius producant primam in dictione
Inulus. Propertius longat. Atq; Inuli pellis totos operi-
bat amantes.

Lucanus in ſexto. Antraq; letiferi rabiem Typhonis.

DE LICENTIIS.

anbellat. extendit primam Typhonis. Martianus Capel-
la contrahit Fortemq; Typhonem.

Virgilius. Mater Cyrene mater quæ gurgitis huius pro-
ducit primam in Cyrene. Catullus breuiat. Laſerpicide
ris iacet Cyrenis. bendecaſyllabus verſus eſt.

Diuidere dypbthongum græcum. ai. familiariffimum eſt
antiquis/ vt Lucretio. Ponunt enim animai pro animæ/
vitai pro vitæ/ materiali pro materiæ.

Eſt etiam apud Virgilium pictai veſtis & auri/ vbi du-
plex eſt vitium: diuiſio. ſ. ſyllabæ & productio vocalis
ante vocalem.

Iuuenalis. Additur imperijs hispania/ Pyrenemq; tran-
ſilit: producit primam in Pyrene quam corripit Tibulla-
lus. Tua bella Pyrene teſtis/ & oceani littora Santonis-
ci. & Lucanus in quarto. Iamq; Pyrenæ quas nunq;
ſoluere Titan.

Sidonius in panegyrico. Maioriani. Texta nabateū pro-
memo ſulcat bidafpem. producit/ ba/ in nabateum: Ouis
dijs breuiat. Eurus ad auroræ nabateaq; regna reſſit.
Sidonius ad Felicem Philoteſte tibi dedit pbaretrā. pro-
ducit primam in philoteſte. virgilius breuiat Parua Pbi-
loſteſte ſubnixa Petilia muro.

Sidonius. Vel Taurominitana quos Cbarybdis. produ-
cit ſecundam in Taurominitana: Alij breuiant. Iuuenalis.
Taurominitanæ rupes.

Horatius in ſermonib; breuiat primam in pituita Lenta
ferat pituita vides. Perſius producit in ſatyra tertia. Sō-
nia pituita/ qui purgatiſſima mittunt.

Ultimam dictionis Palus breuiat Horatius quā alij lon-
gant. Virgilius. Limofq; palus obducatur paſcua iūco. Et
in ſexto. Fata obſtant triſtiq; palus inabilis vnda. Vitro-
rinus quoq; producendam arbitratur eius hæc verba ſūt.

COROLARIUM

In genituo cognoscuntur nouissima syllabæ plerumq̃ nominatiui quales esse debeant: vt est paupertas & palus. tas enim ideo longa est/quia genitiuus producit eaz: dicimus enim paupertatis.ta. producta/& paludis media syllaba producta.

Martialis. Aequalis liber est critice qui malus est. longat primam in Criticus: quam breuiat Horatius. Vt Critici dicunt leuiter curare videtur.

Virgilius. Claudit nos obijce pontus. Longat primam in obijce/quam breuiat Silius in quarto. Et fidos certant obices/educere sylua.

Actius contra legem breuiat primam in verbo procuro, exercent epulas læti famulosq̃ procurant.

Propertius. Hos quoq̃ profecto ludebat Iasone Varo: producit primam in profecto quã breuiat Statius i duos decimo. Huc ego te Coniunx ad debita regna profectū. Sunt tamen qui versum Propertij aliter legant & loco profecto supponant profecto.

Vult enim dicere Varonem profecto idest finito Iasone idest libro de Argonautis/quem cōscripsit ad elegos versus redijisse.

Ouidius breuiat primam in sopitus. purpureo iacuit semisopita thoro quod est contra leges: licet nonnulli contendāt semisupina corrupto textu supponendum. Alij vero semisepulta. Sed hæc sūt industriæ coniecturales quibus tolli possent ex poetis omnes figuræ. Sic enim dici posset in Virgilio legendum non esse. Connubio iungam stabili: sed coniugio: quod æque dici potest. Legendū est ergo sicut habent vt plurimum textus antiqui manu scripti: nec corrigendi sunt auctores. Sed librarij. Est quidem versus huic similis in fine tertij libri de Arte in quo conuenientissime legitur semisupina. Ait enim,

DE LICENTIIS

Cum iacet in dextrum semisupina latus.

Sed huic versus qui est in elegia qua consolatur puellam cui Comæ deciderant magis conuenit Semisopita. legitur nanq̃ sic & sic habent codices etiam impressi sæpe etiam nondum digestis mane Capillis

Purpureo iacuit semisopita thoro.

Est apud Martialem versus. Nonerunt cui seruiunt Leones. in quo ponit secundo loco spondeum pro Dactylo: Vel secundum quosdam diuidit. cui. in duas syllabas & breuiat. i. quæ natura longa est.

Vide quantum licentiæ sibi vsurpet. Hoc si facerent nostræu poetæ. Credo dicerentur litteras nescire.

Academia ponitur a poetis secunda breui vt. Atq̃ inter syluas Academi quærere verum. Cicero tamen longam ponit. Inq̃ Academia nitida nitidoq̃ Lycio/vel Lyceo. Sidonius Apollinaris in epitbalamio Polemij primam dictionis Thales longat/more poetæ nri licet alij breuiant Thales hoc etiam numeris inquirat & astris

Idē ibidē quart? Anaxagoras thaletica dogmata seruat Claudianus. Mergit se subito vellitq̃ coralia cloe. breuiat primam in Coralia/quam longat. Q. Serenus/ Coralium vero si cothro nectare malis.

Sidonius in Epitbalamio Rurij breuiat eandem/ & eam dictionem facit trisyllabam expuncta. i. littera. Laeta puniceo sinuantur colla corallo.

Catullus. Coniugis in culpa flagrantis quotidiana: facit in dictione quotidiana dactylum & spondeum. Sed secundam eius dictionis longat Martialis/ & breuiat primam Cinctus sindone non quotidiana. Versus est bene decafillabus.

Virgilius in tertio. Eneidos. Arduus inde Acragas ostendit maxima longe. breuiat primam & secundam in

COROLARIUM

Acragas. Priscianus ait in traslatione Dionysij producit. Hic salis Acragas miracula possidet vnus.

Sidon. in epitbalamio Polemij/Materiam cunctis Creaturis aera cedens: breuiat secundam in Creaturis quae non potest esse nisi longa.

Ibidē dicit/Araneola micat proprias conferre laborat: producit primam & breuiat secundam in Araneola. Cōtrario modo ponitur/a/virg. breuiat enim primā & producit secundam. Nāq; vt Araneoli tenuem formabimus orsum. Pius frustra nititur versum corrigere: Nā apud Virgiliū est nomē appellatiuum: Apud Sidoniū est nomen proprium mulieris.

In panegyrico Soceri sui breuiat vltimam in Alcidē quae solet poni longa. Nec quae cadmeis pariens Alcidē in oris Ibidem pducit primam in Priene/quae necessario breuis est: scribitur enim per. i. quae sequente. n. est breuis. Prienee Bīa pluris ais eē malignos: Alibi breuiat. Et tu quē dederat Bīa Priene.

Idem in epigrammate trium capitum. Lestrygones nos esse puta. breuiat secundam in Lestrygones: Contra/Iuuenalis producit Fingentem immanes Lestrygones atq; Cyclopas.

Ibidem producit secundam in Geryone/quam alij breuiant. Virgi. in octauo.

Tergemini nece Geryone/spolijsq; superbus:

Fortē voluit ponere tribrachū pro doctylo vt in illo virgilij. Molli fultus biacyntho. Versus hic Sidonij. Nulla tamē fuso prior est Geryone pugna.

Rubigo habet primā longā. Tamē Prudentius breuiat.

Condere vagina gladium ne tecta rubigo. Similiter &

Martialis Vteris ore aliter nimiaq; rubigine captus.

Grammatici antiqui ac Neoterici dicūt genitiuos quartae

DE LICENTIIS

declinationis in. us. producere. us. finalem ad differentiā nominatiui. Baptista fera philosophus & medicus ac poeta illustris putat virgilium id non curasse/ & talium genitiuorum syllabas pluribus in locis breuiasse: & eius imitatione tales syllabas de industria se breuiare. Addit autem hos persertim locos ex virgilio in tertio eneid. Quāuis increpitent focij & vi cursus in altum vela vocent. In Georgicis.

Martis equi biuges & magni currus Achillis In Bucolicis. Spiritus & aptum sat erit tua dicere facta. Vult ergo in primo exemplo cursus. in secundo Currus. in tertio spiritus esse genitiuos. Et nemo est/modo versusum peritiam babeat/ qui non assentiatur sic opinanti/ nisi syllabae quantitas obstaret. Sic enim vt ipse dicit esset cōstrutio verborum magis simplex / ac minus violenta: & Virgilianae puritati ac maiestati cōsentanea. Si nominatiuos dixeris/ videntur verba venire in constructionem nō sponte Sed inuita/ & Syntaxi repugnare/ ac vultu inuere Maronem dissentire & protectione hac insulsa non egere.

Quid ergo obstat ne genitiuos putemus?

Nempe grammaticorum sola traditio. Qui assidue cōqueruntur Canones vim pati/ & regulas suas conculcari. Quid ergo? Sic regulas verebimur vt aliquit regulis melius omittamus? Dignissimi poetarum id non faciunt sed quo spiritu feruntur illuc eunt. Cum besterno vesperi Codicem Iliadis euoluerem repperi casu versusum quēsdā Homeri Vbi animaduerti contra grammatikos poni pedem quattuor tempora excedentē: est enim ex numero illorum versusum quos graeci προκοιλιοσ vocant q; sint inflati ac prominuli vētris/ vt sit. necessarium scandenti syllabam vnam non tangere sed transilire. Habent enim

COROLARIUM

græci quosdam versus in quorum principio syllaba superfluit. & dicuntur proacephali. Quosdam in quorum initio syllaba deest/ & dicuntur Acephali. Sunt alij apud eos in quorum medio syllaba superabundat/et sunt quosdã præxi proæli. Alij in quibus deest syllaba in medio superaditis cõtrarij: et appellãt lagari idest vacui/vel exiles Sunt et i quibus syllaba in fine superfluit: & vocantur Doliconri. i. longe Caudæ et in quibus syllaba deest in fine & dicuntur miouri/ idest Caudæ succinctæ vel diminutæ. Quid ergo dubitamus credere virgilium syllabas illas corripuisse qui totiens inuenitur ad Systolem & Etasim confugisse?

Est in ultimo filij Italici libro hic versus subdatur: cæci sic cadant exercitus omnes. vbi nonnulli putant exercitus esse nominatiuum pluralem: alij singularem. & construunt cum omnes propter inclusam pluralitatem vt pars in frustra secant: Alij genitiuum singularem/ vt sit constructur/ omnes. s. milites cæci exercitus: & bi vadunt in sententiam Feræ nostri/ quod non displicet. Operæps cium est videre duos grãmaticos clarissimos/ imo p̄ncipes classiciorũ nostræ ætatis/ Merulã. s. et Politianũ de ignorantia quantitatis syllabarum se redarguentes. obiicit Merula Politiano q̄ breuiet primam in Imolo/ et duas primas in matutinus. Politianus de pari vitio merulam accusat q̄ in fine versus exometri locauerit pati. Vide q̄ pueriliter ambo errauerint: quæ profecto est/ vt inquit Rustic? in quadã nostri poetæ eglogarũ Risu res digna trimestri. Hoc volui addidisse/ vt nemini mirũ videat si aliqui poetæ ballucinant in syllabis. qm̄ isti vt ita loquar grãmaticissimi sic prolabantur. Rudo dis. primã longat. Persius Pecuarã ruder e dicas. Tamẽ Virgilius breuiat. Sera sub nocte rudentũ. Vbi Sernius dicit Virg

DE LICENTIIS.

gillius fecisse Systolen Excudit/mediã longat/ tamẽ Virgilius breuiat: Quis de? bãc musæ q̄ nobis excudit artẽ Pulex primam regulariter producit/ Mart. Pulice / vel siquid pulice sordidius. Tamen Ouidius corripit. Parone pulex.

Propertius in secundo. Non sic incolumen Minois cum Thesea vidit: corripit primam & secundã in minois contra leges. Tamen si demeretur / cum / legitimus esset versus.

Profiteor breuiat primam & mediam. Tamen Ouidius longat eas. In Corinna quam profitebar amare.

Virgilius longat primam subijcio. Subijciunt Lapsus. Papinius breuiat. Subicit gausus vlixes. Ille per duplex ij. scribit/ iste per simplex.

Dolonis primam longat Ouidius. Rbesum dolonãq̄ cæcos. Virgilius in. xij. breuiat

Antiqui proles bello preclara Dolonis.

Virgilius in. x. Inde Lycam ferit. Paulo postquam breuiarat protrahit. Protinus Autæum & Lycam prima agmina turni.

Scyros insula. vnde Scyrius/ prima longa. Virgilius Arimiger Automedon vna omnis scyria pubes. Contra. Siodon. Apolli. Vel scyrias vacuasse colus vel serica fila/ ponit primam breuem.

Hyle nomen est loci cuius primam Papinius breuiat.

Qui breue littus byles. Homerus eam longat.

Horatius i primo libro epistolarũ epla scdã Militat i syluis Catul? nũc adbibe puro Pectore verba puer: ponit Anapestum i quinta sede pro dactylo/ qd̄ & poeta nã fecit in Epithalamio Ptolemei et Dorotheæ. sic p̄ valles aganipeas Ego tñ existimo legẽdũ i versu Horatij adbibe pro adbibe/ licet oēs codices quos legi habeãt adbibe.

COROLARIUM

Tibullus in primo. Hic forte aquitanas possent qui funderere gentes. Et in secundo Gētis Aquitanæ ceber Messalla triumphis primam/ & secundam/ & tertiam Syllabam in Aquitanus modo corripit modo longat.

Milonis primam græci producant/ vide

Theocritum in Corydone. Latini breuiant.

Græci in Alpheo mediâ; aliquando corripunt nostri semper longant.

Ouidius in Ibim dixit non Orphea: sed Orpheon. Strimonie matres Orpheon esse ratæ. Qui accusatur neq; græcus est neq; latinus: Græci enim dicunt Orphea latini Orpheum.

Seneca in Hercule furente breuiat primam dictiois Proserpina. Vidisti siculae regna Proserpinae. Est enim metrum Asclepiadem quale illud Horatii. Mæcenatatis cædite regibus. Alij longant. Virgilius. Nondum illi flauum Proserpina vertice Crinem.

Ouidius de ponto breuiat primam Rutilij. Et graue magnanimi robur mirare Rutili. Martialis pducit. Fama Rutilium Sue relinquit.

Iuuenalis longat secundam in Apulia. maiores apulia vendit. Persius dicit. Siciat canis Apula quantum.

Catullus. Pbarsaliam cobeunt pbarsalia tecta frequentant. eodem versu breuiat & longat eandem syllabam in pbarsalia quam Lucanus semper producit. Sicut Homerus Ares Ares.

Lucretius. Grassa q; conueniunt liquidis & ligda Grassis. breuiat & longat primam in liquidus/ quæ ab omnibus alijs breuiatur.

Idem in sexto. Inter se quædam possint copulata teneri vbi breuiat primam in Copulata contra morem.

Ibidem. Nam quid britannis cælum differre putamus.

DE LICENTIIS

producit primam in britannis contra legem & morem aliorum. Virgili. & penitus toto diuisos orbe britanos. Idem in quinto. Arboris amplexus stipites breuiat primam in stipites contra morem.

Producit etiam sextum casum tertice in. e. vt lapide arte. Virgilius in tertio Eneidos. Hesperium siculo latus abscondit. Vbi Seruius dicit corripuisse eam secundam in abscondit Syllabam per poeticum morem.

Iuuenalis. Et pbtbis & vomice putres. breuiat primam in vomica Quam. Q. Serenus longat. Vomica qualis erit vel eidem proxima quædam.

Notatur Lucretius. q; dixerit in vocatiuo casu Memmius. Verum id non dixerim ego factum licentiose: Nam teste Seruio in primum Eneid. Cum exponit illud. Hoc primum in luco noua res oblata timorem lenijt. Talia nomina vt Mercurius Domitius/ Ouidius apud maiores emittebant vocatiuum similem nominatiuo/ Et sequentibus annis pertulerunt apocopen. propterea accentum retinent accutum vbi prius fuit. s. in penultima/ quæ tunc erat antepenultima: eadem ratione Virgilius. in octauo dicit fluius in vocatiuo. Corniger hesperidum fluius regnator aquarum Adsis o tandem.

Scaber primam producit: tamen Virgilius breuiat in Georgi. & topus Scaber: & nigris.

Plautus in Asinaria diuidit iam monosyllabam. Hoc agite Sultis spectatores nunc iam. Vbi ex iam facit Iambus vel pyrrhicium.

Idem in quottidie primam & tertiam breuiat.

Aeta habet in prima dypbtongum. ae. secunda cum. e. scribitur/ & est trisyllabum. Tamen Ouidius fecit bisyllabum in septimo. Subit Aeta relictus.

Aedon trisyllabum est. Sed Calpurnius bisyllabum fe-

COROLARIVM

cit. vocalem superat. Sit turpior Aedona bubo.

Laturus/ra/rum/longat primam/tamen virg. in Cyri breuiat. Omnia me potius digna atq̃ indigna laturam. Non omittendum etiam q̃ antiqui poetæ faciebāt quosdam versus vocatos tibicines a grammaticis / in quibus dictionem aliquam superfluam ad metri sustentationem inferebant virg. Nunc dextra/ nunc ille sinistra. vbi superfluit/ ille.

Idem in. vi. Aspektans sylvam immensam & sic forte precatur. vbi Seruius dicit supfluit forte. Nec enim possumus intelligere fortuito rogasse.

Idem in. x. Rbebe diu res si qua diu mortalibus vlla est. vbi superfluit qua/vel/vlla. Satis enim fuerat dicere/ si qua/vel si vlla.

Claud. Compulimus durum Sipbacem fractūq̃ Mestello. mediam in sipbacem breuiat/ quem Ouidiū longat. Postera lux melior/ superat Massinissa Sipbacem. Martialis. Tolle tuum precor Hannibalem victūq̃ Sipbacem.

In Pbæaces penultima longatur. sed eam Propertius breuiat. Nec mea pbæaceas inter pomaria sylvas.

Ablativi primæ in a: longam a virg. hoc non obseruat. Vna eademq̃ via sanguisq̃ animusq̃ sequuntur. Neq̃ Propertius.

Hac eadem rursus Lygdame curre via.

Item Propertius in principio tertij libri.

Non datur ad musas currere lata via. posset tamen construi sic.

Nom datur lata via currere pro currendi ad musas: tu videris qui legis.

Secunda in Stymphalides longa est: Anson. tñ ponit breuem Stymphalydes pepulit volucres.

DE LICENTIIS.

Contamino longat secundam. Tamen Mart. breuiat.

Ausus tam notas contaminare manus

Sicanus longat secundam Virg. Fluctus

Subterlabere sicanos. Tamen Silius breuiat

Sicana nunc tellus nunc littora ibera cruorem

In Cyane. Ouid. sibi ipi contrarius/ nam modo breuiat modo producit in. ix.

Cognyta Cyane prestanti corpore Nympha Idē alibi: Quaq̃ suis Cyanem. miscet Anapus aquis.

Serapis longat secundam. Capella tamen breuiat. Te serapim Nilus Memphis veneratur Osirim.

Anas in obliquis secundam apud quosdam breuiat/ apud quosdam longat Sext. Ruff.

Latipedēq̃ anatē cernes excedere ponto. Mart. Et Anatis babeas yropigium macræ. Primus pes est Anapestus vt vult Pompilius/ in quo tertia longa est

Macedo breuiat secundā. Ouid. tamē in. xij. metamorph.

Qui clypeo gladioq̃ macedoniaq̃ sarissa. Hoc autē fit ad imitationem grecorum/ qui in ea dictione mutant ali-

quādo, e, in, u, hoc autem faciunt sequentes analogiam: nam nomina in don vt sarpedon solent habere, u, ante

don/ quam litteram licet non habeat communiter dictione Macedo scribitur nanq̃ per, e, micron/ licentia tñ poetis

ea nonnunq̃ scribitur cum, u, ratione analogiæ.

Es, a, sum verbo/ est breuis Virgilius.

Quisquis es armatus qui nostra ad limina tēdis. Propertius tamē in secundo longat si puer es alio trañce tela tua

Sunt tñ q̃ scopulū bunc metuentes legāt in eo loco / non puer es/ si pudor ē/ dicētes. si pudor ē alio trañce tela tua

Puluis masculini est generis secundum Priscianum.

Horatius. Pulverem olympicum. colegisse iuuat.

Propertius tñ i scd'o ponit femininū. Et duo sint versi qui

COROLARIUM

nunc iacet arida puluis. Idem in primo ponit masculinū
 Et meus oblito puluis amore vacet
 Martialis producit secundam in ficedula ait enim sic.
 Patulo ficedula lumbo. Iuue. breuiat. Mergere ficedulas
 Liquefactus breuiat secundam apud virg.
 Liquefacta q̄ voluere saxa. Ouidius in vii. eam longat.
 Tura liquefaciunt.
 Vindemio longat secundā. Horatius breuiat. Vindemias
 tor & inuitus cum sæpe viator.
 Lucretius in. iij. longat secundam in Vietus
 Nec supra caput eiusdem cecidisse vietam. Horat. breuiat
 at in Epo. Quis sudor vietis & q̄ mal' vndiq̄ mēbris
 Numicus longat secundam. In Horatius breuiat. Brum
 dusum Numici melior via ducat an Appi.
 Destino secundā breuiat Virg. Et me destinat aræ. Iu
 uen. longat Et domini gladio iam destinata.
 Delyrus secundam longat Horat. Quicquid delyrant
 reges plectūtur Acbiui. Lucret. breuiat: Quod facit hic
 idem perdelyrus esse videtur
 Ouidius longat secundam in Tentyra.
 Saltus Tentyra petenti. Iuue. breuiat
 Qui vicina colunt ymbrosæ Tentyra palmæ.
 Egnatius medicus longat secundam in butyro Mollisq̄
 subacta butyro. Valgius breuiat. Lac niueum/ butyrūq̄
 nouum Similiter Macer. Cum butyro modicoq̄ oleo
 As finita breuiant nominatiuos nominū græcorum fa
 cientium genitiuos in dos/ vt Pallas dos. Martianus ta
 men longat Arcas/ dum Mercurium significaret. Arcas
 in thalamum venire iussus: Est hendecasyllabus versus:
 potest tamen dici esse trocheus vt in illo Catulli/ Arido
 modo pumice expolitum.
 Concionor penultimam longat. Sidonius breuiat. Coni

DE LICENTIIS

cionaturum plebs sedula circumstetit.
 Ouidius ad liniam breuiat secundam in confudit.
 Confudit atq̄ fugæ barbara terga dedit. Enni? in an
 nalibus longat. Sunt tamen Codices qui in illo loco
 Ouidij habeant non confudit/ sed concudit.
 Gotbus apud græcos primam longat / Scribunt enim
 per duplex ,ttb, vltimo aspirato vt est in ponte ad vias
 salariam
 Qui potuit duras Gottborum subdere gentes.
 Nostri vero eam breuiant. Ausonius
 Huc possem victos inde referre Gotbos.
 Et Sidonius. Bisalta Ostrogotus Procustes Sarmata
 moscbus.
 Nomina græca mittentia genitiuum in is vt Tigris cre
 scunt in genitiuo & dactiūo Vocatiuum & ablatiuum
 pares habent: declinantur enim Tigridis tigridi/o tigris
 a tigris. Lucanus tamen id non aduertens dixit Tigride
 ocyor & cæli flamis & Tigride sceta.
 Hannibal in obliquis corripit penultimam Tamen En
 nius in Iambico senario eam produxit.
 Seruius in illud quarti eneid. Ire iterum in lacbrymas/
 iterum tentare precando Dicit precando & cantando/
 do/breuiant naturaliter. hoc modo Terentianus. vt vitæ
 dubius varios renouando dolores: plerumq̄ tamen a
 virgilio producit. Sic Seruius/q̄ si dicas syllabam esse
 se cōmunem/respondetur id factum per abusum virgilij
 & aliorum poetarum.
 Ouid. producit primam in vacillo. spes mea vacillat. Lu
 cretius breuiat. Imbribus aut tabe membrorum arbus
 sta vacillent.
 Cicero in Arato. Occidit Abdromade clarum caput/ &
 sera Pistris. breuiat primam in sera/ omnes alij produ

COROLARIUM

cū Virgilius Sera sub nocte rudentū.
Iuue. Hæc tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes: pduxit
primā in gradius Quā Sillius breuiat in xv. Qui cōsul
ta ducū flagret meliore gradiuo.
Virgi. in vi. At qui vmbata gerūt ciuili tempora ꝓrcu
Ciuita debuit dicere/ sed mutauit. vt. contra Horatius
Motum ex Metello consule Ciucum pro Ciuilem
Virgilius in x. Nec Clytio genitore minor/ nec fratre
Menestbeo. vtitur duplici licētia in vna dictione Mne
stbeo: nam interponit/e/inter/m/et/n/et vltimā syllabā
facit syneresim trabendo/e/et/o/i vnū. Statius. Fluctibꝫ
inuisis iam nereis impat belle. breuiat secundā in nereis/
quam Ouidius in Oenone producit. Vtꝫ celer venias vi
rides Nereides oro.
Bene et male corripitū finales syllabas Tamē Ouidius
in primo de arte producit. Sæpe maledixit cū iam pros
peraret Achilles. Sic Pompiliꝫ noster. Tamē ego aliter
longe sentio. Nā nō male/ sed mane loco illo legēdum est
Dicit enim Ouidiꝫ Deidamiā rogasse Achillē vt mane
ret: Cū iā posita colo et sūptis armis pperaret ad Troiā
Horatius in primo Carminū diuidit dypbtongū/ei/et
producit vocalē/sequente vocali: et corripit/y/ sequentibꝫ
m/et/n/cōsonantibus in illo versu.
Euterpe cobibet/nec Polymneia. facit eī polymeia quāqꝫ
syllabarū: et est versus ille similis isti. Mecenas atavis
ædite regibus: ꝫ hoc fecit græcorum licentiā imitatus.
Horatius longat vltimam in Vale.
Vale vale caue ne titubes. Ouidius de Tristibus breuiat
non ea ratione qua Virgilius idest ppter vocalem se
quentem vt vale inquit Iola: Idꝫ quod ignoti faciunt
Vale dicere saltem.
Tibracbum in secunda sede ponit Virgi.

DELICENTIIS.

456
Imalidus/etiamꝫ tremens/etiam inscius æui.
Excusat tamen eum Atilius Fortunatianus dicens: omnē
syllabam quæ partem orationis finit in omni versu indis
ferenter accipi. Idem facit. Horatius in primo sermone
Quid igitur suades vt viuam Menius autem sic: vbi est
Tibracbus in prima sede.
Virgilius in. Non erimus regno indecores. et
in. xi. Cur indecores in limine primo/facit sistolem: nam
in dictione/indecores/penultima longa est: Sicut in die
tionibus/fauores/ꝫ lectores.
Catullus dicitur peruertisse legem metri hendecasyllabi
phalecis: cuius primus pes debet esse spondeus
Ipse enim eo loco aliquando spondeum ponit vt Paso
ser. delitiæ.
Aliquando Tbrocheuz vt Arido modo pumicæ expolitū
Aliquādo Iambum vt meas esse aliquid putare nugas.
In Atilius fortunatianus excusat eum dicēs hunc morē
fuisse antiquis autoribus puta sappho ꝫ Anacreonti.
Qui longa est/tamen Virgilius breuiat.
Credimus an qui amant ipsi sibi somnia fingant.
Idem corripit/o/ Te Corydon o Alexi.
Corripit etiam te/quod est natura longum
Nomen ꝫ arua locum seruant. te amice nequini.
Adiungenda hic quæ Probus grammaticus dicit ad
Celestinum de Virgilio: ait enim sic
Sunt aliquæ syllabæ apud Virgilium quæ necessitate
metrica cum vitio barbarisini q apud poetas metaplas
mus appellatur/ contra rationem corripuntur.
Sunt aliquæ quæ cum breues sint necessario producunt
corripuntur in his.
Matri longa decē tulerūt fastidia menses. Itē illiꝫ arma
ꝫ ipiꝫ aī oculos. mediam syllabam pronominum cū sit

COROLARIUM

longa corripuit. Item obstupui steteruntq; Comæ. Te/
syllabam longam in verbo corripuit. Item Egerimus no
sti. ri. syllabam corripuit. Item urbemq; fidenam Corri
puit. fi. syllabam/cum sit longa. Item/fluctu nimbosus
Orion. o. syllabam corripuit: quæ longa est: Deinde de
breuibus dicam/quæ pro longis sunt positæ. Italiam fa
to profugus. primam syllabam cum sit brevis longam po
suit. Item exercet Diana Cboros. Di. syllabam producit
quæ brevis est. Etiam positione longas de breuibus facit
vt Reliquias Troiæ/ & Relligione sacre. L. litterã con
sonantem contra rationem geminauit. Ideo hæc intelligẽ
da arbitror vt Caueri possint. Virgilius. enim propter
operis magnitudinem & auctoritatem sui quæ multum
ualet/non sine necessitate metrica syllabarum naturam
conuertit. Sic Probus. Ex quibus plus satis constat anti
quos poetas fuisse nouis licentiosiores.

Lucanus breuiat. o. finalem ablatiui secunde declinatio
nis. Hoc solum metueris incauto ab hoste tueri. Proper
tius. Hoc eodem ferro stilet vterq; Cruor. quæ oia sunt
licentiæ.

Ouidius modo producit/modo breuiat imperatiuũ. fac.
Phylli fac expectres. In remedio. Durius incædit: fac am
bulet.

Horatius. Ludere par impar/equitare in barundine. ar.
longat. Suetonius in epigramate ad Traianum breuiat.
Nitor ad impar opus.

Foras longat vltimam. Tamen Lucretius breuiat. Litto
ra iam reboant/foras eructatur aquænis.

Finalem syllabam secundæ personæ verborum quartæ
Coniugationis. Vt audis. Sæuis. produciunt grammatici

Ouidius. tamen in epistola Medæ breuiat.

Nescis an exciderint mecum loca/venimus illuc.

DE LICENTIIS.

457
Item Propertius. & soror/ & cum qua dormis amica
simul Versum predictum Ouidij sic legit Pompilius di
ligens perscrutator syllabarum: licet quidam alij por
nescis/nescio imprimi fecerit metuentes poetæ a tali licen
tia. Sed alia q̄ plurima exempla reperiuntur.

Seneca in Troade posuit troiæ trisyllabum Misit infes
tos Troiæ ruinis toties arcus. Et in eodem choro. Dum
lucetantē Troiæ atq; acbius. In eodem choro diuidit
cui/ & facit bisyllabũ. Mittat et donet cucurq; terræ.
Mutant/ o/ in/ u/ vt syllabas producant. Persi. Ne mihi
Pulidamas et troiades labeonem Virgi. in buc. Venit et
Vpilio tardi venere subulci

Inuenalis. finit versum. & frustra rogante. vbi vltimã
in frustra corripit cõtra regulas.

Georgius Valla taxat Horatium q̄ in primo sermonẽ
dixerit Comuni sensu plane caret inquitimus. Item q̄
alibi dixerit Omi laertiade quicquid dicam aut erit aut
non. in Laertiade ex/ a/ et/ e/ facit vnam syllabam: aut
abicit vnam illarum vocalium.

Lucretius in quarto ponit anapestũ in principio versus.
Sic enim dicit. Aciebus binis.

Cicero in arato ponit genus pro genu in pluribus locis.
Ac propter leuium genus omni ex parte locatus. & iteo
rum. Hoc genus ad leuium nixi delapsa resedit. Item.
Tertia sub cauda ad genus ipsum lumina pandit.

Marcus Manl. in vltimo Astronomiæ.

Incubuit tellus/timuit naufragia pontus. producit secũ
dam in naufragia. alij breuiant.

Sidonius in panegyrico Maioriani contra vsum produ
cit antepenultimam in matricida. Matricida pius / sed
ne spreuisse dolorem. Ibidẽ producit secundã in dictione
Nabat beum contra vsum. ait enim.

COROLARIUM

Texta nabatbeum pro remo sulcat Idaspem.
 Cōtra. Oni. Euris ad aurorā nabatbeāq; regna recessit
 Venit in mentem Apberesis Plauti/ quā aliquādo tanq̄
 ineptam resisse me memini. Plautus enim dixit & hoc
 refert. Probus ad Coelestinum / a prenestinis. Conias
 pro Ciconias appellari.
 Licuit ergo poetis antiquis quicquid libuit Tulerūt prin-
 cipia dictionum vt Virg.
 Omnia fert ætas / pro aufert. Tulerunt
 Media / vt cum dicunt audieram / pro audiueram.
 Finem / vt Lucretius. Gannitu vocis adulant p̄ adulatur.
 Item adunt in principio dictionum vt Virg. in. ix. Vel q̄
 bus obsessos possit concredere muros. Con. n. vocat tes-
 ste seruo. In medio vt indugredi / pro ingredi nauita.
 p̄ nauita In fine vt protestur pro potest. Vir. in. ij. Geor.
 Huic pinguem & placidam paci nutritor oliuam / ponit
 nutritor pro nutrito.
 Longant breues / breuiant longas. diuidunt dyptebon-
 gos. litteras supprimunt. plures in vnā cōtrahunt. Sed
 quo demens sino me ferri redūdantia exemplorum tan-
 tæ licentiæ? Vt ergo tandem bis finem imponam: prora
 nostra conuertatur ad portum
 Quid aliud est parbos? Quid aliud sunt metaplasmi / et
 Tropi / ac schemata / Figuræq; omnes / q̄ nomina licen-
 tiarum poeticarum seu viciorum quæ apud antiquos pro-
 pter insitam Carmini difficultatem moluerūt / et apud
 neotericos perdurante eadem difficultate perseverant?
 Addamus & pauca quedam ex Quintiliano.
 Quintilianus in primo Cap. de orthographia dicit docens
 dos esse pueros / quæ in Carminibus barbara / quæ im-
 propria quæ contra legem loquendi sunt posita: & ses-
 quitur / non vt ex his. vtiq; improbetur poetæ / quibus

DE LICENTIIS.

quia plerumq; seruire metro coguntur / adeo ignoscitur
 vt vitia ipsa alijs in carmine appellationibus nominentur
 metaplasmos enim / & schematizmos / & schemata vt
 dixi / vocamus & laudem virtutis necessitati damus. sic
 Quintil. circumspetissime.
 Item in primo de tribus virtutibus in eloquutione Cum
 de barbarismi vitijs loquutus esset subintulit. Scire au-
 tem debet puer hæc apud scriptorem Carminum aut ve-
 nia digna / aut etiam laude duci.
 Parco igitur iam plura. satis enim ex his constat licentia
 poetarum antiquorum / nec eos in hoc cum Criticis redar-
 guo: non enim volo vnus defensionem omnium aliorum
 esse calumniam. immo cum Quinti. eos excuso / ac gram-
 matistas accuso / qui eos accusant perq̄ inique. habent
 poetæ priuilegia / quibus contra grammaticorum scita
 possint ire. Et habent Canones grammaticæ pro amnea-
 rum telis Sicut vt inquit Anacharsis habent potētiores
 viri leges ciuiles. Concordat bis quod Plinius Cicilius i
 epistola ad Caninium dixit.
 Si datur Homero potestas & mollia vocabula & græ-
 ca ad bonitatem versus contrabere / extendere / inflectere
 cur nobis simul presertim non delegata / sed necessaria
 non detur? Et Varro in Analogia inquit. Orator nō de-
 bet in omnibus vti analogia: quod sine offensione nō po-
 test facere / Cum poetæ transilire lineas impune possint
 Consentit bis quod in tertio Tusculanarum questionum
 dicit Cicero. Cum enim adduxisset Actium poetam dis-
 centem / Quis inuidit florem liberorum meorum / subicit
 Male latine videtur: sed preclare tamen actius
 Vt enim videre / sic inuidere florem rectius q̄ flori dicitur.
 Nos supple
 Oratores consuetudine probibemur: poeta ius suum! tes-
 K l 2 ij

439

COROLARIUM DE LICENTIIS.

nuit et dixit audacius Ecce vt indicat Cicero licere poetæ discedere a Consuetudine: sequi analogiam & lineas transilire: quod concessum non est Oratori. Discant ergo grammatici/ & hoc a Quintiliano discant posse nos non seruatis grammaticæ legibus loqui latine. Eius enim hæc verba sunt in primo libro capite de tribus virtutibus in eloquentia Quare mihi non inueniste dici videtur aliud esse latine/ aliud grammaticè loqui. Sic ille.

Quod exemplo quoque patet / Qui namque Trigide dicit latine loquitur/ quia consuetudinem sequitur/ grammaticè non loquitur quia regulas non seruat. Nam Tigris & Isis et similia secundum regulas emittunt ablatiuum partem recto / vt inquit Seruius in illud Decimi Eneidos. Secat æquora Tigri: tamen poete dicunt Tigride. Discant etiam more suo certare cum pueris/ non cum poetis: qui supergrediendi regulas insubant. Sicut Olympionice poterant non per portas solum sed etiam dirutis muris urbem intrare Quod si quis poetarum nostræ ætatis dignus est hoc bonore: perfectio ille est poeta noster / Qui tanta conscripsit (de poetis loquor) quanta nemo alius Latinorum.

F I N I S.

VLTIMA PARS OPERIS
BAPTISTE MANTVANI CARMELITAE.

Impressum. In Florentissima Lugdunensi Ciuitate.
Solertia. Stephani de Basignana. Gorgoni Carmelite. Doctoris. Theologi. In officina.
Bernardi Lescuyer. Regnante. victorioso Francisco Francorum Rege. Christiani orbem.
Moderate Leone. decimo. Animarum tuarum.
tissimo Medico.

Anno Domini Millesimo quingentesimo
Decimo sexto Die vero vigesima
prima mensis Iulij.

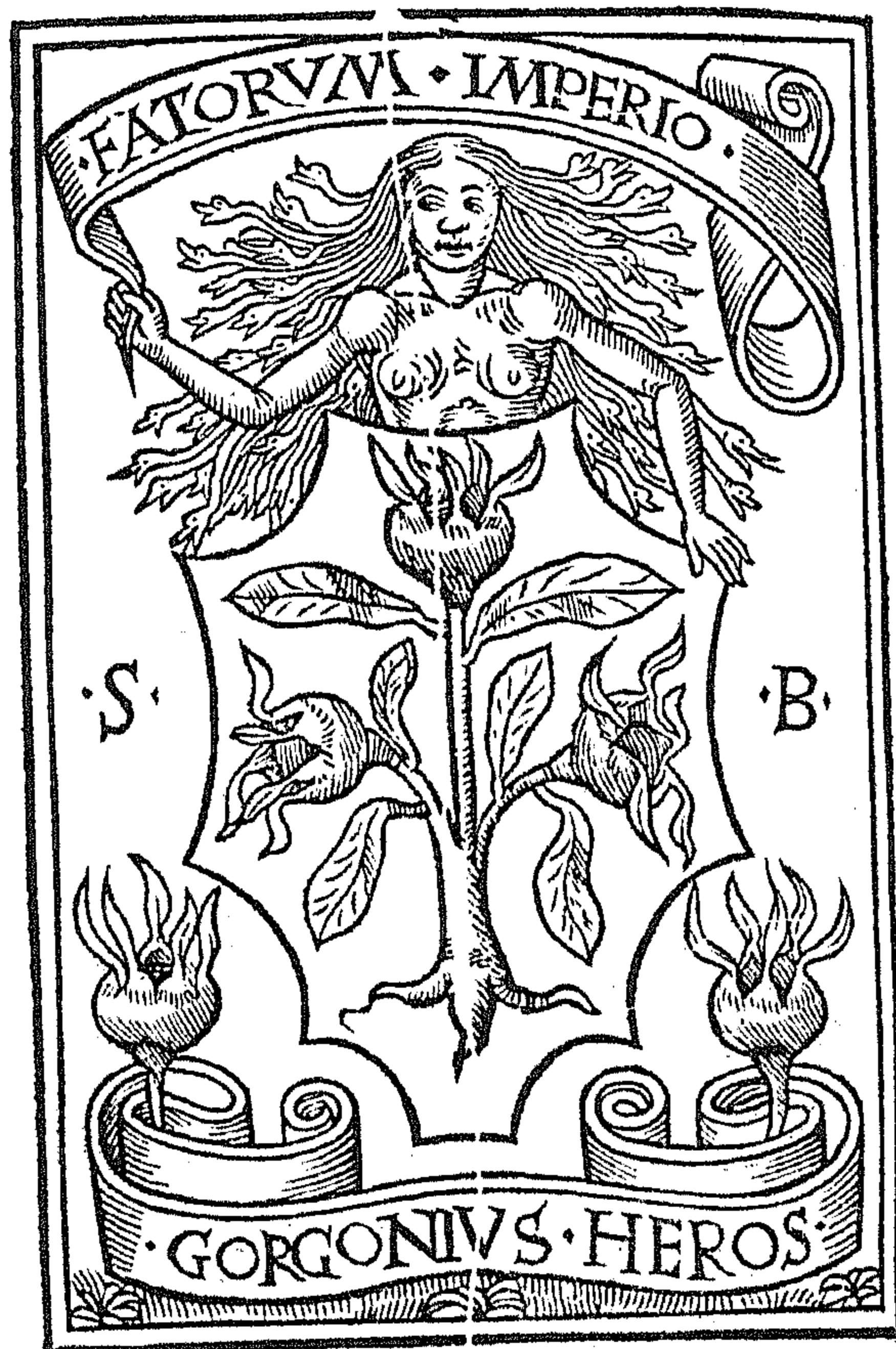
1516.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO. VSQVE
AD. QUATTOR ANNOS.

STEPHANVS.B.GORGONIVS CARMELI
TA BENEFICO PATRONO POSVIT.

qbe

PROBAE. GENTONAE. VATIS CLARISSIMAE. A DIVO HIERONYMO. COMPROBATAE. GENTONAM. DE FIDEI NOSTRAE. MIISTERIIS. E. MARO CERPTVM OPVSCV LVM.

462

PROBAE FALCONIAE CENTONAE CLARISSIMAE FOEMINAE EXCERPTVM
.E. MARONIS CARMINIBVS AD TESTIMONIUM VETERIS NOVIQVE TESTAMENTI OPVSCVLVM.
CENTONES.
CAP. I.

I Amdudū temerasseduces: pia foedera pacis
 Regnandi miseros tenuit quos dira cupido
 Diuersasq; neces regum crudelia bella
 Cognatasq; acies polutas cede parentum
 In signes clipeos nulloq; ex hoste trophea
 Sanguine conspersos tulerat quos fama triumphos
 Innumeris totiens viduatas ciuibus vrbes
 Confiteor scripsi: satis est meminisse malorum

Inuocatio dei cap. ij.

I Nunc deus omnipotens. sacrum precor accipe carnē
 Aeternumq; tui septemplex ora resoluē
 Spiritus. atq; mei resera penetralia cordis
 Arcana: vt possim natis proba cuncta referre
 Non nunc ambrosius cura est mihi querere nequar
g ij Nec libet aonio de vertice ducere musas
 Non mihi saxa loqui vanus persuadeat horror
 Laugerasq; sequi tripodas: & inania vota
 Iurgantesq; deas. procerum dictosq; penates e viij.
 Nullus enim labor est: verbis extendere famā e iij.
 Atq; hominum studijs paruam disquirere laudem
I Tandem propositio cap. iij.

Castalio sed fonte madens imitata beatos
 Quae sitiens ausi sanctae libamina pacis
g i Hinc canere incipiam: presens deus errige mentem
 Virgilium cecinisse loquar: pia numera christi
e xi Rem nulli obscuram: repetens ab origine pandā **g iij**
e 4 Siqua fides: animum veri: sed fusa per artus **e vi.**
 Mens agitat molem: & toto se corpore miscet
 Spiritus & quantū nōnoxia corpora tardant. **e vi.**
 Terreniq; bebetant artus moribundaq; membra

I Deprecatio ad deum. cap. iiii.

e x O pater o hominum rerumq; eterna potestas
 Da facilem cursum: atq; animis illibare nostris **e iiii**
g ij Tuq; ades. inceptumq; vna decurre laborem **e vi**
e i Nate patris summi: vigor & celestis origo **e viii.**
e xi Quē primū colim?: meritosq; inouam? honores **e viii**
b iiii Iam noua progenies: omnis quem credidit aetas **e viii**
g 4 Quae sint quae fuerint: & quae ventura trabuntur
e 6 Moseum ante oēs totum cecinisse per orbem **b iij**
 Iam pridem memini veterum monimēta virorū **e 8**
e 8 Mnumera vera cano satis est potuisse videri **b 3**
b 6 Omnia vt ipse tener mundi concreuerit orbis
g ii Felix qui potuit rerum cognoscere causas
 Vnde hominum pecudumq; genus vitæq; volantium
e 6 Et quae marmoreo fert monstra sub æquore pontus
 Et si quid simul ignis habet: vel mobilis humor
g ii Haud aliter prima crescentis origine mundi
 Illuxisse dies alium ue habuisse tenorem
 Crediderim: maior rerum mihi nascitur ordo **e 7**
e 4 Si qua fides: tanto est operi natura vetustas **e x**
b ii Nāq; fatebor enim: leuium spectacula rerum **g**
a ij

Semp equos atq; arma virū pugnasq; cānebā
g 1 Et studio: incassum volui exercere laborem
g 3 Omnia temptanti potior sententia visa est
e 6 Pandere res altas terra & caligine mersas.
Inq; dies: aliquid iam dudum inuadere magnum
e 11 Mens agitur mihi nec placida contenta quiete est
e 6 Ore fauete omnes lætasq; aduertite mentes
g 4 Matres atq; viri pueri inuuptæq; puellæ

¶ De creatione mundi. cap. 5.

e 6 Principio celum ac terras camposq; liquentes
eodē Lucentēq; globum: lune solisq; labores
g 1 Ipse pater statuit: vos o clarissima mundi
eodē Lumina: labentem cælo quæ ducitis annum
e 3 Nam neq; erant astrorum ignes nec lucidus æther
e 5 Sed nox atra polum bigis sub nocte tenebat
e 5 Et chaos in præceps tantum tendebat ad ymbas
Quantus ad æthereū cæli suspectus olimpum

¶ De diuisione lucis a tenebris. cap. 6.

e x Tunc pater oipotens rerum cui summa potestas.
e 6 Aera dimouit tenebrosam & dispulit ymbas
g 1 Et medium luci atq; ymbas iam diuidit orbem
e 3 Sidera cuncta notat: tacito labentia cælo
e 7 Intentos voluēs oculos qua parte calores
g 3 Ausonios tulerat: quæ terga auerterit axi
Obliquus qua se signorum veterit ordo

¶ De diuisione anni in quattuor partes.
Scilicet. in byemē: ver: æstatem
& autumpnum. cap. 7.

463
e 3 Postquam cuncta videt celo constare sereno
e x Omnipotens: stellis numeros & nomina fecit
g 3 Temporibusq; parem diuersis quattuor annum
Æstus & pluuias: & agentes frigora ventos
eodē Atq; hæc vt certis possemus discere signis
g 2 Verre tument terræ & genitalia semina poscunt
g 1 Ac medio tostas æstu terit area fruges
Et vario ponit foetus autumpnus: & atra
Venit byemps teritur furentia baccha trapetis
eodē Atq; in se sua per vestigia voluitur annus
Tempore iam ex illo fecundus imbribus æther
Magnus alit magno commixtus tempore foetus

¶ Opus primæ diei. cap. 8.

e 4 Et iam prima nouospargebat lumine terras
e 2 Ducebatq; diem stellis aurora fugatis
b 9 Tunc durare solum & discludere nereæ ponto
eodē Incipit: & rerum paulatim summere formas
e 5 Et variæ pelagi facies: immania cetæ
e 8 Aequora vertebant caudis æstumq; secabant
g 4 Nec non & vasti circuibant æquora ponti
e 2 Iam sole infuso: iam rebus luce reuertis
g 4 Exultans roremq; simul dispagit amarum

¶ Secundæ diei opus. cap. 9

e 3 Postera iamq; dies primo surgebat eoo
g 2 Fudit bumus flores & frondes explicat omnes
eodē Sanguineisq; inculta rubent amaricba baccbis
Non rastris hominum nec vlli obnoxia curæ

a iij

¶ Diei tertie opus Cap. 10.

e ii Tertia lux gelidam caelo dimouerit ymbra
g ii Aua tunc resonant auibus virgulta sonoris
g i Et liquidas corui presso dant gutture voces
b i Nec gemere aerea cessabit turtur ab ylmo

¶ Opus quarti diei. Cap. xi.

e 3 Quarto terra dies: variarum monstra ferarum e 6.
eodē Omnigenumq; pecus: nullo custode per verba;
e 6 Educit siluis: subito mirabile visu e i.
e xii Tunc demum mouet arma leo: tunc pessima tigris g 3
g 4 Squamosusq; draco: et fulua ceruice leæna
e 7 Seuire ac forme magnorum ylulare luporum
Cætera pascuntur virides armenta per agros
Nec gregibus liquidi fontes: nec gramina desunt

¶ Quintæ & sextæ dierum opera. cap. xii.

e 3 Iamq; dies alterq; dies processit: & omne e x.
e x Hoc virtutis opus diuine mentis & artis
e i Prospiciens genitor perfectis ordine rebus
eodē Expleri mentem nequit: ardescitq; tuendo
g 4 Terrarum tractusq; maris cælūq; profundum
e 8 Alitum pecudumq; genus: secumq; volutat e xii
e i Qui mare: qui terras: omni ditone tenentur
g ii Ne u signes iaceant terra iuuet vsq; morari e 6

¶ De formatione primi hominis Cap. 13.

Talia versanti subito sententia sedit

Eclicemq; trahit limum figitq; premēdo
Pingue solum: primis extemplo: a mensibus anni
Iamq; improviso tante pietatis imago
Processit noua forma viri pulcherrima rerū
Os humerosq; deo similes cui mentem animumq;
Maiores agit nec non opera ad maiores remittit

¶ De formatione eue. Cap. 14.

e 6 Queritur hinc alius: nec quisq; ex agmine tanto
eodē Audet adire virum: sociusq; in regna vocari e 7.
g 4 Haud mora cōtinuo: placidā p mēbra quietem e i.
e 13 Dat iuueni: & dulci declinant lumina sompno e 4.
e x Atq; illi medio in spacio: iam noctis opacæ e 8.
eodē Omnipotens genitor: costas & viscera nudat e i.
e xi Harum vnam iuueni: laterum compagibus actis eodē
e 6 Eripuit: subitaq; oritur mirabile donum eodem.
e 7 Argumentum ingens clara cum luce refulxit e ii.
e xi Insignis facie: & pulcro cum pectore virgo e 3.
e 7 Iam matura viro: iam plenis nubilis annis
eodē Olli sopnum ingens rupit pauor: ossaq; & artus
e 4 Cū iugū vocat: & stupefactus minime pressit e 7.
e 8 Exceptitq; manu. dextramq; amplexus adbesit

¶ Benedictio Adæ & Eue a domino. Cap. 15.

e 6 His demum exactis: torquet qui sydera mundi e 9
e x Iussit eo dicente: premit placida æquora pontus e x
eodē Et tremefacta solo est tellus: siler arduus æther
e 3 Viuite scelices: interq; virentia culta g i.
e 6 Fortunatorum nemorum sedesq; beatas
e 7 Hæc domus hæc patria est requies ea certa laborum

e 1 His ego nec metas rerum nec tempora pono
 eodē Imperium sine fine dedi: multosq; per annos e 1.
 b 4 Non rastrum patietur bumus nec vinea falcem
 g 4 At genus immortale manet: nec tarda senectus e 6.
 e 11. Debilitat vires animi mutatq; vigorem

¶ Dominus prohibet: ne comedat
 de ligno scientiæ boni & mali
 alioquin morientur. Cap. 16.

e 7 Vos quæcumq; dicam animis aduertite vestrīs
 e 6 In medio ramos annosaq; brachia tendens
 e 1 Est i conspectu ramis foelicibus arbor g 2
 e 7 Quam neq; fas igni cuiquam nec sternere ferro
 eodē Religionē sacra: nunquam concessa moueri e 3
 e 6 Hac quicumq; sacros decerpserit arbore fetus
 e xi Morte luet merita: nec me sententia vertit e 1.
 e 3 Nec tibi iam prudens quisquam persuadeat auctor
 g 3 Commaculare manus liceat: te voce moueri e xi.
 g 2 Ecemina: nec te vllius violentia vincat
 g 1 Site digna manet diuini gloria iuris

¶ Ostensio paradisi & eius
 descriptio Cap. 17.

e 3 Postquam cuncta pater: cæli cui sydera parent e 10
 e 8 Composuit legesq; dedit: camposq; nitentes e 6
 e 6 Desuper ostentat: tantarum gloria rerum e 4.
 e 6 Ecce autem primi sub cardine solis & ortus
 e 1 Deuenerē locos: vbi mollis amaricus illos e 1.
 eodē Floribus & dulci aspirans complectitur ymbra.
 g ii Hic per purpureum. atq; alienis messibus æstas
 g 4 Hic liquidi fontes: & cæli tempore certo g 4
 eodē Dulcia mella premunt hic candida popul? antro b 9.

b 9 Imminet & lentæ texunt ymbacula vites
 g 4 Inuitant croceis alantes floribus orti
 e 6 Inter odoratum lauri nemus: ipsaq; tellus 3 1.
 eodē Omnia liberius nullo poscente ferebat
 e 9 Fortunati ambo si mens non læua fuisset e 2
 e 11 Coniugis in sandæ decuit post exitus ingens e 5.

¶ Tentatio primorum
 parentum a diabolo. cap. 18. e 5.

e 2 Iamq; dies infanda aderat per florea rura e 1.
 g 1 Ecce inimicus atrox immensis orbibus anguis e 2
 e 5 Septem ingens gyros: septena volumina versat
 e 3 Nec visū facilis nec dictū affabilis vlli
 e 11 Obūqua insidia ramo frondente pependit e 7.
 e 7 Vipeream inspirat animam: cui tristia bella
 eodē Iræ inuidieq; & noxia crimina cordi
 eodē Odit & ipse pater tot sese vertit in ora
 e 11 Arrestisq; borret squāmis: et ne quid indusum
 eodē Aut intentatum sceleris dolue relinquat
 e 6 Sic prior aggreditur dictis seseq; obtulit vltro

¶ Eva seducitur primo. Cap. 19.

e 6 Hic ait: o. virgo lucis habitamus opacis e 6.
 eodē Riparumq; thoros: & prata recentia riuīs. e 11.
 e xi Incolimus quæ tanta animis ignauia venit
 b 7 Strata iacent passim sua quæq; sub arbore poma
 g 3 Pocula sunt liquidi fontes cælestia dona g iiij.
 e 2 Atractare nescis: id: rebus defuit vnum
 e 5 Quis prohibet causas penitus temptare latētes e 3.
 e 8 Vana supersticio: rerū pars altera adempta est e 9.
 e 12 Conditio mea si non irrita dicta putares e 10.

eodē Auctor ero audendi sacrata soluere iura e ii.
 e iij Tu coiumx tibi fas est animū temptare precando e iij
 b 7 Dux ego vester ero tua sit mihi certa voluntas
 e 3 Extrinūsq; choros dapimus epulamur opimis

¶ Et comedit eua de fructu
 ligni vetiti. cap. xx.

e ii Sic ait & dicto citius: quod lege tenetur e xii.
 e 7 Subiciunt epulis oculi: venerabile lignum eodem.
 eodē Inspiciunt: atq; dapes contactuq; omnia scedant e 3.
 e i Precipue insistit pesti deuota futura
 g ii Miraturq; nouas frondes nec: non sua poma
 e 7 Causa mali tanti summotenus attegit ore e i.
 g ii Manus adorta nefas maioremq; adorsa furorem

¶ Eua seduxit virū ad esum pomi Cap. xxi.

e ii Heu misero cōiunx aliena ex arbore germen
 e xi Obicit: atq; animum subita dulcedine mouit e 8.
 e xi Continuo noua lux oculus effulxit: At illi e xi.

¶ Vident se nudos & faciunt
 sibi perizonata cap. xxii.

e 8 Terrentur visu subito: nec plura morari e 5.
 e 7 Corpora sub ramis abiecte frondis in ymbra
 e 4 Consertum tegmen. nec spes opis vlla dabatur e ii
 e xi At non hoc illis hominum rerumq; repertor
 e xi Observans oculis: cedes & facta tirampni e 8.
 e 4 Præsensit votumq; ferens quod scemina possit e 5.
 Continuo inuadit: procul o procul este profani e 6.
 Conclamat cælum ac terras qui numine firmat. e 4

¶ Et querunt fru-
 gere & se ab-
 scondere cap. xxiii.

966
 e x Atq; illi longe gradientem ac dira furentem
 eodē Vt videre metu versi retroq; ruentes
 e 6 Diffugiunt siluas & sic vbi concaua furtim
 e 5 Saxa petunt: piget incepti lucemq; nec auras e 6.
 eodē Respiciunt: teder cæli conuexa tueri e 4.

¶ Increpat illos dominus. cap. xxiiii.

e 4 Nec lōgum in medio tempus cū creber ad auras e ii.
 e ii Visus adesse pedum sonitus genitorq; per ymbra
 e x Talibus affatur dictis: atq; increpat vltro e 9.
 e 5 Infœlix quæ tanta animum dementia cepit
 eodē Quis furor ille nouus quo nunc quo tenditis inquit
 e 4 Regnorū immemores: quæ mentē insania mutat e xii.
 e 6 Dicite. quæ lucis miseris tam dira cupido
 e i Maturate fugam: totoq; absistite luco e 6.
 e 3 Nec renocare gradum: si quādo aduersa vocatis e 9.
 e x Est licitum: flammis: ambit torrentibus annis e 6.
 e 6 Per medium stridens torquentq; sonantia saxa eodē
 e 3 Attollitq; globos flammarum & sydera lambit

¶ Adam se excusat. cap. xxv.

e 5 Ille sub hæc tua me genitor: quoq; tristis imago e 6.
 e 8 His posuere locis. merui nec deprecor inquit e xii.
 e x Omnipotens sonitūq; pedum vocemq; tremisco e 3
 e xi Consciens audacis facti: monitiq; sinister e x.
 g ii Fœmina fert tristes sucos tardūmq; saporem
 e 4 Illa dolos dirūmq; nephas sub pectore versans
 e ii Infontem infando iudicio: moritura puella g 4
 e x Dum furit in cautum crudeli morte peremit
 e 6 Suasit enim scis ipse: nec est te fallere cuiquam g 4
 b 7 Vt vidi vt peri: vt me malus abstulit error

e xi Contigimus manu quod non sua seminat arbor

Hic primo deus maledixit serpenti. cap. xxvi.

g ii Tūc pater omnipotens solio se misit ab alto e 8.
 e 3 Accipite ergo animis atq; hæc mea figite dicta
 e 6 Tuq; prior scelere ante alios immanior omnis e 1.
 e 5 Quem nec longa dies: pietas nec mitigat vlla.
 e 6 Hortator scelerū: coluber mala gramina pasces e ii
 g 4 Desidia latamq; trabens inglorius aluum
 e 7 Cede locis. nullis hominum cogentibus ipse g ii
 g ii Tentus vt argilla & dumofis calculus aruis

Deinde infligit homini labores. cap. xxvii.

e ii Attibi pro scelere: exclamat pro talibus auis.
 e xi Omne enim ferro teritur primisq; p artē g ii
 e vi Heu miserande puer: terram insectabere rastris g ii
 g 1 Et sonitu terribis aues: borrebit in aruis
 eodē Cardinis & spinis surget paliurus acutis
 Lappæq; & tribulicq; & fallax herba veneni.
 At sic triticeam in messem robustaq; farra
 Exercebis humum: frustra expectabis aceruum
 eodē Concussaq; famen in syluis solabere quercu
 e vi Insuper bis subeunt morbi tristisq; senectus

Postea reprehendit eam. & indicit eis mortem cap. xviii.

g 3 Et labor & diræ rapit inclementia mortis
 eodē Hæc tibi semper erunt: tuq; o seuisima coniunx e xi
 e 1 Non ignara mali caput horum & causa malorum
 g 4 Magna lues commissa tibi: heu perditā nescis. e 4

e 4 Nec quæ circumstent te tanta pericula cernis
eodē Nunc morere vt merita es: tota quod mente petisti.

e ix Nec mea iam mutata loco: sententia cedit
Et flentes ambo fugantur de paradiso cap. xxix.

e ii At iuuenem primum seuis circumstetit horror.
 e vi Diriguere oculi: nec se celare tenebris e ix.
 e xii Amplius: aut notas audire aut reddere voces e v.
 e vii Haud mora festinant rapidis iussicq; feruntur
 Passibus & pariter gressi per opaca dierum e vi.
 e vi Corripiunt spatium mediū lumenq; relinquūt e v.
 e x Flentes: & paribus curis vestigia figunt e vi.
 e 4 Tum victum in siluis bacchas lapidosaq; corna
eodē Dant rami: & vulsis pascunt radicibus berbæ

Nascuntur duo filij Eue cap. 30.

e 4 Inter ea magno sol circumuolitur anno
eodē Matri longa decem tulerant fastidia menses
g 1 Vnde homines nati durū genus inde per artem e xii
9 3 Haud berbæ campo apparent aut arbore frondes.
g ii Inq; novos soles audent se germine tuto
Credere: & lentis vnam dimittere rammis g 4
g 4 Instituunt ideoq; dolent inbolescere fulco g ii

Ca Caym post altare occidit tu Abel Cap. 31.

e vii Tunc gemini fratres adolent dum altaria cedis e vii
e ii Alter in alterius prælato inuidit bonori e v
eodē Horresco referens consanguinitate propinquū e ii.
e 3 Excipit in cautum patria q; obtruncat ad aras
e ii Sanguine foedantem quos ipse sacrauerat ignes

¶ Deinde ceperunt oīa mala in boībus et aīali-
bus propter auaritiā et inuidiā. cap. xxxij.

e iii Tunc genitor: virus serpentibus addidit atris g i
g i Malaq; decussit folijs ignemq; remouit
Prædariq; lupos iussit pontumq; moueri
eodē Et passim riuus currentia vina repressit

Mox ¶ iumentis labor additus vt mala culmo
Esset rubigo: ¶ victum seges ægra negaret e 3

¶ Incipiunt aīalia capi ¶ volatilia

g iii Tunc laqueis captare feras ¶ fallere visco
eodē Inuentum ¶ duris vrgens in rebus ægestas g i

eodē Mouit agros curis acuens mortalia corda
e viii Deterior donec paulatim decolor ætas

g ii Ferrea progenies durum caput extulit aruis
e viii Et bellirabies ¶ amor successit habendi

g ii Iustitia excedens terris vestigia fecit
e iii Nec longum in medio tempus: furor iraq; mētem e ii

g ii Precipitant gaudent perfuso sanguine fratres
eodē Condit opes alijs defosso incubat auro

Nec doluit miserans inopem: dexteramq; tetēdit

¶ De? misit diluuiū ppter maliciā boīm ca. 33.

e x Tunc pater omnipotens: grauiter cōmotus ab alto e i
e ix Aetbere se mittit: tellurem ¶ fundit in vndas e xii

e xii Diluuium mittens coelumq; in tartara soluit
e ii Sternit agros: sternit sata leta: boumq; labores

g i Diluit: implētur fosse ¶ caua flumina crescunt
g iii Et genus omne neci pecudum dedit atq; ferarum

¶ Et noe saluatur cū tota eius familia. cap. 34.

e i Tum pietate graui ac meritis: mirabile dictu e 4
e ii Qui fuit inuentor veri ¶ seruatissimus æqui

e vi Erripitur læto: tantis surgentibus vndis e vi
g iii Vt genus vnde noue stirpis reuocetur humanum

¶ Populus israel fugit apbaradone in desertū et trā-
sit mare rubrū et date sunt leges moysi. Cap. 35.

e vii Diluio ex illo: patribus dat iura vocaris e v

e xi Omnipotens: magnisq; agitatur sub legibus æuum e 4

e viii Quid memorem infandas cedes quid facta tirampni
g iii Nesciaq; humanis precibus māsuescere corda

e vii Egyptum viresq; orientis ¶ vltima bella
g iii Magnanimosq; duces totiusq; ¶ ordine gentis

b v Quo cursu: deserta petiuerit ¶ tribus ¶ gens e vii

e ix Magna virum tanti meriti non immemor vnquam
e 6 Quisq; sacerdotes adsint altaria iuxta e 4.

eodē Quisq; pī vates pro libertate rubebant
e 7 Qui bello exciti reges: quæ littore rubro e 8

e 8 Complerint campos acies quibus asserit armis eodē.

e 4 Rex genus egregium magno inflammate furore e 4.

eodem Agmen agens eputum ¶ florentes ære cateruas
e i Cetera facta patrum pugnataq; in ordine bella e 8.

g 4 Prætereo: atq; alijs post memoranda relinquo.

¶ De misterijs noui testamenti.

Et primo de incarnatione filij dei per spūscm̄ Cap. i.

e xi Nunc ad te ¶ tua magne pater consulta reuertor

e 7 Manus opus moueo: vatum predicta priorum e 4

e 3 Aggredior: quamuis angusti terminus æui eodem
Accipiat: tentanda via est: qua me quoq; possim e 3.

Tollere humo: ¶ nomen fama tot ferre p annos eodē

b 4 Quod tua progenies caelo descendit ab alto
e 8 Attulit ¶ nobis aliquando optantibus ætas

eodē Auxilium aduentumq; dei: cum fcemina primum e 8.

e i Virginis os: habitumq; gerens mirabile dictu e 7

b 7 Nec generis nostri puerum nec sanguinis edunt
e 5 Sed quia terrificata cecinerunt omnia vates
e 7 Aduentare virum: populis terrisq; superbum e 2

e ii Semine ab æthereo: qui viribus occupat orbem e 7
e i Imperium oceano famam qui terminet astris e 7.

¶ De natiuitate iesu cbristi. ca. ii

e 8 Iamq̄ aderat promissa dies: quo tempore primum
eodē Extulit: os sacrum: diuinæ: stirpis imago e 5

Missæ sub imperio. venitq̄ de corpore virtus eodez

g 4 Mixta deo: subijtq̄ cari genitoris imago e ii
¶ De magis offerentibus munera ¶ stel-
la eorum duce cap. iij

g 4 Haud: mora continuo cæli regione serena e 8

e ii Stella facem ducens magna cum luce refulxit

e 9 Agnouere deum proceres: cunctiq̄ repente e i.

e 5 Muneribus cumulât: et sanctum sydus adorât e ii.

e ii Tunc veri manifesta fides clarumq̄ paterne e xi

e xii Nomen virtutis ¶ cbristi agnoscere vultum e ii

e i Flagrant: ¶ quæ dent diuini signa decoris e 5.

¶ Herodes rex turbatur audita natiuitate
iesu cbristi. ca. 4.

e 4 Protinus ad regem: magno clamore furentem e 4.

e 3 Fama volat magnasq̄ acuit rumoribus iras e xii.

e 4 Incenditq̄ animum: matrisq̄ allabatur aures e 8

eodē Illa dolos: dirumq̄ nephas: ac inscia rerum e xii.

Præsensit: metusq̄ excipit prima futuros e 4

e 6 Præscia venturi: furtim mandauit alendum e 4

e 8 Dum curæ ambiguae: dum mens exestuat ira e 4

Herodes rex iubet occidi pueros cap. 5

e 7 At rex sollicitus: stirpem et genus omne futurū e 4

c ii Præcipitare iubet subiectisq̄ vrere flammis.

e 3 Multa mouens: mittitq̄ viros qui certa reportent e ii

eodē Haud secus vt iussi faciunt rapidisq̄ seruntur

Passibus ¶ magnis vrbem terroribus implent. e xi

e 6 Continuo audite voces: vagitus ¶ ingens

eodē Infantumq̄ anime flentes: ante ora parentum g 4

eodē Corpora natorum sternuntur limine primo

¶ Maria mater domini aufugit
cum filio in egyptum. Cap. 6.

e 4 At mater gemitu non frustra exherita tanto

e xi Ipsa manu pre se portans: turbante tumultu e 5.

g 3 Infantem fugiens plena ad presepiam redit

e 8 Hic natum angusti subter fastigia tecti

e xi Nutribat teneris immulgens vbera labris

b 4 Hæc tibi prima puer fundent cunabula flores

eodē Mixtaq̄ ridenti passim cum bacchare tellus

Molli paulatim collocasia fundet acanto

¶ Cbristus disputat in templo
in medio seniorum. Cap. 7.

b 8 Et iam finis erat: perfecto temporis orbe e 7.

e 7 Vt primum cessit furor ¶ rabida ora quierunt

e 9 Ante annos animum gestans cœlestis origo.

¶ Omnes mirantur de sapientia Cbristi
¶ sequitur eum. Cap. 8.

e 7 Per medias vrbes graditur populosq̄ propinquos

Illum omnis tectis agrisq̄ effusa iuuentus

eodē Attonitis inbians animis prospectat euntem

Turbaq̄ miratur matrum quas spiritus illi e 5.

e 5 Quis vultus vocis ve sonus vel gessus eunti est

¶ Testimonium iohannis
iesu de cbristo. Cap. 9.

e 7 Continuo vates nanq̄ hic certissimus auctor

e 8 Vt procul a gelido secretum a flumine vidit

e 6 Tempus: ait deus ecce deus: cui maxima rerum e 9.
 eodē Verborumq; fides: tu non eris alter ab illo b 5.
 b 6 Fortunate puer: celi cui sydera parent e 10.
 e 6 Sic equidem ducebam animo rebarq; futurum
 e ii Expectate venis: spes & solatia nostri. e 8.

¶ Christus baptizatur a iobanne & spiritus sanctus descendit de caelo. Cap. 10.

e x Hæc vbi dicta dedi fluvio versare salubri g i
 eodē Accipit venientem: ac mollibus extulit vndis
 e 3 Exultantq; vada: & subito commota columba. e 5
 e 4 Denolat & super caput astitit: inde repente
 e 8 Rapit iter liquidum celeres quoq; commouet alas

¶ Multi baptizati sunt cum christo. Cap. 11.

e 6 Huc omnis turba ad ripas confusa ruebat
 g i Certatim largos: bumeris infundere roris

¶ Vox de caelo audita est: hic est. &c. cap. 12

e xii Tunc genitor: natum dictis compellit amicis
 e i Nate mee vires: mea magna potentia solus
 e x Et prædulce decus: magnum rediture parenti e 10.
 b 7 A te principium tibi desinit accipe testor e 10.
 e 7 O mea progenies: qua sol vtrumq; recurrens e 7
 eodē Aspicit oceanum perfecto lætus honore e 4
 Omnia sub pedibus verti regiæ videbis
 e 9 Tu regere imperio populos matresq; virosq; e ii.
 e i Iam pridem desides animos de suetaq; corda
 g i Ignarosq; vie mecum miseratus inbertes
 eodē Aggredere & votis iam nunc: assuesse vocare
 e 3 Dixerat ille patris magni parere parabat

eodē Imperio: instans operi regnisq; futuris e i.
 e 6 Heu pietas ben prisca fides quas dicere grates
 e ii Incipiam: si parua licet componere magnis g 4
 eodē Nec mihi iam patriam antiquam spes vlla videndi
 b i Nec spes libertatis erat nec cura salutis

¶ Omnia rident de aduentu
 tu domini. Capit. 13.

b i Hic mihi responsum dedit primus ille petenti
 e 6 Concretam exemit labem purumq; reliquit
 eodem Aetbereum sensum: meq; in mea regna remisit e ii
 e 6 Illum ego per flammis agerem si sirtibus exul
 e x Per varios casus: per mille sequentia tæla e 6.
 e xii Quo res cunq; cadant: vnum per numine tanto e ii.
 e 6 Exquerer: strueremq; suis altaria donis
 eodē Huius in aduentu tantarum munera laudum e 8
 b 5 Ipsi leticia voces ad sydera iactant
 eodē Intonsi montes: respondent omnia valles b x

¶ Ductus est iesus vt tentaretur
 a diabolo. Capitulo. 14.

g 3 Tempore non alio: magnum et memorabile nomē e 4
 e 7 Serpentum furiale malum meminisse necesse est e 6.
 e ii Ausus quin etiam: fama est obscurior annis e 7
 e 3 Compellare virum: & veniendi poscere causas e 6.
 e 6 Huc vbi tendentem aduersum per gramina vidit
 e x Substitit infremuitq; ferox: dominumq; potētē e 6.
 e xi Sautius at serpens affatur voce superba e 6.
 e 3 Vera ne te facies: verus mihi nuntius affers
 e 8 Qui genus vnde domo: qui nostra ad limina tēdis e 6
 e 6 Fare age: quid venias: nam te dare iura loquuntur e i.
 g 4 Aut quis te iuuenim: confidentissime nostras
 eodē Iussit adire domos: paciæ imponere morem: e 5
 b ii

b i Non equidem inuideo miror magis accipe porto e x
e x Quid dubitem? & que nunc animo sententia surgat
e x Est domus alta: voca zapbyros: & labere pennis e 4
e 7 Ardua tecta petens: ausus te credere caelo e 5
g 4 Si modo quem memoras pater est tibi? sydera parent,

¶ Christus diabolum alloquitur. Cap. 15.

e 9 Olli subridens sedato pectore fatur
e 8 Haud vatium ignarus venturique inscius cœui
e 4 Dissimulare etiam sperasti perfide serpens
e 3 Nec dubites iam vera vides optataque pennis e xii,
e xii Astra sequi clausumque caua te condere terra
e x Quo periture ruis: maioraque vicibus audes?
e 5 Cede deo: toto proiectus corpore terra. e xii,

¶ Diabolus fugit audito christo. Cap. 16.

e 6 Nec plura bis ille admirans venerabile donum
e x Fronte præmit terram: et spumas agit ore crueto g 4
e xi Contentusque fuga cecis se immiscuit ymbris

¶ Dominus iesus eligit discipulos & multa turba
sequitur illum. cap. 17.

e 3 Interea magnas volitans it fama per vrbes
e 5 Conuenere viri: mens omnibus vna sequendi
e ii In quacunque velit pelago decurrere terras
e 5 Multi præterea: quos fama obscura recondit
e 4 Concurrunt fremitu denso stipantque frequentes
e xi Exultantque animis: medium nam plurima turba e 6
e 6 Hunc habet atque animis extantem suscipit altis

¶ Iesus predicat ad turbas de regno
dei de contemptu diuitiarum: &
de penis inferni. Cap. 18.

471
e ii Quos vbi consertos audere in prelia vidit
e 8 Incipit & dictis diuinum inspirat amorem
e 6 Discite iustitiam moniti & succurrite fessis
e 5 Pro se quisque viri: cuiumque est copia læti e 5.
e 8 Communem vocate deum: meliora sequamur e 3.
e 5 Quoque vocat vertamus iter: via prima salutis e 6.
e ii Intemerata fides & omnes sibi conscia recti
e 3 Vobis parta quies perfecto temporis orbe
e 9 Nam qui diuitibus solt: incubuere repertis
Nam partem posuere suis: dum vita maneret
Pulsatus ve parens & fraus iunexa clienti
e 3 Tunc cum frigida mors animam vel deserit artus
e 7 Inclusi penam expectant: quæ maxima turba est
Infernisque ciet tenebris: veterumque malorum e 6.
e 6 Supplicia expendunt alijs sub gurgite vasto
Infectum luitur scelus aut exuritur igni
Turbidus hic cæno vastaque voragine gurges
e 6 Extuat atque hominem: cocciti eructat barenam
Hinc exauditi gemitus & seuæ sonare
Verberarum stridor ferri stridentis cathenæ
Semper & obductæ densantur nocte tenebre

¶ Et predicat ne colant idola. Cap. 19.

e i Præterea quæ dicam: animis aduertite vestris e ii.
b i Non ego vos post hac: cesis de more iuencis e 3.
e 8 Relligione patrum: truncis & robore natas e 8.
e 9 Mortali ve manu effigies nec templa deorum
e 3 Audite & repetens iterum iterumque monebo
e 9 Sed perisse semel satis est: natumque patremque
g i Profuerit meminisse magis: si credere dignum est
g 3 Sed fugit interea fugit irremocabile tempus

g i Flāmarumq̄ dies: & vis inimica propinquat
 e 5 Attonitis besere animis: nec plura moratus

¶ Prædicat de iudicio venturo cap. xx.

e ii Hic aliud maius miseris mortalibus egris
 e 3 Iudiciū que canit tristes denuntiat iras
 e i Venturum excidium: & vasta conuulsa ruina e 3.
 g i Omnia tunc pariter rutilo miserier igni
 e 9 Pallentesq̄ pollo stellas cœlicq̄ ruinam. e i.
 e ii Tunc vero tremefacta nouus per pectora cunctis
 Insinuat pauor & taciti ventura videbāt.

¶ Quidam rogauit dominum
 quid faciendo vitam
 possideret. cap. xxii.

e 7 Hæc super aduentu cum dicta horrē da moneret e 3
 e 9 Ore puer: prima signis intonsa iuuenta
 e ii Dives opum studijs florens & nobilis ortu g 4
 e 7 Quinq̄ greges illi ballantium & bina redibant
 Armenta & dapidus mensas onerabat opimis g 4.
 e 6 Continuo alacris palmas vtrasq̄ tetendit e 6.
 e i Et genua amplectens: sic ore affatus amico est. e 3.
 g 4 O deus o fame merito pars maxime nostre
 e i Ad te confugio & supplex tua numina posco
 e 6 Omnia perfecit iussa atq̄ animo mecū ante peregi
 Eripe me bis inuite malis quid deniq̄ restat e xii.
 e 3 Quod ve sequens tantos possim sufferre labores
 e 8 Accipe daq̄ fidem mihi iussa cape scere fas est e i.

¶ Respondit ei dominus cap. xxiii.

e 6 Atq̄ huic responsa paucis ita reddidit heros
 e xii Oprestans animi inuenis assiste precando e 8.

b x Nec te peniteat nihil tibi o amice relicum est e 6
 e 7 Hoc etiam bis addam tua mihi si certa voluntas
 e 8 Disce puer contempnere opes & te quoq̄ dignum
 Einge deo: & que sit poteris cognoscere virtus b 4.
 e 6 Da dextram misero: fratrem ne desere frater: e x.
 e 7 Si iungi hospicio properat conunge volentem e 5.
 g ii Casta pudicitiam seruet domus: en age segnes e 4.
 e iii Rumpere moras: rebus veni non asper egenis e viii.
 e xi Dixerat hæc: ille in verbo vestigia tor sit e 3.
 e i Tristior: ora modis attollens palida miris e xi.
 e xii Multa gemēs seseq̄ oculis attolit et aufert e 4.

¶ Christus insedit asello. Cap. xxiiii.

g i Tunc etiam tardi celestis herus aselli
 e ii Insedit nimbo effulgens tum plurima circum e 5.
 g iii Matres atq̄ viri pueri velamina voto e 6.
 Subiciunt: sinemq̄ manu contingere gaudent e ii.
 e xi Iamq̄ propinquabant portis templūq̄ vetustū e ii.
 e 8 Antiquæ cedri centum sublimē colūpnis e ii.
 e x Ingredit: magna medius comitante caterua e 5.

¶ Xps. expulit flagello emētes &
 vendentes de templo: cap. xxv.

e 7 Horrendū siluis: hæc illis curia: templū e 7.
 Hæc sacre sedis: miroq̄ bonore colebāt e 4.
 e i Namq̄ subingenti lustrat dum singula tēplo
 e 7 Horrescit visu subito insonitq̄ flagello e 5.
 e xii Significatq̄ manu & magno simul intonat ore e ii.
 e 7 Quæ scelerum facies quæ vœra micātia cerno e 3.
 e 3 Cæsaris & nomen: & nomen insania mutat e 3.
 Hæc nobis prima sedes: est hic tempore certo g 4.
 e 7 Perpetuis soliti patrum considerare mensis b iij

e ii Obstupuere omnes gelidusq; per ossa cucurrit e 6.
Ima dolor: mēsasq; metu liquere priores e 3.

¶ Discipuli periclitantur
in mari. Cap. xxvi.

e 3 Inde vbi præ fides pelago tranquilla per alta e ii.
e ii Deducunt socij naues atq; arte magister e 8.
Hic alius fundalatum transueto erat amnem g i
Alta petens: pelagoq; alius trahit bumida lina
Postquã altũ tenere rates: nec iam ampliꝝ velle e 3.
Occurrunt terre: crebris micat ignibus etber e i.
Erripiunt subito nubes cœlumq; diemq;
e 5 Coniurgunt venti & fluctus ad sydera tollunt e 5.
At socijs subit gelidus formidine sanguis e 3.
e 3 Dirigit: cecidere animi: cunctiq; repente e i.
Portum expectabant flentes vox omnibus vna e 5.

Discipuli clamant adiuua nos p̃m̃

e i Spemq; metũq; inter dubij seu viuere credat e i.
e i Sine extrema pati læti discrimine paruo. e 3.
Qualia multa mari naute ponuntur in alto. e 7.

¶ Christus ambulans super mari
imperat ventis. cap. xxvii.

e i Ecce deus magno miseri murmure pontum e i
e i Emissamq; byemem sentit cui summa potestas e x
e 5 Par leuib; ventis: & fluminis otior vndis e 6
Prima petit maria & pelago decurrit aperto
e 3 Nec longo distat cursu pereunte carina e 5
e x Agnoscunt longe regem dextramq; potentem e 7
e 3 Nudati socij & magno clamore salutant
Postquam altos tetigit fluctus & ad æquora venit

Hic vero horrendum ac visu mirabile ferre e 7.
e 5 Subsidunt vnde: ramo vt luctamē id esset e 8.
e i Collectasq; fugat nubes graditurq; per æquor e 3.
Iam medium: nec dum latera ardua corpore tangit
At media socios incedens naue per ipsos e i.
Ecce gubernaculũ rector subit ipse magister
e 5 Intremuit malus: gemuit sub pondere cimba e 6.
e 4 Vella cadunt pupiq; deus conscendit in alta e 5.
Et tandem leti naute: auertuntur barenae e 9.

¶ De cœna domini. Cap. xxviii.

e 6 Deuexo interea prior sit vesper olimpo
e i Tunc victu reuocant vires fusiꝝ per herbam
Et dapibus mensas onerant & pocula ponunt

¶ Christus tradidit corpus &
sanguinem discipulis: ad sacra
menti mysterium. Cap. xxix.

e i Postquam prima quies epulis: mensaq; remotæ
e ii Ipse inter primos genitor instaurat bonores
e xii Suspiciens cœlum. tunc facta silentia linguis e i.
e xii Dant manibus fruges: dulcesq; et fortib; vndis g ii.
e i Impleuitq; mero patberam ritusq; sacrorum e xii.
e x Edoat immiscetq; preces: ac talia fatur e xii.

¶ Christus predicat apostolis.

e 3 Audite o proceres: & spes vt discite vestras
e 5 Nemo ex hoc numero: mibi non donatus adibit
Promissisq; patris: vestra inquit munera vobis
Certa manet pueri: & palmã mouet ordie nemo e 5.

¶ Christus pronuntiat passionem
suam apostolis cap. xxx.

e 8 Et lux cum primum terris se craftina reddet e 8.

e 5 Vnus erit tantum in me exitiumq̄ meorum g i.
 e 3 Dum medium pati se offert de corpore nostro e i.
 e 5 Namq̄ dies ni fallor adest seducite curas e x.
 e 4 Mecum erit iste labor: nec me sententia fallit e x.
 e 5 Vnum pro multis dabitur caput: hæc ita fatus e 6.
 Conticuit se iamq̄ dedit per membra quietez e 8.

¶ Fugunt apostoli Cap. xxxi.

Diffugiunt comites: & nocte teguntur opaca e 4.
 Multaq̄ dura suo tristici cum corde volutant e 8.
 e viii Quid faciant berent infixi pectore vultus e 4.
 Verbaq̄ nec placidum membris dat cura quietem.

¶ Conqueritur petrus cum socijs. Cap. xxxij.

Tunc senior tales referebat pectore voces. e 5.
 e 6 Multa putans vbi nunc nobis deus ille magister e 5.
 Quæ sequimur? quo ve ire iubes vbi ponere sedes e 3.
 e x O dolor atq̄ decus tantarum gloria rerum e 4.
 e ii Iam iam nulla mora est & nos rape in oia tecum e ii.
 Optamus teq̄ aspectu ne subtrabe nostro e 6.

¶ Tumultus fit in iudeis. Cap. 33.

e 4 Oceanum interea surgens aurora reliquit
 e 8 Iamq̄ sacerdotes: late loca questibus implent g 4.
 Cū pplo & p̄rib? ferturq̄ p̄ agmina murmur g 4.
 e i Qd̄ gen? hoc hoim q̄ ve hñc tā barbara morē. e xii.
 Permittit patria? p̄enas cum sanguine poscunt
 e ii Vndiq̄ collecti: & magno clamore sequuntur e ii.
 Infontem scēitq̄ animis ignobile vulgus e 9.

¶ Xps hora sexta illuditur & ductus est vt crucifigatur. capitu. 34.

e 4 Sol medium cœli conscēderat igneus orbem e x
 e 9 Tunc subito accuri omnes populosq̄ patresq̄
 Exposcunt: fariq̄ iubent: quo sanguine crenis
 e xii Quid ve petat: qd̄ ve ipse ferat prædamq̄ tuētes e 3
 Facta vni man? dolor & stupor vrget in bertes e x
 Nescia mens hominum certant illudere capto e ii.
 e 4 Tunc vero captis concurrunt vndiq̄ tœlis
 e xii Tollitur in cœlum clamor cunctiq̄ repente e i.
 e ii Corripuere sacram effigiem: manibusq̄ cruentis
 e xi Ingentem quercum dicis vndiq̄ ramis
 e 6 Constitunt sp̄nisq̄ ligant ingentibus illum e ii.
 e 6 Tendebantq̄ manū pedibus per mutua nexis e 7.
 e 6 Triste ministeriū sequit̄ quos cerera proles e 5.
 Ansi omnes inmane nefas ausoq̄ potiti e 6.

¶ Christus alloquitur iudeos

e x Ille autez impanidus quo vincula nectitis inquit b 6.
 Tanta ne vos generis tenuit fiducia vestri e i.
 Post mihi non simili pœna commissa luetis
 e ii Talia perstabat memorans: fixusq̄ manebat

¶ Fit terremotus & sol obscuratur. Cap. 35

e ii Interea magno misceri murmure cœlum e i.
 Incipit: & rebis nox abstulit atra colorem e 6.
 Impiaq̄ eternam timuerunt secula noctem g i
 g i Terra tremat fugiere feræ & mortalia corda
 Pergentes bumiles stravit pañor: inde repente e 8.
 e 9 Dat tellus gemitum: & cœlū tonat oē fragore e 9.

¶ Christus descendit ad limbum
Et extrahit animas. Cap. 36.

e xi Extemplo comites berebi de sedibus imis g 4
g 4 Umbre ibant tenues: tellus quoque et equora poti g i
Signa dabant: sistunt annes terreque debiscunt
Quin ipsae stupuere domus: atque intima laeti g 4
Tartaraque et vmbrose penitus patuere caernae e ix
g i Sol quoque exoriens: cuncti se scire fatentur e xi.
Tunc caput obscura nitidum ferugine tinxit g i.

¶ Christus tertia die resurrexit. Cap. 37.

e xi Hosque inter motus media inter talia verba e xii.
e x Tertia lux gelidam caelo dimouerat umbram
g 4 Iamque pedem referens superas veniebat ad boras
e ii Cum subito ante oculos ingenti mole sepulchrum e 6
e xi Corpore ubi exanimum positum nec claustra nec ipse e ii.
e ii Custodes sufferre valent auulsaque saxa e ii.
e ii Saxa vident: laterum compagibus artatis
e 9 Fit sonus ingenti concussa est pondere tellus
e ii Horror ubique animam simul ipsa silentia terent

¶ Floribus clausis apparuit
Christus apostolis. Cap. 38.

e 8 Ecce autem primi voluunt cum culmine cantus
e 7 Ingressitur linquens antrum spoliisque superbus e 8
Ibat ouans pulsaque pedum premit excita tellus
e ii Vulneraque illa gerens foribus sese ingerit artatis
e ii Atque hic ingentem comitum affluxisse nonorum
e ii Inuenit admirans numerum cunctisque repente e i.
e i Improvisus ait: coram quem queritis adsum
e 6 Vicit iter durum pietas et inuida virtus e 5
e 4 Praecipites vigilate viri timor omnis ab esto e xi.

e xi Hi vestri reditus expectati que triumpho
e xi Haec mea regna fides: oterque quaterque beati e i.
e xi Quae vobis quae digna viri pro laudibus istis
e xi Praemia posse reor solui quae digna paravi e 4.
Accipite ergo animis quae vos a stirpe parentum e 3
Prima tulit tellus eadem vos vberem laeto e i.
Accipiet reuocate animum mestumque timorem
Mittite: et vosmet rebus seruate secundis

¶ Christus comendat pacem
ostendens vulnera dubitantibus
de eo. Capitulo. 39.

e xi Quod superest leti bene gestis ordine rebus
e x Pacem opate manu: pacem laudate sedentes e xi
e xii Magnanimi pacis solum inuolabile pignus
e 5 Et simul bis dictis faciem ostendebat et ora
e 6 Ora manusque ambas: populataque tempora ferro

¶ Gausi sunt discipuli:
viso domino. Capitulo. 40.

e 5 Immiscentque manus manibus: gaudentque videntes
e 6 Nec vidisse semel satis est inuat usque morari
Et conferre gradum et dextrae coniungere dextram e 8

¶ Ascendit ad caelos videtibus
discipulis Capitulo 41.

e 6 His demum exactis: spirantes dimouet umbras e 6.
e 9 Aera per tenerum caelo quae inaequis aperto e i.
e 4 Mortales visus medio in sermone reliquit
e i Infert se sceptus nebula mirabile dictu
e 7 Atque illum solio stellantis gloria caeli
Accipit eternum que tenet per secula nomen

Probe falconie vatis clariss. cē
 tone Capitulum Tabula.
 Centones Capitulo. i.
 Imvocatio altissimi. Cap. ij.
 Propositio tractandorū. ca. iij.
 Deprecatio ad deū. Cap. iij.
 De mysterijs testamēti veteris
 De creatione mundi. Cap. v.
 De diuisione lucis a teneb. c. vi.
 De quattuor tpir? anni. ca. viij.
 De prima die. Cap. viij.
 De secunda die. Cap. ix.
 De tertia die. Cap. x.
 De quarta die. cap. xi.
 De quinta & sexta die. ca. xij.
 De formatione Ade. Cap. xij.
 De creatione Eue. Cap. xij.
 De bñditiōe bois adeo. ca. xv
 De prohibitiōe ligni. cap. xvi.
 De descet. delitiarū pad. c. xvij
 De tētata. fcā p serpē. ca. xvij.
 De seductiōe eue p serpē. c. xix
 De comestiōe pomi p eua. c. xx
 De sedutiōe Ade ab eua. c. xxi.
 Qualiter se vidēt nudos. c. xxij
 Qd volebāt se absco. ca. xxij.
 De increpatione eis facta a do
 mino. Cap. xxij.
 De excusatione Ade. cap. xxv.
 De maledict. serpētis. ca. xxvi.
 De maledictiōe Ade. ca. xxvij.
 De maledictiōe eue. ca. xxvij.
 De expulsione eorum de par
 radiso. Capi. xxix.
 De natiuit. Abel et caym. c. 30
 De occisiōe Abel a caym. c. 31.
 Multa mala fiunt in mundo
 ppter auaritiā et inuidiā. c. 32.
 De diluuiō. Cap. 33.
 Noe saluatus est. cap. 34.
 De pbaratiōe & pplo dei. c. 35
 De mysterijs noui testamēti.
 De incarnatione filij dei. ca. i.
 De natiuitate. cap. 2.
 De magis offerentibus et stel
 la eorum duce. cap. 3.
 De turbatiōe berodis reg. c. 4.
 De occisiōe puerorū. cap. 5.
 De fuga. d. marie cū filio. c. 6.
 De disputatione pueri in tem
 plo in medio seniorū. cap. 7.
 Oēs mirāt de sapiā xpī. ca. 8.
 Testimonium iohannis de ad
 uentu christi. cap. 9.
 De baptismo christi. cap. x.
 De baptismo multorū. cap. ii.
 De voce audita de celo. c. 12.
 Xps loquit de pa. re. cap. 13.
 Oēs gaudēt de aduē. xpī. c. 14
 De tētatio. xpī a diabolo. ca. 15.
 De responsione christi ad tē
 tatore. Cap. 19.
 De fuga diaboli Cap. 17.
 De electiōe discipulorū. c. 18.

De prædicatiōe: ad discipulos
 & turbas de regno & con
 tēptu diuitiarum. cap. 19.
 De alia prædicatiōe ne colant
 idola. Cap. xx.
 De alia prædicatiōe de iudi
 cio venturo. Cap. 21.
 De quodam qui rogauit domi
 num: vt quid faciendo vitam
 eternam possideret. Cap. 22.
 De responsione & facta per
 christum. Cap. 23.
 De sessiōe xpī sup asellū. ca. 24
 De expulsione ementium &
 videntium de tēplo. cap. 25.
 De discipulis in mari periclitā
 tibus. Cap. 26.
 De christo ambulante super
 aquas Cap. 27.
 De cena xpī cū discipu. c. 28.
 De cōione discipulo. cap. 29
 De pnunciatiōe passiōis sue
 Capitulo. 30.
 De tractatiōe eius mortis per
 iudeos. Cap. 31.
 De fuga discipulorū. ca. 32.
 De conquestione petri ad cō
 discipulos ca. 33.
 Sexta hora duci ad cru. c. 34
 De teremotu & obscuratio
 ne solis. Cap. 35.
 De spoliatiōe limbi cap. 35.
 De resurrectione xpī. cap. 36.
 Quod foribus clausis appa
 ruit apostolis cap. 37.
 Pacē comendauit. cap. 38.
 De ascensione domini. ca. 39.

Impressum. In Florentissima Lugdunēsi Ciuitate.
 Solertia. Stepbani de Basignana. Gorgoni Car
 melite, Doctoris. Theologi. In officina,
 Bernardi Lescuyer. Regnante. victo
 riosissimo Francisco Francorum
 Rege. Christianū orbem
 Moderāte Leone deci
 mo. Animarum tu
 tissimo Me
 dico.
 1516.

